AOVA10333/B

VOL. 5.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమదాంధ్ర భారతము.

కర్ణ, శల్య, సౌప్తిక, స్త్రీ పర్వములు.

NARLA MEMORIAL LIBRARY
V.R NARLA
D. P. R. I.
Acc. No.
10266

చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామి శాస్త్రులు అండ్ సన్స్

వారిచే ప్రకటితము.

1926

All Rights Reserved.

294.5923
SHR

విషయసూచిక.

కర్ణపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

విషయము.		పుట.
సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ గర్ణునితెగుటం జెప్పుట	...	1
ధృతరాష్ట్రుఁడు గర్ణునురణంబు విని పలవించుట	...	3
దుర్యోధనుఁడు గర్ణునకు సర్వసేనాధిపత్యంబు గట్టుట	...	6
కర్ణుని మొదటినాఁటియుద్ధము	...	7
క్షేమధూర్తి యనురాజు భీమునితో యుద్ధము సేసి చచ్చుట	...	9
ప్రతివింధ్యుఁడు చిత్రుఁ డనురాజుఁ జంపుట	...	12
దుశ్శాసనుఁడు సహదేవునితో యుద్ధంబు సేసి మూర్ఛిల్లుట	...	14
కర్ణుఁడు నకులుని విరథుంజేసి యవమానించుట	...	16
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు కృపాచార్యునితోఁ దలపడి యోడిపోవుట	...	18
దుర్యోధనుఁడు ధర్మజునితో యుద్ధము సేసి విరథుఁ డగుట	...	20
దుర్యోధనుఁడు ధర్మజుతో యుద్ధము సేసి మూర్ఛిల్లుట	...	22
కర్ణుని రెండవనాఁటియుద్ధము	...	24
దుర్యోధనుఁడు శల్యునిఁ గర్ణునకు సారథ్యంబు సేయు మని ప్రార్థించుట	...	27
దుర్యోధనుఁడు శల్యునకుఁ త్రిపురాసురులవృత్తాంతంబు సెప్పుట	...	28
త్రిపురసంహారముకొఱకు బ్రహ్మాదులు రుద్రునిం బ్రార్థించుట	...	30
రుద్రుఁడు త్రిపురంబుల సంహరించి సురల సంతోషపఱచుట	...	33
శల్యుఁడు కర్ణునకు సారథ్యంబుసేయ నొడంబడుట	...	35

కర్ణపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

శల్యుఁడు కర్ణునుత్సాహంబునకు విఘ్నకరంబు లగువాక్యంబులు సెప్పుట	...	37
శల్యుఁ డర్జునుపరాక్రమం బుగ్గడించి కర్ణునిఁ దూలం బలుకుట	...	39
కర్ణుఁడు శల్యునిపైఁ గోపించి యతనిదురాచారంబు లుగ్గడించుట	...	42
కాకము హంసముతో సముద్రముమీఁదఁ బఱచి భంగపడుట	...	44
కర్ణుఁడు శల్యునితోఁ దనకుఁ గలిగినశాపంబులతెఱంగు సెప్పుట	...	46
కర్ణుఁడు హంసకాకీయోపాఖ్యానము విని కోపించి శల్యుని దూరుట	...	48
శల్యుఁడు కర్ణునితో నప్పుడు దోఁచునుత్పాతంబులు సెప్పుట	...	50
కర్ణుఁడు ధర్మజుపైఁ గవిసి విజృంభించుట	...	52
కర్ణుఁడు పాంచాలకుమారుల ననేకులం జంపుట	...	55
భీమసేనుఁడు కర్ణనందనుఁ డగు సత్యసేను జంపి విజృంభించుట	...	56
కర్ణుఁడు ధర్మరాజు నొప్పించి యవమానించుట	...	59
భీముఁడు కర్ణుని మూర్ఛితుం జేసి నాలుక గోయంబూనుట	...	62
భీముఁడు శ్రుతవర్మాదికురుకుమారులఁ బెక్కండ్రఁ జంపుట	...	,,
సంశప్తకు లందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునురథంబుపైఁ బడి యూఁగుట	...	65

విషయము.		పుట.
కృపాచార్యుండు సుకేతుం డనుపాంచాలకుమారునిం జంపుట	...	67
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు దుర్యోధనుం దాఁకి విరథునిఁ జేయుట	...	69
అశ్వత్థామ యర్జునుం బేర్కొని మార్కొని సంగ్రామంబు సేయుట	...	71
దండధారుం డనురాజు వేదండంబుతోడ నర్జునుఁజేఁ జచ్చుట	...	73
కులయధ్వజుం డనుపాండ్యమహారా జశ్వత్థామచేతఁ జచ్చుట	...	75
కర్ణుఁడు పాంచాలసైన్యంబు సైన్యంబు నొందించి విజృంభించుట	...	78
దుర్యోధనుఁడు భీమసేనుం దలపడి పోరుట	...	80
అశ్వత్థామ యర్జునుం దలపడి మహాహవంబు సేయుట	...	81

కర్ణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజుసేమం బరయ నతనిశిబిరంబునకుఁ బోవుట	...	87
ధర్మరాజు కర్ణుఁడు బ్రతికియున్నవాఁడని విని యర్జునుం గినిసి పలుకుట	...	89
అర్జునుఁడు తన్ను ధర్మజుఁ డాడినపలుకులకుఁ గోపించి యతనితలనఱుక వాలు పెఱికికొనుట		91
కృష్ణుఁ డర్జునుఁ బ్రతిజ్ఞాభంగంబు గాకుండ ధర్మజు దూఱుమని చెప్పుట	...	92
ధర్మరాజు కృష్ణునివాక్యంబులం గలంకదేఱి ప్రసన్నుఁ డగుట	...	94
అర్జునుఁడు కృష్ణునివాక్యంబులచేఁ గర్ణునివధ కుత్సహించుట	...	97
భీముఁ డర్జునురాకంగోరి విశోకునితో విచారించుట	...	98
శకుని భీమసేనుం దలపడి మూర్ఛితుండై తనరథంబుమీఁదఁ గూలుట	...	100
పరుకుమారులు పదుగు ర్జునుం దాఁకి మృతు లగుట	...	103
దుశ్శాసనుఁడు భీమసేనునితోఁ బోరి చచ్చుట	...	105
భీమసేనుఁడు దుస్సహసేనునియురంబు బ్రద్దలు రక్తపానంబు సేయుట	...	106
అర్జునుఁడు పృషసేనుని మృతిఁ బొందించుట	...	109
కర్ణార్జునులద్వంద్వయుద్ధకాలమున బ్రహ్మరుద్రేంద్రులప్రశ్నోత్తరములు	...	110
అశ్వత్థామ దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు సేయుట	...	112
కర్ణార్జును లొండురులమీఁద దివ్యబాణంబు లేయఁ బూనుట	...	113
దుర్యోధనుఁడు తనయోధుల నర్జునుం దలపడఁ బురికొలుపుట	...	116
సర్పముఖశరంబున నర్జునకిరీటంబు భూమిపైఁ బడుట	...	117
బ్రాహ్మణశాపంబునఁ గర్ణురథచక్రంబు భూమిం గ్రుంగుట	...	119
అర్జునప్రయుక్తంబగు ఘోరశరంబున కర్ణుశిరంబు ద్రుంచుట	...	121
శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజుతో సరససల్లాపంబు సేయుట	...	124

శల్యపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

కృపాచార్యుఁడు దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు చేయుట	...	131
దుర్యోధనుఁడు శిబిరంబు విడిచి సరస్వతీతీరంబు చేరుట	...	134
దుర్యోధనుఁడు శల్యుని సేనానాయకుంగాఁ జేయుట	...	136
కౌరవసైన్యంబు యుద్ధసన్నద్ధంబై వెడలుట	...	138
కురుపాండవులపదునెనిమిదవనాఁటియుద్ధప్రారంభము	...	140
కర్ణకొడుకులు చిత్రసేన సత్యసేన సుశర్మలు నకులునిచేతఁ జచ్చుట	...	142
శల్యభీమసేనులగదాయుద్ధము	...	145
గదాయుద్ధమున మూర్ఛితుఁ డైనశల్యునిఁ గృపుఁడు తొలంగం గొనిపోవుట	...	146
ధర్మరాజు శల్యునిబాణంబులచేత మూర్ఛితుం డగుట	...	148

విషయము.		పుట.
సురథుఁడను పాంచాలకుమారుఁడశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట	...	150
శల్యధృష్టద్యుమ్నసాత్యకులద్వంద్వయుద్ధము	...	153
విరథుఁడైనశల్యుని నశ్వత్థామ దనరథముపై నిడుకొని పోవుట	...	154
ధర్మరాజు శక్తిప్రయోగించి శల్యునిఁ జంపుట	...	158
శల్యోచ్ఛ్వాసము లొక్కపెట్ట ధర్మరాజు జుట్టు ముట్టుట	...	159
ధృష్టద్యుమ్నసాత్యకులచేత సాళ్వుఁడేనుంగుతోడఁ బీనుగై పడుట	...	161
శకునిసహదేవు లాశ్వికసహాయులై ఘోరంబుగాఁ బోరుట	...	163
దుర్యోధనుమూర్ఖ్యం బుద్దేశించి కృష్ణార్జునులు సంభాషించుట	...	164
దుర్విషహాప్రభృతికురుకుమారులు భీమునిచేఁ జచ్చుట	...	166
ఉలూకుఁడు సహదేవుచేత మృతుం డగుట	...	169

శల్యపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

దుర్యోధనుఁడు ద్వైపాయనం బనుమడుఁగున డాఁగియుండుట	...	173
కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం గని సంభాషించుట	...	176
ధర్మరాజు మడుఁగున డాఁగి యున్నదుర్యోధనుని దూఱినాడుట	...	178
దుర్యోధనుఁడు నీరిలోన యుండి ధర్మజున కుత్తరం బిచ్చుట	...	179
దుర్యోధనుఁడు గదామండితుండై హ్రదంబు వెడలి వచ్చుట	...	182
శ్రీకృష్ణుఁడు భీము నగ్గించి దుర్యోధనుతోడి గదాయుద్ధంబునకుఁ బనుచుట	...	184
భీమదుర్యోధనులగదాయుద్ధము చూడ బలరాముఁడు వచ్చుట	...	187
ప్రభాసతీర్థప్రభావవర్ణనము	...	183
కుండకుసోమునిమాహాత్మ్యాభివర్ణనము	...	190
కుమారస్వామిప్రభావాభివర్ణనము	...	192
కుమారస్వామి తారకాసురం జంపి దేవతలకు ముదంబు సేయుట	...	195
ప్రభావతి యముసికన్యకమహిమాభివర్ణనము	...	196
భద్రపుత్రప్రభావాభివర్ణనము	...	198
పాండవదుర్యోధనాదులు ద్వైపాయనహ్రదంబు విడిచి పొలికలనికిఁ బోవుట	...	200
భీమసేనదుర్యోధనులగదాయుద్ధము	...	202
శ్రీకృష్ణుఁడర్జునుతో భీమదుర్యోధనుల తారతమ్యంబు చెప్పుట	...	205
దుర్యోధనుఁడు భీము గదాదండమునఁ దొడలు విఱిగి పడుట	...	206
శ్రీకృష్ణుఁడు బలరామునకుఁ గోపోపశమనంబు చేయుట	...	208
తొడలు విఱిగిపడినదుర్యోధనుఁడు కృష్ణు నా క్షేపించుట	...	211
పాండవులు కృష్ణసాత్యకులతోఁ గౌరవశిబిరంబునకుఁబోవుట	...	213
అగ్నిదత్తం బైనయర్జునురథంబు కాలిపోవుట	...	214
శ్రీకృష్ణుఁడు గాంధారి నూఱడింపఁ గరిపురంబునకుఁ బోవుట	...	216
శ్రీకృష్ణుఁడు కరిపురంబుననుండి పాండవులయొద్దకు వచ్చుట	...	218
కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం జేరి విలపించుట	...	220

సౌప్తికపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

కృష్ణత్థామ యులూకంబు కాకంబులఁ జంపుట నాలోకించుట	...	226
కృపాచార్యుఁ డశ్వత్థామకు నీతివిశేషంబు లెఱిఁగించుట	...	227
అశ్వత్థామ కృపాచార్యకృతవర్మలతోఁ దనభూమ్కి స్థిరీకరించుట	...	228

విషయము.		పుట.
కృపాచార్యుడు నిద్రాసక్తులఁ జంపఁ దగదని యశ్వత్థామకు హితవు చెప్పుట	...	232
అశ్వత్థామకు శివుఁడు భూతాకృతియై తోఁచుట	...	233
అశ్వత్థామ శివున కాత్మోపహారం బొసంగ నిశ్చయించుట	...	235
అశ్వత్థామకు శివుఁడు ప్రత్యక్షంబై ఖడ్గం బొసంగుట	...	237
అశ్వత్థామ నిద్రాపరవశుఁ డగుధృష్టద్యుమ్నుం జంపుట	...	240
అశ్వత్థామ కపితురంగంబులపై కుఱికి నఱికుట	...	241
అశ్వత్థామ శిఖండిం బొదివి చంపుట	...	244
అశ్వత్థామ పాండవశిబిరంబు వెడలి కృపకృతవర్మలఁ గూడికొనుట	...	246
అశ్వత్థామాదిరథికత్రయంబు దుర్యోధనుం గనుంగొనుట	...	247
సౌప్తికపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము		
ధర్మరాజు తనపుత్రులశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట విని పలవించుట	...	252
ద్రౌపది యశ్వత్థామం బరిభవింప భీమసేను నియోగించుట	...	255
ధర్మజధనంజయ కృష్ణు లశ్వత్థామమీఁదికిఁ బోవుట	...	258
అశ్వత్థామార్జునుల బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబు లొండొంటిం దాఁకుట	...	259
శ్రీకృష్ణుఁ డుత్తరగర్భంబు గాకుండఁ జేయ నిశ్చయించుట	...	261
భీమసేనుఁ డశ్వత్థామశిరోరత్నంబు ద్రౌపది కిచ్చుట	...	263
ధర్మరాజులకుఁ గృష్ణుఁడు శివప్రభావంబు చెప్పుట	...	264
రుద్రుఁడు దేవతలు చేయుయజ్ఞంబు సేయుట	...	266
స్త్రీపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము		
విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు సేయుట	...	271
విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సంసారగహనంబు తెఱం గెఱిఁగించుట	...	273
కృష్ణద్వైపాయనముని ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు చేయుట	...	276
ధృతరాష్ట్రుఁడు సపరివారంబుగాఁ బొలికలనికిం బోవుట	...	279
కృపాచార్యుఁడు గాంధారి నూరార్చినప్రకారము	...	280
ధర్మరాజు దమ్ములతోడ ధృతరాష్ట్రునొద్దకుఁ బోవుట	...	282
ధర్మజుని శపింపఁ బూనినగాంధారిని వ్యాసుఁ డూరార్చుట	...	286
భీముఁడు గాంధారికిఁ గోపోపశమంబుగా నుత్తరంబు లిచ్చుట	...	,,
పాండవులు కుంతీదేవికడకు గాంధారిపంపునఁ బోవుట	...	288
స్త్రీపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము		
గాంధారి పొలికలను చూచి కృష్ణునితోఁ జెప్పి దుఃఖించుట	...	293
గాంధారి దుర్యోధనునికళేబరంబు చూచి పలవించుట	...	295
గాంధారి దుశ్శాసనునికళేబరంబు చూచి విలపించుట	...	297
గాంధారి యభిమన్యుకళేబరంబు గనుంగొని ప్రలాపించుట	...	299
గాంధారి సైంధవునికళేబరంబు చూచి వాపోవుట	...	301
గాంధారి శరతల్పగతుం డగుభీష్మ నుద్దేశించి శోకించుట	...	303
గాంధారి శకునికళేబరను గాంచి యతనిచేత లుగ్గడించి శోకించుట	...	304
గాంధారి శ్రీకృష్ణునకు శాపం బిచ్చుట	...	308
ముంతి ధర్మజునకుఁ గర్ణుండు దనకొడు కగుట దెలుపుట	...	309

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

పరిణామస్థితివి
ద్యాపారీణత్వకారితానిరతాపాం
గా పరమనైష్ఠికత్వ
వ్యాపారప[1]రానుషక్త హరిహరనాథా. 1

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకుఁ గర్ణునితెగుటం జెప్పుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు మహాప్రాజ్ఞుం డగు సంజయుండు దండుననుండి హస్తిపురంబున కరుగుదెంచి ధృతరాష్ట్రుమంది రంబు ప్రవేశించి యంతఃపురంబున నున్నయన్నరనాథుం గనుంగొని కృత ప్రణామముం డగుటయు నతం డాదరించిన నాసీనుం డై. 2

క. బలవిక్రమములు వినుతం, బులుగా మనమొనలుఁ బాండుపుత్రానీకం
బులు రెండునాళ్లు వోరుట, దెలియంగాఁ జూచి వచ్చితిం గురునాథా. 3

వ. అని పలికి కర్ణునిం బ్రశంసించి. 4

చ. సరకుగొనండు పాండుసుతసైన్యనికాయము నించుకేనియుం
గరులు రథంబులుఁ హరులుఁ గాల్బలముల్ దనవీఁక విచ్చియ్యఁ
మరలియుఁ దూలియుం బిలుకుమాఱీయు నల్గడఁ బాఱియ్యఁ వియ
చ్చరులకు వేడ్కసేయ భుజసారము శౌర్యముఁ జూపె నేపునన్. 5

వ. చూపి యక్కొంతేయులం గలంచి యాడి పదంపడి. 6

తే. తనకు [2]బిమ్మిటి యైనయర్జునునిబాహు, లీల నెమ్మెయిఁ ద్రోవంగ లేక తెగియె
నధిప యాఁబోతు బెబ్బులికగ్గ మైన, పగిది [3]యై పాండవులకును బగ యడంగె. 7

వ. అనుచు శోకోపహతుం డై సూతసూనుండు నిట్టూర్పు నిగిడించి డగ్గుత్తిక వెట్టి యిట్లనియె. 8

చ. అది యొకఁ డేల కౌరవచయంబు జయాశ యడంగిపోవ బె
ట్టిదుఁ డగుభీమసేనుఁడు గడిందిమగంటిమి దుస్సనేనుదు

---

1 రానురక్త. 2 మిక్కుటమైన. 3 యయ్యోఁ బాండవులకుఁ బగ.

ర్మ ద మడఁగించి పేరురము వ్రచ్చి మహోగ్రతఁ ద్రావె నెత్తు రో
య్యి ది దుది నింత వుట్టు నని యా ప్తజనంబులు మున్న చెప్ప రే. 9

తే. కొడుకు లంత రాజ్యంబును గొనఁగ శక్తు, లనుదు రాశను వారలయవినయమును
నీ వుపేక్షింతు మానునే యావిరుద్ధ,కర్మమున ఫల మొందక కౌరవేంద్ర! 10

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు దురోగ్యధనుండును దెగియెనకోఁ దలంచి విహ్వ
లించి మూర్ఛిల్లినం దల్లడిల్లి యార్తనాదంబులతో విషాదంబు లయి వనిపా
జనంబులు గన్నీరు గ్రమ్మ వసుంధర నొఱగిన నంతకు మున్న చచ్చి యున్న
విదురుండును నాసూతనందనుండును జేరి చేసేత శీతలజలసేచనమ్మునువ్యజన
వీజనంబుల నన్నరనాథుని నారీసముదయంబును సేదదేర్చిన నాసీనుఁ డై
యతండు దీర్ఘనిశ్వాసంబు లడరం జింతిల్లి యంతర్గతంబున ధైర్యంబు గర్వించి
పాండవుల నగ్గించి తనబుద్ధియు శకునివెరవును నిందించి తన్నుఁ బాన యుపశ
మించుకొని ధైర్యంబు సిక్కఁబట్టి. 11

క. తెలియ విన నీవు సెప్పిన, పలుకులు దురోగ్యధనుఁడు వడండు గదా ట్టి
రులవిక్రమమున సంజయ, కలరూ పెఱుఁగంగఁ జెప్పు క్రమ్మఱ నాకున్. 12

చ. అనుటయు నాతఁ డి ట్లనియె నమ్మనుజేంద్రున కాజిఁ గర్ణుఁడుం
దనయులుఁ దమ్ములుం బడిరి దారుణవిక్రమకేలి సల్పి నె
ట్టిన బలు పారఁ బట్టి వికటంబుగ వక్షము వ్రచ్చి దుస్సనే
సునిరుధిరంబు మారుతతనూజుఁడు ద్రావె మదం బెలర్పఁగన్. 13

క. అనిన విని [1]యంత కేమియు, నన కూరక యుండు సంజయా సీసుఁబోల్
విన నేరదు విభ్రాంతిని, మునిఁగినయది చిత్త మని విమూఢాత్మకుఁ డై. 14

వ. ధృతరాష్ట్రుండు మ్రానుపడి యుండి కొండొకనేపునకు నేడ దేఱి యాసూత
నందనున కి ట్లనియె. 15

క. నాదుర్ణయమునఁజేసియు, నాదురోగ్యధనునిబుద్ధి హీనివలననుం
గాదె యిటు లగుట మర్మవి, భేదన మగుశోక మింత పెల్లయి యున్నే. 16

వ. దుగిఖంబు నిస్తరింపనోపుదునొకో యని తలంచుచున్న నాదుసంశయంబు
నింతకు మున్ను కయ్యంబునం గడచిననమనవారిని వారివారిని నేర్పడం జెప్పు
మనిన నతనికి సంజయుం డిట్లను మనయందు భీష్మద్రోణకర్ణవికర్ణవృషసేన
దుశ్శాసనలక్ష్మణాదులును వారలలోన విరాటశంఖోత్తరద్రుపదఘటోత్కచాభి
మన్యుపాండ్యప్రముఖులును[2] బేరువేర నిట్టిట్టివారిచేత నిట్టిట్టివారు దెగి పనిచే
ర్పడ నెఱిఁగించిన నమ్మహీపతి గురుసేన నింక నెవ్వరు గల రని యడుగఁబోయు
నతం డశ్వత్థామకృతవర్మశల్యశకునికృపాచార్యులం బేరొక్కని బ్రదికినకురుకుమా

---

1 యంతకేనియు. 2 వేఱువేఱ యిట్టిట్టి.

రులను గర్ణుకొడుకులలో నున్నవారలను మఱియుం గలయోధులను జెప్పి వీర
లంగొని యనికి నుత్సహించి పొనుఁగువడ్డయగ్గివేఁడివిమోనివాఁడిమితో దుర్యో
ధనుండు ధైర్యం బవలంబించి జయార్థి యై యున్నవాఁ డనిన విని కొడుకు
కడిమికి వెడవెడ యూఅడిల్లినయుల్లంబునం దనవారు పెక్కండ్రు వొలిసిన
యలమట మునింగి యొక్కింతప్రాద్దార కుండి రాధేయుదెగుట దలపోసి
యమ్మనుజనాథుండు. 17

తే. ఆలలోనియూఁబోతునుబోలె నొప్పు, గురుబలంబులో నున్నదద్వారదమూర్తి
సింహసంహాననుండు నిస్సీమవిక్ర,మాభిరాముండు వోయెనే యక్కటకట. 18

వ. అని తొడంగి హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు సేయుచు. 19

క. సంజయ ముఖభంజనుని ధ,నంజయునిం జీరికిం గొనఁడు కర్ణుం డిం
ద్రుం జెనకి యైన గెలుతు న,నుం జచ్చెనె యట్టివాఁడునుం గయ్యమునన్. 20

ధృతరాష్ట్రుఁడు కర్ణమరణంబు విని పలవించుట

సీ. పాండుసూనులతోడిపగ కోర్చె నెవ్వనియుత్సాహ మూఁది సుయోధనుండు
వై దేహపౌండ్రాదివసుధేశు లెవ్వనికడిమిసొంపున నరిగాఁపు లైరి
మనమూఁక లెవ్వనిపెనుఁబ్రాపు గాంచి గర్వితము లై సంగరక్రీడ సలుపు
నద్భుతం బొనరించు నమరుల కెవ్వనియసమానవివిధదివ్యాస్త్రమహిమ

ఆ. యట్టికర్ణుఁ డీల్గె [1]నట్టె యిం కెక్కఁడి, బ్రదుకు మనకు నేటిభండనంబు
దీని వినియు నాదుమానసం బేమియుఁ, గాదు వజ్రమయము గాఁగ నోపు. 21

వ. అని విలాపించి మఱియును. 22

క. పొరి బంధుపుత్రమిత్రుల, పరిభవములు వించు నిట్లు ప్రాణముతో నె
వ్వారు నుండుదురే యే నొ,క్కరుఁడును దక్కంగ నింతకష్టం బగునే. 23

వ. అని పలికి మరణోద్యుక్తుం డై జలాగ్నివిషప్రాయోపవేశాదు లుగ్గడించిన విని
సంజయుం డతని కిట్లనియె. 24

చ. కులమును శ్రీయుఁ దేజము నకుంఠితకీర్తియుఁ జూడఁ దొంటిరా
జుల కెనవత్తు నీ వటులు శోకసమాకులచిత్తవృత్తివై
గలఁగుట యొప్పునే శ్రుతము గౌరవముం బొగ డొందునట్లుగా
నిలుపుము ధీరతాతిశయనిష్ఠఁ జలింపకయుండ భూవరా. 25

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 26

తే. శోకవారిధిపారంబు నాకుఁ బొంద, నేల వచ్చుఁ జిత్తంబునఁ గీలుకొని య
సహ్యమై కర్ణమరణోపజనిత మైన, పరిభవం బనుశల్య మాతురతఁ జేయ. 27

క. పౌరుష మేటికి దైవం, బేరూపునఁ జూడ ఫలదమే మందము దో
స్సారనితాంతోజ్జ్వలుఁ డగు, నా రాధేయుండు సచ్చె [2]నర్జునుచేతన్. 28

---

1 నంటి విం కెక్కఁడి, బ్రదుకు మాకు. 2 నటె యర్జునుచేన్.

క. అలఘుతరాయువు నాకుం, గల దది యె ట్లనినఁ బోరఁ గర్ణునిపా కేఁ
దెలియ వినఁగ నాడెందము, పలువఱీయలు గాక యున్న భంగి నెఱిఁగితిన్. 29
క. మును లోకముచే సత్కృతి, గని నెగడెడువాఁడ నాకుఁ గలవా రెల్లం
జన శోచ్యుఁడ నై దుర్దశ,నునికి మనికి యగునె దీని కోర్వఁగ వశమే. 30
సీ. దుఃఖపరంపర [1]ద్రొక్కఁగ బెట్టె నాచిత్తంబు ననిమిషసింధుతనయు
పడుటయుఁ ద్రోణుండు పరలోకమునకేఁగుటయు సూతజునితెగుటయునువినియు
నందుఁ గర్ణుఁడు లేమి యత్యంతదుఃఖంబు నేసె దుర్యోధనునాస మానె
నతఁ డేడుగడయును నై యుండు నతనికి నెవ్వరు గలరు ది క్కింకఁ జెపుమ
ఆ. మనబలంబుచేవయును వైరిసైన్యంబు, భయముఁ జెడఁగ రాధపట్టి గొంతి
పట్టిచేత సమసిపడి యున్నవాఁడె వా,సవునికడిమిఁ బడినజంభునట్లు. 31
క. విను [2]పిచ్చుకకుం టతిరయ,మునఁ బోకకుఁ బడుట వేదముపకఁడు వేశ్యా
జనముం గోరుట దుర్యో,ధనుఁ డింక జయంబు గొనఁగఁ దలఁచుట యరయన్.
క. మనలోఁ గయ్యం బేటికి, నని ధర్మసుతుండు సెప్పె నది మీపతి నై
కొనఁ డయ్యె రోగి పథ్యా,శనమునకుం జొరనిభంగి సంజయ యెట్లున్. 33
సీ. శరతల్పమున నుండి శాంతనవుండు బీభత్సుదివ్యాస్త్రవైభవము దెలుపఁ
దివిరి జలం బట్లు దెప్పించుకొని యప్డు పాండుసూనులతోడిబాంధవంబు
నడపుము సిరి పంచి కుడుచుట మే లింతతోఁ గయ్య ముడిగి శాంతుఁడవు గమ్ము
బ్రదుకుము నీ వన్నపనుపు సేయఁడు సుయోధనుఁ డిప్డు శోకాబ్ధి మునుఁగకున్నె
ఆ. పడుచు లీక లూడ్చి పట్టి యూడెడునట్టి, పులుఁగుచంద మయ్యెఁ దలఁప నాయ
వస్థ యెందుఁ జొచ్చువాఁడ నీయలమట, దీర్ప నెవ్వ రింక దిక్కు గలరు. 34
వ. అని పెక్కుభంగుల నివ్వటిలునెవ్వగలు బయలుపడం బలుమాట లాడి రాధేయు
తెగినతెఱంగు తెలియ వినం దలంచి యి ట్లనియె. 35
మ. విజయుం దాఁకి పెనంగుచో నతనిదోర్వీర్యంబు సైరించెనో
భుజదర్పోద్ధతిఁ జూప నోపెనొ చలంబుం జేయఁ సైన్యయు
గ్మజనంబుల్ వినుతింపఁ జేర్చెనొ తొలంగం బాఱెనో వేరు న
క్కజపుం బెంపును దీఱి డింపఁడు గదా కర్ణుండు దీనాకృతిన్. 36
క. తక్కటిసైనికు [3]లని న,య్యొక్కని దిగ విడిచి పాఱిరో లావుం జే
రుక్కును మెఱయఁగ దోడ్పడి,పెక్కండ్రురు వడిరొ బెరసుఁ బీనుంగులుగాన్. 37
వ. అని మఱియును. 38
క. ముందర శిఖండి నిడి సం,క్రందననందనుఁడు నేరి గంగాతనయ్
మ్రందించెఁ గపటమున నా,చంద మొకటి కర్ణునందుఁ జర్చించిరొకో. 39
క. సామజము వడిన నశ్వ,స్థామ వడియె ననఁడె ధర్మతనయుఁడు గురునిం

---

1 ద్రొక్కఁగఁబెట్టు; ద్రొక్కుడుబెట్టు. 2 పిచ్చగుంటి యతిరయ. 3 లాతని, నొక్కని.

దా మడియించుటకై యట్టేమని యొనర్చి రొక్కొ యితఁడు వడుటకున్. 40

క. మాయోపాయంబుల గాం, గేయుండును గురుఁడు ననిఁ దెగిర కాక రణ
న్యాయంబు దప్ప కుండఁగ, నాయిరువుర నోర్వ నెవరి కైనను వశమే. 41

సీ. పరశురాముని చేతఁ బడసినవాఁడు బ్రహ్మాస్త్రంబు సర్వముఖాస్త్ర మలఁతిఁ
బోవునె దివ్యాస్త్రములు పెక్కు మఱియును గలవు రాధేయున కలవు మెఱసి
యభిమన్యువిలో దునుమాడఁడె నాగాయుత ప్రాణు ననిలనందనుని బాడు
దలఁ బట్టి సహదేవుఁ జులుకన మర్దించి మందల విడువఁడే మాయలాని

తే. మేటిమగని ఘటోత్కచు గీటడఁపఁడె, యట్టిజెట్టికిఁ బోరఁ జా వెట్టిభంగి
నయ్యెఁ దేరికి సూతున కంచితాస్త్ర, ములకుఁ దైవోపహతిఁ జేటుమూఁడెనొక్కొ.

క. రథ మవితథ మైనను సా, రథి పని నెఱసిన మహాస్త్ర రాజి విధికృతి
వృథగా కున్నను గర్ణునిఁ, బ్రథనంబున గెల్వ దేవపతికిఁ వశమే. 43

ఉ. సారథి యొవ్వఁ డాతనికి శల్యుఁడు ద్రోణతనూభవుండు గాం
ధారవిభుండునుం గృపుఁడుఁ దత్సమయంబున నేమిభంగిఁ దో
డ్తెరి సుయోధనుండు హృదయంబునఁ దాఁ గృతవర్మదర్పము
స్థిరము నచ్చి యుండుఁ దగ నెయ్యము సూపెనె యాతఁ డత్తఱిన్. 44

క. వారలు గెలఁకుల నడవఁగ, రారాజుపిఱుందఁ గదిసి రా నెబ్బంగిం
గారణము లేదు చావఁగ, నారాధేయునకుఁ జోద్య మయ్యెడుఁ దలఁపన్. 45

ఉ. పాండవకోటి సూతసుతుపై నడ తెంచినచంద మెట్టు లా
ఖండలసూతి సర్వముఖకాండము తాఁకున రూపుమాసి పో
కుండుట యెట్లు కల్గె సమరోద్ధతి దక్కటినల్వరందు నె
ట్లుండె బలద్వయంబు నెటు లోపి పెనంగె దినద్వయంబునన్. 46

వ. అనిన విని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియెఁ గయ్యంబు తెఱంగు మొదలు
కొనిచెప్పెద నాకర్ణింపుము ద్రోణుండు దెగిన నశ్వత్థామ దనయోపినంతసమరం
బు సేసి చాలించి సేనలఁ దివియించి మరలి వచ్చిన దుర్యోధనుం డప్పుడు గొలు
విచ్చియుండి నశ్వత్థామ లో నగుడొరలం గలయం గనుంగొని మనకు నిట
మీఁదఁ జేయం గలపని యెయ్యది యని యడుగుటయు నగ్గురుసుతుండు. 47

క. విను మాదర ముత్సాహం, బనూనథార్ట్యంబు నీతి యనుసద్గుణముల్
పని సఫలం బగునట్టుగ, జననాథ యొనర్చు దైవసాహాయ్యమునన్. 48

చ. తలఁపఁగ సద్గుణంబులకుఁ దావల మై పెను పొందుసుజ్వలా
త్ములు సని రైన [1]చేభరము దోఁపఁగ నీ దగుదొంటిశౌర్యముం
దలకొని నిర్వహింపు ముచితంబుగ దైవముతోడుపాటునుం

---

1 నేభరముఁ దోఁపఁగ నీక దొడంగి కార్యముం.

గలిగెడుఁ గాక యున్నరథికప్రవరుల్ దలపోయ నల్పులే. 49

క. మనము బలశౌర్యఘనుఁ గ,ర్ణుని సేనాముఖము నేసి నూల్కొని యరిమ
ర్దన మొనరింత మితనియం, దనూనతం బొల్చు సద్గుణావలియు నృపా. 50

క. వైవస్వతుచందంబున, నీ వీరుఁడు రిపుబలంబు నెల్ల నడంపం
గా వలఁతి దివ్యశరశి,ఖావైభవపరమనిష్ఠకలిమి నరేంద్రా. 51

వ. అని సూతపుత్రుం జూపిన భవత్పుత్రుండు ప్రీతుం డయి యతండు పాండవుల జయించు ననునాస యగ్గలం బైనయంతరంగంబుతో నయ్యంగపతి కిట్లనియె.

శా. నీవిక్రాంతియు నాపయిం గలయతిస్నేహంబుఁ బ్రఖ్యాతముల్
గావే భీష్ముఁడు ద్రోణుఁడుం దెగుట నీకౌరవ్యసైన్యంబులం
గావంగాఁ దగు నీకు వారలయుపేక్షం గాక యిన్నాళ్లు లే
లా వైరం బడఁగింప నీ వయిన లీలఁ గెల్తు కౌంతేయులన్. 53

వ. నీవు ప్రాజ్ఞుండవు ప్రబలుండవు విశేషించి నా కేడుగడయు నీవ కావున నీకును మదీయహితం బవశ్యకర్తవ్యం బట్లుం గాక మన మాభీష్మద్రోణుల నవమానింతుము వారలు భండనంబునం బడిన నొడిఁగియుండనేర్తుమే కడంగుము పగఱకు నీకడంక చీఁకటికి సూర్యానుదయం బెట్టి దట్టి దయ్యెడుం గాక బృందారకసేన సేనాని నడపినకైవడిం గౌరవసైన్యంబు నడపి నన్ను గెలిపింపుము నిన్ను నీవ సర్వసేనాధిపత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టికొమ్మనినం బ్రీతుం డయి రాధేయుండు గాంధారేయునకుం బ్రహర్షంబు గా భూవల్లభు లెల్ల నాకర్ణింప నిట్లనియె. 54

మ. విను నీ కిచ్చినబాస యే మఱితునే వీరంబు బాహాబలం
బును ధైర్యంబును నస్త్రవీర్యమును నీభూలోకసంచారు లె
ల్లను గీర్తింపఁగఁ బాండుపుత్రులమదోల్లాసంబు మర్దింతు నీ
వసుమానింపక నిల్చి చూడుము మదీయం బైనసంగ్రామమున్. 55

దుర్యోధనుఁడు కర్ణునకు సర్వసేనాధిపత్యంబు గట్టుట

వ. నన్ను సర్వసేనాధిపత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టు మనవుడుఁ బొంగి రారాజు దగు రాజులుం దానును శాతకుంభకుంభంబులం బవిత్రజలంబులు దెప్పించి మహనీయ మణికుసుమౌషధిగంధాక్షతమంత్రకలనం బొచరించి సమున్న తౌదుంబరపీఠం బునం బరమాస్తరణం బొనర్చి యంగపతి నందు నిలిపి పుణ్యాహఘోషంబులుఁ దూర్యనినదంబులు వందిజనస్తుతులును జెలంగ నభిషేకించి యలంకరించి పట్టంబు గట్టిన నతండు. భూసురోత్తములకు నర్థిజనంబులకును వివిధార్థంబులు దాన త్యాగరూపంబున నొసంగుచు వెలిఁగె నప్పు డుబ్బినశూరయోధులజయజయ శబ్దంబులును భూపతులయభినందనవాక్యంబులును గృష్ణసమేతు లగుపాండవుల గెలువు మని దీవన లిచ్చువాగధులయొలుంగులును నింగి ముట్ట నవోదితుం

డైన భానుండునుంబోలె శోభిల్లునాకర్ణుండు సముదీర్ణుం డై యక్కుఱుపతియా
ననం బాలోకించి. 56

తే. బంధుమిత్రయుతంబుగఁ బార్థురూపు, మాపి యే నిత్తు నీకు సామ్రాజ్యలక్ష్మి
ధాత్రిఁ బాలింపు సుస్థితిఁ బుత్రపౌత్ర,గాఢభోగార్హ మగునట్లు గాఁగ నధిప.

క. విను [1]సత్యధర్మరతుఁ డగు, మనుజునకుం గార్యసిద్ధి మసలక యగుచా
డ్పున శౌర్యబాహువిక్రమ,ఘనుఁ డగునా కాజి జయము గలుగుం జూలుకన్.

వ. అని పలికె నిత్తెఱంగున రాధేయు సర్వసైన్యముఖ్యుం జేసి యతని మంది
రంబునకు మహావిభవసమేతంబుగాఁ బుచ్చి సమస్తపరిజనంబులను నిజనివా
సంబులకుఁ బోవం బనిచి సంతోషం బంతరంగంబు నిండి వదనంబున వెల్లిగొన
నీకొడు కభ్యంతరావాసంబున కరిగె రాత్రియే నిట వచ్చి ద్రోణువృత్తాంతం
బంతయు నీకుం జెప్పి నీ వనుప మగిడి చని సూర్యోదయసమయంబున మనశిబి
రంబు ప్రవేశించితి నయ్యవసరంబున. 59

సీ. తళతళ మనియెడు[2]దంతప్రభలతోడ ఘనకేతువున హస్తికక్ష్య మెఱయ
హంసవర్ణము లైనహయముల పటుగతి నర్కప్రభం బగునరద మొప్ప
దీప్తకాంచనరసలిప్త మై చెలువొందుసజ్యకార్ముకము హస్తమున వెలుఁగ
వీటికి సమరసమాటోప మొదవ నాభీలశంఖము దనమ్రోల మ్రోయ

తే. రణసముత్సాహలక్ష్మి వక్త్రమున వింత, చెన్ను వెలయింప నాప్తులు నేరి రెండు
పక్కయలయందు బవరంపుఁబలుకు లెసఁగ,నడవసొంపాటి కర్ణుండు వెడలె నధిప.

వ. అతండు నడవాళ్లం బనిచి వెడల నియమించిన నెల్లదొరలును దురంబునకు
వెడలి రిట్లు సకలబలంబులు నడవం దొడంగిన. 61

సీ. తురగరింఖాముఖో[3]ద్ధూతధూళీపటలములు నల్దిక్కు లలంకరించె
మాతంగకటిగళన్మదజలబహులప్రవాహావిలాసంబు వాని నడఁచె
బహువిధవాదిత్రభైరవారావంబు పెల్లంబరము పిక్కటిల్లఁ జేసె
శింజినీటంకారసింహనాదంబుల పెక్కువ యామ్రోతఁ [4]బిలుచుకొనియె

ఆ. రథికభూషణముల రశ్ములఁ గేతన, చ్ఛత్ర చామరోపసక్తమణుల
రుచుల సుభటహేతిరోచులఁ బవలింటి, దివియుఁ జంద మయ్యె దినకరుండు. 62

వ. అట్టియెడ. 63

క. జనములు భీష్మద్రోణులు, సనినవగలు డిగ్గ ద్రావి సంతోషము నె
క్కొనియెడుమనములతోఁ గ,ర్ణునిఁ గనుఁగొని రతివికాసరుచిరనయను లై. 64

కర్ణుని మొదటినాఁటియుద్ధము

వ. ఇవ్విధంబున బలంబులకుం బ్రమోదం బెసంగ నడచి రాధేయుండు దుస్సహం

---

1 మాతిథ్యరతుం డగు. 2 ధవళప్రభల. 3 ద్ధుతధూళిపటలంబు కలయంగ దిక్కులఁ గప్పె మత్త, మాతంగ. 4 బీల్చికొనియె.

బు గా మకరవ్యూహంబు సమకట్టునెడ నందుఁ దుండంబునఁ దాను నిలిచి నయనంబుల శకునియు నులూకుండును శిరంబున నశ్వత్థామయుఁ గంఠంబున దురోధనానుజులును నుదరంబున దురోధనుండును ముందట వామపాదంబున నారాయణగోపాలయుతుండై కృతవర్మయు దక్షిణపాదంబునఁ ద్రిగర్తదాక్షిణాత్యసంవృతుండై కృపాచార్యుండును వెనుక డాకాల నానాదేశసేనతో శల్యుండును వలకాల ననేకరథకరితురగసమేతుం డై సుషేణజననాథుండును బుచ్ఛంబున మహాసైన్యసమగ్రుం డయి చిత్రుండును నతనితమ్ముం డగు చిత్రసేనుండును నిలుచున ట్లొనర్చి తక్కినవారల నెడ నెడఁ బన్నించె నట మున్న యుధిష్ఠిరుం డుద్దామసామజాదిచతురంగోల్లాసభాసితుం డయి నడతెంచె నట్లు నడతెంచి యమ్మనుజవిభుండు మనమొనం జూచి సవ్యసాచి కి ట్లనియె. 65

చ. కనుఁగొనఁ జుల్క నైనయది కౌరవసైన్యము గంటె సూతనం
దనుఁ డొకయొడ్డుగా నిలిపి తాను ముఖంబున నిల్చి కయ్య మె
ల్లను దనమీఁదఁ బెట్టికొని లావున బీరముఁ జూపఁ బూని యే
పున నటమీఁఁ భవదీశిఖపుంజములం దెగటార్పు మీతనిన్. 66

క. వనమునఁ బండ్రెండేఁడులు, మన [1]ముత్కటదుఃఖ వార్ధిమగ్నుల మై యి
ట్లుండికిఁ దగ నితని భవ,త్సునిశితబాణాబ్ధి ముంపు దుర్దమలీలన్. 67

ఉ. [2]వీఁ డొకరుండె యింక బలవిక్రమసంపద గల్గి పోరిలో
వాఁడిమిసొంపుసూపఁ గలవాఁడు సుయోధనుపాలఁ బేర్చు నీ
వేఁడిమి సూపి రూ పడఁపు వీనిఁ బురందరపుత్ర యంతతోఁ
బోఁడిమి మాలు నాతఁడు ప్రభూతజయోన్నతి నిల్చు నీకడన్. 68

వ. నీకుం బోలిన మొగ్గరంబు గావింపు మనవుడు నర్జునుం డర్ధచంద్రవ్యూహవిధానంబున మోహరించి తాను మధ్యప్రదేశస్థుం డై వామదక్షిణశృంగంబుల భీమధృష్టద్యుమ్నుల నిలిపి యుధిష్ఠిరనకులసహదేవులం బింగలి గా నొనర్చె నతనిచక్రరక్షకు లగుయుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండునుం గయ్యంపువేడుక మొగంబులం జిగురొత్తఁ బొలిచిరి తక్కినయోధులుం దగినచోట్ల నిలిచి రి ట్లిరువాఁగును బన్ని యున్నసమయంబున. 69

చ. హరియును బాండునందనులు నాజి నవశ్యము నేఁడు సూడఁ బో
దురు జము నంచు నాత్మ బరితోషముఁ బొందె భవత్తనూజుఁడున్
దురమునఁ గర్ణయుక్తముగఁ ద్రుంగు సుయోధనుఁ డక్తలంపుతోఁ
బరమసముద్యమస్ఫురణఁ బాండవముఖ్యఁ డెలర్చె భూవరా. 70

ఆ. ఒకటి కొకటికంటె నుబ్బుచు వర్తించు, చాడ్పు దోఁచు రెండుసైన్యములును

---

1 మొక్కట; మాదట. 2 వీఁడొకరుండు దక్క...సుయోధనుపాలలేమి. 3 హాభిధానంబున.

[1]బొలిచె నపుడు సెలఁగె భూరిభేరీముఖ,తూర్యములు నభంబు దూఁటుకట్ట. 71

వ. చిందంబులమ్రోఁతకు నిందు నందునుం దమకించి భటులు గెలంకులం దాఁకఁ
దోడ్తో నెఱిసినయగ్గలిక నొండొంటి బెరయ మొగ్గరంబు లురవడించి. 72

సీ. నిబిడఘుంటావళినిక్వణంబులతోడ భీషణబృంహితఘోషములును
ఘనమేనినిష్ఠురధ్వనులపాంచములఁ గేతునిర్ఝరకింకిణీనినదములును
జటులఖురవ్రాతపటురవంబులతోడ నాభీలహేషామహాస్వనములు
భూరిభుజాస్ఫాలనారావములతోడ మేదురతరసింహనాదములును

ఆ. బరఁగి దిక్తటములఁ బగిలింప ననిమిష, ఖచరసిద్ధయక్షగరుడగణము
లంతరంగములు నితాంతకౌతుకభరి,తములు గాఁగఁ జూడ్క[2]గములు వఱపె. 73

వ. ఇట్లు దలపడి యిరువాఁగును [3]బేరువాఁడిఁ బోరునెడ గరుడప్రహారంబులనొచ్చిన
పంచాస్యపన్నగంబులం బోనిబాహుపులను గాంతత్వరుచిసౌరభంబులపెంపున
సంపూర్ణచంద్రార్కకమలంబులం గ్రేణి సేయునాననంబులను సంగ్రామరంగం
బలంకృతం బయ్యె వాహనంబులమీఁద నుండి భూషణకిరణంబులు మెఱయ
సైనికులు నేలం గూలునప్పుడు పుణ్యావసానకాలంబున నాకలోకపరిభ్రష్టంబగు
మహత్తలోకంబుచందంబు దోఁచెఁ జతురంగంబులును దమతమజాతిచేతం
బడుటయు నేనుంగు లడరిన నరదంబులు సదియుటయు నాశ్వికులు వొదివినం
గరులు ధరం దొరంగుటయు భటు లురవడించినం దురంగంబులు గడికండంబు
లగుటయు రథంబులు గవిసినం గాల్వురు దుము రగుటయుఁ గ్రందున నెల్ల
తెఱంగులు నన్ని దెఱంగులం గలయబడలువఱుచుటయు రౌద్రరసంబుఁ బెనిచె
నాసమయంబున సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న చేకితాన ద్రౌపదేయులు ప్రభద్రక
చేది పాండ్య చోళ మగధ వంగాదిదేశంబులబలంబుతోడ బరవసంబు నేసి
తఱిమి రట్టియెడ. 74

ఉ. దంతిఘటల్ మహోగ్రసముదగ్రతతో నడతేర దర్పదు
ర్దాంతగజాధిరోహణనితాంతసముజ్జ్వలభంగిఁ బ్రౌఢవి
క్రాంతివిలాస మొప్పఁగ నఖండితపౌరుషుఁ డైనభీముఁ డ
త్యంతసముద్ధతిం గవిసె నస్మదనీకము సంచలింపఁగన్. 75

క. ఉదయాచలమున రుచిసం,పదఁ బొలుచుపతంగుపగిదిఁ బ్రసరత్తీవ్ర
ప్రదరములు నెఱయమెఱయఁగ,మదావళముమీఁద వెలిఁగె మారుతి యధిపా.

జేమధూర్తి యనురాజు భీమునితో యుద్ధము సేసి చచ్చుట

వ. అమ్మహావీరు నాలోకించి కులూతదేశాధీశుం డయిన జేమధూర్తి నిజబలంబులం
బురికొల్పికొని యేచి త్రోచి యాహ్వానంబు సేసి తనకరటిం గొలిపిన నది గిరి

---

1 బొదలినట్లు సెలఁగెఁ జదల భేరీముఖ. 2 తగులుపఱిచె. 3 బేరువాడి; బేరువాడ; బేరువాడుచు.

గిరిం దాఁకు తెఱంగున నతనిమాతంగంబునకు మారొక్కనియె నయ్యిరువురు నొండొరులపై దోమరస్తోమంబు లడరించి యార్పుచు నుద్దండపరాక్రమంబు లగువేదండంబులపటుప్రచారంబులు చారుభీషణంబులుగా నొకల్లొకల్లం జుట్టుకొని వచ్చుచుం బెనంగి. 77

క. కోదండంబులు గొని బా,హాదర్పము లెసఁగఁ బోరి యన్యోన్యధను
శ్ఛేదంబులఁ బొడిఁ బొరి నా,పాదించిరి జగలు ప్రస్తుతి సేయన్. 78

వ. దానం గోపం బగ్గలించి. 79

తే. శక్తులను దోమరంబుల సరభసముగఁ, బోరుచో భీమసేనునిపేరురమున
ఘేమధూర్తి సముజ్జ్వలతోమరంబు, [1]లేడు నాటించె దర్పంబు రూఢి కెక్క.

చ. అనిలతనూభవుండు దపనాంశునిభం బగుతోమరంబు వై
చిన నడుమం గరూశపతి చిత్రముగాఁ దునుమాడి వీఁక నా
తనిఁ బటుషష్టికాండపరితాడితదేహునిఁ జేయ మేటివిల్
గొని యతఁ డక్కులూతపతికుంజరమున్ వెసఁ గప్పె నమ్ములన్. 81

వ. అట్లు భీమసేనుండు గరూశపతివిక్రమంబు సరకుసేయక యతనిదిక్కునుం జూడక ఘేమధూర్తిసామజంబును సాయకమయంబుఁ జేసిన నది మొగతిరిగి పఱచినం బోవ నీక యప్పావని వెనుకొనుటయు నక్కులూతపతి ప్రయత్నంబున నమ్లాతం గంబు మరల్చి యతనియంగంబునను దద్గజంబుశరీరంబునను నిశాతశరపరం పరలు వఱపిన. 82

చ. ఉఱక సమీరసూనుఁడు దదుగ్రధనుర్ధళనం బొనర్చి యే
ఘ్రెఱఁ గరి నొంప నాతఁడు గడిందిమగంటిమి నొండువింట ను
న్మెఱుఁగులు [2]గ్రమ్ముకోల నతనిం గడునొంచి తదీయహస్తి పా
ల్పటి మహి మ్రొగ్గ నేసిన ధరాధిప నీబల మార్చె నుబ్బునన్. 83

మ. గద సేతం గొని దంతి డిగ్గి చని యాకాంతేయుఁ డవ్వీరును
న్మదమాతంగముఁ గూల నేసినఁ గృపాణస్ఫారదోర్దండుఁ డై
కదియఁ వచ్చె నతండు నిష్ఠురగదాఘాతంబునం గూల్చె నే
పు దలిర్పఁ వెస నామరుత్తనయుఁ డాభూమీశు భూమీశ్వరా. 84

వ. ఇవ్విధ బున నేనుంగుపీనుంగుఁడనపడిన ఘేమధూర్తివజ్రప్రహారంబునంగూలిన కులశైలంబుసమీపంబున నిర్ఘాతపాతఁతితం బయినకంఠీరవంబుకరణి నొప్పె నతనిం గనుంగొని మనమొన వెఱచఱచినం బొండవబలంబులు వెనుకొనుటయు.

మ. పటుబాణప్రకరంబు లంబరముఁ గప్పం గర్ణుఁ డానేనఁ దాఁ
కుటయఁ సైన్యము భైన్యముం దొఱఁగి మారొక్కన్నఁ భుజాసంపదు
త్కటగర్వోద్ధురభంగిఁ బొండుసుతులుఁ దర్పంబు సొం పేర్పరిం

---

1 రెండు...రెట్టిగాఁగ; లేదు...మాడి కెక్క. 2 గ్రమ్ముకో నతని మే న్నడు.

చుటకుం జొచ్చినఁ బేర్చెఁ బో రనిమిషస్తోమాద్భుతాపాది యై. 86

వ. అంచు. 87

క. సూతతనయనారాచ, స్యూతము లై వారణంబు లొఱలును సొగయ్యున్
భూతలమునఁ బొరలు దెరలు, వే తూలును జిఱ్ఱుఁ దిరుగు విచ్చుం జచ్చున్. 88

వ. అప్పుడు నకులుం డతని మార్కొనియె భీమసేనుం డశ్వత్థామను సాత్యకి గై
కేయు లగువిందానువిందులను జిత్రసేనుం డనురాజు శ్రుతకర్మను బ్రతివింధ్యుం
డు చిత్రుం డనుమనుజనాథుని ధర్మపుత్రుండు దుర్యోధనుని ధనంజయుండు
సంశప్తకులను ధృష్టద్యుమ్నుండు గృపాచార్యుని శిఖండి గృతవర్మను శ్రుతకీర్తి
శల్యుని సహదేవుండు దుశ్శాసనునిం దలపడి రట్టియెడ. 89

సీ. శైనేయుతోడ విందానువిందులు మహాహవము సేయంగ నయ్యాదవోత్త
ముఁడు వేర్చి వారికార్ముకములు రెంటిని దునిమి యంగంబుల నిసిచేఁ దూపు
లవ్వీరు లన్యశరాస[1]న్యోద్ధారు లై యతనిపై బఱపిరి శితశరంబు
లతఁడును వారు ననోన్యచాపచ్ఛిదావైచిత్రి నొప్పారి రేచి దొడ్డి

తే. విల్లు గొని యతిరయమున భల్లనిహతి,నాతఁ డనువిందుతల ద్రుంప నది ప్రదీప్త
రత్నకుండలశోభిరామపతన,భంగిఁ దదనీకశోకసంపాది యయ్యె. 90

మ. కని విందుండు ప్రదీప్తచాపధరుఁ డై కాండప్రసారంబులన్
శినివీరుం గుసుమాధ్యకింశుకసముం జేయంగ నయ్యోధుఁ డా
తనియంగంబులఁ బంచవింశతిశితాస్త్రంబుల్ వడిం గ్రుచ్చి నే
పున వా రొండొరుసూతులం దునిమి నిప్పుల్ రాలుకన్డోయితోన్. 91

తే. ఒకళు లొకళులహాయముల నుర్వీ గూల్చి
యొండొరులకార్ముకాస్త్రములు ఖండితములు
సేసి తేరులు డిగ్గి రుద్భాసితాసి
చర్మశోభితహస్తు లై సరభసముగ. 92

వ. ఇట్లు పాదచారు లై మండలప్రచారంబుల మెఱయుచు. 93

క. చేరి బహుచిత్రగతులం, బోరంగా నొడ్డనములఁ బొలిసెం బలకల్
నేరిమిమై [2]గెళవున శిని, వీరుం డిరువఱియ గాఁగ విందుని వ్రేసెన్. 94

వ. ఇత్తెఱంగున నయ్యిరువురం జంపి సాత్యకి యుథామన్యుతే రెక్కి యుక్కున
వేఱొక్కరథంబు సన్నద్ధంబు గావించుకొని కైకేయబలంబులం బఱపెఁ జిత్ర
సేనుండును నీమనుమం డగుశ్రుతకర్మయుం బెనంగునెడ [3]నా శ్రుతకర్ముండు. 95

క. ఆరాజు నైదువాలిక, నారసముల నొంప నతఁడు నవశరముల న
క్కారవుని నేసి నొంచెను, సారథి నైదింట నధికసంరంభమునన్. 96

---

1 నోదారులై ; నథారులై. 2 గెళువున ; గెడవున. 3 నా శ్రుతవర్ముఁడు.

సీ. శ్రుతకర్మ గోపించి క్రూరనారాచ మజ్జననాథుజత్రు దేశమున నాటఁ
బడి మూర్ఛవోయినఁ బైపయి వెండియు నేయఁ దెప్పిఱి యతం డెసక మెసఁగ
నుక్కునఁ దునుమాడె నక్కమారునిశరాసన మతఁ డొండొకచాప మెత్తి
తఱచుటమ్ముల నేదు వెఱిగినచందంబు సేసె రయంబునఁ జిత్రసేను

తే. నాతఁ డాతనియురమున శాతశరము
దూఱి నేయ నబ్బాలుండు దోఁచె వివిధ
[1]బాణజాల మన్నరపతిశోణితమున
భల్ల మొక్కటఁ దల నేల డొల్ల సేసె. 97

ప్రతివింధ్యుఁడు చిత్రుఁ డనురాజుం జంపుట

ఉ. ఏలినవానిపాటు గని యేఁ డ్తెఱఁ దద్బల మొక్కపెట్ట యా
భీలతఁ జుట్టు ముట్టుటయుఁ బేర్చినయుద్ధతిఁ దీవ్రసాయక
జ్వాలల నేర్చి యుద్భటభుజావిభవం బలరంగ నల్లడం
దోలె నుదాత్తవిక్రమకుతూహలి నీమనుమండు భూవరా. 98

సీ. అప్పుడు ప్రతివింధ్యుఁ డైదుబాణములఁ జిత్రునిమేను నొంచి తత్సూతువఱ
మునఁ గ్రూరశరములు మూఁడు నాటించి యొక్కమ్మునఁ గేతు వల్లార్చి పేర్చి
యతఁడు న న్నగ్రనవాస్త్రపీడితుఁ జేయ విలుద్రుంచి వెసఁ బంచవిశిఖనిహతుఁ
గావించి శక్తి యుగ్రమ్ముగ వైచినఁ బెలుచ నాలుగుదునియలుగఁ జేసె

తే. నలిగి యాతండు గదవైచి యక్కమారు
ఘోటకంబుల సూతునిఁ గూల్చె నదియ
పట్టుకొని వైచె మగుడ నప్పాండుపౌత్రు
చేయి వడి నుచ్చి పోవ నచ్చిత్రుఁ డధిప. 99

ఉ. బాహువు నొచ్చినం గినిసి భాసురతోమర మెత్తి కౌరవ
వ్యూహము సంచలింప నతఁ డుగ్రత వైచినఁ గంకటంబుఁ ద
ద్దేహము నుచ్చి పోవుటయుఁ ద్రెళ్లె నరేశ్వర యవ్విభుండు వ
జ్రాహతిఁ గూలుపర్వతమునాకృతి నుత్కటవైకృతంబుగన్. 100

వ. ఇట్లు చిత్రుండు దెగటాటినం గనుంగొని మనయోధులు ప్రతివింధ్యుపై నడరి
యనేకాస్త్రశస్త్రంబులం బొదివినం బొలివోనికలితనంబున నేల కుఱికి యక్క
మారుండు గోదండటంకారంబున నంబరంబు పూరించుచు బాణాసారంబు
వరఁగింపఁ బాండవసైనికులు బెట్టిదంపుటురవడిం గదిసి యతనికిం దోడ్పడు
టయు మనవారలు వెన్నిచ్చి పఱచి రప్పు డశ్వత్థామభీమసేనులసంగ్రామంబు
భీమం బయి చెల్లె నందు. 101

క. గురుపుత్రుఁడు దొంబదిశిత,శరములఁ బావనిరథంబు సంవృతముగఁ జే

---

1 బాణముల నాన్నపుని ముంచి శోణితమున.

నెరయం బారఁగ సాయక,పరంపరలు వఱపె నతనిపై నతఁ డలుకన్. 102

వ. వాని మగిడించి. 103

క. అనిలజుఁ ఫాలము గురునం,దనుఁడు పటుప్రదరకీలితము నేయుడు నా
తనినిటలంబున నతఁ డే,పున బాణత్రయము నాఁటె భూవరముఖ్యా. 104

వ. మఱియును. 105

చ. గురుసుతభీమసేను లతిఘోరవిధంబులఁ బోరి యొండొరుం
దెరలుప లేని[1]సామ్యమున దీపితు లై లయకాలవిస్ఫుర
త్తరణియుగంబుఁ బోలె శరధామసమగ్రతఁ బ్రజ్వరిల్లి యొ
ప్పిరి రథచిత్రచారులఘుభీషణసంచరణంబు లొప్పఁగన్. 106

తే. వారి వీక్షించి ఖచరులు వోరు లెందుఁ, జూడ మే దీని కెన యని యాడఁగలదె
కలుగ వింకను వీరలబలముఁ జలము, నలవు వెరవు నిట్లుండునే యనుచునుండ. 107

ఉ. ఒండొరుకేతువుల్ దునిమి యొండొరుసూతుల నొంచి యేపుమై
నొండొరుతేరివాహములయుబ్బడఁగించి నిశాతవిస్ఫుర
త్కాండచయంబు లొండొరులకాయములఁ వడిఁగ్రుచ్చి వ్రాలి ర
ప్పాండుసుతుండుఁ గుంభజునిపట్టియు మూర్ఛలు దమ్ముఁ గ్రమ్మినన్. 108

వ. ఇట్లు రథంబులపై నొఱగి మూర్ఛిల్లిన. 109

క. అనిలజుసారథియును గురు,తనయునిరథచోదకుఁడు నతని నాతనినిం
[2]గొని యుల్లంబుల బలితపుఁ, దునుకు సొరఁగ ననికిఁ దొలఁగఁ దోలిరి రథముల్. 110

ఉ. క్రీడితనూజుఁ డైనశ్రుతకీర్తియు శల్యుఁడు నేచి దిక్కు ల
ల్లాడఁగఁ బోరుచో శరము లాఱియిదుల్ శ్రుతకీర్తి శల్యుమై
గాడఁగ నేయ మూఁడుపటుకాండము లాతనిమేనఁ గ్రుచ్చి సం
తాడితుఁ జేసె సూతు నిశితప్రదరంబున నాతఁ డుద్ధతిన్. 111

చ. నరతనయుండు దత్తనువు నాటఁగఁ దొమ్మిదియమ్ము లేసి స
త్వరముగ సూతునంగమున వాలికతూపులు మూఁడు నాటి ని
ష్ఠురశరపంచకస్ఫురణ సూపినఁ గోప మెలర్ప నమ్మహీ
శ్వరుఁడు గడంగి విల్ దునిమి సప్తశరంబుల నొంచె నాతనిన్. 112

వ. అట్టియెడ. 113

సీ. వేఱొక్కవి ల్లెత్తి విల్వచ్చుకొఁడు కఱువదినాలుగమ్ములు వఱపె మద్ర
పతిమేన నతఁడు దొంబదితూపు లడరించి యేసె నవ్వీరుశరాసనంబు
ఖండంబులుగ వాఁడు గం డడంగక గద వైచినఁ బొడిసేసి యేచి శక్తి
నిగిడింపఁ దనుమాఁడె నిశితభల్లంబునఁ ద్రుంచెఁ దదీయసూతునిశిరంబు

ఆ. వాయుజవము లైనవాహంబు లప్పుడు, గలఁగి యరద మనికిఁ దొలఁగ నీడ్చెఁ

---

1 శౌర్యమున. 2 గనుగొని యుల్లంబుల బలుఁ, దునుకు.

దెఱిఁ గాంచి శల్యుఁ డటమునఁ జొచ్చి క,లంచెఁ బాండుసుతుబలంబు నధిప.

సీ. కమలాకరములీలఁ గలఁచి యూడెడుగంధదంతావళముసముద్దండతయును
దర మిడిమృగసముత్కరము ఘోరంబుగా వధియించుకఁఠీరవంబునేపు
నీరసారణ్యంబు నిర్భ్ఘాటోపతఁ గాల్చుదావాగ్నియుగ్రక్రమంబుఁ
బ్రకటవిక్రాంతిఁ బురత్రయంబును సమయించుఫాలాక్షునియేడ్తెఱయును
ఆ. బోల్పఁ బట్టు నయ్యె భుజగర్వశౌర్యప్రతాపదుర్దమప్రకోపములకు
మద్రవిభుఁడు గోలుమసఁగి శాత్రవసైన్య, హాననకేలి సల్పునవసరమున. 115

దుశ్శాసనుఁడు సహదేవునితో యుద్ధంబు సేసి మూర్ఛిల్లుట

ఉ. ధీరజనోత్తముండు సహదేవుఁడు [1]మైగలి దుస్సనేనుఁడుఁ
వీరులు పిచ్చలింపఁ బ్రజ విన్నద్రువం బొరి నార్వఁ బోరుచో
వారక సాయకత్రయము వాఁడిమి నయ్యవరాజు నొంచె వి
స్తారమనోజ్ఞహారలసితం బగునాఘనబాహువక్షమున్. 116

చ. ధృతి వొగడొంద నేచి సహదేవుఁడు నీసుతు శాతదీప్తస
ప్తతిశరవిద్ధుఁ జేసి వడిఁ దద్రథచోదకు మార్గణత్రయా
హతుఁడుగఁ జేయ నల్గి వెస నాతనిచాపము ద్రుంచి యాతఁ డు
ద్ధతి యలరంగ డెబ్బదిశితప్రదరంబుల మేను నొంచినన్. 117

సీ. నకులానుజుఁడు గృపాణంబున వైచిన దుస్సనేనునివిల్లు దునియ లయ్యె
నెడ గని యవ్వీరుఁ డేచి బల్వింట మంటలు గ్రమ్మున మ్రేయుటయు నతండు
గడువెస నెత్తినకరవాలమునఁ ద్రుంచి యతనిమై లక్ష్మించి యదియ వైవ
నడుమన యాతండు నటకినఁ బ్రస్ఫీతచాపంబు గొని చతుష్షష్టినిశిత
ఆ. కంకపత్త్రములను గడఁక నయ్యవరాజు, పరఁగఁ జేయుటయును బాండుతనయుఁ
డడఁచె నొక్కటొకటి నైదైదుతీవ్రశి,లీముఖముల బాహులీల మెఱయ. 118

వ. ఇట్లు విక్రమవిజృంభితుం డై సహదేవుండు శతశాతశిలీముఖంబు లడరించిన.

చ. రయమున వాని నన్నిటి శరత్రితయంబునఁ ద్రుంచి సాయక
ద్వ్యయమున నాతనిం బటునవప్రదరంబుల సారథిఁ భవ
త్ప్రియతనయుండు నొంచి దివి దీటుకొనంగఁ జెలంగి యార్వ న
త్యయసమవర్తిచాడ్పున నతం డుదితభ్రుకుటీవిలాసుఁ డై. 120

మ. పటునారాచముదీప్తిజాలము నభోభాగంబునం బర్వ ను
త్కటవేగంబున నేయ గంకటము వక్షఃపీఠముం దూఁటి నె
త్తుటిపోం డేమియు లేక యుచ్చి చనినం దూగాడి యాతండు వ్రా
లుటయుం దేరు దొలంగ సూతుఁడు భయాలోలాకృతిం దోలినన్. 121

క. అస్మద్రీపుత్రుఁడు వా,లస్ముల దుశ్శాసనునిమహాసైన్యము రౌ

---

1 శూరుఁడు దుస్సనేనుఁడున్.

ద్రమ్ముగఁ గలంచె దివిజగ,ణమ్ము వినుతిసేయఁ దమమొనలు నలి నార్వన్. 122

చ. నకులుఁడు సూతపుత్రుఁడుఁ బెనంగునెడ నకులుండు సూతపు
త్రకునకు ని ట్లనుం దలఁచి దైవము నేఁడు నిజప్రసన్నదృ
ష్టికి ననుఁ బాత్రభూతుఁడుగఁ జేయుట గానఁగ వచ్చె నాదుచూ
డ్కికి నిను గోచరంబుగ ఘటించినయాచతురత్వసంపదన్. 123

క. కౌరవపాండవులకు నీ, వైరము నీవలనఁ గాదె వచ్చెను నిను మ
ద్ఘోరశరనిహతిఁ బడఁ గ,న్నారఁ గనుంగొనక కోప మాఱునె యొంటన్. 124

చ. అనవుడు రాజసూతివి మహాస్త్రవిదుండవు నైన నీకు ని
ట్లనుట దలంప నర్హ మగు నైనను జెన్నఁటిపల్కు లేల నె
ట్టన భుజశక్తి మార్తురకడంక యడంచినఁ బల్కు టొప్పుఁ గా
క నిలిచి చూపు నీచలముకల్మియుఁ జేతులబల్మియుం దగన్. 125

వ. అని పలికి కర్ణుఁడు. 126

సీ. ఉబ్బి మాద్రీసుతు డెబ్బదిమూఁడుదూపులఁ గప్పుటయు నతఁ డలిగి యతని
[1]పైని శతనిశాతబాణంబు లేసిన నాసూతనందనుఁ డక్కుమారు
ధనువు నుగ్గుగఁ జేసి తనువున ముప్పది కాండముల్ సొనిపిన నొండువిల్లు
గొని డెబ్బదింట నాతని నొంచి మూఁడుమార్గణములు సూతునంగమునఁ బఱపి
తే. భల్లమున విల్లు దునుమాడి యెల్లజనులు, నద్భుతం బంద ద్రిశతసాయకపరీతుఁ
జేసి నకులుండు నిర్ఘురహాసభాసి,తాననాంభోజుఁ డై పొలుపారె నధిప. 127

క. సూతసుతుఁడు బలువిలు గొని, [2]యాతనిపఱిమున నాఁటె నై దమ్ములు ని
ర్ఘాతసమస్తశరముల, నాతఁ డతని నొంచి విల్లు నటమునఁ ద్రుంచెన్. 128

వ. మఱియు నొక్కమహనీయకార్ముకంబు గొని కర్ణుండు గడంగె నప్పు డయ్యిరు
వురు నొండొరులతూపులు ద్రుంచుచు నిజమార్గణంబుల నొకళ్లొకళ్ల నెత్తుట
ముంచుచుఁ బేర్చి వివిధవిశిఖజాలంబు లడరించిన నంబరంబు శలభపటలసంవృ
తంబునుంబోలె నుండె నాసమయంబున నకులు నగ్రభాగంబునకు వచ్చిన సోమ
కబలంబులు గర్ణక్రూరనారాచాది బహుళబాణపాతంబులఁ బలాయితంబు
లయ్యెఁ గర్ణునకు బాసట యై తటమినకౌరవసైనికులు మాద్రేయురౌద్ర
విజృంభణంబున దూరవిఘటితు లైన ట్లిరువాఁగును నెడ గలిగి చూచు చుండ
నారథికోత్తము లుదారఘోరాకారంబుల నుల్లసిల్లి భల్లప్రముఖప్రదరంబులఁ
బరస్పరాంగంబులం బొదివి యంబుదపిహితమార్తు లగుమార్తాండశశాంకుల
చందంబు నొంది యనోన్యదివ్యాస్త్రతేజోవిలాసంబుల నయ్యెయస్త్రంబుల
వారించుచుం బోరి రట్టియెడ. 129

క. అలుక వొడమి కర్ణుండు న,కులుచాపము ద్రుంచి సూతుఁ గూల్చి తురంగం

---

1 పై నశితినిశిత; పైనవతినిశాత. 2 యాతనియశ్వముల.

బులఁ జంపి చక్ర రక్షుల, తలలు నఱకికి సిడము ద్రుంచి దరహాసముతోన్. 130

వ. మెఱసినం గుపితచిత్తుం డై. 131

చ. పలకయు వాలునుం గొనియెఁ బాండుకుమారుఁడు పెక్కు చెక్కు లై
యిలఁ దొరఁగంగ నేసె గద యొ త్తినఁ ద్రుంచె రథంబు డిగ్గి యు
జ్జ్వలపరిఘాభి రాముఁ డయి వచ్చిన నప్పరిఘుంబు రూపుమా
పి లసితలాఘవస్ఫురణ పెంపునఁ గర్ణుఁడు నొంచె నాతనిన్. 132

ఆ. మత్త భేము లైన మార్గణంబుల కోహ,టించి సిగ్గుఁ జలము డిగ్గఁ ద్రావి
యెల్లజనులుఁ జూడఁ బొల్లఁదనంబున, కోర్చి యక్కుమారుఁ డోడి పాఱె. 133

కర్ణుఁడు నకులుని విరథుం జేసి యవమానించుట

క. వెనుకొని రాధేయుఁడు నిజ, ధను వాతనికంధరమునఁ దగిలిచి నలిఁ బ
ట్టిన నింద్రచాప[1]పరిగత, ఘనాకృతిని బొలిచె నతఁడు కౌరవనాథా. 134

వ. ఇట్లు పాండుతనయుబొడుదలఁ బట్టి మందస్మితసుందరాననుం డై. 135

క. పలుకులు వృథగా నన్నుం, బలికితి ము న్నింక నెన్ని వలుక వలసినం
బలుకుము నీకేఁ దగ నా, యలవుఁ జలము నీ వెఱింగి తంతియ చాలున్. 136

క. అల వెఱిఁగి పెనఁగు పెనఁగం, దలఁచిన నది గాక సిగ్గు దలకొని యనికిం
దొలఁగుట యిం కిట దగు వి,చ్చలవిడి నర్జునునికడకుఁ జనుము కుమారా. 137

క. అని విడిచె నకులుఁ గుంతివ,చనములు దృఢవృ త్తి చి త్తసంకలితము లై
యునికిం గర్ణుం డతఁడును, జని ధర్మజునరద మెక్కె సవ్రీడముగన్. 138

వ. ఎక్కి నిట్టూర్పు నిగుడం గుంభనితి ప్తభుజంగంబుచందంబున నుండె నవ్విధం
బున మార్గి పుత్ర మానమథనవిజృంభితుం డగునవ్వీరుం డప్పుడు మధ్యంది న
గతం బైనమార్తాండబింబంబునకుం బ్రతిబింబంబునుంబోలెఁ బ్రదీ ప్తమూ ర్తి
యై వెలిమావులును వెలిపడగయు నుల్లసిల్ల శోభిల్లుతనరథంబు రయంబున
దర్శనీయంబుగాఁ బాంచాలబలంబు దఱిసి పెక్కు తెఱంగుల మెఱుంగుటమ్ముల
గములు గదియించి. 139

సీ. సూతులఁ దెగటార్చి కేతనంబుల వీటతాటంబు నేసి రథ్యములఁ గూల్చి
చామరచ్ఛత్ర భూషణములు పొడి నేసి [2]రథికజనములశిరములు ద్రుంచి
కొమ్ములు నఱికి యంకుశములు దునిమి తొండములు ఖండించి కుంభములు వ్రచ్చి
జోదులతనువులు భేదించి మోరలు [3]గళ్యాలతోడఁ జెక్కలుగఁ జేసి

ఆ. [4]కందములు వగిల్చి కాళ్లులు ద్రెంచి యా,శ్వికులఁ జంపి చర్మ విశిఖకుంత
ముసలముద్గర ప్రముఖసాధనములు భ,గ్నములు నేసి భటుల సమయఁ జూచి.140

వ. బాహువిలాసంబు మెఱయ నెఱయం బొలిచె భవత్సుతుం డగుయుయుత్సుండు

---

1 పరివృత. 2 రథికశిరంబులఁ బృథివిఁ గూల్చి. 3 గళ్లెలుగూడఁ జెక్కలుగఁ; గళ్లేలు చెక్కలు గాఁగఁ; గళ్యాలు చెక్కలు గాఁగఁ. 4 కంధరములు డుల్చి.

పర్వతప్రతిముం డగునులూకుపయిం గవిసి కులిశనిభం బగువిశిఖంబుననొంచినఁ
గోపించి యాబల్లిదుండు విఱుగనేయుటయు నక్కుమారుండు. 141

తే. మేలువిలు గొని యఱువదినాలుగమ్ము
లతనిమెయిఁ గ్రుచ్చి సాయకత్రితయనిహతి
సూతు నొప్పించి మఱియు నిశాతశరచ
యమ్ము వరఁగించె నధికరయమ్ము మెఱయ. 142

వ. దానం గనలి. 143

క. బలువిడి నులూకుఁ డిరువది, శిలీముఖము లొడలఁ జొనిపి సిడము రయమ్మై
నిలఁ గూర్చిన నీసుతుఁ డు,జ్జ్వలవిశిఖము లయిదు నాఁటె వానియురమునన్. 144

వ. నొచ్చి యాసౌబలనందనుండు రౌద్రంబు రూపంబు దాల్చినవిధంబున విజృం
భించి. 145

శా. భల్లం బొక్కటఁ ద్రుంచె సూతునిఁ జతుర్బాణాహతిన్ వాజులన్
డొల్లంజేసె నిశాతపంచవిశిఖాటోపంబునం జించె [1]వీ
రోల్లాసంబు వికాసముం బొరయ మే ను క్కేది నీనందనుం
డెల్లం జూడఁగఁ బాఱి యొండొకరథం బెక్కెం గురుగ్రామణీ. 146

క. గెలుపున మెయి వొదలఁగ సౌ,బలసూనుఁడు రథము వఱిపి పాంచాలబలం
బులుగులపడఁ బలుదెఱఁగుల, యలవుల విహరించె నుద్భటాటోపమునన్. 147

సీ. శ్రుతకర్మ నకులునిసుతుని శతానీకుఁ దాఁకి యశ్వంబుల ధరణిఁ గూల్చి
సూతునిఁ బరిమార్చె నాతఁడు గద వైచి రథవాహనముల సారథిని గేత
నము ఁబొలియించె భూరమణ యిమ్మెయి నీదుతనయుండు నకులనందనుఁడు విరథు
లై యొండుదేరుల కరిగిరి [2]సితసోముఁ దలపడి కడిమి గాంధారనాథుఁ

తే. డతని యడరించి వివిధసాయకము లెల్లఁ
దునిమి బాణత్రయంబునఁ [3]దనువు నొంచి
తురగముల నరదమ్ముఁ గేతువుఁ దిలప్ర
మాణశకలంబులుగఁ జేసె మద మెలర్ప. 148

మ. విరథుం డై పొలివోనిబీరమునఁ బృథ్వీభాగసంచారి యై
శరజాలంబుల భీమసేనసుతుఁ డాశ్చర్యంబుగా నీమఱిం
దిరథం బేడ్తెఱఁ గప్పినం దునిమె నుత్సేకోగ్రుఁ డై యమ్మహీ
వరుఁ డబ్బాలునిచాపదండము భుజావష్టంభ మేపారఁగన్. 149

చ. అతఁడు ప్రదీప్తఖడ్గము రయంబు మెయిం గొని యాన్నృపాలుఁ డు
ద్ధతిఁ బరఁగించుసాయకశతంబులు ద్రుంచుచు నుల్లసిల్ల న
ప్పతి పటుభల్లఖండితకృపాణునిఁ జేసిన నీడఁబోక చే

---

1 ధీ,రోల్లాసంబు. 2 శ్రుతసోముఁ. 3 ధనువు.

తితునియ బెట్టు వై చె జగతీవర యాతనివిల్లు రెండుగన్. 150

వ. ఇట్లు కోదండంబు దుండంబులు నేసి తొలంగి యక్కుమారుండు శ్రుతకీర్తి స్యందనం బెక్కె సొబలుండు వేఱొక్కవిల్లెత్తి యత్తెఱిపి నురవణించి పాండవ రథికులం గలంచెఁ గృపాచార్యధృష్టద్యుమ్నులు పెనంగునెడ గౌతముండు పాంచాలవరుం బొదువునాటోపం బాలోకించి యక్కొంతేయసైనికులు దమ లోన. 151

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు గృపాచార్యునితోఁ దలపడి యోడిపోవుట

ఉ. ద్రోణుపరాభవం బధికరోషము సేయఁగ సున్నయాతఁ డ
ప్రీణపరాక్రమంబు విలసిల్లఁగ నీద్రుపదాత్మజాక్ష గత
ప్రాణునిఁ జేయ కే లుడుగుఁ బైకొను నంతటఁ బోక విస్ఫుర
ద్బాణవిలాసముల్ నెఱపుఁ దా మనసైన్యము దల్లడిల్లఁగన్. 152

వ. అని వెండియు. 153

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుబలగర్వక్షేమనిర్వాహకుం
డరులం జీరికిఁ జేకొనం డితఁడు [1]క్రోధాత్తాత్తుఁ డై నేఁడు ని
ర్భరశౌర్యంబు నుదాత్త ధైర్యము నుదగ్రస్ఫూర్తి శోభిల్ల దు
స్తరదర్పోద్ధతిఁ దేక యున్నె మనలం దా నేలకుం గోలకున్. 154

వ. ధృష్టద్యుమ్నుండును బెండువడి యున్న వాఁ డనుచు నుండి రట్టియెడ [2]బెట్టిదం బులగుగృపాచార్యులతూపులయేపు రథ్యంబుల నొంచి సారథిక్రొవ్వడంచి యా ద్రుపదనందనుతనువు నెత్తుటం దోఁచి యుల్లంబు గలంచె నప్పు డాతనిసూతుం డతనితో ని ట్లనియె. 155

చ. వినుము కుమార విపుర్భుజవీర్య మవార్యతఁ దేజరిల్లెడుం
జనవు భవత్సమగ్రశరజాలము లీతనిమీఁద నైవసం
జనితము సువ్వె యియ్యెడరు సంగర మిట్టిద తొల్లి యెందు నా
కనినది లేదు తేరు వొలఁగం గొనిపోవుట కార్య మిత్తఱిన్. 156

వ. నీయట్టివానివిక్రమంబునుం దిట్టినయట్లు సమయుటంజేసి యిమ్మహాతుం డవ ధ్యుం డని నిశ్చయించితి నామాట కియ్యకొను మనవుడు నాపృషతపౌత్రుండిది యట్టిద యని నిశ్చయించి పలికి మఱియు హీనస్వరంబున ని ట్లనియె. 157

చ. చరణములుం గరంబులును సంచలభావము నొందఁ జొచ్చె మే
విరవిరఁ బోవు చున్నయది విహ్వల మయ్యె మనంబు నీతలం
పరయఁగ మేలు మారుతసురాధిపసూనులలోన నల్ల నొ
క్కరుదెసకై రథంబు దొలఁగం గొని [3]పొ మ్మడిబీర మేటికిన్. 158

చ. అనవుడు సూతుఁ డెంతయు రయంబునఁ దేరు వృకోదరాంతికం
బున కెగవంగ శంఖరవముఁ గుణనిస్వనముఁ నిగిడ్చి యే

---

1 క్రోధావిష్టుఁ డై. 2 బెట్టిదంబు గాఁ గృపాచార్యుం డేపు సూపి రథ్యం. 3 పొ మ్మిక బీర.

పునఁ గృపుఁ డుజ్జ్వలప్రదరపుంజములం బరఁగంగఁ జేయుచుఁ
వెనుకొని పొల్చి నిల్చె గిరి వెనొక్కని నిల్చినవజ్రికైవడిన్. 159
తే. కడఁగి కృతవర్మతోడ శిఖండి పెనఁగు, చుండి శరపంచకంబున సురము నొంప
నతని నయ్యాదవోత్తముఁ డలఘుషష్టి, విశిఖవిద్ధునిఁ జేసి విల్ విఱుగనేసె.160
క. ఒండుశరాసన మెత్తి శి,ఖండి గురియునవతిసాయకమ్ములు పెలుచఁ
ఖండించె నతఁడు తతొక్క,దండం బాద్రుపదనృపతితనయుఁడు నఱకెన్. 161
క. ధనువు దునిమి కొమ్ములు మురి,సినవృషభముచంద మగుడు శీఘ్రిస్ఫురణం
దనువున శితశరములు వడిఁ, జొనిపి యతం డతని గళితశోణితుఁ జేసెన్. 162
చ. అలుక మనంబునం గదిరి యాదవసత్తముఁ డొండువింట దో
ర్బల మెసఁగంగ డెబ్బదిశరంబుల[1]వాఁడిమి మేన రక్తధా
రలు దొరఁగించి పెక్కుప్రదరంబులు పైపయి నేయు చుండ న
గ్గలికఁ బెనంగె వెండియు శిఖండి విచిత్రరథప్రచారుఁ డై. 163
వ. ఆద్రుపదనందనుండు జత్రుదేశంబున నంబకత్రయంబు నాటించిన. 164
శా. క్రూరోల్లాసము పల్లవింపఁగృతవర్మం డుగ్రదీప్తిస్ఫుర
న్నారాచంబులు పెక్కు లొక్కమొగి మేనం [2]గ్రువ్వ మూర్ఛిల్లె న
వ్వీరాగ్రేసరుఁ డప్పు సారథి భయావిర్భావదీనాత్ముఁ డై
తేరచొప్పెటు దొలంగఁ దోలుటయు భీతిం బాఱఁ దత్సేనయున్. 165
వ. విశ్వచ్చువిక్రమవిహారంబున కోర్చి శిబిత్రిగర్తసాల్వసంశప్తకనైన్యనారాయణ
గోపాలోపేతుం డై సత్యసేన చంద్రదేవ మిత్రదేవ మిత్రవర్మ సౌశ్రుతి సువర్మ
సుశర్మాదు లగుసోదరసుతులు బాసటగాఁ ద్రిగర్తపతి పెనంగునప్పుడు. 166
సీ. సత్యసేనుఁడు మూఁడుసాయకంబుల మిత్రదేవుండు షష్టిసందీప్తమార్గ
ణంబులఁ గ్రూరబాణంబులు మూఁటను జంద్రదేవుఁడు శరసప్తకమున
మిత్రవర్మఁడు గంకపత్రత్రిసప్తతి సౌశ్రుతి యేడునిశాతవిశిఖ
ములను శత్రుంజయుఁ డలఘువింశతికాండములను సుశర్మఁ డుజ్జ్వలనవాస్త్ర
తే. ములను గప్పి రప్పార్థ నాబలియుఁ డంబు,దములథారలు వొదువ నుదాత్తరేఖ
గరము పొలుపారు మేదినిధరముభంగిఁ, దలఁపఁ బట్టగుధీరతఁ బొలిచె నధిప.
వ. ఇట్లు సుస్థిరుం డై మిత్రదేవునంగంబునఁ గంకపత్రశతంబును సత్యసేనుతనువున
మార్గణత్రయంబును సుశర్మమిత్రవర్మలశరీరంబుల శిలీముఖాష్టకనవకంబులను
బఱపి శత్రుంజయు శిలాశితశరంబులం బడ వైచి సౌశ్రుతిం బంచవింశతికాం
డంబుల గీటడంగించియుఁ జంద్రదేవుని నెనిమిదియమ్ములం దునిమి యుల్లసిల్లిన.
చ. కనకపుఁగామతోమరము గర్వ మెలర్పఁగ నెత్తి పద్మనా
భునిభుజశాఖ యుచ్చి చన భూరిబలుం డగుసత్యసేనుఁ డు

---

1 నాతని మేన. 2 గప్ప.

క్కున నిగిడింపఁ జేతిమునికోలయుఁ బగ్గములుక్ మహీతలం
బున నొగలందునుం బడిన భూవర పార్థుఁడు గ్రోధదీప్తుఁ డై. 169

క. హరిదెసఁ గన్గొని యాతని, యరదముఁ గదియంగ నడపు మరద మనుడుఁ జె
చ్చెర నొండొకమునికోలం, గర ముద్ధతి నడపె ఘోటకంబుల నతఁడున్. 170

క. తే రతనియరదమునకుం, జేరువ యగుటయును గ్రీడి శితబహుభల్ల
స్ఫారగతుల గాత్రశిరో,దారణ మొనరించి యొప్పె దరహాసముతోన్. 171

వ. ఇట్లు సత్యసేనునిఁ జిత్రవధంబు చేసి. 172

చ. ఘనతరవత్సదంతశరఘాతమునం బడ వైచి మిత్రవ
ర్తుని రథసూతు [1]నట్టి దొకక్రూరపుఁదూపున నుర్విఁ గూల్చె నా
తని సముదీర్ణ మై పెలుచఁ దాఁకి త్రిగర్తబలంబు సుట్టు ము
ట్టిన వివిధోగ్రసాయక పటిష్ఠత నొప్పి కలంచె నేపునన్. 173

వ. వెండియు సుశర్మనిజ్ఞాతులు వోక పెనంగిన. 174

ఆ. వెండిపింజఁ బొలుచువెడఁదయమ్మున మిత్ర,సేన ధరణినాథుశిరముఁ ద్రుంచి
వాఁడినారసము [2]సువర్మనికునికిట, నాఁటె నయ్యమర్త్యనాథసుతుఁడు 175

వ. అట్టియెడ సంశప్తకగణంబు లన్నియు నార్పులు నింగి ముట్ట నలువెక్కులం గిట్టి
బెట్టిదంబు లగునస్త్రశస్త్రపరంపరలు గురిసిన నమ్మేటివిలుకాఁ డలుక నూనిన
యలంతినవ్వుచెలువంబు మొగంబునకు వింతచె న్నొసంగ విజృంభించి యైం
ద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది ప్రదీప్తభల్లాంజలికప్రముఖంబులం బరఁగు
టయు. 176

సీ. తేరులచెక్కలు వారణంబులఖండములు భూషణంబులపొడియు ఘోట
కంబులతునియలుఁ గరవాలతోమరశరపరిఘాదులశకలములును
రథికజనంబులవ్రయ్యలుఁ జామరచ్ఛత్రకేతువులయంశములు భటుల
తుమురును[3]రౌతులతుండంబులునుగంకటములభాగములుఁజిందములనుఱువు

తే. గలసి నెత్తుట మునిఁగి ప్రేవులఁబెనంగి,మొదటబ్రుంగి వియచ్చరహృదయమునకు
నద్భుతంబు బీభత్సంబు నావహింప, సంగరాంగణ మతిఘోరభంగి యయ్యె. 177

వ. అప్పుడు. 178

క. కరిహయశవముల విఱిగిన, యరదంబుల విషమ మైనయాజిక్షితి నె
త్తురొంపిలోన రథ్య,స్ఫురణకతనఁ దవులఁబడక శోభితగతి యై. 179

దుర్యోధనుఁడు ధర్మజునితో యుద్ధంబుసేసి విరథుఁ డగుట

తే. నరుఁడు దీవ్రశరార్చులు వరఁగఁ జేయఁ
గలఁగి హతశేషసంశప్తకవ్రజంబు
పలుగడల విచ్చుటయుఁ బొగ వాసి మెఱయు

---

1 బిట్టదురఁ గ్రూరపుఁ. 2 సువర్మనినఱుకుట; సువర్మనికుత్తుక. 3 రావుతు తుండం.

నగ్నియనుబోలె వెలుఁగొందె నాతఁడధిప. 180

ఉ. కౌరవరాజు ధర్మ్మజుఁడుఁ గయ్యము సేయునెడం గడంక మ్రోఁ
గౌరవరాజు ధర్మ్మజునికాయమునఁ నవసాయకంబులఁ
సారథిమేన నొక్కపటుసాయకముఁ నిగిడింప నాతఁడు
ఘోరతరాత్ముఁ డై యతని నొంచెఁ ద్రయోదశసాయకాహతిన్. 181

వ. నొంచి తోడన. 182

తే. తునియలుగఁ జేసె హరులఁ జతుశ్శరముల
సూతుఁ బంచమమున ఘనకేతుయష్టి
షష్ఠమునఁ జాపదండంబు సప్తమమున
నలిగి యెత్తినకరవాల మష్టమమున. 183

క. ఆలోనన యజ్జనపతి, వాలికనారసము లైదు వక్షమున వడిం
గీలించి ధైర్యసారము, దూలించినఁ దొలఁగి నీసుతుం డిల కుఱికెన్. 184

చ. వికలరథప్రయత్నుఁ బృథివీపతిఁ గన్గొని ద్రోణపుత్రక
ర్ణకృపులుఁ దక్కునుం గలుగునాయకులుఁ రయ మార వచ్చి కూ
డికొనుట సూచి యెంతయు వడిం జనుదెంచిరి ధర్మ్మసూనుపాం
తకు సముద్యుక్తులై యతనితమ్ములు సంగరకౌతుకంబునన్. 185

వ. ఇత్తెఱంగున నపరాహ్ణంబున దొరలమొత్తంబు లొక్కటెసకుం దార్కొనిన
నుభయబలంబులు నురవడించి కలయఁ బెరసినం గ్రందుకయ్యం బయ్యె
నందుఁ జిందంబులమ్రోఁతయు నార్పులయులివును బొణకృపాణాదిహేతిసం
ఘట్టనంబునం బుట్టురణనంబును రథావయవాస్థికపాలభంజనంబున నెసంగు
నినదంబునుం గూడి పరఁగినదిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ గరులకొమ్ములం జిక్కి వ్రేలు
తురంగంబులును సందుకొని చొచ్చినసుభటులు నెరివిన నొఱగి కూలుశుం
డాలంబులును నాశ్వికుల మొగంబునం బడి లులాయంబులు సొచ్చినసరోవరం
బులచందం బగుకాల్బలంబులును రథికులు వోక పెనంగిన నఱవఱ లయిన
యరదంబులును నెత్తురు కాలువలును గండలతిట్టలును బ్రేవుల ప్రోవులును నెమ్ము
లరాసులును నత్యంతరౌద్రంబు నావహించె ననుటయు నాంబికేయుండు. 186

చ. సమరము[1] పెంపు నెప్పెదవు సంజయ చెప్పవు నీవు నీమహీ
రమణునిభంగి ధర్మ్మజుశరంబులచే విరథత్వ మొంది మా
నముఁ జలముం దెగం దొలఁగెనా మగుడం బురికొంట లేదె ని
క్కము నెపుమా తనూజభుజగర్వవిహీనత నొంచెఁ జిత్తమున్. 187

వ. అనిన నాసూతనందనుం డమ్మానవపతి కిట్లనియె. 188

తే. విరథుఁ డయ్యెన కాని యవ్వీరుఁ డాహవంబు దక్కక యొండురథంబు వన్ని

1 భంగి; పొంపు.

కొని సముద్ధతి వచ్చి స క్రోధ మైన, మనముతో సూతునకు నిట్టు లనియె నధిప.

ఆ. [1]తెల్లసీవిరులును వెల్లనిగొడుగు నై, యల్లవాఁడె పాండవాగ్రజుండు
మెఱిసియున్న వాఁడు వఱిపు మచ్చోటికి, రథముఘోటకముల రయము మెఱయ.

వ. అనుటయు నతండు నట్లచేయ నయ్యధిష్ఠిరుండు నిజసారథి నాలోకించి యహి
కేతుమహితం బై వచ్చుచున్న ధృతరాష్ట్రనందనస్యందనంబునకు సమ్ముఖంబుగా
మనరథంబు నడపు మనుటయు నాతం డవ్విధం బాచరింప నయ్యిరువు రతిరథి
కులకుఁ బ్రకటప్రథనం బయ్యె నట్టియెడ. 191

సీ. పాండవుచాపంబు ఖండించె నీకొడు కొండొకథను వెత్తి యుఱక యాతఁ
డక్కుఱనాథువిల్ గ్రక్కునఁ దునుమాడె నతఁడు వేఱొకవింట నతని నేయ
నయ్యధిష్ఠిరుఁడు నానాస్త్రంబు లేసిన నాచ్ఛాదితం బయ్యె నంబరంబు
వా రొండొరుల రక్తధారాప్లుతులఁ జేసి ఫుల్లకింశుకభంగిఁ బొలిచి రేచి
ఆ. ఘోరశక్తి వైచెఁ గౌరవపతి యది, నడుమఁ దునిమి ధర్మనందనుండు
నొంచె నిశితవిశిఖపంచకమ్మున నమ్మహీశునురము దర్ప మెసక మెసఁగ. 192

వ. ఇట్లు కౌంతేయముఖ్యచేత నొచ్చియు గాంధారీనందనుండు. 193

చ. బరవస మెప్పఁ గ్రూరనవభల్లవిదారితుఁ జేసె నమ్మహీ
శ్వరు నతఁ డల్లి బల్పిడుగుచామ్పు శిలీముఖ ముచ్చి పోవ న
క్కుఱుపతి నేయఁ గయ్యమునకుం దుది యప్పుడ చేయువాఁడు గా
నరదము డిగ్గె నాతఁడు గదా కలనోద్భటబాహుదండుఁ డై. 194

క. డిగి రయమునఁ గదిసిన నా, జగతీపతి యేచి యుగ్రశక్తి నురము బె
ట్టుగ వైచిన నీతనయుఁడు, మగుడఁగ రథ మెక్కె వింట మార్కొనువాఁడై.

దుర్యోధనుఁడు ధర్మజుతో యుద్ధముసేసి మూర్ఛిల్లుట

క. అత్తఱిఁ గడుఁ బెల్లుగఁ గ్రొ,న్నెత్తురు వడియుటయు నతఁడు నిర్భరమూర్ఛా
యత్తుఁ డగుడుఁ గృతవర్ముఁ డు,దాత్తత నెడసొచ్చె బాహుదర్పము నెఱయన్.

ఉ. ఆతనిఁ దాఁకె వీఁక ననిలాత్మజుఁ డప్పు బలంబు మారుతో
ద్ధూతపయోధివోలె వడిఁ దోడ్పడియెం గృతవర్మ కంత ను
ద్యోతితభంగి వచ్చి విజయుండు వెసం దునుమాడె లీలమైఁ
జేతులతీఁట వోవ రథసింధురవాజిభటోత్కరంబులన్. 197

వ. అంత. 198

క. కురుపతి దెప్పిఱి బాహు,స్ఫురణంబు దలిర్ప నింద్రజుని మార్కొని ని
ష్ఠురవివిధవిశిఖవినిహత,శరీరుఁ జేయుటయు నతఁడు సక్రోధుం డై 199

తే. కార్ముకముఁ గేతువును ఘోటకముల సూతు
వెడఁదబలుతూపు లేడింటఁ బుడమిఁ గూల్చి

---

1 తెల్లనైనసిడము తెల్లని గొడుగు నై; తెల్లహరులరథము వెల్లనిగొడుగు నై.

భల్ల మొక్కటఁ నతని పెన్వ్రేల్లు దునిమి
ప్రాణముల్ గొనఁ జాలెడుబాణ మేసె. 200

క. కని యాఱుమ్ముల నెడ నది, దునియలు గావించె గురుసుతుం డాతనివి
ల్లును హరులఁ దునిమిపార్థుఁడు, దనుమారొక్కనుకృపునిచాపదండము ద్రుంచెన్.

చ. వడిఁ గృతవర్మ దాఁకిన నవారణఁ దద్ధనువ్రుక్ హయంబులక్
సిడమును రూపుమాపి విలసిల్లి యొదిర్చినమస్సనేనువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచి గాండివగుణధ్వని దిక్కులు పిక్కటిల్ల నె
క్కుడుమద మొప్పఁ గర్ణుదెసకుం జన నారథికుం డుదగ్రుఁ డై. 202

క. అన్నరుని మూఁడుశరముల, వెన్నుని నిరువదినిశాతవిశిఖముల వెసక్
భిన్నాంగులఁ జేసి విజయు, మున్నేసినయన్ని బాణముల [1]బిట్టెసెన్. 203

వ. అంతకు మున్ను సాత్యకితోడం బోరి పోరి యారాధేయుండు దనదెస కడరిన
కవ్వడిం గని యక్కడ మొగం బయి యిటు పరాక్రమించినం జూచి యేచి
యాసవ్యసాచి కడ్డపడి యక్కేశవానుజుండు. 204

తే. నవతిశరముల నవమార్గణముల శతశి,లీముఖంబుల నేసి దోర్లీల మెఱయ
సారథిధ్వజహయరథసహితముగ ను,దీర్ణదర్పుఁ డై కప్పె నక్కర్ణుఁ డధిప. 205

వ. అప్పుడు యుధామన్యుండును శిఖండియు ద్రౌపదేయులు నుత్తమౌజుండును
యుయుత్సుండును గవలును ధృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును బ్రభద్రక
చేది కరూశ మాత్స్య కేకయ వత్సబలసమేతంబుగా ధర్మనందనోత్సాహదీపి
తాటోపశోభితు లయి కవిసి వివిధాస్త్రశస్త్రవ్రాతము లాసూతసూనుపయి
నడరించిన నవ్వీరుండు. 206

మ. అవి వేగంబ మరల్చి భూరిపవనవ్యాపారనిర్ధూతా
టవులం బోలఁగఁ జేసి దంతిభటఘోటస్యందనశ్రేణుల్
దివిజవ్రాతము పిచ్చలింప రభసోద్రేకంబు రౌద్రంబుఁ బెం
ప విజృంభించె ధనుర్గుణధ్వని నభోభాగంబు భేదింపఁగన్. 207

మ. కని గాండీవధరుండు దర్ప మెసఁగం గర్ణాస్త్రజాలంబు నీ
సున వారించి శిలీముఖార్చులు పరిస్ఫూర్జత్ప్రభం బర్వఁ జే
ర్చినఁ గార్చి చ్చుడరక్ మృగంబులు భయోద్రేకంబునం బాఱుచా
డ్పున నీమూఁకలు నల్లడం బఱిచె [2]నుద్యాభ్రభ్రమార్తంబు లై. 208

వ. అంత నంశుమంతుం డపరగిరియవులకుం జనుటయు ధరాధూళికిఁ దోడు సం
ధ్యారాగమిళితం బైనతిమిరంబు గవిసిన నెద్దియుం గాన రామిం జిత్తంబులు
గరంగ రాత్రియుద్ధంబునకు నోహటించుటంజేసి మనదొరలఁ బాండవసైని
కులు దటమినం దాల్మి వాటింపక తిరిగి పోయిరి జయంబు సేకొని వీరి నవ్వుచు

---

1 బెల్లెసెన్. 2 నిష్ప్యాతాంబుదాభంబు లై.

వారు గవ్వడిం గమలనాభునిం బ్రశంసించుచుం జని గవ్విధంబున నుభయ
సైన్యంబులు నిజశిబిరంబుల కరిగి విశ్రామంబు నొందె నని చెప్పుటయు సంజ
యునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 209

ఉ. తెల్లము మిమ్ము నందఱి వధింపఁగ నయ్యమరేంద్రనందనుం
[1]డొల్లక పోక వాఁడు దనయుగ్రత సూపెద నన్న మీమహీ
వల్లభు[2]వారికేల యమవహ్నుల కైనను రూపుతోడఁ బో
[3]జెల్లదు గాన తద్భుజవిశేషము రూఢము గాదె సంజయా. 210

సీ. యాదవవీరచయంబునాటోపసముద్రేక ముడిపి సుభద్రఁ దెచ్చె
ఖాండవం బాహుతిగా లీల నొనరించి సప్తార్చి నత్యంతతృప్తుఁ జేసె
శబరవేషముఁ దాల్చి చనుదెంచి తొడరినశివునితోఁ బెనఁగి మెచ్చించె నతని
గంధర్వుచే పడ్డకౌరవసత్తము విడిపించె లావును వెరవు మెఱయఁ
ఆ. గాలకేయకులముఁ గాలునిప్రోలికి, ననిచె నఖిలనృపుల ననికి నియ్య
కొలిపెఁ గ్రీడి జగము గొనియాడ నేకకో,దండచండవిలసితమునఁ గాదె. 211

వ. కావున మనవారికి నోటమి యక్కఱిటివలనం గలిగె ననుకలుచ వారి గర్వాం
పం దగ దట్టిజెట్టితోడం బెనంగుటఁ బ్రశంసకుం దగుదురు పదంపడి వా రేమి
సేసి రనిన ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డిట్లనియె. 212

ఆ. [4]అట్లు దివిసి పోయి యాటుఁ బోటు నొడళ్లఁ,గలయఁ గలిగి డప్పి గదిరి సురియు
దొరలుఁ దాను నపుడు దుర్యోధనుఁడు విచా,రాభియుక్తి నున్న యవసరమున.

వ. పార్థదెసఁ బలుకు పుట్టినం గ్రోధంబున నూర్పులు సందడింపఁ గర్ణుఁడు భగ్న
దంష్ట్రం బయి విషంబు లేనిభుజంగంబునుం బోల్పం దగి పరాజయంబు
నొంది దీనదశకు వచ్చి యున్నయాఁకథికవరులం గలయం గనుంగొని కౌరవేశ్వ
రున కిట్లనియె. 214

ఆ. అలవు వెరవుఁ దలఁపఁ గలఁ డితం డన వాసి, కెక్కినట్టి రథికుఁ డక్కఱిటి
పలయు నెడల నతని వాసుదేవుండు బో,ధించు నెల్ల తెఱఁగుఁ దేటపడఁగ 215

క. అనిమిషనాథుం డిచ్చిన, ఘనశక్తికి నసుర నొడ్డి గాండివిఁ దొలఁగిం
చినహరివంచన పదపడి, మన మెల్లను దెలియ వినమె మనుజాధీశా. 216

క. అగుఁ గాక యతని నాతని, మగఁటిమియును నేర్పు నెల్లి మాన్పెద నీకుం
బగ యనియెడుమాటయు ని,ర్జగమునఁ గలుగంగ నీను జగతీనాథా. 217

కర్ణనిరెండవనాఁటియుద్ధము

వ. అనినం బ్రియం బంది నీనందనుం డతనిం దగువారలను నిజనివాసంబులకుం
బోవం బనిచి తానును నభ్యంతరమందిరంబున కరిగె నారాత్రి సుఖనిద్ర నేసి

---

1 డొల్లక పోయె; డొల్లఁడు గాక. 2 వారికే శమనవహ్ను; ఁడే యెదిర్చు యమవహ్ను.
3 జెల్లునె. 4 ఇట్లు...యేటుఁ బోటు లొడళ్లఁ.

రేపకడ సమస్తజనంబులు సంగ్రామంబునకు నడచి రంత నక్కడ నుక్కుమిగిలి పాండవబలంబులుం దోతెంచె ధర్మనందనుండు బృహస్పతిమతం బైనదుర్జయవ్యూహంబు వన్నించినం జూచి మనవారును దానికిం బ్రతిగా మోహరించుటకై రాధేయురాకకు నెదురుచూచుచు నొకభంగిం బన్ని రనిన విని యాంబికేయుండు.

218

క. శీతార్తజనంబులు ప్ర,ద్యోతనునుదయంబు గోరుచున్నకరణి తా
నేతేరఁ గోరుజనులకు, నాతఁడు నిజతేజమునఁ బ్రియం బొసఁగెనొకో. 219

ఉ. అమ్మెయి ధర్మనందనునియగ్గలికం దొలునాఁడు రాజు బ
న్నమ్ములపాటు సూచుచు రణంబుకడంక దొఱంగి చన్నబం
టెమ్మెయి నద్దినంబున నహీనపరాక్రమలీల సూపెనో
తమ్ము నెఱుంగ రేమియు నతండును నాతఁడు నేమి సేయుదున్. 220

తే. కర్ణుఁ డట్టి కలనఁ గౌంతేయవర్గంబుఁ, గృష్ణయుతముగాఁగ గెలుపఁ జాలు
నేమి సెప్పఁగలదు మీమానవేంద్రుని, చిత్తమాంద్య మతనిఁ జెఱుపకున్నె. 221

క. సౌబలునీతియుఁ గర్ణుభు,జాబలమును గూడి తనకు సామ్రాజ్యం బీ
గా బలసి వెలయువాఁ డై, యాఁబే లూఱిడు మనంబునం దేప్రొద్దున్. 222

క. జూదంబునాఁడు మొలచిన, యాదుర్దశ పెరిఁగి సంజయా నిర్నిరదుగ
ఖోదయపరంపరాసం,పాదిని యై మనసు నిట్లు పఱిగొనియెడినే. 223

క. దురోదరథను చేసినయవ,కార్యంబున వచ్చినట్టికష్టంబులు దా
త్పర్యంబున వినియెదఁ బ్రతి,కార్యంబులు గామి మనసు గందుచు నుండన్. 224

క. పాండునృపసుతులలో నొ,క్కొఁ డైనను నొవ్వఁ డింతకును మును వనితా
మండలిచేరువ మెలఁగెడు, గండున మెఱిసెదరు కురునికాయము 1నడుమన్ 225

వ. దైవంబు బలవంతం బనిన విని సంజయుం డజ్జననాథునితోఁ దేవా వినుము వగచినం గృతపడినకార్యంబు గ్రమ్మఱుం బొడమునే డెందము గుందు నంతియ కాక యట్లుంగాక నీవు సేసినయదియ చూవె ఫలించె భండనంబు వల దని యెన్నిభంగులం జెప్పినం బాండవులకుం గీడు దలంచి యప్పలుకులు గొనవైతివి వారలవలన మున్న నేకపాపంబు లాచరించితి నీవలన జనక్షయంబు వాటిల్లెం గావునఁ గడవంబడినదానికి వగవం బని లేదు. దారుణం బైనరణంబు వినుమనుటయు నతండు కర్ణుం డట్లు దడసినకారణంబుఁ దొడంగి యెఱింగింపు మనుటయు నమ్మహావేశ్వరునకు నాసూతసూనుం డిట్లనియె.

226

క. రేపకడ సకలబలములు, భూపాలురు వెడలి నడువఁ బోరికి బిదపఁ
నీపుత్రుఁడు వెడలెను సా,టోపతఁ దమ్ములును గర్ణుఁడును దో నడవన్. 227

228

వ. అయ్యవసరంబున.

సీ. రథము రథమ్ము జేరఁగఁ దెచ్చి యమ్మేదనీశ్వరుతోఁ గర్ణుఁ డిట్లు లనియె

---

1 నెదురఁ ; మునుముఁ.

నాకుఁ గృత్యంబు లనేకముల్ గలిగె ము న్నా ధనంజయునకు నట్ల కాన
యీరసంబున మాకు నిద్దఱి కొండొరు విడువక పెనఁగఁ జొప్పడద యింకఁ
గలహా మొక్క మొగంబు గావున నేఁ డేము దలపడి పోరుదు మలవుఁ జలము
ఆ. నుల్లసిల్ల నొక్క రొకరుని నొంపను, జంపఁ జూతు మానిలింపనాథు
వలనఁ గన్నశ క్తి వొలియుట నామోఁద, నలుకు లేక తఱుము నాతఁ డధిప.
వ. అప్పుడు చే నెత్తురు గా కుండ నక్కిరీటి గీ టడంగించువిధం బూహింపుము.
చ. సరి యగు నాకు దివ్యశరజాలములం దలపోసి చూడ న
న్నరుఁడు దృఢత్వలాఘవగుణంబులఁ దక్కు దూరపాతవి
స్ఫురణఁ గరంబు [1]వట్రపడు భూవర సౌష్ఠవరేఖ నేమియున్
దొరయఁడు ధైర్యశౌర్యపటుదోర్విభవంబుల హీనుఁ డెంతయున్. 231
క. మును విశ్వకర్మ దేవేం,ద్రునకై నిర్మించె మహితరూపము విజయం
బనుచాపము దానన బహు, దనుజుల మర్దించె నతఁ డుదగ్రస్ఫూర్తిన్. 232
చ. పరిచయసక్తచిత్తుఁ డయి భార్గవరామున కాతఁ డిచ్చినం
బరుషపరాక్రమమ్మున నృపాలుర నెల్లను నిమ్మహాభుజుం
డిరువదియొక్కమాఱు సమయించెఁ దదీయనితాంతశక్తిన
ప్పరమదయాపరుం డొసఁగెఁ బార్థివ నా కది గూర్మి పెంపునన్. 233
ఉ. ఆమహనీయచాపమున నర్జునుదర్ప మడంచి నేఁడు సం
గ్రామము నుజ్జగించెద నకంటకసుస్థితి గల్గ మేటి నై
భూమి [2]యమర్చెదం గొనుము భూవర నీ దగుపుత్రపౌత్రులఁ
శ్రీమహిమఁ సమస్తజనసేవ్యమహోన్నతిఁ బొందునట్లుగన్. 234
వ. అని పలికి వెండియు నిట్లను నావిజయంబును విజయుగాండీవంబును నొక్క
రూప యతనికి నక్షయతూణీరంబులు నగ్నిదేవుం డిచ్చినయభేద్యరథంబును నవ
ధ్యరథ్యంబులుం గల వవి యొక్క డయినను దాని కంతఁ జింతింప. 235
క. నారాచము లాదిగఁ గల, ఘోరప్రదరములు బండ్లఁ గొని వచ్చెద బల్
తేరులు దృఢవాజులు నా, తేరివెనుకఁ బె క్కమర్చి తెచ్చెద నధిపా. 236
వ. మఱియు నొక్కం డాకర్ణింపుము భువనప్రవర్తకుం డయినకృష్ణుండు సారథ్యం
బు సేయుట నప్పార్థపరాక్రమం బసాధ్యం బై యుండు నట్లగుటంజేసి. 237
తే. భండనము నేర్పు మెయిఁ గృష్ణుపాటియనఁగ,మహిఁ బొగడ్తకునెక్కినమద్రనాథు
నాకు సారథి గాఁగ నొనర్పవలయు, గెలుతు నక్లైన నన్నర నలపు మెఱయ.
క. హరి కెక్కు డరయ మద్రే,శ్వరుఁ డశ్వజ్ఞానమున నసంశయ మేన
స్మరునకు మిక్కిలి బలవి,స్ఫురణంబునఁ గర్మకుశలబుద్ధిఁ దలంపన్. 239
క. కావున నవ్వర మిమ్మటు, గావించుట యెల్లహితముఁ గావించినయ

---

1 దొట్రుపడు. 2 యొనర్చెదం.

ల్లై వెలయు నింత నేసి మ,హీవర ననుఁ జూడు పోర నె ల్లేచెదనో. 240

క. విను మి త్తెఱఁగున నే న,య్యనిమిషవర్గంబు నైన నాజి జయింతుఁ
మనుజులు పాండతనూజులు, జననాయక నాకు నొక్కసరకే తలఁపన్. 241

వ. అనిన విని నీపుత్రుండు ప్రీతుం డయి రాధేయు నగ్గించి నీ కెల్లభంగిని శల్యు
సారథిం గావించెద నని పలికి యుత్సాహదీప్తుం డై. 242

క. అమ్ములబండ్లును రథర,థ్యమ్ములునుం బెక్కు దెత్తు నవనీశులు నా
తమ్ములు నేనును నీపా,ర్శ్వమ్మున నడచెదము [1]బరవసం బుగ్రముగన్. 243

క. అని చెప్పి ప్రీతుఁ డగునా,తనిఁ దోడ్కొ ని నడచి సముచితంబుగ శల్యుం
గని భక్తిఁ బ్రణతుఁ డై యి,ట్లను దుర్యోధనుఁడు సవినయముగ నతనితోన్.

దుర్యోధనుఁడు శల్యునిఁ గర్ణునకు సారథ్యంబును సేయు మని ప్రార్థించుట

సీ. సత్యవ్రతంబును శాత్రవదుర్దశాపాదనంబును మహాభాగతయును
నీకు నైజంబులు నాకుఁ బెద్దయుఁ గూర్చు గావున ని న్నేను గారవించి
వినతుండ నై వేఁడికొనియెద రాజులనడుమ నీ దగుసామనస్య మెఱిఁగి
యర్జును ననిఁ దెగటార్పఁగ వలయుట యూహించి సంభృతోత్సాహలీలఁ
ఆ గావు మితని ననుచుఁ గర్ణుని: జూపి యీ,తనిరథంబు గడపు మనఘు యిట్టు
లైన నితఁడు వగఱఁ బో నీక పొదివి య,స్ఖలితగతుల నొంపఁ జంపఁ జాలు.

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం జనినఁ గొంచెపుమాఁకలతోడ నేను సం
గరవిజయంబు గోరి భుజగర్వమునఁ సడి సన్న పాండుభూ
వరసుతువర్గముం దొడరువాఁడన కా మది నిశ్చయించు టె
వ్వరిఁ గొని యింత నీ వెఱుఁగవా నినుఁ గర్ణునిఁ గాదె నమ్మితిన్. 246

క. ఇ మ్మివ్వర[2]మ్ము సార,థ్య మ్మితనికిఁ జేయు మినున కరుణుఁడు సాహా
య్య మ్మొసరించినట్లుగఁ దిమి,రమ్ముక్రియఁ రూపు సెడి యరాతు లడంగన్.

క. అనిన విని కెంపుసొంపునఁ, గనుఁగవ యుగ్రముగ బొమలు గదియఁగ ఫాల
మ్మునఁ జెమటవొడమ నీసుతుఁ,గనుఁగొని యిట్లనియె నతఁడు కటములదరఁగన్.

సీ. నను నింతనీచపుఁబనికిఁ బంపఁగ నీకుఁ దగునె భూవర వర్ణధర్మవిధము
లెఱుఁగవే శూద్రుల కేనాఁటఁ బరిచర్య నేసిరి మూర్ధాభిషిక్తు లైన
రాజులు సూతజు రాధేయు దొరఁజేసికొని యేను సారథ్యమునకుఁ జొరఁగఁ
జాల నీతని బలశాలిఁగాఁ దలఁచెదు [3]నాకంటె నిట్టిబన్నంబుఁ గలదె
ఆ. పగఅలోన నొకనిఁ బాల్పెట్టు మెట్టివాఁ, డైన సమయఁ జూచి యరుగువాఁడ
నట్టిభంగి సాల దంటేనిఁ దరవాయి, గొని వధింతు శత్రుకోటి నెల్ల. 249

---

1 బరవస ముద్గ్రమునన్. 2 మితనికి సహా,జమ్ముగ నినునకు ననూరుసారథ్యసహా, యమ్మొదవి; మ్ము సార,థ్యమ్మితనికిఁ జేయు వినతతనయుసహాయ,త్వ మ్మొదవినరపగతి. 3 నా కింతకంటె బన్నంబు.

క. విను మేను విక్రమింపఁగఁ, గనుఁగొనియెడునంతవాఁడుఁ గలఁడే కులశై
లనికాయంబుల వగలుతు, వననిధులు గలంతు ధరణి వ్రత్తుం గలయన్. 250

చ. నరవర చూడవే తెలియ నాదగుబాహులు మద్బలంబు నీ
వరయక పల్క తే నొకని కక్కట సారథి నై రథిత్వవి
స్ఫురణము దక్క నోపుదునె సూతతనూజుఁడు పోడశాంశమున్
దొరయఁడు నాకు వాసవసుతున్ మురమర్దనుఁ జీరికిం గొనన్. 251

వ. ఇ ట్లగు టెఱుంగక చెప్పితి వెఱింగియుం గర్ణుపక్షపాతంబున నవమానించెదేని మాభూమికిం బోయి వచ్చెద నని పలికి రాజమధ్యంబున నుండి వెడలిపోవం జూచినం గురుపతి సప్రణయబహుమానంబునం జని నిలువరించి సాంతనస్వరంబున మధురాక్షరవిన్యాసంబుగా నతనితోఁ [1]గర్ణుండ యేల తక్క నీకెక్కు డయిన నధికులుం గలరే కడిందిపగఱకు హృదయశల్యం బగుటఁగాదె నీకు శల్యుండను నభిధానం బయ్యె నాయభిప్రాయంబు వినుము ధనంజయునకు రథికగుణంబులం గర్ణుండు మిక్కిలి కృష్ణునకు నశ్వహృదయజ్ఞానంబున నీ వధికుండవు ధనంజయునకుఁ బ్రతివీరుంగా మనము కర్ణుం జాలించితి మది కృష్ణుండు సెల్లనీ కునికిం జేసి కృష్ణువర్తనంబునకుఁ బ్రతివిధానం బాచరింప నిన్నుం గోరితి నింతపని నీకుం దక్కొరులకు శక్యం బగునే యనిన విని ముదితహృదయుం డయి మద్రేశ్వరుండు.

క. ననుఁ గృష్ణుకంటె నధికుం, గని యిమ్మనుజేంద్రకోటి యాకర్ణింపం
గొనియాడితి విమలయశో,ఘనుఁ డగుకర్ణునకు రథము గడపెద నధిపా. 253

వ. అని యాసూతనందను నుద్దేశించి వెండియు ని ట్లనియె. 254

క. జనవల్లభ యొకసమయము, విను మీతనితోడ నేను విచ్చలవిడిఁ దో
చినమాట లెల్ల నాడుదు, నను నెగ్గులు [2]వట్ట కుండినం బొం దొనరున్. 255

క. అనుటయు గౌరవమున నీ, తనయుఁడు రాధేయుఁ జూచి తగు ని ట్లగుఁ గా
కని పలికి శల్యునిం గనుఁ,గొని యిది గడు లెస్స యనియెఁ గురువంశనిధీ. 256

వ. ఇ ట్లభినందించి యున్న యన్న రేంద్రుం డమ్మద్రపతిమనం బురియాడునో యని శంకించి యతనితో మఱియు ని ట్లను నివ్విధం బాచరించుటకు విచారంబు వల వదు తొల్లింటిపెద్దలవృత్తాంతంబు వినుము మార్కండేయమహాముని మాతండ్రి కేను విను చుండఁ జెప్పినయది నీకుం జెప్పెద సురలతోడిదురంబున నసుర వరుం డగుతారకుండు దెగినపిదపఁ దదీయతనయులు విద్యున్మాలియుఁ దారకాక్షుండును గమలాక్షుండును ననువారలు వారిజాసను నుద్దేశించి.

దుర్యోధనుఁడు శల్యునకుఁ ద్రిపురాసురులవృత్తాంతంబు సెప్పుట

క. దమమున నియమంబున ను, త్తమమును ఘోరంబు నైనతప మతినిష్ఠం
బ్రముదితు లై చేయఁగ న,క్కమలభవుఁడు దోఁచి పరమకారుణ్యమునన్. 258

---

1 గర్ణుండ యేలతక్క నీకెక్కుడురథికులుం. 2 వల్కకుండినం.

వ. వరంబులు గోరికొం డనవుడు వా రందఱు నొక్కమాటయకా సకలభూతం
బులవలనను సర్వకాలంబులయందును నవధ్యత్వంబు మాకు నీ వలయు నని
యడుగుటయు నయ్యజుండు. 259

క. ఆచంద మెందుఁ గల దది, గోచర మే [1]యిచ్చుటకును గొనుటకుఁ దగుమై
సూచి యడుగుండు శుభదం, బై చెల్లెడునట్లుగాఁ బ్రియంబున నిత్తున్. 260

వ. అనవుడు నయ్యసుర లట్లేని మాకు ముప్పురకు మూఁడుపురంబు లెల్లసుఖం
బులుం గలిగి కామగమనంబు లై దేవదానవయక్షోరగాదిజాతులకుం జెఱుప
రాక విలసిల్లునట్లుగా నొసంగు మేము భవత్ప్రసాదంబుసొంపున నిర్భయులమై
పెం పొంది సంచరించెద మనుటయుఁ బద్మభవుం డిది లెస్స దీనికిఁ దుది
యిట్టిద యని నుడివి యట్టిది గా కుండ నప్రమత్తుల లై వర్తిలుం డనిన నద్దను
జేంద్ర లప్పురంబు లెప్పు డొక్కెఁడం గూడె నప్పుడు బలియుం డగువాఁడు
సెఱుపం దలంచినం జెడునదిగా నొడంబడితిమి త్రిపురంబులు సంగతంబులు
గా కున్న నసాధ్యంబులై వెలయ వలయు నని పల్కిన నద్దేవుండు మీరు
పురత్రయంబును సంపాదించుకొనుం డేనమ్మహానుభావంబులం బొందునట్లు గా
నిచ్చితి నని నిజస్థానంబునకుం జనియె ని ట్లెఱింగున. 261

తే. వరము వడసినయాదైత్యవరులు దమకుఁ
బురము లొనరింప దానవపూజ్యు మయుని
వేఁడికొనుటయు నాతఁడు విపులతపము
కలిమి నొప్పారుపురవరమ్ములు ఘటించె. 262

వ. అనియుం బ్రాకారగోపురప్రాసాదప్రముఖవివిధావయవంబులు పసిండియు
వెండియు నినుమును నై నాల్గుదిక్కులు నూఁతేసి యోజనంబులు గలిగి యుండు
నందుఁ బసిండిం జేసినయది దివంబునను వెండి నొనరించినయది యంతరిక్షం
బను నినుమునం గావించినయది భూమిని సంచరింపను వరుసన వానికిం దార
కాక్షుండును గమలాక్షుండును విద్యున్మాలియు రాజు లయి దివ్యంబు లగు
నంబరంబులను నాభరణంబులను మాల్యానులేపనంబులను మఱియు ననేకవిభ
వంబుల నుజ్జ్వలు లై [2]నెగడుదు రిట్లు పురత్రయవిహారంబున జగత్త్రయంబును
నాక్రమించి యసురత్రయం బప్రతిహతవిభూతి మై వర్తించు నమ్ముప్పురం
దన్ను నాశ్రయించుటంజేసి వారలయోగక్షేమంబు లరసికొని యెవ్వరికి
నెయ్యది యిష్టం బయ్యది యెల్లం దనమాయాబలంబున యమ్ముం డొదవించు
చుండు నవ్విధంబునఁ బరమసౌఖ్యంబు లనుభవించు చుండ బహుకోటిసంవత్స
రంబులు సనియె నట్టియెడ. 263

సీ. తారకాక్షున కొక్కతనయుండు హరి యన జనియించి వారిజాసనుగుఱించి

---

1 నిచ్చువరము గొనుఁడు దగవు మై. 2 నెగడి రట్లు.

తపము సేయంగఁ బ్రత్యక్షమై యద్దేవుఁ డడుగుము వర మన్న నతఁడు త్రిపుర
ములవార లాయుధంబులు దాఁకి చచ్చినఁ బీనుఁగుల్ నీరిలోఁ బెట్టి తడుప
నొక్కఁడు పదుగురై యొక్కుడులావును బీఁంబు మెఱయ సంప్రీతి నుల్ల

ఆ. సిల్లునట్టిబావి చిరతరతోయ మై, మాపురములఁ బ్రమహిమ వెలయ
నావహిల్ల వలయు ననిన నిచ్చితి నని, యమ్మహాత్ముఁ డరిగె నదియుఁ గలిగె. 264

వ. ఇట్లు మహాప్రభావంబైన [1]యబ్బావి వడసి యప్పురంబులవారు పోరికి శంకిం
పక నిర్జరభయంకరు లగుచు భువనంబు లన్నియు బాధించుచుం బెఱిగి లోభ
మోహావశతం బొంది విచ్చలవిడిం దిరుగం దొడంగిన దేవపితృమునిజనస్థానం
బులకు హాని పుట్టినం బురందరుం డఖిలబృందారకులుఁ బరివేష్టింప నప్పురంబు
లపై నెత్తి చని పెనంగి భేదింపం జాలక విషణ్ణుం డయ్యె నంత నతండు దివి
జులుం దాను సంయమిసహితుండై చతురాననుపాలికిం బోయి ప్రణామపూర్వ
కంబుగా నద్దానవుల తెఱం గెఱింగించి తద్వధోపాయం బడిగిన నతండు వారల
కి ట్లనియె. 265

ఉ. ఏచిన యాపురత్రయము నేకశరంబున రూపు మాపఁగాఁ
జూచినఁ బోవుఁ గాని పెఱచొప్పునఁ బోవదు సంగరోన్ముఖుం
డై చనుదెంచెనేని మదనాంతకుచే నది సెల్లు నొండ్లకు
న్రోచర [2]మట్టె యింతలు పనుల్ సనుఁ డమ్మహితాత్మపాలికిన్. 266

ఆ. అనిన నట్ల కాక యని దివ్యవర్ష స,హస్రకంబు వార లధికనిష్ఠ
నతులతపము సేసి యత్యంతశుద్ధాత్ము, లై మహేశుకడకు నరుగునపుడు. 267

వ. అవ్వారించిం బ్రార్థించి పురస్సరం జేసికొని యరిగి. 268

క. వరదు శరణ్యు శశాంక, స్ఫురితశిరోభాగు సర్వభూతేశ్వరు శం
కరు సాంఖ్యయోగనిష్ఠా,పరసులభు ననంగదమనుఁ బరమాత్ము శివున్. 269

త్రిపురసంహారముకొఱకు బ్రహ్మాదులు రుద్రునిం బ్రార్థించుట

వ. కని ఫాలంబులు భూమి సోఁకం బ్రణమిల్లిన నద్దేవుండు మీరాకకుం గారణం
బేమి యనవుడు లేచి నిలిచి వారు కరకమలంబులు భక్తి మొగిడ్చి. 270

క. స్తుత్యానుభావనిర్మల, నిత్యానందస్వరూప నిగమవిరోధి
స్థిత్యపనయనోన్ముఖ చి,త్సత్యాత్మక భక్తలోక దౌర్గత్యహరా. 271

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించినం బ్రసన్నుం డై భవుం డాద
రించి మీకు భయంబు వలవదు మీ రెప్పినయట్ల చేసెద వలయుకార్యం
బెయ్యది యనిన దేవమునిసంఘంబులు ప్రహర్షంబు నొందె నరవిందభవుం
డప్పరమేశ్వరున కి ట్లనియె. 272

---

1 యప్పారంబువడసి. 2 మెట్టు లింతలు పనుల్ సనుఁ డమ్మ; మెట్లగుం జనుఁడు గొబ్బునన మ్మ.

సీ. ప్రజలకుఁ బతిగాఁగఁ బనిచితి నీవు న న్నట్లు పదస్థుండ నగుటఁ జేసి
విచ్చలవిడి వరం బిచ్చితి నసురత్రయమునకు దుర్గత్రయంబు గలిగి
యిమ్ముప్వ్వీరును దారుణాక్రమమున భువ[1]నత్రయసంబాధనం బొనర్చు
చున్నారు వారల నొరులకు నుడుప శక్యము గాదు నీవు శీఘ్రింబ చెఱుప

ఆ. వలయు మునులు దేవతలు నేను శరణు చొ,చ్చితిమి నిన్నుఁ గరుణఁ జేకొనంగ
వలదె మమ్ము నొరులు గలరె జగంబులు, గావ భూతనాథ సీవు దక్క. 273

వ. అనవుడు నద్దేవుం డయ్యసురులు సెఱుప వలయువా రగుదురు వారల బలవం
తులే నొంటిమై నాపనికి నుత్సహింప నేర మదీయంబు లయిన తేజోబలంబులం
దర్ధంబు వుచ్చికొని మీరందఱుం గూడి యాదుష్టదైత్యుల మర్దించుట కా
ర్యంబనిన నద్దివిజులు మాకందఱకుం గలతేజోబలంబులకు నద్దనుజులతేజోబ
లంబులు రెట్టి యయి యుండు నట్లగుటంజేసి మాచేతం జెడరు భవదీయతేజో
బలంబులు భరియింప మేము శక్తులము గాము మాయందఱతేజోబలంబులలో
సగంబు వుచ్చికొని నీవ యాశత్రుల సమయింపు మెల్లభంగిని నీకు రక్షణీయుల
మగుమమ్ము రక్షింపు మనుటయు నజ్జగన్నాథుండు.

క. అమరులకు నసురులకు నే, సముఁడ శివం బఖిలభూతజాలంబులకున్
సమత నొనరింప శివనా,మము నాకుం జెల్లు లోకమాన్యం బగుచున్. 275

వ. అయినను. 276

చ. అనయముఁ గ్రూరకర్మ లగునట్టివిమూఢులఁ బిల్కుమార్పఁ బూ
నన తగు ధర్మవర్తను లనం జనుమీయెడ ద్రోహు లైనయ
ద్దనుజులఁ ద్రుంచి మీకుఁ బ్రమదం బొనరించెదఁ దేజమున్ బలం
బును సగపాలు వెట్టి ననుఁ బొందఁగఁ జేయుఁడు మీర లందఱున్. 277

వ. అని మఱియు నొక్కటి నెప్పెద లోకంబుల కెల్లను బశుత్వంబును నాకుం
బశుపతిత్వంబునుం గావలయు న ట్లయినఁ బశుహననంబునం బాపంబు లేకుండు.

క. ఒనరింపుఁడు దివ్యరథం,బును దచ్ఛోదకుని నశ్వముల విల్లును న
మ్మును నాకు నట్టు లైనను, దనుజులదుర్గములు వినిహతము లగు నాచేన్. 279

ఆ. అనిన విని పశుత్వమునకు శంకించి విషణ్ణులైనసురలచంద మెఱిఁగి
భయముగొనఁగవలదు పశుభావమోక్షణ,విధియుఁ గలదు దాని వినుఁడు మీరు.

వ. అని పలికి హరుండు వారలతోఁ బాశుపతవ్రతానుష్ఠానంబునం బశుత్వమో
క్షణం బగు నదియును ద్వాదశాబ్దంబులు నడప వలయు నిష్ఠానురూపంబుగా
సంవత్సరంబునఁ దదర్ధంబున ఋతువున మాసంబునఁ బండ్రెండుదినంబుల
మాత్రను ఫలించు ననుటయు నట్ల కాక యని వార లందఱును లోకంబు

---

1 నత్రయంబును బాధ నలఁచుచున్న,వారల నుడుప నెవ్వారికి శక్యంబు తఱిగాదు శీఘ్రింబ చెఱుప నిపుడ.

లకు లోకేశ్వరునకుఁ బశుత్వంబుఁ బశుపతిత్వంబు గలుగుటకు నొడంబడి యమ్మహాత్మునిఁ బశుపతి వని పేరొక్కని నిజతేజోబలార్ధంబులు సమర్పించినం గైకొని యత్యధికబలుం డై తొల్లింటికంటె వెలిగె నప్పు డద్దేవునకు దేవతలు విభవం బెసఁగఁ బురహాననంబునకయి యభిషేకంబు సేసి త్వష్ట నాలోకించి మహాదేవునకు దివ్యరథంబును దగియొడుసాధనంబులను గల్పింపు మనవుడుఁ దపఃప్రభావమహనీయుం డగువిశ్వకర్మ యనహితుం డై. 281

సీ. సామర్థ్య మొప్ప విశ్వంభరాచక్రంబు రథముగఁ జేసి చంద్రమని సుష్ణ
కరునిఁ జక్రంబులుగాఁ బెట్టి వారిధి నటు మొనర్చి హిమావనీధ
రంబున వింధ్యనగంబున నస్తాచలంబున నుదయశై లమున [1]బలుపు
టవయవంబులు దీర్చి యగ్నుల మూఁటఁ ద్రివేణుకరచనఁ గావించి మేరు

ఆ. పర్వతమున నాతపత్రంబుఁ గల్పించి, హరులు వేదములు శరాసనంబు
వత్సరంబు శరము [2]వాసుదేవుండును, గాఁగ సంఘటించె గౌరవమున. 282

వ. ఇట్లు చరాచరాత్మకం బై తేజరిల్లున త్తేరు వీక్షించి ఫాలాక్షుండు గ్రహమండితవ్యోమమండలం బుపాదానకారణంబుగా విశ్వకర్మ గావించినకవచంబు దొడిగి శరాసనంబు [3]ధరియించి శరంబు వుచ్చికొని దానవసంత్రాసనోత్సాహుండగుచు నారోహణంబు సేసి వృషభధ్వజంబునం బొలు పొందిన. 283

ఆ. అప్సరోగణంబు లాడుచుఁ బాడుచు, సంతసమునఁ జెలఁగ సకలమునులు
బహువిధములఁ దన్నుఁ బ్రస్తుతి సేయంగ, నమరవరులఁ జూచి యల్ల నగుచు. 284

క. సారథి యెవ్వం డనుటయు, వారలు నీచిత్తమునకు వచ్చినవానిం
గారుణ్యంబునఁ గైకొని, తేరునడపఁ బనుపు మనిరి ధీరవిచారా. 285

వ. అనవుడు నద్దేవుండు. 286

తే. అరయ నెవ్వాఁడు నాకంటె నధికుఁ డతని
మీర యెఱిఁగి యొనర్పుఁడు సారథిత్వ
మునకు నని చెప్పుటయు మహామునులఁ గూర్చి
కొని యమర్త్యులు సంభృతవినయు లగుచు. 287

వ. కమలాసనుకట్టెదిరికిం జన భక్తిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవలన నీలగ్రీవుండు ప్రసన్నుం డయ్యె భవదాజ్ఞ నే మితనికి రథంబుం దగుసాధనంబులు సమకట్టితిమి సారథి దొరక కున్నవాఁ డది యెట్లనిన సారథ్యం బాచరించుపురుషుండు బలసత్త్వంబుల రథికున కధికుండు గావలసి యుండు రథంబు పృథ్వి రథ్యంబులు వేదంబులు రథికుండు రుద్రుండు రథచోదకుండు సులభుం డగునే గుణాధికుండవగునీ విప్పనికిం బూనవలయు దానవభయభ్రాంతుల మైనమమ్ము రక్షింపుము

---

1 నవయ,వంబులు దీరిచి వర్ణత్రయమునఁ ద్రి. 2 వాసుసోమాగ్నులు. 3 ధరియించి విష్ణుసోమాగ్నిసంభవం బై వెలుంగుశరంబు.

మాకేడుగడయు నీవ భవదీయప్రసాదంబున బ్రదికెద మని చాఁగిలి మ్రొక్కినం
బరమాదరంబున నెత్తి యప్పరమేష్ఠి వారలఁ గారుణ్యంబునం గనుంగొని. 288

ఉ. మీరు నిజంబ చెప్పితిరి మిక్కిలినేర్పును లావు గల్గినఁ
సారథి వోరులఁ రథికసత్తముఁ దా గెలిపించు బుద్ధిదో
స్సారవిలాసశృంగులకు శౌర్యుఁడు మెచ్చఁగ నాగమాత్మకో
దారహయంబులఁ నడపెదఁ దనుజుల్ వెఱఁగందునట్లుగన్. 289

వ. అని పలికి సురగణంబు ముదంబునం బొదలఁ దనచేతికమండలువొక్కెడ నిడి జడ
ముడి బిగియించి యజినపరిధానంబు దృఢంబుగా బంధించి ప్రణవంబునం ద్వేష్ట
యొనర్చినమునికోల వుచ్చికొని నొగ లెక్కెఁ నిట్లు లోకపితామహుని సురలు
శంకరసారథ్యంబు సేయించి రని చెప్పి దుర్యోధనుండు వెండియు నిట్లనియె.

క. హరు లమ్మహాత్ము లిరువుర, భరియించుట కోర్వలేక పడుటయు నెత్తెఁ
వెరవున [1]లావున వాఁగెలు, ధరియించుచుఁ బద్మభవుఁడు ధరణీనాథా. 291

వ. ఎత్తి యత్తురంగంబులకు వీర్యశౌర్యంబులు గలుగ ననుగ్రహించి రథంబు గడ
పం దతౌశలంబు గొనియూడి కామదమనుం డాదనుజులదుర్గంబులదెసకు నర
దంబు వఱపుము నేఁడు జగంబులయలజడి మాన్పెద నాచేతిబలువు సూడు మని
పలికిన నప్పరమసారథి మనోమారుతజవసత్త్వంబులు గలుగునవ్వేదాశ్వంబు
లం బఱిప నథర్వాంగిరసులు చక్రరక్షకు లయి చనుదేర నత్తే రాపురంబుల కడ
రిన నయ్యాదిమరథికుండు. 292

రుద్రుఁడు త్రిపురంబుల సంహరించి సురల సంతోషపఱచుట

సీ. కోపసందీప్తుఁ డై చాపంబు సజ్యంబు గావించి మార్వి మార్గణముఁ గూర్చి
పాశుపతాస్త్రసంబద్ధంబుగాఁ జేసి పురములు మూఁటిని బుద్ధి నిలుప
నవి యొక్కచోటికి నప్పుడ కూడిన మునులును సురలును ముదముఁ బొంది
గెలు గెలు మంచు నగ్గింప నయ్యగ్రుంకు దెగ వాడి యేసిన[2]దితిజయుతము
ఆ. గాఁ బురత్రయంబు గాలి నీఱైపఱ్చి, మాఱ్ఱిఁ దొరఁగ నమ్మహాగ్ని లోక
ములు దహింపఁ జొచ్చెఁ బురహరుఁ డది మాన్పఁ, సంతసిల్లె సకలజంతువులును.

వ. అప్పు డనిమిషమునిజనంబులు గృతకృత్యు లయి భూతనాథుం బ్రణుతించి య
తం డనుమతి సేయ నంబుజాసనుండు లోనుగా నందఱు నిజస్థానంబులకుఁ జని
రివ్విధంబున లోకహితార్థంబుగా నప్పరమేష్ఠి శివునకు సారథ్యం బనుష్ఠించె నీపు
నట్లపోలెఁ గౌరవక్షణార్థంబుగా రాధేయురథంబు గడపు మిక్కర్ణునకు నక్క
రీటికిఁ గృష్ణునకుఁ బలశౌర్యంబుల నెక్కుడయినవాఁడవు మదీయజీవితంబును
రాజ్యంబును భవదధీనంబులు వానిం గలిగింపను జయంబును సుఖంబును గావిం
పను నీవ యొడయుఁడ వికార్యం బాచరించి నన్ను రక్షింపు మని ప్రార్థించి

---

1 వాజులవాగెలు. 2 దివిజరిపుయు, తంబుగాఁ బురత్రయంబు నీఱై

నీపుత్రుండు మద్రపతికి మతీయు ని ట్లనియె. 291

సీ. ఇదియొక్కయితిహాస మే నొద్ద నుండు ధర్మ్మప్రవీణుం డగుబ్రాహ్మణుండు
ధృతరాష్ట్రవసుమతీపతికిఁ జెప్పినయది వినుము భార్గవవంశమునఁ బ్రసిద్ధుఁ
డగుజమదగ్నికి నత్యంతనిర్మ్మలమతి రాముఁ డుదయించె నతనిచేయు
తపమున హరుఁడు ప్రత్యక్షమై నిలిచిన నతఁడు దివ్యాస్త్రంబు లడుగుటయును

ఆ. నమ్మహాత్ముఁ డశుచు లైననారల నవి, నిర్దహించుఁ గాన నీవు పరమ
శుచివి గమ్ము నీకుఁ జూపుదు నఖిలమ,హాస్త్రవీర్య మనియె నాదరమున. 295

ప. అనిన విని జామదగ్న్యుండు వినతుం డై నా కెప్పుడు పాత్రత్వంబు గలిగె
నప్పుడు నీవ తలంచి దయసేతువు గాక నీకు శుశ్రూష సేయు చుండునట్లుగాఁ
బ్రసాదింపవలయు ననివిన్నవించిన విని కరుణాయత్తచిత్తుం డగుభవుం డవ్వరం
బిచ్చిన నమ్మహాత్ముండు [1]నియమనిష్ఠాపరుం డై పూజోపహారప్రముఖవిధానం
బుల నద్దేవు నారాధించుచుండ ననేకసంవత్సరంబులు సన నొక్కనాఁడు పరమే
శ్వరుండు ప్రసాదలసితాననుం డై గౌరీదేవికి నతనిం జూపుచు. 296

క. రాముఁడు విమలవ్రతచ, ర్య్యామహితుఁడు నాకు భక్తుఁ డని పలుమాఱుం
దా ముద్దు సేసి మృదువచ, నామృతసంసిక్తుఁ జేయునాసమయమునన్. 297

వ. బలవంతు లగుదనుజులచేత బాధితు లయి బృందారకు లయ్యిందుధరుపాలికి
భయసంభ్రమంబులతో నరుగుదెంచి తమయలజడి యొఱింగించిన. 298

ఆ. జామదగ్న్యుఁ జూచి చయ్యనఁ జని దానవుల వధించి దేవతలకుఁ బ్రీతి
యాచరింపుచునియె హరుఁడు దానికి మది,ముదముబొంది కేలు మొగిచియతఁడు.

క. అకృతాస్త్రుఁడ నగునాకుం, బ్రకటభుజాబలులు నస్త్రపారీణులు నై
సకలసురనికరసంబా,ధకు లగుదానవుల గెలువఁ దరమే యనుడున్. 300

తే. అంబికానాథుఁ డిట్లను నతనితోడఁ
దలఁపు నీదెస నిలిపెద దానఁజేసి
పగఱ నిర్జింప నగుఁ బదంపడి మనోర
థంబు సిద్ధించు నరుగుము దడయ కనఘ. 301

చ. అనవుడు నట్ల కాక యని యాజమదగ్నిసుతుండు ధీరతం
జని సముదగ్ర లైనసుశత్రులఁ దీవ్రత[2]రాయుధోత్కరం
బున వధియించి వారి బలుపోటుల నొచ్చినమేనితోడ వ
చ్చినఁ బురవైరి నిర్వ్రణునిఁ జేసెఁ గరంబున నంటి యాతనిన్. 302

వ. ఇవ్విధంబునం [3]బ్రకృతిస్థశరీరుం గావించి భర్గుం డాభార్గవుపయిం బ్రీతిశీతలం
బగు నాలోకనం బొలయ నాతని కి ట్లనియె. 303

---

1 యమనియమానుష్ఠానపరత్వంబు గలిగి పూజో. 2 రాశుగోత్కరం. 3 బ్రదీప్తశరీ

క. అని వర్తనమతిఁ గవయఁగ, ననిసీ గగుతనువు సునిశితాయుధములు [1]దాఁ
కిన నొవ్వదు శత్రులు వ,న్నిన నుడుపుము గర్వ మడఁచి నిర్మలచరితా. 304

వ. కావున వరప్రతిగ్రహంబునకు నిదియ సమయంబు. 305

క. కొను మని దివ్యం బగున,స్త్రనికాయము శస్త్రచయము దద్దయుదయ ని
చ్చిన నవి యాతఁడు సాష్టాం,గనమస్కా-రంబు సేసి కైకొనియెన్ నృపా. 306

వ. తదనంతరంబ లోకగురుం డగు నా హరునిచేత ననుజ్ఞాతుం డై యతండు నిజ
స్థానంబునకుం జనియె నయ్యతిహాసప్రకారం బిట్టిది యివ్విధంబున వివిధదుష్కర
సత్కర్మానుష్ఠానఫలంబులై వచ్చినసర్వదివ్యాస్త్రంబులు నారాయుండు రాధేయు
నకుఁ బ్రీతచేతస్కుండై యొసంగె నట్టిమహత్తులు హీనకులజాతుల నాదరింతురే
యప్పుణ్యపురుషుండు గయికొనుటఁ గర్ణుం డుత్కృష్టయోనిజాతుం డని తలం
చెన వదనవశోభాప్రముఖాంగకంబులు సూడ దేవకుమారుండుంబోలె
నున్నవాఁడు ప్రకృతికాంత కుండలవజ్రకవచంబులతోడ నాదిత్యసన్నిభుండగు
కొడుకుం గాంచునే సింగంబు లేడి కెట్లు వుట్టు నితనికి సూతసంవర్ధితుండైన
కీడు దొడరె నింతియ కానోపు రుద్రశిష్యత్వంబున విశ్రుతుండగు భార్గవరాము
నకుఁ బ్రియశిష్యుం డగు నంగరాజు ననంగదమనుం బరిగ్రహించిన విరించిభంగిఁ
బరిగ్రహించి నీవు సారథ్యం బాచరింపు మఖిలగుణంబులను సారథి రథికున
కధికుండు గావలయు ననునీతి నీవు ప్రసన్నుండ వగుటంజేసి నాకు సిద్ధించె
ననుటయు. 307

తే. క్రుచ్చి మద్రవిభుండు నీకొడుకుఁ గౌఁగి
లించి ప్రియ మాననముఁనఁ బలికి నృపకు
మార నీవు నాకొలఁది యి ట్లరయ నెఱుఁగు
దేని యిది లెస్స నీకోర్కి యేసు దీర్తు 308

వ. అని మఱియును. 309

శల్యుఁడు కర్ణునకు సారథ్యంబు సేయ నొడంబడుట

క. వీనులకుం బలుకులు నే, ర్పైనను జెప్పుదు హితంబు లగు కార్యంబుల్.
దానికి నోర్వఁగ వలయుం, గాని యలుక వలదు నీకుఁ గర్ణున కధిపా. 310

ఆ. అనినఁ గర్ణుఁ డిట్టు లను మద్రపతితోడ, హరున కజుఁడు నరున కచ్యుతుండుఁ
బోలె హితుఁడ వగుము బుద్ధిపరాక్రమ,శాలి నాకు నీవు సంగరమున. 311

వ. అనవుడు నట్ల కాక యని శల్యుండు వెండియు. 312

క. తగువార లొరులు దెగడుట, పొగడుట యగుపలుకుపొంతఁ బోవరు హితకా
ర్యగతుల నెప్పుఁగఁ [2]దెగ డగుఁ, బొగ డగు నెదు రోర్వవలయు బుద్ధిగలిగినన్. 313

తే. శక్రుతేరైన నడపంగఁ జాలువాఁడ, నుభయు నెప్పుదు రధికు నేమఱఁగ [3]నీసు

---

1 దాఁకిన నొవ్వ కుండఁ జేసెద, విను మానుషకర్మ మడఁచి విమలచరిత్రా. 2 దెగడఁగఁ బొగడఁగ నెమ. 3 నీక.

గృష్ణసారథ్యఘనుఁ డగు క్రీడి గెలువఁ, దలఁచునీ కేను గడపుట దగు రథంబు.

చ. అన విని భూవిభుండు ప్రియ మారఁగఁ గర్ణునిఁ జూచి దేవకీ
తనయుఁడు మద్రనాథునకుఁ దక్కువ మాతలియుం దలంప నీ
తని కెన రాఁడు భాగ్యముకతంబున సారథి యయ్యె నీకు నీ
యనఁ గొని నీవు పార్థనియహంకృతి మాన్పుము ధీరమానసా. 315

క. అని యతఁడు శల్యుఁ గనుఁగొని, వినతుం డై నీవు లావు వెఱపును మెరయం
దనుఁ గావ నంగపతి య,ర్జునుఁ గలన జయించువాఁడు రూఢిగ ననుడున్. 316

వ. అ ట్లయ్యెడుం గాక యని పలికి మద్రేశ్వరుండు సారథ్యంబున కనురూపం బగు సన్నాహంబు వాటించినం బ్రీతుం డగుచు సూతనందనుండు దనసూతు నాలోకించి తగురథంబునకుం గల్పన యొనర్పు మని సత్వరంబుగాఁ బనిచిన వాఁడును రయంబున దృఢసుందరం బగు స్యందనంబు సుకల్పితంబు సేసి తెచ్చి దీవించి యిచ్చిన నయ్యరదంబుఁ బూజించి పురోహితు నియమించి తదీయమంగళవిధానానంతరంబ తాను నర్చించి కృతప్రదక్షిణుం డై ప్రణమిల్లి భాస్కరోపస్థానం బాచరించి సవినయంబున శల్యు నారోహణంబు సేయు మనుటయు నతం డచల తటంబునకు లంఘించుసింగంబుచందంబున నొగ లెక్కినఁ. 317

ఆ. మెఱుఁగుతోడిలలిత మేఘుంబుమీఁదికిఁ, బోయి వెలుఁగుభానుపొలుపు దోఁప
మద్ర రాజసహిత మై యొప్పునఁ, ద్తేరు కర్ణుఁ డెక్కి తేజరిల్లె. 318

వ. అని యిట్లు కర్ణసారథిత్వంబు శల్యుండు మెయికొనుట సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె ననిన విని యటమీఁదివృత్తాంతం బెఱిఁగింపు మనుటయు.

చ. అవిరళదర్శనస్థిరమహాముని[1]మానసవాసఖేలనో
త్సవరసికా రసాత్మక నితాంతకృపాకరదివ్యచిత్త స
త్త్వవిభవసంభృతైక్యసుఖతామయదేహ నిరామయా పున
ర్భవపరిహార[2]హారిపదపద్మయుగ స్తవహృద్యసంస్తవా. 320

క. కమలవనసదృశదృగ్రుచి, సముదయ శమితార్తిభక్త[3]సంఘా లక్ష్మీ
రమణత్వశివాప్రియతా,సమవాయాలంబ్యమాన సౌందర్యనిధీ. 321

మాలిని. అనుభవశమరమ్యా హంసభావైకగమ్యా
వినమదఘవిదారీ విశ్వలోకోపకారీ
దినకరశశినేత్రా ధీపరిస్పందచిత్రా
దనుజమథనలీలా ధర్తతత్త్వానుకూలా. 322

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున కర్ణపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

---

1 ఖేలనోజ్జ్వలోత్సవ. 2 సారపద. 3 సంభృతలక్ష్మీ.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

నిష్పాదననిపుణకృ
పానిరతిశయార్ద్రభావ భావాతీతా
భానుసహస్రప్రభ ర
మ్యానంతవపుగ్ప్రకాశ హరిహరనాథా. 1

శల్యుఁడు గర్ణునత్సాహంబునకు విఘ్నకరంబు లగువాక్యంబులు సెప్పుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దనసుతుండు సూతసుతు
కోర్కి దీర్పంబూని యతిప్రయత్నంబు నేయుట యాకర్ణించి యాంబికేయుండు.

ఆ. ఎట్లు ప్రియ మొనర్చె నట్లు సంప్రార్థితుం, డైన మద్రనాథుఁ 1డంతఁ గోరి
తేరు గడప నతని తెచ్చికొన్నట్టియ, వ్వీరుఁ డేమిభంగి విక్రమించె. 3

వ. అని యడిగిన సంజయుం డి ట్లనియె నట్లు రథికసారథులు విలసిల్లి వందిమా
గధప్రస్తూయమాను లగుచుఁ దనవలనను గౌరవంబునం గనుంగొనుటయుఁ
గురురా జయ్యంగ రాజు నుద్దేశించి.

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుఁ గరునకుఁ బకవైరికి నగ్గలంబు వీ
రిరువురు వారి నిద్దఱ నహీనపరాక్రమలీల గీటడం
తురు థుగ్వ మంచు నాత్మఁ బరితోషముఁ బొందుదు నట్లు గాక ని
ర్భరబలశౌర్యముల్ మెఱయ గ్రక్కున నాపని నిర్వహింపుమా. 5

తే. బాడుదల నొండెఁ బట్టుము పాండుతనయ
ముఖ్యు వీరు వా రన నేల మునుము వట్టి
వైరివర్గంబు నెల్లను బారి సమరి
సైన్యయుతముగ నద్భుత జయము గొనుము. 6

---

1 నంత గోరి, తేరు నడప.

వ నడపు మనుటయు నమ్మాటఁ గైకొని కర్ణుండు శల్యునిఁ జేరు నడపు మనిన
నతఁ డట్లు చేసె నప్పుడు శంఖభేరీప్రముఖతూర్యనాదంబులు రోదసీగహ్వరంబు
విహ్వలంబు గావించె నవ్విధంబునం జని చని గర్వాగ్రహావిధేయుం డగు
రాధేయుం డమ్మద్రపతి కిట్లనియె. 7

శా. నారాచాసిమహోగ్రబాణపటలీనానావిధోల్లాసముల్
సైరింపఁ ధృతి లేక పాండుతనయుల్ సంభ్రాంతి కొంపంగ వి
స్ఫారం బై ఖచరవ్రజంబు వొగడఁ మెచ్చంగ నీచూడ్కి దు
ర్వారోదగ్రత నేఁడు సూపెద భుజావష్టంభసంరంభి నై. 8

సీ అన విని మద్రరా జాతని కిట్లను సత్కృపరాక్రముల్ శౌర్యఘనులు
భుజవీర్యమహితులు భూరితేజోధను లఖిలాస్త్రవిత్తము లార్యలమర
పతి కైన రణమున భయము పుట్టింపంగ నోపుదు రప్పాండుభూపతనయు
లేల వారల నింత దూలపోఁ బలికెద విప్పుడు వల్క రాదెట్లు నీకు

తే. గాండివజ్యానినాదమ్ము గ్రమ్మి కర్ణ
వివళనము సేసినను భీముగద మెఱుంగు
లొలసి చూడ్కులు మిఱుమిట్లు గొలిపినను భ
యంబు పెల్లున నపుడు వా యడఁగుఁ గాక. 9

వ. అని పెండియు. 10

చ. నరునిశరంబులఁ రథగణంబులు గూలఁగ భీమునుల్లస
త్పరిఘమునఁ గజవ్రజము భగ్నము గాఁ బెఱితమ్ములుఁ యుధి
ష్ఠిరుఁడును దాఁకినం జలము డింది దొరల్ గలఁగంగఁజూచియుం
దిర మయి నీవు నాలుకకుఁ దెచ్చినమాట గదా వినం దగున్. 11

క. అనుపలుకులు వినియుం దా, వినిచెవులు సేసి మద్రవిభుతో రాధా
[1]తనయుఁడు నాచేతిబరువు, గనుఁగొనియెద విపుడ యనియె గం డమరంగన్. 13

వ. ఇట్లు సంగరోత్సాహదీప్తుం డై నడతెంచునతని నుపలక్షించి.

చ. కురుబల ముబ్బి యార్చెఁ బటుఘోటక హేషిత నిస్వనంబులుం
గరివరబృంహితధ్వనులు గాఢము లై విలసిల్లె నెత్తురుల్
గురిసె నభంబు మ్రోయఁ బిడుగుల్ మొరసెం బొరి నుల్క లెల్లెడం
దొరగెఁ బ్రదీప్తమారుతము ధూళిఁ గడుఁ బడిఁ జల్లె భూవరా. 14

వ. మఱియు బహువిధోత్పాతంబులు గౌరవులకు నాశంబగుటం దెలుపుచుం దోఁ
చెఁ దోఁచిన నవి యెల్ల సరకుగొనక వారు దైవమోహితులు గావున శల్యసహి
తుం డైనకర్ణుం గనుంగొని కుంతీనందను లతనిచే నిర్జింపఁ బడుదుర కాఁ దలంచి

---

1 తనయుండు మాట లేటికిఁ.

సంతోషించి రతండు బీష్మద్రోణులదోర్వీర్యంబులు పాండుతనయులచేతఁ గోలు
పోయెనని మనంబున వారల మెచ్చుక మ్రుంగలియై మెఱసి నడచు చుండి పార్థ
పరాక్రమస్మరణంబునం గ్రోధంబు జనియించి యూర్పులు సందడింప మాన
దరోత్సాహంబున మద్రపతి కిట్లనియె. 15

మ. అరదం బెక్కి శరాసనంబు గొని తేం పారంగ నే నేచి సం
గరసంక్రీడకుఁ జొచ్చినం దృణసముం గాఁ గొందునద్దేవతా
వరు నైనఁ గురు నాపగాతనయుఁ జావం జూచుటఁ వైరు [1]లే
తురు చెండాడెద నుగ్రతం దలలు నాదోర్దర్పమున్ జూడుమీ. 16

వ. అని పలికి యనంతరంబ గాంగేయకుంభసంభవులంతటిమానిసులు నిట్లు రిత్త
సావు సత్తురే యని యుగ్గడించి మఱియు ని ట్లనియె. 17

ఉ. వారల లోకవీరుల సవధ్యుల గీటడఁగించి పల్వార
వారలయట్ల యెందు ననివార్య లనం జను మేదినీశులం
బోర వధించి రౌద్రమునఁ బొంగి క్రమాగతమృత్యువొక్కొ నాఁ
గా రణకేళికిం గడఁగుగాండివి నేన యొదిర్చి యోర్చెదన్. 18

ఉ. పాండునృపాగ్రనందనుఁడుఁ బావనియుం గవలుం జలంబుమై
నొండొరు మూదలించుకొని యొక్కటఁ దాఁకినఁ దీవ్రవిస్ఫుర
త్కాండవిధారితాంగకులఁగా నొనరించి యలంచిలీలమై
గం డడఁగింతుఁ బోక పెనఁగం గలచంద మెఱింగి చెండుదున్. 19

వ. [2]అని వెండియు ని ట్లను భీష్ముఁడు దెగినను ద్రోణుదోర్వీలాసంబునాస గలిగి
యుండె. 20

సీ. ద్రోణుండు బహుదివ్యబాణదీప్తుఁడు భుజాబలశాలి శౌర్యసంపన్నహృదయుఁ
డతిరణనిక్రముఁ డతిరథశ్రేష్ఠుఁ డవ్వీరుండు పార్థుచేఁ బోరఁ బడిన
ధార్తరాష్ట్రులయేపు దటోఁగెఁ దదాప్తసైనికులు గం డడఁగిరి నీ వెఱుంగ
నైనను రాముకృపాతిశయంబునఁ గనిన యీరథమును గార్తకాది
ఆ. దారుణాస్త్రశస్త్రతతులును గలిమి నే, నతనిఁ దొడరి దివిజు లడ్డపడినఁ
గూల్తు నెల్లభంగిఁ గురురాజుమన్నన, యప్పుఁ డీర్తుఁ బ్రాణ మాసపడక. 21

శల్యుఁ డర్జునుపరాక్రమం బుగ్గడించి కర్ణునిఁ దూలం బలుకుట

వ. అనిన విని శల్యుండు గర్ణున కిట్లనియె. 22

చ. వినినజనంబు లీతఁ డవివేకి యనఁ వల దింతనజ్జు ల
ర్జునుబలశౌర్యసంపదలు సూచి యెఱుంగమె మున్ను నిన్ను నా
తనిఁ గలనఁ జగం బెఱుఁగదా యతఁ డద్భుతవిక్రమోజ్జ్వలుం
డెనయుదె నీవు పౌరుషవిహీనుఁడ వద్దివిజేంద్రనందనున్. 23

---

1 లేఁతురు. 2 'క. అనిపలికి మెండియును ని.ట్లను భీష్ముఁడు దెగిన ద్రోణు నతులతదివ్యా,
స్త్రనిచయము దోర్వీలాసం,బును జాలం గలిగి యుండె భూనుత మగుచున్.'

సీ. రాత్రిమేఁదాఁకి క్రూరతఁ బోరి మగఁటిమి వాసినయంగారపర్ణకంబు
ఘోషయాత్రావిధిఁ గురురాజుఁ జెఱపట్టి మాన మేదినచిత్రసేనకంబు
ఖాండవోద్యానంబుఁ గావ నేఱక సిగ్గు వడి చన్న నిర్జరప్రభునికంబుఁ
గ్రీడాకిరాతుఁడై క్రోడంబునకుఁ గాఁగఁ బెనఁగి చిక్కినత్రిలోచనునికంబు
ఆ. నెక్కుఁడైనవీరుఁ డే నర్జునునితోడఁ, బొడుతు నొడుతు ననినఁ బోలుఁగాక
వినుము సూతతనయ మనబోఁటు లాతనిఁ, జెఱుతు మనుట నోరిచేటు గాదె.

చ. నృపుఁడును భీష్ముఁడుం గృపుఁడు నీవు గురుండును దత్సుతుండు సు
గ్రపుబల మేచి తో నడవఁగా [1]బెసుబాడిగఁ బోయి మత్స్యనా
థుపసులఁ బట్టి యద్దొరలతోఁ జెడి పాఱితి కర్ణ యప్డు క
య్యపుబలు పాడె దిప్డు వనయర్జునునన్నులు దుప్పు వట్టనే. 25

ఉ. ముందరియట్లు గాదు జనముల్ దెగడఁ వెఱఁ బాఱి నేఁడు సం
క్రందనసూతి మార్కొనిన తిరం బయి పోరెద దాఁగఁ బ్రాణముల్
నిందకుఁ జాల నింక ననునిక్కపుఁబల్కులు పల్కఁ టొప్పు దా
నం దుదిఁ జచ్చినం జసు మొనఁ గసుఁ దాఁకుట రిత్త వోవునే. 26

వ. అనవుడు నలుక వొడమిన నడంచికొని రాధేయుండు మద్రపతి కిట్లనియె. 27

చ. నయనకుఁ బూని పల్కితి వినం జవి మాలినదొడ్డపల్కు లే
[2]నరగలి లేక బెట్టడరినప్పుడు సూడుము నన్ను నాతనిం
దిర మయి బాహుశక్తియును ధీరతయుఁ బెరవుం జలంబు నె
వ్వారిదెసఁ గాంచి తెక్కుడుగ వారి సుతింపుము మాను మంతకున్. 28

వ. అనుటయు నట్ల చేసెద నని పలికి శల్యుం డూర కుండెఁ దేరు వోని మ్మని
రాధేయుండు దటీమి పలికిన నమ్మద్రేశ్వరుండును దురంగంబుల సత్వరంబుగా
నడపె నివ్విధంబునం జని మనమొన సొచ్చి సైనికులు సంతసిల్ల వారలం
గలయం గనుంగొని కర్ణుం డిట్లనియె. 29

సీ. వలను శోభిల్ల నెవ్వాఁడైన వీఁడె యర్జునుఁ డని నాకిప్డు సూపెనేనిఁ
బసదనం బే నిచ్చుభంగి యందఱకును వివరించి చెప్పెద వినుఁడు మీరు
వొగడంగఁ దగురథ్యములతోడిసౌవర్ణరథములు వలసిన రయము లావు
బొలుపును గలుగుకాంభోజహయంబుల వలసిన [3]బెక్కుసత్త్వంబునందుఁ
తే. బరిణతము లగుసుందరకరివరముల, వలసినను జాపలావణ్యవతుల వలసి
నను మహాగ్రామములు వలసినను గోర్కి, కెక్కుడమ్మేటిమగని కే నిచ్చువాఁడ.
క. మఱియొక్కటి నెప్పెద ని,ద్దఱు కృష్ణులఁ జంపి వారిధనములు నా కి
త్తఱిఁ దద్రథ మిదియే యని, యెఱిఁగించినయతని కిత్తు నేను ముదమునన్. 31
వ. అని పలికి శంఖం బొత్తిన దురోధనుం డనుజసహితంబుగాఁ బ్రమోదంబు

---

1 వెస దాడిగ. 2 నరవయి లేక. 3 బెక్కుశ్రవంబులందు.

నొందె నప్పుడు నిస్సాణాదితూర్యనిస్వనంబులు దిక్కులం బిక్కటిల్లె మనయోధ
వరులును వరూథినియు నుబ్బునఁ బేర్చి యార్చిన నినదంబులు నింగి ముట్టె
నయ్యెడఁ బ్రహసభాసురముఖుం డై మద్రవిభుండు రాధేయున కిట్లనియె. 32

ఉ. ఎవ్వరు సూప నేల నరు నిప్పుడ కాంచెదు రిత్తవారికిం
గ్రొవ్వున నుజ్జ్వలార్థములు గొం డని యీపల దిట్టు లిచ్చినఁ
నవ్వు జనంబు మిక్కిలి ధనంబులు గల్గినఁ జేయ రాదె నీ
కెవ్విధి నైన [1]సవ్యయము లెంచు నపాత్రపుటీవి యొప్పునే. 33

వ. అని యంత నిలువక. 34

క. కొలఁది యెఱుంగక కృష్ణులఁ, గలన గెలుతు ననియె దీవు గంటిమె సింగం
బుల నెత్తఱి నైనను నే, పొలమున నేనియును నక్క పోరి గెలువఁగన్. 35

ఉ. అగ్ని సొరం దలంచునటు లర్జును నెక్కటి దాఁకఁ గోర్కి నీ
కెగ్గిది మాను [2]మీపలుకు లెవ్వరుఁ జెప్పఁగ లేరు రూపఱి
న్నగ్గఁగఁ గాల మయ్యెనొకో నాపచనంబు లొంకిత కర్ణము
ల్డగ్గటి నిచ్చి యోధులు బలంబులుఁ దోడుగఁ బోరు [3]టొప్పగున్. 36

ఆ. ఏను థార్తరాష్ట్రహిత మాచరించుట, కై పెనంగి చెవుల కప్రియంబు
లైన నిన్నిమాట లాడితి నాబుద్ధి, విని దురాగ్రహంబు విడువ వలయు. 37

చ. అనవుడు నల్గి సూతసుతుఁ డాతని కిట్లను మద్బలంబు న
మ్మిన ననుఁ నిత్తెఱంగునకు మేనొన కుండఁగ మాన్ప వజ్రహ
స్తునకు వశంబు గా దనినఁ జొప్పడునే నినుబోఁటి [4]కాప్తిఁ జె
ప్పినక్రియఁ జెప్పి నీవు వెఱపించిన నే వెఱ వెక్కువాఁడనే. 38

వ. అనుటయు నతని నగ్గలంబు కోపింపం జేయుటకై శల్యుండు మఱియు
నిట్లనియె. 39

తే. ఇప్పుడే నీకు బుద్ధులు చెప్ప నేల, నరుఁడు గాండీవగుణనిక్వణంబు సెలఁగఁ
గదిసి నీమెయి బలుతూపుగములు నిగుడఁ, జేసి నిను బుద్ధిమంతునిఁ జేయుఁగాక.

వ. అని యంతం దనివోక యతండు. 41

సీ. రోషమహాటోపభీషణహరితోడ సమరంబునకు హరిణము గడంగి
దానథారాభీలదంతావళముతోడ సంగ్రామమునకు శశంబు గడఁగి
చండస్వభావోగ్రపుండరీకముతోడ నాజికి సారమేయంబు గడఁగి
దారుణతుండాతిఘోరగృధ్రముతోడఁ గలహంబునకు నురగంబు గడఁగి

ఆ. యడరునట్లు గాదె యస్త్రకళాసము, జ్జ్వలుఁడు పార్థతోడ సంగరమున
కీవు గడఁగి యడరు టెల్ల రాధేయ నీ, కేటిబలము నమ్మ నెందుఁ గలదు. 42

---

1 సవ్యయము. 2 మన్పలుకు. 3 మొప్పగున్; మెప్పుడున్. 4 కాప్తు చెప్పిన.

వ. అనియె నివ్విధంబున నధిక్షేపింపంబడి కర్ణుండు గోపించి కెంపారుకన్నుల నా
శల్యు నాలోకించి. 43

క. గుణవంతులగుణములు నిర్గుణుఁ డెఱుఁగమి దెల్ల మీవు గుణహీనుఁడ వీ
గుణ మితనియందుఁ గల దని, గణుతింపఁగ [1]నైపుణంబు గలదే నీకున్. 44

సీ. అర్జును నస్త్రవిద్యాప్రమాణంబు నాయెఱిఁగినయంత నీవెఱుఁగ వతని
కొలఁదియు వనమాలికొలఁదియుఁగాంచి నాకొలఁదియు నెఱిఁగి వారల మదీయ
దివ్యాస్త్రబలమునఁ దెగటార్ప నగు నని యే నిశ్చయించితి నెట్టు లనినఁ
గమఁ బెద్దకాలంబు గంధపుష్పాదుల నర్చించు చున్నాఁడ ననుదినంబు

ఆ. దొనఁ గరంబు భక్తి నునిచిన సున్నడి, యహిముయంబు దారుణాస్త్ర మింత
యంత యనక యెదిరి నాహుతి గొనుదాన, జిష్ణు నోర్తు నొండెఁ గృష్ణు నోర్తు.

వ. భార్గవాస్త్రంబున నొక్కనిం బొరిపుత్తు నట్లఁ గాక యాదవపాండవనివహం
బులోనం గృష్ణార్జునులయందు ఱాస్త్రవిజయంబులు సుప్రతిష్ఠితంబు లైయుండు
నయ్యరువురం బొడివి పెనంగం గనుటకంటె మేలుసుం గలదే వారల గరుడ
కపిధ్వజంబులుఁ జక్రగాండీవంబులు బెండుమానుసులకు భీషణంబులు నాఁ
బరితోషణంబులు వేవురుగోవిందులుఁ బదివేవురుపార్థులుఁ బన్నినం బోరెద
నీవు మహాయుద్ధకోవిదుండవు గామిం జేసి వెఱచఱచి కాఁలు లఱిచెద వక్కడి
పక్షపాతంబునఁ బ్రేలెదవో యెఱుంగ నింక నిట్టిమాట లాడితేని ప్రాణం
బుల కొఱి యొల్ల వని పలికి వెండియు. 46

కర్ణుఁడు శల్యునిపైఁ గోపించి యతని దురాచారంబు లుగ్గడించుట

సీ. విను పాపదేశసంజనితుండ [2]వగునీకు దుర్బుద్ధి గాక సద్బుద్ధి గలదె
క్షత్త్రియాధమ నీచ కలదు లోకంబున నాబాలగోపాల మైన వాక్య
మతికుటిలుండు సంగతుఁడుగాఁ డేమిటఁ జెలికిఁ గీ డొనరించుఁ జెట్ట పలుకు
దుష్టాత్మకుఁడు గడుఁ గష్టుఁడు మద్రకుం డనునంతఁట్టుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె

ఆ. వావి లేక యెల్లవనితలుఁ బురుషులుఁ, గలయ మీకు నెగ్గు గాక యుండు
మున్ను గల్గు పిదపఁ జన్నఁబా లై పెరుఁ,గుదురు సెప్ప నేల గుణము లింక.

క. పలుపురకుఁ బుట్టి నిచ్చలుఁ, గలు ద్రావుచుఁ బెరిఁగి [3]యెట్లు గఱతురు శీలం
బులు నుచితము లగుభాషణ,ములు నీ విమ్మాట లుడిగి పొడపొడ మనికిన్. 48

చ. మతియొకఁ డేను జెప్పెద నమానుషవిక్రమలీల నల్లడం
బఱిపియుఁ జంపియుఁ రిపునృపాలకసైన్యము రూ పడఁచి మై
దొఱఁగుట యొప్పదే తనువు దూఁటులు గాఁ [4]బెఱవారి గెల్పుకో

---

1 నైనగుణము. 2 వగుట దుర్బుద్ధియుఁకాక సద్బుద్ధిగలవె. 3 యిట్లుగడుదుశ్శీలం,బులు నను
చితభాషణములుఁ, బలుమఱుఁ బలుకంగ నేల పద పద మనికిన్. 4 బలుపారి గెల్వఁగానుఱదొకొ,

లుఱి దొకొ నాదుపెం పుడుప నోపుదురే నినుబోఁటు లెమ్మెయిన్. 49

వ. కినియించి గదం దల వగుల వ్రేటువడక యూరక తేరు వోని మ్మనవుడు మద్ర పతి యతని నవలోకించి. 50

ఆ. హితము సెప్పఁ దగనె యే సీకు నదియును, గాక నీరథంబు గడపు చుండి
కారవాధినాథ కార్యార్థి నగునాకు, నున్నరూపు సెప్పకుండ నగునె. 51

ఉ. సారథి దక్కుఁడై రథికసారము రథ్యబలంబు నాయుధో
దారత మానమున్ రణవిధంబు నిమిత్తశుభాశుభత్వని
ర్ధారణముక్ మదిం గని హితం బెఱిఁగించుట నీతి గాన నీ
వీరస మెత్తి నోఁ బలికి తేనియుఁ జెప్పుదు సూతనందనా. 52

వ. ఏ నేమితప్పు సేసిన గదం దల వగులవ్రే సెవపు నీ వి ట్లంటివి గదా యని హితోపదేశంబు మాననేర్తునే యిది యొకదృష్టాంతంబు వివరించెద వినుము విని నీవు నా చెప్పినట్లు చేసి తేనియు మేలు నేయ కుండినం గడుమే లని యి ట్లనియె. 53

సీ. అంబుధిలో నొక్కయలఘుతరద్వీపమున ధర్మవర్తి నాఁ జనునరేంద్రు
పురమున నొకవైశ్యవరుఁ డధ్వరాదిసత్కర్మఠుఁడును శాంతిదాంతియుతుఁడుఁ
గరుణాపరుఁడు దాననిరతుండు ధనధాన్యశోభియు బహుపుత్రలాభవిలసి
తుండు నై వర్తించు చుండఁగ నిలు నేరె నొకకాకి యతనిపుత్త్రకులు దాని
తే. కెంగిళులు పెట్టి కొనియాడ నెలమిఁ బెరిఁగి
క్రొవ్వి కడు మీఱి యొట్టిపక్షులును దస్కఁ
బోల వనియెడుదుర్గానమునఁ దృణీక
రించి యది పెక్కుభంగులఁ గ్రీడ సలుపు. 54

వ. ఇట్లు విహరించు చుండ నొక్కనాఁడు గొన్నిహంసంబులు పక్షబలంబున సుపర్ణతో 1సరిసేయం దగునట్టివి సముద్రంబుచేరువఁ జనం గని యాకోమటి కొడుకు లక్కాకంబునకు వానిం జూపి యి ట్లనిరి. 55

క. పులుఁగులలో నీ వెక్కుడు, విలసద్గతి నంచ లిట్లు వినువీథిఁ గరం
బెలమిం జనియెడు వీనిం, గలసి పఱిచి గెలువ వలదె 2గతులబహులతన్. 56

వ. అని తారతమ్యజ్ఞానహీను లగునయ్యల్పబుద్ధులు సెప్పిన నుచ్ఛిష్టదర్పితం బగు నదియును మార్ఖ్యంబునం దా నంతటిదాన నన తలంచి వానిదెసకుం జని మనంబున వీనిలో మేటి యెయ్యదియో యనుచుం జేరి తనచూడ్కికి వచ్చిన యంచం బుకుడించి పఱితము ర మ్మని పిలిచిన నయ్యంచ లన్నియు నిలిచి బెలుచ నవ్వి యవ్వాయసంబున కి ట్లనియె. 57

క. మానససరసి వసింతు మ,హీనబలముఁ జవముఁ బఱు లెల్లను బొగడం

---

1 నొరయునట్టివి. 2 గతిబహుగతులన్.

గా నెందుఁ దిరుగుదుము ద, వైన్వానను ఖేదంబు లేదు హంసల మగుటన్. 58

వ. ఇట్టి మాయందును. 59

క. బలశాలి యైనహంసముఁ, బిలిచితి పురుడించి పాఱ [1]బేలతనమునఁ
గలవే యింతకు మును హం,సలతో బురుడించువాయసంబులు జగతిన్. 60

సీ. అనుటయుఁ గాక మిట్లను హంసములతోడ గతులు నూటొక్కటిగలవు వాన
నొక్కొక్కటొక్కట శతయోజనవ్యాప్తి నేమెఱయుదుఁ బొడవుగా మీఁది కెగసి
చనుట యచ్చటనుండి చక్క నేలకుఁ జోడు పట్టి డిగ్గుట దూరపాతభంగి
[2]సంగతి పరువడి చారులీలాగతి వక్రయానము వలయక్రమంబు

ఆ. లోను గాఁగ నెట్టు లైనను మీకోరి, నట్ల పఱచి మేటియంచ యైన
దాని నిపుడ గెలుతుఁ దక్కటియంచలు, భయము వొందఁ గాకిపదువు వొంగ.

కాకము హంసముతో సముద్రముమీఁదఁ బఱచి భంగపడుట

వ. అనుటయు విని మున్నా హలూతం బైనహంసం బక్కాకంబు నాలోకించి. 62

ఆ. నూఱుగతుల నీవు వాఱు దే నన్నియు, నెఱుఁగఁ బులుఁగు లెల్ల నెట్లు వాఱు
నడరి యాకసమున [3]నిడుబాట నట్ల పా,ఱుదము రమ్ము జలనిచదల ననిన. 63

వ. అయ్యెడం గూడినకాకంబు లపహసించి శతప్రకారగతి యగుదీనితో నేకయాన
పర్యవసానహీనసముత్సాహదోహలి వగునీ వెట్లు ముచ్చరించెదవు పఱచి భంగ
పడియెదవు గాక యనుటయు నమ్మరాళం బాగమిం బాసి పఱవఁ దొడంగినం
దోన యవ్వాయసంబునుం బఱచె నిట్లు రెండును మున్నీటిపై మిన్ను దటిసి
పాఱునట్టిమొడ. 64

క. రాయంచ మందగతిఁ జను, వాయస మతితీవ్రభంగి వలను మెఱసి లీ
[4]లాయితము లొప్ప బహుగమ,నాయాసము నొంది పఱచు నగ్గలిక మెయిన్.

ఆ. ఎలమిఁ గడచి పోవుఁ బిలుచు గ్రమ్మఱి వచ్చి
ముక్కు ముక్కుమీఁద మోపు జుట్టు
నేచి తిరుగు నీక లీకలతో రాయు
నొరయుఁ జిత్రగతుల మరియు నవ్వు. 66

వ. ఇవ్విధంబునం గాకం బనేకప్రకారప్రసరణచతురం బై సంచరించుటం జూచి
ముదితంబు లైనవాయసంబు లధికస్వరంబుల మెఱయుచు హంసంబుల గేలి
గొని నవ్వుచుఁ దరువులపయిం ద్రుళ్లి త్రుళ్లిమాడుచు మరాళంబు పరాభ
వంబుఁ బొందెడుఁ జూడుం డని పెద్దయెలుంగున బలుకు చుండఁ దదీయ
కలకలం బాలించి హంసంబు భరితోత్సాహం బై. 67

క. పొడవునకు నెగసి యెప్పటి, పడమటిదెస నిగిడి పెలుచఁ బఱచినఁ గూడం

---

1 బేలుఁదనమునఁ. 2 సంగడిఁ బరువిడి. 3 నిడుబాఱు. 4 లాయతము నొప్ప.

గడురయమునఁ జని యించం, [1]గడవం గా [2]కీలకఱచి కాకము పాఱున్. 68

వ. పాఱి పాఱి డయ్యుటయు నయ్యంచ యుదంచితత్వరితగమనకళావైదగ్ధ్యంబు మెఱయం బఱచిన బీఱువడి కాకం బాకులాంతరంగంబును వికలాంగంబును నై యి ట్లని వితర్కించు. 69

క. నేరక తొడరితిఁ గాలొక్కాన, భూరుహములు లతలు గిరులుఁ బొదలేమియు లే
వారయ బహుసత్త్వమయము, హారిధి డిగి సోఁకినపుడ వలయుఁ బొలియన్. 70

వ. అనుచు దీనమానసం బయి భయంబునం గలంగి డప్పి సొగసి యవశత నంత
కంతకు డిగుచు చున్నయక్కాకిం గనుంగొని కలహంసం బి ట్లనియె. 71

ఆ. నీ వనేకగతులు నే ర్తిది యేగతిఁ, జనుట చెపుము వాయసంబ యేను
గడవ నరిగి పిలువఁ గా నేల తడసెద, వెఱుక లేటి కిట్టు లెడల విడువ. 72

వ. అనియె నట్టియెడ. 73

క. తలకొని జలములు పక్షం,బులు దుండము దోఁక సోఁక బొరిఁబొరి నెగయఁ
బలమఱి మెయి దిగఁబడఁగా, సొలసి యొగయలేక వాయసుఁడు వెగడొందెన్. 74

వ. ఇట్లు మున్నీటినీటిపయిం బడి [3]యగ్గలం బగుదురవస్థకు బెగ్గలంబు నొందుకా
కంబు నాలోకించి పలుక నగుం గాక పలికినట్లు యెవ్వరికిఁ జేయఁ దీరుఁ బని
తీరెం గదా యనిన రాయంచకు నక్కాకం బి ట్లనియె. 75

క. ఎంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వునఁ, బొంగినమెయితోడ గర్వమునఁ దిరుగుచు నా
కుం గలదె యెందు నెదురు వి,హంగమపతి నైన గెలుతు ననిమును దలఁతున్. 76

క. నాకొలఁది యిప్పు డెఱిఁగితి, నీకరుణాలోకంబు నిగిడించి శర
ణ్యా కావు నన్ను మగుడం, గాకులలోఁ గలుపఁ [4]దగవు గాదే నీకున్. 77

వ. అని యి త్తెఱంగునఁ 78

క. ఆకులతఁ బొంది పలుకుచుఁ, గా కా యని చంచు దెఱపగా నఱచుచు నీ
రాకరమున మునిఁగెడున, క్కాకిం గలహంస పరమకారుణ్యమునన్. 79

క. వెరవునఁ ద త్తనువుం దన, చరణంబుల నిఱికి యొ త్తి చా వుడిపి బల
స్ఫురణంబు మెఱయ వీఁపున, ధరియించుచు వచ్చెఁ బక్షితతులు నుతింపన్. 80

వ. ఇవ్విధంబునం దెచ్చి యొప్పటినెలవున డించి రాయంచ యక్కాకి దెప్పిఱేని
దానితో నచ్చటికాకులు విన నింక నిట్టియవినయంబు లెన్నండును జేయకు మని
పలికి నిజసహచరంబు లగుమరాళంబులుం దానును వలయుచోటికిం జనియె
నీవు నాకోమటికొడుకులయెంగిలికూటం బెరిఁగినయక్కాకంబుచందంబునఁ
గురుకుమారులయెంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వి యొక్కఁడువారల ధిక్కరించెదవు
నీకొలఁది యొఱుంగవు దీనం జేటు వాటిల్లుఁ గాన తేటపడ నెఱిఁగించెద

---

1 గడవఁగఁ జనుకినుక నేచి. 2 కీలుకఱచి. 3 యగ్గలం బగు దురవస్థకు బెగ్గడిలునక్కా
కంబు. 4 దరము గాదే.

నాకర్ణింపుము. 81

చ. విరటునిగోవుల మరల వెల్పి మదంబున నీదుతమ్మునిం
బొరిగొనఁ బార్థుఁ డాఁక కెట పోయితి నాఁ డలఘూషయాత్రలోఁ
గురుపతి డించి క్రీడి కృపకుం దగుపాత్రము సేసి యొక్కఁడన్
సురిఁగితి చెప్పుమా నిజము సూతతనూభవ నాకు నేర్పడన్. 82

వ. అని వెండియు. 83

చ. పనివడి జామదగ్న్యుఁడు సభన్ వినిపింపఁడె మీకు నెల్ల న
ర్జునుభుజవైభవంబు మధుసూదను పెంపును నాఁడ ద్రోణకాం
తనవులుఁ జెప్పరే బహువిధంబుల వారల గెల్వ రామి [1]ముఖ్
వినమె యొతేంగియున్ మతియు వీఁడిమాటలు వేయు నేటికిన్. 84

క. ఒంటిమెయిఁ దాఁక నాము,క్కంటికి వశ మగునె కృష్ణగాండీవుల ని
ట్లంట యుడిగి తగురథికుల, జంటగొని రణమ్ము సలుపు శత్రులు దలఁకన్. 85

తే. గొంతికొడుకును దేనకికొడుకు మనము
గనియెదము దినకరనిశాకరులుఁ బోలె
వెలుఁగ నయ్యెడ ఖద్యోతవిలసితంబు
తోడి దగుఁ గాక నీపెంపు దోఁపఁ గలదె. 86

వ. అనిన విని కర్ణుండు గమలనాభునిపెంపును బార్థుబలిమియు నెఱుంగక యేనేల
వారిఁ బొడచెద నెట్లు చెప్పినను దొడరుదుఁ దొడరి వా రొండె నే నొండె
నగుదు నింతియ నీవు వెడమాట లాడక యుడుగు మని పలికి యచ్చటిమహీ
పతులు విన నమ్మద్రపతి కిట్లనియె.

కర్ణుఁడు శల్యునితోఁ దనకుఁ గలిగినశాపంబుల తెఱంగు సెప్పుట

సీ. తలఁచిన నెదకు సంతాప బునేయంగఁ జాలెడునట్టివి జామదగ్న్య
కోపంబు బ్రాహ్మణశాపంబు గాక యే సరకు గొందునె మురహరుఁ గిరీటిఁ
జెప్పెద వినుమస్త్రశిక్షార్థి నై మహేంద్రనగంబునకు జమదగ్నిసుతునిఁ
గోరి పోయినఁ గృపాంభోరాశి యగునమ్మహాముని గులను నన్నడుగుటయును

తే. బొంకునకు నోర్చి బ్రహ్మాస్త్రమునకుఁ గాఁగ
బ్రాహ్మణుఁడ నని చెప్పి తత్పాదభక్తి
గలిగి మెలఁగంగ శిక్షించె నలఘుబాహువి
ధాస్త్రశస్త్రసంవేదిఁ గా నతఁడు నన్ను. 88

వ. భార్గవాభిధానం బగు మహాస్త్రంబు లోనుగా ననేకదివ్యాస్త్రంబు లిచ్చుఁ బదం
పడి బ్రాహ్మం బగునస్త్రంబు నొసంగె నొసంగి సమకంబున నాపత్సమయంబున
దీనిం బ్రయోగింపు మని యానతిచ్చె మఱునాఁ డత్తపోధనసత్తముండు మదీ

---

1 మీ, వినమి యొఱుఁగుదుగ్ ...మాటలు బుద్ధిఁ జెప్పెదన్.

యాంకతలంబున నొఱగి నిద్రించు చుండ నొక్కజంతువు నాక్రించితొడఁ
దొలిచిన నమ్మహాత్మునకు నిద్రాభంగం బయ్యెడు నని కచల కుండితిఁ దదనంత
రంబ మేలుకని యతండు నెత్తుటివెల్లువఁ గని తత్ప్రికారం బడిగి యేను జెప్ప
విని మద్ధైర్యంబున కచ్చెరువడి నీవు బ్రాహ్మణుండవు గా వెవ్వఁడ వని యొత్తి
యడుగుటయు వెఱచి సూతసుతుండ నని చెప్పితిఁ జెప్పునప్పు డక్కోటకంబు
నాలోకించిన నది యదృష్టపూర్వవికృతాకారం బై యుండె నర్జునహితంబు
గోరి యింద్రుం డమ్మునీంద్రునకు నన్నుఁ దేటపఱచి యతనిం గోపింపం జేయు
వాఁడై కీటతనువు దాల్చి యట్లు సేసెం గానోపు నాసంయమి గోపించి కపటం
బున బ్రహ్మాస్త్రంబుఁ బ్రిగ్రహించి తది నీకు వలయు కాలంబున దోఁపమియు
మృత్యువాసన్నం బైనం దోఁచుటయు నాపద ముట్టినయెడ భార్గవాస్త్రంబు
దోఁపకుండుటయుఁ గలిగెడు మని శపించె నిది జామదగ్న్యకోపంబు తెఱంగు
బ్రాహ్మణ శాపంబు తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 89

సీ. [1]శ్రమమునకై యేను సకలాంబకములు నెక్కుడువెస నేయ నయ్యెడకు నొక్క
యాఁబెయ్య యుఱికి నాయజ్ఞానమున నంపతాఁకునఁ గూలుడు దానిఁ గలుగు
బ్రాహ్మణుం డధికకోపంబున నిది హోమ[2]ధేనువత్సం బిట్లు దీని శల్య
నిహతంబుఁ జేసితి నీవు నావచనశల్యంబున నిహతుండ వగుము నీకు

తే. సమర మేకాగ్రనిర్భరోత్సాహవృత్తి, నడవ నరదంబుచక్రంబు పుడమిఁ గ్రుంగ
వలయు నెవ్వీరుమారొక్కనిగెలువఁగోరి, శ్రమమునేసెద వతనిచేఁ జావు మీవు.

చ. అనుటయు భీతి వేఁడికొని యాపులు వేయును నెడ్ల నాఱునూ
ఱును రథముల్ శతంబును మెఱుంగుల మొత్తముఁ బోనియంగనా
జనశతకంబు దంతిశతసప్తకముం గొని శాంతిఁ బొందవే
యనినను మాన దయ్యె వసుధామరకోపము తీవ్రరూపమై. 91

వ. మానక యున్న మఱియును. 92

క. నాకుఁ గలసొమ్ము లెల్లను, నీ కిచ్చెద ననుఁ బ్రసాదనికతకటాక్షా
లోకితుఁ జేయు మనుఁడు నతఁ, డీకాఱులు మాకు మచుచు నేఁగెం బెలుచన్.

వ. ఇట్లురుగుచు నలుకపెంపునం గన్నుల నిప్పులు రాల మఱలి కనుంగొని
నాపలుకులకు బొంకునుం గలదే నీ కీదుష్కర్మంబు పరలోకంబునకు బాధకంబు
గాకుండ నిదియ ప్రాయశ్చిత్తం బయ్యెడుంగాక బొమ్ము సూతనందనా యే
నెట్లంటి నట్లగుటదప్ప దరుగు మనియెం గావున నాజామదగ్న్యబ్రాహ్మణులశాప
బులకు వెఱతు సత్యంబ పలికితి నీయున్న రాజులును నాతోడిసుఖదుఃఖంబు
లకుం గలవా రగుటంజేసి కృష్ణార్జునులకు నే వెఱవ నింద్రయమవరుణకుబే

---

i శ్రవమునకై యేసు వినిథాంబకంబుల నెక్కుడువెస నేయ నొక్కచిఱుత, యాఁబెయ్య.
2 ధేనువువత్సంబు దీని సిట్లు, నిహతంబు.

రులు వజ్రదండపాశగదాహస్తు లై బెట్టు ముట్టినను బెదర నని యుండుదుఁ దక్కినవారిం జెప్పనేల యిప్పుడు బ్రహ్మాస్త్రంబునుం దోఁచుచున్నది యన్నరుని యున్నెడకు మనరథంబునడఁప్రము పుడమి జనంబులు మదీయకోదండపాండిత్యం బొండొరులకుం జెప్పికొని యచ్చెరు వందు చుండునట్లు సేసెద నమ్మేటిమగని మృత్యునివాసంబు నొందించెద. 94

సీ. కాండమహాతరంగముల వైరుల ముంచువిజయాంబురాశికి వేల నగుదు
బాణరశ్ములఁ బరిపంథులఁ బొడిచెడు నర్జునాదిత్యున కభ్ర మగుదు
విశిఖోగ్రశిఖల విద్విషుల నేర్చుకిరీటిఘోరదావాగ్ని కాసార మగుదుఁ
బ్రదరవేగమున నరాతులఁ గూల్చుపార్థాతివాయువునకు నచల మగుదు

తే. విల్లు వట్టెడువారికి నెల్ల నెక్కు, డనఁగ నెగడినగాండీని నాహవమునఁ
బొడరఁ బ్రాణంబులకు నాసపడులఘుప్రకారులకు వచ్చునే నాకుఁ గాక శల్య.

వ. అని పలికిన విని యమ్మద్రపతి వీనియంతగంగంబు గలంగఁ దా నర్జునుచేతం జచ్చుట నిర్ణయించె నెట్లనిన నిట్టియప్పుడు జనులు దనమీఁదం జాలమి వెట్టకుండుటకుం గాదె జామదగ్న్యబ్రాహ్మణులశాపంబులు భూపాలురు విన నుగ్గడించె నిక్కలంక యే నీరజ్జులానికి నర్జునుగుణవిశేషంబు లెఱింగించి మదం బడంచినకతంబునం గలిగెఁ గౌంతేయాగ్రజునకు నాయిచ్చినవరంబు సఫలం బయ్యె నని మనంబునం దలంచె మనుజేశ్వర వినుమా శల్యుండు సెప్పిన యాఖ్యానంబునం జిత్తం బెరియు చునికింజేసి యాసూతనందనుం డతనితో మఱియు నిట్లనియె. 96

కర్ణుఁడు హంసకాకీయోపాఖ్యానము విని కోపించి శల్యుని దూఱుట

క. దృష్టాంతము సెప్పెద నని, కష్టాత్మా నీవు నన్నుఁ గాకము నరు ను
త్కృష్టమరాళము గాఁగ ని,కృష్టంపుఁగథఁ జెప్పి తిది సఖిత్వము తెఱఁగే. 97

ఆ. నీచులకు బలంబు నెట్టిన పరుసని, కాఱు లఱిచు చున్కి గాన యిట్లు
పలికి తింతఁజేసి భయ మయ్యెనే నాకు, నట్టిమాట లింక నాడ కుడుగు. 98

క. అడిగితినే నిను నాకథ,వ్యడిభుజబల మెట్టి దని యవారణ సీ వి
ప్పుడు నృపు లెల్లను విన వా, విడిచి పొగడె దిట్లు వందివిధమున నతనిన్. 99

చ. అని మొన శత్రులం బొగడు టాశయ మూర్ఖతగాదె యిట్టిదు
ర్జనుల సహింతురే పెలుచఁ జంపక సైరణ సేయుకాల మై
నినుఁ దెగఁ జూడ నైతి ధరణీపతి కయ్యము పై భరంబునఁ
గొనకొని సూతకృత్యమునకుం దగఁ బంచినవాఁడు గావునన్. 100

వ. అని వెండియు. 101

తే. అకుటిలుం డగునాకు నత్యంతకుటిల
వృత్తి సహితంబు సేసెద వి త్తెఱంగు

మిత్రవంచన మారయ మైత్రి సప్త
పదకృతోద్భూతి యనియెడుపలుకు వినవె. 102

క. జను లెట్టిది మిత్రవిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద మఖిలము దుర్యో
ధనునందుఁ గలదు నాయెడ, మనమూఁబడియుండు నా కమందప్రీతిన్. 103

క. జను లెట్టిది శత్రువిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద మారయఁగా దు
ర్జనుఁడ వగునీకు నాయెడ, వినుము కలిగె దీన మనసు విచ్చెం గుటిలా. 104

ఉ. కావున నీకు నప్రియముఁ గౌరవరాజునకుం బ్రియంబునుం
గా విధి మెచ్చ బాహుబలగర్వ మఖర్వము గాఁగ లక్ష్మికిం
జేవయుఁ గీర్తి కున్నతవిజృంభణముం గలుగఁ ముకుందగాం
డీవులఁ దాఁకి గెల్చెదఁ గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగన్. 105

వ. అని పలికి మఱియును 106

తే. భండనంబునఁ బార్థుచేఁ బడక నేఁడు, మేలుచే యైతినేనియు మృత్యువునకు
నెన్నఁడును నగపడ నాకు నివ్విధంబు, సందియము లేక చిత్తంబునందుఁ దోఁచె.

చ. వినుతమహాస్త్రములు వఱపి విక్రమసంపద నాకుఁ జూపున
ర్జునుభుజలీల కోర్చెద వసుంధరఁ జక్రము గ్రుంగి నారథం
బునకు నవార్య మై యొడరు వుట్టక తక్కిన శల్య చూడుమీ
నను విశిఖావలీవిలసంబున నాతనియేపు మాపెదన్. 108

వ. నీకు వెఱపింప నయ్యెడుకొలందివారిని వెఱపింపుము కర్ణుండు విక్రమంబునకుం
గీర్తికి నాస్పదం బగుటకు జనియించినవాఁడు గాని భయంబు గొనుటకుం గాదు
కురుపతిసన్నిధి నీవు సారథ్యంబునకుం బూని చుండి పలికికొన్న బాసకతంబున
బ్రదికిపోయి తనిన విని శల్యుం డీయనర్థప్రలాపంబులం బ్రయోజనం బేమి
వినుము కర్ణకర్ణులు వేవురైనం గిరీటిని గెలువం జాలుదురే యనుటయు నతండు
గినుక నెట్టనైనకన్నంగవతోడి నవ్వునవ్వుచు నిట్లను ధృతరాష్ట్రసన్నిధి నుత్తమ
ద్విజులగోష్ఠి నఖిలదేశాచారవిదుం డైనవృద్ధబ్రాహ్మణుండు సెప్ప వింటి బా
హ్లీకదేశంబున వారు గోమాంసంబు నంజికొని మద్యపానంబు సేసి నగ్నులై
యసంగతదురాలాపంబులతోఁ దిరుగుదు రని తొడంగి యనేకప్రకారంబుల
బాహ్లీకదేశనిందోపన్యాసంబుసేసె నట్టిబాహ్లీకుల కొడయుండవు తత్కృతంబు
లగుపుణ్యపాపంబున నాఱవపాలు నిన్నుం జేరునట్లుం గాక వారియనాచారం
బులు వారింపమిం జేసి యాకల్మషంబు లెల్లను నిన్నుం బొందు బాహ్లీకులకంటె
మద్రదేశజాతు లవినీతు లని యార్యులు సెప్పుదురు ని న్నేమి సెప్పం గల దింత
వట్టు నెఱింగి నాలుక యడంచి యుండు మనవ్రఁడు నమ్మద్రేశ్వరుండు. 109

క. లావులు [1]రథ్యతిరథసం,ఖ్యావేళం దెలియఁజెప్పుఁ గాదే భీష్మం

---

1 రథాతిరథసం,ఖ్యా.

డావచనమ్ములు మనమున, భావింపుము క్రోధమేల బలియుఁడ నీకున్. 110
తే. విడుతు రాప్తుల బంధుల వెలలు గన్న, నమ్ముదురు కులకాంతల నంగదేశ
జనితు లగువారు విభుఁడ వజ్జనుల [1]కిట్టు, లేలొకో నొడ్లచరితంబు లెన్న నీకు.
క. పరదోషము సెప్పఁగ నే, ర్తురు గా కాత్మీయ మైనదోషంబు మదిం
బరికింపఁగ నధములు నే, ర్తురె తలఁపక యుంటి వలుకతో నుండకుమీ. 112
వ. అని యుల్లసం బొడి మఱియును. 113
ఆ. సకలదేశములను సన్మార్గవర్తులుఁ, గలరు దుష్టతతియుఁ గలిగియుండు
మది నెఱుంగ నేర్చుమధ్యస్థు లదియును, నదియు నుగ్గడింతు రెదురు మెచ్చ.
వ. ఒకదేశంబు దాఁ గీడయగుట కలుగునే యట్లుంగాక సదాచారదురాచారంబు
లు దైవం బెఱింగెడు [2]నీ వనాత్మజ్ఞుండ వ్రూకకుండు మనియె న ట్లయ్యిరువురు
వివాదంబుసేయుట యాలించి చేరి కౌరవపతి సఖిభావం బుపన్యసించి రా ధేయు
రాజత్వగౌరవంబు గొనియాడి మద్రవిభుని వారించిన నాసూతనందనుండు
నగుచు శల్యు నుద్దేశించి పొద పొద రథమ్ము పోనిమ్ము పోనిమ్మని పలికె నట్లరిగి
శల్యుండు సస్మితుం డగుచు వెండియు నర్జును నుగ్గడించి కృష్ణుండు సారథియును
గాండీవంబు సాధనంబును నై యప్రతిహతమనోరథుం డగునారథికుతోడం
బెనంగ నోపితేని నీవ మా కెల్లను రాజ వమ్మేటిమగనియరదంబు మనమొగ్గ
రంబు సొచ్చి చిక్కువఱుచుట గలుగు నని యెఱుంగ నయ్యెడు మన మేమఱక
యుండ వలయు నీతోఁచుదుర్మిత్తంబు లనుసంధింపుము. 115

శల్యుఁడు కర్ణునితో నప్పుడు దోఁచునుత్పాతంబులు సెప్పుట

క. వఱళులు మనచేరువఁ బె, ల్లఱిచుట బెట్టైదురు గాలి యడరుట గ్రద్దల్
తఱచయి యాడుట విక్కృతపు, టఱిపులతో రేఁగి కాకు లఱిచుట గంటే. 116
వ. అని వెండియు. 117
ఆ. సిడముకామ సూడు వడఁకెడు మనతేరి, చుట్టు మెఱయఁ గట్టినట్టిచిఱుత
పడగలందుఁ గంటె వెడలెడు మంట లు, గ్రంబు గాఁగ నోపు రణము నేఁడు.
వ. అనియె నప్పుడు రాధేయుండు ధృష్టద్యుమ్నాభిరక్షితం బయినధర్మతనయ
వ్యూహంబు గనుంగొని రథికవరులం దగినయెడల నమర్చి తనమోహరం
బోయితంబు సేసికొని యురవడింప నమ్మద్రపతి యట్లెత్తి యాలోకించి. 119
ఉ. అల్లదె యర్జున ధ్వజవిహారము గానఁగ నయ్యెడుం గపీం
ద్రోల్లసనంబునఁ మెఱిసి యుద్భటు లైనత్రిగర్తు లేపు ఱో
భిల్లఁగ వారె యన్నరుని బెట్టుగఁ దాఁకి రతండు నంపఁ బె
న్వ్రాల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె నింగి గుణధ్వని వొంగ వాఁకలన్. 120
ఆ. అనిన కర్ణుఁ డిట్టు లనియె సంశ్లిష్టక, బలముచేతఁ బొదువఁబడి కిరీటి

---

1 కెల్ల, నొడ్లచరితంబు లెన్న నీ కుచిత మగునె. 2 నీవు నాత్మజ్ఞుండవు.

మేఘుపిహితుఁ డైనమిహిరునిచాడ్పున, వాఁడి లేక యున్నవాఁడు గంఁటె. 121

వ. అనుటయు శల్యుండు. 122

చ. వరుణుఁడు నీళ్లచేఁ జెడునె వాయుసఖుండు మహేంధనోత్కర
స్ఫురణ నడంగునే నరుఁడు వోరుల నేఁటు టేల కల్గు నె
వ్వరికిని వానిఁ గీడ్పటుపఁ వచ్చునె గాలిఁ బరాభవింపఁగా
[1]దొరకొనినం జలంబుమెయిఁ దోయధి యంతయుఁ ద్రావ వచ్చినన్. 123

ఆ దేవతలకు నైన దేవేంద్రపుత్రుని, నాహవమున గెలువ నలవి గాదు
మనము గెలుతు మిట్టిమాట లాతనిఁ జేరఁ, జనక యాడి దీన సంతసింపు. 124

ఉ. మేరువువోలె నొప్పినసమీరణపుత్రునిపేర్మియుఁ మహో
దారుఁడు ధర్మనందనునుదాత్తతయుఁ విజయానుజన్మ లే
పారఁగ నున్నసొంపును నహంకృతి యేర్పడ ద్రౌపదీసుతు
[2]ల్వీరల మీఱి పొల్పెసఁగులీలయుఁ జూడుము సూతనందనా. 125

వ. పాండవులు ధర్మపరు లెవ్వాలన ధర్మంబు గలుగు నవ్వాలనికి జయంబు గలుగుట
దప్ప దనుసమయంబున సంశప్తకులంబుం గనుంగొని మనసైన్యంబును సవ్య
సాచిం జూచి వారిసేనయును గడంగి యొండొంటితోఁ దాఁకిన గంగాయమునల
సంపాతంబుచందంబు దోఁచె నట్టియెడం గురురాజు రాధేయుని మద్రరా
జుం దగురాజులను సాదరావలోకనంబున సంభావించి యిట్లనియె. 126

ఆ. ఎద్ది ప్రియము సేయు నేపారుశూరుల
చిత్తములకు నది యుదాత్త భంగి
నొదవె మీకు బాహుమదమునఁ గొనియాడుఁ
డుగ్రశౌర్యమహిమ యుల్లసిల్ల. 127

క. బలు పెసఁగఁ బాండుపుత్రులఁ, బొలియించిన నతులరాజ్యభోగంబును వా
రలచేతం బొలిసిన ను,జ్జ్వలనాకసుఖంబు గలుగు వ్రాలుఁడు పోరన్. 128

వ. అనిన వార లందఱు నుబ్బి సింహనాదంబులు నేయఁ దూర్యనినదంబులు
నెలంగ సైన్యంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పు డశ్వత్థామ రథికజనంబుల
మనంబులం బ్రమదం బెసంగ ని ట్లనియె. 129

క. ఆయుధము విడిచి యుండఁగ, సాయకగురు మీరు సూడఁ జంపినకట్టో
పాయుని ధృష్టద్యుమ్నుని, మాయించియ కాని తొడినమఱు వే నూడ్పన్. 130

క. కడువడి వడమొడియును గ,వ్వడియు నతనిఁ గావఁ బూని వచ్చిరయేనిం
జెడుదురు మచ్చాపంబున, వెడలువివిధవిశిఖశిఖలవేఁడిమిచేతన్. 131

చ. అన విని యవ్వరిష్ఠరథికావలి పెల్లుగఁ బాండుపుత్ర యో
ధనులపయిఁ వెసం గవియుదర్పము వార లుదగ్రవృత్తి మా

---

1 దొరకొనుచె చలం...ద్రావ వచ్చునే. 2 ల్వీరుల.

రొక్కినమహోగ్రభంగియును ఘోరపులీలల విస్మయం బొన
రెచ్చె ననిమిషాంతరంగములఁ జెల్లెరణంబు నుదీర్ణరౌద్ర మై. 132

క. జనసంక్షయంబు పెల్లే, మన వచ్చుం బ్రళయకాల మయ్యెనొ కా కెం
దును నిట్టివి గలవె యని, మనమునఁ దలపోయ వలసె మముబోఁటులకున్. 133

వ. అట్టియెడ. 134

ఉ. ప్రీతి యెలర్ప వీరుల వరించుటకుం జనుదెంచి యప్సరో
వ్రాతము గంధపుష్పపరివర్షణకేళి యెసర్ప సౌరభం
బాతతి సంచరించులలితానిలుఁ డెక్కుడు సేసి వీచె సం
జాతనవీనఘర్మజలజాలకసైనికలాలసీయుఁ డై. 135

ఉ. ఆసయంబునం గురుకులాగ్రణి భీమునిఁ దాఁకె వైరిసం
త్రాసనమత్తవారణకదంబసముద్భటుఁ డై యతండునుం
జేసె రణంబు దత్పృబలసేన దలంకెడునట్లుగా సము
ద్భాసితదుర్నివార్యబహుబాణవిసారణదారణోద్ధతిన్. 136

క. పదపడి రాధేయుం డు,న్మదవృత్తిం గవిసె గుణనినాదంబును బె
ట్టిద మగురథనిస్వనముం, జదల నిగుడఁ బాండవాగ్రజస్తుని దెసకున్. 137

వ. ఇట్లు గవిసిన మనసైనికు లి ట్లని రివ్విథంబున ధర్మనందనుం గదియ నడరిన
రుండు వచ్చి యడ్డంబు సొచ్చునపుడు.

చ. నరునకు సూతసూతికి రణం బగు నేఁ డతి ఘోరభంగి నం
దరయ నితండు గీ టుడఁచు నాతని నన్నటు లున్న వాఁడు దు
ర్భరరిపుబాధ దక్కి కురురాజు సుఖిత్వముఁ బొందు నిప్పు రం
డరదము నేరి యీతనిమహాస్త్రవిలాసము సూత మేర్పడన్. 139

క. గెలు పెల్లభంగి నితనికిఁ, గలుగు ననుతలంపు పుట్టఁ గా నిపుడు మనం
బుల జనియించు మనోరథ, మలవడుటయుఁ బోర విఱుఁగనయ్యెడునదియున్.

వ. అనుచు గూడుకొని రథకరితురగసమ్మర్దనిర్దళితభూభాగంబు గా నురవడింప రా
ధేయుం డతిభీషణం బగురథంబున. 141

తే. మిగిలి యప్పాండవాగ్రజు మగఁటిమియును
జలముఁ గోల్పుచ్చి శూలఁ బోఁ బలికి మెఱసె
నధిప యతనికి వీఁకమై నడ్డపడఁగఁ
గడఁగు నద్దెస యోధులగర్వ మడఁచి. 142

కర్ణుఁడు ధర్మజుపైఁ గవిసి విజృంభించుట

వ. అనిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియెఁ గర్ణుండు దనమొన యె
ట్లాయితంబు సేసెఁ గౌంతేయముఖ్యసైన్యసన్నాహం బెట్టి దతం డతనిం

బొదివినయప్పుడు గవ్వడి యెవ్వలన నుండె నవ్వీరుం డన్నకడ నున్న నాసూత నందనున కట్లు సేయ వశం బగునే వాసవుండు సకలసురగణంబులతోఁ బన్ని యన్నరునిపై వచ్చి ఖాండవంబు గాల్ప కుండఁ గావం జాలెనే బ్రదుకునకాస పడుమగల కతని మారొక్కన వచ్చునేరాధేయునకు వచ్చుంగాక యనుటయు.

తే. ఇట్టు లను సంజయుం డమ్మహీశ్వరునకు
నంగపతిమోహరంబు తెఱంగు ధర్మ
సుతునియొడ్డువిధంబు నర్జునుఁడు వారి
పోరునెడ లేమియును మీఁదిపోరు వినుము. 144

వ. కృపాచార్యుండును గృతవర్మయు మాగధులు వలపట శకునియు నులూకుం డును గుఱ్ఱపుదడంబులతో వారికెలనను సంశప్తకగణం బిరువదినాలుగువేలు ముఖ్యరథంబు లగ్గలిక నుల్లసిల్లి దాపటను నీకొడుకులందుఁ గొందఱు కాంభోజ శకయవనసైన్యసమేతంబుగా వారియువులను బహుబలభాసితుం డై దుశ్శాస నుండు వెనుకనుం గతిపయసోదరపరివృతుం డై కురురాజు మిఱుందను నశ్వ త్థామప్రముఖయోధులు గరినికరకృతసన్నాహు లై యన్నరపతి నియోగింప నతనిపజ్జ నిలువ నిజపుత్రులుఁ దనచుట్టును గదిసి యొసక మెసఁగు బరవశంబున మెఱయ సూతసూనుఁడు సేనాముఖంబునకుం దిలకం బై నిలిచి పొలిచె నట్లు మోహరించి మదకలమాతంగంబులతఱిచుకతంబున మొయ్యల మొత్తఁబుల కైవడిం గాఱుకొనున మ్మైన సురవడి నడపించునాకర్ణనిం గనుంగొని కాంతే యాగ్రజుండు గాండీవి రావించి యిట్లనియె. 145

ఉ. సూతతనూజుమోహరము సూచితె యెంతయు గట్టి యై సము
ద్యోతితభంగిఁ దోఁచె నది యుక్కునఁ బై పడి యబ్బలంబు ని
ర్ఘాతము సేయకుండఁగ నెదుర్కొని యెమ్మెయి నిల్వరింత మ
న్నీతి విధింపుమా బలుపు నేర్పును దజ్ఞులు పిచ్చలింపఁగన్. 146

వ. అనుటయు సంక్రందనందనుండు. 147

తే. సారవంత మై కర్ణనిసైన్య మురవ
ణించుఁ గా కేమి దీనికి నృపవరేణ్య
పూని చేయంగవలయుఁ బ్రథానకార్య
మతని సమయించుటయ నాకు నది భరంబె. 143

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతి యతని కిట్లను నట్లేని నీవు రాధేయుని గెలువుము భీమసేనుండు సుయోధనుని నకులుండు వృషసేనుని సహదేవుండు సౌబలుని శతానీకుండు దుశ్శాసనుని సాత్యకి గృతవర్మను ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణ పుత్రుని ద్రౌపదేయులు శిఖండియుం దారసు దక్కటిథార్తరాష్ట్రులం దల పడువా రేను గృపునితోడం బెనంగెద ననుటయు నట్ల కాక యని యతండు

ముస్సుదననిలిచినసెలవునకుం జనునెడ సయ్యధిష్ఠిరపనుపుశేఅంగు వారలంద
అకు నెఱింగించె నతండు వలపటివలన సైన్యాగ్రవర్తి యయ్యను వృకోద
రుండు వామపార్శ్వవర్తి యయ్యను శైనేయద్రౌపదేయసమేతంబుగా నస్మాం
డవాగ్రజుండు మధ్యభాగస్థుం డయ్యు నున్న యుమ్మోహరం బాసూతనందను
మొనయురవణి సరకుగొనక మారొక్కనియె ననవుడు నాంబికేయుండు. 149

మ. నరుఁ డమ్మై విని వచ్చె నన్నరునకు న్సంశప్తకశ్రేణికి
న్దర మత్యుద్భటభంగిఁ జెల్లుటయు మున్మూచించి తీ వయ్యధి
ష్ఠిరునిం గర్ణుఁడు దాఁకి యోర్చె ననియుం జెప్పంగ వింటిక రణం
బరయం జిత్రము సెప్పు మ'త్తెఱఁగు సువ్యక్తంబుగా సంజయా. 150

వ. అని యడిగిన సంజయుం డమ్మానవపతి కి ట్లను నట్లు ధర్మజుండు సెప్పె
కాని యయ్యిరువాఁగుం గదిసినప్పు డన్నియమంబు నడవక [1]కయ్యంపుటాచి
త్యంబున నొండుదెఱంగు సెల్లె నది యెఱింగించెద నవధరింపు మవ్విధంబున
మొనలు రెండును నొండొంటిం దారొక్కనుసమయంబున సవ్యసాచి గర్ణు నడ
చుచక్కటికి నడరం గడంగినఁ గ్రాలుకపిక్షేతనంబు గనుంగొని తెంపుపెంపునఁ
బొంపిరివోవుచుఁ ద్రిగర్తాదిసంశప్తకులు సరభసంబుగా నడ్డపడి పైకొని తఱిమి
పొంగినపయోనిధిం బోలిన నబ్బలియుండు సెలియలికట్టం బోలి నిలువరించి
మాతంగప్రముఖసేనాంగసకలాంగశకలంబుల నిలాతలంబు గప్పుచుండ నొం
డొండ పేర్చి యాబలం బాబలమర్దననందనునకదంబు ముంచికొనిన నవ్వీ
రుండు విజృంభితకవిక్రముండై బడబాగ్నికీలాకలాపంబుచందం బగు సాయకనికా
యంబు నిగిడించుచు నెక్కుడుమదంబున నమ్మూఁకలం ద్రెక్కొనుచుండఁ
దత్ప్రకారం బాలోకించి రాధేయునకు శల్యుండు.

ఉ. అల్లదె యర్జున ధ్వజవిహారము గానఁగ నయ్యెడుం గపీం
ద్రోల్లసనంబునఁ మెఱసి యుద్భటు లైనత్రిగర్తు లేపు శో
భిల్లఁగ వారె యన్నరుని బెట్టుగఁ దాఁకి రతండు నంపఁ బె
న్వెల్లి నిగిడ్చి ముంచె నడె నింగి గుణధ్వని వొంగ వారలన్. 152

వ. అని చెప్పిచూపఁ బదంపడి భారద్వాజపుత్రునిబరవసంపుమాటల నాటోపంబు
మిగిలి మనరథికులు గవిసిన దారుణరణం బయ్యె నని యాకర్ణించి తది యేర్పడ
వినుము వివరించెద. 153

సీ. కృపుఁడు సౌబలుఁడును గృతవర్మయును నలీఁ
జెలఁగుమూఁకలతోడ బెలుచఁ గవిసి
కాశ కైకయ మాత్స్య కౌసల పాండ్యాది
బలములఁ దాఁకి రగ్గలిక మెఱయ

---

1 కయ్యంపుటుచితంబున.

నారెండువాఁగుల నాయుధంబుల[1]యెడ
మంటలుఁ బొళ్గును మింటఁ బుడమిఁ
జూడ నక్కజముగ శోణిత[2]ధామము
ప్రచురధూళీతిమిరముల నడఁప
తే. భగ్నరథములు నిపతితేభములు నిహత
హయములును మృతభటులును రయమునకు వి
ఘాత మొనరింప నున్నదగమనభంగు
లందు బలుపెర వొలయఁ బోరాడి రధిప. 154

వ. ఆలోన. 155

కర్ణుఁడు పాంచాలకుమారుల నసేకులం జంపుట

ఉ. మేలిసుదావళంబులును మేటిహయంబులుఁ దమ్ముపిండు నా
భీలతఁ జుట్టి రాఁగ రథబృందముతోఁ గుపరాజు కర్ణుదో
ర్లీలకుఁ దోడ్పడం గడఁగె రేణు వుదీర్ణముగా నతండు పాం
చాలబలంబుపై నడరె శౌర్యసముద్భటబాహువీర్యఁ డై. 156

వ. అబ్బలంబునకు బాసట యై చేదిసైన్యంబును బెనుఁబ్రాపై పాండవానీకంబు
నుం ఒఱవిమినఁ బెఱిగినదర్పంబునం బ్రదీప్తం డయి యక్కర్ణం డాగట్టిమూఁ
కలం దఱిసి మెఱుంగువాలములు వఱప నవి పీనుంగుపెంట లగుచుండ నుఱక
యుక్కునం బొదివినబలుమగలకుం గీర్తియు స్వర్గంబును నొసంగి తమవారి
కంటెఁ బ్రమోదభరితులం జేయుచు సాయకాసారంబులు వరఁగించుచు బహు
విధరథప్రచారంబు లుల్లసిల్ల నాసేనలును గృపకృతవర్మాదియోధబృందంబు
లతోఁ బెనంగుమొనలును నొక్కటిగాఁ గలంచి యందు శోణితజలంబును
మాంసమజ్జామస్తిష్కకర్దమంబులను బతితాతపత్రహంసంబులనుం బొలుచు
నట్టి నదీప్రవాహంబులు వఱపె ననుటయు ధృతరాష్ట్రేందు ధర్మనందనుం.
గర్ణుండు గదియునప్పు డక్షతని కక్కడ నడ్డపడుట కెవ్వరు గడంగి రిక్కడ నితనికిఁ
దోడ్పడ నెవ్వారు గలిగి రనుటయు సంజయుం డవ్విభున కిట్లనియె. 157

తే. ఇవ్విధంబున సేనల క్రొవ్వడంచి
సూతసూనుండు ధర్మజుకేతనంబు
చేసకు నడర ధృష్టద్యుమ్నుఁ డెసక మెసఁగ
బంధులును దాను వడి నడ్డపడియె నధిప. 158

క. వారలఁ గడచి ప్రభద్రకు, లారాధేయుపయిఁ గవియ నాతండు మహో
దారుల నేడ్వుర భద్రా, కారుల నారాచసప్తకంబునఁ గూల్చెన్.

క. కనిపాంచాలురు గోపం, బును దర్పము నెఱయ మెఱయఁ బొదివిన రాధా

---

1 యెఱమంటలుఁ బొగలును. 2 ధారలు.

తనయుం డిరువదిమేవురఁ, దునిమె నిరువదేనువెడఁదతూపులఁ బెలుచన్. 160

క. వెండియు నేపునఁ బైకొని, చండశర ప్రకరములు వెసఁ గురియఁగ ను
ద్దండతఁ బాంచాలురఁ గ,ర్ణుం డేవురఁ జంపె నైదు క్రూరాస్త్రములన్. 161

స. ఇట్లు భానుదేన చిత్రసేన సేనాబిందు తపన శూరసేనులం గీటడంచి యాటోప
దీపితుం డయి చక్రరక్షకు లగు సుషేణసత్యసేనులు వెనుక బలసి వచ్చు వృష
సేనుండు నిమ్ముప్పునుగొడుకులుఁ గడిమి రూఢి కెక్కం దనకు రణక్రీడకుఁ దో
డుపడియెడునుల్లాసంబున నుల్లంబు పల్లవింపం బొండవబలంబులం గలంచున
య్యంగపతిమీఁద ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి జనమేజయ ప్రముఖపాంచాలకుమా
రులును సాత్యకినకులసహదేవద్రౌపదేయులును గేకయమాత్స్యయోధవీరవ్రా
తంబును భీమసేసపురస్సరంబుగాఁ దోలెంచిన బహుళజలధరంబులు ధరణీధ
రంబుపయిం గురియు వెనుసోనచందంబు దోఁప వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లతసిపయిం
దొరఁగింపం గనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు దుశ్శాసనశకునితదీయతనయులు దన
కెలంకులం దఱుమం గరిఘటలతోడం గడంగి యగ్వడముడిని మారొక్కని.

క. తానును వారును దూపుల, వాన పయిం గురియ నతఁడు వారించి గళ
ద్ధానాంబులోలమధుకర, మైన గజవ్రజముఁ బటుశరార్చులఁ బొడిసెన్. 163

క. పొడిసెడునప్పుడు శౌర్యో,న్నదుఁ డగునయ్యనిలతనయు మార్గణములు బె
ట్టిదముగఁ గవియుడు నోటఱి, యెదురుప లేరైరి కురుకులేంద్రుఁడు వారున్.

మ. బలుగాలిక నలుదిక్కులం జెదరునభ్రశ్రేణిమాడ్కిక సము
జ్జ్వలసూర్యాంశులచేత విచ్చునిబిడధ్వాంతంబుచందంబుఁ జూ
డ్కులకుం దోఁచెఁ బ్రచండసంగరపటిష్ఠుం డైనయాభీమునూ
పుల మొత్తం బడరం గరిప్రకర ముద్భూతార్తి యై తూలినన్. 165

వ. అట్టియెడం గృపప్రముఖరథికులు రాధానందనభవన్నందనులకుం దలకడచి పన
నందనుపార్శ్వంబులం దఱుము ధృష్టద్యుమ్నాదియోధులం దలపడిరి దుశ్శా
సనప్రభృతులును వారిం గూడికొనిరి కర్ణనందను లక్ష్మీరమణుం డాఁకి
రందు సుషేణుండు. 166

క. ఖరభల్లంబున నాతని, శరాసనము ద్రుంచి నారసములు రయమునై
సురమున నేడు సొనిపి ని,ష్ఠురనినదం బెసఁగ నార్చె సురలు సుతింపన్. 167

భీమసేనుఁడు కర్ణనందనుఁ డగుసత్యసేనుం జంపి విజృంభించుట

సీ. కనలి యొండొకవిల్లు గొని కీచకాంతకుఁ డక్షమారునిచాపయష్టి విఱుగ
నేసి మై బల్దూపు లీరేడు నాటించి తన్నప్డు దొడరురాధాతనూజు
నుబ్బు వాలమ్ములు డెబ్బదిమూఁట వారించి తత్సూతుఁడు దోర్బలి మెఱయఁ
జేసిన నాసత్యసేనురథ్యంబుల సూతుఁ గార్ముకమును గేతనంబు

తే. నేడు తూపులఁ దునుమాడి యేచి మూఁడు
నారసము లంగమునఁ గ్రుచ్చి నాళమునకు
వికసితాంభోరుహముఁ బాపు వెరవు దోఁపఁ
దునిమె వెసఁ గత్తివాతియమ్మున శిరంబు. 163

వ. తునిమి దోస్సారంబు దుర్వారంబుగా నుక్కునం దక్కటిరథికజనంబులపయి నడరి [1]కృపకృతవర్మాదిరథికవరులతోదండంబులు దుండంబులు సేసి వారిం గ్రూర మార్గణంబుల మర్దించి దుశ్శాసనుని సాయకత్రయంబునను సౌబలునిఁ దద్ధ్వ గుణబాణంబులను స్రుక్కించి యులూకుని నతనితమ్ముని నొక్కమ్మడి విరథులం గావించి కర్ణకొడుకుం గని యోరిసుషేణా పోలిసితి పొమ్మనుచు బలునారసంబు నిగిడించిన సది నడుమన కర్ణుండు నటికి మెఱుంగుటమ్ములు మూఁడు మేసం బటుప నటుక మటేయు నట్టిమార్గణం బక్కమారు నుపలక్షించి యేసిన నా సూతనందనుం డదియును ద్రుంచి యవ్వడమునిమిషాఁదఁ ద్రిసప్తతితీవ్రప్రదరం బులు వరఁగించె నప్పుడు నకులుండు గవిసిన. 169

ఆ. చిత్రచాపముక్తశితశరపంచకా, హతశరీరుఁ జేసె నాసుషేణుఁ
డేచి నకులుఁ డతని నిరువదియమ్ముల, నొంచి కర్ణుమనము నొవ్వ నార్చె. 170

చ. అలిగి సుషేణుఁ డెంతయు రయంబునఁ దొమ్మిది దొడ్డవాఁడితూ
పులు మెయిఁ జొన్పి విల్ దునిమి పొంగిన నొండొకదీప్తచాప మ
గ్గలిక దలిర్ప నెత్తి వెసఁ గార్తకదండము ద్రుంచి నొంచె దో
ర్బలవిభవం బుదాత్తముగఁ బార్థనితమ్ముఁడు సూతు నాతనిన్.

ఆ. అన్యచాపలసితహస్తుఁ డై కడఁగి సు,షేణుఁ డతని షష్టిబాణగాఢ
నిహతదేహుఁ జేసె సహదేవుఁ డడరిన, మేటితూపు లేదు మేనఁ గ్రుచ్చె. 172

క. అయ్యురువుర యబ్బాలుని, కయ్య మమరఁ దైత్యరణముఁ బరణి మహోగ్రం
బయ్యె వృషసేనుఁ డత్తఱి, నియ్యని సాత్యకి నెదిర్చె నిశ్చయ మడరన్. 173

సీ. సాత్యకి వృషసేను సప్తసప్తిమార్గణంబులఁ బొదివి బాణత్రయంబు
సూతుమైఁ బటుపిన నాతఁ డాతని పెనుఁ[2]గడఁతవాలికయమ్ము గాఁడ సేయఁ
గోపించి మూఁడుబల్లూపుల సారథి నొకభల్లమున విల్లు నుజ్జ్వలాస్త్ర
సప్తకనిహతి నశ్వంబుల నేకకాండసూత్రిఁ గేతుదండంబుఁ దునిమి

ఆ. శినివరుండు వక్షమున మూఁడుశరములు, నాట సొగసి కర్ణనందనుండు
డెలిసి కనలి వాలు బలుకయుఁ గొని తేరు, [3]డిగ్గ నవియు నతఁడు నుగ్గుసేసె.

వ. ఇవ్విధంబున విరథుండును నిరాయుధుండును నగునక్కుమారుం గనుంగొని దుశ్శాసనుండు రయంబున నెయిది నిజరథంబుమీఁదికిం దిగిచికొని తోలంగం గొనిపోయిన నతండు వేఱొక్కయరదం బెక్కి యెప్పటియట్ల తండ్రి తేరివెనుక

---

1 కృపకృతవర్మలకోదం. 2 గణఁత వాలమ్మున. 3 డిగ్గి కవియ నవియు నుగ్గు.

వర్తించె సయ్యంగపతి తొమ్మిదియమ్ము లడరించి శైనేయుసూతాశ్వచాపంబులు
రూపడంచి యతనిఫాలమ్మున మూఁడువాలికయమ్ములు నాటించె నాసత్యక
సందసుం డన్యస్యందనారూఢుం డయి కవిసి కర్ణునకుఁ దోడుపడుబలంబులం
గలంచి యతనితనువున నేడునారసంబులు నిగిడించెఁ గూడికొని శతానీకుం
డన్నియశరంబు లేసె నప్పు డురువడించి తెక్కటిద్రౌపదేయులుడెబ్బదిమూఁడును
ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుం బఱిపదియు భీమసేనుం డటువదినాల్గును
సహదేవుం డేడును నకులుండు ముప్పదియును యుయుధానుం డేడును బాండ
వాగ్రజుండు నూఱును బౌణంబు లాసూతపుత్రుపయిం గుప్పించి నొప్పించిన.

క. ముదమున నతఁ డందఱఁ బది, పదితూపుల నేపడంచి బహువిధగతులం
దదనీకంబునఁ జే రొ,ప్పిదముగ వడి సంచరింపఁ బెద్దయు మెఱసెన్. 176

శా.శైనేయుండును భీమసేనుఁడును ధృష్టద్యుమ్నుఁడుం ద్రౌపదీ
సూనుల్ మున్నడరంగఁ గిట్టి విశిఖస్తోమంబు లొక్కుమ్మడిఁ
మేనం గ్రువ్వ శిఖండియుఁ భుజబలోన్మేషంబు సూపఁ వెసం
దా నయోధ్యుల సూతసూతి [1]విరథత్వ స్తబ్ధులం జేసినన్. 177

వ. వియచ్చరులు వెఱఁ గందిరి వెండియు నవ్వీరుండు వారల నందఱి నస్త్రధారలం
బొదువుచు నేడ్తెఱం బెఱవారిని బాణాంధకారంబునఁ గప్పినం ద్రిప్పికొని
యును దొలంగియు, దెరలియు మరలియు నారథికసంఘుంబు వైన్యంబు
నొందె నంత ధర్మనందనుని బాధింపఁ [2]దలం పెద్దిన. 178

క. ఆరాధేయుం డాతని,పై రయమునఁ గవియు ఘోరభంగిఁ గని మహో
దారంబుగఁ జేదిబలము, బోరన నెడసొచ్చెఁ దూర్యములు మొరయంగన్. 179

ఉ. సూతతనూజుఁ డబ్బలము సొచ్చి శతత్రయయోధవీరులం
జేతులతీఁట వో నఱుము నేసి విశృంఖలదర్పదుర్దముం
డై తఱుమంగఁ గల్పితరథాక్రమ మొప్పఁగ వచ్చి ధర్మజుం
బ్రీతునిఁ జేయుచుం గడిమిఁ బేర్చిరి సాత్యకియుఁ శిఖండియున్. 180

క. వారికిఁ దోడ్పడి యక్కడి,వీరులు గొందఱు గడంగి వివిధోగ్రశరా
సారము లంగాధీశ్వరు, పై రయమునఁ గుఁసి యుగ్రభంగిఁ జెలఁగుచున్. 181

క. కురుపతియోధులును స,త్వరు లై యారథికవరులఁ దాఁకి భుజావి
స్ఫురణము సూపిన నద్భుత, కర మయ్యెఁ దదవసరంబు కయ్యం బధిపా. 182

వ. ఆసంకులసమరంబునందు. 183

శా.బాణజ్వాలలు బెట్టు పర్వ గగనప్రక్షోభణజ్వాలతా
క్వాణస్ఫూర్తిఘటచ్ఛటారవముగాఁ గర్ణోగ్రదావాగ్ని.య
క్షీణోదగ్రతవైరిసైన్యవనభస్మీభావనిర్వాహపా

---

1 విరథధ్వస్తాంగులం. 2 దలఁపెత్తిన.

రీణం బై వెలుఁగొందె నిర్జరులు వర్ణింపంగ నే ముబ్బఁగన్. 184

వ. అమ్మహోగ్రవిజృంభణంబున. 185

క. ఆటోప [1]మడఁగి యచ్చటి, మేటిమగలు తేచ్చపడిరి మెయిగలి గర్ణుం
డేటలవికిఁ గవిసె ధను,ర్జ్యాటంకృతి సెలఁగఁ బాండవాగ్రజుఁ బెలుచన్. 186

వ. ఇత్తెఱంగునం గవిసిన నతనిమీఁద నమ్మేనినీనాయకుండు సాయకజాలంబులు
వరఁగించిన నతం డుఱుక యతిరయంబున నవి వారించి. 187

సీ. నవ్వుచుఁ జాపంబు నడిమికిఁ ద్రుంచి మైమఱువఁ దొంబదిశితమార్గణములఁ
భేదింప రత్నప్రభాదీప్త మగునది సౌదామనీచారుజలద మంబు
జాఫ్తునితనువున కడ్డ మై యుండి వాతాహతం బై పాయునట్లువోలెఁ
బడుటయు మణిమయాభరణసుందర మైనయతనిగాత్రము సతాఁరాంబరంబుఁ

తే. బోలి యప్పుడ యాసూతపుత్రుచేత, రక్తమయ మైసపల్లవోద్రిక్తకల్ప
తరువుచందంబు నొందె నతండు రాజ, ధర్మమూఁది చలింప కదల్చె నధిప. 188

వ. ఇట్లదల్చుచు. 189

క. చదల మెఱుంగులు పర్వం, గొగమపిడుగునట్లు నిగుడఁ గుంతీసుతుఁ డు
బ్బు దలిర్ప శక్తి వైచిన, నది కర్ణుఁడు సప్తభల్లహతి నెడఁ దునిమెన్. 190

సీ. పాండవాగ్రజుఁడు దర్పంబును వేగంబు నొప్ప నవ్వీరునియురమునందుఁ
గరముల ఫాలభాగంబున నాల్గుతోమరములు సొనిపి నెత్తురులు వఱిపి
యార్చినఁ బేర్చినయగ్గలికంబున నాసూతనందనుఁ డతనిసూతుఁ
జంపి కేతువుఁ ద్రుంచి శాతశరంబుల నంగంబు నొప్పించె నపుడు సాత్య

తే. కియు శిఖండియు నెడ సొచ్చి రయము బలువు
మెఱయ రాధాతనూజునిమేన నమ్ము
లొక్కమొగి నింప నయ్యోధుఁ డుఱుక వారి
విరథులుగఁ జేసి విండలు విఱుగ నేసి. 191

క. తనువులఁ బటుబాణంబులు, నినిచి వెగడుపఱిచి కడచి నిరతిశయరయం
బునఁ గదిసి ధర్మనందను, ననేకసాయకపరిక్షతాంగుం జేసెన్. 192

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుండు నొప్పించినం దదీయసంరంభంబు సైరింపం జాలక
యమ్మహీపతి హతసారథికం బగురథంబు దొలంగం దోలుకొనిపోయినం దోడన
తవిలి నిలువరించి హసభాషితుం డగుచు నయ్యంగపతి యతనితో ని ట్లనియె.

కర్ణుండు ధర్మరాజు నొప్పించి యవమానించుట

సీ. క్షత్రియకులమున జన్మించి యిది ధర్మ మిది యధర్మం బని యెల్ల నెఱిఁగి
నట్టినీ [2]కిట్టిమహాహవమునఁ బ్రాణములు డాఁచికొన శాత్రవులకుఁ దొలఁగి
పోవుట దగునె నీబుద్ధి గానఁగ నయ్యె నృప నీతి యెఱుఁగవు నీవు బ్రాహ్మ

---

1 ముడిగి యక్కడి. 2 కిట్లు మహా.

ణాచారవేదివి యాగాధ్యయనముల వర్తింపు కయ్యంబు వలవ దుడుగు

తే. మింక నసుబోటిఁ దొడరిన నింతకంటె, నెడరు వాటిల్లు వేగ పో మ్మింటికడకు
హరియుఁ బార్థుఁడు సున్నెడకైన నరుగు, మేనుదెగ నీదుప్రాణాన కింత నిజము.

వ. అని పలికి గొంతివచనంబులు మనంబున నునికించేసి వధియింప నొల్లనివాఁ డై యప్పాండవాగ్రజు విడిచి యాపురుషసత్తముండు తదీయసేనాసముదయంబు నానాస్త్రనిహతంబు సేసె లజ్జాకులమానసుం డగునమ్మానవపతియును దత్పరిదేశంబున నిలువక తొలంగి పోయెం బోపుటయు. 195

క. వినుమతనియోధజనము:లు, మొనయుఁ దిరిగె నట్లు సమరమున విముఖం బై
చనునబ్బలముం గని వెను,కొనియెం గర్ణుండు నీదుకొడుకులఁ దానున్. 196

క. పటుసింహానాదతూర్యో,త్కటరవగుణనిస్వనములు గలసి యఖిలది
క్తటవారణకేలీసమ,ద్భటము లగుచుఁ గురుబలమునఁ బరఁగె నరేంద్రా. 197

ఉ. ఇమ్మెయి సూతనందనునియే డ్తెఱ కోడినయోధవీరసం
ఘమ్ములఁ బొండవాగ్రజుఁడు గర్ణుని వేరొక్కని వేరెలుంగునం
గ్రమ్మఱుదెంచుకౌరవనికాయముగర్వ మడంపుఁ డన్న ధై
ర్య మ్మిగురొత్త వే తిరిగి రారథికుల్ మరలెక బలంబులుక. 198

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరపురస్సరంబుగాఁ బొండవబలంబులు మారొక్కనిన మన మూఁకలుం గూడికొని తిరం బై త్రోచి తలపడుటయు నయ్యిరువాఁగునందు.

మ. కరిబృందంబులు ద్రెళ్లెఁ బెల్లుగఁ దురంగస్తోమముల్ పెక్కు గూ
లె రథానీకము లగ్గలంబు గెడసెక లెక్కింప బె ళ్ళెనకా
ల్వ్యరమొ త్తంబులు రూపడంగె సిడము ల్నుగ్గయ్యె నన్నేల నె
త్తురువెల్లిక మునిఁగెక మరుత్ఖచరపంక్తుల్ వెక్కసం బందఁగన్. 200

వ. అట్టిసందడిగయ్యంబున భీమసేనుండును శైనేయుండును బెట్టిదంపుటురవడిం గవిసిన ధృష్టద్యుమ్నాదిరథికప్రకరంబును బరవసంబు సేయం గురుబలంబు వెఱ చఱచి పఱచినఁ గర్ణుం డదల్చి కరతలం బొత్తి నిలు నిలు మనిబలికిన నమ్మోహా రంబు నిలువదయ్యె నవష్టంభవిజృంభితుండైన యాసూతసూనుండు వెండియుం గౌరవుల [1]వేఱువేఱ పురికొల్పి మరల్చిన నమ్మొనయును మొగకట్టి నిలిచె నంతం బవమానసూనుం దాను మారొక్కన నగ్గలించె నతం డతని నాలోకించి యంతకు మున్న శ్రుతకీర్తిస్యందనం బెక్కి యున్నతమయన్నవలను సాత్యకి ధృష్టద్యు మ్నులకుం జూపి వారలతో ని ట్లనియె. 201

ఉ. ఈతఁడు దుర్దశం బొరసె నేను గనుంగొనఁ గర్ణుఁ డేచి దు
ర్నీతిపరుక సుయోధనునిఁ బ్రీతునిఁ జేయుటకై కడంగె మీ
చేతికి నిచ్చి [2]యి ట్లురువు సేసెద నిన్నరనాథు నాకు నా

---

1 పేరువాఱి. 2 యిల్లడము; యి ట్లెరవు.

సూతతనూభవుఁ సమయ: జూడక పోదు విషాద మెమ్మెయిన్. 202

ఉ. ఏ నొండె నతనిచే నా,చే నొండె నతండు దెగుట సిద్ధముగ మదిం
బూని కడంగెద మీ రీ, భూనాథునిఁ గాచికొనియ పోరు నడపుఁడీ. 203

చ. అని పటుసింహనాదమున నంబకముం బగిలించి తేరు క
ర్ణునిదెసఁ బోవ నిచ్చినఁ గనుంగొని శల్యుఁడు కర్ణుతోడ ని
ట్లను మనమీఁద వచ్చుననిలాత్మజుఁ జూచితె యంతరంగ మే
ర్పునలుక కామిషం [1]బిడఁగఁ జూచినచందము గాన నయ్యెడున్. 204

చ. అలిగిన మూఁడులోకముల నైనను జీరికిఁ జేకొనం డితం
డలఘుపరాక్రమస్ఫురణుఁ డర్జునసూనుఁడు నాత్మపుత్రుఁడుం
బొలిసిన కాని కోపమునఁ బొంగఁడు [2]నాఁడును నాఁడు నింత దో
ర్బలమును శౌర్యసారముఁ దిరం బయి చూపఱు మెచ్చఁ జూపుమీ. 205

చ. అనవుడు భీముఁ జూచి యతఁ డాతని కిట్లను నట్టివాఁడ కా
కనిలజుఁ డల్పుఁ డెట్లు సమరాగ్రమునన్ భవదుక్తియట్లు [3]యిం
తను వగునే కిరీటిఁ దెగటార్పఁగ నీతని నొంపఁ జంపఁ దాఁ
గని వెస వచ్చునాతఁ డధికం బగుమద్బల మిప్డు సూడుమీ.

చ. తర మిడి చంపెఁ గీచకశతంబు నితం డది యేల యెల్లెడన్
బిరు దనఁగా బలాఢ్యుఁ డనఁ బెద్దయుఁ బేర్చినవాఁ డగున్ వృకో
దరుఁ డటు లైన నీతనిమదం బడఁగించుట లీల నాకు నీ
వరదము సమ్ముఖంబుగ రయంబునఁ బోవఁగ నిమ్ము భూవరా. 207

ఉ. నావుడుఁ దేరు మద్రనరనాథుఁడు భీముని దిక్కుదగ్రతం
బోవఁగ నిచ్చుఁ దూర్యరవముల్ సెలఁగెన్ దివి పిక్కటిల్ల న
ప్పావని నవ్వుచున్ బలమువాయ వడం గడుబెట్టు గిట్టినం
జేవ దలిర్ప నారథికసింహునిఁ గర్ణుఁడు గప్పుఁ దూపులన్. 208

వ. కప్పి యాలోన. 209

క. వెస నతనియురము బలు నా,రసమున నొంచుటయు నతఁడు రాధేయతను
ప్రసరన్నవనారాచో,ల్లసితుఁ డై మెఱసెఁ గురుబలంబు దలంకన్. 210

ఉ. సూతతనూభవుం డనిలసూనునిచాపము ద్రుంచి యేచి యు
ద్యోతితమార్గణంబు మెయి నుచ్చి చనన్ నిగిడింప నొండువి
ల్లాతఁడు ధైర్యసారము రయంబును జూపఱు మెచ్చ నెత్తి సం
స్ఫీతశరోత్కరం బతనిపేరుర మూఁడఁగ నేసి యార్చినన్.

తే. ఈడఁబోక రాధాసుతుఁ డేసె నిరువ, దేసునారాచములు పవమానతనయు
కత్తళము దూటి యంగంబు గాఁడి పాఱి, నిలువ కటచని మేదినీతలముసొరఁగ.

---

1 బడుగఁ. 2 నాఁడు నితండు నింత. 3 యిం,తన దగునే.

మ. అలకం గెంపు గనుంగవం గదురఁ గా నప్పాండవుం డేసినం
గులిశంబో యనఁ బ్రజ్వరిల్లి నిగిడెఁ ఘూరంపుభల్లం బుర
స్థస్థలి భేదిల్లఁగఁ దేరివీఁదఁ బడి మూర్ఛం బొంది కర్ణుండు ని
శ్చలతం జచ్చినయట్టలుండె వెఱఁ దత్తై న్యంబుఁ దూలెం గడున్. 213

భీముండు కర్ణుని మూర్ఛితుఁ జేసి నాలుక గోయం బూనుట

వ. అప్పు డయ్యనిలతనయుండు దనయరదంబు గదియం దెచ్చి యా సూతనంద
నుం గనుంగొని యిన్నీచునాలుక గోసెద ననుచుం గట్టినయలుఁగు వెఱికి
యతనియరదంబువీఁది కరుగ నుత్సహించినం జూచి మద్రవిభుండు వారించి
యిది మూర్ఛ గాని మరణంబు గా దీయవస్థ నాలుక గోసినం జచ్చు నితనిం
జంపుటకుఁ బార్థుండు ప్రతిన వట్టినవాఁడు నీవు సంపిన నతండు నెవ్వగం
బొందు ననిన విని యవ్వీరుండు వీఁ డిప్పుడు పాండవాగ్రజుని బాధించినం
గ్రోధాంధుండ నై యది మఱచితిం గాని చావు గామియు నిట్టియెడ నాలుక
[1]గోయం దడవఁ జచ్చుటయు నెఱుంగుదు నిత్తెఱంగు నీవు దలంపించి లెస్స
చేసి తిద్దుకాత్తుండు సభలోన నసభ్యంబు లగుమాటలు ద్రౌపది నుద్దేశించి
యాడిన నుద్దీపించినకోపం బజాతశత్రునకుఁ బ్రియంబుగా నడంచికొని యుం
డితి నేఁడు తద్వ్యేదన వెలార్పం జూచితి నట్ల చేసితినేని మానధనుం డైన
ధనంజయుండు దనచేసినపూనిక నెఱపంగానక మనంబునం [2]గుంది మడియుఁ
గృష్ణయుధిష్ఠిరులు నాతనితోడివార యింతప్రమాదంబు నీవు గలిమిం దెలిసితి
మే లయ్యెఁ గాతులా నీయాజ్ఞ యుల్లంఘింప ననిపలికి నిలిచె శల్యుండును
సంతసిల్లి తేరు దొలంగించె ననుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె.

క. పాండవుల నాజి నోర్చి నితం డని మీరాజు సూతతనయునిఁ బొగడుఁ
గం డడఁచె భీముఁ డిట్టిమ,గండుఁ గలఁడె పిదప నెట్లు గయ్యము సెల్లెన్. 215

భీముఁడు శ్రుతవర్మాదికురుకుమారులఁ బెక్కండ్రఁ జంపుట

వ. అనవుడు సంజయుం డాంబికేయున కిట్లను నట్లు బాధితుం డయినరాధేయుం
గనుంగొని కురుపతి దమ్ములతో భీమసేనుచేత సూతసూనుండు గడు నొచ్చుం
గావలయు వేగం బెయిదుఁ డనుటయు శ్రుతవర్మాదికుమారులు గొందఱు పటు
గతిం గవిసి యక్కొంతేయుం జుట్టు ముట్టిన నతండుఁ దదనుచరుల నేనూట
యేఁబండ్రు వీరరథికులం బిలుకుమార్చి శ్రుతవర్మశిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచిన
నది ముఖకాంతి మెఱియం జంద్రమండలంబు మహికెఱఁగు తెఱంగు దోఁపం
బడియెఁ బటుబాణద్వయంబున వికటుని సముని బెట్టైసినబెడిదంపుగాలిం దూలు
తరువులకరణి ధరణిం ద్రెళ్లిరి తదనంతరంబ తీవ్రనారాచంబునఁ గ్రాథుం గూ
ల్చి నందోపనందుల నొక్కపెట్ట పెక్కమ్ములంబొరివు చ్చెనిట్లు నీకొడుకులార్వ్యరుం

---

1 గోయ రామియు నెఱుంగుదు. 2 గుందు మఱియు.

దెగినఁ దక్కటివారు విచ్చి పైన్యంబు నొందిన సైన్యంబు గలంగె నంతకుఁ
దెప్పిఱి యెప్పటిబరవసంబు శోభిల్లం గర్ణుండు గడంగి డగ్గఱి. 216

చ. అనిలజుమీఁద నేయ నతఁ డాశరముల్ దునుమాడి సప్తకాం
డనిహతుఁ జేసె నాతని దృఢప్రదరంబులఁ గప్పె నాతఁడుఁ
వినుము సముజ్జ్వలప్రదరవిద్ధునిఁ గా నొనరించి యమ్మరు
త్తనయుఁడు వేర్చి యార్వ వసుధావర యారథికుం డుదగ్రుఁ డై. 217

మ. పదిబాణంబుల నొంచి పిల్లు దునుమం బ్రస్ఫీతదీప్తుల్ద్వజ్వల
ద్గద వైచెం బవనాత్మజుం డది యెడఁ ఖండించె నవ్వీరుఁ డు
న్మదుఁ డై పాండవుఁ డొండుపిల్లు గొని నానాకంకపత్త్రంబులం
బొదువం గర్ణుఁడు నొంచెఁ దత్తను వతిస్ఫూర్జద్ధనుర్జ్యంబులన్. 218

వ. దానం గోపించి. 219

చ. పటుతర మైననారసము బాండునృపాత్మజుఁ డుగ్రుఁ డై యుర
స్తటమున బెట్టు గ్రువ్వ సుగతం బయి వీఁపున నుచ్చి పోవ ను
త్కటధరణీప్రకంపచలితం బగుశైలముఁ బోలి తాల్మి మి
క్కుటముగ రోషరంజితముఖుం డయి కర్ణుఁడు ఘూర్ణితాకృతిన్. 220

చ. రయమునఁ బంచవింశతిశరంబులు మేన నిగిడ్చి భల్లసం
చయహతి విల్లు సక్కడఁచి సస్మితవక్త్రసహస్రపత్త్రల
క్ష్మి యతిశయిల్ల రథ్యములఁ జెండిన మారుతి యేచి విద్విష
ద్భయదగదారుచిస్ఫురితబాహువిలాసవిభాసమానుఁ డై. 221

వ. అరదంబు డిగ్గ నుఱికి కర్ణునిదెసం గవియం గురుపతి సేనం గలయేనుంగులం
బదియేడింటిం బురికొల్పిన నవి దివాకరుఁ బొదువునంబుదంబులచందంబున
నాజెట్టిమగనిం గిట్టిన నతండు జోదులతోడం గూడ నగ్గజంబులం జదుపుట
యు సౌబలునిభూటకంబు లాటోపంబున మూఁడువే లొక్కట నురవడించిన
వానిప్రాపున నరదంబులుం గాలుబలంబులుం గవిసి కూడికొని పొదిసిన మదం
బొదవి యమ్మహాబలనందనుండు దారుణరణవిహారంబున నొండొండపేర్చినయ
బ్బలం బుజ్జ్వలానలంబున వైచినచర్మంబుచాడ్పున ముడింగి యొయ్యఁగె నప్పు
డాశకునియోధులు పంచశతరథికులు రభసంబున నడరిన వారల సూతాశ్వ
కేతుస్యందనసమేతంబుగా నటమటి నుఱుమాడి యగ్గలిక మెఱిసినం గని య
గ్గాంధారరాజు వనుపం గడంగినయవనదేశీయు లగునాశ్వికులం ద్రిసహస్రసం
ఖ్యల నవ్వడముడి పొడిసేయుచప్పళ్లు గార్చిచ్చువెదురుటడవి నేర్చుతెఱంగునం
దోఁచె నిట్లు గపపండువుసేసి యొయ్యనరథంబెక్కియకొంతేయుండు భండనం
బు సేయ రాధేయుండు పాండవేయాగ్రజుం దాఁకి తీవ్రప్రకాండంబులం గప్పి

సారథి సమయించినఁ దేరు తురంగంబులు దొలంగ నీడ్చికొని పాతిన వెను
కొను నయ్యంగపతిం గనుంగొని. 222

ఉ. భీముఁ డదల్చుచుఁ రథము భీమగతిం గవియింప నాతఁ డు
ద్దామత మాఱుకొన్న వివిధస్ఫురదస్త్రపరంపరాద్వయ
శ్రీ మొన లప్పు డచ్చెరువుఁ జెంది నుతించె మురాంతకానుజుం
డామరుదాత్మజుం గడచి యంగపతిఁ వెసఁ దాఁకెఁ దాఁకినన్. 223

క. ఆయిరువురసిబిడకన, త్రాయకపటలములు నిగుడ సరి మధ్యాహ్న
స్నాయత్ప్రిభాభ్యుఁ డయ్యెం, దోయజబాంధవుఁడు మింటఁ దోఁపకయుండెన్. 225

వ. వారొండొరులశరపరంపర లడఁగించి రాసమయంబున.

చ. తనకరముల్ నిగిడ్చి [1]యుచితంపు మెయిం గొనియాడి యంతటం
దనియక లీలఁ జేరి సముదంబుగఁ బద్మినిఁ బొందె భాస్కరుం
డనుటకుఁ దావలం బయి జనాధిప చూడ శమంతపంచకం
బున విరదమ్మితేనియలఁ బొల్పెసఁగెం బ్రతిబింబ మెంతయున్. 226

వ. అప్పుడు కృప సౌబల కృతవర్మాశ్వత్థామలయుద్ధామ[2]సాహాయ్యంబున సమధి
గోత్సాహుం డగునాసూతనందనుని సంరంభంబునం గౌరవానీకంబు దర్పో
ద్రేకంబునం గడంగినం బాండవబలంబునుం బొంగె నివ్విధంబున నిరువాఁగును
గలయఁ బెరసిన నార్పుల నదల్పులం బొగడుటలం దెగడుటల నెసఁగు
నులివు తూర్యరవంబుల గెలువ నమ్మేదిని నెత్తుట జొత్తిల్లి కెంజాయ రంజిల్లు
పుట్టంబు మునుంగు వెట్టినయంగనచందంబు నొందె మస్తకప్రముఖావయ
వంబులును గోదండాదాయుధంబులును మకుటప్రభృతిభూషణంబులును
నాతపత్రధ్వజచామరంబులుం దునిసిపడి భీమాభిరామంబులుగాఁ గరిహయ
నరసమూహాంబులు రక్తసిక్తంబు లైన నకాలబాలాతపలీల యావహిల్లం
దక్కినసేనాంగంబుల మిగిలినమాతంగంబులు పెనంగినకనకలిప్తకాండంబు
శిలూషకొనం దాఁకిన నెరకళ్లు వోవుకొండలకైవడిం బొలుచునవియును నస్త్ర
శస్త్రపాతంబులం గ్రమ్మురుధిరమ్ములగైరికనిర్ఝరంబులతోడి ధరాధరంబుల నను
కరించునవియును మెయిమఱువు లఱువు ల్లై నానానిశితశరంబులు నోనాటినం
జేష్టలు దక్కి తొక్కలు దెగియున్నశైలంబులం బోలునవియును నగుచుండఁ
జెలంగి చతురంగంబులును బెరయఁ బెనంగునుల్లాసంబున శోణితం బడంగ
మ ట్టవిసి రేఁగుపు లెగసినం జూడ్కులు నిగుడ కున్నసుం దతీయ నుతీకి
నిజాభిధానంబులను జననీజనకనామంబుల బిరుదాంకంబులం ద మ్మెఱింగించి
కొనుచు వీరుల వోరుచక్కటికిం జొచ్చి ప్రాపై [4]పేరువాడు తదీయబంధు
మిత్రులం బొగడునమరులయెలుంగులు నింగి నిండం బెల్లు దొరఁగుకీలాలం

---

1 యుచితంబు మెయిం. 2 సహాయంబున. 3 లాఁడికొనం. 4 పేరునాడి.

బాధూళి నడంచినకొలఁది నిలువక యేఱు లయి పాఱ నుబ్బి భూతబేతాళ
క్రవ్యాదంబు లోలలాడుచుం ద్రావుచు మదించి నృత్తంబులు నేయ నంబ
రంబున నట్ట లాడ వెక్కసపా టొనర్పం జాలునాసమయంబున మనంబు
లెప్పటితమకంబున ననిం దనివి సనమిం గవిసి కయ్యంబు నేయుసైనికో త్త
ముల సింహనాదంబులు దిక్కులం బిక్కటిల్ల నాకలనికెలన నట మున్న తస్కఁ
బొదివిన త్రిగర్త కోసల నారాయణ గోపాలబలంబుల నబ్బలసూదనసూనుండు
గాండీవారావం బాకసంబు వగిలింప నొప్పించి. 227

చ. తఱిమి సుశర్మఁ దాఁకిన నతండుఁ దదంగమునఁ దశాస్త్రముల్
వఱపి మురాసురాంతకునిబాహువునం బటుమార్గణత్రయం
బఱిమునఁ జొన్పి బల్వాడఁదయమ్మున నుజ్జ్వలకేతుదండ మే
ర్తెఱఁ జలియింప నేసిన నుదీర్ణతఁ దక్కి యూర్చె నార్చినన్. 228

సంశప్తకు లందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునురథంబుపైఁ బడి యూఁగుట

సీ. వెగడునఁ 1జె య్వోడి వేగంబ తేఱి సంశప్తకు లర్జునుసాయకముల
కోహటింపక సముత్సాహంబు వదల కందఱు నొక్కపెట్ట తద్రథము వొదివి
హరులతో గాడియు హరికేలు నొగలును 2బలుగాఁడియును గండ్లుబట్టి మెలఁగ
మిడుక రా కుండ నమ్మేటివిల్కానిమేసును నిగ్రహించుట గనుఁగొనంగ
తే. నద్భుతం బయ్యె నపుడు సేయూర్చి శౌరి
లీలఁ గొందఱి మత్తశుండాలభంగి
మెఱయఁ దూలించెఁ గాలను గుఱుచతూపు
గములఁ బార్థుండు పలువుర సమయఁ జేసె. 229

వ. అంతఁ గొంతయూరువు వోయినం జిఱునవ్వు నవ్వి కవ్వడి కమలనాభున
కి ట్లనియె. 230

ఆ. తేరు గదల నీక వైరులు బలువిడిఁ, బొదివి పట్ట రాచపొల్ల నైన
యేను దక్కనృపతిసూనుఁ డి ట్లొరుఁడు స,హించు నెట్లు విక్రమించుఁగాక. 231

క. అని పలికి చూడుమీ న, న్ననుచు భుజంగాస్త్ర మేయ నది యరులకు గ్ర
క్కునఁ బాదబంధ మొనరిం,చిన నుంచె నతండు వారి శితవిశిఖములన్. 232

వ. ఇవ్విధంబున. 233

ఆ. నాగపాశబంధనంబుల గుదివడి, వారు వివిధబాణదారితాంగు
లై రథంబు విడిచి రప్పు డాసంశప్త,క వ్రజంబు గని త్రిగర్తవిభుఁడు. 234

క. గరుడాస్త్రం బేసిన న,చ్చెరువుగ గరుడములు గవిసి చీరెం జంచు
స్ఫురణము మెఱయఁగ వెస న,య్యురగాస్త్రకబంధ మూడ నుర్వీనాథా. 235

క. తనకడిమి బంధమోక్షము, గనినరథికకోటి గడఁగి గాండివిపయి నే

---

1 జేడ్వడి. 2 బలుబండి కండ్లును బట్టి తొలఁగ.

పునఁ దూపులు దొరఁగింపఁగ, ఘనభుజుఁడు సుశర్మఁ డేసెఁ గనదస్త్రమునన్.

చ. అది [1]నరుడెంద మాడుటయు నాతఁడు మూర్ఛ మునింగి తేరిపై
జదికిలఁ బడ్డ నుబ్బి యదె చచ్చె సుశర్మనియేటు దాఁకి బ
ల్లిదుఁ డగుపార్థుఁ డంచు మదలీలల నార్చిరి నీదుసైనికుల్
సదలను దిక్కులం బరఁగె శంఖముఖోద్భటతూర్యనాదముల్. 237

సీ. అంతఁ దెప్పిఱి విలయాంతకుకైవడిఁ గవ్వడి యేచి మార్గణచయంబు
పె ల్లడరించిన బీఱువోయె సుశర్మ యాసేనమీఁద నైంద్రాస్త్ర మక్కి-
రీటి నవ్వుచు నేయ నాటోపమున నది వివిధబాణాకృతిఁ గవిసి నుఱుము
గావింపఁగాఁ బదివేవురు సంశప్తకాగ్రేసరులు దెగటాఱి రప్పా

ఆ. డుక్కు దక్కి తలరి తక్కటియోధులు, చేష్టితంబు లెడలఁ జిత్రరూపు
లట్టు లైరి ధూమ మడఁగిన వెలుఁగొందు, ననలుచంద మయ్యె నన్నరుండు.238

వ. హతశేషులైనసంశప్తకులు చతుర్దశసహస్రయోధముఖ్యులవ్విజయువిజయంబు
సహింపక యొండొరులం బురికొల్పికొని బలంబులతోడం గడంగిన నతం డతి
దారుణం బగురణంబు సేయఁ దక్కటిపాండవులదెసఁ బోరు కౌరవబలంబు
దద్బలశౌర్యంబు లోర్వక భీతిఁ గలంగి పఱిచినం గృతవర్మకృపగురుపుత్ర
కర్ణులు నులూకసౌబలసుయోధనులు దుశ్శాసనాదికుమారులును బవసంబు
సేసి యాసైన్యంబు ధైన్యంబు వాయ విక్రమించి రట్టియెడఁ గృపునియపరిమిత
శరజాలంబు పాంచాలపుంజంబుం బొదివినం గనలి శిఖండి యమ్మహీసుర
వరుని మారొక్కనియె నయ్యురువురసమరంబు రామరావణులరణంబుకరణి నొప్పె
నట్లు వోరి పోరి శారద్వతుండు. 239

చ. హరులను సూతుఁ జంపిన నుదగ్రత నార్ద్రపదాత్మజుండు వి
స్ఫురితకృపాణచర్మపరిశోభితుఁ డై యరదంబు డిగ్గి స
త్వరమున నేఁగుదేర శరవాహిని పై నిగిడించె నాతఁ [2]డ
య్యరి వెఱఁ గందుచుఁ నిలుచునట్టుగ జోదులు పిచ్చలింపఁగన్. 240

వ. అట్లేచినకృపాచార్యుపై నురవడించినధృష్టద్యుమ్నుం గృతవర్మయు ధర్మతనయ
ద్రౌపదేయుల నశ్వత్థామయుఁ గవలం గుమపతియును వృకోదరుం గర్ణుండునుం
దలపడి నిలువరించి రగ్గౌతముండు శిఖండిపలక పఱియలు సేసిన నతండు దెరలక
కేవలకరవాలంబున విక్రమింపం గడంగిన నయ్యతిరథుండు. 241

క. వాలికతూపులు మేనం, గీలుకొలిపి నొంపఁ గని సుకేతుఁడు బాణ
జ్వాలలు నిగుడ నడరి యా,భీలత నాకృపునితోడఁ బెనఁగె నరేంద్రా. 242

తే. తనకు నెడ సొచ్చి యిట్టు లతండు పెనఁగ
ద్రుపదనందనుఁ డల్లన తొలఁగి పోయె

---

1 నరుమేన నాటుటయు. 2 డయ్యర.

నాసుకేతుండు గృపునిమై నాడ నిరువ
దాఱుశరములు వఱిపి రయంబు మెఱయ. 243

వ. ధనువు దునిమి యొండుకోదండం బెత్తిన నదియును ఖండించి. 244

క. తోడన హయసూతుల నో, గాఁడఁగ నేయుటయు నతఁడు గనలుచు బలువిల్
క్రీడయపోలెం గొని మే, ర్గాఁడఁగ నిగిడించెఁ ద్రిదశనారాచంబుల్. 245

కృపాచార్యుండు సుకేతుం డనుపాంచాలకుమారునిం జంపుట

తే. అట్టు నొప్పింపఁ దూఁగాడునాసుకేతు
కంధరము మెఱుఁగారెడు కత్తివాతి
దొడ్డతూపున నేపునఁ ద్రుంచుటయును
శిరము ధర డొల్లెఁ గుండలస్ఫురణ మెఱయ. 246

వ. ఇట్లు సుకేతుండు సచ్చిన నతనిమూఁకలు విచ్చె ధృష్టద్యుమ్నుండు గృతవర్మ
యుం బోరునెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గృతవర్మవక్షస్థ్సలంబు విశిఖనవకంబున
నొప్పించుటయు నప్పాంచాలవరు నతండు సూతకేతుహయస్యందనసమేతంబు
గా నిబిడశరజాలంబునం బొదివిన నవ్వీరుండు బలాహకపిహితమూర్తి యగు
మార్తాండు ననుకరించి తాను సైంధవవధదినంబునం బౌరావతవర్ణంబు లగు
రథ్యంబు లగ్గురునరుణాశ్వంబులఁ బెరయం బఱిపి నెఱింగున. 247

తే. అలిగి నొగ నొగతోఁ దాఁక నతిరయమునఁ
దేరు వఱిపి కృపాణప్రదీప్తపాణి
యగుడు గద వుచ్చికొనియును నఱుము లేక
చలము డిగఁ ద్రావి కృతవర్మ యిలకు దాఁటె. 248

వ. అక్కుంభసంభవుచందంబు గాక వంచకుం డై యప్పరుసున నబ్బలుమగండు
దొలంగిన నయ్యరదంబుమీఁదికి లంఘించి యాధృష్టద్యుమ్నుండు.
249

క. ఆరథికు నచటఁ గానక, సారథితల దునుముటయును సంతసమునఁ బొం
గారి తనశబ్ద మిచ్చి మ, హారవమున నిక్క డిక్క డనియె నతండున్. 250

చ. విని కృతవర్మఁ గాంచి పటువిక్రమ కేలి యొనర్ప నాత్మ వా
హనమున కేఁగి యేచి ద్రుపదాత్మజుఁ డాతఁడు లోసు గాఁగ న
మ్మొనఁ గలమేటిజోదులసమూహతి యే డ్తెఱి నిల్వరింప వి
ల్లొనఁ బటుశౌర్యశోభితబలుం డగు నయ్యదుముఖ్యుఁ డొక్కఁడున్. 251

వ. అట్టియెడ నొక్కరథికుండు రయంబున నిజరథంబుమీఁదికిఁ గృతవర్మం దిగిచి
కొని యనికిం దొలంగం గొనిపోయెఁ బాంచాలోత్తముండును దనమునుమూ
బలంబు గలంగం బరాక్రమించు చుండె. 252

సీ. ధర్మపుత్రుఁడు గుతనయుతోఁ బెనఁగుచో బాసట యై శినిపౌత్రుఁ డడరె

నాయిద్దఱును ద్రౌపదేయులు వెఱఁగందునట్లు వారలను సైన్యంబుఁ బొదివి
బహుళాంధకార మాపాదించి యస్మేటివిలుకానిసాయకవితతి నింగి
ఘనమయంబుగఁ బర్వ జననాథ వా రల్గి యొక్కొక్కరుం డనేకోగ్రబాణ
ఆ. నిహతుఁ జేయ నతఁడు ప్రహసితవదనుఁ డై, యొకని నొకని బహుసముజ్జ్వలాస్త్ర
విద్ధుఁ జేసి కడఁగి విచ్చుకొడుకుచా, పంబు దునిమెఁ గ్రూరభల్లనిహతి. 253
క. ధృతి నొండువిల్లు గొని యా, శ్రుతకీర్తి దదీయతనువు సొనిపెం బ్రదర
త్రితయంబుఁ గనలి యాతం, డతనిం దత్పార్శ్వచరుల నస్త్రుల ముంచెన్. 254
క. ముంచుమహోద్ధతి యాలో, కించి తనదుచూడ్కి దట్టకెం పెసఁగం గో
పించి శరనికరములు గు, ప్పించుచు ధర్మజుఁడు గవిసె భీషణభంగిన్. 255
చ. కదిసిన నస్మహాభుజుఁడు గార్ముకముం దునుమాడి మూఁడు బె
ట్టిదపుమెఱుంగుతూపులఁ బటిష్ఠత సూపిన నాన్యపాలుఁ డు
న్నదుఁ డయి మేటివింట బలుమార్గణముల్ వెస నేసె మూఁడు న
ర్వాదియును నర్ధరామరునిపై శినివంశవరుండు దోడ్పడన్. 256
వ. ఇట్లు ప్రాపై కడంగి. 257
ఆ. అర్ధచంద్ర బాణహతి గురుపుత్రుని, ధనువు శినివరుండు దునుముటయును
శక్తి వైచి యతఁడు సారథిఁ గూల్చి బల్, వింటఁ గురిసె బహుళవిశిఖవృష్టి. 258
క. సారథి లేమిని సాత్యకి, తే రీడ్చెఁ దురంగమములు దే రటు హాఱ్ఱ
భూరమణ ధర్మనందను, వారు వొదివి రంపగముల వడి గురుతనయున్. 259
క. భీమాస్త్రశిఖల నశ్వ, స్థామాగ్ని దహించె ధర్మతనయానుచర
స్తోమాటవి నొకవ్రేల్మిడి, నామెయి జనవిస్మయావహం బయ్యె నృపా. 260
వ. అప్పుడు కురురాజు పాండవుల నాచార్యనందనుచేతం దెగినవారలంగాఁదలంచె
నంతఁ దటేమి యుధిష్ఠిరుండు ప్రచండకాండంబుల నవ్విప్రవరుం బీడితుం జేసి.
సీ. అలవును వెరవును గలవు కృతాస్త్రుండ వని నిన్ను నెఱుఁగుదు నైన నెల్ల
సొంపు పార్షతునకుఁ జూప నోపినఁ దెల్ల మగు నది య ట్లుండె నకయ నీకు
నెయ్యంబు వాటించునేర్పు గృతజ్ఞత యనునివి లేవు బ్రాహ్మణుఁడు దపము
దమమును గల్గువర్తనమున నుండుఁ గా కని నేయునే యెంత యడిచిపడినఁ
ఆ. బడితి గాని యడ్డపడ లేవు కౌరవ, కులము నెల్లభంగి గెలుతు మేము
నీవ చూడ ననుడు నావీరుఁ డేమియు, ననక నగుచుఁ బఱపె నంపవెల్లి. 262
వ. ఆవెల్లికినోర్వ లేక యాభూవిభుండు దొలంగె నిట్లింతటిమానిసిం గెలిచినవాఁడై
నిలిచి నిజపార్శ్వంబులమూఁకలం గనుంగొని గురుపుత్రుండు గ్రూరవిహారం
బునకు నమరి మెఱసె మారుతితోడం బోరుకర్ణుండు దదనుచరంబు లగుకరూశ
చేదిసృంజయపుంజంబులుం దన్ను బొదివిన నబ్బలంబునకు బాహాబలంబు
సూపు చుండ నతని విడిచి యాభీమసేనుండు గౌరవసేనపయిం గవిసి కనుపుగొ

ట్టినారాధేయవృకోదరులమునుములు ధనంజయుమునుముభంగిం బ్రజాక్షయం
బగు చుండె నీదుర్మంత్రంబున ననేకులకుం బొలియ వలనె నయ్యవసరంబున.

సీ. కవలతోఁ బెనఁగెడుకౌరవనాథుఁ డన్నకులునంగంబున నవశరములు
సొనిపి యాసహాదేవు కనకపుసిడము ద్రుంచిన వార లిరువురు నెనిమిదింటఁ
బదితూపులను నొంపఁ బతిరెండువిండులుఁ దునుమాడుటయు ననన్యధనువులెత్తి
యన్నయుఁ దమ్ముండుఁ దన్నుఁ బెక్కమ్ములఁ బొదివినఁగనలి యాభూవిభుండు

తే. వారి దివ్యాస్త్రములఁ గప్పుఘోరభంగి
గాంచి జను లక్కుమారులు గాలవశతఁ
బొందుదుర కాఁ దలంప నప్పుడు గడంగి
యడ్డపడియె ధృష్టద్యుమ్నుఁ డతిరయమున. 264

వ. ఇట్లు పాండవసేనాపతి భునాథుం డాఁకి యేసిన నతండు. 265

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు దుర్యోధనుం డాఁకి విరథునిఁ జేయుట

ఆ. ఇరువదేనునిశితశరముల నొప్పింప, నలిగి యాతఁ డతనియంగకముల
నటువదేనుతూపు లడరింప నటకె న, క్కొఱవేశ్వరుండు గార్ముకంబు. 266

మ. బలువి ల్లుగ్రత నెత్తి యొక్కమొగి నప్పాంచాలవర్యుండు దీ
వ్రులు గ్రమ్మం బదియేనుమార్గణము లాభూమీశుపై నేసినం
గలయం బూచిన కింశుకంబుచెలు వంగం బొందఁ దచ్చాపముం
బెలుచం ద్రుంచి యతండు ఫాలమున గుప్పించెఁ దశోగ్రాస్త్రముల్. 267

క. కాలాయసనారాచము, లోలి నుదుట నాటి యున్న నొప్పారెం బాం
చాలవరముఖము మధుకర, మాలికచేఁ బొలుచుతమ్మిమాడ్కిం జూడన్. 268

సీ. కనలి యవ్వీరుండు గార్ముకాంతరమునఁ గ్రూరభల్లంబుల ఘోటకముల
సారథిఁ జాపంబుఁ దేరును గొడుగును దునుమాడఁగా భవత్పుత్రుఁ డేపు
గుందక శక్తి 1నిగుడ్పఁగఁ ద్రుంచె నేడ్తెఱఁ గృపాణము గొన సుఱుమునేసె
గద యెత్తఁ బటీయలు గావించె సుబ్బి రత్నమయాహికేతువు నటకి వైచె

తే. నిట్లు హాయసూత్రకోదండహీను దళిత, రథుని విగతాతపత్రు నిర్భగ్నశక్తి
ఖడ్గముద్గరకేతువిఖండితాపి, థానుఁ జేసె నప్పార్షతుం డానరేంద్ర. 269

తే. వికలసాధనుఁ డైనయవ్విభుని నతని
తమ్ముఁ డగుదండధారుండు దనదు తేరి
మీఁద నిడుకొని శత్రుసమీపభూమి
వాయఁ గొనిపోయెఁ జూచి రాధేయుఁ డపుడు. 270

క. శినివంశవరునితోడం, బెనఁగి పెనఁగి యతని విడిచి పెలుచ ద్రుపదనం
దనునిరథమునకు నెదురుగఁ, దనయరదము సనఁగ నిచ్చె ధరణీనాథా. 271

---

1 'ఖిగుడ్చిన' అనియే పెక్కుప్రతుల నున్నది.

వ. సాత్యకియును శరంబులు గురియుచుఁ దోన తనిలె నుభయసేనాపతు లగు నాసూతనందనధృష్టద్యుమ్ను లట్లు దార్కొనిన నయ్యిరువాఁగునందు నొక్క రుండైన నోల మాసగొనక కడంగినం బోరు ఘోరంబయ్యె నట్టియెడఁ బాం చాలకుమారులు వ్యాఘ్రికేతు సుశర్మశుక్ల చిత్రోగ్రాయుధులును జయరోచ మాన సింహసేనులును బలుదేరులమొత్తంబులతోఁ దన్నుం గవిసినం గర్ణుం డయ్యినసుంద్రువీరుల నెనిమిదిభల్లంబులం దునిమి తత్సహచరుల బహు సహస్రరథికుల సమయించినం జేదిరథికప్రవరులు జిష్ణు జిష్ణుకర్మ దేవాపి భద్రు లును దండ చిత్ర చిత్రాయుధులును హరి సింహ కేతు రోచమాన శలభులును సబలంబుగాఁ దలపడిన [1]నాపదునొక్కుండ్ర నొక్కపెట్ట బెట్టిదంపుటంపఱి పాలుచేసి మఱియును బిరుదు లయి పయింబడిన దొరలను వారిపరివారంబులను వసుధం గూల్చియు నలంచియుం గలంచియుం గడిమి మెఱయుచు నిట్టిచందంబు భీష్మద్రోణులయందుఁ జూడ మని జనంబులు వెక్కసపడ వివిధసమరవిహారంబు సలిపి వెండియు. 272

సీ. సింహంబుబారిఁ జొచ్చినగజంబులభంగిఁ బులి కగ్గమైనజింకలవిధమున
జ్వాలనంబుఁ గిట్టినశలభంబులట్లు బాంచాలయోధులుఁ జేదిసైనికులును
దనుఁ దాఁకి పోలియ రాధాతనూభవుఁ డనిఁ దనివోక ధర్మనందనునియున్న
చక్కటి కడర ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రౌపదీపుత్రులును సహదేవుఁడును శి

తే. ఖండియును సాత్యకియు నకులుండుఁ జేయఁ
గలమహీశులుఁ బొదివి రక్కర్ణ నతఁడు
పెక్కుపాములు వొదివినఁ బెనఁగుగరుడు
ననువు దోఁపఁగఁ బోరాడె మనుజనాథ. 273

వ. ఆసమయంబున భీమసేనుబారింబడిన కౌరవసైన్యంబునం బ్రబలచతురంగంబు లొక్కమొగిఁ బడలువడి రణాంగణంబు [2]మూసికొనియెం బెఱమూఁకలు వెఱఁగునం జెయ్యేది కర ళ్లడంగినమున్నీటియట్లుండె గాండీవి సంశప్తకుల ననేకుల మేటిమగల గీటడంచి హతశేషం బగుబలంబు విచ్చుటయు వాసుదేవు నాలోకించి.

ఆ. అమరులకు నజయ్యు లగునట్టసంశప్తకులు మదీయబాణఘోరభంగి
కోహటించి పాఱు చున్నారు భీమునిఁ, మునుము కౌరవులును మొనయ లేరు.

క. కర్ణుం డొక్కరుఁడును సము,దీర్ణుం డై సిడము మెఱయఁ దిరిగి బలువిడిఁ
ఘూర్ణితము సేసె వనసై,న్యార్ణవమున మంథనగము నను వమరంగన్. 276

చ. అరదము వోవ నిమ్ము రయ మారఁగ నాతనిదిక్కు నావుడు

---

1 నాపనునొక్కళ్ల. 2 ముసురుకొనియె; ముసుంగువడియె.

న్దరహసితంబుతో నలిననాభుఁడు భీమునిచేతఁ బోదు నీ
శరములవేఁడిఁ గౌరవుఁసంగరవాంఛ యడంపు మన్న న
న్నరుఁడును నియ్యకొన్నఁ గురునాథునియోధులు బెగ్గడిల్లఁగన్. 277

ఆ. అమ్మురారిధవళహయములు మెఱయ న, ద్ధిక్కు సత్వరముగఁ దేరు వోవ
నిమ్పటయును జూచి విచ్చె నబ్బలము సిం,గంబుఁ గనిన లేడిగమియుఁబోలె.

వ. అప్పుడు నీకొడుకు సంశప్తకులం బురికొల్పిన రెండువేలరథంబులును మున్నూ
ఱేనుంగులును చతుర్దశసహస్రతురంగంబులును లక్షద్వయపదాతులును నప్పా
రుపయిం గవిసిన నతండు శింజినీటంకారంబునం బటుశరాసారంబున నింగి నించి
పదివేవు రుద్భటక్షత్త్రియులం బొలియించి యక్కలనం గాంభోజబలంబు దోఁ
చిన నం దుఱికి తదీయసైనికులకరంబులు శిరంబులు నటికిన నది మహావాత
నిహతవిటపం బైనయారాఁటుంబుచందం బయ్యె నట్టియెడ. 279

క. అడరి సుదక్షిణుతమ్ముఁడు, గడువడి నేయుటయు నతనికరశాఖలు గ
వ్వడి యర్ధచంద్రశరముల, వెడందతూపున శిరంబు వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచెన్. 280

క. యవనశకసైన్యములు పైఁ, గవిసినఁ దద్రుధిరజలము గాలువ లై పా
ఱె వెసం బఱపెను వివిధా, స్త్రవితానము లక్కిరీటి ధరణీనాథా. 281

మ. కని సంశప్తకు లేచి యొక్కమొగి నాకాంతేయునిం జుట్టు ము
ట్టిన సేనాంగచతుష్టయాంగములు ఖండీభూతముల్ సేసె నా
తనిబాణోత్కరవేగ ముత్కటమరుత్సంక్రీడజీమూతపా
టనముం జేసినభంగిఁ జిత్రబలగాఢస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 282

క. హరి వెరవున ధవళాశ్వ, స్ఫురణమున రథంబు మెఱయఁ జోలుపారెడున
న్నరునత్యద్భుతవిక్రమ, పరిణతి సూడఁ గనుదోయి పదివేల్ వలయున్. 283

క. ననుబోఁటుల మనములు మె,చ్చునఁ గరఁగె ననంగ నేల సురతతి గృష్ణా
ర్జునులం గని దుందుభిని,స్వనములతోఁ గురిసె విరులవాన వొగడుచున్. 284

వ. అయ్యవసరంబున నశరీరవాణి యయ్యిరువుర నుద్దేశించి యఖిలజనంబులు నా
కర్ణింప వీరు చంద్రార్కులం గడచిన కాంతిదీప్తుల నుల్లసిల్లెదరు తొల్లి యేకరథ
స్థులైనబ్రహ్మాశానులవిధంబున వెలిఁగెదరు గంటిరే వీరలు పరమమును లగు
నారాయణుండును నరుండును జుండీ యనియె నిట్లు మహనీయాశ్చర్యంబులు
గనియును వినియును మాత్సర్యధుర్యం డగునాచార్యనందనుం డరిగి యమ్మ
హత్తుల మారొక్కని మార్గణోజ్జ్వలం బగుదక్షిణకరంబున నాఘల్గునుఁ బిలిచి
హసభాసితముఖుం డగుచుఁ గుపితుం డగునతని కిట్లనియె. 285

అశ్వత్థామ యర్జునుం బేరొక్కని మారొక్కని సంగ్రామంబు సేయుట

క. ననుఁ దగియెడునతిథిం గా, మనంబునఁ దలంచి నీవు మన్నించెదవే
ని వచ్చెద నీపాలికి, ననఘా సంగ్రామ మొసఁగు మాతిథ్యముగన్. 286

ఆ. అనినఁ గృష్ణుఁ జూచి యర్జునుఁ డాచార్యు,తనయు గెలువ కునికి ధైర్య మిపుడు
సమయఁ జూడ వలయు సంశ్తకులను నీ, మనసువచ్చుపనికిఁ బనుపు మనుడు.

ఉ. తేరు మురారి ద్రోణసుతుదిక్కునకుం జన నిచ్చి మేలుమేల్
[1]పోరు ఋణంబు దీర్చు కురుభూపతికిఁ నరబాహులీలకు
నైరణ గల్గి నిల్వ మనినఁ విని యట్టుల కాక యంచు న
వ్వీరుఁడు షష్టిబాణముల వెన్నుని నేసె సుదగ్రుఁ డై వెసన్. 288

ఉ. అస్త్రులు మూఁడు పార్థుతను వాడఁగ నేసినఁ ద్రుంచి వైచఁ జా
పస్తతఁ డస్త్రహవ్యాజుఁడు భారపహస్త్రగునొండువిల్లు శీ
ఘ్రస్త్రున నెత్తి చేతులను గాళ్లను మోమున వింటికొస్త్రునం
గ్రస్త్రినభంగిగా [2]శితశరప్రతతుల్ వడి నించెఁ బైపయిన్. 289

క. కడుఁ బెక్కు వేలు దూపుల, వడిఁ గృష్ణార్జునుల సరథవాహంబుగ నె
క్కుడుమదమునఁ బొదివినఁ జె, య్వోడలి వెఱఁగుపడిరి వారలిద్దఱు నధిపా. 290

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవిశిఖజాలంబులఁ గాలుసే యాప్పరా కుండఁ గప్పి యార్చి
న నప్పార్థుం డతనిచేతఁ దనవిక్రముం బపహృతం బయ్యె నని తలంపఁ డత్తై
న్యంబున హాహాకారంబు లెసంగం జారణసిద్ధగణంబు లట్లు నిశ్చేష్టితు లైన
యాలోకరక్షకుల నాలోకించి లోకంబులకు బ్రదుకు గలుగునో యని పలుక
నప్పద్మనాభుండు గనలి యక్కవ్వడి నుద్దేశించి. 291

క. గురుసుతుఁడు నిన్ను మిగులుట, గర మాశ్చర్యంబు మున్ది గాండీవము దాఁ
దిర మయి యుండదొ బాహుల, వెరవుబలువు గుందెనో వివేకింపు మెడన్. 292

క. గురునికొడు కనుతలంపునఁ, బరుసాదసంబునకుఁ జొరక భంగపడితొ యు
ద్ధురతఁ గడుఁ జెడియె ననవుడు, [3]సరోషసంరంభుఁ డై విజయుఁ డాతనితోన్. 293

క. వెసఁ బెక్కస్త్రులు మనపై, ముసుఁగువడం బఱపి యతఁడు మురభంజన సం
తస మందెడు నింతనయేఁ, గసి మసఁగెదఁ జూడు నన్ను గాండీవంబున్. 294

మ. అని భల్లప్రకరంబులన్ గురుతనూజాస్త్రప్రతానంబుఁ ద
ద్ధనువుం గేతువు నాతపత్రమును జిత్రస్ఫార్తిఁ దున్మాడి గ్ర
క్కున నవ్వీపుఁడు శక్తియున్ గదయు నుక్కుం దాల్మియుం దోఁప నె
త్తినఁ దోడ్తో నవి ద్రుంచి వైచె సమరస్థేమాభిరామాకృతిన్. 295

ఆ. ఇట్లు ద్రోణసుతునియేపు పార్థుఁడు దుహి,నంబుఁ జెఱుచునినువిధంబు మెఱయుఁ
జెఱుచె నంతఁ బొదివె నుఱక యారథికు సం,శ్తకప్రజంబు సరభసముగ. 296

క. ఎందఱు వొదివిరి వారల, కందఱకును దమక తమక యర్జునచటుల
స్యందన మెదు రైనట్లు మ,డిం దోఁచెఁ దదీయబాణతీవ్రబహులతన్. 297

---

1 పోర ఋణంబు. 2 శితశరంబులు వే నిగిడించెఁ బై. 3 సరోషుఁ డై క్రీడి యనియెఁ జక్రాయుధుతోన్.

క. అప్పుడు గురుతనయాద్రిం, గప్పఁగ వజ్రోపమానకాండములు వెసం
గుప్పనఁగూర వఱిప నరుఁ, [1]డప్పరుసఁదనమున కోర్చి యతఁడుఁ బెనంగెన్.
వ. అ ట్లుశ్వత్థామ పెనంగు చుండ సంశ్తకి[2]వ్రజంబునందు. 299
క. చేతులు దలలును బహువిధ, - హేతులఁ దునియలుగఁ జేసి యిలఁదొరఁగించెం
జేతులకసి వోవంగ న, రాతులు బెగ్గిలఁగఁ గ్రీడి ప్రకటస్ఫురణన్. 300
క. తురగద్విపరథతూర్ణా, భరణధ్వజచామరాతపత్రశకలముల్
పొరిఁ బొరి ధరఁ గప్పఁగ నె, త్తురు లేఱులు వానిఁ దొలఁగఁద్రోచుచు వచ్చెన్.
వ. అట్టియెడ. 302
తే. అంగవంగనిషాదకళింగబలము, లర్జునునిమ్మోఁదఁ బెల్లుగ నడరుటయును
గురుతనూభవుఁ డతనిని మురవిరోధి, నంపపెనువెల్లి ముంచి బెట్టార్చి వేర్చి.
వ. అవ్విక్రమవిశేషంబునకు రోషంబు నొంది. 304
క. అవ్వీరుం డవ్విపు్రని, క్రొవ్వును నాసైన్యసమితి క్రూరోద్ధతియున్
నివ్వటిల నీక ఖచరులు, నివ్వెఱపడ సమరకేళి నిపుణత మెఱసెన్.
వ. మెఱసిన నెఱసినరోషంబున మఱియును. 306
మ. గురుపుత్రుం డసురాంతకుఁ విజయునిం గ్రూరాస్త్రసంతానని
ష్ఠురపాతంబున నొంప నాహరి దదాటోపంబు సైరింప క
న్నరుతో నౌషధ మూఁది చేసి తెవులు న్మర్దింప మున్నం దుది
న్నభర మై యుండదె యే పడంపుము రిపు న్సంరభివై నావుడున్. 307
వ. అతండు విజృంభించి గుణంబు సారించి. 308
చ. శిరమునఁ గంఠదేశమునఁ జేతులయందు నురస్థ్సలంబునం
జరణములఁ శరంబులు వెసఁ నిబిడంబుగఁ గీలుకొల్పుచుఁ
వెరవునఁ బగ్గముఁ దునుమ వేగమ యూడ్చెఁ దురంగమంబు ల
గ్గురుసుతుతేరు గయ్యమునకుం గడుదవ్వు దొలంగ భూవరా. 309
వ. ఆభూదేవుండును భగ్నోత్సాహుం డై యల్లన సూతనందనుసమీపంబునకుం
జనియె నప్పుడు శౌరి సంశ్తకసైన్యంబుదెసకుం దేరు నడపుచుం దమసేన
దిక్కు కోలాహలం బాకర్ణించి చూడ్కి యట నిగిడించి యర్జును నుద్దేశించి
వేదండారూఢుం డైనదండధారుండు మనబలంబులం గలంచుచున్నవాఁ
డమ్మగధోత్తముండు భగదత్తునంతవాఁడ యతని మడియించి మఱిచేయం
గలపని సూచికొంద మని పలికిన నక్కవ్వడి యొడంబడ నక్కడ కరదంబు
వోవ నిచ్చె నట్టియెడ. 310

దండధారుం డనురాజు వేదండంబుతోడ నర్జునుచేఁ జచ్చుట

క. పాండవసైన్యంబుల వే, దండంబుల ఘోటముల రథంబుల భటులం

---

1 డప్పరుసన కోర్చి యప్పు డతఁడు. 2 సైన్యంబునందు.

జండగతి మగధపతి నిజ, శుండాలముఁ బఱిపి యేపుఁ జూపి తెరల్చెన్.

వ. అవ్విక్రమవిహారంబు వీక్షించి. 312

తే. మాగధునికోల్తలకుఁ గాక మనబలంబు
విఱిగెఁ బొద పొద మని తాను దఱిమెఁ దేరు
హరియుఁ బఱిపంగ నర్జునుం డడ్డపడియెఁ
జండచేష్టితోద్దండవేదండమునకు.

క. అగ్గలిక దండధారుఁడు, దిగ్గజనిభనిజగజంబుఁ [1]దీవ్రత మెఱియ్
డగ్గఱఁగఁ బఱిపి హయముల, నగ్గరుడధ్వజుని నరుని నమ్ములఁ గప్పెన్. 314

చ. అలిగి కిరీటి మాగధధరాధిపుబాహులు ద్రెంచి గ్రక్కునం
దలయును ద్రుంచి యేనుఁగు నుదగ్రతఁ బీనుఁగుఁ జేసె నప్డు గొం
దల మొకయింత లేకతనితమ్ముఁడు గండుమ దాఁకి తోమరం
బులు వరఁగింపఁ గేలు శిరముం గరటిం దునుమాడె నుగ్రతన్. 315

క. తదనీకంబుగజంబులు, వొడివిన బలుగాలి మేఘములఁ దీవ్రగతిం
జెదరించుపగిది నరుఁ డు,న్మదుఁ డై నలుదెసలఁ దోలె మనుజాధీశా. 316

వ. ఇవ్విధంబున మగధసైన్యంబు మర్దించి సంశప్తకసైన్యంబుపైఁ గవిసి కపికేత
నంబు మెఱుంగులు మెఱయ మధుమథనువెనవున వెలిమావులగతు లక్కజంబు
గా నుక్కున బొర్థం భల్లనారాచప్రముఖప్రదరపరంపరలసొంపును బాహు
వీర్యధైర్యంబులపెంపును నింపనికరంబు వర్ణింప నందు మహార్ణవంబునం
దిరుగుమందరనగంబుచందంబున నిజస్యందనం బొప్ప నప్పటప్పటి కెక్కుడొదవు
మదంబునం ద్రిగర్తాదు లగునమ్మార్తురు పైపయిం గ్రమ్మికురియు నస్త్రశస్త్రంబులు
విదళితచ్ఛిన్నచూర్ణితంబులు సేయుచుఁ దదీయగాత్రంబులుం గరటిఘోటక
తనువులుం దనియ లయ్యను నుగ్గులయ్యను బఱియ లయ్యను గుదులయ్య
ను ధరం దొరఁగఁ దామరబావిం గేలి సల్పుసామజంబుచాడ్పున విహరించి
యవి హతధృతివ్రతహితు లగునహితుల నత్యుత్తమలోకంబులకుం బుచ్చినం
గొంచెపుమూఁక విచ్చినం బెద్ద వెనుకొనక యరదంబు మరల్చి నచ్చునెడ
నచ్యుతుం డర్జును నుద్దేశించి భవదీక్రమవిహారస్థలంబు సూచితే యని పలికి
వివిధాయుధఖండంబులను వేదండాశ్వరథపదాతిశకలంబులను భూషణాతపత్ర
కేతుచామరాంశంబులను జక్షుశ్చమత్కరణపరిణతం బగురణస్థలంబు సూపె
నప్పుడు గొఱప్రాణంబులతో నొఱలునరతురగద్విరదంబులను గొందఱు దమ
వారిం గానక [2]కన్నీళ్లు నించుచు నాలింగనరోదనప్రముఖంబు లైనకరుణాభాష
ణంబు లగునవస్థావిశేషంబులం బొందువారఁ గృపాళు వై యాలోకించుచు
నయ్యిరువురుఁ దమమోహారంబున నెసంగుకలకలంబు విని యుదీర్ణగమనంబు

---

1 దీవ్రరయమునన్, 2 సీళ్లిచ్చుచు.

నం జనుదెంచు చుండి రట మున్న కౌరవ్యులమొనయును గర్ణునిమొగ్గరం
బును రెండుముఖంబులం బెనంగు చుండి కయ్యంపు[1]టుచితత్వంబునం గలసె
నట్టియెడ రారాజు పురికొల్ప రాధేయునకుఁ బ్రాపయి పులిందబాహ్లీకశోక
ణాంధ్రభోజానీకంబు గవిసినం గౌంతేయబలంబునకు భరం బగుటయు. 317

మలయధ్వజుం డనుపాండ్యమహారా జశ్వత్థామచేతఁ జచ్చుట

సీ. పాండ్యుఁ డానేనలపై బెట్టిదంబుగ నడరి బాహాబల మక్కజముగఁ
[2]బేరిచి పీనుంగు పెంటగాఁ జతురంగముల రూపుమాపె నయ్యలఘుభుజుఁడు
ద్రోణభీష్ములు దనతోఁబాటి యనుపలుకున కోర్వఁ డచ్యుతార్జునులు దనకు
నెక్కుడు నా విన్న నేవగించుచు నుండు నవ్వీరుఁ డమ్మెయి నాక్రమింపఁ
ఆ. గని కడంగి యెదురు చని గురుతనయుండు
నగుచుఁ బగఱ నీవు మృగకులంబు
గలఁచుహరియుఁబోలెఁ గలఁచెదు నాదిక్కు
మొగము సేసి యనికి మొనయు మనియె. 318

చ. అన విని మేను వొంగ మలయధ్వజుఁ డుగ్రపునారసంబుఁ ద
త్తనువునఁ గ్రుచ్చి మార్వినినదంబు నభంబునఁ బర్వ నంపవె
ల్లి నిగుడఁ జేయఁ దొమ్మిదిశిలీముఖముల్ వెస నమ్మహీశుపై
ననిమిషవర్ణనీయగతి నగ్గురునందనుఁ డేసె నేసినన్. 320

క. ప్రతిశరములు పాండ్యమహీ, పతియును [3]బరఁగింప నైదు భగ్నము లయ్యెన్
గతి నెడక నిగిడి రథ్య, ప్రతతి ధరం గూల్చె నాల్గుబాణము లధిపా. 321

తే. మఱియు గురుపుత్రుఁ డేయ నమ్మలయకేతుఁ
డాశరంబులుఁ దద్ధనుర్జ్యాలతయును
దునిమెఁ దునిమిన నతిరయంబున నతండు
నారి సధించి యమ్ముల నభముఁ గప్పె. 322

వ. అప్పాండ్యమహీపతి పరివారసామర్థ్యంబున రథ్యవంతుం డయి వాయవ్యా
స్త్రంబున నయ్యంపపరంపరఁ బ్రతిహతంబు సేసి తదీయచక్రరక్షకులం దెగ
టార్చి యార్చినం గెరలి యగ్గురునందనుం దత్సహచరుల నుఱుమాడి రత్న
మయాగురుచందనసుందరం బైనమలయగిరిప్రకారంబునం బొలుచుకేతనంబు
గూల్చి గుఱ్ఱంబుల గీ టడంగించి సూతుప్రాణంబులు గొని చాపంబు ద్రుంచి
తేరు దుమురు సేసి యతండు వొలివోని పౌరుషంబునం బ్రమోగించునస్త్ర
శస్త్రంబుల నుఱుక నఱికి యగ్గ మై యున్నను గయ్యంబునలనివేడుక నతని
సమయింప నొల్లక యరవాయి గొనినయాలోనఁ బతితయోధం బైనసుకల్పిత

---

1 టుచితంబునం. 2 బేర్చినఁ బీనుంగు పెంట లై...రూపుమాసె. 3 నడరింప నేను.

మాతంగంబు నెక్కి గిరిశిఖరంబు నలంకరించుకేసరియ ట్లొప్పి యాద్రవిడే
శ్వరుండు సామజంబు నుద్దామగతిం దటీమి భీమాభిరామం బైనతోమరంబు
వైచిన మణిగణోజ్జ్వలం బైనయాద్రాణి శిరోభూషణంబు ధరణింబడినఁ ద్రొ
క్కఁబడినభుజంగంబుపోలికం గనలి యబ్బలుమగండు తత్పార్శ్వవర్తులనార్యుర
రథికవరులఁ దద్వేదండంబుతుండంబును జరణచతుష్టయంబును నమ్మేది నీపతి
పాదంబులుఁ గరంబులు శిరంబులు నతితీవ్రభల్లంబులం దునుమాడిన నద్ధిక్కు
మూఁకలు విచ్చెం గురుభూవరుం డమ్మహీసురవరుం జేరం జని యగ్గించెనప్పుడు.

క. నిలు నిలు మని తమమూఁకల, నిలిపి వృకోదరుఁడు గవిసె నీబలములపైఁ
దలకొని ధృష్టద్యుమ్నా, దులు స రంభోద్భటముగఁ దోడ్పడి రధిపా. 324

క. [1]వారలవడి కోర్వక య,క్కారవసైన్యంబు దెకలఁ గర్ణుఁడు దర్ప
స్ఫారత నదల్చి నిల్చి యు,దారగతిఁ వైరిరథికతతి మారొక్కనియెన్. 325

వ. అతనికి బాసట యై యడరినయశ్వత్థామచేతం బలువురు పాంచాలురు వొలిసిరి
కృష్ణుండు గ్రీడికిం బాండ్యమహీపతి సమయుట సూపి సమీరనందనకర్ణాదు
లగునిరువాఁగురథికులపరాక్రమంబును వేఱువేఱ నిరూపించి చూపిన నతండు
ను రథంబు మనసేనలోనికిం బోవ నిమ్మనిన నతం డట్ల చేయ నుబ్బినపాండవానీ
కంబునకును రాధేయగురుపుత్రులరభసంబునం బేర్చినమనమొఁకును సంకుల
సమరం బయ్యె నం దాకర్ణునకు ధృష్టద్యుమ్ననకుం బరస్పరశరకర్తనంబును
నితరేతరచ్ఛత్రకేతుఖండనంబును ననోన్యసన్నవిదారణంబును మిథశ్శరీర[2]పాత
నంబున్ను నగుసంగ్రామంబు సెల్లె నట్టియెడ. నాసూతనందసునకుం దలకడచి
గురునందసుండు ద్రుపదనందసుం గవిసి బ్రహ్మాఘ్ను నిలు నిలు మేను గలుగ
నెట్లు బ్రదికెద వని పలికి వెండియు. 326

క. మాతండ్రియెడం జేసిన, పాతకము గతంబు గాఁగ బాంచాలసిక్థా
తునిమెద నిను నరుఁ డిట, యేతేరక యున్నఁ బాఱి కీవు నిలిచినన్. 327

వ. అన విని ధృష్టద్యుమ్నుం డతని కిట్లనియె. 328

క. మాతండ్రికుటికి నటికిన, హేతియ నీకొఱకు నునిచి తిపుడ నటుకుదు
నీతులువపలుకులకు నీ,డై తోఁచినయుత్తరంబు నదియ దురాత్మా. 329

వ. అని యంత నిలువక. 330

తే. వినుము బ్రహ్మాఘ్నుఁ డన నీకుఁ జనునె బ్రాహ్మ
ణబ్రువఘ్నుఁడ నై సమున్నతి వహించు
ననునుఁ గిల్బిషపరుఁ డనునిన్ను జనకు
కడకుఁ బుచ్చెద వేగిరపడక నిలుము. 331

---

1 వారలయురవడి కోర్వక, కారవ. 2 శాంతనంబును. 3 కోర్కి నటికిన, హేతియ నీ కోరికియును నిప్పుడ నటుకుదు ; హేతిన నీడైనకోర్కి నిపుడ నటుకుదు.

వ. అనియె న ట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుషంబులు వలికి తలపడి వియ
త్తలంబు విశిఖశిఖాకలాపంబులం గప్పిరి రాధేయుండు యుధామన్యును త్త
మౌజోద్రౌపదేయశై నేయులను మఱియుం జేయంగల పాండవపాంచాలయోధు
లను బొదివి భండనంబు సేయుచుండె నాధృష్టద్యుమ్నుండు గురుపుత్రకోదం
డంబు దుండంబులు నేసినం గుషితుం డై యొండువిల్లు గొని యవ్వీరుండు. 332

క. సూతతురంగస్యందన, కేతనచాపములు నఱికి కేలిమెయిన్ ను
గ్గెతొరఁగ నేసెఁ దోడ్తో, నాతతశక్తియును గదయు నతఁ డెత్తంగన్. 333

వ. అప్పాంచాలోత్తముండు వాలునుం బలకయుం గొని కవియం గడంగిన నవి
యుసు దుమురు సేసి పెల్లేసి పడ కున్న నశ్వత్థామ వేగిరపడి వెఱఁ గందుచు
చేతిబాణాసనంబు విడిచి కృపాణంబు గొని భుజంగంబుదెస కడరువిహంగపతి
విధంబునఁ జనుట సూచి సవ్యసాచితో శౌరి ధృష్టద్యుమ్నుండు గురుపుత్ర బా
రిం బడియెం గావ వలయు ననుచు నద్దిక్కుఁ జూపిన నతండు సత్వరుండై యవ్వీ
రుం డాద్రుపదపుత్రుం గవిసినకొలందిఁ గ్రూరంబు ఁగునారాచంబులు గుప్పిం
చుచు నొప్పించిన నమ్మహీసురవరుం డయ్యుల్కాహంబు వదలి మరలి యరదం
బున కరుగ సహదేవుండు దనతేరిపైకి నప్పార్షతుం దిగిచికొని తొలంగం గొని
పోయె నక్కుంభసంభవసంభవుండగ్గాండీవి మాఱొక్కని పెనంగి బెట్టిదంబుగాఁ
గనుకనిం తాఁకి యతండు నాటినసునిశితశరంబున సోలె సారథి రథం బొండు
వలనికిం దోలె నర్జును డట్లు నిజసేనానాథు రక్షించి ద్రౌణిబలం బడఁగించుట
గనుంగొని కౌంతేయసైనికులు సింహనాదంబులు సేయ మక్కడ నాన్నాదుల
నాదం బెసంగి నింగి నిండిన. 334

తే. సూతసుతుఁడు ధనంజయుఁ జూచి రోష
కలుషితాత్ముఁ డై తలపడఁ దలఁచె నపుడు
తత్క్షణమున సంశప్తకతతియుఁ దోఁచె
రెండుఁగని యిట్టు లనియె నాక్రీడి హరికి. 335

వ. కర్ణుండు మనల మాఱొనం గడంగెడు సంశప్తకులు ప్రమాణం బొనరి కర్ణు
చేతం దగులువడితిమేని సంశప్తకుల కోహాటించినవారమగుదుము వారలనిక్కు
దేరు వోవ నిమ్ము. 336

చ. అన విని యట్ల చేసె నతఁ డర్జునుఁ డారిపుకోటి మొట్టి యే
పున నుఱుమాడు చుండెఁ గురుభూవర యప్పుడు ధర్మసూతనం
దనులు సముద్ధతిం గడఁగ దండడి క్రొత్తగ వారిసేనయున్
మనమొనయుం బెనంగె నుపమారహితం బగువిక్రమంబునన్. 337

ఉ. సంగర మేను బెక్కుదివసంబులు సూచితిఁ గాని యొప్పు నా

---

1 ననికిఁ బొడమిరి కర్ణు.

NARLA MEMORIAL LIBRARY
V.R NARLA
D. P. R. I.
Acc. No.

భంగి మునుంగ దచ్చెరువుపాటునఁ జిత్తము వోరు చున్కి యో
త్రుంగుచు నున్కి యో [1]యెఱుఁగఁ దూలక పైపయిఁ గ్రమ్ముఁ గూలు సే
నాంగము లందు నిందుఁ గలహాంబుమహోగ్రత యేమి సెప్పుదున్. 338

కర్ణుఁడు పాంచాలసైన్యంబు భైన్యంబు నొందించి విజృంభించుట

తే. అంపుఁబొంచాలవీరు నశ్వసూత, రథసమేతంబుగా నంగరాజు దర్ప
మెసఁగ నేవురఁ బదువుర నేడ్వురను మ, హాస్యమార్గణములఁ దునుమాడెనధిప.
క. పదపడి పాండవయోధు, ల్వొదివినఁ బెనుఁదుంగమడువులో గజపతి యు
న్మదవృత్తిఁ గేలి సలుపుగిది నాతఁడు [2]వోలె సురలు గీర్తన సేయన్. 340
వ. అట్టియెడ. 341
చ. ద్రుపదతనూజులుం గవలు ద్రోవదిపుత్రులు శౌరితమ్ముఁడుం
గుపితమనస్కులై బలుపుఁగోల్తలఁ దాఁకి రతం డదల్చి యు
గ్రపుకభసంబునఁ శరపరంపరలం బరఁగించె గౌరవా
ధిపుహృదయంబు మోదమునఁ దేలఁగ నందఱియంగకంబులన్. 342
వ. వారలపైనక్కురుభూనాథుం డేనుఁగుకయ్యంబునకు వెరవుగల కళింగవంగాంగ
మగధసుహ్మపౌండ్రాదిదేశంబులబలంబులం గవియించిన నవి తదీయచతురంగ
బలంబుల మట్టి మల్లాడి చిత్రవధవిహారంబు సలుప నగ్గజప్రధానసేన లగ్గలికం
జించి చెండాడుచునాదండిమగలును జేకితానప్రభద్రకులును రౌద్రరసంబునం
బెనఁచినం గనుంగొని మదంబునం బొదలి యుత్తరించి యురవడించిన. 343
ఖా. వంగాధీశుఁ గరీంద్రుతో [3]నడఁగ గర్వస్ఫూర్తి సైనేయుఁ డే
యం గేలీగతి మాద్రిలేఁగొడుకు పౌండ్రాధీశ్వరుం గిట్టి యా
భంగిం గూల్పఁ దదగ్రజుం డటుల దర్పం బొప్ప సుహ్మాధినా
థుం గోపంబునఁ ద్రుంప నేచెఁ గరటిస్తోమంబు లంతంతకున్. 344
క. విను మ ల్లేచి నకులుఁ బొడి,వె నుదగ్రధ్వని ననేకవేదండము లం
దెనిమిదిటిఁ గూల్చె ప్రాణము, లెనిమిదియొనిమిదులఁ దమ్ముఁ డేడ్తెఱ నధిపా.
క. ఆధృష్టద్యుమ్నాదులు, గ్రోధాంధత నడరి యేనుఁగుల సంహరింప
వ్యాధూతములుగఁ జేయుచు, రాధేయుం గదియ సంగరము వేర్చె నృపా.
వ. ఆసమయంబున శోణితంబు పెల్లున మున్నెగసినరేణు వడంగిన నిరువాఁగు
సైనికులును దమతమయడియాలంబులతోడిగొడుగులును సిడంబులును బెద్ద
యు మెఱసి పెనంగుచుండ సంహృకసంచయంబు గించిదవశిష్టంబుగా నష్టంబు
నేసిన సవ్యసాచికి శౌరి యక్కొరవపాండవబలంబులపోరు సూపి యప్పుడు దు
ర్యోధనుండు దనయందుఁ జేయంగలవారును దానును ధర్మనందనుం బట్టు
తలంపున బెట్టు పొదువుటయు నమృతంబున కాసపడి యడరునసురుల మరల్చు

---

1 యనఁగఁ. 2 దోలె. 3 నడవ.

శక్రాగ్నులచందంబున భీమసేనుండును సాత్యకియుం బ్రతిహతులం జేయుటయు నంత నిలువక యక్కురువిభుండును గర్ణకృపాశ్వత్థామలును నుద్దామగతి నయ్యిరువురశరజాలంబుల నమ్ముల జడియుచుం గదిసి యక్కొంతేయాగ్రజుకంకటంబు ద్రుంచివైచుటయుఁ గర్ణునుత్సాహంబునం గడంగు థార్తరాష్ట్రులసింహనాదంబులకుం దెరలక మరుత్సుతుండుఁ మండలప్రచారుం డగుటయు నాసూతనందనుండు మొదలగు నమ్మేటిమగలమార్గణమ్ము లమ్మనుజపతిపైఁ బరఁగుటయు నకుల సహదేవసాత్యకిధృష్టద్యుమ్న ద్రౌపదేయప్రభృతులైన పాండవేయ పాంచాలాదియోధులం గలంచి యక్కర్ణుండు కమలాకరంబునం గేలిసలుపుశుండాలంబులీల నటించుటయు నవ్వీరుం డడ్డలిక నక్కవ్వడిరాకగోరి కపికేతనం బాలోకించుటయుం గలిగిన యప్పరిపాటి యంతయుఁ నేర్పడం జెప్పి యారాధేయు రభసం బుగ్గడించి మఱియు ని ట్లనియె. 347

క. నినుఁ దలపడఁ జూచినయా,తనియే డ్తెఱ మంట సొరఁగఁ దలఁచుమిడుతయు
బ్బున కెన యై నాకుం దో,చినయది ద్రుంచింపు మితని శితవిశిఖములన్. 348

వ. అని పలికి యతని కప్పుడు దోడ్పడ నుత్సహించుభవత్సుతు నుపలక్షించి బీభత్సునకుం జూపి. 349

ఉ. ఇత్తఱిఁ ద్రుళ్లి సూపి నిను నేపున మార్కొని గెల్తు నఁ తఁటం
పెత్తి సుయోధనుం డడె యహీనబలంబులఁ గూర్చెఁ గర్ణుతో
మత్తగజంబులీల నెలమామిడిఁ గూల్చినభంగిఁ బాండుపు
త్రోత్తమ వీనిఁ గూల్పు మతఁ డొంటిగ రాజ్యము నీకుఁ జేకురున్. 350

వ. అనునవసరంబున. 351

మ. సమదాటోపత వాయునందనుఁడు ధృష్టద్యుమ్నశై నేయు లే
కమనోవృత్తిఁ గడంగి తో నడర దోర్గర్వంబు శోభిల్ల శౌ
ర్యము సొంపార నిలింపకోటి వొగడఁ రారాజుసైన్యంబు లో
కొఁకమొగిం బెల్లగిలంగ బెట్టడగె సక్రోథాంతరంగంబుతోన్. 352

క. అడరి పటుబాణజాలం, బడరింపఁగ వారిబలము లధికరయము నె
క్కుడుమనము నొలయఁ బైకొని, బడలువడఁగఁ జేసె నీదుబలముల నధిపా.

క. వడిఁ బొదివి భీముఁ డార్చినఁ, జెడ విఱిగినసేన నేమి సెప్పుదుఁ దనదొం
దడిఁ దాన చదిసె వెనుకొను, కడిఁదిమగలచేత గాసి గాదె నరేంద్రా 354

ఉ. మ్రొగ్గెడువాహనంబులును మోములు వాడఁగ వాహనంబుల
న్డిగ్గి తలంగుసైనికులు నేలకుఁ గష్టపుఁజొప్పు సొప్పడం
ద్రగ్గుసిడంబులుం గులముఁ దన్నుఁ దలంచి యొదిర్చి యొంటిమై
మ్రగ్గెడువాఁడు నై కురుధరావరుసైన్యము రూపు మాయఁగన్. 355

ఆ. పావనికి నిషాదపతినందనుఁడు మాఱు,కొనిన నాతఁ డతనికుంజరంబు
కరముఁతోఁ దదీయకరములు శిరమును, నఱకె శితశరములు నాలుగింట. 356

క. మూఁడఱొహిణు లిమ్మెయిఁ, బోఁడిమి సెడి పాఱఁ బవనపుత్రునియెదుర్ఁ
వేఁడిమి సూపఁగ నొకఁడు, న్వాఁడిమగఁడు లేఁడ యే మనం గల దధిపా. 357

వ. ఇవ్విధంబున విక్రమించినభీమసేనుబరవసంబును దదీయసైనికులసంరంభంబునుం బద్మనాభుండు ఫల్గునునకుం జూపి చెప్పె ననిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుండిట్లనియె. 358

క. నీచెప్పెడు మెయి సూడఁగ, నీచత వాటిల్లె మనయనీకమునకుఁ దా
రేచేటు సెడిరొ కౌరవు, లాచరిత ముపన్యసింపు మంతయుఁ దెలియన్. 359

క. అనవుడు నతఁ డిట్లను న,మ్మనుజపతికి హితులు సెప్ప మానక నీచే
సినదుర్ణయమునఁ జేటొం,దెను వగవక రణము వినుము ధీరవిచారా. 360

వ. ఇట్లు భీముకడంక గని కవ్వడి దనమునుము గొంచెపుమూఁకలం దోలి మగిడి మనసేనల మర్దించుటకుం దమవారిఁ జేరం జనఁ గౌరవపతి యమ్మారుతి మార్కొనిం. 361

దుర్యోధనుండు భీమసేనుం దలపడి పోరుట

తే. ఎందు వచ్చెదు నిలు నిలు మేను గలుగఁ, గడిమి సెల్లునె నీకు నీక్షణమ నిన్ను
నంతకునిపాలి కనిచెద ననుచు రోష, రక్తలోచనరుచుల శరములు వఱపె. 362

క. రాధేయుండు నుదీర్ణ, క్రోధుం డై గర్జతోడిగుణరవము నభో
[1]బాధం బొనర్పఁగా నిజ, యోధులఁ బురికొల్పికొని సముద్ధతిఁ గడఁగెన్. 363

వ. అట్లయ్యిరువురు నుత్సాహంబు వాటించి నిజానీకంబు నిలువరించిన నది పురికొని పోరికి నమరుటయుఁ బొండవబలంబును దిరం బయి పెనంగం దొడంగె నట్టియెడ నక్కడ నిక్కడఁ జేయం గలదొరలు దలపడి యుక్కున నక్కజం బగు సమరక్రీడ సలిపి రందు. 364

సీ. కర్ణుఁ డేపారి శిఖండిరథ్యముల సారథిఁ గేతువును గూల్చి రయము మెఱయ
విగతాయుధుఁడుఁ బొణవిహతాంగుఁడునుగానుదగ్రుఁడై తఱుమనతండుదొలఁగఁ
బాఱె దుశ్శాసనపార్శ్వ మొండొరు తనువులు నొంచుచు ననిమిషులకు
నచ్చెరు వగునట్టియని సేయ వారలయనుచరు లెడసొచ్చి పెనఁగి రంగ

తే. రాజుసూడఁ దత్పుత్రసారథిశిరంబు, నకులుఁ డొకభల్లమునఁ ద్రుంపఁ జకితమైక
లంగునచ్చటిమూఁకఁ జలంబు మెఱయ, నిలిపె నాసూతసూనుండు నృపవరేణ్య.

వ. అట్లు సారథిరహితుం డైనవృషసేనుండు వేఱొక్కసూతు నమర్చికొని తండ్రికిం జక్రరక్షకుం డై నిలిచె నకులుండు నొండుదెస కడరె సహదేవుం డులూకుని విరథుం జేసి పఱపె సాత్యకి సౌబలు లన్యోన్యకేతుపాతనంబును బరస్పర

---

1 వేధి యగుచు నిగుడఁగ నిజ; వీథిఁ బొలుపారఁగా నిజ.

కంటకర్తనంబునుం జేసి రాశైనేయుండు దురంగంబులం జదిపిన నరదంబు డిగ్గ
నుటకి యోసరించునగ్గాంధారవిభుం గని యులూకుండు. 365

క. మును సహదేవుం డెగవం, జనినప్పుడ యొండుదేరు సవరించుకొనం
గనుట నది పేర్చి యతనిం, గొనిపోయెను సంగరమునకుం దొలఁగంగన్. 367

ఉ. అచ్చటిమూఁక నల్లడల నాతురతం జెడి పాఱి భీముచేఁ
జచ్చెఁ గురుక్షితీశ్వరునిసారథి గూలె హయాళి నుగ్గు గాఁ
జొచ్చె రథం బతండు వెఱ సొచ్చి ధరిత్రికి దాఁటి పోయి వె
న్నిచ్చిన నీదుయోధవరు లేడ్తెఱ మారొక్కని రమ్మరుత్సుతున్. 368

వ. యుధామన్యుండు గృపాచార్యధనుర్విదునిమిన నమ్మహాత్ముండు వేఱొక్కవిల్లెత్తి.

ఆ. కేతనంబు గూల్చి యాతపత్రము దును,మాడి సూతుఁ జంప నధికభయము
గడిరి తేరు దాన కయ్యంబునకుఁ దొలఁగఁదోలె నతఁడు కౌరవేంద్ర. 370

క. శితశరము లుత్తమాజుఁడు, గృతవర్మనిమేన నింపఁ గినుక గదిరి మా
ర్చితుఁడుగఁ జేసె నతఁడు వెస, నతనిం దత్సూతుఁ డెగచె నరదముఁ దొలఁగన్.

అశ్వత్థామ యర్జునుం దలపడి మహాహవంబు సేయుట

చ. గురుతనయుం డనేకరథికుల్ దనపార్శ్వములం దుదగ్రులై
దురముకడంకమైఁ దఱుమ దోర్బలశౌర్యము లుల్లసిల్ల ని
ష్ఠురశరవృష్టి ముంచె మధుసూదను మధ్యమపాండవుల్ వియ
చ్చరులు ప్రశంస సేయఁగ నిజధ్వజినీనయనోత్సవంబుగన్. 372

క. అలిగి నరుఁ డైంద్ర మాదిగఁ, గలదివ్యాస్త్రంబు లేయఁ గా నయ్యెయు
జ్జ్వలమార్గణంబులను న,క్కలశభవసుతుండు మాన్పఁ గౌరవముఖ్యా. 373

వ. ఇవ్విధంబున ద్విధాస్త్రంబులం బోరి పోరి. 374

సీ. ఉఱక యశ్వత్థామ యుగ్ర బాణంబులు విజయునిదక్షిణభుజము దూఱి
మూఁడేయ నొచ్చియుఁ బోడిమి సెడక యబ్బలియుం డదల్చెఁ దత్పార్శ్వవర్తు
లగు పెనుమూఁకల నమ్ములవెల్లిఁ బేరల్క నక్కుంభజునాత్మజుండు
రథ్యచయంబు నా రాయణు వానరధ్వజము నవ్వీరుగాత్రమును బొదివె

తే. మెఱుఁగువాలంపగముల నమ్మెయి నరుండు,ద్రోణితోడ భరంపడి రణమొనర్చు
చుండ నట మున్న ధర్మజుఁ డురవడించి,చిత్రసేనుని నమ్ములఁ జిక్కఁ వఱిచి. 375

క. తఱిమి తనమునుముసైన్యము,నుఱుమాడఁగఁ గని సుయోధనుఁడు మున్ను గనే
డ్తెఱ నీయోధులు మారొక్కని. యటేముఱి నొప్పించి పట్ట సమరి పొదివినన్.

ఉ. పావనిఁ మున్నుగాఁ గవలుఁ బార్షతుఁడుఁ వెస వారిఁ దాఁకినం
జేవ దలిర్ప నచ్చటికిఁ జెచ్చెరఁ గర్ణుఁడువచ్చి తీవ్రబా
ణావృతమూర్తిఁ జేసె మనుజాధిప యారథికావలిక థను

జ్యా వితతస్వనంబున [1]వియద్వివరంబు ప్రపూరితంబుగన్. 377

క. అట్టియెడ [2]మా ద్రిపిదపటి, పట్టి కురునృపాలు రెండు పదు లమ్ములు దా
బెట్టుగ నేసిన వేదన, ముట్టుడుఁ జేడ్పడియె నతఁడు మొనయును దలఁకెన్.

మ. కని రా ధేయుఁడు దివ్యబాణనిహతిం గౌం తేయసైన్యంబు నె
ల్లను నొప్పించిన బీఱువోయె నది యుల్లాసోగ్రుఁ డై ధర్మనం
దను నమ్మేటిమగండు గిట్టుటయు నాతం డల్లి పెల్లేసినన్
విను మందస్మితసుందరుం డగుచు నవ్వీరుండు ధీరోద్ధతిన్. 379

వ. అనేకచండకాండంబు [3]లంగంబునం గీలించి. 380

ఆ. వలుఁదనారసంబు వక్షంబుఁ దూఱంగ, నేయుటయును బొండవేయుఁ డార్తిఁ
గూరి నిలువ లేక కూర్చుండఁబడి సూతు, నరద మెగవు తోలఁగ ననియె నధిప.

వ. అనుటయు వాఁ డట్ల చేయం గౌరవులు గడంగి పో నీక పొదువుం డనునెలుం
గులతో నక్కాంతేయాగ్రజు వెన్నాడి కవిసినం గేకయపాంచాలబలంబు లడ్డ
పడి పెనంగె భీమసేనుండు సుయోధను నిలు నిలు మని యదల్చి యమ్ములం
గప్పె నప్పుడు రా ధేయుండు రభసంబున 382

క. పాంచాలురఁ గేకయుల ను,దంచితగర్వమున వాలురమ్ములవెల్లిఁ
ముంచిన నోటఁటి యరికరి, పంచాననమూ ర్తి భీముపజ్జ కొదిఁగినన్. 383

వ. ఆకర్ణుండు నిజరథంబు మెఱయ ధర్మనందను వెనుకొనియె నతండు విశిఖవేదనం
జేడ్పడినచి త్తంబుతో శిబిరంబున కల్ల నల్లన పోవు చుండియుఁ నన్ను నాసూత
నందనుండు మూఁడుదూపుల నేసిన మఱలి యమ్మేటిమగనిమేనం బలుమూర్ఛణం
బులు సొనిపి తత్సారథి సాయకత్రయంబునను హయంబుల శరచతుష్టయంబు
నను స్రుక్కించె నట్టియెడ. 384

క. ఇరుదెసల నున్నకవ లన్నరపతిదురవస్థ సూచి నారాచపరం
పరలు వరఁగించుచును జె,చ్చెరఁ గర్ణునిఁ దాఁకి రతఁడు చిఱున వ్వొలయన్. 385

తే. వార లిరువుర నుగ్రంపునారసములఁ
గప్పి దంతవర్ణములును గాలవాల
సుందరంబులు నగుధర్మనందనునితు
రంగమంబులఁ బడ నేసి రయము మెఱయ. 386

క. అతనిశిరస్త్రాణంబును, శితవిశిఖనిపాతితంబు నేసి యుదారో
ద్ధతి నకులుకార్ముకము హయ,తతియుం దునుమాడుటయు[4]నతండును నతఁడున్.

క. సహదేవునితే రెక్కిన, నహితాంతకుఁ డైనకర్ణుఁ డమ్ములవ్వార సం
పిహితశరీరులఁ జేసెను, బహువిధబాణములఁ జలము బలమును మెఱయన్.

చ. కనుఁగొని శల్యుఁ డిట్లనియెఁ గర్ణునితో నిది యేల ధర్మనం

---

1 వియత్తలమెల్లఁ బ్రపూ. 2 మాద్రిపదపటి. 3 లొడలం గీలించి. 4 నతఁడు నాతండున్.

దనుపయి నాగ్రహించెదు హితం బగుకార్యమె యిమ్మహీశు నీ
వనిఁ దెగటార్చిన ట్లయిన నర్జునుఁ డుత్కటశోకరోషముల్
వెనఁగొన నిన్నుఁ గౌరవులఁ బీనుఁగు పెంటలు సేయకుండునే. 389

తే. ఇతఁడు దెగటాఁ తెనేనియు నేమిఫలముఁ,గలదునరుఁబొలియించుటయ లఘుశౌర్య
మది కురుక్షితిపాలున కఖిలరాజ్య, సిద్ధియును జేయు నింక నాబుద్ధి వినుము 390

వ. అదియునుం గాక. 391

క. వాఁడె కురుక్షితిపాలుఁడు, పోఁడిమి సెడి భీముచేతఁ బొదువఁబడియె న
వ్వాఁడిమగని కడ్డము నీ, వేఁడిమి దక్కంగఁ గలదె వే ఱొకఁ డరయన్. 392

క. పవనసుతుచేత నాభూ,ధవుఁ డీల్గినయేని నీవు ధర్మతనయునిం
గవలఁ సమయించుట దలఁ,ప వృథాస్ఫురణంబు గాదె పరబలభేదీ. 393

క. అనవిని యట్లెత్తి భవ, త్తనయునిదెసఁ జూచి వాయుతనయునిచే నా
తనిపొదువఁబడుట యేర్పడఁ, గని రాథాతనయుఁ డతనిఁ గావఁగఁ జనియెన్.

క. చనుటయు నజాతశత్రుఁడు, దనశిబిరంబునకుఁ బిన్నతమ్మునియరదం
బున నతని నతనియన్నను, గొనిచనియెను సత్వరముగఁ గురుకులముఖ్యా. 395

వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మనందనుపలాయనం బెఱింగించె
ననుటయు. 396

ఆ. మొదలిరాజు నభయముగ నిట్లు సమరంబు, దొఱఁగి చనియె నట్టి పెఱబలంబు
దొరలు నిలిచి పోరు టరిది యనంతర, వర్తనంబు విప్రవర్య చెపుమ. 397

వ. అని యడుగుటయు. 398

చ. అనిమిషవంద్యమాన ఘనసాదరశీలసుధాయమాన స
త్త్వనలినగంధరూప విబుధద్విషదంతకరప్రతాప సం
జనితనిరస్తకామ మునిసంఘమహార్ణవపూర్ణసోమ వే
దనికరసంవిధేయనిజతత్త్వపరిష్కృియ నిత్యనిష్కృియా. 399

క. ప్రమితివిదూరా సుమన, స్సమితిసమారాధనప్రసన్నాకారా
గమనాగమననిరసనా, శమన దమనసాధ్యపరమసారోల్లసనా. 400

మాలిని. ద్విజపతివృషభాంకోదీర్ణ కారుణ్యపూర్ణా
భజననిరతరక్షాప్రౌఢ నిర్భేదరూఢా
గజదురితసముత్సోఢృ హృత్పద్మనిగూఢా
యజనవిధిఫలత్వావ్యాప్త నిత్యప్రదీప్తా. 401

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున కర్ణపర్వంబునందు ద్వితీ
యాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణపర్వము, తృతీయాశ్వాసము

మచ్చరణాంబుజయుగ

ళీమధుమూర్తిప్రభా[1]విలీనవిమలచే

తోమత్తభృంగభక్తజ

నామృతసరసీస్వరూప హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు కర్ణుండు గౌంతేయాగ్రజు విడిచి దుర్యోధనసంరక్షణంబునకుం జనుట విని ధృతరాష్ట్రుండు దన మనంబున. 2

క. అనిలజునకుఁ జాలఁడె నా, తనయుఁడు మోసంబుగాక ధర్మజుఁ డట్లం
బినఁ బో నిచ్చుట రాథా, తనయునకుఁ బుద్ధి[2]యగునె తప్పెం దప్పెన్. 3

వ. అని వగచి యుధిష్ఠిరుండు సనినపిదప నెత్తెఱంగున సంగరంబు సెల్లె నని యడిగిన సంజయుం డతని కిట్లనియె నట్లు సని యాధర్మతనయుండు రథావతరణంబు సేసి మందిరంబు ప్రవేశించి సెజ్జ నొడలు సేర్చి నాటియున్నయమ్ములు వెఱికించుకొని హృదయంబున నమ్మెయి నున్నపరిభవంబు పీడ యొనర్ప విషాదవివర్ణుండగుచుఁ గవలం గనుంగొని మీరు సమీరనందనుకడకుం జనుఁ డని చెప్పె నట మున్న నకులుం డొక్కయరదం బాయితంబు సేసికొని యుండుట నయ్యరు వురుఁ ద్వరితగతిం జని యంబుదంబుచందంబున గర్జిల్లుచుఁ గౌరవులతోడం గయ్యంబు సేయుచున్న భీమసేనుఁ [3]జేరం జని యవష్టంభవిజృంభణంబునం బొలిచి రంత నప్పాండవాగ్రజు తెఱం గేమియు నెఱుంగక నరుండు ద్రౌణితోడ భరంపడి రణం బొనర్చుచుండి. 4

క. నెఱి దగఁ దేజిత మై గమి, మెఱుఁగు లడరునారసమున మిక్కిలివడి నే

---

1 భిలీన. 2 యఱునె. 3 సేనం జొచ్చి.

డ్డెఱి మెఱియ నురమునఁ నొంచిన, నుఱి కవ్విపుఱిండు వైచెనుగ్రంపుగదన్. 5
వ. వైచిన నవ్వీరుండు. 6
చ. అని దునుమాడి మేనఁ బదియమ్ములు గ్రమ్మఱఁ గ్రుచ్చి సూతు వె
ట్టిద మగుకోలఁ గూల్చినఁ గడిందిమగంటిమి దాన రథ్యసం
పదయును నూలుకొల్పికొని పార్థునిఁ గృష్ణుని నొంచె విస్మయం
బొదవఁగ దేవకోటికి నృసోత్తమ యగ్గురుపుత్రుఁ డుగ్రుఁ డై. 7
వ. అట్లద్భుతవిక్రమంబున నశ్వత్థామ విజృంభించిన సహింపక. 8
చ. హయములు పగ్గమఁల్ వెడఁదయమ్మున నుగ్గుగఁ గ్రీడి యేయుడున్
రయమున నీడ్చెఁ దే రటు దురంబునకుం దొలఁగంగ నెంతయున్
భరమున నీమొనల్ గలఁగి పాఱె నరేశ్వర వారిసైన్యసం
చయ మెగవఁ మహీతలము సంభృతకంపము గాఁగ నల్లడన్. 9
ఉ. పాఱినఁ జూచి కౌరవనృపాలుఁడు సూతతనూజుతోడ నీ
కాఱియ మద్బలంబునకుఁ గాఁ దగునే వివిధాస్త్రసంపదన్
మీఱిన నీవె సూడఁగ నమేయపరాక్రమ నీకుఁ బొండవు
[1]ల్లాఱె తలంప నీదగుబలంబును జేవయుఁ జూపు మిత్తఱిన్. 10
వ. అనిన విని యబ్బలుమగండు మదోద్రేకంబున మద్రపతి నాలోకించి యిట్లనియె.
చ. కనుఁగొను మిప్పు డేను మురఘుస్మరుఁ బార్థుని భీమసేనునిం
దునిమెద నస్త్రసంపదయు దోర్విభవంబును శౌర్యసారము
న్నలకు నెల్లఁ దెల్లముగ నా దగుపూనిక పార మెద్ది మే
దినిఁ గురునాథుఁ డొక్కఁడె యతిస్థిరసౌఖ్యత నేలునట్లుగన్. 12
వ. రథరథ్యగతులు నెఱియ మెఱియ వలయుం జూమ్మీ యని పలికి విజయంబు వీ
ఱించి గుణంబు సారించి గాండీవంబు నీ కెదురే యని యగ్గించి యప్పుడు పై
పయి నురవడించుపరసైనికులం జే యెత్తి యదల్చి భార్గవాస్త్రంబు ప్రయోగిం
చిన నమ్మహనీయసాధనంబు. 13
శా. ఘోరానేకశరాకృతిం బరఁగి సంక్షోభంబు గావించుచుం
దేరుల్ [2]ద్రుంగఁగ వారణంబులు ధరం ద్రెళ్లంగ నశ్వాలి ను
గ్గై రక్తంబునఁ దేలఁగా భటచయం బత్యంతచూర్ణీకృతా
కారత్వంబు భజింపఁ గేళి సలిపెం గొంతేయసైన్యంబునన్. 14
వ. ఇప్పరుసున భార్గవాస్త్రబాధితం బై యప్పాండవబలంబు వెఱచఱచి మరల
పఱచిన మనమూఁకలు వెన్నడిం దఱుమ నాసూతనందనుం డల్లఁచి యార్చి
[3]యంటుం దాఁకి విశిఖశిఖలు నిగిడించుచుఁ బొగ లేనిమంట పగిదిఁ బ్రదీప్తుం
డయినఁ దదుత్సాహంబున కోటువడి యాసైన్యంబును జనంబులు హాహాకా
రంబు లెసఁగ దీనదశం బొంది ముకుందపురందరనందనులం బోరొక్కని యా

---

1 మాఱు మసంగ ని. 2 ద్రుగ్గఁగ. 3 యదరంటుం దాఁక.

క్రందించి రట్టియెడ. 15

ఉ. గాండివి శౌరి కిట్టు లనుఁ గర్ణునిఁ జూచితె యేకవిక్రమో
ద్దండతఁ దెంపు సేసి పటుదర్పము సూపుచుఁ దేతి చూడ రా
కుండెడునట్లుగా నలుక నుగ్రత మండెడు నిప్పు నేర్పుమై
నుండక యీసునం దొడరి యోటమి దెచ్చికొనంగ నేటికిన్. 16

క. వచ్చిన మఱి గెల్పు గొనఁ, వచ్చునె తనయెడలు గలుగ వైరుల గెలువఁ
వచ్చుం దఱి వచ్చిన నది, మెచ్చుజయార్థులకు [1]మరుదమిత్రధ్వంసీ. 17

తే. పట్టపగలింటిసూర్యునిపగిదిఁ గర్ణుఁ, డుగ్రమూర్తియై వెలుఁగుచు సున్నవాఁడు
మనరథం బిప్డు మాధవ మరల నిమ్ము, బ్రదికియుండిన శుభములు వడయనచ్చు. 18

వ. అనిన విని వాసుదేవుండు వడముడిదిక్కు విలోకించునెడ నతండు కర్ణునకు
మారొక్కని పరాక్రమించి పాండవసైన్యంబు నిలువరించి ధృష్టద్యుమ్నశి
ఖండిసాత్యకిద్రౌపదేయాదిరథికు లారథికునిం దలపడఁ దానును గౌరవులపయిం
గడంగె న ట్లమ్మేటిమగనియాటోపం బప్పటికి వైరినివారణంబునకుఁ జాలి
యునికి యనుసంధించి రాధేయుం డొరులతో డయ్యం బోరుటయుఁ బార్థుండు
డప్పి దీర్చుకొనుటయు మేల కాక యని యూహించి యమ్మురారి దేరక్కరు
సేనాధిపతి సంగ్రామంబు సేయుచక్కటి కెడ గలుగం గొని చని యన్నరుని
తో మన మశ్వత్థామతోడిపెనంకువం జిక్కినసమయంబున ధర్మనందనుండు
సూతనందనున కగ్గమై యుండె నాతం డతనియమ్ముల నొచ్చెనో యని తలం
చెద నయ్యవనీశునవస్థ యెటేంగి మఱి నీ వయ్యంగరాజు సమయింపం గల
వాఁడ వనుటయు. 19

ఆ. అన్న నొచ్చె నన్న యమ్మాట చిత్తంబు, గలఁప నిజబలంబుఁ గలయఁ జూచి
యన్న రేంద్రుఁ గాన కనిలనందనుకడ, కేగి యడిగె నతఁడు నిట్టు లనియె. 20

ఉ. కౌరవకోటి నేఁ బొదివి క్రందుగఁ గయ్యము సేయఁ గర్ణుఁ డా
భూరమణుక్ వడిం గదిసి భూరిశరంబులు మేన నింప నొ
వ్వారుటఁయుం దొలంగె నత డాహవరంగమునందు లేడు నీ
వారయు మింత కెట్లగునొ యచ్యుతుఁ డుండగ నట్టులే లగున్. 21

వ. అనిన విచ్చుండు వృకోదరున కిట్లనియె. 22

క. క్రూరము లగుసూతసుతుని, నారాచము లొడలఁ బెక్కునాటినఁ జేత
స్సారము సెడి శిబిరమునకు, నారా జేఁగెనొకో యకట యటుగా నోపున్. 23

క. ద్రోణాచార్యనియుగ్రపు, బాణంబుల కోర్చి యతఁడు పడునంతకు న
క్షీణధృతి నసమసమర, క్షోణి నిలిచి కర్ణుచేతఁ [2]గోల్పోయెఁ గదే. 24

వ. అని పలికి యనిలనందను నాలోకించి యన్నరుం డానృపాలుతెఱుం గెఱుఁగు

---

1 నం ద్రమిత్రధ్వంసీ. 2 గోల్పడియెఁగదే.

టకు నీ వరుగు మేను సేనమొగంబున నిలిచెద ననిన విని యవ్వీరుం డవ్వి
ధంపునడవడి నీకుఁ జనుం గాని జనంబులు నన్నయినం బోరి కోహటించి
పోయె నని యాడుదు రని చెప్పిన నప్పార్థుండు. 25

ఆ. సరభసముగ నన్ను సంశప్తకులు వీరె, తొడరు చున్నవారు దొలఁగి నాకు
నరుగ నెట్లు వచ్చు నని చూపె నతనికి, నపుడు గడఁగి వచ్చు నబ్బలముల. 26

ఉ. చూపుటయు నగ్గలం బగు, నేపునఁ గిమ్మీరవైరి యేన కలఁచెదఁ
రూపు సెడఁగ నిమ్మొనలను, భూపతి నరయంగ నీవ పొమ్మనియె నృపా. 27

కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజుసేమం బరయ నతనిశిబిరంబునకుఁ బోవుట

వ. అనిన నట్ల కాక యని యర్జునుం డచ్యుతు నాలోకించి యామహీపాలుం
గనునంతకు నామనంబు గలంగెడు రథంబు రయంబునం బోవ నిమ్మని పలుకు
టయు నతండు భీముం జూచి యేము మీయన్న సేమం బరయుట వలయు
పని గావునం జనియెదము సీవు కురుసైన్యంబుల జయించుట యురుదె గెలుపు
గొను మని యగ్గించు తెఱంగున దీవన లిచ్చి తురంగమంబులం ద్వరితగతి
నడపె నివ్విధంబున మాధవధనంజయులు సమరంబునకు సమీరనందనుం
జాలించి శిబిరంబున కరిగి ధర్మనందనుమందిరంబు ప్రవేశించి యేకతంబ
శయ్యాతలంబున నున్నయన్నరపతిం గని యాతండు గుశలి యయి యునికికి
ముదంబు నొందుచుం దదీయచరణంబులకుఁ బ్రణతులయి రాధరణీనాథుండు
వారలు రాఁ దేయు వధించి వచ్చిరకాఁ దలంచి డెందం బలర మందస్మితంబుతో
నభినందించి వారలవదనంబులు వీక్షించి యి ట్లనియె. 28

మ. సుకలైనం జల మెత్తి కర్ణుని రణశ్రోణిఁ జయింపంగ నే
ర్తురె యవ్వీరుఁడు జామదగ్న్యకలితాస్త్రం డిద్ధతేజంబునఁ
దొర సప్తార్చికి లావునం బవనుతోఁ దుల్యుం[1]డు కల్యుండు సం
గరసంక్రీడలయందుఁ బేరొక్కనఁ దగున్ గాంభీర్యధైర్యంబులన్. 29

తే. అట్టిబల్లిదు ననిఁ దెగటార్చి మీర, లేమియును గాక వచ్చితి రింతసంత
సంబు దొరకొనునే [2]నామనంబుచింత, వంత యొల్లను జెడ నరవర్యులార. 30

చ. అతనికి నాకునుం గలిగె నాహవ మింతకు ముంద రండుఁ బా
ర్థుతుఁడును సత్యకాత్మజుఁడు శాంతనవాంతకరుండు ద్రౌపదీ
సుతులును జూడఁగా నతఁడు సూతహయధ్వజపాతనంబు సే
సి తనువు దీవ్రకాండములఁ జెండఁగ నే వెగ డందితిం గడున్. 31

వ. అప్పుడు దుర్యోధనప్రభృతిధార్తరాష్ట్రులకు భీమసేనుప్రభావంబున బ్రదుక
రానియంత వుట్టిన నన్ను విడిచి యాతం డట వోవ నే నిట వచ్చితి నని చెప్పి
వెండియు గాండీవి నుద్దేశించి.

---

1 డు శల్యుండు. 2 మానసంబుచింత.

సీ. పదుమూఁడువర్షముల్ పగలును రేలును గర్ణుదగ్పం బెట్లు గడతు నొక్కొ
యనుచింతఁ జేసి యాహారనిద్రలు లేక పరితాప మందితిఁ బశువుఁజేయ
విప్రులు పట్ట రా వెఱ సొచ్చి యొకిఁగెడు గవయంబుచాడ్పునఁ గర్ణభీతి
నుల్లల నుఱుకుచు నుండుదుఁ [1]గర్ణుండు విడువక మోమున వ్రేలు నాకు
తే. సురనదీసుతుచేతను గురునిచేతఁ, బడనిపరిభవమున వాఁడువఱిచె నన్ను
నంతయును నీఁగఁ గాంచి నీయట్టియ నుజు,వలనఁ దేజంబు వడసితి నలఘుచరిత. 33

చ. వెరపును లావు దివ్యశరవీర్యము శౌర్యముఁ గల్గుకర్ణు నె
ప్పరుసునఁ జంపి తీ వతని బంధులు మిత్రులఁ బుత్రులఁ సము
ద్ధురబలు లాజికేలినిరతుల్ ధృతరాష్ట్రనిపుత్రు లెల్లఁ ద
త్పరిజను లెట్టు లట్టు లనిఁ బ్రాణము లిత్తురు వాని కడ్డ మై. 34

చ. అరు దిది నీవు నొవ్వకి మహాబలుఁ గర్ణు వధించి తాతఁ డ
క్కురుపతి సంతసింప నరుఁ గూల్చెద సంగరభూమి నేన యొ
క్కరుఁడును వీఁకఁ దాఁకి యనుగర్వపుమాట సనంగ నీక నే
టిరణములోన నిట్లు ప్రకటింతె భవద్భుజవీర్యశౌర్యముల్. 35

చ. పలికిన నేమి బీరములు వల్కుట నేనకనీతి యాసభం
బలుకునె యట్లు జూదపునెపంబున ద్రౌపది నింతకాల మ
ప్పలుకు లలంచు చుండె మదిఁ బాయవు గీఱినయమ్ము లట్ల దో
ర్బలదృఢలీల నిప్పు డవి వాపితి తీర్చి తలంత యంతయున్. 36

క. అతిగర్వ[2]సమున్నత మగు, నతనిశిరము వానివార లందఱు బాష్పో
ద్గతితోఁ జూడఁగ సమర, క్షితి డొల్లెనె విజయ నీదుశితభల్లమునన్. 37

క. ఈరసమునఁ గదిసి శరా,సారము పై గురియ నీవు సక్రోధుఁడ వై
పేరురమున వెస నాటిన, తోరం బగునారసమునఁ ద్రుల్లి కెడసెనే. 38

వ. అనిన ధర్మనందసునకుఁ బురందరనందసుం డి ట్లను నేను సంశప్తకులతోడఁ
బెనంగు చుండ ననేకరసథమూహసమేతుం డయి యశ్వత్థామ వచ్చి నన్నుం
బొడివిన. 39

క. ఏనూఱురథంబులు వెసఁ, బీనుఁగుపెంటలుగఁ జేసి పేర్చినఁ గుపితుం
డై నిప్పు లురులుకన్నుల,తో నకోపదండగురుసుతుఁడు నామోఁదన్. 40

క. ఉఱిక యడరి మెఱిసినయే,డ్డెఱ నెఱియంగ గుడుసుపడి యతిస్ఫురితరుచిఁ
మెఱిసి ధను వనలవలయము, తెఱఁగున జక్రూర్తిప్రతిహతిం జేసెన్. 41

క. స్వాతిగతుం డగుశుక్రుం, డే తెఱఁగునఁ బరఁగఁ జేయు నెసకపువర్షం
బా తెఱఁగున సాయకవర్షాతిశయం బావహించె నతఁడు నరేంద్రా. 42

క. తనయరదం బెద్దెసఁ జూ,చిన మొగమున వ్రేల దీప్తశితశిఖములఁ

---

1 దస్మూర్తి. 2 సమున్నతుఁ డగు.

నను గృష్ణుం గప్పిన నే, ననఘా కెల నరయఁజాల నైతి వెగడునన్. 43

క. పదపడి యొకభంగి నతని, మద మడఁచినఁ దొలఁగఁ బాతె మానముదూలం
దదనంతరంబ నిన్ను, న్వెదకితి నరనాథ మనయనీకముఁలోనన్. 44

క. ఆలోఁ గర్ణునిచేతం, దూలనిచతురంగములను దొరలను ధరణీ
పాల మన మొనల గానను, వ్రాలినదర్పమున మెఱియువడముఁడిఁ దక్కన్. 45

క. ఆతనిచే నీ విక్కడ, [1]కేతెంచుట వింటి నేము మెఱుఁగుతలఁపు మై
నే తెంచితి నవ్వీరుని, చేతులలా వస్తదీయసేన నిలుపుటన్. 46

క. మనుజేంద్ర కుశలి వగునినుఁ, గని నామన మూఱడిల్లెఁ గావున మగుడం
జనియెదఁ గొనియెద రాధా,తనయునితల సలము నెఱియ దర్పము మెఱియన్.

క. ననుఁ జూడుము వేడుకకుం, జనుదెంచి భవద్బలంబు సఁతస మందం
దునిమెదఁ గర్ణుని దుర్యో,ధనుకోర్కి-యు నీమనంబు తాపముఁ దీఱన్. 48

మ. ధనురాచార్యునిచావు సూచి తగ రాధానందనుం డాసుయో
ధనునిం దమ్ముల వారిసైన్యములనుం దాఁ గాచువాఁడై రణం
బునకుం బూనుట నింత నేయ వలదే భూపాల యే పారి మం
డునె యాఱుం గల దీపమట్లతఁపు మండుం గాక యే నార్పెదన్. 49

చ. నరవర పంపు మేను బ్రథనంబున కేఁగిన సూతసూనుఁ డు
ద్ధురత నెసర్చెనేనిఁ దల ద్రుంపక తక్కిన విప్రుతోడ ని
ప్పరుసున నిచ్చువాఁడ నని పల్కి పదంపడి యీక తక్కుఁదు
ష్పురుషునిఁ జూచుచూడ్కి ననుఁ జూడుఁడు నీవును వాసుదేవుఁడున్. 50

వ. భీమసేనునకు సేనాముఖంబునఁ దాన నిలుచుట భరం బయి యుండు నేను
నుం దడయుట గర్జంబు గాదు పోయెద ననిన విని యమ్మనుజపతి గర్ణుండు కుశలి
యై యుండుట యెఱింగి యతనిబాణంబుల నొచ్చినవాఁ డగుట నలుక గదిరి
యక్కిరీటితో ని ట్లనియె. 51

ధర్మరాజు గర్ణుండు బ్రదికియున్నవాఁ డని యర్జునుం గిసిసి పలుకుట

క. అనిలోఁ దెరలుట దొలఁగుట, యనునివి ననుఁ గాక నొచ్చియైనను గల నె
ల్లను వెడలఁ జనునె యే న,ట్లును గా కిట వచ్చుటం జులుక నైతిఁ గడున్. 52

క. విను కర్ణున కే నోడితి, నన నేటికి నీవు నోడి తనిలజమా ర్తీ
తనయులు మున్నే యోడిరి, మనతోఁ గూడంగఁ గంస[2]మర్దియు నోడెన్. 53

క. కావున మన మిఁక ననికిం, బోవం బని లేదు విపినభూమికిఁ జని య
చ్చో వెఱపు దక్కి తపసుల, మై విచ్చలవిడిఁ జరింత మందఱమునుఁ దగన్. 54

క. కాదేని బిరుదు లాడక, సాదుల మై వినయ మొప్పఁ జని కురునాథుం
డేది పనిచినను జేసి ద,యాదృష్టి నతండు సూచున ట్లుండఁ దగున్. 55

---

1 యేతెంచుట. 2 మర్దకుఁ డోడెన్.

వ. అని కెంజాయ రంజిల్లుకన్నుల నన్నరు నాలోకించి. 56

ఉ. నీతెఱఁ గిట్టిదేని రణనిష్ఠకుఁ బూనక కార్యవాది వై
ధాతనయుండు వాని నినిఁ దాఁక నశక్యము నాకు నన్న నే
నీతెరు వేల పత్తు మహి యేల నశక్తుఁడు గాంక్ష సేయునే. 57

తే. అని వధించెదఁ గర్ణు నే నని ప్రతిజ్ఞ, నేసి యిటు దెచ్చి న న్నిట్లు నేసి తింత
కెట్లు నేర్చితి పొడవుగా నెత్తి [1]నేల, వైవ నోర్చితి నసుఁ బగవారినడుమ. 58

ఉ. పంకజనాభుఁడుఁ వినఁగఁ బల్కినయప్పలు కిమ్మెయిం దుదిఁ
బొం కగు టోర్చి తిట్టినినుఁ బుట్టినయప్డు నుతించె బోరికిఁ
శంక గొనండు గెల్చుఁ గురుసంఘము నీతఁడు పుణ్యుఁ డన్నయా
బొంకరి దివ్యవాణియుఁ దపోధనులుఁ మము ని ట్లలంతు రే. 59

క. విను మప్పలుకులు పాటిగఁ, గొని దుర్యోధనునితోడఁ గొంటిని బగ ము
న్ను నిజంబుగ నెఱుఁగను వీఁ, డని రాధేయునకు వెఱచు నని యే నిన్నున్. 60

సీ. దేవత లిచ్చినతేరు నశ్వంబులుఁ గపికేతనంబును గలవు వైవి
కంబుచే నున్నది గాండీవ మనఁ దాటియంతవిల్లది గాక హరి రథంబు
గడపెడు నట్టి పరికర మిట్టి ధై యుండ నెట్లు కర్ణున కోడి యిట్టు వలియుఁ
బాఱు తెంచితి నీవు భండనంబునఁ గర్ణుఁ గని పాఱు దని సుయోధనుఁడు నెప్పె
తే నది నిజంబుగఁ గొనక జేలైతి నాదు, [2]జేలతనమునఁ గాదె పాంచాలమాత్స్య
పాండ్యాలాదిగఁ గలిగినబంధుమిత్ర,జనులు దెగటాతి ర ప్రయోజనముగాఁగ. 61

వ. అని పలికి కృష్ణునాననం బాలోకించి కర్ణు నిగ్రహించుట యశక్యం బయ్యె సుయోధనాదికౌరవులు గనుంగొన వానిచేతం బరిభవింపఁబడి యేను జీవంబుతో నునికిం గడచినకష్టంబునుం గలదే యదియట్లుండె నేనుజావుదప్పివచ్చుట వడముడి కతంబునం గలిగె నతం డొక్కరుండును బ్రాణంబులు డాఁపక పరబలంబులు బడలువడం బోరు చున్నవాఁడు. 62

క. అని పార్థుఁ జూచి యతఁ డి, ట్లను నే డభిమన్యుఁ డొండె హైడింబుం డొం
డెను గలిగిన ని ట్లగునే, విను మును చేసినది యనుభవింపఁగ వలదే. 63

ఆ. నిన్నుఁ దృణముఁ జేసి నన్నాదురాత్ముండు, బంధుహీనుఁబోలెఁ బఱుప నెడరు
దోఁచి నప్పు డొదవి తొలఁగించువానిఁ గా, కన్య నేల బంధుఁ డంద్రుజనులు.

చ. హరి గలుగంగ నేటికి భయంబున వచ్చితి నీమగాండివం
బెరవుగ నిచ్చి నీవు నొగ లెక్కి హరిక్ రథిఁ జేయఁ గన్న ని
ష్ఠురభుజవిక్రమోగ్రుఁ డగు సూతతనూభవుఁ దత్సహాయులం
బొరిగొనఁడే సుయోధనునిబోడిమి [3]దూలఁగ నొక్కమాత్రలోన్. 65

---

1 బయలవైవ నేర్చితి. 2 జేలుఁదనమున. 3 మాలఁగ.

ఆ. గొంతికడుపునందుఁ గొడుకుఁ జూలై నీవు,దోఁప కుండ వైతి తోఁచినట్టి
పిండ మెడలి యైనఁ బిదప దిగంబడ, దయ్యె నింత పుట్ట దట్టు లైన. 66

{ అర్జునుఁడు దన్ను ధర్మజుఁ డాడినపలుకులకుఁ గోపించి యతనితల నఱుక వాలు వెజికికొనుట }

సీ. అనినఁ గృపాణంబు గొని సవ్యసాచి యవ్విభు వ్రేయఁ దలఁచిన విష్ణుఁ డెఱిఁగి
వాలు గేల నమర్ప [1]వలసినకత మేమి కౌరవు లియ్యెడ లేరు మనము
ధరణీశ్వరునిసేమ మరయంగ వచ్చితి మీతనికుశల మిట్లేర్పడంగఁ
గంటిమి సంతోషకాలంబు గా కిది క్రోధకాల మె వధ్యకోటి యిచట
ఆ. నేది గాఁగ నలిగి తీ వని పలికిన, రూక్షభంగి యగుకటాక్షదృష్టి
యానరేంద్రు మీఁద నడరంగ నర్జునుఁ, డమ్మురారి కిట్టు లనియె నధిప. 67
క. విను మొరులకు గాండివ మి, మ్మని న న్నెవ్వండు వలికె నతనిశిరము గ్ర
క్కున బగులవ్రేయుటకుఁ జే,సినవాఁడఁ బ్రతిజ్ఞ నాదుచిత్తములోనన్. 68
తే. ఇట్టికష్టపుఁగేలికై యిట్లు సేయఁ
బ్రతిన వట్టుట దగదె యిప్పలుకు నీవు
వినఁగ నితఁ డాడ నిమ్మహీవిభుఁడు ధర్మ
వంతుఁ డగుఁ గాక చంపనవలయుఁ గృష్ణ. 69
వ. చంపి పాలితప్రతిజ్ఞుండ నైననాకు నసత్యంబు రా కుండఁ బరిహరించెద దీనికి
నీ వేమి సెప్పెదవు సెప్పుము జగత్కృత్యసాకల్యవేదివి నీ చెప్పినట్లు చేయం గల
వాఁడ ననుటయు నచ్యుతుండు పోపొమ్మెక్కడివాఁడ వని యదల్చి వెండియు
ని ట్లనియె. 70
ఆ. నీకు వృద్ధసేవ లే కున్క యెఱుఁగంగ, నయ్యె రిత్త యిట్టు లడిచిపడుటఁ
బట్టి ధర్మవిధివిభాగజ్ఞు లైనవా, రేల చేయఁ జొత్తు రిట్టిదాని. 71
క. చేయంగ వలయువానిం, జేయుట యిట్టివియె కొన్ని చేయ కునికి ధ
ర్మాయత్తచిత్తుఁ డై నా,నాయోగ్యస్థలము లెఱిఁగి నడవఁగ వలదే. 72
క. సత్యంబు నహింసయు ననుఁ, నత్యుత్తమధర్మయుగళ మందు నహింసక్
సత్యము గాచుట ధర్మ మ,సత్యమున నహింసఁ గావఁ జను నంద్రు బుధుల్. 73
ఆ. కర్మసూక్ష్మభంగి గానక యిమ్మెయి, సత్యరక్షణంబు సలుపుపొంకె
భ్రాంత ధర్మపరుఁడు రా జిమ్మహత్తుఁ జం,పఁగఁ దలఁచుట ధర్మపథముగాదు. 74
క. వినుఁ పిన్ననాఁడు నీ వీ, యనుచిత మగువ్రతము పట్టి తది గాకయు బె
ట్టనృతము సూనృతమును నీ,కనియెడు చందంబు బుధులు గయికొనరెందున్.
వ. అది యెట్లంటేని. 76
ఆ. ప్రాణహాని వచ్చుఁబట్టున సర్వథ,నాపహారవేళయందు నడపు
సత్య మనృత మం ద్రసత్యంబు సూనృత, మని పరిగ్రహింతు రార్యజనులు. 77

1 వలసినపనియేమి.

వ. విను పెద్దయు విసికి లేనివాఁడు కౌశికుం డనునొక్కవిప్రుం డొక్కవిశిష్టగ్రా
మంబున కనతిదూరంబున సరిత్సంగమపుణ్యక్షేత్రంబున వసియించి సత్యంబ
పలుకువాఁడ నని వ్రతంబు వట్టి సత్యవాది యనం బ్రసిద్ధుం డయి తపంబు
నేయు చుండ నొక్కనాఁడు స్త్రుచ్చులం గని వెఱచఱచి పఱతెంచినజనులు
గొంద అయ్యాశ్రమంబుచేరువఁ బొదలఁ దూఱి రంత వెనుతగిలివచ్చుస్త్రుచ్చు
లత్తపోధనునికడ కేతెంచి యిప్పు డిట వచ్చినవార లెట వోయి రని యడిగిన
నతండు సత్యవిభాగవిధిజ్ఞుండు గావిం జేసి తన కసత్యంబు వాటిల్లు నసుశంక
నీగుల్మలతాగహనంబు సొచ్చి రని చూపి చెప్పిన నత్తెక్కలికాఱు వారలం
జంపి ధనమ్ము గొని రమ్ముని తద్వచనదోషంబున నరకప్రాప్తుం డయ్యె ననుని తి
హాసంబు విందుము హింసాకరం బగుసత్యంబు ధర్మంబు గాదు తొలుత వినిన
దానిన పట్టి మూఢుండు పెద్దల నడిగి తెలిసికొనక వర్తించి దుర్గతిం బొందు
నింతవట్టు విచారించి యజాతశత్రుండు వధ్యుం డవుం గాఁ డని నిశ్చయింపు
మనుటయు నర్జునుం డి ట్లనియె. 78

తే. తల్లిదండ్రులమాడ్కి హితంబుసెప్పి, నన్ను ననుచితకృత్యంబునకుఁ దొలంగఁ
ద్రోచితివి లోకమున నీకు గోచరంబు, గానిధర్మ [1]నిబోధంబు గలదె కృష్ణ. 79

క. జనములు వృథాప్రతిజ్ఞుం, డని నను నిందింప కుండ నగ్రజుఁడు సుఖం
బునికియుఁ గలిగెడునట్లుగ, ననుగ్రహముఁ జేసి చేయునది పనుపు దగన్. 80

వ. అనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 81

కృష్ణుఁ డర్జునుఁ బ్రతిజ్ఞాభంగంబు గాకుండ ధర్మ్ము దూఱు మని చెప్పుట

చ. అతిశితకర్ణబాణహతి నంగము నొచ్చినదాన నల్గి యి
ప్పతి నిను నొవ్వఁ బల్కఁ టిది ప్రాభవ మింతియె కాక నీయెడ
మతిఁ బటుకోపముం గలదె మారుతసూనుఁడు నీవుఁ దమ్ములుం
జతురవినీతి నీతనివశంబునఁ గాదె చరింతు రెప్పుడున్. 82

క. కావునఁ బ్రభుత్వసంపద, నీవిభుఁ డాడినది యెల్ల నెగ్గుగొనక నా
చే వినుము నీదుప్రతినకు, నేవిధి నేయ నగు దాని నేర్పడ ననఘా. 83

క. నీ విట్టివాఁడ వని ధర,ణీవిభునిం బలుకు మదియ నీచంపుట సం
భావించి పిదపఁ బ్రణతుఁడ, వై వినయము సేయు చిత్తమలర నతనికిన్. 84

వ. అట్లయిన నసత్యదోషంబునకు గురువధపాతకంబునకుం దొలంగి సమాహి
తుండ వగుదు తదనంతరంబ కర్ణుని సమయింపఁ జనుటకు నమ్మనుజపతి యను
మతి వడయుద మనుటయు నప్పలుకుల కభినందించి పురందరనందనుండు ధర్మ
నందను నుద్దేశించి. 85

మ. కనదస్త్రంబుల నుజ్జ్వలోగ్రఘటగదాఘాతంబులం గూలఁ గే
లను విద్విట్చతురంగసంఘములు గూలం గేలి సల్పంగఁ జా

---

[1] విచారంబు గలదె.

లినయాభీముఁడు వల్కఁగాక ననుదోర్లీలాసమగ్రుండ వై
యనిలో నిల్వఁగ [1]లేని నీ విటుల కీడాడంగ నస్మ్రుండవే. 86

క. నన్నెఱిఁగి యెఱిఁగి యిట్లనఁ, జన్నే నీజిహ్వ పెక్కుశకలము లై పో
కున్నది యేలొకో రణమున, నెన్నఁడు నీ వేమి నేసి తింత యనుటకున్. 87

క. నకులుఁడు సహదేవుండును, బ్రకటభుజాస్ఫురణమున నరాతిబలము నే
లకుఁ గోలకుఁ దెత్తురు నో,రికి వచ్చినయట్లు లాడిరే యిబ్భంగిన్. 88

సీ. నీవు జూదం బాడఁగా వైరబంధంబు గౌరవజాతితోఁ గలిగె మనకు
రాజ్యనాశంబు నరణ్యవాసంబును దాస్యదైన్యంబు నత్యంతదుఃఖ
ములుఁ దెచ్చికొంటి సిగ్గొలయదు నీమనంబున నించుకేనియు ననికిఁ జాల
కున్న వానికిఁ దాల్మి యెప్పగుఁ గాక ప్రల్లదములు వఱికిన లాఘవంబు

తే. సెందు ము న్నేమి నేసినఁ జేసి తింక
నైన దుర్బుద్ధితనములు మాని తగిన
పౌరుషము లేము నేయఁగ నూర కుండు
మిడుమ వడువారు నైతిరే యింతవట్టు. 89

వ. అని యగ్రజు నప్రియంబు వలికి యంతరంగంబు సంతాపంబు వొంద నిట్టూర్పు
నిగిడించి యంతకము న్నొఱఁబెట్టినవాలు వెఱికినం గనుంగొని పద్మనాభుండు
గ్రమ్మఱి నిది యేమి యని యడిగిన నతం డే నిన్నరనాథు నో నాడిన పలుకు
లకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు [2]బలద్రించుకొనుటయకా నిశ్చయించితి ననుటయు
నమ్మహాత్ముఁ డాత్మప్రశంస నేయు మది మరణం బని పెద్దలు నెప్పుదు రను
టయు నీచెప్పినట్ల చేయ కునికికిం గడచినయధర్మంబును గలడె యిట్లు నేయు
వాఁడన కాక యని యాధనంజయుండు ధనుర్ధరుండై ధర్మనందనున కిట్లనియె.

ఆ. హరుఁడు దక్కఁ జాపధరుఁ డొరుఁ డెన నాకు
త్రిభువనముల లేఁడు దిశలు గెలిచి
తెచ్చి నీకుఁ బ్రీతి నిచ్చితిఁ బెనుపారు
ధనము రాజసూయదక్షిణలకు. 91

వ. దీప్తప్రతాపం బగుసంశప్తకసంచయంబు నడఁగించి కించిదవశిష్టంబుగా నష్టంబు
నేసితి గురునేన నాచేతం గూలి యెట్లున్నదియో యటు సూడు మని పలికి
మొగంబు బిగువుడిపికొని సవినయంబుగా దండప్రణామంబునేసి నిలిచి చేతులు
మొగిడ్చి యజాతశత్రున కప్పురహూతపుత్రుం డిట్లనియె. 92

క. నను సుప్రసాదదృష్టిం, గనుఁగొను మే నిపుడు కొన్ని కొఱు లటుచిత్ర
మనుజేంద్ర వానిఁ బెడఁ చెవు,లను బెట్టుము వేఱుగాఁ దలంపక దయతోన్. 93

తే. వినుము సత్యంబ పలికెదఁ దనువుఁ బ్రాణ
ములును నీసొమ్ముగా మదిఁ దలఁతు నేను

---

1 లేక నీ విటుల. 2 దలగొనికొనుటయు.

నాదువృత్తంబు భవదధీనం బనంగ
నేల పనుపుము నను భీముపాలి కధిప. 94

క ఓపి యతనిరణభారము, వాపెఁ గౌరవ్యసేన బడలువఱీచి సా
టోపతఁ గర్ణునిఁ దునిమెద, మాపెదఁ గురురాజుదురభిమానము బలమున్. 95

వ. ఎల్లభంగుల నేఁడు రాధం బుత్రరహితం జేసెదఁ గాదేని గొంతి యైన నట్టిద
యగుం గ క. 96

చ. అన విని యమ్మహీరమణుఁ డాతని కిట్లను మీకు నాకతం
బున బహుదుఃఖముల్ గలిగె భూరికులంబున కప్రియం బొన
ర్చిన యవినీతుఁ బాపపరు వ్రేయఁ దగుం దల ద్రెవ్వ నీమనం
బునఁ గృప పుట్టి కాచినను బోయెద నిప్పుడ యేను గానకున్. 97

క. ననుఁ దొఱఁగి నీవు సౌఖ్యం,బున నుండుము సమరభీతు భుజబలహీనున్
జనపతిఁ గాఁ జేయుట యొ,ప్పునె కట్టుము పట్ట మనిలపుత్త్రునిఁ బ్రీతిన్. 98

వ. అని పలికి నెజ్జ డిగ్గి వనవాసగమనోన్ముఖుం డయినం గనుంగొని కమలనాభుం
డాభూపతిచరణంబులకుం బ్రణతుం డై యిట్లనియె. 99

సీ. నరునిప్రతిజ్ఞ భూవర ము న్నెఱుంగని యింతియ [1]కా దేను నితఁడు నిప్పు
డాడినమాటలు నంతరంగంబునఁ బట్టవు పేర్చుకోపమున నీకుఁ
దను నెవ్వఁ డుఱికి యన్యునకు గాండీవ మిమ్మని ధిక్కరించె నాతని వధింప
బ్రతిన [2]పట్టినవాఁడు భావ్యంబు గానియప్పలు కీవు వలికితి పరమధర్మ

ఆ. మైనసత్యనిష్ఠహానిఁ బొందుట కోర్వ, కునికిఁ జూచి యేన యుల్లమునఁ ద
లంచి యట్లు వలుకఁ బంచితి గురునిఁ గీ, డాడుటయ వధించుటగుటఁ జేసి. 100

క. శరణము వేఁడెదను భవ,చ్చరణంబులు వట్టికొని నిసర్గదయాని
ర్భరబుద్ధిని గావుము మ, మ్మిరువుర నీతప్పు సైపు మెల్లవిధములన్. 101

క. సూతసుతునిమెడ నెత్తురు, భూతలమున నివురు నేఁడు భూనాయక నీ
వాతనికి నలిగినప్పుడ, చూ తెగియెం బూని [3]యేన చుమ్ము పలికెదన్. 102

క. వినుసత్యం బొడెదఁ బా,ర్థునిచే నేఁ డెల్లభంగిఁ దనుమం బడుక
ర్ణునిదెసఁ జింతయు వంతయు, మనుజేశ్వర విడువు పంపు మమ్ముఁ దెలివితోన్.

ధర్మరాజు గృష్ణునివాక్యంబులం గలంక దేఱి ప్రసన్నుఁ డగుట

వ. అనుటయు ధర్మసూనుండు ససంభ్రమంబుగాఁ గృష్ణు నెత్తి యతండు ప్రాంజలి
యై యుండ నతని కిట్లనియె. 104

క. ఇది యట్టిద మోసంబున, బదిలుఁడఁ గా కేను మున్ను పదరినకతనన్
హృదయము గలఁగిన నా కె,య్యదియును దోఁపమి వికారి నైతి మహాత్మా.

ఆ. ఇట్టి నన్ను ననునయించి బోధించితి, కరుణఁ బేర్మిఁ జేసి గారవమున

---

1 కాదు నిన్నీతఁ డిప్పు. 2 పట్టినవాని. 3 యేను సుమ్ము.

నజ్జు లైనమమ్ము నాపత్సయోనిధి, మునుఁగ కుండఁ గాచి తనఘమూర్తి. 106

వ. అనియె నప్పుడు వివర్ణం బగువదనంబు వాంచి యున్న వాసవిం జూచి హాసు
దేవుండు నీ విట్లు విషణ్ణుండ వగుట గర్జంబు గా దిమ్మేదినీపతిముఖప్రసాదం
బభినందించి యనుమతి వడసి చని రాధేయవధవిహారంబున నితనికిం బ్రియం
బాపాదింతు గాక యింకఁ దడయ నేల యని వల్కి వెండియు. 107

ఉ. ఈతని నొవ్వఁ బల్కుటన యీదురవస్థకు వచ్చి తక్కటా
ఖాతమహాసి నీనృపతిఁ జంపిన నెట్లగుదో విపత్తికిం
బాతకఘోరవృత్తికిని బాసితి దైవ మనుగ్రహించుటఁ
నీతెలి వాప్తబంధుజననిర్మితపుణ్యవిపాక మర్జునా. 108

వ. అనిన నతండు గన్నీ రొలుక నన్నపాదంబులపై బడిన నప్పాండవాగ్రజుం
డును బాష్పాప్లావితముఖుం డగుచు నతనిమ్మోఁద నొఱగె నిట్లయ్యురువుర
కొండొరులం బట్టికొని యేడ్చి రచ్యుతుం డుడుపనుడిగి తత్కాలోపగతసము
చిత పరిజనానీతజలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబు సేసికొనిరి తదనంతరంబ ధర్మ
నందనుండు దమ్మునిం గౌఁగిలించుకొని మూర్ధాఘ్రాణంబు సేసి చిఱునవ్వుతో
మనల నింత వఱుచునే కర్ణుం డని పలికి మఱియును. 109

ఆ. ఎల్లఁ జూడ సిడము విల్లు నళ్వంబుల, సూతుఁ డనిమి నన్ను నాతఁ డలవు
నెఱియ గెలిచె నతని నీ విప్డు సంపక, యున్న నాకు బ్రదికి యుండఁ దగునె.

చ. అనవుడు నమ్మహీపతికి నర్జునుఁ డిట్లను నేఁడు కర్ణు నే
ననిఁ బడ వైతు నీయడుగు లాన తదీయసుహృద్గణంబుతో
విను మటు సేయ కే మగిడి వెల్వలఁ బాతెడుమోముతోడ వ
త్తునె యిట కృష్ణసారథియుఁ దూలునె మానవిహీనవృత్తియై. 111

వ. అని గోపాలదేవు నాలోకించి నీమనంబునం గర్ణుండు దెగటాటి వలయు నని
యించుక దలంపుము దాన నే నతని వధియింతు ననిన నమ్మహాత్ముం డట్టిపనికిం
జాలుదు వని యుత్సాహదీప్తుం డై పలుకుటయుఁ బార్థుండు నిజరథంబు సవి
శేషకల్పితంబు సేయించి రథ్యంబుల జలపానఖాద్యఖాదనంబులం బ్రబలం
బులఁ గావించి పూన్పించి యగ్రజు వీడ్కొని గమనోన్ముఖుం డగుటయు
నచ్యుతుం డవ్విభు నీక్షించి నీతమ్మునిం గారుణ్యార్ద్రికటాక్షంబుల నిరీక్షిం
పుము దీవన యిచ్చి పనుపు మని చెప్పిన నన్నరవరుండు గిరీటిం దిగిచి బిగి
యారు కౌఁగిటం జేర్చి నీవు కృష్ణుపనుపునం దగుమాట లాడి తత్తెఱంగు
నేనునుం దెలిసితి నాయెఱుంగమి నిన్నుం బలికినపలుకులకు సుమ్మఁపకుమీ
యనుటయు నతండు వికసితవదనుం డగుచుఁ దత్పాదద్వయంబు ఫాలంబు
సోకం బ్రణతుం డయిన నమ్మానవపతి యెత్తి పునఃపునరాలింగనంబు సేసి

కర్ణుని గెలువు విజయ నీకు విజయంబు శాశ్వతం బయ్యెడు మని దీవించిన
నమ్మేటి మగండు నాటోపంబుగా దేవ నిన్ను నొప్పించినయప్పాపకర్మ
మత్కార్ముకము క్తశిలీముఖంబులం బొలివుచ్చి యిదె వచ్చెద ననుచు నంజలి
పుటంబు నిటలంబునఁ గదియించి వీడ్కొనియెఁ దదనంతరంబ దామోదరుం
డును నన్నరుండును నరదం బెక్కి యలరునుల్లంబులతో నరిగి శుభప్రదంబు
లగునిమి త్తంబులకుం బ్రమోదంబు నొందిరి పదంపడి రాధేయవధప్రకార
చింతా క్రాంతుం డైనగాండీవితనువునం బ్రస్వేదకణవ్యములు గ్రమ్మినం గనుం
గొని కమలనాభుం డతని కి ట్లనియె. 112

ఆ. అమరులకు నజయ్యు లగువారిఁ బెక్కండ్ర, గెలిచి తీవు నీకుఁ గలయుదా త్త
దివ్యబాణములు నుదీర్ణధనుర్వేద, కౌశలంబు బలముఁ గలదె యెందు. 113

చ. అమరనదీతనూభవుఁడు నస్త్రగురుండు భవన్మహాస్త్రది
వ్యమహిమలో నడంగిరి జయద్రథుచా వధికాద్భుతంబు మ
ర్త్యమునన కాదు లోకముల నన్నిట నీ కెదు రెవ్వ రేల చి
త్తమునఁ గలంక యూఁడుము దర్పము నెక్కెడు నంతకంతకున్. 114

క. బలమును శౌర్యముఁ దేజముఁ, గలఁదని కౌరవులు నమ్మి కర్ణుని నీతోఁ
దలపెట్టిరి నీబాణం,బులఁ గూలెడు నతఁడు కీర్తివొందెడు నిన్నున్. 115

క. కురుపతి యాశలు [1]మాలఁగ, దురమున రాధాతనూజుఁ దునుమాడి జయ
స్ఫురణంబునఁ గృతకృత్యతఁ, బొరయుము నీవారు మోదమునఁ దేలంగన్. 116

వ. అని వెండియు. 117

ఉ. కౌరవసైన్య మగ్గలము గాదె కడ్డ భవదీయసేన క
వ్వారణకోటు లాతురగవర్గము లారథసంచయంబు లా
వీరభటావళుల్ బహుళవిక్రమకౌతుకి వైననీశరా
సారముల బడల్పడఁ గృశిం బగు టిప్పుడు నీకుఁ దోపఁదే. 118

క. కురుసేనలకుం బతి యై, సరిత్సుతుఁడు పదినములు సమరము సేసెఁ
శరమహిమ నతఁడు నీచేఁ, బరిరక్షితుఁ డైనసైన్యపాలు మిగిలెనే. 119

చ. అతని శిఖండిబాణముల కల్లర సేసితి ద్రోణునిం జమూ
పతియుఁగఁ జేసెఁ గౌరవనృపాలకుఁ డగ్గురుఁడున్ భవచ్ఛమూ
పతి నడఁగించెనే దివసపంచక మమ్మెయిఁ బోరి తావకా
ప్రతిహతబాహురక్షి యిరువాఁగును జూడఁదె పాండవో త్తమా. 120

క. భీమునిరథవిహరణ ము,ద్దామం బగు టెల్ల నీదుదర్పంబునఁ గా
దే మాటు లేని భవద,స్త్రామేయబలంబు దెలియు నంతయు నాకన్. 121

వ. కృపాశ్వత్థామకృతవర్మకర్ణశల్యులు నీచేతం బోయెడువారు కృపాశ్వత్థామల
దెసం గృప సేసితేనియుం జంపక గెలిచి విడుము చుట్టం బని యరవాయి

---

1 డూలఁగ.

గొనుట కర్జంబు గాదు కృతవర్మను సమయింపుము శల్యుండు మేనమామయై
నను బగవారిం గూడి పరాక్రమించు చున్నవాఁడు గావున నతని వధించుట
పాపం బని తలంపవలదు కర్ణుండు జతుగృహదాహంబును గపటద్యూతోత్సా
హంబును లోనుగాఁ గలదురోధనుదుర్నయంబులకు మూలం బట్లుఁగాక జూ
దంబునప్పు డాసభలోన ద్రౌపది నుద్వేశించి యప్పాపాత్ముండు. 122

క. లే రిచట మగలు నీకును, వీరలు జూదమున నోడి విడిచిరి నిన్నున్
వారిజలోచన నీవైఁ, గూరిమి గలమగని వెదకి కొను మెరు ననఁడే. 123

తే. ఏను సంధికిఁ బోయినఁ దాను ధార్తరాష్ట్రిమానసములఁ బగ రాజఁ బెట్టి
నన్నుఁ బట్టింపఁ జూడఁడె యెన్నఁడైన, నాదికారణ మతఁడ మీయాపదలకు.

చ. వినుము సుభద్రపట్టి బలువిల్ మును పంచన వాఁడు డాసి త్రుం
చిన మఱి కాదె యందఱును జేరి వధించుట యాపరాభవం
బనలమపోలె నున్నది యహర్నిశమున్ బరితాపకారియై
మనమున నస్త్రవృష్టి నది మాన్పుము బంధులు మోద మందఁగన్. 125

క. ఆసభ నాదుష్టాత్ముఁడు, సేసినదుర్నయము సూచి చిత్తమునఁ గడున్
[1]నోసినబంధులు వానిని, గాసిన గ్రద్దగమి దొలువఁ గనుఁగొన వలదే. 126

వ. వాఁడు వడిసం దక్కటిరాజులుం గౌరవులు నీకు మొనగట్ట రని చెప్పె నిట్లు
నెప్పుచు సమరస్థలంబున కనతిదూరంబుగాఁ జని యత్తెత్తి చూచి కర్ణుండు
సంగరంబు సేయుసంరంభం బుగ్గడించి యగ్గాండీవికిం జూపి పుండరీకాక్షుండు.

క. కేతనము రథము, దురగ, వ్రాతముఁ బొడిచేసి నీశరంబులఁ గర్ణున్
వే తునిమినఁ గని శల్యుఁడు; వాతెఱ యెండంగఁ బాఱవలదె కిరీటీ. 128

వ. భూనిక నెఱపి శోకం బుజ్జగించి లోకంబు సంస్తుతింప సుఖివి గమ్మనినం బ్రము
దితహృదయుండై. 129

శా. నీతోడ్పాటున నేఁ ద్రివిష్టపముల న్నిర్వ్యంగ నూఁకింతు నా
చేతం గర్ణుఁడు రూపు మాలి చను మెచ్చింతున్ నినుం జూడుమీ
వై తేయాంతక యంచు శేషనిభహస్తం బుద్ధతిం జూఁచి ని
ర్ధూతారాతిబలుండు వుచ్చికొనియెన్ దుర్దాంతకోదండమున్. 130

అర్జునుఁడు కృష్ణునివాక్యంబులచేఁ గర్ణునివధ కుత్సహించుట

వ. ఇట్లు గాండీవం బెత్తి యెక్కు వెట్టి యన్నరుండు నేఁడు నాబాణంబులు బాణాస
నంబును నరదంబునుం జూచి సుయోధనుండు శకునియడ్డసాళ్లును బలకయు
నమ్మఁడపంబును దలంపవలయుఁ దననమ్మినబం ట్రైనకర్ణుండు నే నేయుతూపుల
తాఁకున రూ పడంగినం గని యవ్వెంగలి దాను విదురుబుద్ధి వినమికి వగం
బొందవలయు ధృతరాష్ట్రుఁడు దనకుం గార్యదర్శనంబు లేమి యగ్గడించి తన్ను

1 మోసిన ; మ్రోసిన.

నిందించుకొనవలయు నతండు గొడుకులదెసను వారు రాజ్యంబుదెసను విగతా
శులు గావలయు నని పలికి మఱియును. 131

ఆ. రాజరాజుఁ బాసి రాజ్యసంపద ధర్మ,తనయుఁ జేరుపెంపు దారు దెలియఁ
గాంచి సాత్యకియును గవలును భీముండు, గారవించువారు గాక నన్ను. 132

క. సుగరుడోరగవిద్యా,ధరాదిభూతములు సూతతనయుని నేఁ డే
బొరి వుచ్చిన ననుఁ బొగడుచు, నరుగుం గా కునికిపట్ల కంబుజనాభా. 133

వ. అని యిట్లు సల్లాపంబు సేయుచుం గృష్ణార్జునులు నిజసేనఁ జేరి రంతకు మున్న
యిరువాఁగునం జేయం గలదొరలు దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె నందు.

సీ. కర్ణసూనులలో నొకం డుత్తమౌజునిచేతఁ జచ్చుటయు శోకాతురుండుఁ
గ్రోధదీప్తుండు నగుచుఁ గర్ణుఁ డాతని తురగకేతనములఁ దునుము నాతఁ
డడిదంబు సేకొని యరదంబు డిగి కృపాచార్యరథ్యంబులఁ జంపి భీష్మ
వైరి తే రెక్కి నాశారదవ్రతుం డట్లు విరథుఁ డయ్యును బలువిడిఁ గడంగ

ఆ. నతఁడు పాదచారి యని యాశిఖండి య,వ్విపు్రి నేయఁ డయ్యె వేగ మెయ్యి
ద్రౌణి యతనిఁ దనరథంబుపై నిడికొని, యనికిఁ దొలఁగి చనియె మనుజనాథ. 136

వ. అట్టియెడ.

చ. అనిలసుతుండు దీవ్రవిశిఖంబులు పర్వఁగ నేచి యంబరం
బునడుమఁ దేజరిల్లుకవిఁ బోలెడువేఁడిమి కోహటించి నీ
మొన దెరలంగ నారథికముఖ్యుఁడు పార్థుఁ దలంచి సారథిగ
గనుఁగొని మానసంబు దలఁకంగ రణోగ్రత దక్కి యి ట్లనున్. 137

క. నరుఁ డన్నవర్తనము తెఱఁ, గరయుట కై మది గలంగ నట చనినాఁ డ
న్నరపతిదుర్దశ గని దు,స్తరశోకం బడరి తానుఁ దదవస్థుఁ డగున్. 138

తే. అయ్యిరువురకు నొకటి యై నట్టిదైన, మనము కౌరవసంఘంబు మగ్నఁ జేసి
గెలుపుగొంటిమయేనియు ఫలముదాన, నేమి గలదనువగఁ జిత్తమెరియఁజొచ్చె.

భీముఁ డర్జునుఁడాక గోరి విశోకునితో విచారించుట

క. ఐనను నిప్పటిదుఃఖము, మానింపఁగ మనకు నొండు మం దెయ్యది యీ
సేనల దొరలను గౌరవ, భూనాథుని సమయఁ జూచి పోవుట దక్కున్. 140

వ. అని పలికి యవ్విశోకునకు మనదిక్కుసిడంబులు సూపి యవి యెవ్వ రెవ్వరి
చిహ్నంబు లేర్పడం జూచికొనుము మనశరంబులకొలంది యెట్లున్న దరయు
మనవుడు నతండు వీ రెవ్వరై రేమి నీ వలిగినఁ బడక పాఱక నిలువం జాలువాఁ
డిం దెవ్వం డస్త్రశస్త్రంబులసంపద యడఁగ వలదు నేఁడు దెచ్చినవానిలోన
నాతెఱ్ఱులవ్రేఁగుపడి పూని వచ్చుబండియొక్కటి యించుకయు వెలితిగాకయున్న
యది గాక యున్న నేమి భవద్బాహుదండంబునకు మూలధనం బైనగదా
దండం [1]బెల్లపనికిఁ జాలు నని చెప్పినఁ బవమానసూతి యాసూతుచేసేత

---

1 బెల్లపనులకుం జాలు.

నప్పళించి. 141

ఉ. వేడుకఁ జూడు మేను బటువిక్రమకౌతుకలీలఁ బేర్చి చెం
డాడెద వైరులఁ విదురుఁ డప్పుడు నెప్పుఁడె జూద మిట్లు గా
నాడెనె రాజ రా జకట యాప్రతినల్ గడతేర్పుఁ గాక బొం
కాడునె ధర్మజావరజుఁ డంచుఁ దదాప్తులు వంత బొందఁగన్. 142

వ. అని వెండియు. 143

ఉ. ఉత్తుఁకకర్మ మిట్టి దని యొక్కరుఁడుం దగఁ జెప్పలేఁడ నా
కిత్తఱి నేన పోలుతెఱఁ గెల్లను జేసెద నట్లుఁ గాక నా
చిత్తము పూర్ణవర్తియుఁగ శిక్షక మయ్యెడు నైన మంచు న
య్యెత్తి భవద్బలంబుపయి నెల్లను జూ పడరించె నేఫునన్. 144

వ. ఇట్లు గలయం గనుంగొని యద్దిక్కు గలగుండు గొనుట యెఱింగి విశోకునితోఁ
గౌరవసైన్యంబు మనము దఱుముకయ తాన కలంగెఁ గెలనం గవ్వడి గదిసెనొ
కాక యనుటయు వాఁడు నిపుణంబుగా నిరూపించి ముదంబునం బొదలుచు.

క. నరుఁ డడె కంటే కౌరవ, కరిసేనం గవిసెఁ గేతుకపిరుచు లంభో
ధరబృందముపైఁ గలయం, బరఁగుతటిల్లతలఁదలఁపఁ బట్టయి నిగుడన్. 146

క. హరిమేనికాంతియును నరు, కిరీటరశ్మ్యంశువులును గిటిగొన రథర
థ్యరుచులు బెరసి విచిత్ర, స్ఫురణంబునఁ దేజరిల్లెఁ జూడు కుమారా. 147

వ. అనిన విని యంతరంగంబు సంతోషమయంబు గా నంగంబు వొంగ నేర్పడ
నాలోకించి విశోకునకు వృకోదరుం డి ట్లనియె. 148

తే. వరవుడుల నూర్వ్వరను మేలివాజు లిరువ,దింటి నూళులు పదునాల్గు నిత్తు నీకుఁ
బసదనము నీవు నాకు బీభత్సరాక, సూపి ముద మొనరించితి సూతవర్య. 149

వ. అనియె నప్పుడు వారణఘటావిదారణంబు సేసి వాసవి వాసుదేవుతో మనతేరు
భీమసేనుఁ జేరం బోవ ని మ్మనుటయు. 150

క. అతఁడు హరులఁ దఱుముఁగ ను,ద్ధతిఁ జనునెడ మనబలంబు దర్పమహోగ్రా
కృతిఁ బొదవినఁ జతురంగ, ప్రతతుల నన్నరుఁడు నేలపాలుగఁ జేసెన్. 151

ఆ. మందరంబుచేత మథిత మై దిరుగుసా,గరముఁబలివు గెలిచె ధరణినాథ
పార్థుఁ డురవణింపఁ బలువడిఁ [1]గలఁగెడు, కౌరవేంద్రసేన [2]కలకలంబు. 152

వ. కేతుచామరాతపత్రభూషణశకలంబుల నాశౌర్యభూషణుండు రణక్షోణికి
విభూషణం బొచరించె నట్లు కర్ణువధంబునకు వెగిరపడి తఱుము నుఱక మన
మొన వెండియు నొండొండ పయిం గ్రమ్మిన నమ్మేటిమగండు.

క. పేరు గలరథికముఖ్యుల, సారథిరథరథ్యకేతుసహితంబుగ దు
ర్వారవిశిఖ[3]విస్ఫురణవి,హారంబున శతచతుష్టయము పొడి చేసెన్. 154

---

1 గడఁగెడు. 2 కళవళంబు. 3 విస్తరణ.

వ. అవ్వేఁడిమికి వెఱచఱచి యచ్చటిమూఁక విచ్చుటయుఁ గర్ణముందటిమోహరం
బుత్సాహతీవ్రం బయి యుగవణించినం గని యన్నరుం డురగనికరంబునకుఁ
గవియుగనుడునికైవడి నద్దెస కడరె న ట్లడరుట యాలోకించి తనకట్టెదుటి
మొన బెట్టు దాఁకి. 155

తే. వాయుసత్త్వుండు వాయుజనప్రదీప్త, తనుఁడు వాయుతనూజుఁ డుదగ్రవృత్తి
నేచి బాహాసముల్లాస మెసకమెసఁగఁ, గనుపు గొట్టె వాలమ్ములఁ గౌరవేంద్ర.

వ. అవ్వీరునాటోపంబు సూచి కురుభూపతి ప్రధానసైనికులకుం జూపి యితండు
సమసిన నక్కడ సకలంబు సమయు మీ రొక్కమ్మడిం బొదివి పోరివుచ్చుం
డనిన వారును వారణాదిచతురంగంబులయగ్గళిక మెఱయ నతనిం జుట్టి ముట్టి
యస్త్రశస్త్రంబులం బొదువుటయు నతండు. 157

ఆ. వానినెల్లఁ ద్రుంచి వల వ్రచ్చికొని లీల, నిగుడుచోఁవోలె వెగడువడక
తఱిమి రక్తనదులు వఱపె మస్తకకూర్మ, హస్తభుజగతతుల నతిశయిల్ల. 158

క. కురువిభుఁడు సూచి శకునిం, బుచికొల్పిన నాతఁ డుగ్రముగ మారొక్కని పే
రురమున నారాచంబులు, గురిసినఁ బవనజుఁడు సహకుగొన కారథికున్. 159

క. బలునారసమున నేసిన, నలఘులఘుత మెఱయ నాతఁ డడది యిరుమూఁడ
మ్ములఁ దునియలు సేయుడు నతఁ, డలిగి యతనిధనువు దునిమె నల్లననగుచున్.

ఉ. ఒండొకవిల్లు వ్రుచ్చికొని యుజ్జ్వలపోడశభల్లముల్ సము
ద్దండత నేసె నీమఱఁది తత్తను వాడఁగఁ జాపకేతువుల్
ఖండము లై పడంగఁ దురగంబులు నొవ్వఁగ సూతు మేనఁ బెఁ
గండలు నెత్తురుల్ దొరఁగఁ గౌరవపుంగవుఁ డిచ్చ మెచ్చఁగన్. 161

తే. అలిగిజమునాలుకయుఁబోనియతులశక్తి, వాయుపుత్రుఁడారథికుపైవై చెనతఁడు
వెరవుమైఁ బట్టి దాన నవ్వీరుబాహు, వుచ్చిపోవైవ మనమొ యుబ్బియూర్చె.

శకుని భీమసేనుం దలపడి మూర్ఛితుం డై తనరథంబుమీఁదఁ గూలుట

చ. అనిలజుఁ డట్లు పె ల్లెసఁగు నార్పులు సైఁపక మేటివిల్లు వే
గొని కనుదోయి గెంపుగ నకుంఠితవిక్రమ మొప్పఁ ద్రుంచె నా
తనిఘన కార్ముకంబు నిశితప్రదరంబులు మేన నించె నిం
చిన నతఁ డుర్వీ గూలెఁ గురుసేనకు బెగ్గల మగ్గలంబుగన్. 163

తే. కూలి మూర్ఛ మునింగినఁ గురువిభుండు
ధనరథంబుపై నిడుకొని యనికిఁ దొలఁగఁ
బోవుటయుఁ జూచి తమతమపోరు మాని
దొరలు దెరలిన మూఁకలు మరలి పఱచె. 164

వ. ఇట్లు [1]వెఱచఱచి యవిసినకలంబుజనంబులు దీవి నేరిన యట్లు కర్ణుం జేరి కాలు
దన్ని నిలిచె నన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 165

---

1 పఱచి యవిసిన.

తే .అట్టియెడఁ గృతవర్మద్రోణాత్మజుండుఁ
గృపుఁడు నృపతియుఁ గర్ణుండుఁ గినియఁ జాల
[1]రయిరె కిమ్మీరవైరికయ్యంబుకడఁక
యిట్టు లుండఁనె పదపడి యెట్టు లయ్యె. 166

వ. అనిన సంజయుం డమ్మహీపతి కిట్లనియె నప్పుడు కరూశపాంచాలచేదిసైన్యం బులఁ దఱుముటయుం గని కర్ణుండు గడంగిన మనమూఁకలుం బురికొని పవన తనయుతోడం బోరె నప్పాండవసేనాసముదయంబు రభసంబున నారాధేయుం బొదివిన. 167

క. అతఁడు వివిధోగ్రవిశిఖ,ప్రతతులు నిగిడించి ఘోరభంగి నుదారో
ద్ధతి సూపినఁ జేడ్పడి త,చ్చతురంగంబులును గలఁగె జగతీనాథా. 168

చ. కనుఁగొని భీమసేనుఁడు శిఖండియు సైన్యవిభుండు ద్రౌపదీ
తనయులుఁ గేశవానుజుఁడుఁ దాఁకిన నందఱి కన్నిరూపు లై
తనువులు సించుచుఁ హాయవితానము నొంచుచుఁ గేతుదండఖం
డన మొనరించుచుం బెనఁగె డయ్యక క్రుయ్య కతండు గండునన్. 169

క. నకులసహాదేవులును వా,రికిఁ దోడ్పడి నిశితశరపరీతునిఁ జేయం
బ్రకటితబలశౌర్యుఁడు సూ,తకులోద్వహుఁ డేచి వారిఁ దలకం జేసెన్. 170

క. పెక్కండ్రతోడఁ గర్ణుం, డొక్కఁడ పోరాడి యెక్కుడుక్కున వారిం
జిక్కువడం జేయుట గడు, సక్కజ మై యుండెఁ గౌరవాధిప చూడన్. 171

వ. ఇవ్విధంబున నద్దెసఁ జేయంగలమగల వెగ డందించినం బోక పాదువుపాంచా లచేదిమాత్స్యదివర్గంబులపై నతం డనర్గళప్రసారంబు లగుశరాసారంబులు నిగిడించినం గరిష్ఠ ఘోటకభటావయవఖండంబులును వివిధాస్త్రశస్త్రశకలంబు లును జామరచ్ఛత్రకేతుభూషణభాగంబులును భూభాగంబునం దొరఁగం బెరిఁగి నెత్తురుటేఱులు వాఱ మఱియుం బొండవ యోధవరులు వరుసం బోరి పోరి యంత కంతకు నివ్వటిల్లునాకర్ణక్రోవ్వున నివ్వెఱపడిన నవ్వీరుండు గోవులం దోలుకోల్పులికైవడిఁ గొంతేయబలంబులం బఱపఁ బొంచాలురు వెండియు దండితనంబున నతనిం దలపడిన నాతండు పంచవింశతిరథికులం దునిమి వైవస్వతుచందంబునం బేర్చినం దూర్యరవంబులు నెలంగం దత్పుత్రులును దురోదరధనకృపదుశ్శాసనులు నశ్వత్థామశకునికృతవర్మలుం బైకొని యాధర్మ నందనుసైన్యంబు సమయింప నది విచ్చిన నెలుం గిచ్చి పో నీక నిలిపి భీమ నకుల సహాదేవ ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ద్రౌపదేయులు గడఁగి కౌరవసైనికులం గనుపుగొట్టం దొడంగినం బోరు ఘోరం బయ్యె నిత్తెఱంగున రెండుదెఱం గుల మూఁకలు దెగటాఱు చుండ గాండీవి దమమోహారంబున కుత్సాహం బెసంగ నొక్కవలన మనమొనల నెత్తుటం దోచుచుం గడిసి దలయొత్తి చూచి

---

1 రయిరి కిమ్మీర.

శౌరి నుద్దేశించి. 172

సీ. కర్ణునికేతువు గ్రాలెడుఁ జూచితే భీమాదు లైనయుద్ధామరథిక
జనులు పెక్కండ్రతోననినేయుచున్న వాఁ డితనిప్రాపున గురుసుతుఁడుఁగృపుఁడుఁ
గృతవర్మయును గురుపతి సురక్షితుఁ జేసికొని వీఁకఁ బొంచాలకోటి బడలు
వఱిచెద రురవడి దఱిమి యూరాధేయు గీటడఁగింతము ఘోటకములఁ

తే. బటురయమునఁ బోనిమ్మని పలుకుటయును, శౌరి యట్లులుసేయంగ శల్యుఁ డమ్మ
హోగ్రరథవేగమును నరనుజ్జ్వలంపు, తేపుఁ గని సూతపుత్రుతో నిట్లు లనియె.

క. కేతనకపిభయదం బై, తోఁతేరఁగఁ జక్రధరచతురసారథ్య
ద్యోతితవల్గనచారు, శ్వేతహరులు మెఱయ వచ్చు వీరునిఁ గంటే. 174

వ. అని మఱియును. 175

సీ. నవ్వోడుతలలను గ్రొవ్వారుచేతుల బికుదులు వెట్టిన చరణములను
వాతులు దెఱచిన వాజిమస్తకముల గిరిశృంగములఁ బోని కరిశిరముల
నవయవభేదంబు లడఁగెడునట్లుగఁ దుము లై నబహుగాత్రసనుదయముల
భయదంబు లై మహిఁ బడువిమానములట్ల యఱనటి లైనట్టి యరదములను

తే. నేలఁ గప్పుచుఁ దనబాణజాల మడర, నెవ్వ రడ్డము సొచ్చిన నించుకయును
దవులఁబడక సమున్నతిఁ దివిరి మనలఁ, దేఱి చూచుచుఁ బార్థుఁ డీడికొ్క గవిసె.

క. తోడ్తై డాపట వలపటఁ, గూడి తఱుమువారు లేరు కోపంబున నీ
తోడిబవరమున కడ రెడుఁ, గ్రీడి మనతలంపు గూడె గెలువుము గడఁకన్. 177

ఆ. పాయ వడియె సేన బరవస మలరంగ, మార్కొనంగ మేటిమగఁ డొకండుఁ
గలుగ నోపఁ డేపు దలకొన మనమ యి, బ్బలియుఁ దలపడంగ వలయుఁ గర్ణ.

వ. అనిన విని కర్ణుండు గవ్వడిబాహాబలంబును శౌర్యసారంబును దపగిప్రభావం
బును ముక్కంటితోడ నెక్కటి పోరుటయును బాశుపతాదిదివ్యాస్త్రంబులు
వడయుటయును బురందరప్రముఖబృందారకులకు సజయ్య లగుకాలకేయుల
నిర్జించుటయు విరాటుపసులం [1]బట్టించుకొనుటయు లోనుగాఁ గలవిశేషంబు
లుగ్గడించి కృష్ణుమాహాత్మ్యంబు వొగడి యిట్టివారల నే నొక్కరుండన మా
ర్కొని మదం బడఁగించెద మద్రనాయక మనతేరు వారియరదంబునకు సమ్ముఖం
బుగాఁ జనిమ్మనిన నతం డట్లచేయఁ గనుంగొని కురుపతి పురికొలుపఁ గృపకృత
వర్మగురుపుత్ర గాంధారవిభులును గొందఱు కుమారులును విక్రమాటోపంబు
దీపింప నయ్యంగరాజుం గడచి యడరి యాఘల్గునుం బొదివిన నమ్మహాభుజుండు
హరిణకులంబు గనినసింగంబువిధమున విజృంభించి యారథికులపైఁ గలయ
వివిధవిశిఖంబులు నిగిడించి ధనువులు దునిమియు ఘోటకంబులఁ గూల్చియు
సారథుల సమయించియుఁ దత్సేనాచతురంగంబుల బడలువఱిచియు నబ్బలు
మగలం దెరల్చి యొత్తరించి కెలనన దురంబు సేయునమ్మరుత్తనయుం జేరం

---

1 బెట్టించుకొనుటయు.

జని బహువిరోధిజనపయోధిమగ్నుం డగుచున్నయతని నుద్ధరించి సంప్రీతుం డగునతనికి నగ్రజుకుశలం బెఱింగించి సంతోషసాగరంబునం దేల్చి నీ విక డప్పి యార్చికో మ్మని పలికి రాధేయరభసోత్సాహసహితం బగు నీబలంబు మీఁదం గవిసిన. 179

కురుకుమారులు పదుగు రర్జునుం దాఁకి మృతు లగుట

చ. తొడరి భవత్తనూజులు పదుంద్రు సముద్భటసింహనాదు లై
వడిఁ దనుఁ జుట్టు ముట్టుటయు వారలసూతహయధ్వజంబులం
బొడి పొడి నేసి యాతఁడు రిపుల్ వెగ డంద వెడందతూపులఁ
మెడలు దెగఁగ నేసి రణమేదినికిఁ బలిసేసె నత్తలల్. 180 181

వ. అట్టియెడ. 181

తే. నవతికాంచవరథికులు గవిసి కడిమిఁ
బొదువుటయు నన్నిశరముల భూరిరయము
మెఱయ నంగఱ దెగటార్చి తఱుమునతనిఁ
దాఁకె వేయుమున్నూఱుదంతావళములు. 182

వ. ఇట్లు దాఁకిన యాభీరాదిమ్లేచ్ఛ[1]నికరంబుల నతం డనేకవిధవిశిఖంబుల విరియిం పం బైపైఁ గరితురగసుభటరథసమూహమ్ములు గ్రమ్మినం గని కడంగిన వడ ముడితోడ్పాటునం జేడ్పడియు నవి వోక పోదివి పెనంగిన గద గొని యరదంబు డిగ్గి యగ్గలిక నప్పవనతనయుండు దారుణరణవిహారంబున నెఱయ మెఱయం దఱుచుగా మెఱుంగువాలంపగములు గాండీవి గుప్పింప నప్పుడ ముఖంబు చతురంగంబులయం దొక్కఁడేనియు రక్తంబునం దోఁగనియట్టిది లేక యుండె నట్లు గార్చిచ్చు వొడివినకాననంబుచందం బయి యాసైన్యంబు రూపఱి విఱిగి 'కర్ణ కర్ణ కావు కావు' మను నెలుంగులతో నతనివెనుక కొదిఁ గిన నీకొడుకు లబ్బలుమగని బలసి నిలువ నాఁజీరుండు దీవిసైవడి సమరా ర్ణవంబున మునుంగ నీక యమ్మోహరంబు నుద్ధరించి మార్విఁ దాటించి కిరీటి దెసకు నడచె నంతకు మున్న యరదం బెక్కి యనిలతనయుం డాథసంజ యుఁడు గూడుకొనిన నయ్యారువురకుం దలకడచి పాంచాలు రాసూతనందనుం దలపడుటయు. 183

తే. ద్రౌపదీనందనులును సాత్యకియు లోను
గాఁగ బాండవసైనికోత్కరము గవిసి
కూడికొనియెఁ బాంచాలురఁ గురువరేణ్య
యందఱకు నన్నిరూపు లై యతఁడు పెనఁగె. 184 185

న. అప్పుడు.

సీ. జనమేజయునిసూతుఁ డనిమి రథ్యంబున నో నేసి భీమతనూజనకుల

---

1 నివహంబుల...విదళింపం బైపైఁ.

సుతులచాపములు ఖండితములు నేసి ధృష్టద్యుమ్నుమాఁపుల సమయఁ జూచి
మెయి వెంచి సాత్యకిహాయములఁ గూల్చి కేకయకుమారుని జముకడకు ననుపఁ
దజ్జనకుం డల్గి తన్ను నొప్పించి [1]ప్రసేనునిఁ దాఁ జూడఁ జెలఁగి చంపు
తే. టయును బుత్రశోకంబు గిన్కయు మనంబు
నందుఁ బిరిగొన రాధేయుఁ డతని నటకె
శినివరుం డొండువాజులఁ దనరథమునఁ
బూన్చికొని వచ్చి తత్సుతుఁ బొదివె నధిప. 186

వ. ఇట్లు సూతపౌత్రుం డగుసుషేణుం బొదివి శినిపౌత్రుండు. 187

చ. హాయములఁ జంపి ముప్పదిశితాస్త్రములం దెగటార్పఁ జూచి తం
ద్రి యమునిచంద మై[2]తెగితిరే శినివీరుఁడ యంచు నేయుడు
న్భయదమహోగ్రత నిగుడునారసముక్త నడుమఁక శిలీముఖ
త్రయమునఁ ద్రుంచి మేనఁ బ్రదగత్రితయంబు శిఖండి గ్రుచ్చినన్. 183

తే. కనలి యాసూతపుత్రుఁ డాతనిసిడంబు
ధనువుఁ దునుమాడి పార్షతతనయుఁ డగును
దేవుఁ దంద్రులు గనుఁగొనం గా వధించి
యేసె సుతసోముఁ డడరిన నేపు దఱుఁగ. 189

వ. వెండియుఁ బొంచాలరథికసంఘంబులు రాధేయుమీఁద నురవణింప సమీరణ
సుతసహాయుం డగుసవ్యసాచి వానిం గడచి యక్కర్ణ నరదంబున కడరె నట్టి
యెడ నుత్తమౌజుండును జనమేజయుండును యుధామన్యుండును శిఖండియు
ధృష్టద్యుమ్నుండును నతనిం దలమిగిలి యబ్బలుమగనిం బొదివి యింద్రియం
బులు దృఢాత్మునిం గలంపం జాలనిచందంబున నాసూతనందనుఁ [3]దెలర్పం
జాలరైరి వారలకేతుచ్ఛత్రసూతతురగధనుస్త్రాణీరంబులు రేణువులు నేసి
బహుబాణంబులఁ దనువులు నో నేసి సింహనాదంబు సేసిన యయ్యంగపతిపై
సుసంగతు లై ద్రౌపదికొడుకులు గవిసిరి వారిం గూడికొని శినివరుం డాసేనా
పతి వారి నేయుసాయకంబులు ద్రుంచి యాతనికిం దోడ్పడుటకుం గడంగిన
కౌరవపతియంగంబున నెనిమిదిసునిశితవిశిఖంబులు గ్రుచ్చి వేర్చిన. 190

క. అలిగినయన్నరనాథుని, కెలఁకుల వెసఁ దఱిమి కర్ణకృపకృతవర్మల్
బలుతూపుల నేయఁగ న,న్నలువుర స్రుక్కించె నతఁడు నారాచములన్. 191

తే. దొరలఁ గడఁచి బలంబు లుద్ధురత నిగుడ
వారిమొనలు నెదిర్చిన ఘోరతుముల
సంగరం బయ్యె నయ్యవసరమునందుఁ
దాఁకె దుశ్శాసనుఁడు వాయుతనయుతోడ. 192

---

1 సుదేవునిఁ దాఁ జూడఁ గా వధించు. 2 తెగితెటే. 3 గదల్పలేరైరి.

దుశ్శాసనుఁడు భీమసేనునికోఁ బోరి చచ్చుట

తే. సారథులయుబ్బువాజులచటులతయును, మెఱయనొప్పారుతేరులమీఁదఁ బొలిచి
రపుడు గయ్యంపువేడుక నాతఁడును న,తండుఁ జూపఱికన్నులపండు వగుచు.

క. ఒండొరులమీఁద నుజ్జ్వల, కాండము లడరించు చట్లు గదిసినయెడ భీ
ముండు ప్రమోదభరితచి,త్తుం డయి తగనిట్టు లనియె దుశ్శాసనుతోన్. 194

ఉ. ఆసభలోనఁ గొన్నఋణ మంతయు నీఁగఁగఁ గంటి వడ్డితో
బాస కొకింతయుం దొలఁగఁ బాఱికు తీర్చెద నిప్డు నేఁడు నా
చేసినపుణ్య మెవ్వరును జేయరు ని న్నిటు సేరఁ దెచ్చుటం
జేసి విధాత నాకుఁ గృప సేయుట గానఁగ వచ్చెఁ దమ్ముఁడా. 195

వ. అనిన విని యతఁ డతని కిట్లనియె. 196

సీ. ఎఱుఁగుదు మఱిచితినే లక్కయింటఁ జిచ్చిడి మిమ్ముఁ బఱిచినయిడుమలవియుఁ
[1]గాకయు నమ్మెయి గాంధారరాజు మాయన్నతోఁ వెడజూద[2]మార్చి రాజ్య
లక్ష్మిఁ జేకొని కాననకుఁ బోవ నడిచితి మందుఁ బెక్కాపద లనుభవించి
యజ్ఞాతవాసార్థ మవ్విరాటునిప్రోలి కరిగి యత్యంతదైన్యంబు నొంది

ఆ. యట్ల మీర లునికి యప్రసిద్ధమె యివి, యేల రిత్తమాట లేటు పోటు
తలకువచ్చియనుఁడు దరహాసమునఁ గెంపు,గదురఁ బవనసుతుఁడు గడఁగిడాసి.

క. భల్లములు మూఁట సిడమును, విల్లు నఱికి సూతకంతవిదళనమున శో
భిల్లి నిటలమునఁ బటువ,ర్మోల్లసితుం డగుచు నాఁటె నొకనారసమున్. 198

వ. దాన బీఱు వోవక దుశ్శాసనుండు. 199

క. తురగములఁ దాన నడపుచు, వెరవు రయము మెఱయ నొండువిలు గొని గాఢ
స్ఫురణమున భీముతనువునఁ, బరఁగించె మెఱుంగు లడరఁ బండ్రెండు డమ్ములన్. 200

క. తోడన కోదండము దును,మూడెను సూతు మెయిఁ గ్రుచ్చె నాఱమ్ములు సం
క్రీడయపోలెను ముప్పది, యూడించెను వఱియుఁ దూపు లనిలజు మేనన్. 201

మ. ధను వొం డుగ్రత నెత్తి యేఁబదిశితాస్త్రంబుల్ మరుత్సూనుఁ డా
తనిగాత్రంబునఁ గ్రుచ్చినం గినుకమై ధైర్యంబు శౌర్యంబు నొ
ప్ప నతం డుజ్జ్వలభల్లయుగ్మయుగళస్ఫారాహతిఁ వాజులం
దునిమెం జూపఱు పిచ్చలింప విలసద్ధోర్దర్పదుర్వారుఁ డై. 202

వ. ఇట్లు విరథుం డై వృకోదరుండు మెయి వెంచి. 203

మ. గదలీలం గొని తేరు డిగ్గి మెఱుఁగుల్ గ్రమ్మంగ సారించి యు
న్మదయానంబునఁ గిట్టి ఘోటకములఁ ద్రుంచి బాహాబలం
బు దలిర్పఁ భవదీయసూనునరదంబుం ద్రెళ్లఁ ద్రోవంగ బె
ట్టిదపుందోమర మెత్తికొం చతఁడు దాఁటెఁ నేలకుఁ గ్రక్కునన్. 204

---

1 గాక యే మమ్మెయి. 2 మాడి రాజ్య.

వ. అట్లు దాఁటి చెట్టు వైచినయత్తోమరం బురం బాడ నేచి యక్కీచకారాతి పదుమూఁడుపత్సరంబులు దమపడినపాట్లును బ్రతినచందంబును డెందమున నావహిల్ల నుద్దండగదాదండంబున దుశ్శాసను వైవ నతండు నెత్తురు దొరఁగ ధరణిం బఁడిన బెబ్బులి లేడికొదమం బొదువుపోలికం బొదివి మెడ ద్రొక్కి యెక్కుడుమచంబున నక్కుమూరునితో ని ట్లనియె. 205

క. మును సభఁ బలికినదానం, దని వోవక యిచ్చటికి వెదకి వచ్చితి యే
మనియె దనుము నీమాటలు, వినుటకు నాకిసుక సాల వేడ్కఁబడియెడున్. 206

వ. అని యమ్మహాబలనందనుండు మహోగ్రలోచనప్రభలు నిగుడ మనబలంబులం జూచిన. 207

క. నిగుడుదవాగ్ని జ్వాలల, వెగడందినమృగకులంబువిధమున నతిభీ
తి గదిరి నలుగడ విచ్చిన, జగతీశ్వర యతఁడు మెఱసెఁ జక్కనిబయలన్. 208

వ అప్పుడుఁ నీయందుఁ జేయంగల సైనికులుసూచి తత్తేజోవిశేషంబునం జూడ్కులు మిఱుమిట్లు గొన వెఱచఱచి యంతంత వీచ్చవడియుండ. 209

శా. లీలం గేల నమర్చి మత్తగజకేళీసుందరోల్లాస మా
భీలత్వం బలరింపఁ ద్రిప్పుఁ జదలం బృథ్వీస్థలిఁ వైచు ముం
గాలం ద్రోచు మొగంబు వేయు దెస లుగ్రస్ఫూర్తి వీక్షించు మో
కా లూఁదుం బయిఁ గ్రమ్మఱంగ మెడ [1]చిక్కం ద్రొక్కి నిల్చుఁ నగున్. 210

వ. ఇవ్విధంబున ఘోరవిహారంబు సలిపి భీమవిక్రముం డగునాభీమసేనుం డయ్యవ రాజునాననం బాలోకించి. 211

క. ఏ నురము వ్రచ్చి నెత్తురు, దేనియ [2]తుదె ద్రావెదం గదిసి ననుఁ గడిమిఁ
మానుప దిక్కుగలిగిన, న్రాని [3]మ్మెలుఁగింపు మీమొగం గలవాఁడిన్. 212

వ. అని పెలుచం బలికి కఠారఁబు వెఱకి యతనిమొగంబుమీఁద జళిపించి. 213

భీమసేనుఁడు దుస్సనేనుని యురంబు వ్రచ్చి రక్తపానంబు సేయుట

మ. నరసింహుం డసురేంద్రు వ్రచ్చుకరణి న్రౌద్రం బుదగ్రంబు గా
నుర మత్యుగ్రతఁ జీరి క్రమ్మరుధిర మ్ములొల్లాసి యై దోయిట
న్వోర వారం గొని త్రావు మెచ్చుఁ జనికి న్మేనుఁ మొగంబుఁ భయం
కరరేఖం బొరయంగఁ జల్లికొను నక్కోరవ్యుఁ జూచుం బొరిన్. 214

వ. ఇట్లు దారుణభంగిం బ్రతిజ్ఞాకరణపూరణం బొనరించి. 215

తే. తల్లి చన్నులపా లేను ద్రావ నెట్టు, లాననే పలుతెఱఁగులతేనియలును
ఖండశర్కరతోడిదుగ్ధంబు లనుభ,వింపఁబడవే యవియు నింతయింపు గావు.

చ. అని యెలుఁ గెత్తి పల్కు నలి నాడు మహోద్ధతిఁ ద్రుళ్లు నార్చుఁ బె
ల్చిన భుజ మప్పళించుఁ దమసైనికులుఁ మనవారు రక్కసుం

---

1 సక్కం ద్రొక్కు. 2 వలెఁ ద్రావెదం. 3 మ్మెఱుఁగింపు.

డని వెఱఁగందువారు గళితాయుధులయ్యెడువారు భీతి మూ
ర్ఛను బడువారు నై రణవిరామమునుఁ బొంద మదోత్కటాకృతిన్. 217

వ. పదంపడి. 218

మ. గద సేతం గొని యంత్యకాలయమరేఖం బేర్చి రక్తంబుచా
యఁ దలిర్పం దను పుగ్రసుందరముగా నవ్వీరుఁ డేతెంచి యు
న్మదమాతంగములీల దోఁప మనసేనం బొల్పుమీఁ దోలి వే
పొంచివెం గ్రమ్మఱి దుస్ననేను వికటసూచ్యర్తిస్ఫురన్మూర్తి యై. 219

వ. చలంబు నెఱయ నతనికాలు గేల నమర్చి మొగంబు గనుంగొనుచు నక్కి
మ్మీరవైరి యిట్లనియె. 220

క. ఏమిర పసు లని యూర్వ్వవు, నీమాటలు నిలువఁబడియెనే పసరమ మి
మ్మేము మగుడ నిదె యూర్చెద, మీమాటకు మాఱు పల్క రెవ్వరుఁ గంటే. 221

ఉ. నెట్టన యల్గినం దగునె నీళ్లను ద్రోచుటయుఁ బిపాన్నమున్
బెట్టుటయుఁ మహాభుజగభీషణదంష్ట్రలపాలు సేతయున్
జుట్టలుఁ బెద్దలున్ జెలులుఁ జూడ సభక్ నెఱి మాలి యమ్మెయిన్
దిట్టున కోర్చు టెందుఁ గలదే విను గెల్వరె జూద మెవ్వరున్. 222

క. అని పలికి క్రమ్మఱఁగ మన, మొనమీఁదఁ బ్రవఁరివాఱి ముద్దరలలితం
బునఁ గేలు మెఱయఁ జని తన, కన 1లడఁగక దుస్ననేనుఁ గనుఁగొని పలుకున్. 223

ఉ. ప్రేవడి పోయెఁ గాన ధృతరాష్ట్రుఁడు గన్నది యేమి యాసభం
దా వల దన్నఁ గీ డడుగదా పతి లేఁ డనఁబడ్డకాంత నేఁ
డీవు గనుంగొనంగఁ బతియే డ్తెఱ నోప్పెఁ బతుల్ విజృంభిత
శ్రీ విలసిల్లుకామినులు నేడ్పడి రిట్లపతిత్వదీనతన్. 224

క. విను మేను జేయఁ బూనిన, పనులం దొకటి గడతేఱె: బాపాత్ము సుయో
ధనుఁ బొరిగొని తల దన్నుదు, నను రెండవపనియుఁ దీర్ప నరిగెద నెలమిన్. 225

చ. అని యెలుఁ గెత్తి చెప్పి యతఁ డాతనిగీ డడగించి యూర్చెఁ గ
ర్ణునకును లోను గా మనవరూథినియోధులకుఁ మహాభయం
బున మనముల్ గలంగఁబడి పోరికి నూలొకనీనిఱేచ్చనా
టున సకలాంగకంబులు గడుఁ శిథిలంబులుగా మహోగ్రుఁ డై. 226

క. జనపతియుఁ గృపప్రముఖులుఁ, గనుఁగొన నిట్లనిలసుతుఁడు 2గ్రౌర్య మొడల్ గై
కొనినట్లు వేర్చి దుశ్శా,సనుఁ జంపుటఁ జూచి రోషసంరంభమునన్. 227

వ. నీకొడుకులు కవచియు నిషంగియుఁ బాశియు దండధారుండును ధనుర్గ్రహుం
డును నలోలుపుండును సహుండును షండుండును వాతవేగుండును సువర్చసుం
డును గూడి కవిసి వివిధవిశిఖంబుల నతనిం బొదివిన నంతకుమున్న దుశ్శాసన

---

1 లడరఁగ. 2 క్రౌర్యాద్రేకం బునఁ బేర్చినట్లు.

రక్తపానకౌతుకాధీనమానసుం డైనయాభీమసేను పైనెవ్వరు గడంగుదురో యని కన్నిడి యుండి యతం డప్రతిహతంబుగాఁ బ్రతిన [1]దీర్చుటకుఁ బ్రీత చిత్తుం డగు ఫల్గుసుండు భల్లదశకంబున నక్కుమారదశకంబుశిరంబులు దును మాడె [2]నట్టిభీమార్జునులయాటోపంబున కోటజి నీసైన్యంబు సమరవిముఖం బయ్యె నాసూతనందనుండును భీతుం డై వదనంబు వెలవెలఁ బాఱ నూర కుండె నప్పుడు శల్యుం డతని నాలోకించి యి ట్లనియె. 228

తే. ఉగ్రుఁ డై దుస్సనేనుని యురము ప్రచ్చి
రుధిర ముగ్రత: ద్రావుమరు త్తనూజుఁ
జూచి చేడ్పడి చె య్వోదేఁ జూచితే సు
యోధనుని నీవు నట్టున నొప్పు నెట్లు. 229

క. బలియు రగురాజులును గాల్, నిలువక తెరలంగ వీరె నీ ప్రాపున శ
త్రులఁ డాఁకఁ దలంచి కృపా,దులు నిలిచిరి కూర్చికొను మతులధైర్యమునన్.

చ. కడు వెగ డంది యున్ననినుఁ గన్గొని [3]వీఁడె యుదారధైర్య మే
ర్పడ వృషసేనుఁ డొక్కరుఁడుఁ బొండుతనూజుల మారొక్కనంగఁ బో
యెడు నరు నీవు డాఁక వలదే రణభారము నీభుజంబునం
దిడియె సమస్తముం గురునరేంద్రుఁడు దానిఁ దలంపు మిత్తఱిన్. 231

వ. అనిన విని యతండు సమరోత్సుఖుం డయ్యె వృషసేనుండు భీమసేనుపై నురవణింప నకులుండడ్డపడి యక్కుమారునిసిడంబును గొడుగును గోదండంబును ఖండించిన.

చ. అలిగి యతండు వేఱొకశరాసన మెత్తి రథస్థు ఘోటక
స్థుల నిలఁ గూల నేయఁ బొలివోవనిధైర్యముపేర్మి వాలునుం
బలకయుఁ గొంచు మాద్రితొలుపట్టి ధరిత్రికి డాఁటి బెట్టుగో
ల్తలఁ జని తత్సహాయభట దారణకేలి యొనర్చి పేర్చినన్. 233

ఆ. కర్ణసుతుఁడు పలక ఖండించి కృష్ణస,ర్పంబుఁ బోనిఁటు కృపాణ ముఱుక
నటికి నారసములు నాటించె నయ్యజ్ఞ, నానుజన్మమేన నల్ల నగుచు. 234

వ. అప్పుడుధృష్టద్యుమ్నుండును యుధామన్యుండును త్తమౌజుండును శిఖండియు జనమేజయుండును సాత్యకియు ద్రౌపదేయులును రౌద్రంబు శోభిల్ల రుద్రుల నైవడి వృషసేనుపయిం గవిసినఁ గృతవర్మకృపద్రౌణిదుర్యోధనులును శకు నియుఁ దత్సోదరులు గొందఱును గ్రందం దమీమి దుర్వారవిశిఖవర్ష ంబుల వారలం గప్పినం గని గజసాధను లగుకళింగు లురవణించి. 235

క. కృతవర్మ సిక్కుపడ భూ,పతి నేడ్పడ శకుని వెగడుపడఁ దదవరజ
ద్వితయము ధరఁ బడఁ దీవో, [4]ద్ధతిఁ బోరిరి చాపటంకృతంబులు సెలఁగన్. 236

---

1 దీర్చుటకు ఫల్గుసుండు ప్రీతచిత్తుండై యుండె నంతభీముండు భల్ల. 2 నట్టిభీముని యాటో పంబున. 3 వెండి. 4 ద్ధృతి...టంకృతులు సెలఁగంగన్.

వ. ఇత్తెఱంగునం బోరినం గనలి కడంగి. 272

క. ఆముప్పురుఁ జలమున ను,ద్దామక్ష్వపసహితచిత్రదళనంబున సం
గ్రామతలము రక్తాక్తం, బై మెఱయ బలాధిపత్రయముఁ బొరిగొనినన్. 238

క. తక్కటిరథికజనులు పే,రుక్కున నయ్యభచయంబు నొడిగించియునుం
జిక్కువఱిచియుం దునిమియు, నెక్కడుమద మొప్ప మెఱసి రిభపురనాథా 239

వ. మెఱసినం జూచి. 240

ఆ. అరద మెక్కి తఱిమె ననిలతనూజుఁ డ,వ్వీరుతోన పాండవేయసేనఁ
జేయఁ గలుగుదొరలు శితశరాసారంబు, లడర వారిమీఁద నడరుటయును. 241

వ. రణంబు దారుణం బయ్యె నందు. 242

సీ. కర్ణనియగ్రభాగంబునఁ గరిఘటల్ దునుమాడునకులనందనునిఁ గిట్టి
వృషసేనుఁ డమ్ములవెల్లిపైఁ బరఁగించి శితభల్లమున సూతుశిరము ద్రుంపఁ
గనుఁగొని యక్కర్ణతనయునిమీఁద బార్థాదులు గవిసిన నతఁడు పార్థు
ననిలజు మూఁడుమూఁ డమ్ముల నొప్పించి యాశతానీకుని నట్లు చేసి

తే. నకులుతనుపునబాణపుస్తకము సొనిపి, శార్ఙ్గధరుమేనఁ బండ్రెండు సాయకములు
వఱపి వేర్చినఁ గౌరవప్రతిమెచ్చి,పార్థవేఁడిమి యూహించి భయముఁబొందె.

చ. కెలఁకులయోధులం గడచి క్రీడి నడిక వృషసేనుమీఁద న
మ్ములు నిగిడింప నారథికముఖ్యునిమీఁపున నక్కమాఱుఁ డే
పలరఁగ వాఁడితూపులు రయంబుమెయిం బది బెట్టు గ్రుచ్చి య
గ్గలిక ముకుందు నేసె నవకాండములక దివి ముట్ట నార్చుచున్. 244

వ. ఇట్లు విజృంభించిన. 245

అర్జునుఁడు వృషసేనుని మృతిఁ బొందించుట

మ. భృకుటిసూచ్ఛర్జితఫాలభాగుఁ డగుచుం బొంగారి యాసూతపు
త్రకు కోదండము బాహుదండములుఁ జిత్రసూచ్తిఁ దున్మాడి మ
స్తక ముగ్రోద్ధతిఁ గ్రూరభల్లవిలసద్ధారాహతిం ద్రుంచె బా
ణకళాదుర్దముఁ డన్నరుండు పతియు న్రాధేయుఁడుం జూడఁగన్. 246

వ. ఇవ్విధంబున వృషసేను సమయించుటుం జూచి కర్ణుండు శోకవ్యాకులచిత్తుండై
కన్నీ రొలుకం గోపాటోపంబున నుద్భటుం డగుచు నమ్మహారథునితేరికి సమ్ము
ఖంబు గాఁ దనయరదంబు వఱపించి యర్జున యర్జున యని యాహ్వానంబు
సేసిన నతండును సవిశేషోత్సాహంబునం బొదలి యడరె నట్టియెడ దురంబు
దక్క యిరువాఁగునుం బరమకౌతుకంబునం గనుంగొను చుండ నయ్యిరువురు
రామసన్నిభంబులు నాపిత్యసంకాశంబులుఁ ద్రినయనప్రతిమంబులు నగునాకా
రంబుల నుల్లసిల్లిరి వారలయొక్కటికయ్యం బాలోకించు కుతూహలంబున
సుర పితృ విద్యాధర సంయమిసంఘంబులును శచీపతి ప్రజాపతి పశుపతులును

లోనుగా ననేకవ్యూ లేతెంచి నభోభాగంబున నిలిచి రప్పుడు బ్రహ్మరుద్రుల కిట్లనియె. 247

కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధకాలమున బ్రహ్మరుద్రులప్రశ్నోత్తరములు

క. ఇరువురు నతిరథులు సమ,స్ఫురణులు విక్రాంతిపరులు శూరులు వీ రొం
డొరువులతోఁ బెనఁగఁగ న,శ్వర మగు జగ ముడుపరాదె సమరం బనఘా. 243

క. అన విని యాదేవుం డ,వ్యసజభవున కిట్టు లను నవారోద్ధతు లీ
ఘనభుజులు వీరిరణ మె,ట్లును జెల్లుం దప్ప దప్పలుకు విడు మింకన్. 249

వ. అని యిట్లమ్మహాత్ములు సల్లాపంబులు సేయ నాకర్ణించి పాకశాసనుండు సప్రణ
యంబుగా బ్రహ్మ కిట్లనియె. 250

చ. తపము నుదాత్తశౌర్యము నుదగ్రబలంబును గల్గుక్రీడిక
య్యపువెఱ వెక్కు డై గెలుచునట్లు గ నీవు దలంపవే పురా
ణపురుషు లైనకృష్ణుల రణంబున శాత్రవు లాక్రమించుటం
గుపితమనస్కు లైన నిలకుఁ బ్రదు కెమ్మెయిఁ గల్గనేర్చునే. 251

వ. నరనారాణులకు నెందును జయంబు ధ్రువం బని తొల్లియుం జెప్పితి రిమ్మహా
త్ములు జయించుట లోకహితంబు గర్ణుండు ద్రోణభీష్మప్రాప్తం బైనపుణ్యలోకం
బు వడయుఁ గిరీటి చిరకాలం బిమలం బఖిలవాఁడు గావున రాజ్యసుఖంబు
లనుభవించుం గాక యనిన నప్పరమేష్ఠి వీరలజయాపజయంబులు నిశ్చయిం
చి పలుక నేల యనుటయు నీశానుం డతని నాలోకించి నిశ్చయించుట మేలకాక
యె గ్గేమి నిశ్చయింత మని కలిసికొని యతండునుం దానును వాసవునలను
విలోకించి కృష్ణార్జునుల నుద్దేశించి. 252

తే. మహితమును లగువీ రెండు మాఱు లేక,మెలఁగువా రయి కాదె జన్మించినారు
వినుము నీచెప్పినట్టుల వీరి నొరులు, ధిక్కరించుట లోకహితంబు గాదు. 253

వ. వీరికి జయంబు ధ్రువం బని పలికి యంత నిలువక వీరిజయంబులుధ్రువంబయ్యెడు
మనవుకు నమ్యామరవిభుండు సురమునిప్రభృతులం గలయం గనుంగొని
దేవదేవు కిరువురు నేఁమతంబు గా నిశ్చయించిన లోకహితం బగునానతి
యాకర్ణించితిరే మీచిత్తంబు లిత్తెఱంగున కనుకూలంబులు గావలయు ననిన
నందఱు నది యిట్టిద కాక యెం డగునే యని రనిమిషులు గుసుమవర్షంబులు
గురియించుచు దివ్యదుందుభిధ్వానంబులు సెలంగించి రయ్యవసరంబున నఖిల
భూతంబులును విస్మయోత్ఫుల్లనయనంబు లగుచు నమ్మహాద్వంద్వయుద్ధంబు
వీక్షించువేడుక నొండుదలంపులు దక్కి యుండె నట్లు దారొక్కినమహనీయ
రథంబులు రెంటియందును సన్నాహసముజ్జ్వలు లై యొప్పు వాసుదేవార్జును
లును గర్ణశల్యులును దమతమశంఖంబు లొత్తి రప్పుడు. 254

తే. రెండు సేనలశంఖభేరిముఖంబు, లైనబహుతూర్యములపటుధ్వాన మడరి

నింగి [1]వొంగారె నత్యంతనిశ్చలంబు, లయ్యె సైనికనికరంబు లద్భుతముగ.

సీ. కపికేతనము హస్తికక్ష్యయు నమ్మహాబలు లిద్దఱును దపోబలమువలనఁ
గన్నవి యై బుద్ధి గల్గి శోభిల్లు సుర్వీశ యప్పుడు కపి యెగఁగి హస్తి
కక్ష్యపై నడరినఁ గయ్య మారెంటికిఁ గలిగె నం దాహస్తికక్ష్య దెరలె
నంబుజాక్షుండు మద్రాధినాథుండును దృక్కలహంబునఁ దేజరిల్లి

తే. ధర్జనుండును గర్ణుండుఁ దర్జనంబు, లైనచూడ్కి లొండొరువులయాననములఁ
బఱపి రాకృష్ణపార్థులబలుపు శల్య, కర్ణచిత్తదౌర్బల్యముల్ గానవచ్చె. 256

వ. అట్టియెడ నాసూతనందనుండు మద్రపతి నాలోకించి. 257

తే. అర్జునుఁడు నన్ను నోర్చిన యట్టులైన, నెట్లు సెప్పుమ యనుఁడు మద్రేశుఁ డేను
గృష్ణు లిద్దఱ నొక్కటఁ గిట్టి తీవ్ర బహుళశరజాలములపాలుపఱుతు ననియె. 258

ఆ. అట్ల సవ్యసాచి యడిగిన మురవైరి, నగుచు నిటుఁడు గూలినను ధరిత్రి
పతియలైన మేరు వొఱగినఁ గర్ణుచే, నీవు గోలుపోవు టేల కలుగు. 259

వ. అని వెండియు. 260

ఉ. [2]అట్టిద లోకపర్యవస మాపదవస్థకు స్రుక్కనేర్తునే
కిట్టుదుఁ గర్ణశల్య లనుకీటములం గరతాడనంబులం
బెట్టుదు నేలఁ గౌరవులఁ బీనుఁగుపెంటలు గాఁగ ధర్మజుం
గట్టుదుఁ బట్ట మన్న నగి గాండివి యద్దనుజారి కిట్లనున్. 261

ఉ. నవ్వుల కంటిఁ గాక యది నాకు నశక్యమె కర్ణశల్యులం
గ్రొవ్వాడఁగించుటే ద్రుపదకూఁతురు గొల్వునఁ బడ్డపాటునఁ
నెవ్వగఁ బొందుచుఁ సమయనిష్ఠ నడంగితిఁ గాని యింక నా
మువ్వురుఁ బూని వచ్చినను ముట్టెదఁ గర్ణుని నేలఁ బెట్టెదన్. 262

మ. అరదంబుఁ సిడముఁ హయవ్రజము శల్యాంగంబులుం జాపమున్
గరకాండంబులుఁ బెక్కుభల్లముల నుగ్రస్ఫూర్తిఁ దున్మాడి ని
ష్ఠురభల్లం బొకటఁ సుయోధనునిచూడ్కుల్ నీటుగా నిష్ప్ర యు
ద్ధురగర్వోన్నత మైనకర్ణుతలఁ ద్రుంతుం జూడుమీ వేడుకన్. 263

ఆ. కర్ణమద్రపతులకాంతల విధవలఁ, జేయువాఁడ నీవు సెన్ను మిగిలి
నగుచు నేఁడు ద్రుపదనందనవీనుల, ధర్మసుతునిచెవులఁ దనివు నిసుపు. 264

క. సంతసపువార్త వచ్చుము, కుంతికి నే దంతి దరువుఁ గూల్చినక్రియ దు
ర్దాంతగతిఁ గర్ణుఁ గూల్చుట, యంతయుఁ గన్నారఁ జూచి యచ్యుత యెలమిన్.

వ. అని పలికె నాసమయంబున నుభయసైన్యంబులజనంబులకు నంబరంబున నున్న
దివ్యసమూహంబులు నందు గీతనృత్తంబుల నుల్లసిల్లునప్సరోగణంబులుం గాన
నైన నద్భుతంబున వారు ననిమిషులై యుండి రప్పు డేకనిశ్చయము లగుకర్ణుం

---

1 బొంగారె. 2 ఇట్టిద లోకపర్యవస మే దురవస్థకు.

డును దుర్యోధనుండును నచ్చెరువాటునం బొరయక దురంబుమీఁది భరం
బునం బొలిచి రిరువాఁగుసైనికులు గిరీటికిఁ గర్ణునకు నభిముఖంబుగాఁ దల
మిగులఁ దగ దనుబుద్ధిని భయంబునను దద్రథంబులు రెంటిని బలసి నిలిచి
రమ్మహావీరులు ధనుర్జ్యాతులను బాణప్రభలను దీవ్రతేజంబులను బ్రదీప్తు లై
కల్పాంతసూర్యులచందం బగుచు నొండొరుల నోర్చుకడంకలఁ జేర్చి రయ్యన
సరంబున నశ్వత్థామ గురుసుతఁ జేరం జని కరంబు సేతం దెమల్చి సాంత్వన
[1]స్వరంబున ని ట్లనియె. 266

అశ్వత్థామ దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు సేయుట

చ. కలన గురుండు భీష్ముఁడును గాండివిచేఁ బడి రంగరాజు వా
రల కధికుండె యాతని దురంబున నోర్వఁ గలండె పూని యే
వల దని బుద్ధి సెప్పిన నవశ్యము నాతఁడు నిల్చు నీతనిఁ
నిలుపును నీవు ధర్మసుతునిం దగుమాటలఁ దేర్వఁ జొప్పడున్. 267

వ. తెలిపిన దామోదరుండునుం జెలివి నొందు. 263

క. భీముఁడుఁ గవలును ధర్మజు, చే మక లెడువార లేసు జెప్పెడిపలుకుల్
భూమీశ కురుకులమునకు, నీ మొనరాజులకుఁ బ్రజకు హిత మూహింపన్. 269

చ. వలవదు నన్నునుం గృపు నవధ్యులఁగాఁ గొని క్రీడి గెల్వ శ
క్తు లని తలంప భీష్ముఁడును ద్రోణుఁడు లోక మెఱుంగఁగా నవ
ధ్యుల హరికల్మి నారథికు దోర్బలలీల నడంగి [2]పోరె య
చ్చలమొ ఫలంబొ యిం కయిన సంధి యొనర్చుట మేలు వారితోన్. 270

చ. హరి సనుదెంచినప్డు మన మమ్మెయిఁ బల్కితి మింక సంధికి
న్వార వగు టేల గల్గు నని నీవు దలంపకు మాంబికేయు భూ
వరుఁడు:గ జేయు ధర్మజుఁ డవశ్యముఁ బొండునృపాలుపాల యే
పురకు నమర్చుఁ గాని చనవ్రఁ వెలిమెచ్చును నొల్లఁ డేమియున్. 271

తే. పాండవులయట్ల రాధాసుతుండు నాదు
పలుకులకు నియ్యకొను నీవు బ్రదుకు తెరువు
ఱట్టు బ్రదికిన నెల్లశుభములుఁ గలుగు
నీసు మానుము చచ్చిన నేమి గలదు. 272

క. వెడతలఁపు లుడిగి సంధికి, నొడఁబడు మిది లెస్స దీని కొడఁబడమి గడుం
జెడుతెఱ విప్పటి [3]పదనుఁ, గడవఁబడుట ద్రాటఁ దప్పుకరణియ చుమ్మీ. 273

చ. అన విని యమ్మహీకమణుఁ డాతని కి ట్లను నిప్డు దుస్సనే
సునిపని దీర్చి మారుతతనూభవుఁ డాడినమాట యేర్పడ
న్వినియును సంధి సేయుటకు నీ వభిలాషముసేఁత యొప్పునే

---

1 పూర్వంబున. 2 పోవశే చలమొ. 3 పదనం. గడవఁబడుట.

పెనఁకువ కర్ణుఁ డే లుడుగు బేలవె మానుము ద్రోణనందనా. 274

శా. శ్రాంతిం బొందినవాఁడు పార్థుఁ డపరిశ్రాంతుండు గర్ణుండు దు
ర్దాంతోదగ్రత నేఁడు గీటడఁచు నీతం డాతనిక వహ్ని య
త్యంతంబుక శిశిరత్వ మొందినను గోత్రాళుల్ వడం కాడినం
గుంతీసూనుని చేతఁ గర్ణున కనిం గోల్పాటు వాటిల్లునే. 275

వ. అని పలికి యజ్జనపతి తనసైనికుల నాలోకించి సమరసముత్సాహపోషణంబు
లగు భాషణంబుల ముఖరం డగుటయు నఖిలతూర్యంబు లొండొండ మోఁగిసేఁ
బాండవబలంబునను భేరీపణవాదులరణనంబులు నిగిడె నప్పుడు కర్ణుండును
నర్జునుండును. 276

క. కరి కరి గిరి గిరి నంభో,ధర మంభోధరముఁ బెలుచఁ దాఁకినక్రియఁ దాఁ
కిరి కడఁగి గగనతటియును, ధరణియు మోఁయుచు వడంక ధరణీనాథా. 277

క. మెఱయ వెలిమావులును గడు, మెఱుఁగారెడునరదములును మింటను మంటల్
వఱపెడు వాలమ్ములుఁ జూ,పఱి నత్తోలుతాఁకు వెఱఁగుపడఁ జేసె నృపా. 278

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వీరోత్తము లుదాత్తభంగిం దలపడి పెనంగం దొడంగిన
నుభయసేనలవారలు నార్పులు నింగి ముట్టఁ జెలంగి రట్టియెడ. 279

మ. భరితోత్సాహతఁ బేర్చి దీప్త లడరక భల్లమ్ములొక్కుమ్మడిం
బరఁగం జేయుము కర్ణగాత్రములలోఁ బార్థుండ వే త్రుంపు మి
క్కురుభూపాలకురాజ్యకాంక్ష దొరయే కోదండపాండిత్యవి
స్ఫురణం గర్ణుఁడు నీకు నీబలుపు నేపుం జూపు మత్యగ్రతన్. 280

వ. అని పాంచాలురు పార్థజయార్థసంభాషణంబులు నేసిరి కౌరవులును గర్ణుఁడగ్గఱి.

చ. కడఁగుము నీదుబాణములఁ గవ్వడి గూలినఁ జాలు నంతతోఁ
జెడుదురు పాండవుల్ రణము సేయుసుదగ్రత యెల్లఁ దక్కఁ వే
రడవుల కేఁగి సాధుమును లై చరియింతురు కౌరవేంద్రుఁ డీ
పుడమి సమస్తముం బొగడు పొంపిరి వోవఁగ నేలు లీలతోన్. 282

వ. అని తటిమిరి ప్రొద్దునుం జాల వ్రాలెఁ గాలాంతకప్రతిము లగునప్పార్థకర్ణు
లన్యోన్యజయార్థ లై పెనంగునప్పుడు. 283

కర్ణార్జును లొండొరులమీఁద దివ్యబాణంబు లేయఁబూనుట

సీ. కర్ణుండు పదిచండకాండంబు లర్జునతనువునఁ జొనుప నర్జునుఁడు దీప్త
ఘనబాణములు పదునెనిమిది కర్ణు మైఁ బరఁగింప నయ్యంగపతి దశోగ్ర
చక్రమార్గణముల సరభసంబున నొంచె నన్నరు నాతండు నట్టి వన్ని
శరములు రాధేయు[1]నురమున నాటఁ జె నతఁడు దొమ్మిదివాలురమ్ము లతని
తే. వక్షమునఁగ్రుచ్చిసాయకద్వయముశౌరి, మేన నిగిడింప బీభత్సుఁ డేను మెఱుఁగు

1 నురము నాడించిన.

తూపు లాసూతపుత్రు నెత్తుట ముసుంగ, నేసె బాహాసముల్లాస మెసక మెసఁగ.
చ. అలిగి కడంగి సూతసుతుఁ డచ్యుతపార్థులఁ దీవ్ర బాణపం
క్తులఁ బొదువం బరాక్రమకుతూహలి యవ్విజయుండు ఖిన్న న
వ్వొలసి ముఖాంబుజంబునకు నొప్పుగఁ దద్రథరథ్యకేతుసూ
తులను దదీయగాత్రమును దూపులవెల్లి ముసుంగఁ జేసినన్. 285
క. ఆతఁడును దురగసారథి, కేతుయుతము గాఁగ ముంచెఁ గ్రీడయపోలెఁ
ఖాతశరవృష్టి నన్నరు, నీతెఱఁగున మజేయుఁ బెనఁగి [1]రిద్దఱుఁ గడఁకన్. 286
శా. ఆయుగ్రాహవకేలి నిట్లు నిపుణుం డై యొప్ప నప్పార్థుఁ డా
గ్నేయాస్త్రం బరివోసి దారుణమహాగ్ని జ్వాలికల్ భీషణ
స్ఫాయద్భంగి నభస్థలిఁ నిగుడ దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్ల రా
ధేయాంగోద్దహనాభిలాష మెడఁదఁ దీపింప బెట్టేసినన్. 287
ఉ. అంతకకోపవహ్ని విపులాకృతి గైకొని వచ్చినట్లు మి
న్నంతయుఁ దాన యై కవియు నవ్విశిఖంబు మనంబులోన నా
వంతయు శంక లేక సముదగ్రత వారుణమార్గణాహతిఁ
ఖాంతముఁ జేసె విక్రమవిశాలుఁడు గర్ణుఁడు మాకు నుబ్బగన్. 288
ఆ. ఫల్గునుండు మేఘబాణ మేసిన భూన,భోంతరంబు సంభృతాంధకార
మయ్యె సూతసూనుఁ డనిలాస్త్ర మేయుడు, నాతమంబు విరిసె నాఁకణంబ.
ఉ. అర్జునుఁ డైంద్రబాణము సమంచితభ క్తి[2]ధరించి మంత్రవి
స్ఫూర్జితగాండివుం డయి రిపుప్రకరంబులు సంచలింప న
స్ఫూర్జితశ క్తి నేయుడు మహోగ్రబహుప్రదరప్రకారతా
దుర్జయలీల నిర్మథనదోహలి యై యది కర్ణుఁ గిట్టినన్. 290
క. అతఁ డభిమంత్రితబాణ,ప్రతతిఁ దదుద్రేక మడఁచి పార్థునిమేన
శితశరములు నినిచిన మా,రుతపుత్రుఁడు గనలి యన్నరున కిట్లనియెన్. 291
ఉ. సూతసుతుండు నీయెదుర స్రుక్కక నిల్చుట కాక సీశర
వ్రాతము నిల్వరించి యనివారణ నొంపఁ దొడంగె ఖాండవం
బేతెలి వొంది కాల్చితి మహేంద్రుఁడు నివ్వెఱఁ గంది యుండఁగా
నాతెలి వాత్మ నూల్కొలిపి యగ్గలికం దెగటార్పు మీతనిన్. 292
చ. తెగి మన కగ్గ మై యరుగుదెంచినవాఁ డితఁ డల్క యింక నొం
డుగడకుఁ బోవ కుండఁగఁ గడుఁ దెస డగ్గటి యేఁ గపాలముం
బగులుతునో గదానిహతిఁ బార్థ భవత్ప్రికటప్రతిజ్ఞకై
తగ దని మాన్పఁ దేని నిశితప్రదరంబులఁ ద్రుంపు కంతమున్. 293
వ. అని పలికె నప్పుడు. 294

---

1 రిద్దఱును దగన్. 2 దలంచి.

సీ. పుండరీకాక్షుండు గాండీవితో నీదుదివ్యబాణములు రాధేయుచేతఁ
దూలపోవుటయు బల్ దూపుల నాతండు నిను నొంచి యిట్లు వేర్చినవిధంబు
నుత్సాహ మెడలి నీ పునికియుఁ గని కురుసంతతి యార్వఁ బాంచాలకోటి
పిఱుసని పోవంగ నెఱుఁగవో యెఱిఁగియుఁ దగఁజేయునది లేక వెగడుపడితో

తే. చక్ర మిచ్చెద నతనిమస్తకముదునుము, మనిన నగుచుఁ గిరీటి బ్రహ్మాస్త్రమధిక
నిష్ఠ మై నేయ నది బహునిష్ఠుర ప్ర,దీప్తశరమూర్తిఁ గర్ణునిదెసకు నడచె. 295

క. ఆరథికుఁడు దలఁకక నియ,మారూఢప్రౌఢభావుఁ డగుచుఁ దదస్త్రో
దారతరబలమునన త,ద్దారుణసంరంభ ముడిపె ధరణీనాథా. 296

తే. ఉడిపి తోడన కవ్వడి యొడలఁ గృష్ణు
మేన మూఁడుమూఁ డడరించె మెఱుఁగుఁదూపు
లన్నరుఁడు గర్ణుతనువుశల్యాంగకములుఁ
జించెఁ దొమ్మిదితొమ్మిది శితశరముల. 297

ఆ. మొనసి క్రీడిమఱియు మూఁడు నెనిమిదియు, రెండునాల్గు పదియుఁ జండమార్గ
ణములు గ్రుచ్చి సూతనందనుమై నతఁ, డుఱక యతనిమార్వి యూడనేసె.

వ. ఏసి మఱియు శితశరంబులం బొదువం బొలి వోవక పార్థుం డాగుణంబు సమా
హితంబు నేసి పె ల్లేసిన రయంబున రాధేయుం డతనిశింజిని శిథిలంబు గాద
కాక యని తలంచె నాధనంజయుం డతనివింటినారి వికలంబుఁ గాఁ జేసి. 299

క. చిఱునగవుతోడ మైమఱు, వఱువుళ్లుగఁ జేసి యతనియంగము దోఁగం
బఱపె రుధిరంబు బెడిదపు, మెఱుఁగువెడఁదయంపగమి నమిత్రులు దలఁకన్.

చ. తెరలక కర్ణుఁ డవ్విజయుఁ దీవ్రశరత్రయవిద్ధుఁ జేసి మం
దరధరు నస్త్రపంచకనితాంతహతిం గడు నొంచె నాశరో
త్కరము [1]వరప్రభావకలితం బగుటన్ మగుడంగ వచ్చె ని
ష్ఠురరభసం బెలర్వ మధుసూదనుఁ గ్రమ్మఱ నేసె నాతఁడున్. 301

క. అలఘుపటుభల్లపంచక,ముల రెంటం గ్రీడి చిత్రముగ నయ్యస్త్ర
మ్ములు మూఁడు మూఁడు శకల,మ్ములుగాఁ దునుమాడెజనులుపొగడ నరేంద్రా.

క. కర్ణునిమెయి నాలోనన, కర్ణాంతాకృష్టచండకాండము లధికో
దీర్ణక్రోధంబున న,భ్యర్ణగతుం డగుచుఁ గ్రుచ్చె నతఁ డే పలరన్. 303

చ. మఱియు నరుండు సూతసుతు మగ్నవిభేదన మాచరించిన
న్నెఱుఁగులు గ్రమ్మునమ్ముల విసిశ్చలధైర్యముఁ బేర్మి నాతఁ డు
క్కఱుక పెనంగె దానఁ గన లగ్గల మై వెస నమ్మహాభుజుం
డఱిముఱిఁ జీకటుల్ గవియు నట్లుగ రోదసి నించెఁ దూపులన్. 304

తే. వెగడుపడి చక్రరక్షకుల్ వెనుక దిక్కు, గాచురథికులుఁబార్శ్వసంగతులుఁదమ్ము
విడువఁ జాలక లజ్జ వో విడిచి రపుడు, గర్ణువారలు వాఱుట గని విభుండు.

---

1 వరప్రసాదకలితం.

క. ఆదిక్కు-వారు భీముం, డాదిగ నని నేయ కుండు నన్నియతియెడం
దా దైన్య మొంది తప్పం, గా దని యూహింప నీని కలఁకకతమునన్. 306

దుర్యోధనుఁడు తనయోధుల నర్జునుం దలపడఁ బురికొలుపుట

వ. ఇటుగెలంకులమూఁకలం గలయం గనుంగొని యెలుం గెత్తి. 307

క. తొడరుఁడు పొదువుం డేయుఁడు, పొడువుఁడు బీభత్సుఁ బ్రిదిలి పో నీకవెసం
బడవైవుం డొక్కు-మ్మడిఁ, గడఁగి యనుచుఁ జేయి వీచెఁ గౌరవనాథా. 308

క. వినుమతఁ డిమ్మెయిఁ బురికొలి,పిన రథ కరితురగసుభటబృందములు రయం
బున నువ్వణించె నయ్యర్జునుపైఁ దగువారు నిలిచి చూచుచు నుండన్. 309

వ. ఎటిరి సైన్యంబు సమరంబు దొఱంగి యుండుట యెఱింగి కడంగుట పాడి
గా దని దొరలు దురంబునకుం జొర కుండిరి గాండీవి కోదండగుణ[1]రణనభరి
తభూనభోంతరుం డగుచు వివిధవిశిఖజ్వాలాకలాపంబులవేఁడిమి సూపిన నే
పతి వెఱచి యమ్మూఁకలు వఱచిన నక్కు-రునాథుం డద్దొరల నుద్దేశించి. 310

క. బీరమును లావుఁ గల్గిన, మీ రందఱుఁ గర్ణు నొకనిమీఁదన యిమ్మో
బో రెల్లఁ ద్రోచి ఫల్గునుఁ, జేర కునికి యాయుధోపజీవుల తెఱఁగే. 311

వ. అనిన విని యుల్లంబుల లేనియుత్సాహంబు దెచ్చికొని వా రొక్కు-మ్మడి నుర
వడించిన. 312

మ. భరితక్రోధమహోగ్రవృత్తి సిడముల్ భండించుచుఁ సూతుల
న్ధరణిం గూల్చుచుఁ జాపముల్ నఱకుచు స్రక్థ్యంబులం జంపుచుఁ
నరుఁ డాభీలపరాక్రముం డగుడు దైన్యం బంది వె న్నిచ్చి వి
చ్చిరి వా రందఱు దివ్యసంఘము నుతించెం జూచి యవ్వీరునిన్. 313

చ. కురుపతి వెండియుం దఱుమఁ గోల్తలు సేయర క్రమ్మఱింగ నె
వ్వరు నతిభీతి నిట్లు మనవా రెడ గాఁ జని చూచు చుండి ర
ప్పరుసున నాసమిద్ధరణిభాగము శూన్యతఁ బొందఁ గర్ణుఁ డ
న్నరుఁ దలపడ్డ నప్పటికణంబు మహాద్భుత మయ్యె భూవరా. 314

చ. శ్రమమున సోలు చుండియుఁ బరాక్రమసంపదసొంపు మీఱ దు
ర్దమవివిధాస్త్రజాలతిమిరంబుల నొండొరుఁ గప్పి కప్పి శౌ
ర్యములును బాహువీర్యములు రాజుల నచ్చెరు వందఁ జేయ ను
గ్రముగఁ బెనంగి రయ్యమరరాజతనూజుఁడు సూతసూనుఁడున్. 315

వ. అట్టియెడఁ దక్షకునపత్యం బై తతోన్నదరుం డగునై రావతుండు పెనిచి యుప
లాలింప నుల్లసిల్లిన యశ్వసేనాభిధానుం డగు నాగకుమారుండు సర్పముఖశ రా
కారంబుగైకొని తనయొద్ద నుండఁ దాను బసిండియెఱుం బెట్టి యనుదినంబును
గంధపుష్పంబుల నక్షతంబుల నర్చించుచు నయ్యర్జునుమీఁదం బ్రయోగించు
వాఁడై [2]యున్న యట్టి యమ్మహానీయాస్త్రంబు రోషావేశవివశుం డగుచుఁ బుచ్చి

---

1 రవభరిత 2 యుసిచి నటియమ్మ.

కొని తల నెగవ్రేయుటకై యక్కర్ణుండు సముదీర్ణజ్వాలాజాలంబు లంబరంబు నం బర్వఁ జూపఱి హాహాకారంబులు నేయం గార్తుకగుణంబున సంధించి తెగ వాపినం గని [1]యూరథికుచూపు కంఠంబుచక్కటికిం గాక తప్పి యపాంగ ప్రదేశంబుకొలంది యగుటంజేసి యది నెమ్మంబుగా శల్యుం డతనికిఁ జిత్తవైక ల్యం బాపాదింపం దలంచి యీసంధానంబు మెడ దునుముట కనుగుణంబు గాదు నిపుణంబుగా నిరూపించి యొండుభంగి సంధింపు మనినఁ గర్ణుండు గన లునఁ గనుఁగవఁ గెంపు గడలుకొన నమ్మద్రపతిం జూచుచుఁ జూచి. 316

క. ననుబోఁటిజోదునుం గా, దని పలుకఁగ నేర్పు నీకు నంత గలదె య
ట్లును గాక వినుము కర్ణుం, డినుమా యొకశరము దొడుగునే పరులు నగన్. 317

వ. అని పలికి కలుషం బగుచిత్తంబుతో నెలుం గెత్తి ఫల్గున ఫల్గున పొలిసి తం చు నేసిన. 318

క. పలుదెస మంటలు ప్రబ్బఁగ, నలఘుస్ఫురణమున నిగుడు నయ్యస్త్రంబున్
జలజాక్షుఁడు గని పంచాం గుళమాత్రము రథము ధరణిఁ ద్రుంగనదుముడున్. 319

క. సురగరుడఖచరవిద్యా,ధరఖేచరు లంబరం బుదాత్తధ్వనిసం
భరితముగఁ బొగడి రమ్మర,హరు దివ్యప్రసవవిరచితార్చనతోడన్. 320

సర్పముఖశరంబున నర్జునుకిరీటంబు భూమిపైఁ బడుట

మ. కురువంశోత్తమ వారిదిక్కు ప్రజ సంక్షోభింప నప్పాఁపతూ
పు రయం బుగ్రము గాఁగ బి ట్టడరి దంభోళిప్రభగ్నఁ డుమా
ధరశృంగాకృతి గా హరించె బహురత్నస్ఫీతరశ్మిచ్ఛటా
స్ఫురితం బైనకిరీటముఁ బిజయునొప్పుం దేజముం గుందఁగన్. 321

తే. జనులు విహ్వలు లగునట్టి ఘనరవంబు, దిశలయందు నాకసమున దీటుకొనఁగఁ
గర్ణుఁ డట్లు భేదించె దిక్పతులచేత, నైనఁ జెడనికిరీట మయ్యహిశరమున. 322

క. సురపతి దపంబు సేసినఁ, బరమేష్ఠి ప్రియంబుఁ బొంది బహుమానపుర
స్సరముగ నిచ్చినయది య, క్కిరీట మరిభీషణత్వకీర్తిదము నృపా. 323

ఆ. వనధివాసు లగునివాతకవచు లను, దనుజు లాపురందరున కజయ్యు
లైన నతఁడు వనుప నర్జునుఁ డోర్చిన, మెచ్చి యక్కిరీట మిచ్చె నధిప. 324

చ. వినుము నరేంద్ర చూడ విన విస్మయ మిట్టిది [2]పాఁపరమ్మువా
త నెగయు ఘోరరూపభయదప్రథమానవిపాగ్ని జిహ్వికల్
దనికినఁ బెల్చ మండుచు నిలాస్థలి డొల్లె నిసుండు పశ్చిమాం
బునిధి నితాంతదృశ్యరుచి పొ ల్పెసఁగం బడుభంగి దోఁపఁగన్. 325

వ. అప్పుడు. 326

ఉ. శృంగము లేనినీలగిరి చెల్లునఁ గ్రీడి కిరీటహీనుఁ డ

---

1 యూపాఁపపూపశరంబు. 2 పామురమ్ము; పాముటమ్ము.

య్యిం గనుపట్టె వెల్లతల యొల్లియ మాళి దృఢంబు గా నము
ర్చెం గురునాథ పూర్ణశశిచెన్నునఁ బూర్వమహీధరంబు కాం
తిం గడచన్నయందము ప్రతీతము గాఁగ నటించు చాడ్పునన్. 327

వ. అట్లు రాధేయకరప్రముక్తం బై కిరీటంబు నిర్దహించి నేలం గలపినయమ్మహో
రగంబు గ్రమ్మఱం గవిసినం గని కమలనాభుండు గవ్వడితో మనమీఁద మగు
డ నిమ్మహాసర్పంబు సనుదెంచు చున్నయది యనిన నతం డిది యొక్కడిపా
మిట్లు వచ్చుటకుఁ గతం బేమి యని యడిగిన దీని నెఱుంగవే ఖాండవం బేర్చు
నప్పుడు దనతల్లిని రక్షించికొని యనలంబునకుఁ దప్పిపోవం బోవ నీక నీ వేసిన
నన్నాగాంగన మృతిం బొందె నప్పగ వాటించికొని కర్ణుకడ నమ్మైయి సున్న
యశ్వసేనాభిధానభుజంగంబు.

తే. ఆతఁడేయఁ గిరీటంబు నపహరించి
దానఁ గోపంబు వోవక తాన కడఁగి
నిన్నుఁ బరిమార్పఁ గడఁగెడు నన్ను నెఱిఁగి
యాఱుపటుభల్లములఁ దునుమాడె నతఁడు. 329

వ. అత్తెఱింగున. 330

సీ. ఉరగంబుఁ దునిమి వే మరలి కర్ణునిమీఁదఁబడియుఁ బండ్రెండుసు బటుశరములు
నిగిడించి యుజ్జ్వలం బగుదొడ్డనారసం బేసిన నది రుధిరాసవంబు
పానంబు సేయుచు మే నుచ్చి చనిన దండాహతం బై నమహాహివోలె
నాసూతనందనుఁ డత్యుద్గ్రుం డయ్యు నంతకుమును [1]పాఁపరమ్ముచేత

తే. నర్జునుఁడు సావమికి వెఱఁగంది యాతఁ, డటులుగెరలి పండ్రెండువాలమ్ము లేసి
పద్మనాభుని నొప్పించి పార్థ నొకటి,కొఱఁతగా నూఱుశరముల నుఱికనొంచె.

క. వెండియు బలువిడి నయ్యా,ఖండలసుతునురము గ్రూరకాండంబుల నొం
డొండ కడు నొవ్వ నేసి య,తం డుబ్బున నార్చె గగనతల మద్రువంగన్. 332

గీ. ఆర్చి పెలుచ నట్టహాసంబు నేసిన, నలిగి యతఁడు భల్లములఁ దదీయ
భూరికంకటంబు పొలు పఱి నఱికి యు,ల్లసితమకుటకుండలములు డులిచె. 333

వ. డులిచిన నబ్బలుమగండు. 334

క. శిరమునఁ గర్ణంబుల నె,త్తు రొలుక బరిమేనితోడఁ దూలక బాహా
స్ఫురణంబు మెఱయ సాయక,పరంపరలు నరునివిూఁదఁ బఱపెం బెలుచన్. 335

తే. వానిఁ దునుమాడి యాపాండుసూనుఁ డలఘు
శరచతుష్కతిఁ బొదివి నెత్తురులు మేనఁ
బఱప గైరికనిర్ఝరప్రకరశోభి

---

1 పామురమ్ము, పాముటమ్ము.

తాచలము వోలి పొలిచె నయ్యంగరాజు. 336

ఉ. అమ్మెయి నుగ్రుఁడై మఱియు నగ్గునుఁ డుజ్జ్వలవత్సదంతకాం
డమ్ములు పెక్కు సత్వరదృఢస్ఫురణం బలరంగ నేసి ర
థ్యమ్ముల సూతుఁ గేతనము నాతనితేరును గూడఁ గప్పె మే
ఘమ్ములు గ్రమ్మి భూధరము గప్పినభంగిఁ దలంపఁ బట్టుగన్. 337

వ. ఇవ్విధంబున విక్రమకుతూహలి యై విజృంభించె నప్పుడు. 338

ఉ. నెత్తుటఁ దోఁగి మేను కమనీయరుచిం గొమ రార బాణసం
పత్తి యుదగ్రతఁ మెఱియ భాస్వరుఁ డై యరదంబుమీఁద భూ
పోత్తమ కర్ణుఁ డొప్పె నరుణోజ్జ్వలమండలకాంతిపూరము
న్నొత్తపుదీప్తులుం దగ నినుం డపరాద్రి వెలుంగుచాఁపునన్. 339

వ. ఇట్లు సూతనందనుండు నొచ్చియుఁ బొలివోనిబంటుతనంబున జంట మెఱుం
గులు చదలం బరఁగ శరంబు లడరించుచు బహుబాణంబులు రేణువులు గాఁ
జేయు చుండ సవ్యసాచిదివ్యాస్త్రవిలాసంబు భాసమానం బయ్యె నయ్యవసరం
బునఁ గాలుం డదృశ్యాకారంబున. 340

బ్రాహ్మణశాపంబునఁ గర్ణరథచక్రంబు భూమిం గ్రుంగుట

క. భూసురశాపంబున నిదె, యీసూతజురథముఁ చక్ర మిలఁ గ్రుంగెడు వీ
తాసుఁ డగు నీతఁ డని నే,నాసముదయయుగ్మకము వినం బలికె నృపా. 341

వ. పరశురాముదత్తం బయినభార్గవాస్త్రం బనుపేరితిమహనీయసాధనం బప్పుడు
రాధేయునకుం బ్రతిభాసింప కుండె డాపటికల్లు [1]గ్రుంగినఁ దేరు ఘూర్ణిల్లె
నట్లు జామదగ్న్యమహీసురులశాపంబు లస్త్రబలంబునకు రథంబునకు వైకల్యం
బాపాదించి చిక్కువఱిచుటయును సర్పముఖశరం బాభంగి నిష్ఫలప్రయత్నం
బగుటయును దనమనంబున నొవ్వడరి యుక్కర్ణుండు గరంబులు విదుర్చుచు.

తే. ధర్మవాదులు ధర్మతత్త్వప్రధాన, చిత్తు లగువారిఁ బూని రక్షించు ధర్మ
మందు రది బొంకుఁ గావించె నతులధర్మ, శీలుఁ డగునాకు ధర్మవుసెలవు లేద.

క. అని ధర్మంబును దూఱఁగఁ, దను నర్జునబాణవితతి [2]దద్దయు వడిఁ దాఁ
కినఁ గర్ణుండు విషాదం,బున వెండియుఁ బెద్ద దూఱు భూవరముఖ్యా. 344

క. కన లధిక మైన లావై,క్కినయయ్యంగపతి నొంచెఁ గృష్ణార్జునులన్
సునిశితశరములు మఱియుం, జొనిపెను దనధైర్యమహిమ సుర [3]లగ్గింపన్. 345

వ. అలిగి యర్జునుం డాశీవిషంబులుం బోనినిశిఖంబు లాఱు కర్ణుమే నుచ్చి చన
నేసినం గ్రోధభాసితుం డై యతండు బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించుటయు నప్పా
ర్థుం డైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 346

క. అమితబలం బగుబ్రహ్మా,స్త్రముచే నయ్యస్త్ర మపహృతం బగుటయుఁ జి

---

1 డిందిన; డించిన. 2 దాఁకిన నొవ్వా, రినఁ గర్ణుండు. 3 లు నతింపన్.

త్తమున విషాదము దనుకఁగఁ, గమలాక్షుఁడు గారవమున గాండివితోడన్.

వ. నీయస్త్రం బిప్పుడు కర్ణాస్త్రంబుచే విధ్వస్తం బయ్యె నిట్లు గా నేల యసపుడుఁ గవ్వడి బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబున నమ్మహానీయసాధనంబు బాధితంబు సేసి రాధేయాంగంబు బాణజాలంబులం బొదివి నొప్పించిన నమ్మేటిమగండు గాండీవంబు మార్వికోటిఁ బాసి పో నేసిన నాసవ్యసాచి మగుడ నమర్చి మార్గణంబులు నిగిడించిన రయంబున నాసూతపుత్రుచూడ్కి కమ్మార్వి యూడుట దోఁప కుండె నవ్వీరుండు వివ్వచ్చువిశిఖంబులు వారించి యతని నొంచిన వెండియుఁ బుండరీకాక్షుండు సహస్రాక్షనందను నుద్దేశించి. 348

క. నిను నొంచువాఁడె కర్ణుం, డనితరసులభప్రకారమగుభుజవీర్యం
బున నసమానోజ్జ్వలఖే,లనమునఁ దెగటార్పు శరవిలాస[1]నిరూఢా. 349

వ. అనునప్పుడు విషవిస్ఫురద్భుజంగభంగికం బైనబాణంబు రౌద్రమంత్రసహితంబు సేసి కర్ణుండు పార్థప్రాణంబులు గొన నప్పళించి సంధింప మున్ను కొండొకక్రుంగినచక్రంబు[2]కుండ మునుంగం దిగఁబడిన నొడ్డగెడ వై యవదం బేటునకు ననుఁ వీక తక్కిన నుక్కఱి యక్కర్ణుం డప్రతీకారంబు లగురోషవిషాదంబులఁ గన్నీ రొలుక రథంబు డిగ్గి కవ్వడిదెసఁ గనుంగొనుచు నిట్లనియె. 350

సీ. అరదంబుచక్రంబు ధరఁ జాలఁ గ్రుంగిన నెత్తెద నంతకు నేయ కుండు
మేను భూమిస్థుఁడ వీవు రథస్థుండ వియ్యెడఁ దగ వగు నేయ కునికి
విరిదలవానిని విరథుని నాయుధం బిడినవానిని శూరు లేయ రెందు
మహిని శూరుఁడ వనుమాత్ర గా దు త్తమకులుఁడవు రణధర్మకోవిదుండ

ఆ. విట్టి నీవు దగినయట్టిభంగిన యని, నేయ వలయు నిట్లు నెప్పు డెల్ల
బాడి యేర్పడంగఁ బలుకుట గాని గో, విందునకును నీకు వెఱచి కాదు. 351

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 352

క. ఏమీ తగవును ధర్మము, నీమనమున నేఁడ పుట్టెనే గర్వము ను
ద్దామదురభిమానము నే,లా మఱచితి కర్ణ యాచలం బెట వోయెన్. 353

ఆ. పరమధర్మపరులు పాండుభూవల్లభ, సుతులు వారి నతులశుభము లొందు
ధర్మహీను లైనధార్తరాష్ట్రులకుఁ బా,టిల్లు నివ్విధమున నెల్లచేటు. 354

వ. దీనికి నీవు కటకటంబడినం బోవునే యని పలికి వెండియు. 355

సీ. గొంతియు నందఱుగొడుకులు సుప్తులై యుండంగ లక్కయిల్ మండఁ జేసి
కపటంపుజూదంబు ఘటియించి ధర్మాత్ముఁ డగుధర్మసుతుసిరి యపహరించి
యంతఁ బోవక ద్రుపదాత్మజఁ దెచ్చిసభాస్థలి నమ్మెయి భంగపఱచి
యమ్మహాత్ములఁ జంప నడవికి ఘోషయాత్రావిధినెపమున దాడి వెట్టి

---

1 నిరూఢిక్. 2 కుండు; గుండు.

తే. బాలు నభిమన్యు నొక్కని బహురథికులఁ
బనిచి చంపించె మీసుయోధనుఁడు దలఁపఁ
గాని యిప్పాపముల కాదికర్త వీవ
యిన్నియెడలను నీపాడి యెందుఁ బోయె. 356

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు గర్ణుతో నాడుమాటలఁ దోడ్తోడం బెరిఁగినయర్జునంజయు మనంబురోషానలంబు రోమకూపంబులఁ బటుజ్వాలారూపంబుల వెడలుట యతి విస్మయప్రదంబై యుండె నయ్యగ్రమూర్తి సమున్నగ్రపరాక్రమంబునం గురి యుపటుబాణాసారంబు వారించి యవ్వీరునంగంబున నయ్యఁగపతి నిశితాస్త్రం బులు నిగిడించుట మహాద్భుతం బయ్యె నత్తెఱంగున నీడంబోక పెనంగునతం డతిరయంబున నన్నరునిం బదిదొడ్డనారసంబుల నొప్పించిన నత్తేజోధనుం డాజ్య ధారాచ్ఛటాసేకంబున నుద్రేకంబు నొందినహుతవహుండునుం బోలె మండి శత్రుసంత్రాసనంబును మిత్రోల్లాసనంబును బ్రగుణమణిజాంబూనదమయంబును జనప్రస్తుతిపాత్రంబును హస్తికక్ష్యోత్తమకంబును నగునతనికేతనంబును గనకపుంఖ ప్రభాభాసితం బైనభల్లంబునఁ బడనేసినం గౌరవులు నిజయశోబలదర్పప్రియం బుల మొత్తంబులు వడుటగాఁ దలంచుచు హాహాకారంబులతో నారాధేయుని దెస నిరాశు లై రట్లు ప్రస్ఫీతకేతుపాతనం బొచరించిన దానం గనలి కర్ణుం డతినిశితక్రూరనారాచజాలంబులు గృష్ణార్జునులమీఁదం గురిసి వెగడుపఱిచి యరదంబుపిఱిందికొమ్ముక్రిందికి మూఁపు సొనిపి లావున నెత్తిన రథచక్రంబు విడువక భూమి గులపర్వతకాననసముద్రసహితం బొఱయంగుళింబు లెగసె నట్లు కర్ణుండు రథంబు నిలిపి మీఁదికిం జని యెప్పటిబాణంబు సంధింప వెండియుఁ జక్రంబు క్రుంగినఁ గ్రమ్మఱ రథంబు డిగ్గి యొత్త నమరె నయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుపనుపునం గ్రీడి దోడన. 357

మ. కులిశప్రస్ఫుర[1]ణాపహాసనవిభాగుచ్ఛంబులం గల్గి యాఁ
కలిమై వచ్చుకృతాంతవక్త్ర మన నుగ్రం బై మురారాతిరు
ద్రులచక్రంబును శూలముం దెగడుచుం గ్రూరంపు టొప్పారు నం
జలికం బైనమహాస్త్రముం దొడివి కర్ణం బుబ్బునం జేయుచున్. 358

క. ఏను దపశ్చరణంబున, దానంబున గురుజనాభితర్పణమున ని
త్యానూనవ్రతశీలుఁడ, నేనియుఁ గర్ణుతలఁ ద్రెంచు నీశర మనియెన్. 359

క. అని తెగ నిండఁ దిగిచి యే,సిన నయ్యస్త్రంబు రోదసీకుహరంబుం
దనమెఱుఁగుల నించుచు నిరు, మొనలజనుల గాఢమూర్ఛముంచుచు నిగిడెన్.

అర్జునప్రయుక్తం బగుఘోరశరంబు గర్ణశిరంబు ద్రుంచుట

చ. నినదసముద్భటస్ఫురణ నింగి వగుల్పఁగ సర్వభూతకం
పన మగు చప్పెయిన్ నిగిడి పార్థివసత్తమ యేమి సెప్పుదుం

---

1 ణాపహాసిసువిభా.

దునిమె శిరంబు ర క్తమునఁ దోఁగుచుఁ గర్ణునియట్ట వజ్రఘో
రనిహతిఁ గూలుగైరికధరాధరముం [1]దలఁపింపఁ బట్టుగన్. 361

క. చరమగిరినుండి పడియెడు, తరణికరణి సూతపుత్రుతల వడఁ గాంతి
స్ఫురణోజ్జ్వలంబు నతిసుం,దరమును నగుకాయ మట్లు ధరణిం బడియెన్. 362

తే. అధిప యంతన గను విచ్చి యఖిలజనులు
గనుఁగొనంగ నయ్యుజ్జ్వలతనువు విడిచి
చని సముద్దీప్త మైనతేజంబు వారి
జాప్తబింబంబు సొచ్చె నత్యద్భుతముగ. 363

వ. అట్టియెడ. 364

క. వినుము మహీసురశాపము, మనుజేంద్రా సూతపుత్రమరణాంతం బై
యునికినొ రథచక్రము మే,దినిఁ గ్రుంగుట లేక తొంటితెఱఁగున నుండెన్.

తే. దారుణాస్త్రజాలాంశులవైరిసైన్య, తాప మొనరించి యాసూతతనయతరణి
పార్థదుస్తరకాలవైభవము గడవ, ననువు లేమి నవ్విధమున నస్తమించె. 366

క. సూతతనూజుఁడు వడినం, బ్రీతిం బొంచాలు రార్వఁ బెల్లుగఁ దూర్ణ
వ్రాతంబు సెలఁగ సమ్మో,దాతిశయము వొందెఁ బాండవానీకంబుల్. 367

క. నిడుఁగేలుక బలుతొడలు, న్వెడఁదయురము నై రణావనిం గర్ణునొడల్
పడి యున్నఁ గని విషాదం, బడరి తొలఁగుమాడ్కిఁ గ్రుంకె నర్కుం డంతన్.

తే. నిర్గతప్రాణు రాధేయు నిజకరములఁ, గరుణ పెంపున నంటుట కారణముగఁ
బావనస్థాన మొసరింపఁ బోవునట్లు, లపరజలనిధిలోనికి నరిగె నినుఁడు. 369

వ. అప్పుడు. 370

తే. కామఁ బాసినకమలంబుకరణిఁ బొలుచు
కర్ణతల యిలఁ బడియు నుదీర్ణకాంతి
నొప్పునట్టయుఁ జూచి శల్యుండు సిడము
ద్రెస్సి మో డైనయరదంబు ద్రిప్పె నధిప. 371

క. బలితపువెస నాభోఁతుం, బులిగొనినం బసులు వాఱుపోలికిఁ గ్రోధో
జ్జ్వలుఁ డగుపార్థుఁడు గర్ణునిఁ, బొలియించిన నీదుసైన్యములు వెఱఁ బఱచెన్.

తే. దీనవృత్తి శల్యుండు నీసేనజనులు, నట్లు పాంచాలు రుబ్బున నార్వ సిగ్గు
వడక పాండవమధ్యముసిడము మరలి, మరలి చూచుచుఁ బాఱిరి మనుజనాథ.

ఉ. గాండివముక్తబాణమునఁ గర్ణుఁడు గూలుటయుం దలంకి శ
ల్యుం డరదంబు ద్రోలుటయు నొక్కమొగిన్ భవదీయసేన లొం
డొండ [2]కలంగి పాఱుటయు నుల్లసితుం డయి చూచి వాయుపు

---

1 దలపించునట్లు గన్. 2 కలంగఁ బాఱుటయు.

త్రుండు మహావిరావమున రోదసి పిక్కటిలంగ నార్చినన్. 374

క. ఆనినదంబునఁ బొండవ, సైనికహృదయములు సౌఖ్యసంపద నొందెన్
మానవనాథ భవత్సుత, మానసములు శోకఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 375

వ. ఇవ్విధంబున నరదంబు దోలికొని యరిగి యమ్మద్రపతి బాష్పాకులలోచనుండును దీనాననుండును నుదీర్ణతరనిశ్వాసుండును నై యున్న కౌరవేశ్వరుం జేరంజని యతనితో ని ట్లనియె. 376

చ. నరవర యెందుఁ జూడమె రణంబులు కర్ణుఁడు నర్జునుండు సం
గర మెనరింతురే యిటులు క్రౌర్యనిరూఢికి దివ్య లొంది ర
చ్చెరు వది యట్లు లుండె విను చెప్పెద నెంతయు భీతిఁ బొంది రా
హరియు నరుండుఁ గర్ణువడి [1]కంత విధాత్రుఁడు దప్పి వానికిన్. 377

వ. అని వెండియు. 378

మ. ధరణీచక్రము నీప యేలుటకు నుత్సాహంబు వాటించి పో
రిరి ప్రాణంబులు డాఁపమిం బడిరి వీరిం జూడు మంచుం దురం
గరథేభంబులు చుట్టుఁ గూలి వికటాకారంబు లై యుండ నొ
ప్పి రణోర్వీం బడి యున్నభూపతులఁ జూపెం జూపి యారాజుతోన్. 379

వ. మఱియు నమ్మద్రపతి యింద్రయమవరుణకుబేరులఁ బోల్పందగిన [2]యింతలింతలు మేటిమగలు మనకార్యంబునకై శౌర్యంబును బాహువీర్యంబును మెఱయించి ధైర్యంబు వొగడొందం బెనంగుట విఫలంబగుట విధికృతంబు దీనికి వగవం బనిలే దని చెప్పి ధనుర్గిఖండంబుల నాయుధశకలంబులఁ గేతనాతపత్రచామరగజ ఘంటాతురంగకింకిణులతునియలం గంకణకేయూరహారమకుటంబులతుమ్మ్లనభిరామభీషణం బగురణాంగణంబు సూపి నీకయి పెనంగి సమసినసైన్యంబు నాలోకింపు మనునప్పు డసురాంతకపార్థులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన నింగి వగుల్చునమ్మహారవంబున గుండియ లవిసి కురుబలంబు లత్యంతవికలంబు లయి వినిపాతితరావణనందనుఁ డగుసుమిత్రానందనుసింహనాదంబున భయం బంది పఱచుదానవసేనలచందంబున సీకొడు కున్న నెలవు విడిచి వలియం బాఱిన వెలవెలంబాఱు నక్కురుపతితో నాశల్యుండు సంధ్యాసమయం బయ్యె నేఁటికిఁ గయ్యంబు సాలింపుము వేగుటయుఁ జేయవలయుకర్జంబు సూచికొంద మనియె నట్టియెడఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మశకునిసుశర్మప్రభృతు లగుదొరలు పాండవజయంబునకు దైన్యంబునొందినయాననంబులతో నిశ్వాసంబులు నిగుడ నక్కురుపతిఁ జేరం జనుదెంచిన నతండు మూఁకల మరల్ప రామియు దొరల యుత్సాహవైకల్యంబును శల్యమాటలతెఱంగు నూహించి మరలి కర్ణుం బేరొక్కని విలాపంబు సేయుచు హాకర్ణ హాకర్ణ యనునెలుంగులతో బలంబులఁ

---

1 నంత. 2 యంతలంతలు.

దివియ నియమించినం దివిసి కౌరవులు దోడం జనుదేర నిజశిబిరంబునకుంబోయె
నప్పోవుట జూదంబున నోడి పాండునృపకుమారులు పురంబు వెడలి యడవికిం
బోవునప్పటిభంగి యై యుండె నయ్యవసరంబున. 380

చ. తనువులఁ గర్ణ బాణము లుదా త్తగతిం జెలువొందఁ గౌరవుల్
కనుకనిఁ బాఱి శౌరియును గవ్వడియుఁ వెలుఁగొంది రొక్కెడ
న్వినుతమరీచు లై పొడిచి నిర్భరసంతమసంబు నల్గడం
జన నభిరామమూర్తు లగు చంద్రుని సూర్యునిఁ బోల్వఁ బట్టుగన్. 381

వ. ఇ ట్లొప్పి యమ్మెఱుంగుటమ్ములు పెఱికి వైచి యొండొరులయూననంబు లాలో
కించి రాత్రిముఖం బయ్యె విరోధుల వెనుకొనుటకు సమయంబు గాదని సంభా
షణంబులు సేసి తమసేనలం దివియ నియమించి. 382

తే. బలునిఁ దెగటార్చి మరలుగోపతియు హరియుఁ
బోలెఁ గర్ణుని సమయించి లీల మెఱయ
మరలి రత్యంతమోదసంభరితు లగుచుఁ
గవ్వడియుఁ గృష్ణుఁడును బంధుగణము లలర. 383

వ. అప్పుడు దివ్య లన్నరనారాయణుల ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించుచు నిజ
నివాసంబులకుం జనిరి పాండవసేనాజనంబులు సంతసంబునం దేలుచు ధనం
జయుం జెలంగి పొగడుచుం బోయి రివ్విధంబున జయంబునం బొంపిరివోవుచుఁ
బాండవులు విడిదల కరిగి ధర్మనందనునగరిమొగసాలఁ జొచ్చి రట్టియెడ. 384

క. చెన్మునఁ బాంచాలుఁడు మును, ము న్నానృపుకడకు నేఁగి ముదితాత్ముం డై
యున్నయతనిఁ గని దీవన,ల న్నతులను సమ్మదానులాపములఁ దగన్. 385

వ. గారవించిరి విచ్చ్చుండు వేగంబ యరదంబు డిగ్గి చని యజ్జనపతిచరణంబులకుఁ
బ్రణతుం డైన నతం డెత్తి యాలింగనంబును మూర్ధఘ్రాణంబును జేసె భీమ
నకులసహదేవు లన్నరదేవోత్తమునకుఁ బ్రణమిల్లి పార్థుం గౌఁగిలించిరి కృష్ణ
సాత్యకు లప్పాండవాగ్రజునకు సవినయప్రణామంబు లాచరించిన నమ్మహీవరుం
డభినందించె నప్పుడు కృష్ణుం డతని కి ట్లనియె. 386

శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజుతో సరససల్లాపంబు చేయుట

క. భువనము లన్నియు నొక్కఁ-టఁ, గవిసియుఁ గర్ణుఁ బరిమార్పఁగా నోపునె భూ
ధవ భవదీయక్రోధా,గ్నివిహతుఁ డై క్రాఁగెఁ గాక నిక్కం బరయన్. 387

ఆ. రథికవర్యుఁ డైనరాధేయుఁబోలిసిన, యపుడ యొల్లఁ బోలిసె ననితలంపు
కౌరవుల కడంగె వైరంబు నీ కింక, నెదురులేదు ప్రీతిఁ బొదలు మధిప. 388

చ. అన విని యమ్మురాంతకున కానృపుఁ డి ట్లను నీవు చక్కఁ జూ
చిన సులభంబు శోభనము శ్రీధర నీదగుకూర్మికేను భా

జనమఁబె నాకు దుష్కరమె శత్రుజయంబు భవత్ప్రసాదజీ
వనులము మాకు సంపదలు వచ్చు నవశ్యము నింత నమ్ముదున్. 389

ఆ. అఖిలరక్షకుండ వగునీకు భక్తుల, మైనమమ్ముఁ గాము టరుదె తలఁప
భయము నెవ్వగ యును బాసి నాకంటికి, నిదుర వచ్చు నేఁడు నీకజాక్ష. 390

వ. అనవుడు నవ్యతుండు. 391

చ. మనమునఁ గూర్తు గాన తగుమాటల నాకుఁ బ్రియం బొనర్చు టొ
ప్పును విను మీజయంబునకు భూవర యేను నిమిత్తమాత్ర మీ
యనుజులు నీమఱఁదులు మహాద్భుతవిక్రమశీలు రిట్టిని
న్ను నొకఁడు పోర మార్కొనఁగ నూల్కొని రూపఱి కుండ నేర్చునే. 392

వ. అని యిట్లు మధురసల్లాపసౌఖ్యంబు నొంది ధర్మనందనుండు పొలికలను సూచు
వేడుక దనకుం బుట్టినఁ గృష్ణునితోడం జెప్పి యతఁ డనుమతినేయం గాలవా
లంబులు దంతవర్ణంబులు నగురథ్యంబులఁ దనరథంబునఁ బూన్పించి యారోహ
ణంబు సేసి కరదీపికాసహస్రంబులు వెలుంగ సమస్తబంధుమిత్రసోదరపరివృతుం
డై యరుగునప్పుడు కృష్ణు నాలోకించి. 393

ఆ. సకలధరణివలయసామ్రాజ్యమునకు నేఁ, డేను భర్త నైతి నెల్లపెంపు
గలిగి నీదుకరుణఁ గడిందిమగం డగు, పగతుఁ డశ్రమమునఁ దెగుటఁ జేసి. 394

క. అని కీర్తించుచు నరుఁ గనుఁగొని యగ్గించుచు ముదంబు గూరినమదితోఁ
జని కర్ణునిశిరమును ద, త్తనయులగాత్రములుఁ జూచె ధరణీనాథా. 395

వ. చూచి తన్నప్పుడు గ్రమ్మఱ జన్మించినవానిఁ గాఁ దలంచి యాపదలకుం బాసి
సంపదలకు భాజనంబ నైతి నని యూఱడిల్లి యుల్లాసంబున మరలె నిట్లు కర్ణ
సాగరంబు గడవ నీఁది పాండునందనులు పరమానందంబు నొంది రని సంజయుం
డు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పెనని జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 396

చ. అనలుఁడు భాస్కరుండును సుధాంశుఁడు నధ్వరసంప్రవర్తకుల్
వినుము నరేంద్ర యీక్రతువు విష్ణుమయం బిది నిర్వహించి ర
ర్జునుఁడును గర్ణుఁడుఁ సమరరూపమునం దగ నీప్రబంధ మిం
పొనరఁ బరించినఁ వినిన నొందు నరుం జిరసౌఖ్యసంపదల్. 397

వ. అనుటయు. 398

చ. ప్రకటమహార్థసౌరభపరాశరనందనవాక్యమంజరీ
ప్రకరసమర్చితా పరమపావననామ జగత్త్రయీవిధా
యకపరిరక్షక ప్రతిసమూహృతికారకచిత్తవృత్తిభా
వక భవబంధమోచన దివాకరచంద్రకృశానులోచనా. 399

క. వినతదురితనిరసనశుభ, జననకలాకల్య [1]చరణసంభావనపా
వనతటినీమాల్య సమ, స్తనిగమసంవేద్య పరమసంయమిహృదాన్య. 100

మాలిని.—

కరణఫలపరిత్యాగవ్రతోదాత్తచేతః
పరిణతసుఖపీఠభాజినూనా నతాంహో
నిరసనచరణాబ్జోన్నిద్రతారాజమానా
నిరవధిపరిణాహా నిర్భరానందదేహా. 401

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునఁ గర్ణపర్వంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ మ దా ం ధ్ర మ హా భా ర త ము న ం ద లి

కర్ణపర్వము సమా ప్తము.

---

1 దివ్యచరణసుసంభా, వనతటినీ.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శల్యపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

గిరిజాసమవాయమ
హాగుతరశుభగసంపదాలంబసదా
యోగిజనహేమసమీ
హాగర్భితదివ్యచిత్త హరిహరనాథా. 1

క. దేవా జనమేజయథా, శ్రీవల్లభుఁ డుత్సుకత్వరేఖాసౌమ్య
శ్రీవిలసితుఁ డై యిట్లనుఁ, దా వైశంపాయనున కుదాత్తవినీతిన్. 2

క. దురమున నమ్మెయిఁ గర్ణుఁడు, పరిమార్పంబడిన నల్పపరిజనుఁ డై య
క్కురుపతి యజయ్య లగున, య్యరులయెడం బిదప నెట్టు లయ్యె ముసీంద్రా. 3

తే. ఏను మును విన్నయకౌరవేంద్రపాండు
విభుతనూజులచరితంబు వేడ్కఁ బెంచెఁ
జెవులతియ్యంబు దళుకొత్తఁ జెప్పు మనఘు
వారి నైనయనంతరవర్తనంబు. 4

వ. అని యడిగిన వైశంపాయనుం డమ్మహీనాయకున కిట్లనియె నట్లు కర్ణుండు దెగిన దుర్యోధనుండు హతావశిష్టవసుధావరులు పరివేష్టింపఁ గొంచెపుమూఁకల తోడ విడిదలకుం జని సుహృజ్జనంబులు దేర్చ విషాదం బుడిగి సముత్సాహ దోహలి యై శల్యునిం దనకు సేనాపతిఁ గావించి వేగటయు బలుపు బొలుపును వెలయఁ బొలికలనికి నడచెఁ బాండవేయులును బలంబుతోడం బన్ని యేతెంచిన నయ్యరువాఁగునకు సురాసురసమరంబునుం బోనిసంగ్రామం బయ్యె నంత మధ్యాహ్నంబున నమ్మద్రపతి యుధిష్ఠిరుపరాక్రమంబునం దెగియెఁ బదంపడి భటులుం జెలులుఁ జుట్టంబులును సమసిన నుక్కుదక్కి యక్కురు విభుం డసిపని సాలించి వెఱఁ బొండెడుడెందంబుతో నొక్కరుండు దొలంగం బాఱి యొక్కమడువు సొచ్చి దాఁగి యుండె నట గెలుపునుబ్బునం బొంపిరి

వోవుపాండవేయు లతం డం దునికి యెఱింగి యయ్యెడకు నరిగి నలిరేఁగి చుట్టు ముట్టి పిలిచిన వెడలి వడముడితోడిపెనంకువం బెద్దయుంబ్రొద్దు పెనంగి యా భూనాథుండును బ్రొద్దు సాల వాలినప్పుడు [1]భీముగదాఘాతంబునఁ దొడలు విఱిగి పడియె నంత నిశాసమయంబున నశ్వత్థామ గృపకృతవర్మలు దనకుం దోడుగా ధర్మనందనస్కంధావారంబు బొదివి పాంచాలప్రభద్రకమాత్స్య ప్రభృతిశేషసైన్యంబుల సమయించె మఱునాఁడు సంజయుండు కురుక్షేత్రం బునం దుండి పూర్వాహ్ణంబునఁ గరినగరంబున కరుగుదెంచి. 5

చ. పొరిఁబొరి మోము బాష్పజలపూరము గ్రమ్మఁగ నూర్ధ్వబాహుఁ డై
చరణయుగంబు దొట్రువడ సంభృతశోకత రాజవీథి నె
వ్వరిఁ గని రైన హామహితవైభవ హాధృతరాష్ట్రపుత్ర హా
కరిపురనాథ యం చెలుఁగు గద్గదికం దగులంగ నేడ్చుచున్. 6

క. జననయనచకోరానం,దనుఁ డగునృపచంద్రుఁ డనుచితం బయినవిధం
బున నస్తమించె నంచుం, [2]దనుడోలనభరితభూరిదైన్యం డగుచున్. 7

వ. చని ధృతరాష్ట్రమందిరంబు ప్రవేశించి లోపలికొలువున గాంధారియుం గోడం
ద్రును విదురుండును మఱియును దగుచుట్టంబులునుం బరివేష్టింపఁ గర్ణులేమికిఁ
బ్రేముడించుపలుకులు సెల్ల నుల్లంబు దురపిల్ల నున్నయన్నరనాథుం గని
డగ్గుత్తిక వెట్టుచుఁ దనపేరు సెప్పికొని చేరి పాదప్రణామం బాచరించి యేడ్పు
బెరయునెలుంగుతో ని ట్లనియె. 8

సీ. జననాథ శల్యుండు సమసె సౌబలుఁడు గీటడఁగె నులూకుండు మడిసె సకల
సంశప్తకులు గడచనిరి కాంభోజశతానీకములు దెగటాటె యవన
పార్వతీయమ్లేచ్ఛబలములు ద్రుంగె నల్దిక్కుల మన్నీలుఁ దక్కఁగలుగు
నరనాయకులును జచ్చిరి కుమారులు గలయందఱుఁ దెగిరి కర్ణాత్మజులును

తే. బొలిసి రయ్యా వృకోదరుపలుకు దప్ప,కుండఁ దద్గదాదండప్రచండనిహతి
రెండుదొడలును విఱిగి ధరిత్రిఁ బెలుచఁ,గూలి భూపతి రారాజు ధూళిబ్రుంగె.

వ. మఱియు ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియు నుత్తమౌజుండును యుధామన్యుం
డును లోనుగాఁ గలపాంచాలురును జేదిమాత్స్యప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులు
లోనుగా నవశిష్టజనంబులును నీమనుమ లైనప్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులును
సకలరథసామజఘోటకసుభటసమేతంబుగా మృతిఁ బొంది రిట్లు కౌరవశిబి
రంబును బాండవస్కంధావారంబును విధివశంబున [3]వనితావశేషంబు లయ్యె
నిందుఁ గృపకృతవర్మలు నశ్వత్థామయుఁగా మువ్వురును నందుఁ బాండవు
లేవురును గృష్ణసాత్యకులుగా నేడ్వురును భవత్సుతుం డయినయయుయుత్సుండును

---

1 తాను బడియె నంత; తాను వ్రాలె నంత. 2 తనలోననభరిత; తనుదోహలభరిత. 3 నిరవ
శేషంబు లయ్యె.

శేషించి రివ్విధంబునఁ బదునొకండు నేడఁక్షౌహిణులు నఖిలక్షోణికి దుర్యోధను
నధిపుఁ గావింపనుం జూపనుం బూను కాలం బగుటయు నాలంబున నిశ్శేషత్వం
బు నొందె నని చెప్పుటయు నమ్మహీపతి మూర్ఛిల్లె విదురుండును వివశుం డై
యొఱగె గాంధారియుఁ గోడండ్రును జె య్వేది పుడమిం బడిరి తక్కటిచుట్టం
బులు మొగంబులు మొగుడం బిత్రరూపంబు చందం బైరి సంజయప్రయత్నం
బున నందఱుం గ్రమంబునం దేఱి రప్పుడు మేను వడంక నమ్మానవనాథుండు
నలువిక్కలకు మొగంబు ద్రిప్పి విదురు నుద్దేశించి పుత్రహీనుండ ననాథుండ
నగుట యొత్తింగితిఁ దమ్ముండ యిటమీఁద నీవ నాకు గతి యగు మనుచు
మగుడ నిగుడుమూర్ఛాతిశయంబునం బరవశుం డయిన నతండును నారీజనం
బును శీతాంబుసేచనంబులను లలితవ్యజనవీజనంబులను గొండొకసేపునకు నేద
దేర్చినం గూర్చుండి యక్కురువిభుండు గుంభనితంబప్రభుజంగంబుచందంబున
నిశ్వాసంబు నిగుడ్చుచు నూర కున్నం గనుంగొని యక్కాంతాసముదయం
బును సంజయుండును రోదనంబు సేసిరి పదంపడి యవ్విచిత్రవీర్యనందనుండు.

ఆ. అనఘ వశము గాదు మనసు గోడండ్ర మీ, వదినేఁ జుట్టములను సదనములకుఁ
బుచ్చు మనియెఁ [1]బలుకు లచ్చుపా టడఁచుఁగ, ద్దదిక వైన్యమెసఁగ విదురుతోడ. 11

క. అనుటయు నాతం డందఱి, కును మెలపునఁ జెప్ప వగలఁ గుదుంచు నల్ల
ల్లన తమనిలయంబులకును, జనిరి మఱీయు నేడ్చుచుండె సంజయుఁ డలఁతన్. 12

వ. అమ్మేదినీశ్వరుం డేది గతి యని దుఃఖాతిశయంబునఁ జేతులు విదిర్చి యాసూత
నందనుదిక్కు మొగం బయి. 13

క. చాపరు నొవ్వారు పాండవు, లేవురు నని నీవు చెప్ప నిప్పలుకులు దుఃఖా
వేశకరము లై చే,తోవృత్తి దహింపఁ జొచ్చె దుర్భరభంగిన్. 14

క. తనయు లని నందఱుం బడి, రనఁగా విని పెక్కుపజియ లై పోవక యి
ట్లునికి యరయ వజ్రమయం, బని తలఁపఁగఁ దగుమదీయ మగుహృదయంబున్. 15

ఉ. కన్నులు చీకు లై సుతనికాయముబొలవిహారలీలలుం
జె న్నగుప్రాయ మొంది విలసిల్లు తెఱింగును జూడఁ గాన కి
ట్లున్నను బంధుకోటి సముచితలాలనఁ బల్కుపల్కులన్
విన్నవి వీను లిప్డు గొఱవిం దముఁ జూఁడినయట్ల పొక్కెడిన్. 16

వ. అని దుర్యోధనుం డుద్దేశించి. 17

సీ. ఇట రమ్ము నన్నుఁ గౌఁగిటఁ జేర్పు కొడుక మీ యమ్మనూ రార్పరావయ్య వృద్ధు
లగు మమ్ము విడుచుట దగునె యేగతిఁ బోవువారము నెప్పుము కౌరవేంద్ర
యంధత్వవికలుల నరయక యి ట్లుపేక్షించితి నామీఁదఁ గృపయుఁ బ్రియము
నెక్కడ వోయె భూమీశులు గొలువంగ నుండు [2]దీ వ ట్లొంటి నున్న వాఁడ

---

1 బలుకు నచ్చుపా. 2 నీ వొంటి యె ట్లున్న; నీ వె ట్లొంటి నున్న.

తే. వధికబలదుర్ని వారుండ వైననీకుఁ, బాండుపుత్రులచేత నప్పాటుఁ జావు
వచ్చె నిచ్చలు భక్తిమై వచ్చి కొలిచి, గారవింప నిం కెవ్వరు గలరు నాకు. 18

వ. కయ్యంపుమాట పుట్టినయప్పుడు నీవు నాతోడ. 19

శా. చాపాచార్యుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు నశ్వత్థామయుం గల్గ నా
కీపాండుక్షితిపాలపుత్రు లెదు రిం దెవ్వాఁడు దృప్యద్భుజా
వ్యాపారుం డనిఁ గర్ణుఁ డొక్కరుఁడు మాయం జేయు మద్బాణవి
ద్యాపారీణత గెల్తు నొక్కఁడన యే నయ్యేవుర వ్రేల్మిడిన్. 20

తే. మున్ను చెప్పినవారు గా కెన్నఁ గలరు, సుమ్ము బాహ్లీకభగదత్తసోమదత్త
శకునిభూరిశ్రవశ్శలశల్యసింధు, రాజవిందానువిందాదిరథికవరులు. 21

క. ఏనును గర్ణుఁడుఁ దమ్ములు, నా నలువురు వీరు లైన నటు సూడు పృథా
సూనుల నెట్లు జయించెద, నో నమ్ముము నాబలంబును గలితనంబున్. 22

క. అని యూఁబడిల్లఁ బలికిన, విని భవదీయానివార్యవిక్రమమునఁ బాం
డునరేంద్రసుతులు దెగుదుర, యని తలఁచితి నీవె తెగితె యవ్వీరులచేన్. 23

క. అమరనదీతనయుఁడు సిం,హము గాక నరుండె పార్థుఁ డట్టిమహాత్ము
సమయించె నట్లు జంబుక,సమునిశిఖండిఁ గొని విధి కసాధ్యము గలదే. 24

చ. శరగురుఁ డట్టియోధుఁ డఁట చచ్చె ననిన్ దొర గానివానిచే
వెరవున లావునన్ జనులు వెక్కస మందఁగఁ జేయుసింధుభూ
వరుఁ డఁట రిత్త వోయె ననివార్యుల బాహ్లీకసోమదత్తులం
బరు లవలీలఁ జంపి రఁట పల్కుదు నే మని యేను దైవమున్. 25

క. నీనమ్మినభూరిశ్రవు, డేనికలా వతఁడు నెందు నెన లేనిమగం
డైనభగదత్తుఁడును వ, మ్మైనతెఱం గట్టి యేమి యందుఁ గుమారా. 26

ఉ. నచ్చినకర్ణువిక్రమమునం బరవీరులయం దొకండునుం
జచ్చుట లేదు దుర్దమము శల్యభుజావిభవంబు లోకముల్
మెచ్చినయట్టి దందు నొకమేలు వినంబడ దమ్మహాత్ములన్
బ్రుచ్చులఁ జంపినట్టులు పరుల్ దెగటార్చిరి దైవ మిచ్చినన్. 27

తే. కొడుక తమ్ములుదోడ్పడఁగడఁగి శత్రు,వరుల గెలిచెద నంటివొక్కరుఁడుదక్క
కుండ నీతమ్ముఁగుఱ్ఱుల నూచముట్టు, గొనియెనే విధి యేగతిఁ జనుదుఁ జెప్రుమ.28

క. కదిసి పవనజుఁడు చెట్టుగ, గద వ్రేసినఁ దొడలు విఱిగి కయ్యపునేలన్
మద మఱి పడినప్పుడు నీ, మది నే మని తలఁచితో కుమార యెఱుంగన్. 29

వ. అని పెక్కుభంగుల విలపించి. 30

చ. తలఁపఁగ భాగ్యవంతుల కుదాత్తశుభం బగుఁ గాక పుణ్యహీ
నుల కది గల్గ నేర్చునె తనూభవు లాఱుడిఁ బోయి రింకఁ గా

నలఁ జరియింపఁ బోవ్రుటయ నాకుచితం బటు గాక చండి నై
నిలిచితి నేని మాటలనె నిచ్చలు భీముఁడు చూడు చుండఁడే. 31

క. విను దుర్యోధనదుశ్శా,సనులఁ బటికి పలికి నిచ్చ చావుగ నప్పా
వని యలఁచుఁ గాన నడవికిఁ, జనుటయు మేలైన తెఱఁగు సంజయ నాకున్. 32

వ. అని పలికి యత్యంతదుఃఖదూషితస్వాంతుం డగుచు నమ్మహీకాంతుండు
నిట్టూర్పు నిగిడించి యాసూతనందనున కి ట్లనియె. 33

క. సురసరిదాత్మజుఁడును శర,గురుఁడును గర్ణుండుఁ దెగుటకుం దలఁకక యె
వ్వరిబాహుబలము గొని యే,మరి కో ల్తల నేసి రొక్కొ మనవా రనికిన్. 34

వ. అని తనకొడుకుచలం బూహించి. 35

చ. మును విదురుండు నెప్పె నతిమూర్ఖమనోగతి యైనయీసు యో
ధనుచరితంబు గీ డఖిలధాత్రిజనంబులకుం బొనర్చు నా
శన మని దానిఁ గొంద అవిచారులు పాటిగఁ బట్టి రైరి నా
కును మది వారికె ట్లటుల కుత్సిత మయ్యె విధాతప్రేప్పునన్. 36

క. అప్పు డటు లతఁడు నెప్పఁగఁ, దప్పఁ దలంచినఫలంబు దగఁ గుడుచక పోఁ
జొప్పడునె సూతనందన, చెప్పు మనికి నెవ్వఁ డమరు సేనాపతి యై. 37

చ. దురమున నర్జునప్రకటదోర్విభవంబు నెదుర్వఁ జాలును
ద్ధురుఁ డొకరుండు గల్గెనె విధూతవిరోధిబలుండు శల్యుఁ డె
వ్వరిభుజశక్తిఁ జిక్కి గురువర్గము సంక్షయ మట్లు సెల్ల దు
స్తరబలభాసిభీమునిగదం బడియెం గురుముఖ్యుఁ డెమ్మెయిన్. 38

వ. కృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లెబ్భంగి ప్రతికిరి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచాలు
రును జేదిమత్స్యప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులును నామనుము లైనప్రతి
వింధ్యాదిద్రౌపదేయులును దక్కినుం గలుగు యోధవీరులు నెవ్విధంబున
మృతిఁ బొందిరి పాండవు లేవురును బద్మనాభసాత్యకులును యుయుత్సుండును
నెత్తెఱంగునఁ దెగటారక తప్పి రింతయుఁ బరిపాటిఁ దేటపడం జెప్పు మనిన
విని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనియె. 39

ఉ. సూతసుతుండుఁ జేయఁ గలశూరులు దర్పసమగ్రభూపతి
వ్రాతముఁ జెక్కుదంతిరథవాజిభటావలులుక్ భుజాబల
స్ఫీతులు పాండునందనులచేఁ దెగటారిన నోడి వీటికిఁ
నీతనయుండు హీనరథినీయుతుఁ డై యటు లేఁగి నెవ్వగన్. 40

కృపాచార్యుఁడు దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు చేయుట

వ. మందిరంబుఁ బ్రవేశింపక యొక్కబయల నిఖిలబంధుమిత్రపరిజనపరివృతుం డై
నిలిచె నయ్యవసరంబునఁ గృపార్ద్రచిత్తుం డై కృపాచార్యుం డన్న రేంద్రున
కి ట్లనియెఁ. 41

క. సమరము మిమువోంట్లకు ను, త్తమధర్మం బిడియ తొంటిధాత్రీశులు కృ
త్యముగఁ గొని యాచరించిరి, తమకు సుగతి గోరి కీర్తితస్ఫురణమెయిన్. 42

క. [1]ఐనను నొకపలు కడ్డము, గా నొడివెద దాని లెస్స గా విని యది మే
లైనను జేసెదు గాదే, న్మానెద నేర్పడఁగ వినుము మనుజాధీశా. 43

చ. అమరనదీతనూభవుఁడు నస్త్రగురుండును గర్ణుఁడుం బరా
క్రమమహనీయు లాహవధురంధరు లట్టిర తక్కుఁ గల్గుభూ
రమణులు బాంధుమిత్రులు దురంబున నంపఱుఁ బొండునందనుల్
సమయఁగఁ జేసి రట్లు భుజశక్తియు దైవబలంబు నెక్కుడై. 44

చ. వెరవును లావుసుం గలుగువీరులు పోరులఁ బడ్డ హీనతం
బొరసితి మస్త్రశస్త్రహతి భూవర చిక్కినవారు నొల్లఁ బో
యిరి విను పాండురాజసుతు లేవురు గంటికి రెప్పచంద మై
హరి తముఁ గావఁ గా వెలసి రక్షితదేహవిలాపసంపదన్. 45

క. శ్వేతాశ్వాపాటవం బు, ద్భోతిత మై మెఱయఁగాఁ జతుర్దంతరుచి
స్ఫీత మగుగజముక్రియ నరుఁ, డాతతకురుసైన్యసరసియందుఁ జరించున్. 46

క. జ్యారవము నాదముగ నతి, ఘోరత వైరు లనుకరటికోటికి రయదు
ర్వారం బగునస్త్రనకం, కీరవము శితాస్త్ర నఖపటిష్ఠతఁ జూపున్. 47

తే. అర్జునోదగ్రదవశిఖ హరిమహాని, లంబు ప్రేరేప వైరిబలప్రకీర్ణ
గహనదహనవిహార ముగ్రముగఁ జలుపఁ, దేఱిచూడను రాకున్కి దెల్ల మధిప. 48

ఉ. ద్రోణుఁడు సూతనందనుఁడు ద్రోణతనూజుఁడు నేను శల్యుఁడుం
ద్రాణపరాయణత్వమున దర్పము సూపఁగ నీవుఁ దమ్ములుఁ
బ్రాణపరంపరల్ గురియ ఫల్గునుఁ డందఱి మీఁది సైంధవ
ప్రాణము నాచికోలు నరపాల తలంపఁగ మర్త్యకృత్య మే. 49

ఉ. ఇంతకమున్ను సెల్లెఁ బడియేడుదినంబులసంగరం బతి
శ్రాంతతఁ [2]గుంది రిందుఁ గలసైనికు లద్దెసఁ గల్లుయోఁగు లా
క్రాంతవిరోధిదర్పుఁడు పురందరనందనుబల్మికల్మి ని
శ్చింతత నుల్లసిల్లెదరు చెక్కు చెమర్పక కౌరవేశ్వరా. 50

క. బలవిక్రమఘను లగుదొర, లిలిగిన మనసేన మేదినీశ్వర వినుఁ క
న్నులు సెడిన ట్లున్నది యీ, కొలఁదిం బొరిగొనుట నరునకుఁ సుకర మగున్. 51

వ. అని చెప్పి కృతవర్మశల్యగురుపుత్రులను దన్ను నెన్నిన. 52

క. దామోపరుతమ్ముండును, భీముఁడు నిరుగెలఁపులందుఁ బేర్చి తఱిమ ను
ద్దామగతి నడరుకవ్వడి, కే మిందఱుఁ దలఁప నొక్కయెత్తు కుమారా. 53

చ. అనిలసుతుండు పూన్కి బలుపారఁగఁ గొండొక దీర్చి నేర్పు నొం

---

1 ఏ నొకపలు కడ్డముగా, వే నొడివెద దాని లెస్స విని మది యది. 2 భొంది.

దినభుజసంపదం గొఱంత దీర్పఁగ నింకఁ గడంగ కుండునే
మనకు నజాతశత్రునిసమంచితమార్దన మూఁది సంధి నే
యనుచిత మైనకాల మిది యాగ్రహముం జొరనీకు చిత్తమున్. 54

క. సమరము నిష్కారణవైరమునం బొట్టిల్లె నెల్లరాజులు భరతో
త్తములును మడిసిరి విడు కోపము దీర్ఘక్రోధుఁ డైనపతి కీ డొందున్. 55

క. తమకు బలం బెక్కినతఱి, సముచిత మగు విగ్రహంబు శత్రుల కుత్సా
హము మీఱినపుడు గర్వ్యము, సంధి యనంగ వింత మార్యులచేతన్. 56

క. కలవా రెల్లను దెగి నీ, తలన నిలిచెఁ గార్య మధిప తగ నొడఁబడు మి
ట్టుల మగునాత్మవినాశము, కలుగుట యది విపులపాతకం బంద్రు బుధుల్. 57

క. తనకై కాదే మది నె,ల్లను గోరుట వినుము దాఁ బ్రళయ మొందెనయే
నిని వారనియుద్యోగం,బునకు ఫలం బేమి రాజపుంగవ చెపుమా 58

క. నిసుఁ గాచికొనుము నీ వు,న్నను సర్వము గల్గు ధర్మనందనునిఁ దగం
గను మతఁడు రాజ నని తన, మనమున నెక్కించుకొనఁడు మదగర్వంబుల్. 59

తే. రాజ్యభాగంబు దగ ధృతరాష్ట్రునకును,నీకు నన్నదమ్ములకు నానృపతి యొసఁగు
నాతఁడెపుడుశుశ్రూషసేయంగఁగోరు, గురుజనములకుఁగావునఁగూడుటొప్పు. 60

చ. హరియును గా దనండు గరుణాన్వితు లై తగ నమ్మహాత్ము లె
ప్పరుసునఁ గార్యనిశ్చయము వల్కినఁ గీచకవైరియుం బురం
దరతనయుండునుం గవలు దానికి మా ర్పలుకంగ నెమ్మెయిం
జొర రగు సంధి యెట్లు ననసూయత నూల్కొని చేయు మిత్తఱిన్. 61

ఆ. ఇంత చెప్పు టనికి నే నోడి ప్రాణక,ఋణము సేసికొనుట గాదు నీకుఁ
బథ్య మనియుఁ దలఁపు మిది వల్కితి విను విన, వేని నొచ్చి తలఁచె దిట్టు లగుట. 62

వ. అని యగ్గౌతముండు శోకాయత్తచిత్తుం డగుచుం దనకు హితోపదేశంబు
సేసిన విని దుర్యోధనుండు వేడిఁట్టూర్పు నిగిడించి యొక్కింతసేపు చింతా
క్రాంతుండై యూర కుండి వ్రాల్చినకనుదోయి విచ్చి యవ్విప్రవరు మొగంబు
సూచి యి ట్లనియె. 63

చ. చెడుటకు నోర్వ కీ వితులు చెప్పితి నాకు హితంబు నెయ్య మె
క్కుడు గలయట్టిచుట్టమునకుఁ నయశిక్షితగుం గదా భరం
పడి బవరంబులం బెనఁగుభంగిని గార్యము దెల్పఁ జాలిన
ప్పుడు నిను రక్షణార్థి వని భూసురసత్తమ యే నెఱుంగుదున్. 64

వ. నీకూర్మి వేర్మిం జేసి కీడు దొలఁగింపం జూచి సంధి కర్తవ్యం బని పలికితివి గాని
యప్పలుకులు నాకు రుచియింప వె ట్లంచేని 65

సీ. కపటంపుజూదంబు ఘటియించి రాజ్యంబు గొని ధర్మజునిమది గుందఁ జేసి
సభ కేకవస్త్ర రజస్వల నమ్మెయిఁ బొంచాలి ముందల వట్టి యీడ్చి

సంధి సేయఁగఁ బూని శౌరి యేతెంచిన నవ్విధంబున కప్రియం బొనర్చి
పలువురు గూడి సౌభద్రు నొక్కని బాలుఁ గిట్టి యత్తెఱఁగునఁ గీ టడంచి

తే. నేఁడు దుశ్శాసనునిఱొమ్మునెత్తురనిల,సుతుఁడుమదమున ద్రావుటసూచికొఱఁత
ప్రతినవీర్చినతండని భయముఁ బొంది,పొందుగోరిన నది యేల పొసఁగుజెపుమ.

ఉ. రాజులు భక్తిఁ గొల్వఁగ ధరావలయం బఖిలంబు దర్పవి
భ్రాజితవృత్తి నేలి యనురక్తులఁ బ్రోచుచు శత్రుకోటికి
ద్దేజము [1]దప్పఁ జేయుచు [2]నతిప్రముదంబున నున్న నాకు నిం
కాజియె కాక యొక్కనిదయం గనురాజ్యసుఖంబు లేటికిన్. 67

వ. నిశ్చయం బిట్టిద యగుటంజేసి. 68

ఆ. పొడుతు నెట్లు పాండుపుత్రులతోఁ గయ్య, మేను నీవు దీని కియ్యకొనుము
పలుకు వినమి గాఁగఁ దలఁపకు ముచితంబు, తెఱఁగు ధీరజనుల కెఱుఁగరాదె.

చ. విభవమునుం బ్రతాపమును విశ్రుతకీర్తియు మాయ ధర్మపు
ద్రభటసమానవృత్తమున ధైర్యయు నొందుట కోర్వ రాదు వీ
తభయతఁ బోరఁ జేరొక్కని యుదాత్తపదంబున కేఁగి భీష్మకుం
భభవజయద్రథాదు లగుబంధుల మిత్రులఁ గూడు టొప్పగున్. 70

వ. అంత వలవ దిమ్మాట మగపాడి కాడితిం గాని. 71

ఆ. ఏను దెంపు చేసి యీయున్నరథికజ,నంబుతోడఁ గడఁగి నడవఁ బెట్టుఁ
దఱిమి పాండురాజతనయుల మర్దింతు, ననఘు నీవు మెచ్చునట్లు గాఁగ. 72

చ. అన విని చుట్టు నున్ననృపు లందఱు సంతస మంది యన్న చేం
ద్రుని విసుతించి యోటమికి రోయుట నొందినచింత వంత యె
ల్లను డిగఁద్రోచి నెమ్మనములఁ రణకౌతుక మావహిల్లునా
ననములు దోఁప దర్పవచనంబుల సేనకు ను బ్బొసఁగుచున్. 73

దుర్యోధనుఁడు శిబిరంబు విడిచి సరస్వతీతీరంబు చేరుట

వ. చెలంగి కృపకృతవర్మాశ్వత్థామశకునిశల్యులు గార్యంబు విచారించి కౌరవే
శ్వరు నాలోకించి మన మీరాత్రి శిబిరంబున నిద్రించుట యొప్ప దె ట్లనినఁ
గర్ణుం డెగటార్చుటంజేసి పేర్చినయుబ్బునఁ బాండవులు పైకొని పరాక్రమింప
నప్పళింపఁ గలుగుఁ బో యని తలంచెదము. వినుము వంచనఁ దొలంగియుండి
మనకుం గలచతురంగంబుల నాయితంబు సేసికొని పెనఁకువం బన్ని వారికి
వెఱఁ గగునట్టిబెట్టదంపుటురవడిం గదిసి రణంబు సేయుద మ ట్లైన జయంబు
గొన వచ్చు నని చెప్పిన నవ్వసుమతీపతి ప్రీతుం డై యది లెస్సవెర వట్ల
చేయుద మని సముచితభంగిం దగువారల కెఱిఁగించి కదలి యచటికి రెండా
మడ యగుసరస్వతిపాంతం బయలికి బలంబులం గొని చని సకలజనవాహన

---

1 దప్పు సేయుచు 2 ననింద్యపరాక్రములీల నున్నా కాజియె.

సహితంబుగా నమ్మహానదియం దిచ్ఛానురూపస్నానపానంబు లాచరించి వలయు
తెఱంగున వెనుక నడతించిన వివిధాహారంబులం దుష్టిఁ బొంది యిష్టా
లాపంబులు సెల్లుచుండ నున్నసమయంబు మున్నాకర్ణంబు నడపినదోరలును
జిత్రసేనాదిభటోత్కటవీరులును గర్ణకొడుకు సత్యసేనుండును లోనైనయాప్త
జనంబు లమ్మనుజనాథున కిట్లనిరి. 74

చ. వెరవును లావునుం గలిగి విక్రమసంపద సొంపు మీఱి భూ
వర భవదీయ మైనబలవర్గము నొడ్డన మేర్పు వీఁకమైఁ
బురికొలుపంగ నిర్భయతఁ బోలెడునట్లుగఁ దాను [1]ముంద రై
తిరముగఁ జేయఁ జాలు నొకధీరు నొనర్పుము సైన్యనాథుఁ గన్. 75

వ. అనిన విని వృషస్కంధుండును బీనదీర్ఘభుజార్గళుండును భర్గవలబ్ధజస్తుండును
దివ్యాస్త్రవేదియు నవ్యాహతవిక్రమోద్దామండఁను నగుసశ్వత్థామ నాలో
కించి యాదరభరితుండగుచు నాధరణీవరుం డతని కిట్లనియె. 76

ఆ. అనఘ నీవు నాకు నాచార్యనట్లుల, నేడుగడయుఁ గాన హితము సెప్పఁ
దగు బలాధినాథుఁడుగఁ జేయ నర్హుని, నెల్ల వినఁగ నిశ్చయింప వలయు. 77

చ. అనుటయు నాతఁ డిట్టు లను నజ్జనపాలున కాజినైపుణం
బును మహనీయశౌర్యమును భూరిబలంబును [2]సర్వసత్త్వవే
ధనమున్ బరాక్రమోద్ధతియు ధైర్యసమగ్రతయుం గలండు శ
ల్యుని రథినీపతిత్వమహిమోజ్జ్వలుఁ జేయుము కౌరవేశ్వరా. 78

క. నినుఁబట్టి పాండుపుత్రులఁ, దనమేనల్లుకఁ దొరంగె ధరణీశ్వర యీ
తనిఁ గడచినపరమహితులు, మనకుఁ గలరె యితఁడు లోకమాన్యుఁడు గాఁడే. 79

తే. కార్తికేయుం డధీశుఁడుగా నమర్త్య, లెలమిఁ బుడికొని దైత్యుల గెలుచుకరణి
మద్రవిభుఁ డగ్రణిగ నేచి మనము నడచి, కడిఁదిపగఱి జయింతము కౌరవేంద్ర. 80

వ. అనిన విని సమస్తజగతీశులును జయజయశబ్దంబులతో శల్యుం బరివేష్టించి
సంగరోత్సాహంబునం బొంగిరి కురునాథుండు గద్దియ డిగి [3]సవినయంబున
నమ్మద్రవిభున కభిముఖుం డై యిట్లనియె. 81

ఉ. పొచ్చెము లేని నెయ్యమునఁ బూని విపద్దశ నొంద కుండఁగా
నెచ్చెలిఁ గావఁ జూచుమహనీయమున కిట్టిద కాల మిప్పు డీ
వచ్చుపడంగ నీభుజబలాతిశయంబున నద్భుతంపు గె
ల్పిచ్చి కృతార్థుఁ జేయు ననుఁ నే నిసుఁ జెందియుఁ దూలఁ బోదునే. 82

క. పూనుము చమూపతిత్వము, నానమ్మినవారు నేసు నరపతిబలసం
తానంబుతోడఁ బరిజన, మై నడచెద మూక్రమింపు మరివర్గంబున్. 83

చ. అన విని శల్యుఁ డిట్లనియె నమ్మనుజేంద్రున కిప్పు డింతప్రా

---

1 ముంగ లై. 2 సర్వశస్త్రవేదనము. 3 సగౌరవంబుగా నమ్మ.

ర్థన మొసరింప నేల వసుధావర యే నినుఁ జేరినవ్డి నా
ధనమును బ్రాణముఁ బలవితానము నీకు సమర్పణంబు నే
సినయవి గావె నీపనుపు సేసెదఁ గౌరవసేనఁ గాచెదన్. 84

ము. భుజవీర్యంబున నచ్యుతార్జునులు నఁ బోలంగ లే రల్క ప
చ్చి జయింపంగఁ గడంగినఁ సురలు నాచే నోత్తు రే నేచి య
క్కజపుం జేవయు లావు [1]జూపువడికిం గొంతేయు[2] లే యో ర్తు రా
ప్రజయుఁ నీప్రజయుం దలంగఁ జెలఁగం బాటింతు నాటోపమున్. 85

చ అతిమతి బాణజాలముల నక్కడిసైనికులం దెరల్చెదఁ
గుఱుకొని నాకు మాఱుకొని కోల్తలఁ జేసినవీరవర్గమున్
నటికెదఁ జూచుఖేచరగణంబుల కచ్చెరుపా టొనర్చెదఁ
బఱపెనఁ బాండునందనులఁ బాటిక నిల్చిన రూఁ పడంచెదన్. 86

శా. గంగానందనుపోటు మెచ్చక గురుం గా వంచు రాధాతనూ
జుం గీ డాడుచు నీతఁ డెవ్వఁ డొకొ యంచుఁ శల్యుఁడే యిట్టివా
నిం గయ్యంబుల మున్ను గాన మనుచు న్వేభంగులం జూప తె
ల్లం గీ ర్తింప ధనుర్ధరకళానిపుణలీలాఖేలతఁ జూపెసన్. 87

దుర్యోధనుఁడు శల్యుని సేనానాయకుంగాఁ జేయుట

వ అని పలికిన నీసుతుండు ప్రీతుండై కనకకలశంబుల సరస్వతీజలంబులు దెప్పించి శాస్త్రోక్తప్రకారంబునఁ దగురాజులుం దానును సేనామధ్యంబున భద్రవిధానోపేతంబు గా నమ్మద్రవిభు నభిషేకించి బలాధిపత్యపట్టబంధంబు నిర్వర్తించిన శంఖభేరీప్రముఖమంగళతూర్యరవంబులు నెలంగ సైనికసింహ నాదంబు లుల్లసిల్ల నప్పు డాశల్యు నుద్దేశించి దీవనలం బొగడ్తల నఖిలజనం బులును ముఖరు లయి రిట్లు సంతసిల్లి సపరివారంబుగాఁ గురుభూమీశ్వ రుండు విశ్రామంబు నొందె నట్టియెడ మున్ను సమరజయంబునం బ్రమోదభరి తుం డగుచు నిజశిబిరంబునకుం జనినపాండవాగ్రజుండు బంధుమిత్రపరిజనంబు లఁ దమతమవిడిదలకుం బోవం బనుపక యుచితప్రదేశంబునఁ జేరోలగం బుండి మనవారివలనివిశేషంబు లరయఁ జారులం బనిచినవాఁ డై వారలు మగడి వచ్చునంతకు నే మేని వినోదంబులం బ్రొద్దు వుచ్చి యక్కడియుత్సాహంబు తెఱుం గంతయు విని యచ్యుతునాననం బాలోకించి యి ట్లనియె. 88

చ. కురుపతి మద్రరాజుఁ దనకుఁ బలముఖ్యసీఁగా నొనర్చి సం
గరమునఁ కుత్సహించె నధికప్రమదంబున వారిసేనయుం
దిర మయి పేర్చి యున్నయది దీనికి నెయ్యది సేయువార మీ
వరయుము కార్యవృత్తి హృదయంబునఁ బొండవరక్షణోత్సుకా. 89

---

1 జూపినను కా. 2 కెట్టోర్తు రా.

వ. నీ వెట్లు నిశ్చయించి పలికె దట్లు చేయుదు ననిన నమ్మహీకాంతునకు మురాంతకుం డి ట్లనియె. 90

సీ. శల్యు నెఱుంగుదు శౌర్యధైర్యంబు లగ్గల మాతనికి బాహుబలఘనుండు
గాంగేయకుంభజకర్ణుల మిగిలెడుఁ గాదేని సముఁ డగుఁ గాని [1]యసదు
గాఁ దలంపఁగరాదు కౌరవపతి మాన్యుఁ జేయుట నధికవిజృంభణంబుఁ
జూపు భీమునకు నర్జునునకు [2]నెనయంగ రాము సాత్యకి కోర్వరాదు పార్ష
తే. తునకుఁ దత్సోదరులను మారొక్కని పెనంగి, బ్రదుకరాదు నీవీట నాబల్లిదులకు
నెదురురథికునిఁ గాన ననేక హేతి, నిపుణశార్దూలవిక్రమ నీవు దక్క. 91

క. ఒరు లయినఁ బెకు[3]దినములఁ, బొరిగొను నీబలము నెల్లఁ బొరివోవ నతం
డరిభంజన నీవైనం, బరమోత్సాహమున నెల్లి పడ వై తతనిన్. 92

ఆ. అతఁడు మేనమామ యనుకృప దక్కము, రాజధర్మమును బురస్కరించి
యతులవిక్రమక్రియాపాటవంబున, నవ్విరోధినామ మడఁప వలయు. 93

క. గాంగేయుని గుంభజుఁ గ,ర్ణుం గడచితి మింక నుద్ధురుం డగుమద్రే
శుం గూల్పు మతతోడఁ దె,గుం గురుపతిపని జయంబు గొనుము కడంకన్. 94

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డతని కి ట్లనియె. 95

ఆ. అనఘ నీవు చెప్పినట్లులు సేసెద, మున్ను పలికినాఁడ నన్న రేంద్ర
కడిమి నాకుఁ బొలు గాఁ బూని యుద్యోగ,వేళయందు నెల్ల విసుచు నుండ.

వ. సదనంబునకుం జని సుఖనిద్ర సేయు మని పలికి పద్మనాభునిఁ దనతమ్ము
లను ధృష్టద్యుమ్న శిఖండిసాత్యకిప్రముఖులను దక్కటిపరిజనంబులను నిజమం
దిరంబులకుం బోవం బనిచి వీతశల్యం బైనమాతంగంబుచందంబున శయ్యాశ్రిత
లంబు సేరె బలం బంతయు నత్యంతసంతుష్టం బై విశ్రాంతి నొందె నాత్రి
యే నిట వచ్చి నీకుఁ గర్ణవృత్తాంతంబు సెప్పి నీవు వసుప మగిడి చని తెల
తెల వేగునప్పుడు కౌరవసేనాసన్నివేశంబు సేరితి నాసమయంబున. 97

క. కురుపతి పడవాళ్లం దగు, దొరలకడకు సత్వరమున దురమునకు భటో
త్కరము ననువు సేయుటకై, బరవసము దలిర్పఁ బనిచెఁ బార్థివముఖ్యా. 98

వ. పనిచిన నెల్లవారయ నుల్లంబుల నుత్సాహంబు లుల్లసిల్లఁ దమతమచతురంగ
బులకు సవరణలు సంఘటింపం దొడంగినఁ దూర్యంబులు సెలంగ నొండొ
రులఁ బిలుచునెలుంగులు నింగి ముట్టి రథనేమిగజపదతురంగఖురపుటభటచరణ
సంఘట్టితం బగుధరణీతలం బద్రవ బహుళం బగుసులివు చంద్రోదయసమయ
ఘూర్ణమానం బగుమహార్ణవంబునినదంబు ననుకరించె నట్లాయితం బై శల్య
శకునీకృపకృతవర్మాశ్వత్థామలును దక్కునుం గలయోధవరులును నొక్కొడనను
జసహితుండై యున్నమనుజపతిసన్నిధిఁగూడి యతండు వినఁ దమలో నిట్లనిరి.

---

1 యసుము. 2 జెనయంగ. 3 విధములు.

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండవులఁ దాఁ,కక సైన్యోపేతగాఢగతి నందఱు నొ
కొ్కకతల గాఁ దలపడి వా,రికడంక యుడుపఁగవలయుఁ గ్రీడయ పోలెన్.

వ. మన మొకళ్లొకళ్లకుఁ బ్రాపగుచు నేపారి పోరినం జుల్కన గెల్పుగొన వచ్చు
నిత్తెఱంగు మనకు సమయంబు సుండీ యట్లు గాక యొంటి పెనంగెడి
వాఁడును బెనఁగెడివానిఁ గని కూడుకొనినవాఁడును బంచవిధపాపంబుల
నొందఁ గలవాఁ డని యొండొరులకుం జెప్పికొని కదలి యుద్ధామసామర్థ్యం
బున నమ్మద్రపతి ముంగలి యై నడవం జను నప్పుడు. 101

కారవసైన్యంబు యుద్ధసన్నద్ధం బై వెడలుట

సీ. చంచరీకావళిఝంకృతు[1]ల్ గప్పించు కర్ణ ఝళంఝళాకలనములును
ధరణీపరాగసంతానంబు గబళించు కరశీకరచ్ఛటాస్ఫురణములును
ఘంటికాటంకృతికాంతి సంభావించు నిర్భరబృంహితస్వనములు
నంబరభాగంబు నల్పంబు గావించు నున్నతగాత్రసముద్ధతులును

తే. జారుభీషణరేఖలు భూరిమదభ, రాభిరామయానంబులు నాహవోచి
తోగ్రకల్పనాభంగులు నుల్లసిల్లఁ, గరులు ధాత్రితలంబు గ్రక్కదల నడచె.

చ. గతిబహుతాలసత్తురవిఘట్టిత మేదిని జీవితేశక
ల్పితనఖరేఖలం జెలువు పెంపు వహించుపురంధ్రిఁ బోల ను
ద్ధతముఖబంధురాంగలలితంబులు నూర్జితకింకిణీఝణ
త్కృతిపటుహేషలుం దగ నుదీర్ణము లై నడచెం దురంగముల్. 103

సీ. మీఁతినయుబ్బున [2]మీఁదికిఁ గాళ్లు సాఁచురథ్యంబుల చటులతయును
లలి బెండ్లికినిఁ బోవుచెలువున విలసిల్లు సూతజనంబు విసూ్ఫర్జితంబు
జతనంబుమేలిమిఁ జారుఘోరము లగు నవయవంబులవిభవాతిశయము
బిరుదుల నుద్భటస్ఫురణంబు లై క్రాలు కేతనంబులసముద్యోతితంబు

తే. సొంపు మిగులంగ జోదుల యంపపొదుల, దీప్తులును లేతనవ్వులదీధితులును
[3]హారిరశ్మిలుఁ గీడ్బెర నగుచు వెలుఁగఁ, దేరు లరిగె నుద్దామతఁ గౌరవేంద్ర.

చ. కడఁకయు లావునుం గరఁగి గట్టిగఁ గూర్చి యొనర్చినట్టిపే
రొడళ్లులఁ దాల్మియుం గడిమియుం గలయం బరికించి యందు నే
ర్పిడుకొని గాఢభంగి రచియించినచందము నెమ్మనంబులం
గడుఁ జెలు వొంద నుబ్బి వడిఁ గాల్బల మేఁగెఁ గరం బుదగ్రతన్. 105

వ. ఇట్లు కురుబలంబు సమరతలంబు చేరం బోవునంతం బాండవబలంబును జను
దెంచె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె. 106

తే. సురనదీసుతుచావును గురునిచావుఁ, గర్ణుచావును వినిననాకర్ణములకు
శల్యచావు దురోదనుచావుఁ జెప్పి, యధికతరముగ సంతోష మావహింపు.

---

1 లల్పించు. 2 మింటికి. 3 హారరశ్మి.

క. అమ్మద్రవిభుని ధర్మజుఁ, డెమ్మెయిఁ బరిమార్చెఁ గౌరవేంద్రుని భీముం
డెమ్మెయిఁ గీటడఁచె రణం, బెమ్మెయిఁ బరిపాటిఁ జెల్లె నేర్పడఁ జెపుమా. 108

వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజపతి కిట్లను వగచుకొలంది కడచనియె ధీసుండ
వై వార్త లవధరింపుము. 109

క. గంగాసుతగురుకర్ణుల, సంగరమునఁ బొండుసుతులు సంపుట గన్నా
రం గనియు నీతఁయు లా,సం గూరిరి వారిఁ జంపు శల్యం డనుచున్. 110

వ. దుర్యోధనుండు దిక్కు మాలి యుండియు నడియాసఁ జేసి తన్ను సంపన్ననిం
గాఁ దలంచుచు. 111

చ. అనుజులుఁ దాను శల్యునిఁ బ్రియాతిశయంబునఁ జేరఁ బోవ నా
యన మును కర్ణుఁ డర్జునశరాహతిఁ గూలిన సుబ్బి భీముఁ డా
ర్చిన నడ లొంది తల్లడిలుచిత్తము లూఁజుట నొంద వారలం
గనుఁగొని పల్కఁ శ్రుతిసుఖం బొనరించె సుదగ్రమూర్తి యై. 112

వ. ఇట్లు సనురోత్సాహసమగ్రుం డయినమద్రపతి సర్వతోభద్రవ్యూహంబు
వన్నించె నందు ముఖంబున మద్రపతి గర్ణపుత్రప్రముఖపరివృతుం డై
తాను నిలిచె వలపట శకయవనసమేతుం డై కృపాచార్యుండును దాఁపటఁ
ద్రిగర్తసహితుం డై కృతవర్మయు వెనుకఁ గాంభోజసహాయుం డై యశ్వ
త్థామయు నడుమఁ గురువీరపరిరక్షితుం డయి కారవేశ్వరుండును నతసిమఁం
దటఁ గరిఘటాగ్రభాగవర్తియై బహులచతురంగంబులతోడ శకునియు నిలుచు
నట్లుగా నొనర్చి వేర్చి యురవణించె నంతకమున్ను పాండవులు మూఁడు
మొగంబులుగా మోహరించిరి ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి సాత్యకు లగ్రేసరులు గా
భీమార్జును లగ్రజునగ్రభాగంబున శోభిల్లి సీతారూపవిదీప్తితం బై నశల్య
కేతనంబు సూచి త్రోచి నడచి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పటికి మనకుఁ
బాండవులకుం గల సేనాంగంబులకొలంది యెఱిఁగింపు మనవుడు సంజయుం
డాజనపతి కిట్లను మనకుఁ బదునొకండువేలు రథంబులును బదివేలు నేడు
నూఱు గజంబులును రెండులక్షలుహయంబులును మూఁడుకోట్లు పదాతు
లును హరికి నాఱువేలు రథంబులును మూఁడువే లేనుంగులును లక్షగుఱ్ఱంబు
లును గోటికాల్బలంబులును గలిగియుండె నయ్యోడ్డనంబు లొండొంటి గెలుచు
నగ్గలిక డగ్గఱియె నట్టియెడ. 113

ఉ. ఒండొరులక్ జయించుమతి సుద్భటలీలలఁ జాల నొప్పి య
ప్పాండవకౌరవుల్ పెనఁగుభంగిఁ గసుంగొనువేడ్క నొక్కొ యీ
తండు మహాద్రి నెక్కి ననఁ దద్దయుఁ జెన్నగుబింబకాంతి న
ర్కుం డభిరాముఁ డై పొడుపు గొండపయిక్ వెలుఁగొందెఁ జూడఁగన్. 114

చ. అరసి యనాగతం బెఱుఁగునట్టి మనంబులు గల్గుపాండుభూ

వరసుతబంధుమిత్రకురువర్గసుహృజ్జనకోటు లత్తఱిం
బొరసె నతిప్రమోదమును భూరివిషాదము నాఁగ నంబుజో
త్కరము వికాస మయ్యెఁ గుముదంబులు మ్లానత మొందె నెంతయున్. 115

సీ. కుంజరనికురుంబకుంభస్థలీసంగసిందూరరుచులతోఁ జెలిమి చేసి
కేతనవ్రాతసంకీలితమాణిక్యరశ్ములఁ గెడ విహారంబు సలిపి
సైనికనికరవక్షస్థలపరిలిప్తకాశ్మీర[1]దీప్తులఁ గౌఁగిలించి
దండనాథోత్కరచండభావోద్భత్తచక్షుర్నిప్రభలుఁ దారు సరస మాడి

తే. యంశుజాలంబు లుభయసైన్యంబులందుఁ
బరఁగి బహువిధశస్త్రాస్త్రకిరణతతుల
బెరసి [2]పరభాగలక్ష్మి దీపించి మెఱయ
బాల్యరమణీయుఁ డగుచిత్రభానుఁ డొప్పె. 116

కురుపాండవుల పదునెనిమిదవనాఁటియుద్ధప్రారంభము

వ. ఇట్లు పూర్వసంధ్యాసమయంబునఁ దారొక్కని భేరీప్రముఖతూర్యనిస్వనంబులు నింగి వొంగం జెలంగ. 117

క. ఒండొంటిఁ దాఁకి హేతులు, మండఁగఁ దచ్ఛూర్ణతతులు మహి రాలఁగ ను
ద్దండతఁ గలయం బెరసెను, రెండు మొనలుఁ గ్రూరతరపరిస్ఫురణము లై. 118

వ. ఇత్తెఱంగునఁ దలపడి. 119

క. అరదంబులు నరదంబులఁ, గరులు గరుల హరులు హరులఁ గాల్వురు మఱి గా
ల్వురఁ దాఁకి [3]పెనఁగెఁ గడుభీ,కరభంగులు మెచ్చుదేర గగనచరులకున్. 120

చ. పెనుపును నాకసం బవియఁబృంహితముల్ దమ నుగ్రగర్జిత
స్వనములతోడిమేఘములచందము గా నొనరింప మీఁదియో
ధనికర మేయుసాయకవితానము భీషణవృష్టి గా రయం
బునఁ బయికొన్న యేనుఁగులపోరునఁ దేరులు దేలె నెత్తుటన్. 121

తే. కరులగమి వొడివి [4]రథముల్ గాలుకొనఁగ, నీక మరలి నహ్యోటకానీకములను
బిరుదుమగల మొత్తమఁలను బిండిపీఁచు, సేయుబలితంపు నేర్పు లచ్చెరువుఁ బెనుప.

క. పటురయమున నాశ్వికు లొ,క్కటఁ బెక్కం డ్రొక్క రథనికరములు ఝడితి
త్రుటితాకృతులు గ విహరిం,చుట యొక్కఁడు వేఱ్ఱి సేయ సురగణమునకున్.

క. పలువురనొక్కఁడు నొక్కనిఁ,బలువురుఁ దెగటార్చుటయును బలుదెఱఁగులమాఁ
కలు పలుదెఱఁగులఁదలపడి, బ లియించుట పోలియుటయునుబోరిను గ్రమగన్.

క. చలమునఁ బోక పెనఁగుకా, ల్బలముపయిం దురగముఁను నిభంబులు నరదం
బులుఁ గూడి కవిసి యింతిం,తలు దునియలు నేత యనుచిత క్రౌర్యముగాన్.

క. తెల్లనిసవరణ మెఱయ స,ముల్లసితము లగు తురంగముల మొత్తము చం

---

1 దీధితుల్. 2 ప్రాగ్భాగలక్ష్మి. 3 పెనంగెడుఁకీక...మెచ్చుదేఱ. 4 రథికుల్.

చల్లలితపక్షములు శో,భిల్లుగతుల నొప్పునంచపిండుం బోలన్. 126

వ. అయ్యారువాఁగును బేరు వాడునప్పుడు. 127

క. గుణనినదము రణనేమి,క్వణనంబుం దురగఖురరవముఁ గరిఘుంటా
రణనమును హేతిసంఘ,ర్షణనాదముఁ దూర్యఘోషసంపదఁ గడచెన్. 128

సీ. నెత్తుటఁ దోఁగియు నిగిడి పోరెడువీరు లలరిన నడ[1]మోమగులవిధంబు
గ్రక్కునఁ దెగిపడి కదలెడుబాహుదండములు మహాభుజంగములభంగి
యవని రక్తాక్తంబు లై యున్న [2]యట్టిబల్దలలు గొడారురకొలనిపగిది
దఱచుగా నెఱి దప్ప నొఱగినగజములు గులిశభగ్నాచలకులమునట్లు

తే. దునిసి తొఱఁగినజోదులతొడలు సామ
జములకరములు నొండొంటిచందములు గ
నుంగొనఁగ వింత లగుటను సంగరాంగ
ణంబు రమణీయమును భీషణంబు నయ్యె. 129

తే. ఏమి చెప్పుదు [3]రౌద్రంపుహెసకమందుఁ
దఱచుమెదళ్ళులు ఱొంపులు నుఱుము లైన
యెమ్ము లిసుకయు సితచామరమ్ము లంచ
లయ్యె రుధిరంపుటేఱుల కప్పు డధిప. 130

క. వినుమయ్యేఱులలో వా,హనములె యోడలుగఁ జూడ నక్కజ మగును
కున నుద్దామవిహారం, బొనరించిరి వీరయోధు లుర్వీనాథా. 131

వ. ఇవ్విధంబునం బోరు ఘోరం బై చెల్లుచుండ నుల్లసితవిక్రమవిజృంభితు
లగుభీమపార్థులు నలిరేఁగి నారాచప్రముఖనానావిశిఖంబుల మనమొనఁ
గనుపు గొట్టిన నది బెగ డొంది మగిడిన నమ్మేటిమగ లుబ్బి పాండ్రదేవద త్తం
బులు నొత్తుటయు ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుఁ గ్రౌంతేయాగ్రజు మున్నిడి
కొని తఱుమఁ దోడన కవలును గడంగి రట్లూటోపదీపితు లై నపాండవేయుల
యురవడికి నోటఁజి నీబలంబు హాహాకారంబులతోఁ బలుదెసలఁ బఱవం దొ
డంగినం గనుంగొని శల్యుండు సారథి కిట్లనియె. 132

ఉ. అల్లదె కంటె పాండుతనయాగ్రణితేరు సితాశ్వయుక్త మై
తెల్లనియెల్లి నొప్పినది తీవ్రత మారొఁకని యాన్మపాలుశో
భిల్లుట మాన్పఁగా వలయు భీషణభంగి రథంబు వోవ ని
మ్మెల్లజనంబు నాకడిమి యేర్పడ నేఁ డెఱుఁగఁ జేసెదన్. 133

ఆ. సురలనైన గెలుతు దురమున విను నాకుఁ,బొండుపుత్రు లెదురె భండనమున
నేర్పుబలుపుఁ జూపి నిన్ను మెప్పింతు నా,చేతిబరువు సూడు సూతసుతా. 134

వ. అనుటయు వాఁడు పాండవబలంబుల కెదురు గా నరదంబు సనుచితక్రయం

---

1 మ్రోదువుల. 2 పట్టువుల్ దలలు. 3 రౌద్రంపునెసక.

బున నడప నమ్మద్రపతి సముద్ర సముద్రేకంబుచందం బైనయాసైన్యంబు సరభసత్వంబు చెలియలికట్టయుం బోలి యుడుపుట యచ్చెరు వై యుండె నట్లు శౌర్యధైర్యంబుల నుల్లసిల్లుశల్యుం జూచి మనమూఁకలును మగుడ నిగిడిన సంగ్రామంబు భీమం బయ్యె నందు నకులుండును గర్ణపుత్రుం డగుచిత్ర సేనుండును దలపడి యొండొరువులకుఁ గృతాస్త్రత్వంబును సమరవిశారదత్వంబును జూపుచుం బెనంగునెడ నాసూతపుత్రుండు. 135

కర్ణకొడుకులు చిత్రసేనసత్యసేనసుశర్మలు నకులునిచేతఁ జచ్చుట

చ. నకులునిచాపదండము ఘనప్రదరంబునఁ దున్మి భాస్వరాం
బకములు మూఁడు దీప్రగతి ఫాలతలంబున నాటి త్రుంచె ఘో
టకములఁ గేతనం బిలఁ బడఁక విదళించి వధించె సూతు ఖే
టకమును ఖడ్గముం గొని కడంగఁ బయిం బరఁగించె భల్లముల్. 136

క. ఆనిశితభల్లములు దన, మేనికి రాకుండఁ బలుక మెఱయ జడియుచుఁ
వే నిగిడి కదిసె మాద్రి, సూనుం [1]డాసూతసూతిసూనునరదమున్. 137

తే. కదిసి మీఁదికి లంఘించి మద మెలర్ప, గళము దునిమిన నమ్మస్తకంబు డొల్లఁ
గర్ణపూరకకిరీటసంకలితవిధ, రత్నరోచులు మెఱయ ధరాతలమున. 138

వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు వడినం గనుంగొని కౌంతేయసైనికు లార్చినం బేర్చినశోక రోషంబులు మనంబుల ముప్పిరి గొన వానిసోదరులు సత్యసేనుండును సుశర్ముండును నప్పాండుపుత్రుపైఁ గవిసిన నతండు వేఱొక్కతే రెక్క బలువి న్నలైత్తి దండధరప్రచండమూర్తియై మీరొక్కినిన నబ్బిరుదుమగ లయ్యరదంబు భల్లంబుల నఱకం దొడంగిన సుఱక చిఱునవ్వు నవ్వి. 139

చ. కడుపడి సత్యసేనుతురగంబులఁ గూల్చి శరాసనంబుఁ జ
క్కడిచిన నొండుతేరికి రయంబుమెయిం జని యన్యచాప మె
క్కిడుటయు నక్కమారునిశితేషుయుగంబున నొంచి నొంచెఁ గ
వ్వడియసుజన్ముఁ డుగ్రుఁ డయి వానిసహోదరు రెండుతూపులన్. 140

తే. అతనిధను వాసుశర్ముఁ డుద్ధతి దలిర్పఁ
ద్రుంచుటయు నొండువింట బల్మాపు లొడలఁ
ఒఱపి వానిశిరంబును నఱకి సత్య
సేనువిలు ద్రుంచె నాపాండుసూనుఁ డధిప. 141

ఖా. ఆరాధేయతనూజుఁ డన్యధను ర్విగ్రాకారుఁ డై యెత్తి దు
ర్వారప్రక్రియ నేసె నావిశిఖముల్ వారించి యాతం డతి
క్రూరస్ఫారశరత్రయం బతనివక్షోభిత్తిఁ గీలించి వే
సారాచంబులు రెండు తమ్మునిమెయిన్ నాలుం గడున్ బెట్టుగన్. 142

క. [2]వా రలిగి యొక్కయుమ్మడి, సారథిఁ దెగటార్చి యార్చి చాపము దునియం

---

1 డాసూతసూనునుతునరదంబున్. 2 వారిరువురు నొక్కమ్మడి.

దేరు వికలముగ మేను విదారితముగ నేసి రత్యుదగ్రస్ఫురణన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 144

మ. విరథుండుఁ బ్రతిక్షత్తచాపుఁడు శరావిద్ధుండు నై మేదినీ
వర నీపుత్రుఁడు చంచదుగ్రతరజిహ్వం బైనచండాహి నాఁ
గర మాభీలతఁ బొల్చుశక్తిఁ గొని యల్కన్ సత్వరుం డయ్యె సు
స్థిరసంరంభత సత్యసేనుఁ బడవై చెం జూప నగ్గింపఁగన్. 145

ఆ. అన్నపాటు సూచి యనుజుఁ డుల్లంబున, నడలు కనలుఁ గదుర నంపవానఁ
గప్పె నకులు నంతఁగాంచి భీముకుమారుఁ, డెయిదె నతనియరద మెక్కెనతఁడు.

వ. ఇట్లు ద్రౌపదేయుం డగుశ్రుతసోమునియరదం బెక్కి బలువిల్లు గొని యక్కు
మారుండును దోడుపడ నాసుశర్మని బటుశరపరంపరలం బొదివినఁ బొలి
వోక యతండు. 147

తే. వాఁడితూపులు నకులుమై మూఁడు నాఁటి
యిరువదింటఁ దత్పుత్రునియురము నొంప
నర్ధచంద్రబాణాహతి నవ్విరోధి
శిరము దునిమె నప్పాండుభూవరసుతుండు. 148

శా. మాద్రీపుత్రునిచేతఁ గర్ణసుతు లీమాడ్కిం బడం జూచి వీ
రోద్రేకం బెడలంగ నీసుతుబలం బొక్కుమ్మడిన్ విచ్చిన
న్నద్రాధీశుఁడు సింహనాదము రణన్మోర్వీసముల్లాసముల్
రౌద్రప్రక్రమసూచకంబులు గ సంరంభస్ఫురన్మూర్తి యై. 149

తే. హస్తతల మెత్తి నిలునిలు మని యదల్పఁ,బోకతిరిగి యమ్మూఁకలు పోరి కమరెఁ
బాండవేయులమొనలు నుద్దండవృత్తి నురవణించిన సంగర ముగ్ర మయ్యె

చ. అడరి ధనంజయుఁడు లగునక్కడివీరులు విక్రమింప ని
క్కడ భవదీయనందనము ఖప్రభవోద్భటయోధవర్గమున్
వ్వడిఁ దఱుమంగ నప్పుడు బలద్వయముల్ విశిఖాగ్ని వేర్చి యొ
క్కుడయినభీతి నొందె రణఘోరత భూవర యేమి సెప్పుదున్. 151

వ. ఇట్లు మథితం బయ్యెసు బొరుషంబుపెంపున నిరువాఁగును వేగంబు గుందక
వింతచందంబునం బెక్కుచ్ఛందు గగనచరులకుఁ గన్నులపండువుగా బృంహిత
ధ్వనులను ఘంటానినదంబులను నేమినిస్వనంబులను గేతుకింకిణీక్వణనంబులను
రింఖారవంబులను హేషాఘోషంబులను భుజాస్ఫాలనంబులను సింహనాదం
బులను దిక్తటభేదనం బొనర్ప నద్భుతోత్సాహంబున నాహవక్రీడ సలుపు
చుండఁ బుండరీకాక్షరథీతు లగు పాండుపుత్రులబలశౌర్యసంపదలసొంపునం
బెంపొదవు ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకిప్రముఖు లైనదండిమగలు గూడికొని

తఱుమ దారుణనైపుణంబున బాహాటోపంబు సూపినఁ గార్చిచ్చు గవిసినం
గలంగు మృగకులంబుకైవడిం గౌరవసైన్యంబు చైన్యంబు నొందిన. 152

క. పెనురొంపిలోపలను బ్రుం,గినధేనువు నెత్తుపోలికిని శల్యుం డ
మ్మొనఁ దనభుజబలమునఁ గలఁ,గనియట్లుగ నిలిపె శౌర్యగర్వము మెఱయన్.

వ. నిలిపి వేర్చినసమయంబున మనవిక్కున నులాకాపాతప్రముఖంబు లగుదుర్నిమి
త్తంబులు వొడమిన నీకొడుకులు గూడుకొని చేయంగల సైనికులం గూర్చికొని
తిరం బయి పెనంగి రట్లు పెనంగునెడఁ గడంగి తలకడచి మిగిలి మద్రపతి
మార్గణాసారంబు వరఁగించుచుఁ బాండవాగ్రజునగ్రభాగంబున నున్నభీమ
సేనసాత్యకిధృష్టద్యుమ్న శిఖండిద్రౌపదేయమాద్రేయులఁ దాఁకి పదిపదిప్రద
రంబుల నొప్పించి కదిసి యన్నరపతికిని బదితూపుల వేఁడిమి సూపి మల
సినఁ బొంచాలప్రభద్రకబలంబు లాజెట్టిబిరుదుచుట్టు ముట్టిన. 154

ఉ. వాలి యతండు బాహువిభవం బలరించినఁ బేర్చి రౌద్రతం
గూలుగజంబులుం గెడయుగుజ్జుపుతండమునఁ ద్రెళ్లుతేరులుం
గీ లెడలించినట్ల పడుకేతువితానము నుగ్గునూచ మై
రాలుపదాతివర్గములు రక్తపుఁటేఱులుఁ ద్రేవుప్రోవులున్. 155

వ. మఱియును. 156

క. ఏరూపు లయిన రూపఱి, ఘోరాశనులట్లు శల్యకూరాస్త్రంబుల్
కౌరవులు వొంగఁ బాండుకు,మారులసేనపయిఁ దొరిఁగె మనుజాధీశా. 157

వ. అట్లు దొరుఁగుదారుణమార్గణాసారంబున వెగడుపడి యాబలంబు పాండ
వాగ్రజువెనుక కొదిఁగిన నమ్మహీపతి పురికొలిపికొని శల్యు మార్కొని నిశిత
విశిఖవర్షంబునం బొడివిన నమ్మద్రవిభుండు క్రూరనారాచం బతనిమే నుచ్చివో
నేయ నాధర్మనందనునకుఁ దలకడచి యే డమ్ముల నప్పుడమిడియు సహదేవుం
డయిదుతూపులను నకులుండు నవశరంబులను ప్రతివింధ్యాద్రిద్రౌపదేయులు
బాహుబాణపరంపరలను నవ్వీరు నేయ నప్పుడు కృపాచార్యుండును కృత
వర్మయు శకునియుఁ దత్సుతుం డులూకుండును నీకొడుకులుఁ గవిసిరి గురు
పుత్రుండు మందహాసంబుతో నమందగతి వచ్చి వారిఁ గూడికొనియె నక్కడి
సైనికులును రభసంబున నారథికవరులఁ దాఁకి రట్టియెడ. 158

క. కృపుఁడును ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నుపమాతీతాతిఘోరయుద్ధంబున బా
హుపటుత్వమ్ములు సూపి ర, థిప యొండొరులకు[1]సమత్వదీప్తాకృతు లై. 159

క. ఒకని నొకనిఁ బదిపదిసా,యకముల నొప్పించె వీరు లగుపాండుకుమా
రకు లేవుర నంతట ద్రో,ణకుమారుఁడు మోము చిఱుతనగవుగ నొప్పన్. 160

ఆ. వాయుతనయు [2]ఋశ్యపర్ణాశ్వముల మద్ర,పతి ధరిత్రిఁ గూల్చె నతఁడు దేరు

---

1 సమగ్రదీప్తా. 2 చిత్రవర్ణా.

డిగ్గి నిజగదాపటిష్ఠతఁ జూపెఁ గౌ,రవ్యసైన్యమునకు రాజముఖ్య. 161

క. అనిలజునియశ్వములఁ గూ,ల్చినయప్పుడు శల్యునిం గలితనము మెఱయం
దనయుంపవెల్లిచే ముం,చె నకులుతమ్ముండు నీదుసేన దలంకన్. 162

తే. అతనిహాయములు నమ్మద్రపతిశరములఁ
బడిన నప్పాండపునిఁ దలకడచి బలము
పొదివె నయోధ్యముఖ్యుఁ దత్పుత్రుఁ డపుడు
గదిసె నాసహాదేవుపైఁ గడిమి మెఱయ. 163

చ. కవిసిన దట్టకెం పడరుకన్నులతోడఁ గృపాణపాణి యై
యవనికి దాఁటి యాతనిశరావలి ద్రుంచుచుఁ గిట్టి తేరిపై
కి వడిఁ జలంబుమై నరిగి కేళియపోలె శిరంబు ద్రుంచి పో
యె వెసఁ బొగడ్త కెక్క ధరణీశ్వర యొండురథంబుమీఁదికిన్. 164

వ. ఇవ్విధంబున. 165

క. సుతుఁ డీల్గిన మద్రమహీ, పతి శోకక్రోధవేగభరితాత్మకుఁ డై
శితశరపరంపరల ను,ద్ధతిఁ బాండవసైనికులమదం బడఁగించెన్. 166

శల్యభీమసేనులగదాయుద్ధము

క. ఉరవడి రథికజనంబులఁ, దెరలిచి యేపారుతనదుతేరు మెఱయ ను
ద్ధురగతిఁ గౌంతేయాగ్రజు, నరదమునకుఁ గవిసి వాలురమ్ములు నిగుడన్. 167

సీ. కనుఁగొని భీముండు గన్నుల నిప్పులు రాలశుండాలకీలాలరంజి
తంబును రిపుసైన్యదైన్యప్రదంబును నాత్మీయమాహినీహర్షకరము
నై శితధారామహాభుజగక్షమాధరశృంగసమత నుదగ్ర మగుచు
నెనిమిదియంచుల నెసఁగు మెఱుంగుల దారుణం బగుగదాదండ ముగ్ర

తే. రేఖ సారించి రౌద్ర ముద్రేక మందఁ, గదిసి మద్రాధిపునితురంగములఁ జదియ
[1]మోఁదె నాతండు దోమరమునఁ దదీయ, విపులవక్షంబు భేదించె నృపవరేణ్య.

క. ఉరమున నాటినఘనతో, మరమును డాచేతఁ బెఱికి మారుతి మద్రే
శ్వరుసూతు వైచె దానన, ధరణిని బోరగిలఁబడ నుదగ్రస్ఫురణన్. 169

మ. విరథుం డై పొలివోని[2]దర్పమున నవ్వీరుండు ఘోరంపుము
ద్గరముం గేల నమర్చి తేరు డిగి దుర్దాంతాకృతిఁ వజ్రభా
సురశృంఖలమును దండచండయమునిఁడుఁ శూలోగ్రఫాలాక్షుఁడుఁ
సరి సేయం దగువారు గాఁగఁ బొలిచెఁ సంస్తుత్యసంరంభతన్. 170

వ. ఇట్లనష్టంభవిజృంభితుం డైనయాసేనాధిపతిం జూచి యేచి భీముఁ డుద్ధామ
రభసంబున నతనికి సమ్ముఖంబు గా నడరినఁ బణవాదివాద్యనిర్భరనినదంబులు
సెలంగె నప్పు డయ్యిరువాఁగు నిరుపుర నేనికపోరు చూచువిధంబునఁ గనుఁ

---

1 మ్రోఁద. 2 బీమున నవ్వీరుండు.

గొనుచు గదారణంబునకు శల్యుండు దక్క మారుతి మార్కొనఁ జాలుమేటి
మగలు నివ్వడనుడి వెలి గా నిమ్మద్రపతిమీఁదఁ గవియునట్టి జెట్టిబిరుదులుం
గలచే యనుచు నచ్చెరు వొందు చుండ. 171

ఆ. మండలప్రచారమహితాకృతులు గర్జ,నలుగఁ బొలిచి మాఱుసులసి అంకె
లెసఁగఁ బోరి కమరి యే పారువృషభయు,గంబునట్లు వారు గవిసి రధిప. 172

చ. మదమున నిమ్మెయిం గదిసి మద్రవిభుండును భీమసేనుఁడుఁ
గదలమెఱుంగు లాకసము గ్రమ్మఁగ నుద్భటభంగిఁ ద్రిప్పి బె
ట్టిదముగ ప్రేయ నిప్పులు వడిం దొరఁగించె సమగ్రవిస్మయ
[1]ప్రదరవభంగు లై యవి పరస్పరఘోరవిఘుట్టనంబునన్. 173

వ. ఇట్లు దొడంగి. 174

క. ధిక్కారంబులు చరణద,భక్కారంబులును మెఱయ బలువు వెరవు పే
రుక్కును నెక్కుడు వేగము, నక్కజములు గా నుదీర్ణు లై పోరునెడన్. 175

చ. వెరపున నంగముల్ నుసులవ్రేటులు వమ్ముగఁ [2]దాఁకినప్డు ది
క్కరిరదనప్రహారములఁ గంపము నొందకయుండు మేదినీ
ధరములఁ బోల్పఁ బట్టగునుదగ్రపుమూర్తుల కిద్ద అందు ని
ష్ఠురరభసంబు శౌర్యము పటుత్వము బ్రాసునఁ బెట్టిన ట్లగున్. 176

వ. ఒక్కొక్కమా ఱుబ్బున. 177

క. ఎనిమిదియడుగులకొలఁదిని, వెనువెనుకకుఁ బోయి నిగిడి వేగంబునఁ గి
[3]ట్టినతగళులకైవడిఁ దాఁ,కునగంబులభంగి దోఁచుఁ గురుకులముఖ్యా. 178

వ. ఇత్తెఱంగునఁ బైనంగి నెత్తుట జొత్తిల్లినయంగంబులు పుష్పితకింశుకంబులఁ
బోలఁ బరిశ్రమంబు నొందియుఁ బొలివోవనిదర్పంబున. 179

గదాయుద్ధమున మూర్ఛితుఁడైనశల్యునిఁ గృపుఁడు తొలంగం గొనిపోవుట

క. ఇరుపురును సందు సూడక, వెర వెడలినయగ్రహాముల ప్రేసినగద లొం
డొరులమెడలకెలకుల బ, ల్నరములు దాఁకుటయు వారిలం బడి రధిపా. 180

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహావీరులు మూర్ఛిల్లుటయు నుభయసైన్యజనంబులును
హాహాకారముఖులు లై రట్టియెడఁ గృపాచార్యుండు శల్యుకడకుఁ దనరథంబు
రయంబునం బఱపించి. 181

క. పడియును గద విడువనియ,క్కడిఁదిమగని గ్రుచ్చి యెత్తి గారవమున సం
దిడి తొలఁగం గొనిపోయెను, వడముడి దెప్పిటియె నంత వసుధాధీశా. 182

వ. తెప్పిఱి లేచి చూచి నేద దేఱినిమ్మద్రపతిం బేరుకొని యుద్దండగదాదండ
మండితం బైనకరంబునం బిలిచె నయ్యుద్ధతి సహింపఁజాలక సింహనాదంబుతోడఁ

---

1 ప్రదరవిభంగు లై. 2 దాఁక.నప్పుడుం, గ. 3 ట్టినయెడఁ దగరులు వడిఁ దాఁ.

దూర్యస్వనంబులు సెలంగఁ గురుభూవరుముందరిసైనికులు రభసంబుగా నతఁ
డునుఁ గూడికొని తఱుమఁ గవిసినం గౌంతేయాగ్రజునగ్రభాగంబున రథికులు
చేకితానపురస్సరు లై యూర్పులు నింగి ముట్ట నయ్యనిలతనయుఁ దలకడఁచి
వారిం దలపడి పెనంగి రప్పుడు. 183

శా. ఆకౌరవ్యవిభుండు వజ్రకఠినం బై యొప్పుప్రాసంబు దీ
ప్తాకారోజ్జ్వలవృత్తి నెత్తి నిజసైన్యం బుబ్బునం గ్రాలఁ గే
లీకల్పంబు గ మింట జంటమెఱుఁగు ల్నిండం బ్రదీప్తక్రమ
శ్రీకాంతుం డగుచేకితానుఁ బడవై చెం జూప ఱిగ్గింపఁగన్. 184

వ. ఇట్లు చేకితానుండు వీతాసుం డైనం గని కౌంతేయులు గోపాటోపంబున
సైన్యోపేతగతిం గడంగి కౌరవసైన్యంబుసైఁ బటుబౌణంబులు గురియుచు
నడరిన శల్యుండు ధర్మపుత్రుని దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్ను నమ్మహీపతి
పనుప నశ్వత్థామత్రిగర్తులు మూఁడువేలరథంబులవారు వివ్వచ్చుని మహో
త్సాహంబున మారొక్కనిరి తక్కటియోధులు సేనయు నవ్వీరోధివరూథిని
గలయం బెరయుటయు నక్కజం బయ్యె నప్పుడు పెందూళియెగసి చూడ్కులు
నిగుడ కున్నను సైనికుల సింహనాదంబులు సెలంగం జేయుటయు బిరుదులు
ప్రకటించుటయు బోధకంబుగాఁ బోరిన బోరనఁ దొరఁగుశోణితం బారేణువు
నడంచినఁ బ్రియం బంది యిరువాఁగుసు వ్రేయుండు పొడువుం డనునెలుం
గులు నింగి ముట్టఁ బెనంగు నట్టియెడ. 185

చ. బరవస మొప్ప మద్రపతి పాండవముఖ్యనివీఁదఁ గాండముల్
గురిసిన నాసృపాలుఁడు నకుంఠితుఁ డై పదునాల్గుతూపు ల
న్నరపతిమేనఁ గ్రుచ్చి యెలనవ్వున నొప్పిన నమ్మహీశుపే
రురమున నాఁటె నారథికుఁ డొక్కసముజ్జ్వలబాణ మేఁ డ్తెఱిన్. 186

వ. నాటినం గనలి యమ్మనుజేంద్రుండు చంద్రసేనుం డనుతదీయచక్రరక్షకుం
దునిమి నవనారాచంబులు సారథిమేన నిగిడించె. 187

ఆ. అపుడు శినివరుండు ననిలపుత్రుఁడుఁ జేది,బలము శల్యుఁ దీవ్రభంగిఁ బొదువ
నాతఁ డాధనంజయాగ్రణిఁ బటుతర, పంచమార్గణముల నొంచె నధిప. 188

క. విను మిరువదియేడమ్ముల, శినిమనుమనియు బ్బడంచెఁ జేదిరథికులం
దునిమెం దీవ్రశరోత్కర,మున నిరువదియేవురఁ సముద్భటభంగిన్. 189

క. కవలు తనమీఁద రయమునఁ, గవిసిన నిశితతరసాయకములను మార్వి
రవము సెలంగఁగ వారల, యవయవముల నినిచె నతఁ డహంకృతి మెఱయన్,

చ. కనుఁగొని ధర్మసూతి భుజగర్వ మెలర్పఁగ బెట్టు గిట్టి శ
ల్యునిమెయిఁ దీవ్రమార్గణసముత్కరముం బరఁగించి కేతువుం

దునిమిన నాతఁ డాపతికిఁ దూపులవేఁడిమి సూపి వాయుసూ
నునిఁ గవలఁ శినిప్రవరు నొంచె వడిం బరియేసి యమ్ములన్. 191

ఉ. నొంచి మదించి ఖేచర[1]మనోహరుఁ డై వడి ధర్మపుత్రు స్రు
క్కించి మహోగ్ర[2]బాణపరికీలితదేహునిఁ జేసె దానఁ గో
పించి శితాస్త్రములఁ గవలు భీముఁడు సాత్యకియుం గడంక గు
ప్పించిన వానిఁ ద్రుంచి శరపీడితదేహులఁ జేసె వారలన్. 192

వ. చేసి యొండొకభాసితధ్వజం బెత్తించి మెఱసిన. 193

సీ. భీముఁ డాతనిమెయి బెడిదంపునారసం బడరించి వెండియు నట్టి వేడు
వఱపె సాత్యకి శతబాణంబు లతనిపై బెట్టేసె మాద్రితొల్పట్టి యైదు
తీవ్రాస్త్రముల సహదేవుండు పదునాలు గమ్ముల నవ్వీరునంగకములఁ
బరఁగించి రమ్మద్రపతి భీమసేనాదు లైనయన్నలువుర నతిరయమున

తే. వరుస డెబ్బదిమూఁటను నిరువదేను, వాఁడితూపుల నేనింట మూఁడుమార్గ
ణములఁ బీడితులుగఁ జేసి నఱకె భల్లనిహతి సహదేవుచాపంబు నృపవరేణ్య. 194

ఖా. ఆమాద్రీసుతుఁ డన్యచాపధరుఁ డై యత్యుగ్రబాణంబులఁ
మామా యెక్కడఁ బోయె దంచు వెస నమ్మద్రేశు నేయంగ ను
ద్దామోదగ్రత భీమసాత్యకులు ఖాతప్రస్ఫురన్నార్గణ
స్తోమంబుల్ గురియంగ ధర్మసుతుఁడుం దూపుల్ మెయిం [3]గ్రువ్వఁగన్. 195

చ. కనయఁగ నెత్తురుల్ దొరఁగ గైరికనిర్ఝరజాలరంజితా
చలమును బోలి పొల్పెసఁగి శల్యుఁడు వారల నస్త్రపంచకం
బుల వెస నొంచి త్రుంచెఁ గురుభూవర ధర్మజుచాప [4]మమ్ముతో
బలమును శౌర్యముఁ గురలు ప్రస్తుతి సేయ మహోగ్రమూర్తి యై. 196

ఉ. వేఱొకచాప మెత్తి పృథివీవర ధర్మతనూజుఁ డింతతోఁ
డిఱిఁగఁ జేయుదుం బగ యతిప్రకటంబు గ నంచు సూతుమై
దూఱఁ దురంగమాంగములు దూఁటులు వోవఁగ శల్యునెమ్ములఁ
గీఱి సిడంబు గాఁడఁ బరఁగించె సముజ్జ్వలచండకాండముల్. 197

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించిన, 198

క. కోపించి యతఁడు దర్పా,టోప ముదగ్రముగ దశపటుప్రదరము లా
భూపాలుమేనఁ జొనిపిన, భూపాలక యాతఁ డొల్లఁబోవుటయు వెసన్. 199

ధర్మరాజు శల్యునిబాణంబులచేత మూర్ఛితుం డగుట

క. శైనేయుఁ డడరి యుజ్జ్వల, నానావిశిఖముల మద్రనరపతిఁ బొదువం
దా నలిగి విల్లు దునియలు, గా నొకభల్లమున నేసె గరోద్ధతుఁ డై. 200

క. ఆరథికవరుని నకులుని, మారుతి సహదేవు మూఁడుమార్గణముల నే
పారఁగ బలుపారఁగ రయ, మారఁగ నొప్పించె నమ్మనోభుజుఁ డధిపా. 201

---

1 మనోగతుఁ డై. 2 బాణచయకీలిత. 3 గప్పఁగ. 4 మమ్ముడా.

వ. అంతం దెలిసి యక్కొంతేయాగ్రజుండు మద్రపతి ముద్గరంబున నేయ నవ్వీరో
ధిపై సాత్యకి దోమరంబును వృకోదరుండు భల్లంబును నకులుండు శక్తియు సహా
దేవుండు గదయును బ్రయోగించిన నయోధ్యవరుండు వాని నన్నింటిని మింట
మెఱుంగు లడరువెడఁదయమ్ములు వరఁగించి త్రుంచి యార్చినం జేర్చినరోషం
బున నాకృష్ణానుజుండు సారథి మూఁడువాఁడితూపుల నవ్వీరోధి రెండుబాణం
బుల బెట్టేసినఁ గ్రోధదీప్తుం డై ప్రచండకాండంబుల నయ్యోవ్రకను స్రుక్కిం
చిన నీపుత్రుం డతనిచేతఁ బొండుపుత్రులు పొలియుదు రని తలంచె నట్లు
భాసమానుం డైన సేనాపతిం గని భీమసేనుండు సహింపక తెంపున మెట్టు గిట్టిన

క. శినిమనుమఁడు గవలసు దో,డన యురవడి నడరి పొదువుటయు నగ్గలికం
బెనఁగె నతం డానలువుర, కనలుఁ గడంకయును సరకు గాఁ గొన కధిపా. 203

వ. ఇట్లు పెనంగుచుండఁ బొండవాగ్రజుండు మున్ను దనచేతఁ జచ్చినచంద్ర
సేనుతోడివాని దుర్మతిత్సేనుఁ దల ద్రెవ్వ నేసినఁ జక్రరక్షకహీనుం డయ్యెను
బొలివోనికనలున శల్యుండు సటలు పెఱికినం గోపించుసింగంబుచందం బై
సమీరణసుతాదు లగు జోదులనలుపురయంగంబులఁ దురంగనికరశరీరసారథి
నికాయసహితంబుగా బహువిధవిశిఖంబులు వరఁగించి నెత్తురులు దొరఁగిం
చినం గని యాధర్మనందసుండు విషాదంబు నొంది నిజాంతర్గతంబున.

క. హరినచనంబు లసత్యతఁ, బొరయఁగ నేర్చు నొకొ మద్రభూపతిబాహు
స్ఫురణము భీమాదిరథిక, వరు లోర్వని యట్లు గాఁగ వ్రాలెడిఁ దోడ్తోన్. 205

వ. అని తలపోసి తనబలంబునకుఁ జేయి వీచినఁ దోయధివీచివితానవిలాసంబు
చందంబునఁ జతురంగంబులు శల్యుపైఁ గవిసిన నాధైర్యధారేయుండు మందర
నగంబులీలఁ గైకొని వారలం గలంచి పాంచాలపుత్రప్రభృతియోధప్రకరంబు
లను బొండవాగ్రజునిం బరమసాంద్రతీవ్రశరాంధకారంబునఁ గప్పి సింహ
నాదంబు చేసిన.

క. దివిజగరుడఖచరాదులు, వివిధవచనరచన లెసఁగ వినుతించిరి శా
త్రవభీకరుఁ డనఘస్ఫుర, ద్రవిభునిరణవిహరణములు ధరణీనాథా.

వ. ఆసమయంబున.

తే. గురుసుతుఁడు పెనుబ్రోపుగా నరునిఁబొదివి, యధిపసంశప్తకులువివిధాస్త్రతతులఁ
గప్పి రథం డంబటిను జండకాండవిదళి, తాంగులుగఁ జేసె దోర్లీల యతిశయిల్ల.

చ. తెరలక వాయ పైపయి నుదీర్ణసమృద్ధతిఁ గ్రమ్మి వాజులక్
హరిని సిడంబుపైఁ గదియ నాతఁడు నేడ్పడ బాణవర్షముం
గురిసిరి కౌరవేంద్రు మొనకుం బ్రమథం బగు ఘోరభంగి న
ప్పురుషపరాక్రమస్ఫురణ పార్థివసత్తమ కాన మెయ్యెడన్.

వ. ఇట్లు సవ్యసాచికిఁ జే యార్పు రాకుండ దర్పంబు సూపిన నాభూవరకుమార

వర్యుండు వీరాగ్రహావేశంబున విజృంభించి భల్లార్ధచంద్రక్షురికాముఖనారాచప్రముఖవిశిఖపరంపరలు వరఁగింప నవి యాసైనికులరథ్యంబులం గూల్చియుఁ గేతనంబులు ద్రుంచియుఁ బాణంబులు నఱికియు బాణాసనంబులు విఱిచియు సూతుల గీటడంచియు నరదంబులఁ జెక్కియు మైమఱువులు పొళ్లు సేసియుఁ జామరంబులు దునిమియు నాతపత్రంబులు రూపుమాపియు నెత్తురు లురిలించియుఁ గండలు దొరిఁగించియు నెమ్ములు వగిలించియుఁ గాళ్లు ద్రుంచియుఁ జేతులు దునిమియు వ్రయ్యలుగా వక్షంబులు సీఱియు మర్మంబులఁ జొచ్చియు మకుటంబులు డుల్చియుఁ దలలు రాల్చియుఁ బ్రాణంబులు పీల్చియు రౌద్రం బొవహించిన లయకాలరుద్రునిసంక్రీడనంబుచందంబు దోఁచె నప్పుడు రథిక వరసహస్రద్వితయంబు దెగటారె నవ్వాఁడిమగండు పేరడవి దహించుదావ పావకునిచందంబున వెలిఁగెఁ దదీయతేజోమహిమ సహింపక యుద్ధామగతి నశ్వత్థామ గదిసి యక్కవ్వడిం దొడరి దురం బొనర్చె నందు. 211

సీ. అతఁడు పండ్రెండువాలమ్ము లాబీభత్సమెయిఁ గ్రుచ్చి కృష్ణునిమేనియందుఁ
బదివాడితూపులు వఱపిన మదిలోన నగ్గించి యవ్వీరుఁ డలఁతినగవు
తోడ రథ్యముల సూతునిఁ గూల్చి యాతనితనుభున నెఱితెగగొనక నాఁటు
మూఁడుమార్గణములు ముసలంబు పరిఘంబు నాతఁడు నిగిడింప నదియు నదియు
తే. నన్నరుఁడు దోడుతోడ నైదాఱునిశిత
కాండములఁ ద్రుంచి పటుసాయకత్రయంబు
సొనిపె నవ్విప్రు మేన మారొక్కనియె నప్పుడు
గడఁగి యప్పార్థు సంశప్తకవ్రజంబు. 212

వ. [1]ఇత్తెఱంగున. 213

సురథుఁడను పాంచాలకుమారుం డశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట

క. సురథుఁడు గురుసుతుపైఁ దన, యరదము వఱపించి యేయ నప్పాంచాలో
త్తరు నొకనారసమునకును, నెర సేసె నతండు గినుక యెసకం బెసఁగన్. 214

వ. ఇత్తెఱంగున. 215

ఆ. సురథుఁ గూల్చి యతనియరదంబుపైకి ను,ద్ధురత నరిగి గురుసుతుండు చండ
కాండసమితి నిగుడ గాండివిఁ జాఁకి సం,శప్తకులకు సంతసం బొనర్చె. 216

వ. అయ్యవసరంబున. 217

క. కురుపతి ధృష్టద్యుమ్ను ని, యురవడి గద నిలువరించి యుద్ధతి మెఱయ
శరపంచకమున నొంచెను,బరఁగించెను మఱియు నవతిబాణము లొడలన్. 218

తే. అతఁడు డెబ్బదియమ్ముల నతని నొంప, నన్న రేంద్రుండుఁ జేడ్పడ ననుజసమితి
బలయుతంబుగ నడరి యబ్బలియుమీఱఁ, గురిసి రస్త్రశస్త్రంబులు నరవరేణ్య.

క. ఆపాంచాలోత్తముఁ డు,ద్దీపితకోపుఁ డయి వారిఁ దీవ్రతరశరా

---

[1] అట్టియెడ.

టోపంబునఁ గలఁచె రయం, బేపారఁగ నాత్మ సేన కేడ్తెఱి మెఱయన్. 220

చ. కృపకృతవర్మలం గడిమిఁ గిట్టి శిఖండిప్రభద్రకుల్ మహో
గ్రపువడి దోడ్పడంగ భుజగర్వము సూపిన నాబలాఢ్యులుం
గుపితమనస్కులై బలుపుఁగోల్తలఁ బేర్చినలావు చేవ క
య్యపువెర వేపు దాల్మి సరి నచ్చెరుపాటున ముంచెఁ జూపఱిన్. 221

వ. అప్పుడు శల్యుండు యుధిష్ఠిరభీమసేననకులసహదేవసాత్యకిప్రముఖులపైఁ బటు
బాణంబులు గుప్పించి నొప్పించిన. 222

క. నకులుఁడు రభసంబున సా,యకదళక మతనియురంబునందుఁ జొనుప స
భ్ర్యికుటి యగుచు నయ్యల్లునిఁ,ద్రికాండముల నొంచి యతఁడు దీపించె నృపా.

క. తక్కటినలువురు వొది:న, నొక్కొక్కనిశరీరమున మహోగ్రాస్త్రంబుల్
పెక్కులు వెసఁ బఱపి మదం, బెక్కి నకులుధనువు దునిమె నిషుసహితముగన్. 225

వ. ఇట్లు శల్యుండు విజృంభించినఁ గోపించి.

మ. నకులుం డొండొకచాప మెత్తి పటుబాణశ్రేణిఁ బర్వింపఁ గీ
చకవిధ్వంసి నిగిడ్చి షష్టిశరముల్ శై నేయుఁ డుద్ధిష్టసా
యకముల్ దొమ్మిది యేయ ధర్మసుతుఁ డీరై దమ్ము లమ్మద్రనా
యకుపై నన్నియుఁ బిన్నతమ్ముఁడును దోడై నాట నాకెం గడున్. 226

తే. అతఁడు వెస నవసప్తతి [1]శితశిలీము,ఖముల సాత్యకి నొంచి మార్గణముతోడ
ధనువు ద్రుంచి రథ్యస్ములధరణిఁ గూల్చి,పదిపదుల్ బలుఁదూపులు వఱపె మేన.

క. ఇవ్విధమున శినివీరుని, క్రొవ్వు చెఱచి పాండుపుత్రకులబాణంబుల్
నివ్వటిలనీక నలువుర, నవ్వీరుఁడు నొవ్వ నేసె నద్భుతభంగిన్. 228

ఉ. పాండవు లట్లు ముద్రపతిబాణములం దెరలంగఁ జూచి తా
నొండొకతేరికిం జని సమృద్ధతి సాత్యకి దాఁకె నాతనిం
జండతరప్రచారణవిశారదుఁ డై వెస వారు గూడి యు
ద్దండత సూపి రక్కజపుదర్ప మెలర్పఁ బెనంగె నాతఁడున్. 229

ఉ. ఏవురతోడ నట్లొకఁడ యేచి పెనంగుటఁ గౌరవేంద్ర యో
ధావళి చూచి కూడికొని యారథికోత్తముగాఢవిక్రమ
శ్రీవిలసిల్ల నంపవెను జీకటి యాకస మెల్లఁ గప్పఁగాఁ
జేవయు లావుఁ జూపుటయుఁ జేడ్పడి రాప్రతివీరు లందఱున్. 230

వ. సేనయు నొక్కుమ్మడి నద్దిక్కు దటిమినం గని కృష్ణార్జునులు నిజసైన్యంబు సమ
స్తంబు నేకముఖంబు నేసి మారొక్కని రాసమయంబునఁ గిరీటి కృపకృతవర్మ
లను సహదేవుండు సౌబలుని ద్రౌపదేయులు గొందఱురాజులను శిఖండి యశ్వ

---

1 శితశరములఁ, గడిమి సాత్యకి.

స్థామను భీమసేనుండు సుయోధనునిఁ దాఁకఁ బాండవాగ్రజుండు దనకు నకులుండు బాసట గా శల్యు నిలువరించెఁ దక్కుఁగల యోధులుం దక్కటి సైనికులుం దలపడి క్రమంబున నెల్లబలంబులును గలయం బెరసె నిట్లు నూల్కొని యంతకంతకు రణంబు సమ్మర్దదారుణం బయ్యె నత్తఱి నమ్మద్రపతి రౌద్రంబు రూపు దాల్చినతెఱంగునం బొంగి పాంచాలయాదవాదిరథికవరుల కును బాండుకుమారులకును వారింపఁ గొలఁది గాక రథచిత్రగతుల మెఱయ నెక్కడఁ జూచినం దానయ్యె నానావిధవిశిఖవితానంబుల నంబరభాగంబు సంపిహితంబు సేసిన మధ్యందినగతం బయ్యెను మార్తాండబింబంబు దోఁపకయుండె నట్టియెడ. 231

సీ కరులఁ ద్రుంచెడువేళ గిరులఁ దున్నాడుసం
క్రందనుకైవడి గానవచ్చు
నరదముల్ దెరలించునప్పుడు పటిమొగుల్
విరియించుబలుగాడ్పువిధము మెఱయు
హాయములఁ జెండాడ నరుగుచోట్టను లేళ్ల
గమిఁ గిట్టకోల్పులికరణి యొలయు
భటులకు నరుగుచోఁ బసలేనిపెనుఁ గాన
దరికొనుచిచ్చుచందంబు గలుగుఁ

తే. గసి మసంగినయంతకుకరణి యంత్య
కాలరుద్రునిదర్ప మకాండమృత్యు
ముఖము నుగ్రభావము దోఁచు మొనయు వీర
సమితిఁ దెగటార్చునప్పా డాశల్యునందు. 232

వ. ఇట్లు విజృంభించి యత్యద్భుతవిక్రమంబున నుల్లసిల్లునమ్మద్రమహీపతి నుభయసైన్యంబులజనంబులు ప్రశంసించి రంత కంతకు నగ్గలం బగునగ్గలికఁ జెలంగియతండు భల్లాదికాండపరంపరలు పటురయంబునఁ బరఁగించుపరమాభీలభంగికి నోహాటించి ధర్మజుమోహారంబు దెరలి మరలి పటివం దొడంగిన నన్నరవరుం డడదల్చి కరతలం బొత్తి నిలునిలు మని నివారింప నిలువ దయ్యెనయ్యుధిష్ఠిరుండు పౌరుషంబు పెంపునఁ దెంపు సేసి మామా యని పే రెలుంగెత్తి యాశల్యుని దాఁకి దర్పంబు సూపినం జూచి మగుడ నిగిడి సేన పోరికిం బుడిగొనియె నప్పుడు పాండవాగ్రజుండు దమ్ములను దొరలను దనపాలికిఁ బిలువం బంచి వారలతో నిట్లనియె. 233

చ. అమరనదీసుతాదు లగునక్కడివీరుల మీర లండఱుం
గ్రమమునఁ బిల్కుమార్చి భుజగర్వము సూపితి రేను శత్రుసై
న్యమథనకల్యు శల్యుఁ దెగటార్చెద నా కిది కృత్య మీసము
ద్యమ మనివార్య మై నెగడునట్టిలెఱుంగు వినుండు చెప్పెదన్. 234

వ. నా తేరికి నకులుఁడును సాత్యకియు వలపటను సహదేవుండును ధృష్టద్యుమ్నుం
డును డాపటను గావలి గ్రై రావలయు వెనుకం గదిసి విష్వచ్చుండును ముందటి
కెలన మొనసి వడముడియును నడచునది యింత యేమిటి కన పలదు
న న్నొండె నతం డతని నొండె నేను సమయించుట యవశ్యంబు[1]ను గలుగం
జూచితి నిట్లు తెంపు చేసి యమ్మద్రపతి మారొ్కనునాకు దుర్దమప్రయత్నంబు
క ర్తవ్యంబు కృపకృతవర్మాశ్వత్థామసౌబలసుయోధను లయోధముఖ్య రతిం
పం జేయుపరాక్రమంబునను మీరు ప్రతివిక్రమం బాచరించుచుండ సుదీర్ణం
బగుమదీయబాహుపాటవంబున నమ్మేటిమగని గీటడఁగించువాఁడ నని పలికిన
నారథికవరులును దక్కునుగలవార లమ్మానవపతిపూనికి నగ్గించి యతనిరథంబు
సవిశేషకల్పితంబు సేసి యతండు సెప్పినతెఱంగున సన్నద్ధు లై సముద్ధతిం
దేజరిల్లుటయుఁ దత్సైన్యం బుత్సాహదీప్తం బై కడంగినఁ గరిఘుంటారవంబు
లును రథనేమినిస్వనంబులును దురంగకింకిణీక్వణనంబులును సుభటసింహనాదం
బులును నిస్సాణాదితూర్యనినదంబులును బెరసి యంబరంబు పిక్కటిల్లఁ జేసె
నివ్విధంబున యుధిష్ఠిరుం డుద్భటుం డై యురవడించిన. 235

శల్యధర్మనందనులద్వంద్వయుద్ధము

క. కురువిభుఁడు దనదు[2] మొనలకు, బరవస మొప్పంగ మద్రపతి మును శౌర్యో
ద్ధురుఁ డయి కడఁగ నడరి య,వ్వారూథినిం దాఁకె ధరణి వడవడ నడఁకన్. 236

వ. అట్టియెడ. 237

క. పులులు దలపడినయుబ్బును, బలుపును దోఁపంగ మద్రపతిధర్మసుతుల్
తలపడి రొండొరువులపై, నలఘుప్రదరములు వఱపి రథికరయమునన్. 238

వ. వారి నాలోకించి యుభయసైన్యంబులు విజృంభించి సంరంభంబునం గలయం
బెరసినఁ గ్రందుకయ్యం బయ్యె నందు. 239

ఉ. నీతనయుండు సింహకమనీయతరం బగుభీమునుల్లస
త్కేతన మర్ధచంద్రశరతీవ్రహతిన్ మణికింకిణీనినా
దాతిశయంబుతోడఁ బడునట్లుగ నేసి శరాసనంబు బల్
వాతిశరంబునం దునిమె వారివరూథిని యే పడంగఁగన్. 240

చ. అతఁడు ప్రదీప్తకోపముఖుఁ డై పటుశక్తి సురంబు వైచినం
బతి యరదంబుపైఁ బడియె బ ల్వగుమూర్ఛ మునింగి యప్పు డా
యతధను వెత్తి సూతుతల యక్కురుఘుస్మరుఁ డేసె డొల్లఁ వే
గ తొలఁగ సీడ్పొఁ దేరు దురగంబులు మూఁక గలంగి సొం పఱిన్. 241

క. కని యశ్వత్థామయుఁ గృపుఁడును గృతవర్మఁడును నెక్కుడుబరవసమునఁ
మనసేనకుఁ దలమిగిలిన, మనుజేశ్వర కవిసెఁ గ్రీడి మద మెలరారన్. 242

---

1 విచారించిరి. 2 మొనకును, బరవస మెసఁగంగ.

క. అమ్ముఖమున సమరము రౌ,ద్రమ్ము పెనిచె మద్రవిభునిఁ దలకడచి యనీ
కమ్ము బహులాస్త్రశస్త్రచ,యమ్ముల ధర్మజునిఁ బొదివె నత్యుగ్రముగన్. 243
వ. పొదివిన నయ్యధిష్ఠిరుండు. 244
చ. అరదము చిత్రసంచరణ మక్కఁజ మై విలసిల్లఁ దేరులుం
గరులును ఘోటకంబులును గాల్బలముం దనచేతఁ గూలఁగాఁ
బొరలఁగ మేదినిం దునియ ప్రోళ్ళులు గా రుధిరంపురొంపి బ్రుం
గ రణవిహారముం జలిపెఁ గౌరవనాథ యనేకభంగులన్. 245
క. నరులు [1]మృదు వితఁ డనంగాఁ, బరఁగుయుధిష్ఠిరుఁడు శత్రుబలముల కతిని
ష్ఠురుఁ [2]డయ్యె నపుడు సుర ల,చ్చెరు వందిరి చూచి ద్రోణుశిక్షఁ బొగడుచున్.
క. ముసుముబయ లైన నలిఁ జే,ర్చినయమ్మనుజేం ద్రువిాఁద శితవిశిఖము లే
పున నిగిడించుచు శల్యుఁడు, దనరుభుజాబలముతోడఁ దటిమెం బెలుచన్. 247
క. అవ్వీరునివాలంపఱి, క్రొవ్వు నడఁచి తనదునంపకోల లడరఁగా
నవ్వసుధాధిపుఁ [3]డల్లని, న వ్వొలయఁగ మాఱుకొనె ఘృణారహితుం డై. 248
వ. ఇవ్విధంబున మార్కొని ధర్మజమద్రపతులు నిజశంఖంబులు పూరించిరి భేరీ
ప్రముఖతూర్యస్వనంబులు నింగి వొంగారఁజెలఁగె నయ్యిరువురు నొండొరువు
లపైఁ జండకాండపరంపరలు వరఁగించి తనువులనెత్తురు లురిలించి పూచినబూ
రువులపొలుపు దాల్చి రట్టియొడఁ గనుంగొనుజనంబులు. 249
చ. వెరపును లావుఁ జేవయును వీరల కారయ నొక్కరూప దు
స్తరభుజశక్తి ధర్మజుఁడు శల్యునిమూ పడఁగించి యివ్వసుం
ధర గొను నొక్కనేఁ డితనిఁ దా సమయించి సమస్తమేదినీ
శ్వరుఁడుగఁ జేయ నోపు నొకొ శల్యుఁడు గౌరవరాజనందనున్. 250
వ. అని సందేహడోలాయమానమానసు లై రప్పుడు. 251
తే. మద్రపతి ధర్మజునివిల్లు రౌద్ర మెసఁగఁ
ద్రుంచి నూఱమ్ము లేసి యుద్ధురతఁ బేర్చి
నతఁడు వేఱొక్కధను వెత్తి యతనిధనువుఁ
దునిమి వెస నేసె మున్నూఱు తూపు లధిప. 252

విరథుఁ డయినశల్యుని నశ్వత్థామ దనరథముపై నిడుకొని పోవుట

ఉ. తోడనె తేరివాహములఁ ద్రుంచి మదంబున సూతుప్రాణముల్
క్రీడయపోలెఁ బుచ్చికొని కేతువుఁ గూల్చిన సేన విచ్చేఁ జే
యూడక యున్నశల్యుని రయంబున నాత్మరథస్థుఁ జేసి పె
న్గిడునఁ బొంద కుండఁ దొలఁగించెను ద్రోణసుతుండు భూవరా. 253
వ. ఇట్లు శల్యుండు సమరవైకల్యంబు నొందుటయు ధర్మనందనుం డార్చి పేర్చి

---

1 మృదుఁ డితఁడు. 2. డని సుర లచ్చెరువం, దిరి ద్రోణునిశిక్ష సన్నుతించుచు నధిపా.
3 డెట్టని, నవ్వా.

తద్బలంబుఁ దటిమె నంత నమ్మద్రపతి యొండురథంబు గల్పించుకొని కడంగి
యాకొంతేయాగ్రజుపైఁ గంకపత్త్రంబులు నిగిడించుచు నిగిడినఁ గని య
ద్దెసఁ జేయఁ గలసైనికోత్తములు సరభసంబున నయోధ్యవరు నెమరొక్కని
రప్పు డతండు సాత్యకిఁ బదిసాయకంబులను భీమసేననకులసహాదేవుల శరత్ర
యంబులను స్రుక్కించి యెక్కుడుమదంబునం బొదలినయంగంబులతో నలి
రేఁగి మఱీఁకు నప్పుడు పొగడం దగి యుండె నాకర్ణింపుము. 251

సీ. కమలాకరము లీలఁ గలఁచి యాడెడు గంధదంతావళము సముద్దండతయును
దరమిడి మృగసముత్కరము ఘోరంబు గా వధియించుకంఠీరవంబునేపు
నీరసారణ్యంబు నిర్భరాటోపతఁ గాల్చుదావాగ్నియుగ్రక్రమంబు
ప్రకటవిక్రాంతిఁ బురత్రయంబును సమయించుఫాలాక్షుని యే డ్తెఱయును

ఆ. [1]బోల్పఁ బట్టు లయ్యె భుజగర్వశౌర్యప్ర, తాపదుర్దమప్రకోపములకు
మద్రవిభుఁడు గోలుమసఁగి శాత్రవసైన్య, హననకేళి సలుపునవసరమున. 255

వ. ధర్మనందనుం దల మిగిలినచతురంగంబుల నివ్విధంబున వినిహితంబులు
సేసి యమ్మహీపతిపైఁ గవిసినం గని కవలును శైనేయుండును భీమసేనుం
డును దోడ నడువ నతం డమ్మేటిమగని మారొక్కని పటుమార్గణంబు లురంబున
నించి నొంచె నప్పుడు కురువిభుండు వనుప మనసైనికులు దల మిగిలి శల్యునికిఁ
బ్రాపయి యప్పవనతనయప్రభృతులతోడఁ బెనంగి రతం డాపాండవాగ్రజు
మేనఁ జండకాండసప్తకంబు నినిచిన నజ్జననాథుండు నవనిశితనారాచంబు
లవ్వీరునంగంబుల నాటించె నిట్లు దలపడి కోలుపులులపోలికఁ బేరేనుంగుల
తెఱంగున బలుసింగంబులచందంబునం బోరి యొండొరుల నొప్పించి రప్పుడు.

సీ. శల్యుండు బలునారసము పాండవాగ్రజునురమున నాట నత్యుగ్రదీప్త
ఘోరనారాచ మాకుంతీసుతుం డేయ నతఁడు మూర్ఛిల్లిన నలరె [2]నధిపుఁ
డమ్మద్రపతి తేఱి యలుకఁ గెంపారెడుకనుఁగవతోఁ జండకాండ మొకట
నయ్యధిష్ఠిరు నొంప నాతండు పసిఁడిమై మఱు వాఱుతూపుల నటకి వైచి

తే. వాలురమ్ములు దొమ్మిది వక్షమున ని
గుడ్ప నయోధ్యవరుఁ డతిక్రూరభల్ల
యుగళఖండితచాపుఁ జేయుడును నొండు
ధనువు గొని యవ్విభుండు దత్తసువు సించె. 257

క. బాసట యై భీముఁడు పె, ల్లేగెను మద్రపతి నాతఁ డిరువుర తోడం
జేసెం గయ్యము గృపును, ద్భాసితవిక్రమసుతోడుపాటు గలుగఁగన్. 258

వ. అట్టియెడఁ గంకటాంతరంబు ధరియించి కడంగి. 259

ఆ. మద్రవిభుఁడు ధర్మమారుతసుతుల మ్మి, మఱువు లుఱిక నటకి మార్గణములు

---

1 బోల్పఁ బట్టుగాఁగ. 2 నధిప, యమ్మద్ర

డొమ్మిదింట రెంటఁ దూఁటులు నేసె దో,ర్దండములు ప్రదీప్తప్రభఁ బర్వఁ డగుచు.

క. ఆలో ధర్మజసారథిఁ, గూలఁగఁ గృపుఁ డేయ మద్రకుంజరుఁడు భుజా
లీల మెఱయంగ హాయము, న్నాలుగు నొకపైల్రిడిని నిలం బడవైచెన్. 261

వ. ఇవ్విధంబున విరథుం డై యగ్నిహోత్రాంతుం డంతర్గతంబున. 262

క. గెలువుము శల్యుని నీ వని, పలికి ముకుందుండు నన్నుఁ బనిచినవాఁ డ
ప్పలుకులకు వసత్యత్వము, గలుగఁగ నేర్చు నొకొ యైపఘటనబలమునన్. 263

వ. అని శంకించియుఁ గొంకుపోవక యజ్జగన్నాథువచనంబునకు నన్యథాత్వం బేల
గలుగునని యుద్దేవునిం దలంచి యామాట యమోఘంబు గావలయు నని ప్రా
ర్థించి వెండియు. 264

చ. స్ఫురితషడర్ధనేత్రునిఁ ద్రిశూలసమజ్జ్వలు నిర్గుణు గుణా
దరసముపాత్తమూర్తిఁ గలితప్రభవస్థితిసంహృతిక్రియా
నిరతివివర్తితత్రిభువనీమహనీయుని [1]దైత్యమర్ది న
ప్పురుషవరుం జతుర్భుజు విభుత్వమహోన్నతు నాశ్రయించెదన్. 265

తే. భండనమునేయునరునగ్రభాగమునఁ బ్రచండశూలోగ్రహస్తుఁడై శత్రుకోటి
గీటడంచుచు నేఁ జూడఁ గేలి సలుపు, దేవు జయసిద్ధికై సన్నుతింతు భక్తి.266

వ. అనుచుఁ బురుషోత్తమునిఁ జిత్తమున నిలిపి యున్నతం బైనపూర్వకాయంబు
తో మందప్రకారంబున మార్గణంబు లమ్మద్రపతిదెస నిగిడింప నతఁ డడది బెండు
వడుట గాఁ దలంచి తఱిమి యజేయముఖశరంబులు గురియుటయు నప్పుడు. 267

చ. పవనసుతుండు విల్ నఱికి బాణయుగంబున మేను నొంచి శా
త్రవులు దలంక సారథికురథ్యముఖా ధరఁ గూల్చి సూతుకం
ఠవిదళనం బొనర్చి ప్రకటస్ఫురణంబునఁ గంకటంబు భ
ల్లవితతి ఘోరసంహతి నిలం బడ నేసె రయం బెలర్పఁగన్. 268

వ. ఇవ్విధంబున. 269

క. విరథుండు నచాపుఁడు వ,ర్మరహితగాత్రుండు నైన మద్రవిభుఁడు భా
సురఖడ్గచర్మశోభిత,కరుఁ డై తేరు డిగి కన్నుఁగవఁ గెంపారన్. 270

మ. జముచందంబున నేచి ధర్మసుతుఁ డై సంరంభదుర్దాంతవ
ర్ష మునఁ వే కవియంగఁ జండబలసంహారుండు భీముండు ద్రుం
చె మదం బారఁగ వాలునఁ బలకయుఁ శిక్షాత్వసందీప్తుఁ డై
తమది క్కార్పులుఁ దూర్యనాదములు నత్యంతంబు శోభిల్లఁగన్. 271

వ. అమ్మద్రపతి నేర్పును జేవయుం గలపరిజనంబులు చేర్పఁ గంకటగదాదండం
బులు ధరియించి యుధిష్ఠిరుమీఁద నురవడి నడరె నప్పు డప్పాండవాగ్ర
జునకు బాసట యై సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నశిఖండిద్రౌపదేయమాద్రేయు లేయు

---

1 దైత్యమర్దనుం, బురుషవరుం.

సాయకంబులు సరకుగొనక గదం జిత్రంబు గా జడియుచు వడముడివిక్రమం
బునఁ దవులంబడక నిగిడె నశ్వసూతరహితం బగురథంబుపై నున్న యన్న
రేంద్రుండు తనదెసకు సింహచంక్రమణత్వసుందరుం డై వచ్చునవ్వీరు నాలో
కించి సక్రోధం బైనయవష్టంభంబున నుద్ధీపితుం డై. 272

క. ఇతని సమయింప నయ్యా, చ్యుతుఁడు నసుం బనిచె నాకు నొనరించినపా
లితఁ డని తలంచి మొగ ము, గ్రత నొందఁగ శ క్తిమీఁదఁ గసుదో యొలయన్. 273

వ. హృషీకేశు నుద్దేశించి. 274

ఉ. నీ దెస నాదుచిత్తమున నెక్కొని యుండెఁదుభ క్తి భ ద్రసం
పాదిని గావు టచ్చెరువె భ క్తజనాభిమతప్రదానవి
ద్యాదయితత్వ మేర్పడ జయం బొడఁగూర్పుము దేవ సంశ్రితాం
తోదళనంబు నీకు వ్రత ముల్లము నాపయి నిల్పు మిత్తఱిన. 275

వ. అని హృదయంబునఁ బ్రార్థించి యప్పార్థివో త్తముండు. 276

ఉ. అచ్చపుభ క్తికిఁ మదిఁ బ్రియంబున నొందినఫాలలోచనుం
డిచ్చినప్రీతియోగమున నెక్కుడుభ క్తియు నావహిల్లఁగా
నిచ్చలు గంధపుష్పముల నిష్ఠ మెయిం బరిశోభితార్చనం
బిచ్చుచుఁ దాను గొల్వ నుతి కెక్కినయమ్మహనీయశ క్తికిన్. 277

మ. ప్రణతుం డై రభసోదయాభినవదర్పస్ఫూర్తి 1శోభిల్లుచు
న్నణిదండద్యుతిమంజరీస్ఫురణము న్నంశోభిఘంటాపటు
క్వణనంబుఁ రిపుసైనికప్రకరదృక్కర్ణవ్యథం జేయ భీ
షణరేఖం 2బగుదానిఁ బుచ్చుకొని చంచన్మృష్టిదృష్ట్యర్థతిన్. 278

వ. అభిరామభీమాకారుం డై. 279

తే. నెరయుకినుకఁ బెన్వాడఁద యై నిప్పు లురులు
కన్నుఁగవ శల్యుఁ జూచిన నున్నయునికి
నతఁడు నీఱు గాకుండుట యఁడి యయ్యె
మాఱుఁ జూడంగ నప్పుడు మనుజనాథ. 280

వ. ఇట్లు రౌద్రోద్రేకంబునఁ బురత్రయదాహదోహలి యగుశూలాయుధులీల
దోఁప దుర్నిరీక్షుం డై. 281

ఉ. ఘోరతరప్రకార మగుకుంచితబాహువిలాస మొప్ప వి
స్తారకము వింత యౌనురమున సారతరంబుగఁ జూచి వజ్రధా
రారుచిసన్నిభప్రచురరశ్మిలు పర్వఁగ బిట్టు వైచె న
ద్దారుణశ క్తి నవ్విభుఁ డుదాత్తసమిత్కృతికల్యశల్యునిన్. 282

తే. అట్లు పాండుభూపాలకు నగ్రసుతుఁడు, మద్రనాథుని వైచినరౌద్ర మెసఁగఁ

---

1 శోభిల్లుచు, నణిరత్నద్యుతిమంజరీస్ఫురణముల్. 2 బగుపాణిఁ.

గంకటముదూఱి వఱిఁంబు గడచి వెన్ను, వెడలిచని యమ్మహాశ క్తిపుడమిఁజొచ్చె

ధర్మరాజు శక్తి ప్రయోగించి శల్యునిం జంపుట

284 వ. ఇట్లు శ క్తి బెడిదంపుటురవడి నుచ్చిపోయిన.

285 చ. ఘ్రుతమున ముక్కు-నం జెవులఁ గన్నులఁ నొల్కెఁదుర క్త మంగ మా
ఘ్రుతముగఁ జేయఁగా నతఁడు బోరగిలం బడియెఁ ధరం గర
ద్ఘ్రుతయము సాఁచి ధర్మజునిపెక్కు- శిరంబుగ వజ్రదారుణా
హతిఁ బసు భూరిభూధరమహా త్తరశృంగముభంగి భూవరా.

286 ఆ. భూమిమీఁద నిట్లు బోరగిలం బడి, మద్రనాథుఁ డొప్పె మానవేంద్ర
లేమయురమునందు లీలమై వ్రాలిన, ప్రాణనాథుఁ [1]బోల్పఁ బట్టు గాఁగ.

287 ఆ. ధర్మసంగరమున ధర్మజుచేఁ జచ్చి, పొలిచెఁ జూడ మద్రభూవిభుండు
విధియుతంబు గాఁగ వేలిచి విడిచిన, నాతి యున్నయగ్ని ననుకరించి.

288 మ. కని శల్యానుజుఁ డేచి ధర్మసుతు సుగ్రసూ ర్తి శోభిల్లఁ దాఁ
కిన నాభూపతి చిత్రచాపధరుఁ డై కేళిసమ్ప్రక్రియ
ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి తోడన సముద్యద్దీప్తభల్లాహతిం
దునిమెం గుండలకాంత మైనశిరమున్ దుర్దాంతదర్పంబునన్.

289 వ. ఇట్లు శల్యుండు సోదరసహితంబు గాఁ బడినఁ బాండవసైన్యంబు జనంబులు
వృత్రవధం బొనరించుపాకశాసనుఁ బ్రశంసించుబృందారకు లట్ల ధర్మనందను
నగ్గించి రమ్మొగ్గరంబునం దూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుఁ జెలంగఁ
గలంగి కురుసేన విఱిగి పఱచినం బోసీక పాదుపుం డనుచు సాత్యకి వెను
కొనుటయుఁ గనుంగొని కృతవర్ముండు మారొక్కనియె నయ్యాదవసింహుల
రణంబు దారుణం బయ్యె నిందు.

290 సి. కృతవర్మ సాత్యకి నతిశితశరదశకమున నొంచి తురంగము[2]లయుబ్బు
నుడిపి విల్లునుముటయును నొండువింట నబ్బలియుఁ డాతనిమేనఁ బదిమెఱుంగు
టమ్ములు వఱపి రథ్యమ్ముల నరదంబు సూతుని నటికినఁ జూచి కృపుఁడు
దనతేరిపైఁ బెట్టుకొని తొలఁగించె నవ్వీరుపోరికి మూఁక వెఱచి పఱచెఁ

తే. గడఁగి వెనుకొన్న పాండవోత్కరమునొకఁడ, నిలువరించెనుద్ధండుఁడై నీతనూజు
డంత వేఱొక్కతే రెక్కి యరుగుదెంచి, తాఁకె హార్దిక్యుఁ డరిసేన తల్లడిల్ల.

291 వ. ఇ ట్లుదిర్చి వేర్చినయలుకఁ బాండవాగ్రజుండు కృతవర్మనిభూటకంబులను గీ
టడంగించినఁ గురునందనుం డాహృదికనందనుని నిజస్యందనంబున నిమికొని
యవ్వలికిం గొనిపోయె నప్పుడు కృపాచార్యుండు గడిసిన నయ్యుధిష్ఠిరుం డాజి
మ్ము లెమ్ములం గీలింప నతండు పదాఱుతూపుల నాభూపాలునిఁ దదీయతురంగం
బుల నేసె నాసమయంబున.

---

1 దలఁపఁ. 2 యుబ్బ, డంచి విల్ వెసఁ ద్రుంచుటయు.

తే. భద్రకరి నెక్కి చామరప్రకరవీజ
నములు భవళాతపత్రవిభ్రమసమృద్ధి
యతిశయిల్ల సైన్యోత్సాహ మావహిల్లఁ
బొలిచె నెంతయు భవదీయపుత్రుఁ డధిప. 292

శల్యుచుట్టంబు లొక్కపెట్ట ధర్మరాజుం జుట్టు ముట్టుట

ఉ. అమ్మనుజేంద్రుముంబటికి నార్పులతోఁ జనుదెంచి శల్యుచు
ట్టమ్ములు సత్వరమ్ముగఁ గడంగి యనేకులు వీరయోధు లు
గ్రమ్ముగ వీఁకఁ దేరులు పొగడ్తకు నెక్కఁగ దీప్త మైనకో
పమ్మున నేచి పాండవుల పై నడరం గని పేరెలుంగునన్. 293

వ. అన్నరనాథుండు. 294

తే. మీర లేర్పడ వడిఁదలమిగిలిచనఁగ, వలదు నామ్రోల బలుపారి నిలువుఁడనియె
వార నిలువక పాండవబలము చేవ, దఱుగఁ బొచ్చి యుధిష్ఠిరుఁ డాఁకి రధిప.

వ. ఇట్లు చలంబున నవ్విభుం దలపడి వివిధాస్త్రంబుల నొప్పించినఁ గవ్వడియును
వడముఁడియుఁ గవలును ద్రౌపదికొడుకు లేవురును గోవిందుతమ్ముండును ధృష్ట
ద్యుమ్నుండును శిఖండియును జండరయంబున నుద్దండచతురంగసమేతు లై
యారథికులఁ బొదువుటయును వారు వీరోద్రేకంబున సైన్యసాగరంబున
నున్నదమకరప్రకరంబులవిధంబున విహరించి రట్లు పాండవసేనాసంక్షోభ
సంపాదు లగునాజోదులయాటోపంబు విలోకించి గాంధారపతి గాంధా
రేయు నాలోకించి. 296

తే. మద్రవిభువారినమ్మెయిమార్తురాఁగి,కొనఁగ మనకు నుపేక్షింపఁజనునె యనుడు
నతఁడు నామాట వినక వారరిగి రేమి, నేఁటువారము చెప్పు మౌచిత్య మనియె.

వ. అని నన్ను నాపరివారంబును రక్షింపను దగ వెఱంగింపను నర్హుండ వీవ
కావె యనుమాట లాడిన నతండు ప్రీతుం డై బలపరిపాలనంబును గర్జంబు
సెప్పుటయును దనపనిఁగా మనంబునం బూని యవి దోఁచునట్టియుచితవచనం
బుల నవ్వసుమతీపతికిఁ బ్రియం బాపాదించి. 298

చ. వినుము నరేంద్ర సైనికులు విక్రమలీల నరాతిసేన సొ
చ్చినఁ బతి గావ కున్న నుపజీవులు మెత్తురె యన్నఁ గాతుఁ గా
కని బహుతూర్యనాదములు నార్పులునుం జెలఁగంగఁ ద్రోచి య
జ్జనపతి వీఁకమై నడరె సైన్యయుతంబుగ సత్వరంబుగన్. 299

క. అంత ధనంజయకిష్మా, రాంతకముఖయోధవరమహాస్త్రప్రకరం
బంతకుకడ కనిచెఁ బరి, శ్రాంతం బగుమద్రనాథురథికచయంబున్. 300

వ. ఇవ్విధంబున, 301

మ. అరులం గీటడఁగించి పాండుసుతసైన్యం బుబ్బి పైఁ గ్రమ్మినం
గురుభూనాయకుసేన నొచ్చి కలయం గూలఁ ధర్మ గుంపు లై
తిరుగం బాఁఱుగఁ జొచ్చె విచ్చె మరలఁ దిగ్భ్రాంతి వాటిల్ల స
త్వరతఁ నల్లడఁ బాఱె నవ్విభుఁడు గర్వం బేమి వెల్వోల్లఁగన్. 302

క. మనవారి కపుడు భీష్ముని, చనుటయుఁ గోదండగురునిసమయుటయును గ
ర్ణునిపాలియుటయును గ్రొత్తై,మనమున [1]వెనుఁబాటు గదిరె మనుజాధీశా. 303

వ. అప్పు డద్ధిక్కజనంబులు. 304

చ. ధరణికి నింక నాయకుఁడు [2]ధర్మతనూజుఁడు నేఁ డవశ్యముం
గురుపతి గూలు నెవ్వగలకుం గుదు రయ్యెడు నాంబికేయుఁ డు
ద్ధురు లగుపాండునందనుల దుర్దమభంగి యెఱింగి ధర్మత
త్పరులకు గెల్పు బ్రాఁతే హరిభక్తులఁ బొందవె భూరిసంపదల్. 305

వ. అని రట్టియెడ నీకొడుకు నిజసారథిం జూచి మనబలం బాహావంబున కోహ
టించి పాఱెడు నిత్తఱి నేను బరవసంబు సేసినఁ గాని నిలువ దవ్విధంబునకు
రథం బనువై యుండఁ జేసి చేరఁ దెమ్మనిన వాఁడట్ల చేయ నతం డేనుంగు
డిగ్గి రథంబెక్కి యెక్కుడుమగఁటిమిం బొంగునంగంబులతో సైనికుల కడ్డంబు
సని యెలుం గెత్తి. 306

ఉ. ఎక్కడఁ బోవ వచ్చు గిరు లేనియుఁ గాననభూము లైనఁ దో
నెక్కియుఁ జొచ్చియుఁ బగతు రేఁ డ్రెఱుఁ గిట్టి చలంబునం దలల్
ద్రొక్కక తిక్క రట్లయిన దుర్గతి వాటిలుఁ బోక నిల్చి పే
రుక్కునఁ బోరినఁ సుగతి [3]యొండెను సంపద యొండెఁ జొప్పడున్. 307

వ. అట్లుం గాక. 308

క. పాండవబల మల్పం బై, యుండం గృష్ణుఁడు ధనంజయుండును డప్పిం
బెండువడఁగఁ గని మనకుసు, గం డడఁగఁగ నేల గెలుపు గైకొన వచ్చున్.

వ. అని పలికి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మని నబ్బలం బతని నగ్గించుచు మరలె
నమ్మేటిమగండు ముంగలి యయి నిలిచి పొంగారం గవియుకొం తేయసేనా
సముద్రంబునకుఁ జెలియలికట్ట యయ్యె నయ్యనసరంబునందు మునుకొని
వడి దఱుముపడమముడిం బొదివి మనపదాతిప్రకరంబు దర్పంబున నార్పులు
బొబ్బలుం జెలంగ బహువిధశస్త్రాస్త్రంబులు వరగించినం బెరిఁగినమదాతి
రేకంబున గదాదండంబు ధరియించి ఘోరాకారుం డగుచుఁ దేరు డిగ్గి
పేరడవిఁ గూల్చుపెనుగాలిక్రైవడి నతం డేకవింశతిసహస్రసంఖ్యసుభటుల నేల
పాలు సేసె నప్పుడు. 310

క. కరిహయరథబృందం బుద్ధురత నడరేఁ బొందున్నృపసుతులమూఁకలపై

---

1 వెనుఁబాటు. 2 ధర్మసుతుఁ డగు నేఁ. 3 యొండె జయంబును నొండెఁ.

నరుఁ డబ్బలంబునకు నిష్ఠురగాండివము క్తశరపటుత్వము సూపెన్. 311
క. నకులసహాదేవులును సా,త్యకియును రభసమున వాలురమ్ములు నిగుడ
శకునిపయిఁ గవిసి రతఁడును, బ్రకటస్ఫురణంబునం దిరం బై పోరెన్. 312
చ. సమదగజాధిరూఢుఁ డయి సాల్వుఁడు పాండవసేనఁ జొచ్చి ఘూ
టములఁ గలంచుచుక్ గజఘటల్ విరియించుచుఁ గాల్బలంబుఁ జి
త్రముగ వధించుచుక్ రథకదంబములక్ సమయించుచున్ మహో
గ్రముగఁ జరించువిస్ఫురణఁ గన్గొని కోపసముద్భటాకృతిన్. 313

◄ధృష్టద్యుమ్నసాత్యకులచేత సాల్వుఁ డేనుంగుతోడఁ బీనుఁగై పడుట ►

వ. ధృష్టద్యుమ్నుం డెదురొక్కినఁ నతనిఁ ద్రొక్కించువాఁ డై యవ్వీరుండు వార
ణపతిఁ [1]గొల్పిన నతఁడు. 3 4
మ. పటునారాచచయంబు కుంభయుగళీభాగంబునక్ బెట్టు నా
టుటయుం గ్రొవ్వాడి పాఱె నగ్గజము సాటోపంబుగాఁ గ్రమ్మఱిం
చుటకుక్ సాల్వుని మెచ్చుఁ గన్గొనుజనస్తోమంబు కోపోద్ధతో
ద్భటవేగంబున వచ్చి పట్టె నది యాపాంచాలుతే రుగ్ర మై. 315
క. ఆతఁడు గద చేతం గొని, భీతి గదురుమనముతోడఁ బృథ్వికి దాఁటక్
సూతాశ్వసమేతంబుగ, నా తే రయ్యెనుఁ గెత్తె నాకసమునకున్. 316
ఆ. ఎత్తి త్రిప్పి యాడి యిలతోడ వ్రేసి పా,దములఁ జదుపఁ జూచి దారుణాస్త్ర
తతులు నిగుడఁ బవనతనయశిఖండిసా,త్యకులు సాల్వుఁ దాఁకి రతిరయమున.317
క. అతఁ డందఱి బాణంబులు, వితథంబులు సేసి యస్త్రవిద్యాపారీ
ణత సూపె నవ్విధం బ,ద్భుతము [2]నినిచె గగనచరతతులచిత్తములన్. 318
వ. అప్పుడు. 319
తే. [3]అజ్జపాటించి మదివెఱి యుజ్జగించి,రయము మెఱియ నప్పాంచాలరాజసుతుఁడు
గదిసి యొగసి కుంభస్థలిగదఁ బగుల్పఁ, గొండ గూలిన ట్లక్కరి గూలె నధిప.320
క. ఆలోనన శినివరుఁడు వి,శాలాస్త్రప్రదరనిహతి సాల్వునిశిర మా
భీలముగఁ ద్రుంప నాతఁడు, గూలిన మనమూఁక విచ్చెఁ గురువంశనిధీ. 321
ఉ. వాలి యొలుంగు సూపి కృతవర్ముఁడు సైన్యము నిల్వరించి యు
న్మీలితవిక్రముం డగుడు మేమెయి నాతనిఁ దాఁకె నస్త్రవి
ద్యాలసితుండు సాత్యకి యుదగ్రత వారలు పోర వారిదో
ర్లీలలు సూచి రోటునడి రెండు బలంబుల యోధవీరులున్. 322
వ. ఇట్లు పెనంగు చుండి. 323
క. కృతవర్మ నొంచె నెనిమిది, శితశరముల శినివరుండు శినివరచాపం
బతఁడు దునిమె బలువిలుగొని, యతనిహయంబులను సూతు నాతఁడుగూల్చెన్.

---

1 డీకొలిపిన నతండు. 2 పెనిచె. 3 లజ్జ...వెఱి బుజ్జగించి.

మ. విరథుండై యభిరామశూలమున నవ్వీరుండు శైనేయు వై
చె రయం బార నతండు భల్లమునఁ ద్రుంచెం బెక్కుతుండంబు లై
తొరుఁగం జూచి విషాది యై నిజరథస్థుం జేసి తద్బాణగో
చరతాదుర్దశ [1]కావృథోద్యముఁ గృపాచార్యుండు దప్పించినన్. 325

క. మనసేన విజేగె సృప నీ, తనయుం డొక్కరుఁ డుదగ్రతరముగఁ గుంతీ
తనయుల నద్దెసఁ గలయో, ధనికాయముఁ బొదివె బాణధారలఁ బెలుచన్. 326

మ. పతి యైమై సముదీర్ణవిక్రమకళాపారీణుఁ డై విద్విష
చ్చతురంగంబులయందు నొక్కటియు విస్ఫారోల్లసన్నార్గణా
హతికిం దప్పక యుండునట్లుగ సమగ్రాశ్చర్యసంపాదకో
ద్ధతబాహావిభవంబు సూపె సురబృందస్తోత్రపా[2]త్రోద్ధతిన్. 327

వ. అప్పుడు రెండువీళ్ల నతనిపాటి[3]మేటిమగలు లే రనుబుద్ధి నాకుం బొడమెఁ బదం
పడి పాండవులును జేయఁగలవారలును నవ్వీరుం బొదివిన నతం డందఱి కన్ని
రూపులై ధర్మసుతుని శతశరంబులను భీమసేను డెబ్బదిసాయకంబులను సహ
దేవుని నైదింటను నకులు నఱువదినాల్గింటను ధృష్టద్యుమ్ను ని ప్తమార్గణం
బులను ద్రౌపదేయుల నైనైదుతూపులను సాత్యకి మూఁడుకాండంబుల
నొప్పించి సహదేవుధనువు దునిమిన నక్కుమారుండు వేఱొక్కవిలు గొని
చలంబున నక్కుమారవిభుం గదిసినఁ దక్కటిరథికులుం గూడికొని యొకొక్క
రుండు పెక్కమ్ములు పైఁ గురియఁ గేలిచందంబున వాని నన్నింటి వారించుచుఁ
దత్తనువుల శోణితంబు పూరించుచు నాజెట్టిజోదు బెట్టిదుం డై పెనంగ మన
యోధులుం బురికొని యద్దొరల మారొక్కనిరి మనసైన్యంబు భైన్యంబు విడిచి
మరలి వారిబలంబులఁ దఁపడియె నట్టియెడ. 328

క. భీముఁడు గురుతనయుఁడు ను, ద్దామభుజావీర్యశౌర్యధైర్యములు జన
స్తోమము లగ్గింపఁగ సం, గ్రామ మొనర్చిరి నితాంతగాఢస్ఫూర్తిన్. 329

చ. పరుషపరాక్రమస్ఫురణఁ బాండవముఖ్యనివాజులం జతు
శ్శరహతిఁ గూల్చె సౌబలుఁడు సత్వరుఁ డై సహదేవుఁ డమ్మహీ
శ్వరుఁ దనతేరిమీఁద నిడి సంగరమధ్యము వాపె నాతఁ డొం
డరదముమీఁదికిం జని రయంబున నయ్యరిఁ దాఁకె నుద్ధతిన్. 330

క. శరములఁ బొదివిన నాతఁడు, దిర మై యేయంగ రణము దివిజగరుడఖే
చరసిద్ధప్రకరాద్భుత, కరప్రకారమున నొప్పెఁ గౌరవనాథా. 331

సీ. శకునినందనుఁడును నకులుండు నొండొరులకుఁ జండబాహుబలంబు సూపి
రతులశౌర్యమున సాత్యకికృతవర్మలు పోరిరి విలు ద్రుంచి కారవేంద్రుఁ
డేసె ధృష్టద్యుమ్ను నేచి యొండొకవింట నతని నాతఁడు నొంప నక్కజంపుఁ

---

1 నావృతోద్యముఁ. 2 త్రస్థితిన్. 3 మేటివిలుకాఁడు లేఁడని నాకుఁ దోఁచెఁ బదంపడి.

గయ్య మయ్యిరువుర కయ్యె ద్రౌపదిపుత్రు లేవురు పతిఁ గిట్టి యింద్రియములు
తే. బాలిశునిఁ జిక్కువఱచినపగిదిఁ దలరఁ, జేయ నతఁ డీడఁబోవక సాయకములు
పెక్కు రయమున నిగిడించి యక్కుమార,వితతిఁగలఁపఁ దత్సంగర మతిశయిల్లె. 332
వ. మఱియు ననేకు లనేకులం బొదివి పోరాడ నంతకంతకుఁ బేర్చినయగ్గలికమొగ్గ
రంబులు రెండును గలయం బెరసినం బేర్చినపెందూళి భానుబింబంబు గప్పి
యప్పుడు దొరుఁగునరతురంగమాతంగరుధిరధారల నడంగిన నధికం బైనసం
గరంబునకుం గడంగిన కౌంతేయులయురవడికి నోహటించి మన మోహరంబు
దొరలు మరలిన మరల నీక నీకొడుకు పురికొలుపుకొని తఱిమినం గనలి ధర్మ
సుతుండు. 333
తే. మూఁడునారాచములఁ గృపు వాఁడి చెఱచి
వాలి కృతవర్మహయముల నాలుగింటఁ
గూల్పఁ దనతేరిపై నిడి గురుసుతుండు
దొలఁగఁ గొంపోయె నవ్వీరధుని నృసాల. 334
చ. కురుపతి చూచి చిత్తమునఁ గోపము పెంపెసలార నేడునూ
అరదము లాతనిం బొదువునట్లుగఁ బంచిన నొక్క పెట్ట బం
ధురతరవారివాహములు తోయజబాంధవుఁ గప్పుచాడ్పు దో
ప రయముమ్మొ గడంగి యవి పైకొని యవ్విభుతోఁ బెనంగఁగన్. 335
క. కనుఁగొని శిఖండిముఖయో,ధనికాయం బడరి యారథప్రకరంబుల్
సునిశితశరప్రకరములఁ, దునుమాడెఁ రౌద్రరసము దొలకాడంగన్. 336
వ. ఆసమయంబున మనదెస నుల్కాపాతశర్కరావర్షాదు లగునుత్పాతంబులు గలి
గె వానికి శంకింపక శకుని గడంగి యోధవరులతో మీరుకొల్తల సేయుం డేను
[1]బెడ ముట్టునఁ దాఁకి ధర్మనందనాదులను సమయించెన ఖంచు సముద్ధతిం గదిసె
నప్పుడు మద్రేశబలపురస్సరం బైనయమ్మోహరంబు రభసంబునం దఱిమి
పాండవసేనాసంరంభంబున కోర్వక తిరిగిన నాసుబలసూనుండు ప్రబలతురంగ
దశసహస్రంబులతో వేగంబు మెఱయ వైరిసేనవెనుకఁ గిట్టి యేను గలుగ
మీకు భయం బేల యని యక్కొరవసైనికులం బేరుకొని యదల్చి యార్చిన
నాకౌంతేయవాహిని కలంగిన ధర్మనందనుండు సహదేవు నాలోకించి. 337

శకునిసహదేవు లాశ్వికసహాయు లై ఘోరంబుగాఁ బోరుట

ఆ. వేగ తాఁకు మైదువేలగుఱ్ఱంబులు, ద్రౌపదీతనూజతతియు నీవు
శకుని ననుడు నతఁడు సంరంభజృంభియై, యట్ల చేయ ఘోరమయ్యెఁ బోరు.
వ. అట్టియెడ. 339
సీ. లీలఁ గట్టియతోడఁ గూలంగ వైచియు డొంకెనపోటులఁ బొంక మడఁచి
పడఁద్రోచి[2]యును వాలఁ గడికండములుగ ద్రేసియుఁ గఠారంబులఁ జీరి చెరచి

---

1 వెడమొట్టునఁ. 2 వాలునఁ గడికండలుగను ద్రేసియుఁ.

గీటడంగించియుఁ గిట్టి యొండొగుఁబట్టికొని మల్లుచందంబు ననికిఁ జొచ్చి
నేలకు వంచియుఁ గేలిమై [1]గళముపై నెక్కియుఁ బెక్కండ్రు రొక్కమొగిన
ఆ. యొక్కటయు సహించి యుక్కసఁ బెనఁగియు, నుఱక వివిధగతుల నుబ్బి చెలఁగి
బొమ్మలాడినట్లు [2]పోరి యారావుతు, లధిప నెరయ మెఱసి రందు నింవ. 340
వ. మఱియు ననేకప్రకారంబుల భండనంబు సేసిరి పదంపడి యమ్మాద్రికుమారుని
వీరోద్రేకంబునకు నోహటించి గాంధారీసోదరుం డాఱువేలతురంగంబులతో
డం దిరిగె నతండును ద్రిసహస్రహయశేషసేనాసమేతుం డై యన్నకడ కరిగె
నాసౌబలుండును జుట్టి వచ్చి ధృష్టద్యుమ్ను నిమొనపైఁ బడిన నతండు సైన్య
సముద్దండసంరంభం బెసఁగ విక్రమాటోపంబు సూపినయపుడు పంచసహా
స్రత్రిశతహయంబులు వడిన రౌద్రంబు రూపు దాల్చిన ట్లాయుధఖండనాస్థి
భంజనశబ్దశ్రవణంబునను రక్తమాంసమేదోస్థిస్నిష్కమజ్జాసమ్మేళనదారుణ
రణతలదర్శనంబునను దదీయవిస్రగంధాఘ్రాణంబునను యోధులు వీతచేత
స్కులై రి తెగినతల యొకచేతను నెత్తుటజొత్తిల్లినకరవాలం బొకకరంబునను
బట్టుకొని యట్టలాడినట్లు పెనంగి యాశకుని హతావశిష్టబలం బైనశతాశ్వం
బులతోడఁ దొలంగి యచ్చటిజనంబులతోఁ గురుపతి యెచ్చట నున్నవాఁ
డనిన వాక లి ట్లనిరి. 341

ఉ. అల్లదె కంటె పూర్ణశశియట్లు కడుం జెలువొందెఁ జూడఁ జే
రెల్లి రథప్రతాన మదె యేపున సంగరకేలిఁ జాల శో
భిల్లెడు నయ్యెడ రిపువిభీషణవిక్రమణప్రకారగా
ఢ్యోల్లసనుండు భూపతిమహోన్నతి నొప్పెడుఁ బొమ్ము చెచ్చెరన్. 342
వ. అనిన విని తల యొత్తి చూచి తత్ప్రదేశంబున కరిగి యద్ధరణీశుం గని యతని
కి ట్లనియె. 343
క. పొలియించితి నే గుఱ్ఱం,బులఁ దేరుల కుఱికి యింక భూరిరయమునఁ
బొలియింప వలయుఁ బ్రాణం,బులు డాఁచిన వశమె పాండుపుత్రుల గెలువన్.
వ. రథంబులు గజంబులు దెగినం గాని కాలుబలంబుల సమయించుట పని గా దని
న నమ్మాటకు సైనికులు సంతసం బంది బరవసంబు సేయ నమ్మహీనాయకుండు
సముత్సాహదోహలి యై తఱిమిన మూఁకలు కడంక యెలర్ప దర్పస్ఫురితం
బు లగుచు నురవణించినం గని గాండీవి గోవిందున కి ట్లనియె. 345
క. మొనసి చనుదెంచుదురో, ధనసేనాసముదయంబుఁ దఱియ నురవడిం
జననిమ్ము మనరథము నా, సునిశితబాణముల సమయుఁ జూచెద దీనిన్. 346

దుర్యోధనమూర్ఛ్యం బుద్దేశించి కృష్ణార్జునులు సంభాషించుట

వ. అనుచు నమ్మొన యాలోకించి నిరూపించి. 347
క. పెనఁకువ యొడఁ బ్రెవ్వక పదు, సేనిమిదివసములు సెల్లె నేఁ బెనఁగంగా

---

1 దళముపై. 2 పొలియు నారావుతు.

వనధిం బోలెఁగురుబల, మనఘూ కనుఁగొనఁగ గోష్పదాకృతి యయ్యెన్. 348

ఆ. నైవ మిట్లు గలఁచునే వీరి మదిమది, నుండి ఘోర మైన యుద్ధమునకుఁ
దొడఁగ వలయునట్టితొడరువు కావించి, కొనిరి చీకురాజుకొడుకు లేచి. 349

చ అమరనదీసుతుండు వడినప్పుడు వీరలబుద్ధి సంధికా
ర్యమునకుఁ జొచ్చు నింక నని యాత్మ దలంచితి నమ్మహాత్ముఁడు
న్నముచితవాక్యవృత్తిఁ గురునాయకుఁ దేర్పఁగఁ జూచెఁ జిత్తదో
షమహిమ నద్దురాత్ముఁడు ప్రశాంతత నొందఁడ యెన్ని భంగులన్. 350

క. గంగాతనయుఁడు దెగినను, సంగరమున కుత్సహింపఁ జనునే తమకున్
వెంగలు లని యప్పుడు దెలి,యంగా నెఱిఁగితి సుయోధనాదులఁ గృష్ణా. 351

ఉ. దంతియుఁ దాను నాజి భగదత్తుఁడు గూలఁగఁ జూచి సింధుభూ
కాంతునిచావు దెల్లముగఁ గన్గొని యాతనిఁ గావఁ బూని య
ట్లంతలు రాజు లెల్ల సమయం గని ద్రోణునిపాటు గాంచి యా
వంతయు నాత్మలోనఁ దెలియండు సుయోధనుఁ డెంతమూర్ఖుఁడో. 352

క. తనయనుజు లకట దుశ్శా,సనుఁడును లోనైనవారు సరుసినచందం
బును బంధుసహితముగఁ గ,ర్ణుని గీటడఁచినవిధంబునుం జూడఁ డొకో. 353

క. అది యెల్ల నేల చెప్పఁగఁ, దుది శల్యునిపాటు గనియుఁ దోఁప దితఁడు బ
ల్లిదుఁ డని ధర్మజుదెసఁ దలఁ, పిడి కురుపతి బుద్ధిఁ గొలఁది యేటికి వగవన్. 354

క. భోగీరాజాభీష్మము దన, ప్రాణము గలుగంగ నీఁడు రారాజు జగ
త్త్రాణపరాయణకరణధు రీణుం డగుపాండుసుతగరిష్ఠున కెట్లున్. 355

వ. కావునఁ గొఱుంతయును దీర్పవలసియున్న దనిన విష్ణుండు జిష్ణున కి ట్లనియె. 356

ఉ. అక్కడ సంధికిం జనినయప్పుడు నవ్విదురుండు కృష్ణ నీ
విక్కడ కేల వచ్చితి విహీనవివేకుఁడు [1]దుర్మదాంధ్యముం
దక్కునె సంగరంబ యుచితం బగుకృత్యముగాక యిమ్మెయి
న్నుక్కున నూర్పు గల్గఁ గుజనుండు సుయోధనుఁ డుర్వి యిచ్చునే. 357

వ. అని బోధించె నదియునుం గాక దురోదరసుండు జనియించినప్పుడు మును
లిప్పాపాత్ముండు నిఖిలక్షత్రియక్షయహేతు వగు నని యాదేశించిరి గాదే
యసిన నర్జునుం డతని కి ట్లనియె. 358

తే. అమ్మహాత్ములు సెప్పినయట్ల యయ్యె, నున్న వారలఁ బొలియించి తన్ను విడిచి
కాని విడువండు ధృతరాష్ట్రసూనుఁ డుర్వి, ధర్మసూనున కిది నిశ్చితంబు గృష్ణ.

క. దుర్బల మగునమ్మూఁకను, దోర్బల మెసఁగంగ నిపుడ త్రుంచెద [2]నాదు
ర్నిర్బంధపరుఁడు దన దగు, దౌర్బల్యము గనుచు మనము దక్కఁ గనుఁగొనన్.

వ. రయంబున రథంబు గడపు మనుడు నుత్తుంగమాతంగమహీరుహాశోభితంబును

---

1 దుర్మదాంధతన్. 2 నేనా, నిర్బంధ.

సాం ద్ర స్యం దన గుల్మ గ హనం బును బహు శ హా య క సౌ కీర్ణం బును సము ద్భ ట సుభ
ట ల తా ల సి తం బును నై న సు యో ధ ను సే నా కా న నం బు నం దు మా ధ వ మ హా వా
యు వు ధ సం జ య దా రు ణా నలం బు ద రి కొ ల్పి న. 361

క. ఆ కృ ష్ణ వ ర్ణ ం డు జ్జ్వ ల, భీ క ర శ ర జి హ్వా ల డ ర ం బే ర్చి న న ధి క
వ్యా కు ల త నొం దె రో ద సి, నా కౌ క స్స మి తి మె చ్చు నం బొ ద ల ం గ న్. 362

వ. ఇ ట్లు దా రు ణ ర ణ వి హ ర ణం బు స లి పి స వ్య సా చి యా సై న్యం బు ని ప తి త వి ఘ టిత
భ్రా ం త ప ల ా యి తం బు నే సి న ం దె ర ల క ని లి చి కు రు ప తి క ర త ల ం బె త్తి ని లు ని లు
మ ని యె లు ం గు సూ పి న న ది మ గు డ ం బు రి కొ ని ని గి డి నే మి ని న ద ఘం ట ా క్వ ణ న
కిం కి ణీ ని క్వా ణం బు లు సె ల ం గ ం బొ ం డ వ బ ల ం బు ం దా ం కి న ధృ ష్ట ద్యు మ్న శి ఖం డి
శ తా నీ కు ల య్య నీ క ం బు న నే క వి ధ సా య క ని కా య ం బు ల ం గ ప్పి ర ప్పు డు ధృ ష్ట
ద్యు మ్న న ర ద ం బు చ క్క ట ి కి సం ర ం భ ం బు న. 363

ఉ. భూ ప తి మిం చి యా ద్రు ప ద భూ ప త నూ జా సు ర ం బు ని ర్భ రా
టో ప త యు ల్ల సి ల్ల ం గ ం బ టు ప్ర ద ర ం బు ల నొం ప నా త ం డు
ద్దీ పి త కో పు ం డై హా ర ు లు ద్రె ళ్ళ ం గ సా ర థి డొ ల్ల నే య ం గా
నే ప టి తే రు డి గ్గి య త ం డె క్క హా యో త్త ము ం గౌ ర వే శ్వ రా. 364

వ. ఎ క్క కొం డొ క తో లం గి మా తం గ ఘ ట ల ం బు రి కొ ల్పి న న వి పు ర ం ద ర న ం ద ను
న ర ద ం బు ం బొ ది వి న న వ్వీ రు ం డు ఘో ర నా రా చ ధా ర ల న వ్వా ర ణం బు ల పై ం
గు రి యం గ ని గ దా హ స్తు ం డై య ర ద ం బు డి గ్గి య సి ల పు త్రు ం డు గ వి సి న ం
దు ం డ ం బు ల సి యు ద ం తం బు లు దు ని సి యు ం గు ం భ ం బు లు వ గి లి యు ం
బ్ర క్క లు చ ది సి యు వె న్నె లు వి తీ గి యు న గ్న జం బు లో ఱి లు చు నె త్తు రు లు
గ్ర క్కు చు ం దె ర లు చు సు డి వ డు చు ం డ వె ం డి యుం బై పై ను ర వ ణిం చు క రు ల ం గ నుం
గొ ని ధ ర్మ జ న కు ల స హ దే వు లు ను ధృ ష్ట ద్యు మ్నా ది యో ధు లు న ద్ది క్కు త తీ మి
ర ట్టి యె డ న శ్వ త్థా మ కృ త వ ర్మ కృ పా చా ర్యు లు దు రో ్యో ధ ను ం దే రి గ ము ల లో నం
గా ని క క ల నం బ డి యె నో య ని య ను మా ని ం చు చు న చ్చ ట ి మా న వ ప తు ల ం
గు రు ప తి యె చ్చ ట ి ను న్న వా ం డ ని య డి గి న ం గొ ం ద ఱు శ కు ని దె స ం [1]దొ ల ం గె
న న ం ద క్క ట ి వా ర త ని వె ద క నే ల బ్ర ది కి యు ం డె నే ని యు ం గ ని కొ ం ద ము పొ ం డ
పు ల మి ం ద ను తీ కి [2]పొ డు త ము గా క య ని న వి ని య ట్ల చే య నా ర థి క త్ర యం
బు ను ద ద నీ క ం బు ను వె డ ల సౌ బ ల ు ం డు న్న చ క్క ట ి కిం జ ని యె ని ట్లు ది క్కు మా
ల ి న య స్మొ న చు ట్టు ము ట్టి. 365

దుర్విషహ ప్రభృతికురుకుమారులు భీమునిచేఁ జచ్చుట

క. పాం చా ల కు మా రా దు లు, ద ం చి త భు జ బ ల ము మె ఱి య న స్మ ు ల వె ల్లి
ము ం చి రి ని జ క రి హా రి క థ, సం చ య సం ర ం భ మె సఁ గ జ గ తీ నా థా. 366

---

1 గలంగె. 2 పోట్లాడుదము.

వ. అప్పు డేను ధృష్టద్యుమ్నునిబారి కొకభంగిఁ దొలంగ తప్పియు నద్దెస నుద్దామ
గతి చతుశ్శతస్యందనములతో నడరుసాత్యకిచేతఁ బట్టువడితి నట్టియెడ వడముడి
కుంజరప్రకరభంజనవిహరణపారీణతం బేర్చి యార్చినం జూచి నీకొడుకులు
దుర్విషహదుష్పదర్శనప్రముఖులు శితవిశిఖంబులు గురియుచుఁ గవిసి య
బ్బలుమగనిం బొదివిన నతండు రథం బెక్కి యొక్కడుమదంబున భల్లనారా
చాదిబాణంబులఁ బ్రాణంబులు గొనినం గనుంగొని హతశేషం బైనభవదీయ
బలంబు గ్రోధశోకావేశంబున నవ్వీరుఁ జుట్టుముట్టిన నాజెట్టిజోడు పంచశత
రథంబులును దంతిశతసప్తకంబును దురంగాష్టశతంబును బదాతిదశసహస్రం
బును దనసాయకసముదయంబులవేగంబున సమయునట్లుగా సంక్రీడనంబు
సూపినం దక్కటివారు దేఱిచూడసుం జాల కంతంత నిలువ భవత్కుమార
మారణం బప్రతిహతం బై చెల్లుటకు నుల్లంబు వికసిల్ల శిష్టైకసోదరుం డైన
సుయోధనునిఁ దెగినవానినకాఁ గొని తన్ను నప్పుడు కృతార్థునిఁగాఁ దలంచు
చు మల్లచఱిచినం గించిదవశిష్టం బైనయాకౌరవసైన్యంబు వెగ డంది తిచ్చ
వడియె నయ్యవసగంబున గుట్టిపుఁదండంబులతో సుదర్శనుండు దాను నున్న
సుయోధను నాలోకించి గోపాలదేవుండు దేవేంద్రపుత్రున కిట్లనియె. 367

సీ. అరు లడంగిరి యుధిష్ఠిరుఁ డాది యగుభవద్భ్రాతలు నీపరిపాలనమున
నుల్లసిల్లిరి సంజయునిబొడుదల వట్టికొని వచ్చి సాత్యకి వినుతి కెక్కె
నెలమి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డెంతయు నొప్పె నిప్పుడ కూడి తఱుము మీప్రోవుగట్టి
నిలిచినహాయములం బొలియింపవలయు నిందున్నాఁడు చూచితె యొడ్డుచక్కఁ

తే. గా నమర్చుచుఁ జూడుఁగులగలయ దెసల,బొరినిగుమ్చు ధృతరాష్ట్రపుత్రుఁడల్ల
వాఁడె తెల్లనిగొడుగుతో వాఁడి దక్కఁ, నివుఱు గప్పిన [1]నొప్పఱు నిప్పువోలె. 368

క. ఇతనిని భవదీయోజ్జ్వల, శితశారాచప్రసారశీఘ్రిభీలో
ద్ధతి గతజీవితుఁ జేయుము, గృతకృత్యుఁడ వగుదు జగము గీర్తింపంగన్. 369

క. వినుము ధృతరాష్ట్రనందను, లనిలతనయుచేతఁ బొలిసి రందఱు నిం కొ
క్కనుజుండు నితండును ని,ల్చినవా రయ్యరువు రిపుడు చెల్లెద రెట్లున్. 370

వ. అనిన విని సవ్యసాచి సవినయంబుగా నయ్యంబుజాతు వీక్షించి. 371

చ. అమరనదీతనూభవుని నస్త్రకళాగురుఁ గర్ణునిఁ మహా
సమరమునం దనేకబలసంఘములఁ బలవన్నృపాలవ
ర్గములను మద్రరాజు దుదిగాఁ దెగటార్చి భవత్ప్రసాదది
వ్యమహిమ యింక నల్పతరవైరిసమూహము దాని కడ్డమే. 372

వ. ఇన్నూఱురథంబులు నూఱేనుంగులు రెండువేలకాలుమానిసియు సొబలుని
తోడియేనూఱుగుఱ్ఱంబులు నింతియ కాదె యీసేన యిది కృపాశ్వత్థామకృత

---

1 నొప్పెడు నిప్పువోలె.

వర్మలు గలసి నిలుప నిలిచినయది యేను దతీమి యటుమిుట కలిగెనే నింత వట్టును బరిమార్చెద నిష్టూాక పడియును బాతీయుం దనచుట్టు బయ లైన సుయోాధనుం డెట్లయ్యెడినో యటు సూడుము మారొ్కనియె నేని మదీయ మార్గణాగ్నికి నాహుతి నేసి కపటద్యూతంబున నపహృతంబు లైనసకలధనం బులు నలుగుమొన మరల్చినవాఁడ నై పాండవాగ్రజునిచింతవంత యంతయుఁ బుచ్చివైచెద నేఁ డెల్లపనులు సక్క నయ్యెడుఁ గరిపురపురంధ్రీజనులు తమ పతులుఁ బుత్రులుం బొలియుట విని పాండవు లుద్దండబాహువీర్యశౌర్య సమృద్ధు లని యెఱింగెదరుగాక యనుటయు నన్నరుమాటకు మెచ్చుచునతండు.

చ. అరదము గౌరవేంద్రుదెసకై నడపంగఁ గెలంకులం గడం
గిరి సకులానుజస్తుఁడును గీచకవైరియుఁ గౌరవేశ్వరుం
బొరిగొన నుత్సహించి వడి భూవర వారి కెదిర్చె సౌబలుం
డరిబలముం దదీయరథికావలియుఁ వినుతింప నుగ్రుఁ డై. 374

వ. తక్కటివారు నుక్కెక్కి పురికొని రాశకునియు సుశర్ముండును సవ్యసాచిని సుద
ర్శనుండు సమీరనందనుని నీయగ్రనందనుండు సహదేవునిం దలపడి రట్టియెడ.

క. వడముడిఁ దలమిగిలి రయం, బడరఁగ సహదేవుఁ డత్యుదగ్రత మెఱయం
దొడరి భవత్సుతు మారొ్కని, నిడుదవెడఁదతూపు లేసి నెఱిఁ దూలించెన్.

ఉ. కట్టియ వైచె నెన్నుదురు గాఁడ భవత్తనయుండు మాద్రి లేఁ
బట్టి నతండు సోలియును బాహిరపోవక తేఱి యావిభుం
గిట్టి నిశాతబాణచయకీలితదేహుని జేసె రావుతుల్
కట్టుపకాసు లై నరునిఁ గప్పిరి శక్తులఁ దోమరంబులన్. 377

వ. గాంధారదేశీయు లగునాశ్వకు లట్లు పొవివిన నొడవినకిసుకఁ గ్రూరభల్లంబుల
శిరంబులు ధరం గొరిఁగించినఁ ద్రిగర్తస్యందనసందోహం బడరి గోవిందపురం
దరపుత్రులపైఁ బటుప్రదరపరంపరలు వరఁగించి విజృంభించిన నవ్విజయుండు.

సీ. సత్యకర్మునితల చారుకుండలపరిస్ఫురితత్వ మొందుచు ధరణి డొల్ల
నేసి మృగంబుపై కెరఁగుసింగమపోలెఁ గిట్టి సత్యేషుని గీటడంచి
బహుదినసంచితప్రకటకోపానలజ్వాలలు సాకారలీలఁ బర్వ
తెఱఁగున నరుణదృగ్ద్వితిజాలంబు సుశర్మపై నిగిడించి సాయకత్ర
తే. యంబొడలనాటుటయుఁ దద్రథంబులొక్క, పెట్టుఁగవిసిననన్నిటిఁ బిలుకుమార్చి
రథ్యములఁగూల్చి యతనియురంబు ఘోర,భల్లమున వ్రచ్చి నిర్జితప్రాణుఁ జేసె.

వ. ఇవ్విధంబునఁ ద్రిగర్తపతిం బ్రేతపతిపాలి కనిచి మనదెసజనంబులు ఖేదంబుం
దమవాను మోదంబు నొంద నతనినందసుల నేడ్వార నెనమండ్ర ముప్ప
దుండ్ర మూఁడుమూఁడుగోలలం దలలు నఱకేఁ దత్సైన్యశేషంబు బారి
సమరె భీమసేనుబారిం బడినసుదర్శనుండు దదీయశరజాలంబుల నదర్శనగతుం

డై పదంపడి తచ్ఛరవిఖండితకంఠం డైసఁ గోపంబు దీపింప వగ మిగుల నక్కుమారుమూఁక యమ్మారుతసుతుఁ జుట్టు ముట్టిన నతండు బెట్టిదంబు లగు తూపుల నది రూ పడంగున ట్లేపున విహరింపఁ గనుంగొని సహింపక మహీపతి ముందటిబలంబు బరవసంబునం గవిసిన నకౌఁతేయసైన్యంబును సభసం బున నెదిర్చి వేర్చినసమయంబున సౌబలుండును సహదేవుం డాఁకినం దత్సుతుం డులూకుండు బాసట యై యడరె వడముడియుఁ బిన్నతమ్మునికి బాసట యయ్యె నాశకుని మాద్రీతనయునిఁ బ్రదీప్తభల్లత్రయంబున నొప్పించి పదినారాచంబు లతనిమేన గుప్పించినం గోపించుచు నయ్యీరువురు సాయకనికాయంబు నిగి డించిన నాగాంథారరాజు మొగ్గరంబునఁ గత్తళంబులు గరవాలంబులు పలాశ్రణంబులు మోరలు గంఠంబులు చరణంబులు గరంబులు శిరంబులు దునియలై తొరిఁగిన థాత్రి చిత్రాకారం బై యుండె నిట్లు దనతురగసము దయంబు సమయుటయుఁ జలం బెడపక నీమఱుంవి యన్నకులానుజుం గిట్టి. 380

క. పెనుగడఁత దొడ్డయత్తళ,మునవైచిన నతఁడు మూర్ఛమునిఁగి రథముమీఁ
దన పడినఁ గనలి యప్పా,వని పొదివెను గౌరవేంద్రవాహినిఁ గడఁకన్. 381

వ. పొడివినయవ్వీరునారాచంబులతాఁకున. 382

క. అది గొంత పుడమిఁ బడ ను,న్నది పాఱినఁ గని యదల్చి యవనీశుఁడు బె
ట్టిదముగ నెలుంగు సూపెను, మద మాకఁగ నబ్బలంబు మగుడువిధమునన్.

వ. ఇవ్విధంబున [1]దొర యజేయు తజేయు యమ్మొనఁ కుత్సాహంబుగాఁ జటుల వాహం బగురథం బెక్కి శకునిఁ గూడుకొని కవిసిన. 384

తే. పాండవులసైన్యమును సముద్దండలీల, మూఱుకొనె నంతలో మూర్ఛ దేఱి నకులు
తమ్ముఁ డమ్మామపైఁ బదియమ్ము లొక్క, పెట్టుఁ గ్రుచ్చి యాతనివిలు బెట్టు ద్రుంచె.

ఉలూకుఁడు సహదేవుచేత మృతుం డగుట

సి. ఆసౌబలుండు శరాసనాంతరదీప్తుఁ డగుటయు నకులుఁడు ననిలసుతుఁడు
దాఁకిన వారి నతండు పెక్కమ్ముల నొప్పింప నతనితనూజుఁ డనిల
సుతసహదేవుల సునిశితశరపర్షమునఁ గప్ప నయ్యులూకుని ననేక
సాయకంబుల నొంచి శకునిమై నటువదియమ్ములు నాటించి యనుచరులను

తే. బెగడు పఱిచె నాభీముండు బెట్టులూకుఁ
డడరి యన్నకులానుజు నంపవెల్లి
ముంప నతఁ డేచి పటుభల్లమున శిరంబు
ద్రుంచె నన్నలయొడలు సంతోష మొంద. 386

క. తనయుఁడు వడ శకుని కనుం,గొని శోకం బొత్త నారఁ గూరఁగ నశ్రుల్
కనుఁగొనలయందు నినిచె,న్మనుజేశ్వర విదురభాషణంబులుఁ దలఁచెన్. 387

---

1 మొయిని వగిడి తేజియు నమ్మొన.

వ. అ ట్లడలుచు నిట్టూర్పు నిగుడ సహదేవుపై నడరి మూఁడునారాచంబులు నిగిడించిన. 388

చ. అవి వెసఁ ద్రుంచి యాతనిశరాసనముం దునుమాడె నక్కుమా
రవగుఁ డతం డనిండితపరాక్రముఁడై పటుఖడ్గయష్టిదీ
ప్తవిపులముద్గరంబున విభాసితశక్తిని వైవఁ దోడుతో
నవియు ననేకబాణముల నాసృపసూనుఁడు నుగ్గు సేసినన్. 389

క. కనుఁగొని పార్శ్వచరులు వి,చ్చిన శకునియుఁ బాఁతె నుల్లసిల్లిరి కుంతీ
తనయులు దదీయసేనా, జను లార్చిరి కురువిభుఁడు విషాదము నొందెన్. 390

వ. ఇట్లు పాఱిన. 391

చ. అరదము సత్వరంబుగ శరావళి పెల్లుగఁ బర్వఁ బాండవా
వరజుఁడు పోవ నీక పొదువక వడిఁ బింగలివారు పోరికిం
బురికొని త్రోచినఁ సుబలపుత్రుఁడు దత్తురగవ్రజంబుతో
బరవస మొప్పఁగా నతనిపైఁ గవిసెం గృతనిశ్చయాత్ముఁ డై. 392

వ. కవిసినం గని గుణంబు సారించి శరాసారం బడరించి యాసహదేవుం డిట్లనియె.

చ. తలఁకుట యొప్పునే నృపతిధర్మము నూఁది యొదిర్చి మేమెయిఁ
నిలుచుట యొప్పుఁ గాక మహనీయుల ధర్మతనూభవాదులం
బలికితి వీవు జూదపునెపంబునఁ దత్పల మంచె దిప్డు మా
చలము బలంబు నేర్పడియెఁ జచ్చిరి మీ మాయవివేకు లందఱున్. 394

వ. మమ్ము నపహసించినవారిలోఁ గురుకులదాహకుం డొక్కరుండ తక్కి నద్దురాత్ముండు సూచుచుండ భవదీయశిరంబుఁ దాలఫలంబు లగుడంబునం ఁడవైచు పగిదిఁ బటుభల్లంబున డొల్ల నేసెద మూమా పాఱక నిలువుమీ యని యట్లు బహుభంగులం బలికి యతం డేయుసాయకంబుల వారించి దశమార్గణంబులు మేనఁ జొనిపి. 395

క. తురగములు సిడము గొడుగును, శరాసనముఁ దునిమి యార్వసాహసమున ని
ష్ఠురశక్తిఁ బూన్చె నాతని, యురఃస్థలము వైవ శకుని యుర్వీనాథా. 396

మ. సహదేవుం డది శాతభల్లమున నుత్సాహోగ్రుఁ డై త్రుంచి దు
స్సహభల్లద్వితయంబునం గరయుగస్ఫారచ్ఛదాకేలి స
ల్పి హసద్వక్త్రవిలాస మొ ప్పెసఁగ నాభీలద్యుతిస్ఫారభ
ల్లహతిం గంఠము ద్రుంప మస్తకము డొల్లఁ డొల్లె మేనఁ మహిన్. 397

వ. ఇట్లు కౌరవుఁడుర్మదుం డయినకు మూలం బగుశకునిఁ దెగటార్చి పేర్చియార్చిన యనుజన్ము నాలోకించి ధర్మతనయప్రముఖులు పరమప్రమోదభరితాంతఃకరణు లై నిజశంఖంబులు పూరింప శౌరియుఁ బాంచజన్యరావంబున రోదసి నింప సుయోధనుసేన చెదర బెదరక నిలిచి యాసౌబలుసైన్యంబు సహదేవునిపై వనే

కాస్త్రశస్త్రంబులు గురియుచుఁ గవిసినం గవ్వడియు వడనుడియు నవి యన్ని
యు మోఘుంబు లగునట్లు యమ్మూఁక బడలువడ నేసి యుల్లాసభాసితు
లైనం గని జనపతి శోకాక్రాంతమతి యై హతశేషు లైననిజసైనికులం బురి
కొల్పిన వారలు రక్షకరహితు లయ్యెను దెంపుపెంపున శంకింపక యాసవ్య
సాచిం బొడివి తదస్త్రశిఖాసందోహంబున మ్రందిపోయి రక్కుఁరగాజు దనచు
ట్టును బయ లగుటఁ గలయం జూచి కట్టెదురఁ జెలంగునాకొంతేయులం గనుం
గొని తొలంగి పోవం దలంచె ననుటయు నాంబికేయుండు సంజయుడిక్కు-
మొగంబై. 398

తే. అట్లు మనసైన్యములు దెగటారినపుడు, కుంతికొడుకులలో బల మెంత గలిగె
నకట నాకొడుకెట్టివాఁడయ్యెఁ జెపుమ, యనుడు నతఁడిట్టు లనియెనమ్మనుజపతికి.

వ. అట్టియెడ రెండువేలురథంబు లేడునూఱుగజంబు లైదువేలుగుఱ్ఱంబులు పది
వేలు కాలుమానిసియుఁ దానును ధృష్టద్యుమ్నుండు సంగరాంగణంబున
మెఱసి యుండె. 400

క. పలపలనిమూఁకలోఁ గాల్, నిలువక గుఱ్ఱంబు డిగ్గి నీకొడుకు గదా
కలితభుజుం డై యొక్కఁడుఁ దొలఁగి చనియె నేమి చెప్పుదుం గురునాథా.

వ. అని ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుండు దుర్యోధనుపలాయనం బెఱింగించె ననిన
చెప్పిన విని యటమీఁదివృత్తాంతం బెట్లయ్యె ననియడుగుటయును. 402

ఉ. [1]సంగవిదూరతాకలితశాంతరసస్ఫుటరోహదిద్ధబో
ధాంగసమాశ్రితాపదుదయజ్వలనప్రశమప్రవర్తకా
పాంగమరీచిరూపవితతామృతపీచివిహార వాసవో
త్సంగతలోపలాల్యపద[2]సంస్మృతివారణ దైత్యదారణా. 403

క. ఆశ్చర్యకరణకరుణా, నిశ్చలశుచిహృదయభావనీయవిహరణా
పశ్చిమనాడీసరణ పురశ్చరణధ్యేయ భక్తరమణవిధేయా. 404

మాలిని. ప్రణవమయగరిష్ఠోపాయ సంవేద్యభూమా
భణనమననదూరస్ఫారవిస్తారసీమా
[3]గుణవిభవనిరాసా కుంఠితోల్లాసధామా
గణనరహితలీలా కల్పనిత్యాభిరామా. 405

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తికన్నసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున శల్యపర్వంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

---

1 సంగవిదూరతా...రసత్పుట (కోపయిద్ధ) లోమదిగ్ధబో, ధాంగ. 2 సంశ్రితతారణ.
3 గుణభననసిరాసా.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శల్యపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

కరణనిపుణపదప

ద్మా కేవలసత్త్వసద్మమాయావ్యవధూ
త్యేకాయనగమ్యా మధు
రాకృతి[1]సర్వత్వరమ్య హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె నట్లు నిజపుత్రుండు పరా
జయంబు నొందుట యాకర్ణించి యాంబికేయుండు. 2

క. మద మడఁగి యొక్కరుండును, గద చేకొని రాజరాజు కాల్నడ నెట వో
మదిఁ దలఁచి తొలఁగెనొకో యా,పద లిట్టివి కలవె మనుజపతులకు నెందున్. 3

వ. అనంతరవర్తనంబు తెఱుం గెఱింగింపు మనుటయు నజ్జననాథునకు సంజయుం
డి ట్లనియె. 4

సీ. ఏకాదశాక్షౌహిణీశుఁ డై పెంపునఁ బొంపిరివోవునప్పుడమిఱేఁడు
వెనుక నొక్కరుఁడును జన లేక యేకాకి యై పోయె నచటికి ననతిదూర
మై యుత్తరము మొట్టినట్టితూర్పున నొక్కమడు వున్న దానిలో నడఁగియుండు
వాఁడుగా నట్టు లవ్వలనికిఁ జని చని పిదురునిమాటలు మదిఁ దలంచి

ఆ. యధిక మతినృపాలు ననుజుఁడు సెప్పె న, ట్లకట దానిఁ గొనన యనుచు శోక
తప్తచిత్తుఁ డయ్యె దైవ మెవ్వరి నెట్లు, చేయఁ జాల దేమి సెప్పఁ గలదు. 5

వ. అట్టియెడ సుడిసి చిక్కిన మూఁకలు వీఁకమై నెదిర్చినం బొదివి నిరవశేషంబుగా
సమయించి కృష్ణసారథికంబును ధవళహయంబును గపికేతనంబును నగునుజ్జ్వల
స్యందనంబున నప్పురందరనందనుండు బంధుమిత్రాభినందితుం డై యొప్పె
నప్పాండు పుత్రకులన నీబలం బఖిలంబును బెనుగాలిం బడినపేరడవిపగిదిం
గానంబడు చుండె నందుఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు మువ్వురు బ్రదికి పోయి

---

1 సర్వత్రరమ్య.

రాసమయంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు నన్నుఁ గనుంగొని నగుచు సాత్యకి
నుద్దేశించి. 6

తే. వీని నేటికిఁ బట్టితి వీఁడు బ్రదికి, [1]యిచట వర్తించి మనకు నెగ్గేమి సేయు
న్ప్రయోజన మిది విడు మనిన నేల, విడుతు నీద్రోహితల దెగనడుతు నసుచు.

వ. ఆశైనేయుండు వాలువెఱికి [2]వ్రేయం జూచునంతఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు
సన్నిధిచేసి యతని వారించి సంజయుం జూపుట యనుచితంబు ముందల విడువు
మని యానతిచ్చిన నతండును వినతుం డై యట్ల కాక యని పలికి నన్ను
విడిచెఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు మదీయానయం బాలోకించి బ్రదికిపోయి తెక్క
డకైనం బొమ్మనుటయు నమ్మునీంద్రు వీడ్కొంటి నంత నతఁ డంతర్ధానంబు
నేసె నేను దత్పరిదేశంబు వాసి నీసుతుండు సనినచక్కటికిఁ గ్రోశమాత్రంబు
వోయి ద్వైపాయనం బనం బ్రసిద్ధం బైనయమ్మడుపు సమీపంబున. 8

తే. అతనిఁ గాంచితి నతఁ డశ్రు లడర నడలు
చూడ్క నామోము చక్కఁగాఁ జూడ కోర
వోవఁ జూచుచు దీనతఁ బొంది యునికి
గని మనంబున శోకంబు గదుర నేను. 9

వ. ఒక్కింతనేపు పలుకు వెలువరింపఁ జాలక యూరకుండి యెట్టకేల కెలుంగు
దెచ్చుకొని పారాశర్యప్రసాదంబున బ్రదికినతెఱంగు సెప్పిన నమ్మహీకాం
తుండును గొంతప్రొద్దు నిశ్చేష్టితుం డై యుండి పదంపడి నాదెసఁ జూచి మన
దెస బ్రదికినవారు గలరే యనినఁ గృపాచార్యకృతవర్మకత్రయంబును బెరుకొని
వారలు బ్రతికిపోయిరి త కొ్కరుండును బ్రదుకుట లే దని యెఱిఁగించిన
నిట్టూర్పు నిగిడించుచు నామూఁపుపై జే యిడి యన్నరనాథుండు నన్ను
నీకడ కనుపం దలంచి నాతో ని ట్లనియె. 10

తే. మాఱుమాటాడి లేకుండ మడిసి రెల్ల, వారు నీదెసఁ బాండుభూవరతనూజు
లాప్తులుం దాము నున్న వారాహవమునఁ, బడకతొలఁగితిఁబోటులఁబడియు నేను. 12

వ. అని.

క. కౌంతేయులబారిం బడ, నింతియ సిరి చాలు రాజ్య మెల్లను దారై
పొంత ననుఁ జెట్టుకొని యొక, కొంత యొసఁగి రేని నట్టికూ డేమిటికిన్. 13

క. అనుజులఁ దనుజుల మత్పరి, జనులను సమయించి వారు సమకోల్లాసం
బున మెఱయఁ జూడ నేర్తునె, జననాథున కింతవట్టు సంజయ చెపుమా. 14

దుర్యోధనుఁడు ద్వైపాయనం బనుమడుఁగున డాఁగియుండుట

క. ఇమ్మడువులోన డాఁగెద, నిమ్ముల నెచ్చటికి నైన నేఁగెదఁ దగుపృ
త్తిమ్మునఁ దొలఁగి నిలిచి మఱే, యెమ్మెయి నేనియును దీర్తు నేఁ బగయ సుమీ.

---

1 యెచట వర్తించు. 2 తెగవ్రేయం బూనినఁ గృష్ణ.

వ. అని చెప్పి యమ్మడువు సొచ్చి మాయావిశేషంబున జలంబులు శరీరంబు
సోక కుండ సంస్తంభనంబు సేసికొని యుండె నంత రథ్యంబులు పరి
శ్రాంతి నొంది తూఁగాడ నస్త్రశస్త్రాదిక్షతంబు లగు నవయవంబులతోడ
రాజదర్శనవిషణ్ణు లగుచుఁ గృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లచ్చట మెలంగి డబ్బాటు
గా నన్నుం గని సంజయా బ్రదికితే యని పలికి కురుపతి ప్రాణంబులం గలఁ
డే యని యడిగిన నజ్జననాథుఁ డొక్కండును బాఁటు తెంచి నీరిలో డాఁగియున్న
తెఱం గెఱింగించి యాహ్రదంబు సూపి యే మిరువురము నొండొరులతో
నాడినమాటలు దేటపడం జెప్పిన వార లత్యంతవిషాదంబు నొంది. 16

చ. నరవరుఁ డేము సంగరమునం బడ కున్క యెఱుంగఁ డక్కటా
బరవస మేది వచ్చుఁ బిదపఁ విసియ్క మముఁ గూర్చికోలు దు
స్తర మనుబుద్ధి నిప్పటికి శత్రులక న్మోఱఁగం దలంచి యీ
వెరవున డాఁగె సర్వపృథివీపతి దుర్దశ నిట్లు పొందునే. 17

వ. అవ్విభుండు పెనుఁబ్రాపై నిలిచిన నేము పగతురతోడం బెనంగం జాలుదు.
మనుసమయంబున విజయవిజృంభితు లగుపాండవులు సబలంబుగా నచ్చెరువ
నడతెంచిన నారథికులు దా రచ్చోట నిలుచుట కార్యంబు గా దని తలంచి
ననుఁ గృపాచార్యరథంబుమీఁద నిడికొని మనశిబిరంబున కరిగి రందు. 18

చ. కలగొనఁ బాఱుచుఁ సతులు గన్నుల నశ్రుజలంబు లొల్క వీఁ
పులపయి [1]పెన్నెఱుల్ విరియఁ బొడ్డఁగ లాఁలు రోదనధ్వనుల్
సెలఁగఁగ మోములుం దలలుఁ జేతులుఁ గెంపుగ మోఁదికొంచు భ
ర్తల సహజస్థల సుతుల దండ్రులఁ బేరొక్కని యార్తి నొందుచున్. 19

వ. హతశేషు లైనపతాకాతపత్రచామరభృదాదిజనంబులవలన సకలజనసంక్షి
యంబు వినుచు నేలం బడి పొరలుచు లేచు చునికి యత్యంతకరుణం బై
యుండె నప్పుడు మాన్యవనితాజనంబులకావలివారసుం గడంగి వారలం
దగినవాహనంబులపై నిడికొని యిక్కడకు వచ్చిరి తక్కినభీతజనంబులు పలు
దెసలం బాఱి రట్టియెడ నీకొడుకు యుయుత్సుండు శోకసంతప్తచిత్తుం డై. 20

శా. గంగానందనుఁ డాది గాఁగ గురుసంఘుం బెల్ల సంగ్రామథా
త్రిం గూలెం బతి యొక్కరుండు పటుకౌంతేయప్రతాపంబుపే
ర్మిం గీడ్పాటున కోర్చి పాఱె విధి నామేఁ బ్రాణముల్ నిల్పె నా
కుం గాంతాజనులం దగంగఁ బురికిం గొం చేఁగు టర్హ్యం బగున్. 21

వ. ఏకాదశాక్షౌహిణీభర్త మన్నించుమానవతులు గాసి యగుదురే యని మనం
బునం దలపోసి రథంబు డిగి యత్తెఱంగు శౌరికి నజాతశత్రునకు నెఱిఁగిం
చిన నప్పాండవాగ్రజుండు పరమకృపాపరుండు గావునఁ బ్రీతుం డై శౌరి
యానతం బాలోకించి యది మేల కాదె యని పలికి యతం డనుమతి నేయ

---

1 వేనలుఖ్.

నవైశ్యాశ్యాపుత్రుఁ బరిరంభణంబు నేసి లెస్స తలంపు తలంచి తని సంభావించి వీడుకొలిపిన నతండు రథారూఢుం డై రశ్యంబులఁ ద్వరితగతి నడపి భూపతి ప్రేయసీజనంబుల కథ్వజు లగు వృద్ధకంచుకులం గలసి వారును నానును వారల నుచితప్రకారంబులఁ దేర్చి పురంబు ప్రవేశించునప్పు డెదుర విదురుఁ గాంచి. 22

చ. అతఁ డడుగంగ శల్యసుబలాత్మజులుం బల మంతయుఁ రణ
క్షితిఁ బడు టేర్పడం బలికి చెప్పె దురంగము డిగ్గి మేదినీ
పతి యొకరుండు పాఱుటయుఁ బొండవముఖ్యుఁడు ప్రీతిఁ బంపఁగా
నతివల నిల్లు సేర్చుటకు నై యిట రాకయు మానవేశ్వరా. 23

వ. అనిన విని యతండు శోకవ్యాకులుం డగుచు నవైశ్యాశ్యాపుత్రుం బొగడి కాలో
చితకృత్యం బాచరించి లెస్సచేసి తని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 24

తే. ఎప్పుడును సంజయుఁడు వచ్చి యెఱుఁగఁ జెప్పుఁ
బతికి సమరవిశేషంబు లతఁడుఁ నేఁటి
తెఱఁగు చెప్పెడిఁ గాక యే తెంచి మున్న
మనము వినిపింపఁగాఁ దగ దనఘ దీని. 25

వ. ఒండుముఖంబున నివ్వార్త నగరు సొరకుండునట్లు గా సంవిధానంబు సేయ
వలయు నీవు దుర్యోధనుప్రియాజనంబులను దద్రక్షకులను దోడ్కొని భవ
దీయమందిరంబునకుం జనుము తక్కటివారి నంతంత నడంకువతో నిలువ
నియమింపవలయు ననిపలికి తానును యుయుత్సుండును సావధానప్రయ
త్నంబున నవ్విధానంబు ఘటించి నీతస్తుండు పెద్దమొగసాలం జాలుమా
నుసులం గావలివెట్టి యభ్యంతరంబు ప్రవేశించి యుండె నక్కడఁ గౌరవసేనా
సన్నివేశం బత్యంతవిరళజనం బయ్యె మున్ను మాతంగతురంగసుభటబృంహిత
హేషితభాషణంబులవలన శబ్దాంతరంబు గర్ణగోచరంబు గానియట్టి యాశిబి
రంబు నిశ్శబ్దం బయి యుండె ననిన విని యాంబికేయుం డిట్లనియె. 26

క. సూతసుత యిట్లు పగతుర, చేత మహబలంబు రాజసింహులు బంధు
వ్రాతమ్మును సమసినఁ దుది, నే లెఱుఁగున నడచితిరి నరేంద్రుఁడు మీరున్. 27

వ. అనుటయు నమ్మహీకాంతునకు సంజయుం డి ట్లనియె నంత నయ్యోడకుఁ
గౌంతేయులు సైన్యంబును దారును సుయోధనాన్వేషణపరు లయి రయం
బున నరుగుదెంచుకలకలంబు వీతెంచిన. 28

క. కృతవర్మయుఁ గృపుఁడును గురు,సుతుఁడును గనుఁగొనుచు నొండుచోటికిఁజనిక
ట్లతిరభసంబునఁ గుంతీ, సుతు లచటికి వచ్చి నీసుతుఁ బలుగడలన్. 29

వ. అన్వేషించి కానమికి విషాదంబు నొందుచు మరలి చనిరి చనునప్పు డజాత
శత్రుండు నీపుత్రునగరిలోనిజనంబులఁ గృపతోడం గనుంగొని వెఱవకుండుఁ

డని పలికి చనియె నట్లు వారు నిజశిబిరంబునకుం జనుటయు మనయోధవరులు నేను మనంబున నడలు గదుర నమ్మడువుకడకుం బోయితిమి కృపాదు లగు మువ్వురు దమరాక యెఱింగించి యమ్మనుజపతి కి ట్లనిరి. 30

కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం గని సంభాషించుట

క. లెమ్ము కురునాథ కడఁగుము, మమ్ముం గొని పాండుపుత్రమథనమునకు సై
న్య మ్మవియును నీచేతఁ గృశ మ్మయ్యెడుఁ జూమ్ము వలదు శంకింపంగన్. 31

వ. అట్లు కాక గెలిచి భూమి యేలుట యొండఁ జచ్చి నాకలోకసుఖం బనుభ
వించుట యొండెం గాని నీయట్టివాని కిట్టి తెఱంగు కర్తవ్యంబు గా దని పలి
కిన విని యవ్విభుండు వారల కి ట్లనియె. 32

చ. తనుపు ఘనాస్త్రశస్త్రములతాఁకున నొప్పిని డప్పి పుట్టి నా
మనము వశంబు గా కెడలె మాటలచందము సూడ మీరు డ
స్సినయటు లున్న వార లనుజీవులు లేరు తొలంగి నేఁటిమా
త్ర నిలువుఁ డెల్లి పైకొని యరాతుల గెల్తము లావు వచ్చినన్. 33

వ. అనవుడు నగ్గురునందనుండు. 34

ఉ. ఏ లనుమాన మేను సమయించెద వైరము నేఁటితోడఁ బాం
చాలుర నెల్లఁ దీవ్రశరజాలములం బొలియించి కాని భూ
పాలక పుచ్చుఁ గత్తెళము పాటిగఁ బట్టుము నాదుమాట లీ
య్యాలితనంబు వాపెదఁ బ్రియం బొనరించెద నీకుఁ దండ్రికిన్. 35

వ. అనియె నప్పు డనిలసుతునివేటకాఱులు మాంసభారంబులతోడఁ బరిశ్రాంతు
లై జలపానార్థం బమ్మడువునకు వచ్చి రంతకమున్న ధర్మనందనుం డొక్క
బోయం బొడఁగని దుర్యోధనుండు దొలఁగెం జెట్టుచేమల నడంగి యుండునో
మీరు మెలంగునెడల నరయ నలయు ననిన వాఁడును వృకోదరునిమృగయూల
లోనివాఁ డగుటఁ దమవారికి నెదురు వోయి యమ్మాట లెఱిం గెఱిఁగించు
టంజేసి యప్పని మనంబులం దున్నట్టియాబోయ లట్లు కెలన నేమరి సల్లాపం
బులు సేయు చున్న యన్నరనాథునియారథికవరులవచనంబులు విని పూర్వా
భ్యాసంబువలన నయ్యస్త్రిప్రత్యస్త్రులపరిపాటి డేటపడిన నన్నీటిలో నీకొడుకు
డాఁగి యుంట నిశ్చయించి తమలో మెల్లన యి ట్లనిరి. 36

క. రథికులు తను నిమ్మెయిఁ, బోరికిఁ దఱుమంగఁ దాను బురికొన కిచటం
గౌరవపతి డాఁగినగతి, బోరనఁ జని చెప్పవలయు భూనాథునకున్. 37

తే. అతఁడు పసదన మొసఁగు మారుతతనయుని
ముస్సు గని మెచ్చు పడయుద మన్న రేంద్ర
నతఁడ కాన్పించు మనల రయమునఁ బోవ
వలయు మాంసభారంబులు వలదు లెండు. 38

వ. అని మోపులు డిగవిడిచి వెసం బాఱి భయ్యవసరంబునఁ బాండునందనులు నీనందను వెదక ననేక చారులం బొలికలని కెలంకులకుం బుచ్చి యాతండు తమ కగపడమికిఁ జింతా క్రాంతు లై యుండ నాబోయలు భీమునిపణిహారులఁ ద్రోచికొనుచుం దన్మండిరంబు దటీయం జొచ్చి యతనిం గాంచి యమ్మడుపున నమ్మహీవతి డాఁగి యునికి యెఱిఁగించి. 39

క. తమవిన్నమాట లన్నియుఁ, గ్రమమునఁ జెప్పిన నతండు గడుఁబ్రియమున న
ర్థము లొసఁగె వారికి ననే,కములు పహింపంగఁ గొలఁదిగా కుండంగన్. 40

వ. ఒసంగి యాలుబ్ధకుల నగ్రజుఁ గానిపించి దేవా దురోద్యోధనుండు ద్వైపాయన హ్రదంబున నొక్కఁటుద్రవిద్యం జేసి జలంబులు నిజశరీరంబు సోఁక కుండు నట్లుగాఁ జేసికొని డాఁగియున్నవాఁడు వీరెఱిఁగి వచ్చిరని యతనికి విన్నవించి యాసుయోధనగురునందనాదులసల్లాపంబు లెఱిఁగించిన నతండు పరమహర్ష ంబున నాబోయలకు బహువిధంబు లగు పసదనంబు లిచ్చి తక్కినతమ్ములకును గృష్ణునకుఁ జెప్పికొని వారును సకలబంధుమిత్రపరిజనంబులును దోడన చను దేర నుద్దామగమనంబున. 41

తే. తురగఖురపుటరథనేమికరిపదాతి, ఘట్టనంబుల నేల గ్రక్కదల శంఖ
పణవనిస్వానకాహళరణన మెల్ల, దెసలఁ బరఁగంగ వచ్చె నద్దెసకు నధిప. 42

వ. అట్లు ధర్మనందనుం డేతెంచుకలకలం బాలకించి యంతకమున్న రణోత్సా హంబునకై రాజు నిర్బంధించు చున్న యగ్గురుపుత్రకృపకృతవర్త లతనితో ని ట్లనిరి. 43

మ. ధరణీనాయక పాండుపుత్రులు సముద్దామోద్ధతిఁ వీరె వ
చ్చిరి వీరిఁ వడిఁ గిట్టి తాఁకుదమె నీచిత్తంబు పోరాటకుం
జొరదే నిప్పటికిం దొలఁగి చని యెచ్చోనైన నే ముండి చె
చ్చెర రూపించినవేళఁ జెప్పి నెడకుం జేరంగ నేతెంతుమో. 44

ఆ. అనుడు నానృపాలుఁ డయ్యోధవరులతో, నిప్పు డనికి నుత్సహింప కెచటి
కేనిఁ దొలఁగిపోయి యిచటికి మగుడంగ, రండు పగలు సనిన రాత్రి యగుడు.

వ. వారు వారణపురంబున కనివారణఁ బోయెదరు వోవుదురుగాక యిచ్చేరువఁ బో యిరేనియు నిమ్మడుపున నాయునికి యెఱుంగలే రట్లు గాక యెఱిఁగిరేనియు ననున్నఁ జేరరాదు మదీయవిద్యావిశేషసంస్తంభితాంభోదుర్గంబున నిర్భయుండ నై యుండెదఁ బొం డనినం బొగులుమనంబులతోడ నారథికజనంబులు వోవం బతి జలంబులు శిలాసదృశంబులు గాఁ బరిస్తంభించె నేనును బాండుసూనుల చారు లెల్లకడల మెలంగుటంజేసి రాజు నప్పుడు వెలువరించుట కర్జంబు గా దనియు నతనితోయస్తంభనవైదగ్ధ్యం బెఱుంగుట నొలసినయాటను మం దటియట్ల వారఁతోడం జని చని చిత్తంబు గలంగినం జనం జాలక యరదంబు

డిగ్గి యచ్చట నొక్కయెడ నొదిఁగి నిలిచెద నని వారలకుం జెప్పి యమ్మడువు నటుత నొక్కపటిపు గలపొదయీఅమిం దూఅ పొంచియుండితి వారలు దూరంబు సని యొక్కవిపులవటంబుపొంత విశ్రాంతి నొంది నీనందనువలనికిం జనిన హృదయంబులతోఁ దదీయకార్యచింతాభరంబు పట్టుకొనఁ దదనుబంధసంభాషణంబులు సేయు చుండి రక్కడ. 46

క. కలకల నవ్వుచుఁ బెలుచం, బలుకుచుఁ దమకెలఁకులందుఁ బొంచాలకువమా
రులు సనుదేరఁగఁ బొండుసు,తులు వచ్చిరి సంతసంబుతో మడువునకున్. 47

వ. ఇట్లు వచ్చి ధర్మతనయుండు [1]భవత్తనయమాయాస్తంభితం బైనయాజలాశయంబు నిరూపించి తత్ప్రతీకారం బెఱింగించి యచ్యుతునితో నల్లన నిట్లనియె.

క. చొర రాదు మనుజులకు నె,వ్వరికిని నిజ్జలము కౌరవక్షితిపతి నిర్భరమాయాసంచా,[2]భరితం బై కాన వీతభయుఁ డాతండున్. 49

ధర్మరాజు మడుగున డాఁగియున్నదుర్యోధనుని దూఱినాడుట

క. అని వెండియు నాపతి గురు,జననాథుగుఱించి పలుకు శక్రుఁడు దోడై
చనుదెంచెనేని పో వ,చ్చునె నాచేఁ దప్పి యిందుఁ జొచ్చినఁ దనకున్. 50

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతనికి నల్పస్వరంబున నిట్లనియె. 51

ఉ. మాయలు గల్గుదుష్టులకు మాయపుభంగులె మందు గాక నీ
ర్వ్యాయత నుల్లసిల్లెడుపరాక్రమలీలలు గొల్చు నెట్లు వై
తేయులు దొల్లి మాయల నతిప్రబలాత్మకు లైనఁ దద్వ్యథో
పాయములఁ జయింపరె నృపాలక విష్ణుఁడు నింద్రుఁడుం దగన్. 52

వ. హిరణ్యకశిపు వృత్రవధప్రకారంబులు వినమె రావణుండు హోమాదిమాయాక్రియావిఘాతంబునఁ గాదె రాముచేత నిర్జింపంబడె నరకాసురు నేను బరిమార్చినతెఱం గెఱుంగవే వీఁ డగపడునట్టివిధంబు సూచికొమ్మనిన విని యప్పాండవాగ్రజుండు జలాంతర్గతుం డై యున్నభవన్నందను నుద్దేశించి యిట్లనియె. 53

చ. ఇటు తగునే సుయోధన మహీవలయంబున నిట్టిదైన్య మె
చ్చటి వినఁ జూడఁ గల్గెనె యసంఖ్యులు రాజులు నీకుఁ గాఁగఁ జ
చ్చటియును బంధుమిత్రులు విశుద్ధచరిత్రులు పోర నట్లు త్రుం
గుటయును జూచి తేమిటికిఁ గ్రుంకితి నీళ్లను జావు దప్పనే. 54

ఉ. శూరుఁడ వంద్రు నిఁక మడువు సొచ్చుట శౌర్యముచొప్పె మాన మే
యూరికిఁ బోయె నాజి నృపు లోడుదురే నృపుఁ డన్నమాత్రయే
కౌరవవంశజాతుఁడవు గట్టపుఁజచ్చట నెచ్చుకొంటి నీ
పేరును బెంపు మాలి యరిబృందము సవ్యఁగ నిట్లు నేయుదే. 55

---

1 భవత్తనయుమాయాస్తంభి. 2 పరిణత మై ; పరీత మై.

తే. ఋత్రధర్మంబు విడిచినఁ గలదె యిహముఁ
బరముఁ బేరోలగంబునఁ బలుకుపలుకు
లెల్ల మఱిచితే విను మని పొల్లు లైనఁ
గష్టపాటు గా కుసు జేల గావ వచ్చు. 56

చ. కొడుకులు దమ్ములుం గలన ఘోరపుఁజావులు సావఁ జూచి యె
ట్లొడఁబడె నీదుబుద్ధి యొడ లోముట కై నిను రాజరాజ యి
మ్మడువున కీడ్చి తెచ్చె విధి మానము ప్రాణముకంటెఁ జాల నె
క్కు డగుట నెప్పఁగా వినవొకో కడునీచతఁ బొంది తక్కటా. 57

శా. అంభోగర్భము సొచ్చి పాండుసుతబాహాగర్వదుర్వారసం
రంభం బోర్వక డాఁగి [1]యుండె నట రారా జిస్నిరో చచ్చుచో
గాంభీర్యంబును ధైర్యముఁ విడిచి దోర్గర్వంబు బెం డయ్యెనే
శుంభన్మానము దూలెఁ గా కని జనస్తోమంబు నిందింపదే. 58

తే. కర్ణశకునిదుశ్శాసనుల్ ఘనులు గాఁగఁ, దలఁచి వారలఁగొనిమమ్ము గెలుచువాఁడ
వై మనంబున శంకింప కట్లు కీడు, చేసి తాపూఁపు దప్పిన గాసి యైతి. 59

వ. నీకొలంది గంటి మగపడితి వింక నెందుఁ బోవచ్చు నని మఱియు ని ట్లనియె. 60

మ. భయముం బాయఁగఁ ద్రోచి వీరగుణముం బాటించి సంగ్రామని
శ్చయబుద్ధిం దలకొల్పి పౌరుషముమై జా వొండె గెల్వొండె: గా
క యధీరత్వము నాకు నీడె యని వీఁకం బేర్చి వే తాఁకు మెం
తయుఁ బే రయ్యెడు రమ్ము లె మ్మొకిఁగిన్న దైన్యమ్ము వచ్చుం జుమీ. 61

చ. అని మము నోర్చినం బృథివి యంతయు నేలఁగ వచ్చు లేక చ
చ్చిన సురసద్మసౌఖ్యములు చేకుఱు రెండుదెఱంగులందు నొ
ప్పనియది లేదు డాఁగ నగుఁబాటును బ్రాణముచేటుఁ దెచ్చుఖో
విను మము నీ వెదుర్వఁ దగు వేయువిధంబులఁ జాటి చెప్పెదన్. 62

వ. తెంపు చేసి మాయిూఁద నుఱుకుట నీకు ధాత నిర్మించినపరమధర్మంబు పురు
షుండ వై తేని దీని ననుష్ఠింపు మనిన విని యవ్వాసుమతీశునకు సుయోధనుం
డి ట్లనియె. 63

దుర్యోధనుఁడు నీరిలోన యుండి ధర్మజున కుత్తరం బిచ్చుట

సీ. నరుఁడు ప్రాణభయంబుఁ బొరయుట యరు దయ్య
వినుము తెల్లంబుగా మనుజనాథ
రథవాహసారథిరహితుండ నగుటను
[2]బాణాది హేతిసంపదలు లేమిఁ
బరివారశూన్యత వాటిల్లుటను బంధు
మిత్రసహాయు[3]లు మిడి యడంగఁ

---

1 పోయెనటె. 2 బాణాదిమహితసం. 3 లమ్మొయి నడంగ.

జచ్చుటఁ బోటుల నొచ్చి మేనును డప్పి
గూరి చి త్తంబును బోరి కెలయ
తే. కునికిఁజేసియుఁ దొలఁగితి నొడిఁగి నేద, దేర్చుకొని రణమునకు నుదీర్ణవృ త్తి
వచ్చువాఁడను నీవు మీవారు వి శ్ర,మింపుఁ డంతకు మఱిరండు సొంపు సూప.
వ. అని పలికినఁ బాండవాగ్రజుండు. 65
క. ఇందాఁక వి శ్ర మించితి, మిందు నిసుం దడవి కంటి మిప్పు డిచట నీ
కుం దేఱె డప్పి కురుపతి, నందన ర మ్మింక రణమునకు నాయిత మై. 66
వ. అనుటయు. 67
తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ రాజ్యంబు నెల్లభోగ,ములును గోరుదు రక్కుమారులును నాదు
తమ్ములును లేరు తురగరథద్విపప్ర,హీన యయ్యె నీక్షోణియు నేల పెనఁగ. 68
చ. ద్రుపదతనూజుల ఁ గెలిచి దోర్బలసంపద నుల్లసిల్లి మి
మ్మపజితదర్పహీను లగునట్లుగఁ జేసి సమ స్తభూపతి
త్వపదము గంటినేనియు [1]వృథారభసం బది యింపు గాదు క
ర్ణుపడుట భీష్ము లేమిని గురుండు మృతుం డగుట ధరాధిపా. 69
క. తనవారుఁ దానుఁ గూడఁగ, ననుభవసుఖ మందఁడేని యది రాజ్యమె రా
జునకు భవత్పరిజనములు, ననుజన్ములు బ్రదికి రేలు మఖిలధరిత్రిన్. 70
క. ఏ నింక సమర మొల్ల మ,హీనాయక నీక యుర్వి నిచ్చితి శాంతిం
గానకుఁ జని వల్కలపరి,ధానుఁడ నై తప మొనర్చెదను మునులకడన్. 71
ఆ. ఓడి వచ్చినాఁడ నుద్ధతి నా కేల, యుడుకు మాని నీవ యుర్వి యేలు
గుజ్జములును నేనుఁగులు లేనిబ.ుతులు నీ, తలనె కట్టికొనుము ధర్మతనయ. 72
చ. అన విని యన్న రేశ్వరుఁడు హాసముతో నతనింగుఱించి యి
ట్లనుఁ దనుజానుజన్మసుహృదా ప్తసహాయులు సన్నఁ గాదె శ
త్రునిఁ గొని మమ్ము గెల్చి సకలోర్వియు నేలుట కుత్సహించి తీ
పనువుట లేల మాను మిది పాటిగఁ బట్టుము లెమ్ము పోరికిన్. 73
సీ. నీయొగి నేను భూనాయకుఁ డగు టొల్ల రాజకోటికిఁ బరిగ్రహము సనునె
నిను ననిం దెగటార్చి నేలఁ బాలించెద ననుఁ నోర్చితేని పెంపున సుఖింపు
మేమిటివాఁడ వై యిచ్చితి పుడమి నీ కనియెడుమాట యిట్లాడె డిపుడు
నీవు ధరిత్రి యీనేర్చినఁ గురుకులంబునకు ని ట్లాఱడిఁ బోవ నేల
తే. శాంతి నొందుటకై ధర్మ[2]సంవిభాగ,కరణ మొనరింప వచ్చినకమలనాభు
వాక్యవృత్తిఁ బాటింపక వాఁడిసూది, మోపినంతైన నుర్వి యీనోప నంటి. 74
క. ఏమివిధంబునఁ బొరలియు, భూమి కురునృపాల నీకుఁ బుచ్చుకొనఁగ రా

---

1 వృథారభసంబున నుబ్బు లేదు. 2 సంవిధాన.

కీమెయి దైన్యపడితినా, కేమార్గము వట్టి యిచ్చె దేర్పడఁ జెపుమా. 75
క. అరులకు సిరి యిచ్చెద ననుఁ, దెరవిడియుం గలఁడె దీని విడువుము నాకున్
ధర యిచ్చితేనియును నినుఁ, బొరిగొన కే విడువ నటమి పోరుట యెప్పున్. 76
క. నాచే నీప్రాణంబులు, నీచే నాజీవితంబు నిజ మున్నవి యి
న్నీచత యవకార్యము రా, జోచితకర్మకృతనిశ్చయుఁడ వగుము నృపా. 77
వ. అని వెండియు నిట్లను జతుగృహంబు దహించితి పాములం గఱపించితి నీటం
ద్రోయించితి విషాన్నంబు వెట్టించితి వెన్నికపటోపాయంబులు సేసితను నీచేతఁ
జెడక యునికి యెఱుంగవే యింక నట్ల యవ్వాయలం బ్రయోజనంబు లేదు. 78
క. లే లెమ్ము బిరుగ వై ర, మ్మూలమునకు నీవు నెఱుఁగు దవ్విధము కడున్
[1]మే లొందు తెరవు లే దిం, కేల యొరిఁగి కష్టపడ నరేశ్వర చెపుమా. 79
వ. అని యివ్విధంబున నమ్మసుజేంద్రుండు మఱియుం బలుకఁ బెఱవారు నట్ల పలికి
రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 80
తే. ఇట్లుజంకింపఁబడి మఱియేమి సేసె, నాతసూజుండు [2]ముస్సు నెన్నఁడును జంకఁ
బడినవాఁడుగాఁడక్కటపుడమినాల్గు, సెఱఁగులును వెఱఁదనపంపుసేయ బ్రదికె. 81
క. పరిజనహీనత దీనతఁ, బొరసినయొడ ముట్టుకొని రిపుప్రకరము ని
ష్ఠురవాక్యముల నమ్మెయిఁ, బరితాపము సేయ నేఁ భంగి నిలిచెనో. 82
వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజపతి కిట్లనియె నట్లు ధర్మతనయుండును
దమ్ములుఁ గొడుకులును ద్రుపదపుత్రులును బొదువుకొని పలుకుపలుకులకుఁ
జిత్తం బుత్తలపడ నానసంబు పల్లటిల్లఁ గరంబులు విదిర్చి దురం బొనర్చువాఁడై
యప్పాండవాగ్రజున కిట్లనియె. 83
సీ. మీ రేవురును బరివారబాంధవమిత్రసహితుల రఖిలాస్త్రశస్త్రవంతు
లరు కరిస్యందనతురగసమేతుల రే నొకరుండ విహీనసహాచ
రత్వంబు విగతాయుధత్వంబు వాహనహీనత నొందితి నేవిధమున
ననియెనర్పఁగ వచ్చు నది గాక పోటుల డస్సితిఁ గడు మీకు డప్పి లేదు
తే. వరుసఁ దగ నొక్కఁడొక్కఁడ వచ్చి పోరుఁ
డిపుడ వెడలి మిమ్మందఱ నెల్ల చెలులఁ
జుట్టముల రూపుమాపెదఁ జుట్టుముట్టి
పలువు [3]రొక్కనితోఁ బోరఁ బాడి యగునె. 84
వ. అట్లు మీరు సాలరేని. 85
ఉ. తమ్ముల నిమ్ముఁ గేశవునితమ్ముని ద్రౌపదియన్నదమ్ములం
గ్రమ్మన గీటడంచెద నొకండన యే నిదె వచ్చి బాహుద
ర్పమ్ముల నిర్ల్లవారమును భానుఁడు దోఁచి సముజ్జ్వలాత్మ తే
జమ్మున రూపుమాపుక్రియ సజ్జత నిల్వుము సుస్థిరుండ వై 86

1 మే లొండు తెఱఁగు సీకింకేల. 2 ముందరెన్నఁడును. 3 రొకనితోఁ బెనఁగంగఁ బాడి.

తే. విన ము నీకుఁ గృష్ణునకును వెఱచి కాదు, ముంద రేనట్టు లాడుట యెందుఁజెల్లు
సమరధర్మంబు తెఱఁగు దెల్లముగ నెల్ల, వారలకుఁ దెల్పుటకుఁగాని వసుమతీశ. 87

వ. నేఁడు మి మ్ముందఱి సమయించి భీష్మద్రోణకర్ణభగద త్తబాహ్లికజయద్రథశకుని
శల్యాదు లగుబంధుమిత్రసహాయులఋణంబు దీర్చెద నని పలికిసం బాండ
వాగ్రజుం డి ట్లనియె. 88

చ. సమరముపాడి నీ వెఱఁగి శత్రుల గెల్వఁగ నుత్సహించు టొ
ప్పు మనుజనాథ యొక్కఁడును బూని మహాద్భుతబాహుసంపదఁ
మము వడిఁ దాఁకెదం బిలుకుమా ర్చెద నంట యుదా త్త మైనదై
ర్యసహిమ గాదె యి ట్లనినయంతన యే నటు లేల చేసెదన్. 89

చ. వలసినయస్త్రశస్త్రములు వాహనముం గొను మొక్కరుండ నీఁ
గలన జయించువాఁ డతనిగర్వము నీ వడఁ గించితేని యీ
యిల సకలంబు నైకొని వహింపుము రాజ్యవిభూతి వాఁడు నీఁ
దలపడి పోరుఁ జుట్టలును దక్కటివారలు నిల్చి చూడఁగన్. 90

వ. అనిన విని భవన్నందనుండు ధర్మనందనున కి ట్లనియె. 91

చ. అరదము లెక్కి ఘోరవివిధాస్త్రచయంబుల మున్ను పోరమే
నరవర క్రొత్తచందమురణంబు కరంబు ప్రియంబు సేయు ని
ష్ఠురగదలం బదాతు లయి శూరతయుఁ మహనీయధీరతా
స్ఫురణమునుం బొగడ్త వడఁ బోరుట మే లని నిశ్చయించితిన్. 92

తే. వింతకూరలు గుడుపున వేడ్క సేయు
భంగి సంగ్రామమున నూత్నభంగు లెడఁదఁ
గౌతుకము సేయుఁ గావున గద ధరించి
నిను సహోదరులను యోధులను జయింతు. 93

చ. అనుటయుఁ బొంగి ధర్మసుతుఁ డాతనితో గద నొక్కరుండ నేఁ
గొనియెద నీదు ప్రాణము లకుంఠితబాహువిలాసభాస నై
మనవుడుఁ బుట్టలోపలి మహాభుజగేంద్రుఁడు రోఁజినట్లు రో
జె నధిప యవ్విభుండు దనచిత్తము నప్పలుకుల్ గలంచినన్. 94

దుర్యోధనుఁడు గదామండితుం డై హ్రదంబు వెడలివచ్చుట

వ. అట్లు నిశ్వాసంబు నిగుడ నొడలు పొంగఁ బటుకఠోరఘాతంబునం గెరలుశోక
లాశ్వంబుచందంబునఁ గెరలి జలస్తంభం బుడిపికొని మడుపు సంక్షోభింప నప
హసితశిలాసారోదారంబును గనకపట్టికామండితంబును నైనగదాదండంబు విపు
లాంసపీఠంబున నమర్చుకొని వెడలె నట్లు సంరంభవిజృంభితుం డై. 95

తే. గదయుఁ దానును రుచిరశృంగమునఁ బొల్చు
పర్వతము గ్రేణి సేయునీపట్టిఁ జూచి

కాలదండంబు చేకొని లీలఁ బొల్చు
జమునిఁ గా మదిఁ దలఁచిరి జనము లెల్ల. 96
వ. అతనిఁ గనుఁగొని పాంచాలురును బాండవులును. 97
తే. చిఱుతనగవుతో నొండొరుచేతు లప్ప
ళించి నిర్భరసంతోషలీల నొప్పి
రమ్మహీనాథుఁ డయ్యుపహాస మెఱిఁగి
బొమలు ముడివడఁ గనుఁగవఁ బొడమఁ గెంపు. 98
వ. కోపావేశంబు నొంది యుద్వృత్తతారకంబుల వారల నెల్ల నాలోకించి. 99
క. ఈ గెలి వే లార్చెద బా,హాగర్వము మెఱయ మిమ్ము నందఱును మహీ
భాగమునఁ గూల్చి నెఱిపెద, నాగదబలు పెట్టు లైన నగుఁ డందాఁకన్. 100
తే. అనుచుఁ బోటులఁ దొరుఁగురక్తాంబుధార
లంగ మెల్లను గప్పిన నప్పు డొప్పెఁ
గావిసెలయేఱు లెల్లెడఁ గలయఁ బర్వఁ
బొలుచుకులపర్వతంబుచాడ్పున నతండు. 101
వ. అట్లు ఘోరాకారుం డై నిలిచి నీకొడుకు పాండురాజుకొడుకులు బంధుమిత్ర
పరివారసమేతంబుగా నడరి యొక్కపెట్ట తన్నుం బొదువుదు రని శంకించి
పాండవాగ్రజుదెసఁ గనుంగొని. 102
ఉ. రం డిట యొక్కఁ డొక్కఁడ దురం బొనరింపఁగ మీరు పల్వు రొ
క్కండను నేను హేతిహతకాయత డస్సినవాఁడ నన్న నా
తం డభిమన్యు బాలుని నధర్మతఁ బ్రాఁతు లనేకయోధు లొ
క్కం డన కెట్లు చంపి రటు గాఁ గొను మిబ్బవరంబు నావుడున్. 103
వ. నిరుత్తరుం డై యున్నభవత్తనయున కాధర్మతనయుం డి ట్లనియె. 104
క. ఏ నట్లు సూపి చెప్పితిఁ, గాని యది రణంబుపాడి గామి యెఱుఁగుదుఁ
రా నీను నీదుపయి మ,త్తై నికులను వెఱవ కాయితముఁ గమ్ము నృపా. 105
క. తల సక్క ముడిచికొని ద్రిం, డలవడ బంధించి పోరి కమరి నిలువు నీ
వలచిన యట్టివ యిచ్చెద, నలఘుశిరస్త్రాణకంకటాదులు నెమ్మిన్. 106
వ. మఱియు నొక్క తెఱంగు నీమనంబున మెచ్చును నచ్చెరువును నెలకొనం బలికెద
నాకర్ణింపుము. 107
తే. ఏతికొనుమీవునొకనిమాయేవురందు,వాఁడు నీతోడఁదగఁబోరువాఁడువానిఁ
జంపి మహి యేలు వానిచేఁజచ్చి త్రిదివ,సౌఖ్య మొందుము చేసితి సమయమేను. 109
వ. అని పలికి యుజ్జ్వలవివిధవర్మంబు లాతనిముందటం బెట్టించి. 109
క. విను జీవముతో నిన్నుం, జననిచ్చట యొండు దక్క సమరంబునఁ గో
రినయది నీ కొసఁగెద నిం,తన చెడియెనె యకట యన్నదమ్ములకూర్మిల్. 110

వ. అనిన విని నీతనయుం డట్లు కాక నీవు నా కలిగెదవే యని కనకచిత్రితంబు లగు శిరస్త్రాణకంకటంబులు గైకొని ధరియించి కాంచనాచలంబు ననుకరించుచు గద చేత నమర్చి పాండవాగ్రజుం గనుంగొని. 111

సీ. కవలలో నొకఁ డొండె గాండివి యొండె వృకోదరుఁ డొండె నీవొండెఁ జేత
గద గొని యొక్కటికయ్యంబునకుఁ బూని యేర్పడ నిలిచిన నీక్షణంబ
సమయంగఁజూచెదఁ గ్రమమున మీ రెల్లనొకఁడొక్కఁ డేతేరఁ బ్రకటబాహు
దర్పంబు వొగ డొంద ధరఁ గూల ద్రేయుచు వచ్చెద మఱియు నీవారిలోన
తే. నలిగి యెవ్వఁడు దాఁకిన నట్ల నాదు
గదకు నెర సేసి పేర్చెదఁ గడు గదార
ణంబు నాతోడఁ జేయ మన్మథహారుండు
గడఁగ లేఁడు మీకెందుఁ బోఁ గలదు నేఁడు. 112

వ. ఇవ్విధంబున దుర్యోధనుం డుద్ధతుం డై మఱియుం బెద్దయెలుంగునఁ బలుకు చుండ నతండు విన కుండఁ బద్మనాభుండు పాండవాగ్రజున కి ట్లనియె. 113

చ. ఇతఁడు గదారణంబునకు నీకొలఁదిక నిసుఁ బిల్చినక మరు
త్పతిసుతుఁ గోరినం జిఱుతతమ్ములలో నొకనిక వరించినక
మతి నెడి రొక్కొ వీర లనుమాటకుఁ బాత్రము గాదె సాహసం
బుతఱియె మేదినీశ యిది బుద్ధి దొఱంగి తనుగ్రహంబునన్.
చ. ఒకరునిఁ జంపి తేని సకలోర్వ్యయుఁ గైకొను మంట నీవు ముక
శకునికి మాయజూదమున సంపద లెల్లఁ ద్రయోదశాబ్దభో
గ్యకృతి నమర్చి యొడ్డినటు లైనది పందెపుఁ గయ్య మయ్యె శ
త్రుకులము నెల్ల దుఃఖపడి త్రుంచుట దాఁ దుదిఁ బండె మాడనే. 115

చ. నరవర యొక్కొ కొక్కటి పెనంగఁగ భీమునిఁ నైనఁ బన్నఁ గా
దరయఁగ భీముకంకె గదయందలికౌశల మెక్కుడీమహీ
శ్వరునకు భీము మేన బలసంపద మిక్కిలి దానఁ బోవునే
వెరవునఁ గోలుపోదె భుజవీర్యము పోరుల నెందుఁ జూడమే. 116

వ. అనిన విని మహాబలనందనుండు వసుదేవనందనున కి ట్లనియె. 117

శ్రీకృష్ణుఁడు భీము నగ్గించి దుర్యోధనుతోఁడి గదాయుద్ధమునకుఁ బనుచుట

మ. గద నాచేతికి వచ్చినప్పుడు మహాగ్రక్రీడమై లోకము
ల్పదునాల్గుక సమయింతుఁ బొ మ్మనుసముల్లాసంబు న న్నొందు దు
ర్మదసంరంభ[1]వికత్థనుం డయినకౌరవ్యాధమున్ డెట్టు నా
కెదు రై ప్రాణముతోడఁ బోవు నృపు నిట్లే లొత్తె దీమాత్రకున్. 118
తే. వానిగద[2]భారమునకు నొవ్వకయు నాదు,పటుగదాదండ ముద్దండబాహుదర్ప

1 వికత్థనుం; వికర్థనుం. 2 భార మనుమాట వలదు నాదు.

లీల విలసిల్ల వ్రేయుదు నేలఁ గూలఁ సంతసముతోడిమెచ్చు పుట్టింతు సీకు. 119

వ. అనుటయు నచ్యుతుండు ప్రియం బెసంగ నాకిష్టారమర్దనుమొగంబునఁ జూడ్కి నిలిపి. 120

మ. బకవిధ్వంసన మాచరించితి హిడింబ ప్రాణముల్ గొంటి కీ
చకనిర్మూలనకేలి సల్పితి జరాసంధాంగకన్వైరభం
జకలీల్క విలసిల్లి తీ వని మనుష్యస్పూర్తిమాత్రంబులే
యొకమర్త్యుం డెదు రెట్టు నీకు మదిలో నూహింప కి ట్లాడితిన్. 121

క. కాళింగాదిక్షోణి,పాలుర నున్నదమహాద్విపప్రకరములక్
నేల నిడి కాలఁ జమరితి, వాలినకురున్నృపకుమారవర్గంబులతోన్. 122

వ. అని పలికి కురుపతిదెసఁ గటాక్షవీక్షణంబు నిగుడ వెండియు. 123

తే. వాలిదుశ్శాసనుఁ టొమ్ము వ్రయ్యఁ జీరి,నీవు నెత్తురు ద్రావంగ నిమ్ము నతఁడు
సూచుచుండియు వెఱసొచ్చిస్రుక్కెఁగాక, కవియఁజాలెనెనీపయిఁ బవనతనయ. 124

చ. అగపడి కచ్చువెట్టి యితఁ డాడినమాటల కిప్డు బల్లిదుం
డుగఁ గొని యేమ బల్వారుఁ గడుక్వడి నీతనిఁ జంపకుండ నే
మిగ సమయంబు నేసి తిది మేలొకో యంటి నృపాలుతోడ నీ
మగఁటిమిచందముల్ దలఁచి మారుతనందన యూఱడిల్లితిన్. 125

చ. తులువతనంబునక్ సభకు ద్రౌవది ముందల వట్టి యీడ్చి య
ట్లలఁపఁగఁ జూచి నీవు దగ నాడిన రెండు దెఱంగులందుఁ బెం
పొలయఁగ దుస్సనేనుపని యొక్కటి దీర్చితి తీర్పు మింక బా
హులకసి వోవ వీనిపనియుం ద్వరితక్రమవిక్రమంబునన్. 126

తే. పరజయము నొంది కట్టుము పట్ట మఖిల,ధరణిరాజ్యంబునకు ధర్మతనయుఁ బ్రీతి
బంధులకు నెల్లఁ గన్నులపండువగుచు, నీవుఁ దమ్ములు సుఖవృత్తినెలవుకొనుఁడు. 127

వ. అని మఱియును. 128

చ. బరవస మొప్ప నీవు గదపండువు సేయఁ దలంచి తాఁకినం
గురుపతి నిర్జితుం డగుటకుం బవనాత్మజ యేను బూఁట పో
టరితన మెల్లఁ జూపుము కడంగుము నీ వని యేలిమాటమై
నరవర ధర్మసూనుఁడు వినక్ విజయం బొసఁగెక్ మఱిందికిన్. 129

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరునకు జయప్రదంబులగుమాటలాడి దురోదరనుండు దండి
మగండు శ్రమంబునుం జాలఁగలఁడు నీవతిప్రయత్నంబునఁ బెనంగవలయుఁజుమ్మీ
యని పలికె నప్పుడు సాత్యకి యాసమీరనందనునగ్గించెఁబొంచాలురుఁదక్కినుం
గలుగుధరణీశులు నబ్బలుమగనిఁ బ్రశంసించి రతం డగ్రజునాననం బాలోకించి.

చ. వినుము నరేంద్ర యేను బలవిక్రమముల్ వొగడొంద నిక్కుల
ఘ్నునిపయి నామనంబు నతికోపము పార్థుఁడు ఖాండవంబునం

దనలము పర్వం జేసినటు లగ్గలిక నిగిడించెదఁ గదం
గొనియెదఁ బ్రాణముల్ మహి యకుంఠితశా స్త్రిగ నేలు మంతయున్. 131

ఆ. మహితకీ ర్తి పుష్పమాలికఁ బూన్చెద, నిన్నుఁ జీకురాజు నేఁడు వనరుఁ
గాక శకునిబుద్ధికతమునఁ దము కింత, వుట్టె నని తనూజుపాలియు నెఱిఁగి 132

వ. అని పలికి సన్నాహంబు శోభిల్లు చుండ గదాదండంబుఁ గేల నమర్చి వృత్రున
కభిముఖుం డగువాసవుండునుంబోలె దుర్యోధనుదిక్కు మొగం బై నిర్వ్యా
హం బైనశుండాలంబుచందంబున నున్నయన్నరపతిఁ గనుంగొని తమయన్న
యుఁ దమ్ములు నెమ్మనంబుల సంతసిల్లఁ దాను సమరోల్లాసభాసితుం డగుచు
నతని కి ట్లనియె. 133

ఉ. ఇ ట్టిది క్రూరకర్మ మని యించుక కొంకక లక్కయింటఁ జి
చ్చోట్టితి మాయజూదమున ను త్తము ధర్మజుఁ [1]దూలఁ బుచ్చి తా
చుట్టలుఁ బెద్దలుం జెలులుఁ జూడఁగ ద్రౌపది భంగపెట్టి తి
ట్టట్టన కింకఁ దత్ఫలము లన్నిటి నొందుము చేరి తగ్గ మై. 134

సీ. గాంగేయకుంభజకర్ణశల్యాదులు నీకుఁ గాఁ బెనఁగి యనేకబంధు
మిత్రులు మడిసిరి ధాత్రీపతులఁ దోడు తెచ్చితి పలువురఁ జచ్చి రంత
వట్టువారును దోడఁబుట్టువు లెల్లను గూలి రంతటికిని మూల మైన
శకుని గీటడఁగె నింకొకరుఁడ వీ వున్నవాఁడవు వినుఁ నిన్ను నేఁడు నాదు
తే. గదకు నెరసేసి లోకంబు కల్మషంబు, లేను బాపెద నీరజ్జు లేల నాకుఁ
జక్కనై రమ్ము మద్భుజా స్తంభశుంభ, దుగ్రకేళికిఁ బాత్ర మై యోట దక్క. 135

చ. అనుడు నెదిర్చి నీతనయుఁ డాతని కి ట్లను నేల రి త్తగ
ర్జనములు గానవే పటుభుజాకలితో గ్రగదాసముద్భటుఁ
నను నిటు రమ్ము సూపుము రణంబున నీదుబలంబుఁ జేవయుఁ
మన మిటు చేరి నిల్చి వెడమాటల నాడుచు నున్క యొప్పునే. 136

క. వినుము గదారణమున ననుఁ, జెనయఁగ వాసవున కైనఁ జెల్లదు[2]నీ వీ
యనిఁ బాడి దప్పఁ కుండఁగఁ, బెనఁగుము ప్రాణంబుతోడఁ బ్రిదిలెదు భీమా. 137

వ. అనిన విని పాంచాలురుం దక్కినజనపాలురుం బ్రశంసించి మ త్తమాతంగంబుఁ
దలశబ్దంబుల నుబ్బం జేయునోజ రా రాజుఁ బ్రహర్షంబు నొందించిరి గజ
బృంహితంబులు హయహేషితంబులును జెలంగె నాయుధంబు లెక్కుడుమె
ఱుంగులఁ బొలిచెఁ దదనంతరంబ యెల్లవారును నెడగలుగఁ గూర్చుండి రమ్మ
హావీరులు దలపడువారై వీరోద్రేకంబునంజేసి యతిలోకం బగునవష్టంభం
బున విజృంభించి యొండొరుల నవలోకించి రట్టియెడ. 138

---

1 గోలుపుచ్చి. 2 నీవే, యనిపాడి ; నీవే, యెనపాడి.

భీమదుర్యోధనులగదాయుద్ధము సూడ బలరాముఁడు వచ్చుట

సీ. యదుకులదీపకుం డగురామఁ డవ్వార్త యంతకమును విని యక్కుమారు
లాత్మశిష్యులు గాన నాహవ మిట్టిం పఁ దీవ్రయానమున నేతెంచి దృష్టి
గోచరుం డగుటయుఁ గురునాథ తగ నెల్లవారు నెదురొక్కి గారవమునఁ
బ్రణమిల్లిన నతండు ప్రత్యభివందన మాచరింపంగ ధర్మాత్మజుండు

తే. సమ్మదంబునఁ బరిరంభణమ్ము నేసె, నరుఁడు గవలును ద్రౌపదీనందనులును
వందనం బొనరించిరి వారి నాతఁ, డర్భ్యభంగి భాషణముల నాదరించె. 139

క. హరియును సాత్యకిఁయు వినయ, భరితాంతర్గకరణు లగుచుఁ బ్రణతు లయిన న
య్యిరువురను గ్రుచ్చి బెరయం, బరిరంభణ మాచరించెఁ బరమప్రీతిన్. 140

వ ఇత్తెఱంగున నెల్లవారలు నాబలదేవునిఁ గాంచి కుశలప్రశ్నంబు సేసి
రయ్యాదవపుంగవుండు సదుత్తరం బిచ్చి యేను బోయి పెక్కుదినంబు లయ్యె
నని యుగ్గడించి మిమ్ము నిందఱను జూచుటకును నాశిష్యులగదాయుద్ధం బను
సంధించుటకును వచ్చితి ననియె నమ్మరుత్సుతుండును భవత్సుతుండును గదలు
నేతులన యుండ నతనిఁ జేరి భక్తిం బ్రణామంబు లాచరించిన నతం డాదరించె
నంతఁ గౌంతేయాగ్రజుండు రౌహిణేయుతో నన్నదమ్ములయిరువురయెక్కటి
పోరు సూడు మని పలికి వారట్లు ద్వంద్వయుద్ధంబునకు సన్నద్ధులైన తెఱం గెఱిం
గించిన నతండు లెస్స కాక యని యనుమతి నేసె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్ర
నకు రామునాగమనంబు నెఱపి నను విని తదీయప్రవర్తనశ్రవణకుతూహలా
యత్తచిత్తుం డైనజనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె.

తే. ఉభయవాహినిసంగరోద్యోగసమయ
మున హలాయుధుఁ డేతెంచి మురహరుండు
పాండు రాజసూనులయెడఁ బక్షపాతి
యని విరాటాదిబంధులు వినఁగఁ బలికి.

క. హరి యెఱుఁగనిచక్కటియును, బురుషార్థము నా కెఱుంగఁ బోలునె యీని
ష్ఠురత వినఁ జూడఁ జాలక, సరస్వతీతీర్థమునకు జనియెదఁబుద్ధిన్.

వ. మీ కెఱింగించి పో వచ్చితిఁ బోయి వచ్చెద నని వాసుదేవధర్మజు లొడఁబడి
యనుపఁ జనియె నని వింటి బలదేవుండు తీర్థయాత్ర నిర్వర్తించినతెఱంగును
భీమసుయోధనులగదాయుద్ధంబు చెల్లినభంగియు నతనికాలోన నచటి కేఁగు
దేర సమకూరినవిధంబును వివరించి చెప్పు మనిన జనమేజయునకు వైశంపా
యనుం డిట్లనియె.

సీ. వినుము నరేంద్ర యవ్విధమునఁ జని యమ్మహాత్ముండు గోసువర్ణాదు లైన
దానార్హబహుపదార్థంబులు దనయగ్నిహోత్రంబు దెచ్చుట కుచితజనులఁ
బుచ్చె ననేకవిప్రుల నాప్తసచివుల వలయురథద్విపాశ్వములగములు

రావించెఁ దండులప్రముఖభోజనసాధములు సంపన్నహృద్యములు గాఁగ
ఆ. దేఱఁ బనిచె నిట్లు తీర్థయాత్రాసంని, ధాన మాచరించి మాననీయ
మగుసరస్వతీమహాంభోధిసంగమ,స్థానమునకుఁ జనియె సవినయముగ. 145
వ. అది ప్రభాసం బనుపేరం బరఁగు నట్లందులకుఁ జని తీర్థసేవనం బనుష్ఠించి
యంతనుండియుఁ బథిశ్రాంతిప్రయాణంబుల సరస్వతిచేరువ నడచి తదీయసకల
తీర్థంబు లాడుచు నన్నపానంబుల నాసనశయనయానంబులను ధేనుకనక
రత్నాంబరాభరణాదిద్రవ్యంబులను విప్రుల నతిప్రీతులఁ జేయుచు బాలవృద్ధ
వనితాదికలాంగదుర్బలప్రాయులఁ బరిశ్రాంతు లైనయెడలఁ దడిమికొనియథేష్ట
ప్రకారంబుల శరీరస్థితి నడపింపఁ దగువారి నియోగించి మఱియు ననేకధర్మంబు
లాచరించుచుఁ గురుక్షేత్రంబునకు వచ్చె ననుటయు జనమేజయుం డాతీర్థ
విశేషంబులు వివరించి చెప్పు మనుడు వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 146
క. మును చనియెఁ బ్రభాసమునకు, ననిచెప్పితి నతని నది మహత్తరతీర్థ
మ్ము నరేంద్ర యందుఁ జంద్రుఁడు, [1]దనయక్ష్మం దీర్చుకొని గతవ్యథుఁ డయ్యెన్.

ప్రభాసతీర్థప్రభావవర్ణనము

వ. అత్తెఱఁ గెఱిఁగించెద దక్షుకన్యకల నశ్వినాద్యు లగుసప్తవింశతిసంఖ్యలఁ
జంద్రుండు వివాహం బయ్యె నందు రోహిణి రూపాతిశయవతి యగుటం జేసి
తదాసక్తుం డైనఁ దక్కటివారు వగ నొంది తండ్రికడకుం జని చంద్రుని
యన్యాయం బెఱిఁగించిన నాప్రజాపతి చంద్రునితోఁ నుగ్గడించి యది చాల
నధర్మం బింక నిట్లుసేసి తేని శపింతుఁ జుమ్మీ సముఁడవై వర్తింపుమనుటయు
నమ్మాటదెస ననాదరంబు సేసి యతండు వెండియుఁ దొంటియట్ల వర్తించిన
నెఱింగి యమ్మహాత్ముండు గోపించి [2]యఱుఁదెవులు గొను మని శాపం బిచ్చిన
నయ్యోషధినాథుండు నానాటికిఁ గృశుం డయ్యె నట్లా తెవులుచేత నతండు
పోడిమి మాలిన నోషధులు పసచెడియె దానఁ బ్రజలు డయ్యం జొచ్చి రది
చంద్రకార్శ్యహేతుకం బగుట యనుసంధించి. 148
క. దేవత లమృతాంశునితో, నీవేటికిఁ గృశుఁడ వైతి నిక్కము చెపుమా
నావుడుఁ దనతెఱఁ గేర్పడఁ, గా వారికి నతఁడు నెప్పెఁ గౌరవముఖ్యా. 149
క. విని వార లతనిఁ దోడ్కొని, చని ప్రార్థించుటయుఁ దగఁ బ్రసన్నుం డై యి
ట్లను దక్షుఁ డఖిలభార్యా, జనులయెడఁ సడవవలయు శశి సమవృత్తిన్. 150
వ. అట్లు నడచుచు సరస్వతీజలనిధిసంగమకలితం బైనతీర్థంబుజలంబుల నినుగ్నుం
డై వృద్ధిఁ బొందు వరుసన పదియేనుపదియేనుదినంబులు సంక్షీయంబును బ్రవర్ధ
నంబు నొందం గలవాఁ డని చెప్పి వెండియు. 151
క. అమవస నమవస నాతీ,ర్థమునఁ గృతస్నానుఁ డై సుధాకరుఁడు ప్రవృ

---

1 దనుక్షయము. 2 యఱుగుఁదెవులు.

ద్ధిమహితతనుఁ డగు నని యతఁ, డమరుల వీడ్కొల్పి యామృగాంకునితోడన్.

వ. వనితలకు విప్రులకు నవమానంబు సేయకుమీ యని పలికి వీడ్కొలిపె నట్లు శాపమోక్షంబు గని చంద్రుం డాతీర్థంబునకుఁ జని [1]తదీయజలస్నానంబున నాప్యాయితశరీరుం డైలోకప్రభాసుం డయ్యె నది గారణంబుగా నాతీర్థంబు ప్రభాసం బనువేఁక బ్రసిద్ధి నొందె నం దుండి యాసోహిణీసంగమంబుం డరిగి చమసోద్భేదనం బనుతీర్థంబున నొకరాత్రి వసియించి యుదపానంబునకుం బోయె దానివిశేషం బాకర్ణింపుము. 153

క. త్రితుఁ డనఁగా ద్వితుఁ డన నే,కతుఁ డనఁగఁ దపస్వినుతులు గల రావిప్ర
త్రితయము భూపాలురకును, గ్రతుదీక్ష లొనర్చి ధేనుగణముం బడసెన్. 154

వ. వడసి యొక్కట నేతెంచునెడ నయ్యేకతద్వితులు నిజభ్రాత యగుత్రితుని వంచించి తా రాగోవులఁ దొలంగ నడిచి కొనిపోవువారుగాఁ బాపబుద్ధి కుత్సహించి రాసమయంబునఁ దెరువున నొక్కవృకం బున్నఁ దద్భయంబునం దొలంగం బోయి ప్రమాదంబునఁ త్రితుండు నూతం బడిన నయ్యిరువురు నతని నుపేక్షించి ధేనువులం గొనిపోయి రమ్మునికుమారుండు నిర్జలం బైనయయ్యుదపానంబున నుండి సోమపానంబు సేసినం గాని యీదురితంబు వాయ దని తలంచి యజ్ఞసాధనంబునకుఁ బ్రతివిధులు సంకల్పరూపంబున సంపాదించికొని క్రతు వొనరించిన దేవతలు సన్నిధి సేసి హవిర్భాగంబులు గైకొనిరి సరస్వతీ జలంబు తత్కూపంబున నుద్గతంబై యాసవనపతి నుద్ధరించె నయ్యమరులు వరం బడుగు మనిన నమ్మహాద్విజుండు. 155

తే. వినుఁ డుపస్పర్శ మిందుఁ జేసినయతండు
వడయువాఁడు మహితసోమపానఫలము
వరము నా కిది యనుటయు వార లట్లు
లవుట సంప్రీతిమై నిచ్చి దివికిఁ జనిరి. 156

వ. అట్టి యయ్యుదపానంబున సేవించి వినశనంబునకుఁ జనియెఁ దత్తతీర్థంబు హీన జాతులకుఁ బొడసూపక నశించుఁ గావున వినశనం బనం బరఁగె మఱియు భూమికంబునకుఁ బోయె నది యప్సరోగీతనృత్యవిహారభూమి యగుట భూమికం బనఁ బ్రసిద్ధం బయ్యెఁ బనంపడి గంధర్వతీర్థంబునకు నేఁగె నది విశ్వావసు ప్రభృతిగంధర్వతపస్సిద్ధిస్థానం బం దుండి గర్గస్రోతంబునకుఁ జనియె నందు గర్గుండు సన్మునిసేవితుం డై చిరకాలంబు వసించె నచ్చోటు గదలి యాబల భద్రుండు.

ఆ. వినుము శంఖతీర్థమునకు నై సర్గిక, మునకు నాగధన్వమునకు ఫరుసఁ
జనియె నాగధన్వ మనునది వాసుకి, స్థాన మచటఁ దొల్లి సకలసురులు. 158

---

1 తదీయజలంబుల స్నాతుండై పూతశరీరంబున లోకప్రభాసుం డయ్యె.

వ. నాగేంద్రత్వమునకు వాసుకి నభిషేకించి రందుండి యానీలాంబరుండు నైమి శంబున కరిగె నయ్యెడం దొల్లి [1]సరస్వతి యనునేఱు దూరంబై యుండనై మిశారణ్యవాసు లగుమునులు క్రతువు సేయం దొడంగిన నాసరస్వతి వారల సంభావించుటకు మలంగి పాతీనకతంబునం దటసమీపం బయ్యె నవ్వే ళ్ప శంబు విని విస్మితుం డగుచు నాహాలాయుధుం డాతీర్థంబుఁ గొనియాడి సప్త సారస్వతంబునకుం బోయె నచ్చట మంకణుం డనుమహాముని వసించుఁ దొల్లి నలినభవుసత్రంబున నైమిశారణ్యమునులయాగంబున గయుని క్రతువున నుద్దాలకునధ్వరంబున వసిష్ఠుసప్తతంతువున గురునిసవనంబున వెండియు నొక షష్టి యాపరమేష్ఠి యజ్ఞంబున హిమవత్పుష్కరాదు లైనతత్పదేశంబు లకు సుప్రభయుఁ గనకాక్షియు విశాలయు సురతన్వయు నోఘమాలయు సువేణియు విమలోదకయు ననునామంబుల నారీవేషయుక్త లై సరస్వతి చని యజమానసకలదేవమునిసంభావన వడసె నట్టిసప్తాకారంబుల నాసంయమియా శ్రమంబునఁ బ్రవర్తించుట నది సప్తసారస్వతం బనం బరఁగె నమ్మంకణునిచరి తంబులు మఱియునుం గల వాశ్చర్యకరంబులు వినుము. 159

మంకణమహాముని మాహాత్మ్యాభివర్ణనము

సీ. అతఁడు సరస్వతి నవగాహనము సేయు చుండి యాచేరువ నొక్క తడుపు
గట్టక నీళ్లాడఁగాఁ జూడఁ దనదుశుక్లము నిర్గమించిన ఘటసురక్షి
తము సేయ సప్తభేదము లొంది యది సత్పురుషు లైరి వారు మరుద్గణంబు
నకు సంజననకారణం బైరి విను మొక్కనాఁ డత్తపస్వి వ్రేల్మాటి దర్భ
ఆ. గంటిఁ గూరయసరు గాఱిన నర్తించె, నతఁడు తపముసిద్ధి కాత్మఁ బొంగి
జగము లెల్ల దాన సంక్షోభ మొందె నిర్జరులు భీతిఁ జనిరి శంభుఁ గాన. 160

వ. కని యంతయు నెఱింగించిన నద్దోవోత్తముం డాభూదేవోత్తముపాలి కరిగి యిది యెంతటివిశేషంబు దపంబు లిట్టివే నర్తించుట మాను మని పలికి తన యంగుటంబు వ్రేలం గీఱిన నందుభస్మంబు గాఱిన నాసంయమి సిగ్గు వడి దండప్రణామంబు నేసి.

ఆ. దైవ మెల్లఁ దలఁప నీవ సమస్తజ,గంబులకును నేడుగడయు నీవ
కర్మఫలదుఁడవును గర్మప్రదుండవు, నీవ కరుణ నన్నుఁ గావు మభవ. 162

వ. అని వెండియు ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించినం బ్రసన్నుఁ డై పశుపతి యతినికిఁ దపఃప్రభావం బక్షీణంబు గా వరం బిచ్చి చనియె నమ్మహాముని నృత్యంబు మానిన జగంబులసంక్షోభంబు శాంతంబయ్యె నట్టియమ్మహా త్ముననివాసం బైనసప్తసారస్వతంబుననుండి యాసీరి యాశనంబునకుఁ బోయె వినుము తొల్లి రఘురాముని చేతఁ జచ్చినమహోదరుం డనునసురతలపునుక

---

1 యయ్యేటికి దూరం బై యుండునైమి.

యొక్క-తపస్వికాలఁ దగిలి పుచ్చ రా కున్న నతండు వేదనం బొందుచుండం గని యార్యులు సరస్వతి నౌశనం బనుతీర్థంబు శుక్రుండు దపంబుసేసినచో టందుఁ బొమ్ము నీదురితంబు వాయు ననిన మహోదరనామధేయుం డగు నా సంయమి యచ్చటికిం జనినఁగపాలంబు ముక్తం బయ్యె దానంజేసి యది కపాల మోచనం బనం బరఁగు నచ్చోటు వదలి పృథూదకంబునకుం జనియెఁ దదీయ విశేషంబు వినుము గాధియనుమహారాజునొడుకు విశ్వామిత్రుం డనునతండు.

వ. తండ్రియట్ల సకలధాత్రీశుఁ డై యుండి, దనుజమథనమునకు దండు వెడలి యరుగునెడ వసిష్ఠునాశ్రమంబునపొంత, విడియఁ బరిజనము లు వినయ మెడలి.

వ. అందు దుర్నయంబు లాచరించిన నమ్ముని కోపించి నిజహోమధేనువు నాలో కించి నీబలంబు పనుపు మనిన నది దనమాహాత్మ్యంబున నచట నావహి ల్లినభూరాకారు లగువీరులఁ బనుప వార లారాజువరూథిని మడియించిన శేషించినజనంబులు పలుగడలం బాఱి రట్లు దురవస్థం బొందునాసేనం జూచి యగ్గాధినందనుం డెల్లశక్తులకంటె దపశ్శక్తి యొక్కఁ డగుట యెఱింగి యాపృ థూదకంబునఁ దపంబు సేయుచుండ దానికి దేవపతి విఘ్నంబు సేయ మతీయు నియమనిష్ఠుం డై బ్రహ్మచేత బ్రాహ్మణ్యంబును బడసె నత్తీర్థంబుననుండి బల భద్రుండు బకాశ్రమంబున కరిగె నయ్యెడ బకుం డనుమునీంద్రుండు తొల్లి.

క. ధృతరాష్ట్రుం డనుధరణీ, పతి దన్ను నధగికరించి పలికినఁ గోపా
న్వితుఁ డై హోమ మొనర్చెను, ఘృతనరమాంసముల నతనికిం గీ డొదవన్.

ఆ. నఱుకఁబడినయడవి తెఱఁగున నతనిరా, ష్ట్రంబు సకలజంతుసముదయములు
నుదియ విన్ననయ్య నులికి యాభూపతి, యత్తపస్విపాలి కరుగుదెంచి. 167

వ. దండప్రణామం బాచరించి పెక్కుభంగులఁ దేఱంచి మున్ను ధేనునిమిత్తం బగుదుర్భాషణంబుల నింత పుట్టుటం జేసి యాసంయమికి ననేకధేనువుల నొసంగి దురితోపశాంతి యొనర్చె నట్టిబకాశ్రమంబుననుండి రేవతీరమ ణుండు యయాతంబునకుం బోయె నందు యయాతియజ్ఞంబున భోజనసమ యంబున ఘృతదుగ్ధాదులయందు విప్రుం డెయ్యది గోరిన నది యెల్ల సరస్వతి సంపూర్ణమనోరథంబు గా నొసంగుచు వచ్చె నయ్యెడ గదలి వసిష్ఠావగా హంబునకు వచ్చుఁ దత్పరిదేశంబు దొల్లి విశ్వామిత్రునాశ్రమం బతండు వసి ష్ఠునెడఁ దపోవిషయమత్సరంబునఁ గుపితుం డై. 168

సీ. అతని వధించుటకై సరస్వతి మదిఁ దలఁచిన నానది తత్క్షణంబ
సౌమ్యవేషంబునఁ జనుదెంచి నిభృత యై పనియేమి యనిన నమ్ముని వసిష్ఠుఁ
గొనిరమ్ము నాకడ కని పంచెఁ బంచిన వార లిద్ధఱతపోవై భవంబు
నకు భయ మందుచు నరనాథ యరిగి వసిష్ఠున కప్పని నెఱ్ఱెఁ దెలియ

తే. నాతఁ డవ్వాహినికి నిట్టు లనియె నన్ను, నీవు గొనిపోక తక్కిన నీకు శాప

మిచ్చు నగ్గాధిసుతుఁడు దదిచ్ఛ సలుపు, మించుకేనియుఁ గొంకక యిప్పుడైన.

వ. అని యనుజ్ఞ యిచ్చిన సరస్వతి యత్తపస్వి తనచేరువ నొకప్పుడు జపయుక్తుం డై యుండం గూలాపహరణంబు సేసి వఱుత నమ్మహాత్ముం గొనిపోయిన నతం డాంగిరసమంత్రంబుల నత్తరంగిణిం బ్రణుతించె నదియు సంప్రీత యగుచు నమ్మని విశ్వామిత్రునకు సన్నిహితుం జేసిన నతని నగ్గాధిసూనుండు వధియింప సాధనం బన్వేషించునాలోన వంచించి యాప్రవాహం బవ్వసిష్ఠుఁ దొలంగించుఁ గోపించి విశ్వామిత్రుండు శోణితవాహిని వగుమని శపించిన నొక్కసంవత్సరం బత్తటిని దైత్యసేవిత యై యుండె నత్తీర్థంబునకుఁ గొందఱుమును లేతెంచి యాదురవస్థ యాలోకించి. 170

తే. అమ్మహానది నడిగి వా ర త్తెఱంగు, దెలిసి నిజయత్నబలమునఁ దీర్పఁ దీఱె
నట్టిదురవస్థ వారలు నాత్మఁ బ్రీతి, యూనఁ జలిపిరి పావనస్నానవిధులు. 171

వ. అప్పుడు గొందఱు బ్రహ్మరాక్షసు లమ్మునులకుఁ బ్రణమిల్లి తమచేసినవిప్రద్వేషగురుజనావమానదుష్టాన్నభక్షణంబు లగుపాతకంబులు వేఱువేఱ యుపన్యసించి యే మియ్యెడ వసియించి యున్నవారము మాకు నిష్కృతి యనుగ్రహింపవలయు ననుటయు వార లాపనికి సరస్వతిం బ్రార్థించిన నమ్మహానది యరుణానదివలన నట్టితెఱం గగు టెఱుంగుం గావున నిగూఢంబుగా నరుణం దనలోనికిఁ దెచ్చి దీన మజ్జనంబు సేయు డని యనుమతి సేసిన. 172

ఆ. అజ్జలమునఁ గ్రుంకి యాబ్రహ్మరాక్షసుల్, తనుపు లచట విడిచి ధర్మపరుల
గతికిఁ బోయి రట్టు లతిగూఢ మై యున్న, యరుణతేజఁ గెఱంగి యమరపతియు. 173

వ. తాను సఖ్యంబు సేసి నమ్మించి నముచిఁ జంపినపాపంబు తదీయస్నానంబునం బాపికొనియె నట్టిపుణ్యస్థానంబునుండి యత్తాలధ్వజుండు సోమతీర్థంబునకుం జనియె .నది సోముండు రాజసూయంబు చేసినచోటయ్యెడ ననిమిషులు షణ్ముఖునకు నిర్జరసేనాధిపత్యంబునకు నభిషేకంబు సేసి రతండు తారకాదు లైనయసురులం దెగటార్చె నతనిజననాదివృత్తాంతంబు కౌరవవంశజాతుండ వగునీకు వినఁ దగుఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 174

కుమారస్వామిప్రభావాభివర్ణనము

ఆ. హరుఁడు దనదువీర్య మగ్నియం దిడిన వ, హింపఁజాల కజున కెఱుఁగఁజెప్పి
యతఁడు వనుప దాని నగ్ని గంగాగర్భ, భూతముగ నొనర్చె భూపవర్య. 175

వ. తేజోమయం బైనయాగర్భంబు గంగ హిమనన్నగంబుమీఁద సముత్సృష్టంబు సేసినఁ గనకమయం బైనశరస్తంబంబున నగ్నిసన్నిభుం డగుకుమారుం డై యొప్పె నయ్యెడ మేఁంగుకృత్తిక లక్కుమారుం గని పుత్రార్థిను లై యందఱు నొక్కపెట్ట వీఁడు మాకొడు కని పలుకుచుఁ గరతలంబుల నెత్త నప్పుడయ్యారువ్వురుచన్నులుం జేఁపిన నద్ధారకుండు చంద్రనిభంబు లైనయాననంబు

లాఱు దాల్చి స ప్తమాతృ స్తన్యపానం బొచరించిన విస్మయప్ర మోదభరిత లై వార లాశిశువు నెప్పటియెడన యునిచి ర ట్లయ్యగ్ని భవుండు గాంగేయుం డును శరజస్తుండును గా ర్తికేయుండును నయ్యె నయ్యెడకు బృహస్పతి యే తెంచి జాతక ర్మాదయ్యనుష్ఠానంబుల నిర్వ ర్తించి పోయెఁ దత్ప్రదేశంబు దనమహాను భావంబున జాతరూపమయం బై యుండఁ. 176

క. విను మక్కు మారుఁ డు త్తమ, మనఁ దగియెడుతపము దనవిహారముగా వ
ర్ధిన మొందెథా త్రిథా త్రిగ, ధనురాగమమును శ్రుతులునుదనుఁగొలువంగన్.

వ. ఒక్కనాఁ డక్కు మారుం జూచువేడుక శివుండు శైలకన్యకయుం దానుఁ బ్రకృష్టబలపరా క్రమంబులు నానా ప్రకారవదనశరీరంబులు గలుగు ప్రమథ గణంబు గొలువ నయ్యెడకుఁ జనుదెంచె నప్పుడు బ్రహ్మవిష్ణులును నింద్రాది దిక్పాలురును రుద్రాదిత్యమరుద్వసుప్రభృతిసకలసురులును గరుడగంధర్వ కిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరయక్షాదిదివ్యులును మునులును మఱియుఁ బితృ దేవతలును ననుచరసమేతు లై యేతెంచిరి మూ ర్తిమంతంబు లై యోషధి సరిత్సముద్రపర్వతంబులు నరుదెంచె నిట్లు నిజదర్శనకౌతుకంబున వచ్చిన యమ్మహాసమూహంబున కభిముఖుం డై యోగబలాన్వితుం డగు నబ్బాలుండు రా నన్నీలగ్రీవుండు నిరీక్షించి యంతర్గతంబున. 178

తే. ఉమయు నగ్నియు గంగయు నుండ నన్ను, గారవంబున నధికునిఁగాఁ దలంచి
చక్క నాపాలి కేతెంచునొక్కొ వీఁడు, సంభృతస్నేహ భ క్తివిస్రంభుఁ డగుచు.

క. అనుచుండఁగ నమ్మువ్వురు, తనతనచి త్తమున నట్ల తలఁపఁగ నది యె
ల్లను దివ్యబోధమునఁ గని, కొని యబ్బాలుండు యోగకుశలత వెలయన్. 180

వ. మూ ర్తిచతుష్టయంబు దాల్చి యన్నలువురయొద్దకు నేకకాలంబున జనినం గని యెల్లవారు నద్భుతమగ్నమానసు లై రక్కు మారుండు పదంపడి యొక్క రుం డై పోలిచి నిలిచె నప్పుడు. 181

చ. హరుఁడును గంగయుఁ శిఖియు నంబికయుం బ్రణిపాతపూర్వని
ర్భరవినయంబుతోడఁ దగఁ బద్మజుఁ జేరి మహోత్స యిక్కు మా
రురుచిరమూ ర్తికిఁ గుణగురుత్వవిభూతికి నీడు గాఁగ ని
మ్మరసి యుదా త్త మైనపద మన్న నతండు ప్రియం బెలర్పఁగన్. 182

వ. దేవహితపరుం డగుటంజేసి చి త్తంబునఁ దలపోసి వీఁడు దేవసేనకుం బతియగుం గాక యని నిశ్చయించి వారల వీక్షించి యవ్విధ మెల్లవారును వినం దెలియఁ బలికి శక్రవరుణాదులగు మేటివేల్పుల నబ్బాలునకుం జూపి వీరునీకు రక్షణీయు లని యప్పగించె నయ్యమరవరు లక్కు మారు నభిషేకంబు సేయుద మని వారి జాసనుం బురస్కరించుకొని యెల్లవారును దోడన యరుగుదేఁ సరస్వతీసమీ పంబునకుం జని సకలరత్నమయం బైనదివ్యపీఠంబు హిమవంతుండు వెట్టి నం

దాభూతపతిపుత్రునిచి బృహస్పతిహోమకార్యంబు నిర్వర్తింప నీశానవిష్ణువిధి
కాశికులు లోనుగా నమరముఖ్యు లభిషేకద్రవ్యంబులు సారస్వతజలపూర్ణమణి
కనకకలశంబులు ధరియించి గంధర్వాప్సరోగణంబులు సంగీతమంగళంబాచరింప
మహామునిప్రకరపుణ్యాహఘోషంబులు నెలంగ సుమశ్రీసరస్వతీశచీప్రముఖ
లైనపుణ్యాంగనలు దీపనలతో నేసలొలుక నభిషేకించి సమ్మోదంబున సేనాధి
పత్యంబునకుం బట్టంబు గట్టి తొల్లి తత్ప్రదేశంబున దేవతలు జలాధిపత్యంబు
నకు వరుణు నభిషిక్తుంజేసి రవ్వారుణాభిషేకంబుకంటెం గుమారాభిషేకం బొప్పె
నప్పావకసంభవునకుఁ గామదమనకమలభవశార్జిశతమఖప్రముఖు లగు సకల
ప్రభువులు దమతమయనుచగులయందు రూపగుణబలపరాక్రమాధికు లైనవారి
నేఱి భీమఘంటాకర్ణసంక్రమదండధరసహితు లగు ననేకవీరుల నొసంగి వారల
బెనసి వర్తించుటకుఁ దగినసేనాంగసముదయంబు నమ్మహితాత్మునకు మూలబలం
బుగా నొనర్చి రబ్బలంబులఁ జిత్రాభరణవర్మాయుధధరులును వివిధ ప్రకారా
కారులు నగు గజకర్ణనికుంభకుముదాదు లైన సైనికులు మెఱసి యుల్లసిల్లి
రమ్మాఁకలతో శత్రుభయంకరంబులగుచు మాతృకాగణంబులు ప్రభాసినీ విశా
లాక్షీపాలితాపురస్సరంబు లై పొలిచె నట్టియెడ. 183

సీ. శంకరుఁ డుదితభాస్కరనిభధ్వజమును వాసవుఁ డసురవిధ్వంసకరణ
పరిణతశక్తియు హరి బలవర్ధని యగువనమాలయు నగజ యెప్పుడు
మాయనివెలిపట్టుదోయిని గంగ యుజ్జ్వలసుధామయకమండలువు గురుఁడు
దీప్తదండము లైనతేయుండు మహితమయూరంబు వరుణుం డుదారరూప

తే. మైనతామ్రచూడంబును నర్థవిభుఁడు, దర్పితచ్ఛాగమును శతదళభవుండు
లసితకృష్ణాజినంబును నసమసమర, జయము నొసఁగిరి ప్రీతి నాషణ్ముఖునకు. 184

వ. ఇట్లు సిద్ధస్వరూపదీపితుం డైనయతని నాపోవక చూచుచు శంకరుండు
వీని కీవిభవంబునకు ననాయాసంబున నమరవిరోధినాశంబు గావించుటకు వలయు
నని తలంచి భూతమయం బగు మహాసైన్యంబు సమర్పించె నప్పు డింద్రాది
బృందారకులు నిజబలసందోహంబులతో నాబర్హివాహనుఁ బరివేష్టించిరి శంఖ
భేరీపణవగోముఖప్రముఖతూర్యంబులు దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ జెలంగె నట్లు
మహతి యగుదేవసేనకుఁ బతి యై యమ్మహాసేనుండు సురముఖ్యులఁ జూచి
మీ కెవ్వరినేనియుం జంపసు జెఱుపసు వలసియున్నది యట్టిబల్లిదంపుఁబగఱిం
బరిమార్చెద నని వరం బిచ్చిన వారలు బహుప్రమోదంబు నొందిరి సేన
యార్చినఁ ద్రిలోకంబులు నాదమయంబు లయ్యె నవ్వీథంబున విశాఖుని
నుత్తమపదస్థునిఁ గావించి విరించి వైకుంఠశ్రీకంఠులు నిజేచ్ఛఁ జనిరి పదంపడి
యగ్గుహుండు దేవతలు దారకాసురునివలన నలంగి యునికి యెఱింగి. 185

క. బలయుతముగ నడచిన న, బ్బలియుండు ననేకదైత్యబలములతో న

గ్గలిక నెదురు నడచెసు ద,ద్బలయుగమున కక్కజంపుభండన మయ్యెన్. 186

కుమారస్వామి తారకాసురుం జంపి దేవతలకు ముదంబు సేయుట

వ. అట్టియెడ. 187

క. తనదోరలుఁ దాను దారక, దనుజేంద్రుఁడు గార్తికేయుఁ దాఁకిన నమృతా
శనగణసమ్మదసంపా,దనుఁ డగుచును శక్తి యతఁడు ధరియించె నృపా. 183

వ. అమ్మహనీయసాధనంబున ననేకకోటిశక్తు లుద్భవించి నానాదానవప్రకరంబుల బడలువడం జేసి యుల్కాసహస్రంబుల పిడుగులతండంబుల మ్రోఁతచందం బున విరావం బొనరిల్ల నది ప్రయోగించి యమ్మహాత్ముండు మహిషత్రిపాద భృతోదరు లనుదనుజసేనాపతులం బొలియింప నిలింపసైన్యంబులు సంరం భంబున దైత్యబలంబులం దెగటార్చె నక్కుమారుండు ప్రయోగింప నాశక్తి పగతురం బిలుకుమార్చి క్రమ్మఱఁ గరతలంబునకు వచ్చు చుండె నత్తారకుం డట్లు దమవారు సమసిన నక్రోధుం డై యగ్గుహునిఁ గిట్టి బెట్టిదం బగునతని శక్త్యస్త్రంబులతాఁకునం బడియె నిట్లు జయంబు సేకొని యక్కార్తికేయుండు వెలింగె విబుధులు ప్రమోదంబు నొందిరి పదంపడి. 189

క. బలికొడుకు బాణుఁ డనియెడు, బలవదసురవల్లభుండు బాధించు నమ
ర్త్యులఁ గ్రౌంచపర్వతాశ్రయ,బలిష్ఠుఁ డయి జగములెల్ల భయముం బొందన్. 191

వ. దాని విని యమ్మహాసేనుండు.

మ. కడిమిం బోయి మహోగ్రశక్తినిహతిం గ్రౌంచంబు భేదించి యె
క్కుడుగర్వంబున వచ్చి మార్కొనిన రక్షోనాథుఁ దత్సైన్యముం
గడువేగంబున రూపుమాపి మునిసంఘంబుల్ ప్రశంసింపఁ బె
ల్లడరఁ నిర్జరదుందుభిధ్వనులు పుష్పాసార మొప్పారఁగన్. 192

వ. త్రిభువనానందకరుం డై విజయవిభవాతిశయంబున నొప్పె ని ట్లఖిలలోక సంభావనీయం బగుషణ్ముఖచరితంబు లాకర్ణించి కృతార్థుండవైతి కౌరవాన్వయ పావన యీబలదేవువృత్తాంతంబుఁ బొంతఁ బిన మతం డత్తీర్థంబునఁ బ్రతి ష్ఠితుం డైనకుమారునకుఁ బ్రదక్షిణప్రణామంబు లాచరించి యందలిపెద్దలు కుమారాభిషేకంబు సెప్పఁ జెవులపండువు సేసి. 193

ఆ. అగ్నితీర్థమునకు నరిగె నయ్యెడఁ దొల్లి, యగ్ని డాఁగియున్న నమరు లచటి
కేగుదెంచి కాంచి రిద్ధశిమాగర్భ, లీనుఁ డైనయతని మానవేంద్ర. 194

వ భృగుశాపంబునం బ్రాపించుసర్వభక్షకత్వంబునకుఁ జాలక దొలంగినయగ్ని దేవు నట్లు గని బ్రహ్మాదిదేవత లమ్మునివచనం బమోఘంబు గావున నీవు సర్వ భక్షణుం డయ్యి మాలో నగ్రపూజ్యుండ వని యొడంబఱిచి నిజస్థానంబు లకుం జనునప్పు డత్తీర్థంబు పరమపావనం బని తజ్జలంబులఁ గృతస్నాను లైరి

యందుండి యాసీరి కాబేరతీర్థంబునకుం జనియె నది కుబేరుండు దపంబు సేసి ధనాధిపత్యంబు మొద లైనవరంబులు వడసినచో టయ్యెడ గదలి యతండు.

ప్రభావతి యనుమునికన్యకమహిమాభివర్ణనము

సీ. బదరిపాచననామ పరమతీర్థమునకుఁ జనియె భరద్వాజతనయ తొల్లి
యచటఁ బ్రభావతి యసునది యింద్రుండు పతిగాఁగఁ గోరి తపంబు సేయ
నతఁడు వసిష్ఠునాకృతి దాల్చి వచ్చిన నయ్యింతి యర్ఘ్యపాద్యాదు లిచ్చి
భక్తితోఁ జేరి మత్పాణి శక్రున కిచ్చు దాన నవ్వానిక మానఁ గాని

తే. వలయుపనిఁ బంపుఁ డన్న నవ్వాలయ నమ్మ
హత్తుఁ డవి యట్ల యగుఁ గాని యతివ వీనిఁ
బక్వములు సేయు మని కొన్ని బదరిఫలము
లానితంబినిచే నిచ్చి యవుల నుండ. 196

వ. అదియును గృతస్నానయుఁ గలితధౌతపరిధానయు నై ప్రాయి నగ్ని రాఁజఁ బెట్టి యాఫలంబులు జలంబులతోడఁ గూడ నెక్కించి వండుచుండ నవి పాకం బునకు రాకయుండ వెండియుఁ దనసవరించినకాష్ఠంబులు గ్రమంబున నిడి యనలంబు ప్రబలంబు సేయఁ గాష్ఠంబులు సమసెఁగాని యారేఁగుఁబండ్లరియ వయ్యెఁ గాష్ఠంబులు గలయెడకుం బోయి తెచ్చునంత కగ్ని యాతెనేని దుష్పాకం బగు నని యామగువ తనకా లింధనంబుగా నిడి పాకంబు సేయఁ గనుంగొని పాకశాసనుం డచ్చెరు వొంది ప్రత్యక్షుం బై శుభాంగి నీదునిష్ఠాతిశయంబునకు మెచ్చితి భవదభిమతం బిచ్చితిని తనువు విడిచి త్రిదివమ్మునకు రమ్ము సర్వపాపహరం బై యీతీర్థంబు లోకత్రయప్రఖ్యాతం బయ్యెడు మనియె నమ్మహాభాగయు నాసుషేణోవిభునకు మనోరమ యై వెలసె నట్టిబదరి పాచనంబుననుండి. 197

ఆ. ఇంద్రతీర్థమునకు నేఁగె నాబలభద్రుఁ, డచట నూఱుక్రతువు లాచరించి
యనిమిషేశ్వరుండు గనియె శతక్రతుఁ, డనుప్రసిద్ధితోడ నతులపదము 198

వ. అచ్చోటు గదలి హలాయుధుండు రామతీర్థంబునకుం బోయెఁ బలుమాఱు రాజుల నెల్లను బొరిగొని పరశురాముం డతృప్తుం డై ప్రాయశ్చిత్తంబుగా నయ్యెడఁ గశ్యపసుపదర్శనంబున రాజసూయంబులు నశ్వమేధంబులు వాజిపేయంబులు ననేకంబు లొనర్చి యమ్మునీంద్రునకు దక్షిణ సమస్తక్షోణియు నొసంగె నందుండి యయ్యేకకుండలుండు యామునంబునకుం జనియె నది వరుణుండు రాజసూయంబులు నేసినప ట్టయ్యధ్వరంబునవసానంబున దేవాసురులకు సకలభూతసంక్షయకరం బగుచున్నసంగరంబు ప్రవర్తించె. 199

ఆ. అచటు గదలి యాతఁ డాదిత్యతీర్థసం, సేవనమున కరిగె ధీవిశాల
యందుఁ గ్రతు వొనర్చి యాదిత్యుఁ డుజ్జ్వల, జ్యోతిషాధిపత్యశోభి యయ్యె.

వ. వైపాయనుండును శుకుండును గృష్ణుండును జైమినియు మఱియును దేవల
జైగీషవ్యాదు లగునైష్ఠిక లనేకు లయ్యెడ నద్భుతయోగసిద్ధిం బొందిరి. 201

తే. అచటనుండి సారస్వత మునివసిష్ఠ, తీర్థమున కేఁగె నాబలదేవుఁ డధిప
యందుఁ దొల్లి నిష్ఠాతిశయంబుమై ద,ధీచి యనుమునినియమంబు లాచరించె.

వ. ఆనియమాచరణంబునకు నింద్రుండు శంకించి తద్విఘ్నకరణంబునకు నలంబుస
యనునప్సరోవనితం బుత్తేంచినఁ దదీయదర్శనంబున నమ్మునివీర్యంబు స్ఖలించిన
దాని సరస్వతి గర్భంబుగా ధరియించి పుత్రుం గాంచి తపస్వీజనగోష్ఠినున్న
యత్తపోధనుకడకుఁ దెచ్చి వీఁడు నీకొడుకు భవత్తేజంబు వృథ వోనీక యేను
వహించి కాంచితి వీనిం గైకొను మనిన నతండు వాని నెత్తికొని యాలింగనం
బును మూర్ధఘ్రాణంబును జేసి యాసరిద్వర నాలోకించి నీవు బ్రహ్మసరస్సున
జనియించితి పుణ్యనదులయందు మేటి వని సంస్తుతించి నీజలంబులం దర్ప
ణంబు సేసిన విశ్వేదేవతలుఁ బితరులు గంధర్వులుఁ దృప్తు లౌదు రని యను
గ్రహించి యిక్కడమాగుండు నీపేర సారస్వతుం డనంబరఁగుఁ బదంపడి పండ్రెం
డేం డ్లనావృష్టి యైన నయ్యాపదఁ బొంద కుండఁ బెక్కండ్రమునుల రక్షించి
వేదాధ్యయనంబులు సేయించు నని చెప్పి యొప్పగించిన సరస్వతి ప్రీత యై
తనయుం గొని చనియె నాకాలంబున. 203

క. అమరులకు నసురులకుఁ గల,హము గలిగిన బలవిరోధి యాయుధనికురుం
బము సవరించుమహోద్యో,గమునఁ బ్రవర్తించె వీరకౌతుక మలరన్. 204

వ. అట్లుద్యోగించి. 205

చ. జగముల నెందునుం బడయఁ జాల కతండు దధీచియస్థులం
దగియెడునాయుధంబు లగుఁ దత్పరతం జని వేఁడ నాతఁ డి
చ్చు గురుతరాక్షయోజ్జ్వలయశోనిరతుం డని పంపఁగా నిలిం
పగణము వోయి వేఁడిన నృపాలక యిచ్చె నతండు ప్రీతితోన్. 206

వ. ఇచ్చి యతం డవ్యయలోకంబున కరిగె నమరవరుండును దదస్థుల వజ్రా
యుధంబు నొనర్చి పేర్చె నంత నాసారస్వతుండు ద్వాదశవార్షికం బగు
ననావృష్టిదురితంబునఁ దన్నుం జేరి పిన్న యనక విద్యావిశేషకలితం బైనగౌర
వంబున శిష్యత్వంబు భజియించినయమునవదివేవురు మునుల సరస్వతీప్రభావ
జనితం బగునన్నంబున రక్షించుచు వేదంబుఁ జదివించె నాసారస్వతతీర్థంబున
నుండి యాసంకర్షణుండు వృద్ధకన్యాశ్రమంబునకుం బోయి నయ్యెడ గర్గవంశ
వర్యుం డగుఖని యనుతపోధనుంచు. 207

తే. పరమతపమున నొకకన్యఁ బడసి పెంచి, దివమునకు నేఁగె నది తపస్నిరతఁబూని
పతి వరింపంగ నొల్లక బ్రహ్మచర్య,మున వెలింగి యయ్యాశ్రమమున వసించె.

వ. పదంపడి యత్యంతవృద్ధయై పరలోకగమనంబు గోరె నప్పుడు యదృచ్ఛాసన్ని

హితుం డైనవారదుం డక్కన్యక కిట్లనియె. 209

క. విను పాణిగ్రహణము సే,యనివనితకుఁ బుణ్యలోక మప్రాప్యము గా
వున నేయుపాయమున నై,నను దగియెడువరు వరింపు నలినదళాక్షీ. 210

ఆ. అనిన నిజతపంబునర్ధంబు లంచంబు, గాఁగ నిచ్చి యదియు గాలవాత్మ
జుని వరించె నతఁడు సుదతితో సమయంబు, పలికికొనియె ధరణిపాలవర్య. 211

వ. సమయంబు నేకరాత్రసహావాససమ్మతికలితం బట్లు పాణిగ్రహణసంస్కారవతి యై యావృద్ధకన్యక దైవయోగంబున నారాత్రి మనోహరయౌవనయుఁ బర మానులేపనమాల్యాంబరభూషణాభిరామయు నయ్యె నమ్మునియుఁ బ్రీతుండై యన్నాతిసంగతి నన్నిసి గడపెఁ బ్రభాతంబున నన్నితంబిని యతని కిట్లనియె.

తే. ఒక్కరేయి నీపాల నాయునికిగాఁగఁ, బలికికొన్నార మది నెల్లె నలఘుచరిత
పోయి వచ్చెద నని దివంబునకుఁ బోవ, నుత్సహించె నమ్మని మది నుమ్మలింప.

వ. ఇట్లుత్సహించి యిత్తీరంబున దేవఋషిపితృతర్పణపరుం డై యొక్కానాఁ డుప వసించినవాఁడు పంచాశద్వత్సరపరిపూరణీయం బగునైష్ఠిక బ్రహ్మచర్యఫలంబు వడయువాఁ డని పలికి తనువు విడిచి దివంబున కరిగెఁ గురువంశోత్తమా య యొక్కడ నారేవతీపతి శల్యుండు రణంబునఁ బాండవులచేత నిహతుండగుట విని వగచుచు నచ్చటికిఁ జేరువ యగుశమంతపంచకంబునకుం జని యందులమునులఁ గురుక్షేత్రవిశేషంబు లడిగిన వార లతనికి నది ప్రజాపతియు త్తరవేది యనియు ను సమస్తదేవతలు నందు వరిష్ఠంబు లగుసత్రంబు లాచరించి రనియును దానిఁ గురుం డనురాజు దున్నుటంజేసి దానికిఁ గురుక్షేత్రం బనునామంబు గలిగె ననియు నెఱింగించిన నయ్యేకకుండలుం డాభూమీశ్వరుఁ డేమిప్రయోజనంబు నకు దున్నె ననుటయు నాతపోధను లిట్లనిరి. 214

కురుక్షేత్రప్రభావాభివర్ణనము

సి. ఇందుఁ బుట్టినజను లెల్లను దుదిఁ ద్రిదివంబున కరుగంగ వలయు నని మ
నంబునఁ గోరి యన్నరపతి దున్నంగ నింద్రుఁడు ననుదెంచి యేల యిచటఁ
దునియెద ననిన నమ్మనుజాధిపతి తనకోర్కి నెప్పిన గేలిగొనుచుఁ జనియెఁ
బలుమఱు నద్దేవపతి వచ్చి వెండియు నుల్లసమాడుచు నుండు [1] నతని

ఆ. నతఁడు నిష్ఠ గుంద కనిశంబు దున్నంగ, వరముఁ బ్రీతి నొసఁగువాఁడు గాఁగ
నమరు లెఱుఁగ నిశ్చయము సేసి యాశక్రు, డచటి కేగుదెంచి యతనితోడ.

వ. ఈపుణ్యక్షేత్రంబున నిరాహారు లై దేహంబు విడిచినవారలకును నిందు సమ రంబు సేసి సమ్యక్ప్రకారంబున మృతిఁ బొందినసమస్తజంతువులకును సురలోక ప్రాప్తి గలిగెడు మని వల్క [2]నిజస్థానంబునకుం జనియె నట్లు చను చుండి యాశతమఖుఁడు సంభావనాతిశయంబున. 216

---

1 నతఁడుఁ, దనదునిష్ఠ. 2 దివికిం జనియె.

క. గాలిఁ గురుక్షేత్రంబున, ధూలి తనువుఁ జెంది నరునిదుష్కర్మములం
దోలి యతనికి ధరిత్రిం, దూలి [1]మధుకలీల మై నతులగతి యొసఁగున్. 217

వ. అని నిర్దేశించినఁ గురునృపాలుండును గృతకృత్యుం డై సంతోషించె ననిచెప్పుటయు నాప్రలంబవైరి ప్రమోదభరితుం డగుచు మెలంగి యశ్వత్థమధూకామ్రబిల్వాదిభూరుహోపశోభితం బైననిజపూర్వాశ్రమంబుఁ గనుంగొనియిది యెవ్వరియాశ్రమం బని యడిగిన నమ్మును లియ్యెడఁ దొల్లి విష్ణుదేవుండు దపంబునేసినచోటు ఋతీయు శాండిల్యప్రభృతు లిందు యోగసిద్ధిం బొందిరనిన విని యయ్యాశ్రమంబుఁ గొనియాడి తత్పరిదేశంబున బహిర్గపరివారంబునెల్ల వీడుకొల్పి యొక్కపుణ్యాచలం బెక్కి దానితటంబున సమస్థలంబున మునిజనసహితంబుగ నాసీనుం డయ్యె నాసమయంబున నిచ్చటికి జటామండలకలితుండును శుకచీరచ్ఛాయాసుందరుండును గలహప్రియుండును నగునారదుండు హేమదండంబును మణికమండలువును గచ్ఛపవీణయుం బొలుపుమిగుల నేఁగించిన నెల్లవారలుం బ్రత్యుత్థానప్రణామంబు లాచరించి సుఖోపవిష్టుం జేసి పరివేష్టించి రాదేవమునిం గొల్చియుండి యబ్బలదేవుండు. 218

క. కురువృత్తాంతం బడిగినఁ, గర మేర్పడఁ జెప్పె నతఁడు గాంగేయుండున్
గురుఁడును గర్ణుఁడు శల్యుఁడు వరుస ననిం దెగుట కౌరవక్షితినాథా. 219

వ. ఋతీయును మృతు లైననృపకుమారాద్యోధవీరులం జెప్పి పదునెనిమిదివసంబులఁ జెల్లినసంగరంబు తెఱుంగును సంక్షేపరూపంబునఁ దెలియఁ బలికి దుర్యోధనసైన్యం బంతయు సమయుటయు నందుఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు బ్రదికిపోవుటయు నన్నరపాలుఁ డోడి పాఱి ద్వైపాయనహ్రదంబు సొచ్చి జలంబుల సంస్తంభించి డాఁగుటయు నది పాండవు లెఱింగి సపరివారంబుగఁ జనుదెంచి యమ్మడువుఁ జుట్టుముట్టి బెట్టిదంపుమాట లాడుటయు దానం గనలి యమ్మనుజవరుండు మడువు వెడలి వచ్చుటయు నెఱింగించి బిరుదుమగ లగుప గతురు పెక్కండ్రు పొదివికొని యుండం గురుపతియు నుక్కు దక్కక యున్నవాఁ డద్దండితనంబుఁ జూచిన మెత్తు వీ వని యుగ్గడించి. 220

చ. అతనికి భీమసేనునకు నాహవ మయ్యెడు నొంటిమై మహా
ద్భుతబలశౌర్య [2]ధైర్యములఁ బొల్చుభవత్పరిశిక్షకులక్ సుశి
క్షితులఁ గనుంగొన దలఁపు చిత్తమునక్ మొలతెంచునేనిఁ బొ
మ్మతులగదాకృతోజ్జ్వలవిహార ముదారనిరూఢి నొప్పెడున్. 221

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రునిం దక్కటిమునులను వీడ్కొని యచలంబు డిగ్గి యభ్యంతరపరిజనంబుల నిజపురంబున కనిచి యన్నిలాంబరుం డరదంబు సమీపంబునకుఁ జని సరస్వతి నాలోకించి. 222

---

1 యమరలీలమై. 2 ధుర్యులన.

చ. అరయఁగ మేటిపుణ్యనదులందు సరస్వతి సౌఖ్యసంపదల్
నరులకుఁ గల్గు నిజ్జగమునం బరలోకమునందు నీసరి
ద్వార నొకనాఁడు సేరినను వాసవముఖ్యసమ స్తదేవతా
వరులును నిందు మేల్ వడయవత్తురు సంస్మృతి సాలు సిద్ధికిన్. 223

తే. అనుచుఁ బలుమాఱు చూచుచు నధికభ క్తి
మోమ్మోఁగేలు శిరంబున మోపికొనుచుఁ
బుణ్యతమనిజమూ ర్తి విస్ఫూ ర్తి మెఱయ
నమ్మురారాతిపూర్వజుఁ డరద మెక్కి. 224

వ. అతిత్వరితగమనంబున ద్వైపాయనహ్రదంబునకుఁ జనుదెంచె నయ్యోడ. 225

తే. ధర్మపుత్రాదులును సుయోధనుఁడు నతని
గన్న తెఱఁ గాంబికేయుండు విన్న తెఱఁగు
నధిప మును చెప్పినాఁడ న ట్లున్న రేంద్ర
కుంజరుఁడు విని యి ట్లను సంజయునకు. 226

పాండవదుర్యోధనులు ద్వైపాయనహ్రదంబు విడిచి పొలికలనికిఁ బోవుట

క. బలభద్రుఁడు సనుదెంచిన, నలఘుగదాస్ఫురితభుజసహాయత్వసము
జ్జ్వలుఁ డగుమత్పుత్రునకుం, దెలివి మిగులకున్నె రణము తెఱఁ గెట్లయ్యెన్.

క. అనుటయు నతఁ డి ట్లను న,జ్జనపతికి హలాయుధుండు సనుదెంచిన నె
మ్మనము దెలివొందె మూఁపులు, దనరె మొగం బలరె నీదుతనయున కధిపా.

వ. ఇట్లు ప్రీతుం డై యాతండు ధర్మనందనుం జూచి సమంతపంచకంబు ప్రజా
పతియుత్తరవేది యనఁ బ్రసిద్ధం బైనపుణ్యస్థలం బయ్యెడం బ్రథనంబున నిథ
నంబు నొందినవారికి సద్గతి యగుట ధ్రువం బని విందు మెప్పటిపొలికలనికిం
బోవుద మనిన నతం డాద్వైపాయనహ్రదం బాసీమలోనిది గామి యెఱుంగుం
గావున నమ్మాట కియ్యకొని తదభిముఖుండై పోవ నాదుర్యోధనుండును గదా
కలనంబున నంసపీఠంబు పొలుపార మత్తగజేంద్రయానంబున నమరప్రస్తు
యమానుం డగుచుఁ జన శంఖభేరీప్రముఖతూర్యస్వనంబులు సెలంగె నిట్లు
పాండవపరివృతుం డై యచటికి నీకొడుకు నడచి యమ్మసమున్నజ్జ్వలుం డై.

క. నిలిచిన సకలజనులు నెడ, గలసి బలసి నిలిచి రపుడు గదయుఁ బసిఁడిగ
త్తళము మెఱయ నతనియెదురఁ, జెలువొందె బకారి హేమశిఖరియుఁబోలెన్.

చ. కనుఁగొని దర్పమంథరము గా నతఁ డి ట్లనుఁ బొండవాగ్రజ
న్మునకు వడిం బెనంగఁగ సనుం బవనాత్మజుఁ జూచు వేడ్క ని
జ్జనతతి యంతకంత కిటు సందడి గాఁ దనయిచ్చఁ గ్రమ్ము దెం
చునొ యుపవేశనిశ్చలతఁ జూచిన మే లఖిలప్రియంబుగన్. 231

వ. అని భూపాలుర నెల్ల నాలోకించినం బొంచాలాదు లగునయ్యందఱను ధర్మ
నందనుండు గూర్చుండ నియోగించి బలదేవజనార్దనసహితంబుగఁ దాను

నాసీనుం డయ్యె నమ్మహీనాథమండలంబున సితప్రభుం డైనయన్నీలాంబరుండు తారకామధ్యవర్తి యై మెఱయుమృగాంకు ననుకరించె నట్టియెడ భీమసేనుం డును దుర్యోధనుండును. 232

సీ. ఆభీలగర్జనశోభితదేహు లై యుద్భటవృషములయొప్పుఁ దాల్చి
రోషమహావిషభీషణవదను లై చండోరగంబులచంద మొంది
మదసముజ్జృంభితమండితాకార లై భద్రద్విపంబులపగిదిఁ బొల్చి
చారుగదాశృంగసందీప్తమూర్తు లై మహితపర్వతములమాడ్కి మెఱసి

ఆ. వాసుదేవయుగము వరుణద్వ్యయంబు వై, శ్రవణయుగ్మకంబు రామయమము
వోలె దర్శనీయలీల వహించి యం, భోధియుగళ మనఁగఁ బొంగు మిగిలి. 233

వ. ఒండొరులం జుఱుచుఱుం జూచుచుఁ బరస్పరహృదయవిదారణంబు లగు దారుణభాషణంబు లెసఁగ శుంభదవష్టంభంబునం బొలిచి నిలిచి రనిన విని యాంబికేయుండు. 234

క. తనుఁ బదునొకఁ డక్షౌహిణు, లనూనవిభవమునఁ గొలువ నఖిలనృపులుఁ బం
చినపని సేయ నెగడునా, తనయుం డేకాకియుం బదాతియు నయ్యెన్. 235

తే. సకలధరణికి నాథుఁ డై సంపదలకు, నెల్ల భాజన మగు కౌరవేంద్రుఁ డనద
తనముదోఁపంగగదఁ జేతఁ గొని విసిళ్ళ, యమునఁబోరికినమరెనే యక్కటకట.

వ. ఏ మనం గలదు సంజయా యైవంబ నేర్చుం గాక యని పనివి యూరకుండె న ట్లున్న యమ్మానవపతికి సూతసూనుం డి ట్లనియె. 237

క. నీసుతుఁడు సమరవిషయో, ల్లాసంబున నంగకంబులం బొం గారం
గా సుస్వరమున నాకుం, తీసూనునిఁ బిలిచె నుద్ధతిక్ రణమునకున్. 238

వ. అయ్యవసరంబున. 239

క. ఊర్వీవలయము వడఁకెను, బర్వము గాకయును రాహు భానునిఁ బట్టెం
బర్వతము లురిలె వఱిళులు, సర్వదిశల నఱచె నభము శర్కర గురిసెన్. 240

వ. మఱియు నిర్ఘాతపాతప్రభృతిమహోత్పాతంబులు గలిగె వాని నెల్ల నను సంధించి గంధవహానందనుండు గాంధారీనందనుం జూపి ధర్మనందనున కి ట్లనియె. 241

సీ. అక్షమంబున గెల్వ నగు నాకుఁజూపఱు గొనియాడఁ బోరాడి కూల్చి తొడలు
పొడిసేసి యిన్నిచుఁ బొలియింతు మద్గదాదండసముద్దండ లౌవిభూతి
యవధరింపుము వీనియాయువు దెగటాఁ తె నిక్కులపాంసను నిట్టు లేను
గదిసియుఁ గ్రమ్మఱఁ గరిపురంబునకుఁ బో నిత్తునే ధృతరాష్ట్రుఁ డింక వగలఁ

ఆ. బొగులువాఁడు గాక పోడిమితో నుండు, వాఁడె వీఁడు మనల వాలి పఱుపఁ
దొల్లి పడినపాటు లెల్ల వెలారింతు, నధిప నీమనమున హర్ష మెసఁగ. 242

వ. అని పలికి దుర్యోధనాభిముఖుం డై. 243

క. నెఱి మూలి వీరి నీతఁడు, పఱిచినపాటులకుఁ దగినఫల మగు నని యి

త్తెఱఁగునకు నియ్యకొని చూ,పఱు వొగడఁగ నిన్ను నిపుడ పడవై చుటకున్.
తే. అమరి యున్నాఁడ నాబారి కగ్గ మైతి, పడుదుగా కింక నీకు నెక్కుడకుఁ బోవ
వచ్చు ననవుడు నిది యేల పెచ్చుపెరిఁగి,యూల మెడసేసి యనిలజ ప్రేలె దిట్లు.
ప. అని కురువిభుండు వెండియు ని ట్లనియె. 246
క. పలుకుల వెఱపించెద వా, కొలఁదియె దుర్యోధనుం డకుంఠితబాహా
బలుఁడిదె యవలీల నిరుం, బొలియించెడిఁ బలుకు లుడిగి పోరాడు ధృతిన్.
శా. ప్యూహాభావము సూచి న [1]న్నసదుగా నూహించెదో భీమ మ
ద్బాహాచండిమసారదుర్దమగదాదండంబు దృష్ట్యగ్నిచ
ద్దేహోల్లాసము నెట్టు దీనవశకుం దే నోపునో చూడుమీ
యూహా పుట్టెడు లాఁతిచూపఱుకు హాహా పుట్టు మీవారికిన్. 248
ఉ. నాకెదురై పినాకియుఁ బినాకము పట్టక యుద్ధతిఁ గదా
భీకరవృత్తి చూపుటకుఁ జేర్చిన నెక్కుడు వేర్చి చీరికిం
గైకొన కే పడంచి భుజగర్వసమున్నతి నిర్వహింతు నీ
కేకడ డాఁగ వచ్చు గద నే నని సేయుటకుం గడంగినన్. 249
వ అని మఱియును. 250
క. గదఁ గయ్య మెన్నఁడొకో చే,యుదు భీమునితోడ ననుచు నుల్లంబునఁ గో
రుదు నెప్పుడు నిప్పుడు నా, కది యెనవేఁ విధికృతిం గృతార్థుఁడ నైతిన్. 251
వ. నీ విటు చక్కఁ నయి రమ్ము. 252
చ. అన విని యెల్లవారు భవదాత్మజు మెచ్చి నుతించి రయ్యశో
ధనుఁ డరిపీరు లట్లు ప్రథితంబుగఁ దఁ బొగడం బ్రమోది యై
వినుచుఁ బ్రవర్ధితం బయినవీరగుణంబున నుల్లసిల్లె నా
తనిపయి భీముఁ డుద్యతగదాస్ఫురణఁ నడచెఁ నరేశ్వరా. 253
వ. అప్పుడు కుంజరబృంహితంబులును హయహేషలునుం జెలంగె నిట్లు తన
మీఁద నడచువడముడిం జూచి నీకొడు కదల్చుచు గదాసముల్లాసంబు భాస
మానంబుగ వీఁక నెదురొక్కాని తాఁకిన.

భీమసేనదుర్యోధనులగదాయుద్ధము

సీ. చండగదాపరస్పరఘట్టనంబుల మింటఁ బె ల్లడ రెడుమంటగములఁ
బరమఘోరము లగు పదతాడనంబుల నొలయువసుంధరాచలనములను
నుద్భటక్రోధసముద్రేకములఁ జూడ్కు లం దుల్లసిల్లెడునరుణరుచుల
దారుణధ్వను లగు తర్జనలీలలఁ బరఁగుపర్వతగుహాప్రతిరవముల
తే. ననిమిషులదృష్టు మిఱుమిట్లు గొనఁగ భుజగ
పతియుఁ గూర్మంబు సంకటపడఁగఁ దరణి

---

1 న్నసుదుగా.

కిరణములు వెల్కఁ బాఱి దిక్కరులు బెదర
నొప్పె నత్తోలితాకు మహోగ్ర మగుచు. 255

వ. ఇట్లు తలపడి మండలప్రచారవివిధప్రకారంబులఁ బుడమికిం జిత్రగదాసారణ బహుభంగుల నింగికిఁ గ్రొత్తయై ప్రాలయం దమలాపును వేగంబును నేర్పును దర్పంబును జూపఱకు వెఱఁగుఁ బుట్టింప నంతకంతకు నెక్కు డగు మదంబులం బొదలెడు బాహుదండంబుల బలనైపుణంబు లగ్గింపఁ బేర్చు బీకంబుల నొండొరులసంరంభంబుల సరకుగొనక యక్కురుపాండవపుంగవులు జంభవాసవులచందంబునం బెనంగినం బలుదెఱంగు లైనగదాప్రహతులం దునియలుఁ బటియలుఁ దుమ్ములై సీకంబులు కత్తళంబులు ధరాతలంబు నం దొఱంగె నట్టియెడ. 256

మ. ఒకది క్కుద్ధతిఁ బూన్చి యొండుదెస వ్రేయుఁ మేను వంచించి వ్రే
తకుఁ దప్పఁ వడివ్రేయు నొడ్డనమునం దప్పించి వేగంబు గుం
దక నొప్పించుఁ జలం బెలర్పఁగ గదాదండంబు దూలించుఁ బొం
డుకుమాసుం డుఱ కట్లు కౌరవవిభుండుం గేలి సల్పుం దగన్. 257

వ. మఱియును శిక్షావిశేషంబులు వెలయ నుల్లసిల్లి. 258

మ. గదతోడ్త గద చుట్టి రాఁ దిగుచుచుఁ గం డొప్ప లంఘించి మా
ఱుచేసల్ గెకొనుచుం గడంగి పలుమాఱుం దాఁకుచుం బాయుచుం
బదబాహాకటిమధ్యవక్షముల సంభావ్యత్వరాచిత్రితో
న్మదనానాగతరేఖలఁ మెఱయు భీమత్వత్సుతుల్ దీప్తు లై. 259

ఉ. తప్పినయప్పు డ్రేటు దముఁ దాఁకినయప్పు డనేకభంగు లై
యొప్పులు బల్పులుఁ మెఱయ నుల్లములఁ సకలాంగకంబులం
[1]గప్పఁ దలిర్చుకోపములఁ గ్రమ్మెడురక్తములఁ సురవ్రజం
బప్పటి కప్డ విఁత యగు నచ్చెరు వొందఁగఁ బోరి రేపునన్. 260

వ. ఆసమయంబున. 261

సీ. వితతవీరాగ్రహావేశాదిదర్పితచిత్తు లై యొండొరు నొత్తరించు
నుగ్రమహోద్ధతి నుద్భటాటోపతీవ్రను లగు సమరవిభ్రమము లంగ
సంగతంబులు గాఁగ జయవాంఛ నాత్మరక్షణములవలనినైపుణము లెడలు
టయు ననర్గళనిరూఢప్రహారంబు లందంద [2]బెట్టిరువురయందు సూడు

తే. పడఁగఁ దాఁకిన శోణితప్రసరణంబు, నిరతిశయ మైన వెడ సోలి నిలిచి గదలు
వామకరములసూఁదియు వారు మగుడఁ,బోరి కెలయుట నిర్భరాద్భుతముసేసె. 263

వ. ఇట్లు ధైర్యధురోత్సాహంబులం బొదలి.

శా. రా ద్రోల్గాసము మూర్తిసంకలనఘోరం బై పొరిం బేర్చె నా

---

1 గప్పు దలిర్చు. 2 బెట్టిరువురు సందు సూడు.

సు ద్రి క్తం బగునూత్న ర క్తమున మగ్నోన్మగ్నతం బొల్చి త
ర్జద్రూపోగ్రగ వాయుగంబు విసరత్సంధ్యాంబుదవ్యంవ్యభా
స్వద్రేఖాలలితంబు చెన్నువడ నెక్కా వారిద్ధ్వనుం బోరఁగన్. 264

క. సుర లచ్చెరువును మెచ్చును, బిరికొనుచి త్తములతోడఁ బెద్దయుఁ బ్రొ ద్ది
య్యెరువున గెలుపోటమి తెఱఁ, గరసి నిరూపింప నేరరైరి నరేంద్రా. 265

తే అప్పు డప్పుడ తలపడినట్టు లప్పు, డేచి విలసిల్లు మేనులయెట్టి చెలువు
గలయఁ బూచిననడ మ్రోదువులఁదలఁపఁ,బట్టు గా నొప్పె నధిప నీపట్టిదోయి.

వ. ఇవ్విధంబున నొండొరులకు వట్రపడక యమ్మేటిమగలు సాటోపసంరంభం బులం బెనంగి రందు గాంధారీనందనుండు వలపలించి చుట్టుకొని రా నది సరకు సేయక బకవైరి దాపలించి తిరిగినం బెరిఁగినయీరసంబున నుల్లసి తుం డై యాభూవల్లభుం డతనిబరియొముక లగల వ్రేసిన నవ్వీరుం డక్కా రవపతికరంబుతో నగ్గద బీఱువోవ వ్రేయం బాయక మగుడం బూన్చి సారించినం దోరంపుమెఱుంగు లెసఁగం జెలంగుశబ్దంబులు నింగి ముట్ట బెట్టి దంబు గఁ దా వెరవునం దిరిగి యద్ధరణీశుండు శిరస్తాడనంబు నేసెఁ జేసినం గొంతేయుండు గంపింపమి యక్కజం బై యుండె నంత నగ్గలం బగునలుక నవ్వాడముడి పుడమిఁ జేనివెడఁదయురం బుపలక్షించి లాఘవఘూర్ణంబుగ గదా దండంబు ద్రిప్పి వైవ నాతం డది మేనిసుసులునం దప్పింప నది యిల చలింపం బడిన నస్సుసులు తెఱపిన యుటకి యద్భుతవేగుం డగు నవ్వాయు పుత్రుండు గద పుచ్చుకొని తిరుగుసందున దుర్యోధనుండు తదీయవక్షఃస్థలంబు దారుణ ప్రహారంబున నొప్పించిన నతండు పాండవ పాంచాలుర చిత్తంబులు దూల సోలియు నాలోనన తెలివొంది బలవిక్రమంబులు మెఱయ నమ్మేదినీపతి పార్శ్వ భాగంబు బె ట్టడిచిన మ్రోఁకరిలంబడియును వీఁక చెడక యెగసి యజ్జగతిపతి తన్ను నగుచు నార్చుపగతురు సిగ్గువడ నగ్గలికసొంపు పొంపిరివోవఁ బకన తనయుఫాలకర్ణమధ్యప్రదేశంబు పటుప్రహతిం బగిల్చిన నొల్లంబోయి శీఘ్రిం బునం జేతి యమ్మహాబలనందనుండు గండతలంబునం దొరుఁగు నెత్తు రను మదంబున మత్తకరి ననుకరించుచుఁ దుండంబుచందంబునం జెలు వొందుగద యల్లార్చి వేర్చి వ్రేటుగొనిన మెడకెలసు దాఁకి నీకొడుకు మహోపవనపతితం బగు సాలంబుపోలికిం గూలినం గని ధర్మపుత్రప్రముఖులు ప్రమోదంబు నొం దిరి గ్రక్కున లేచి కాలాకారుం డై ధాత్రీనాథుఁడు చిత్రభ్రమణంబుల వెగడుపఱిచి పలుప్రేటుల నొప్పించినం గిమ్మీరవైరి వసుధం ద్రెళ్లుటయు నది సావుగాఁ గొని యక్కురుసింహుండుసింహనాదంబు సేయ నవ్వాయుసుతుండు సావమి యొఱిఁగి యాభూపతి పెనంగుభంగియుఁ గనుంగొని మెచ్చి సురప్రకరం బులు పుష్పవర్షంబు గురియం బరులకుం భయం బొలసె నంతం దెలిసి భీమ

సేనుం డుద్వృత్తలోచనుం డై వీరావష్టంభంబునం బొలిచె నప్పుడు సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ననకులసహదేవు లే మేమి యని సుయోధను సంగ్రామంబునకుం బిలిచిన విని యావృకోదరుండు వారల వల దని వారించి విగతఖేదుం డగుచు నాకేశుండు నముచిం దాఁకినతెఱంగున రారాజుం దలపడి బహుచిత్రగతులం జరింపం జూచి సవ్యసాచి జనార్దనున కి ట్లనియె. 267

శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునుతో భీమదుర్యోధనులతారతమ్యంబు చెప్పుట

క. భీమని సుయోధనునిసం, గ్రామంబు తెఱంగుఁ జూడఁ గా నెవ్వరియం
దేమే[1] నధికతఁ దోఁచెడి, నీమది నున్నట్లు చెప్పు నీరజనాభా. 268

చ. అన విని శౌరి యిట్లనియె నర్జునుతోడ గురూపదేశసం
జనితసమన్వయంబు సదృశంబ తలంపఁగ నిద్దఱుండుఁ బా
వనిమెయి లావు పెద్ద కురువల్లభుఁ డారయఁ గౌశలంబు పెం
పున నధికుండు దత్పరతఁ బూని [2]శ్రమం బధికంబు సేయుటన్. 269

ఆ. లావు [3]గలిగి మొక్కలమ్మునఁ గీచకా, రాతి సొచ్చి ధార్తరాష్ట్రు వెరవు
వలన నొచ్చుచున్నవాఁడు గావున ధర్మ, సంగరమున నరిసి జయము గొనుట.

వ. అన్యాయంబునం జంపువాఁ డింతియ మాయలు గలపగ మాయాప్రకా
రంబులం బరిమార్చుటయ తగు నింద్రునివృత్రవధవ్యాపారంబు వినమె
జూదంబునప్పు డనిలసుతుండు సుయోధనుతోడలు విఱుగ నడుచువాఁడ నని
ప్రతిన వట్టినవాఁ డవి యట్లుండె గదాయుద్ధంబు నాభికి దిగువ యైనశరీర
భాగంబు నొప్పించుట ధర్మంబుగా దది యొండుమైఁ [4]గండడఁచి మఱి పరిభవ
రూపంబుగ నూరుభంగంబుసేసి ప్రతిజ్ఞ నెఱిపువాఁ డిది తలంపునం బెట్టక
పెనంగెనేని ధర్మనందనునకు ధైర్యంబు దెచ్చు నట్లగుటఁ బూనికిపేర నూరులు
భంజించి వధియించుట తప్ప నొం డుపాయంబు లేదు ధర్మనందనునివలన
మనకు భయం బావహిల్లె నెట్లనిన భీష్మద్రోణప్రముఖబలవదరాతులం బోఁయిం
చుటంజేసి జయంబును యశంబునుం జేకుఱి యున్నయెడ నవి సందిగ్ధంబు
లైనయట్లు గా నొకని జయించి సామ్రాజ్యంబు గొను మని దుర్యోధనుతోడం
బలికి యతనితోడ గదాసమరంబునకు భీమసేనుం జొనిపె నింతనిర్బుద్ధి యగునె
హతబంధుమిత్రపరివారుం డై రాజ్యంబునం దాస విడిచి మడువు సొచ్చిన
వాని వెదకి వెలార్చి యొక్కటికయ్యంబునకుఁ బిలుతురే పదుమూఁడు వత్సరం
బులు మత్సరాధికుం డగునగ్గాంధారేయుండు భీము జయించుట కయిగదా
[5]పరిశ్రమం బాచరించె నూర్ధ్వతిర్యగ్గతిసముల్లాసంబున మెఱయుచున్న వాఁ డీ
భీమునకుం బెద్దకాలం బేని శ్రమంబు లే దిమ్మహాభాగుండు ధర్మంబు దొఱంగి

---

1 దేమెయి నధికతఁ దోఁచెను. 2 శ్రవ. 3 గలిమి. 4 గదసారించి పరిభవ. 5 పరిశ్రవం.

యైన నిక్కులపాంసనునిం బిలుకుమార్వ కున్న నింక నించుకసేపునకుఁ దాన తెగుఁ దెగిన మీకు నెల్లనిప్పాపాత్ముండు రాజగుట కోర్వవచ్చునే యనుటయు.

క. విని క్రీడి యపుడు మారుత,తనయుఁడు ధనుఁ జూడ నూరుతలము కరతలం
బున నప్పళించె నతఁడును, గనికొనియెను సన్న యగుటఁ గౌరవముఖ్యా. 272

వ. కనికొని యధర్మం బైన నూరుభంగంబు సేయు మని కృష్ణానుమతి జిష్ణుండు వనిచె నాకు నొండుమెయి నెట్లునుం బగతుపాటు లేక తక్కినే నవ్విధం బాచరింతున కాక యని మనంబున నిశ్చయించి వివిధగతులఁ జరియింపం గురుపతియు బాహుచిత్రప్రచారంబుల నుల్లసిల్లఁ దత్సంగ్రామం బామిషార్థిగరుడద్వ్యయసమరంబున దర్శనీయం బై యుండె నట్టియెడ. 273

ఆ. పాండురాజసుతుఁడు పటుతరోల్లాసి యై, వైచుటయును ధరణివల్లభుండు
[1]తొలఁగ దాఁటె రయముదలకొనిగదఁబుచ్చి,కొనియె నాబకాంతకుండు నుఱికి.

దుర్యోధనుఁడు భీముగదాదండమునఁ దొడలు విఱిగి పడుట

క. ఆలోనం గురుధరణీ,పాలుఁ [2]డడరి వ్రేయుటయును బవనసుతునిమై
సోలె నది గానఁ డాపతి, కేలీవిభ్రమము దోఁపఁ గ్రేళ్లుఱికె నృపా. 275

చ. ఉఱికినఁ దేఱి పై కుఱికి యుగ్రత భీముఁడు వ్రేయ నవ్విభుం
డుఱక మహాద్భుతస్ఫురణ నూర్ధ్వపరిభ్రమణంబు నేసినం
దెఱపి యతండు గాంచి సముదీర్ణరయంబున వైచెఁ బెన్దొడల్
విఱిగి నగాగ్ర ముచ్చటపవిత్రహతిం బడుచాడ్పునం బడన్. 276

వ. అప్పుడు మహోల్కాపాతంబులును బొంసుమాంసరక్తవర్షంబులును వికృతంబులగుకరితురగబృంహితహేషాఘోషంబులును మఱియు ననేకోత్పాతంబులును గలిగిన నట్లు కౌరవపతి పడుటకు సుబ్బనం బొదఁగినపాంచాలురుం బాండవులు సుప్రీగ్నచిత్తు లై రి వియత్తలం బంతయు నొక్క మ్రోఁతగా నగ్గదాయుద్ధ విశేషంబు లగ్గించుచు సురగరుడఖచరాదులు నిజస్థానంబులకుం జని రిట్లు తన గదతాఁకునఁ గొడలు విఱిగి సింగంబుచేతం గూలిన గంధశుండాలంబుచందం బునం బడి యున్న నీకొడుకుం జేరం జని భీమసేనుండు.

తే ఏకవస్త్రం బాంచాలి నట్లీడ్చి తేరఁ
బనిచి సభలోనఁ బఱిచినపాపఫలము
ననుభవింపుము దుష్టాత్మ యనుచు వామ
చరణమున బెట్టిదము గాఁగ శిరము దన్నె. 278

వ. తన్ని యలుక మలుగక యతనియాననం బాలోకించి. 279

క. పసు లని యార్చుచు మము ను,ల్లస మాడినధర్మహీనులను నృపధర్మం
బెసఁగఁగ[3]నే మిదె యిప్పుడు, పసు లని యార్చెదము మగుడ బంధుద్రోహీ.

---

1 తలఁగ దాఁటె రయము దళుకొత్త గద. 2 డు గదవ్రే. 3 నే మిచ్చట నిదె, పసు లని.

క. విను మేను [1]కల్లసా రెలు, గొని కపటపునె త్త మాడుకుశలతఁ గా దొ
ప్పనివారు నే పడంచుట, ఘనబాహుస్థై ర్యకేళిఁ గాని దురాత్తా. 281

వ. అని పలికి పెలుచ నవ్వి ధర్మనందనగోవిందపాంచాల ప్రకరపార్థసాత్యకినకుల
సహదేవుల నాలోకించి. 282

ఆ. శంక లేక కడఁగి సభ కట్లు పాంచాలి, నంట రానిదాని నొంటి చీర
తోన యున్న సాధ్వివేనలి పట్టి యీ,డ్పించి నతనిఁ జూడుఁ డంచుఁ బొదలి 283

వ. పాంచాలి నేసినతపంబు పెంపున నీశోభనంబు సమకూఁ తె ననిన విని వారు
ప్రమోదంబు నొంద మిక్కిలి సంతసంబునం దేలి యక్కురుఘుస్మరుండు నర్తించు
చెన్నుదోఁపఁ జెలంగి. 284

చ. మును మము గొడ్డువోయి రని ముక్కరతం జెడవాడినట్టిదు
ర్జనుల ననిం గడంగి ధృతరాష్ట్రితనూజుల బంధుపర్గమి
త్రనికరసైన్యకోటిసహితంబుగఁ గీటడఁగింపఁ గంటి మిం
క నమరలోక మైన నరకం బయినఁ సరి మాకు నారయన్. 285

క. అని గదఁ జేకొని నృప నీ,తనయునిమెడ పట్టి యదిమి తల గ్రమ్మఁ ద
న్నినఁ గని మును దన్నుట నె,మ్మన మెరియుతదగ్రజుం డమర్షముతోడన్. 286

వ. హర్షావేశలఘుచారిత్రుం డగునస్మారుతపుత్రున కి ట్లనియె. 287

చ. తల యది యేల తన్నెద వధర్మము నొందుట కాత్త రోయఁగా
వలవదె రాజరా జసుజవర్గముఁ దక్కినబంధుకోటియుం
గలపరివారముం దెగిన గౌరవ మేదకఁ బోరి సంగర
స్థలమునఁ బడ్డ నీతులువచందముచేత జనంబు మెచ్చునే. 288

క. మును లోకము ధర్మపరుం, డనఁ బరఁగినవాఁడ విట్టు లనుచితకృత్యం
బునకుఁ జనఁ దగునె దీనం, గనియెఁ ఫల మేమి దూష్యగర్వం బేలా. 289

వ. అని దూఱి దుర్యోధనుం జూచి బాష్పాకులలోచనుం డై. 290

సీ. విధి ప్రతికూలుఁ డై వేరంబు పుట్టించి మాకు నీవును మేను నీకు నకై గి
యితరేతరద్రోహమతిఁ దెగి యింతలు సేయుట గావించె నీ యధర్మ
పరతయు లోభంబు బాల్యంబు మదమును నిన్ను నింతకు దెచ్చె నీకతమున
నాకు బాంధవకులనాశంబు వాటిల్లె ధృతరాష్ట్రికోడండ్రు తీవ్రశోక

తే. కారి యయినవై ధవ్యంబు కారణముగ
నన్ను నిందింతు రనుపచనములు మొదలు
గాఁగ బహువిలాపంబులఁ గరుణ మీవ
హిల్ల దురపిల్లె నుల్లంబు దల్లడిల్ల. 291

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 292

---

1 కల్లసాళ్లం.

చ. అనిలసుతుం డధర్మమున నమ్మెయిఁ గౌరవ మేదినీశ్వరుం
దనయొదురక వధింపఁగ గదాసమరాఖిలధర్మవేది నాఁ
జనినహలాయుధుండు గని సంజయ యే మని పల్కె నంత వాఁ
డనుజులకుఁ మఱందులకు నట్టియెడ న్మోగమోడ నేర్చునే. 293

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నమ్మనుజేంద్రున కప్డు రోహిణీ
తనయుఁడు కోపవేగమునఁ దామ్రముఖుం డయి లేచి బాహు లె
త్తి నృపతులార చూచితిరె తెల్లముగా బకవైరివిక్రమం
బున తెఱఁ గిట్టివాని మనభూములఁ గంటిమె యొన్నఁ డేనియున్. 294

వ. గదాయుద్ధంబున నాభికి దిగువ యగుశరీరభాగంబు నొప్పించుట ధర్మంబు గా
దనుశాస్త్రోక్తి వినమె పీఁడు విచ్చలవిడిఁ దెంపు సేసె నని పలుకునమ్మహాత్ముని
మనంబున రోషానలంబు సముత్థితం బగుటయు నప్పుడు. 295

క. నిజరథముమీఁదిహాలమును, భుజశిఖరమునం దమర్చి భూమి యద్రువ వా
యుజుఁ డెసకు నడచె నుద్భట, గజరిపుచంక్రమణరేఖ గతియం దొలయన్. 296

శ్రీకృష్ణుఁడు బలరామునకుఁ గోపోపశమనంబు చేయుట

వ. దానికిం బవమానసూనుండు సోదరభుజబలనిజబలంబు లేకముఖత్వంబున
నెప్పుడుం గలుగుమనోబలంబువలనం జలింప కుండె నట్టియెడ వేగంబ విన
యవనతుం డగుచు నచ్యుతుం డడ్డంబు సొచ్చి దీర్ఘోష్ణోత్తప్తనంబు లగుబాహు
వుల హలాయుధుఁ బట్టి కైలాసశైలంబు గదిసినయంజనమహీధరంబు మాడ్కి
నొప్పి యనూనస్వరంబున నతని కి ట్లనియె. 297

క. తనవృద్ధియు మిత్రునివ, ర్ధనమును దత్సఖసమృద్ధి ప్రబలుటయును శ
త్రునిదెస నిన్నియుఁ జెడుటయు, నసుషడ్వితథములను దన్ను నతిశుభ మొందున్.

వ. ఏతత్ప్రకారంబు విపరీతం బగుట యొప్ప దట్లు గావున మిత్రునకుం గీడువాటిల్లి
నెడ నేర్పు గలుగునేని మైత్రిపరుం డయినపౌరుషశాలి యది శమింపం జేయు
సత్యపరాక్రము లగుపాండవులు మనకుఁ బరమమిత్రులు విశేషించి మన
మేనత్తకొడుకు లనీతిపరులచేతం బరిభవింపంబడినవారు గావున వీరల కభ్యుద
యంబు గలిగించుట నీకుం గర్తవ్యంబు. 299

తే. ప్రతిన నెఱపుట నృపులకుఁ బరమధర్మ
మగుట మనముఁనఁ జర్చింపు మనిలసుతుఁడు
గద సుయోధనుతొడలు భగ్నములు సేయు
వాఁడు గా సభఁ బూనినవాఁడు గాఁడె. 300

వ. అట్లు గాక మైత్రేయమహాముని శాపంబున దుర్యోధనుతొడలు భీమసేనుగదా
ఘాతంబున భగ్నంబులు గాఁగలయవి యై యుండె నిప్పు డట్లయ్యెం గావున

దీన దోషంబు దోఁపదు క్రోధం బుపసంహరింపుము కుంతీనందనులయభివృద్ధి
మనకు సమృద్ధిఁ జేయు ననిన నతనికి హలాయుధుం డి ట్లనియె. 301

తే. ఓపి ధర్మార్థకామంబు లొకటి నొకటి, నాశ మొందింప కుండంగ నడపవలయుఁ
గాక ధర్మంబు సెడ నర్థకామములను, గోరుపురుషుండు నిందకుఁ గుదురుగాఁడె.

క. మునిశాపంబును బ్రతినయు, ననిచెప్పితి గలుగుఁ గాక యని విను ధర్మం
బునవానిఁ నెఱుపక యి, ట్లనిలసుతుఁడు గలఁచె గాదె యన్నెఱి యెల్లన్. 303

చ. అన విని కృష్ణుఁ డిట్టు లను నాతనికిఁ నిను నిజ్జగంబు ధ
ర్మనిరతమానసుండు మధురత్వనిరూఢుఁడు రోషదూరుఁ డం
చనిశము సంస్తుతించును మహోత్త యడంపుము క్రోధ మీతఁడుం
దనదు ప్రతిజ్ఞ కై రిపు గదాహతుఁ జేసె నధర్మ మే లగున్. 304

వ. అవియును నిలిచి మారొక్కన్న యప్పుడును నడచు నెడనుగాదు పొడవెగసి పై
కుఱికినఁ దన్నుం గాచికొనుటయుం బ్రతిన నెఱపుటయును గారణముగా దొర
కొనిన నాభికి దిగువ గదా యని యుడిగి చావ వచ్చునే గద నూరుభంగంబు
సేయుదు ననుభీమసేనుపూనికి ఁదుమూఁడువత్సరంబులేని [1]వేఁచినయది
యక్కలపాంసనుం డేల తలంప కుండె మఱిచెనేనిం జెడుఁ గాక మన కేమి
కలియుగంబుచొరవ యాసన్నం బయ్యె నివ్విధంబులు ధర్మంబు లై చెల్ల
కుండునే యట్లుం గాక పుట్టినంతనుండియుం గపటంబున నపకారంబులు సేయు
చున్నవీనిఁ గపటప్రకారంబునఁ బడవైచుట ధర్మహాని యై తోఁపదు వీఁడు
పాండవయాదవవంశవర్ధనుం డగుసుభద్రానందనుం డెగటార్చినలెఱుం గెఱుం
గమే యనిన నాబలదేవుండు బలు మొగంబుతో నిట్టిచెనఁటిగెలుపు గెలిచిన
భీముండు వొగడు వడయుం గాక రణధర్మంబు దప్పక పెనంగినట్టిధర్మాత్ముం
డైనదుర్యోధనున కుత్తమలోకం బయ్యెడు మనుచు నతనికిం జెప్పి రథాధి
రూఢుం డై పాండవేయపాంచాలయదుప్రవరులు చిన్నంబోవ నిజపురంబున
కరిగెఁ దదనంతరంబ వాసుదేవుండు ధర్మపుత్రు నాలోకించునెడ నతండు
దీనాననంబుతోడ మానసంబు విషాదంబు నొంద నూర కున్న నారాయణుం
డతని కి ట్లనియె. 305

ఆ బంధునాశకుండు పాపాత్ముఁ డీసు యో,ధనుఁడు వీని సమరధరణిఁ గూల్చి
శిరము దన్నె భీముఁ డరయంగ నది యధ,ర్మంబె నీకు నేల మఱుఁగఁ జెపుము.

వ. తలఁ దన్నువాఁడ ననుప్రతిజ్ఞయుఁ గీచకారాతికిం గలదు గాదె యనిన విని
కుంతీనందనుండు దేవకీనందనున కి ట్లనియె. 307

క. కురుకులము పొలియుటకు మది, యెఱియంగా నున్న నాకు నితఁ డీరాజ్య
శిర ముఱక తన్ని యిమ్మెయిఁ, బరిభవ మొందింప వగపు పాటిల కున్నే. 308

---

1 పూఁచినయది.

తే. ఇతఁడు వఱిచినపాటులు హృదయకీలి,తంబు లై భీమసేనుండు తగవు మాలె
నేమి సేయంగవచ్చుఁ బోనిమ్ము పుణ్య,పాపచింత యిం కేటికిఁ బద్మనాభ. 309

వ. అనుటయు నట్ల కాక దీని నింత గొనియాడ నేల యని యతండు భీమసేనపట్ట
పాతంబున నతనిచింత గీటునంబుచ్చె వివ్వచ్చుండు నెఱియం బ్రియం బందని
డెందంబుతోఁ గీడు మే లాడక యూర కుండె నమ్మారుతి మోదం బెసఁగ
మోడ్పుఁగేలు ఫాలతలంబున మోపికొనుచు నుత్ఫుల్లంబు లగు లోచనంబుల
నొప్పి నిజాగ్రజుం జేరం జని యి ట్లనియె. 310

చ. పరిభవకారి యైనకులపాంసనుఁ డాహవభూమిఁ గూలెఁ ద
త్పరమతి వైరముం బెనిచి పాపనినిశ్చయకారకత్వని
ష్ఠురు లగుదుస్సనేనుఁడును సూతసుతుండును సౌబలుండుఁ ద్రుం
గి రితనికంటె మున్ను మహిఁకిం బతి వీవ భరింపు మున్నతిన్. 311

వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డతని కి ట్లనియె. 312

క. హరితలఁపు గూడఁ గురుపతిఁ, బరిమార్చితి ప్రతినతోడఁ బగ దీర్చితి నీ
కరయంగ దైవబలవి,స్ఫురితభుజాబలము లింత చొప్పడి యున్నే. 313

వ. అని సంభావించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయు నుద్దేశించి. 314

తే. అట్లు వడియున్నయక్కౌ-రవాధినాథుఁ, జూచి పాండుతనూజులు సోమకులును
నేమి సేసిరి నా కది యెఱుఁగఁ జెప్పు, మనుడు నతఁ డిట్టులనియె నమ్మనుజపతికి.

వ. దేవా యేమి సెప్పుదుఁ బాండవులును బాంచాలురుం దక్కటిభూపతులునుం
గృష్ణసహితంబు గా నుబ్బునం బొంగి చీకలు వీచువారును విండులు విసరు
వారును గుణధ్వని సేయువారును శంఖంబు లూత్తువారును భేరీపణవాదులు
మ్రోయించువారును బెలుచ నార్చువారును నయి పేర్చినం బృథివికి ద్రేఁ
గగున ట్లుండె ని త్తెఱంగునం జెలంగి మారుతిసూరెలం జేరి యి ట్లనిరి. 316

మ. గదనే ర్పెక్కుడు గల్గుదర్పఘనుఁ డీకౌరవ్యరాజన్యుఁ డు
న్మదలీలం బయి నట్లు బి ట్టుఱికిన న్వంచించి పో కిట్లు సే
యుదె నీవాటునఁ బె ర్దొడల్ విఱిగి వీఁ డుర్విం బడెఁ మాకు నొ
ప్పు దలిర్పం బులకాంకురంబు లెసఁగం బో విప్పుడుం జూడుమీ. 317

ఆ. పరులచేతఁ గాని పని యైనఁ బృత్రవ,ధంబుఁ బోనియరివధంబు నిర్వ
హించి యున్ననిన్ను నే మింద్రుఁ గొనియాడు, నమరులట్లుపొగడెదము సెలంగి.

క. అవమానంబులు సేసిన, యవినీతుల దుస్సనేనుఁ డాదిగఁ గలవా
రి వధించి యడుగు పగతుని, యవుదల నిడి తింతవార లపనిం గలరే. 319

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించిరి భీముచేసినగదాసమర
ధర్మవిరోధంబు లాఁతిరాజులమనంబుల నుండునో యని శంకించి కృష్ణుం
డెల్లరాజులం గలయం గనుంగొని యి ట్లనియె. 320

ఉ. చక్కటి లేనియాలమునఁ జంపె ననఁ వల దీదురాత్మకుం
డక్కటికంబు లేక సతి నంతలు సేసినసుం గృపారతిం
దక్కక తండ్రిపా లడిగె ధర్మజుఁ డన్నెఱి నేయఁ డయ్యో, వీఁ
డుక్కివుఁ డిట్టిచావునకు యుక్తుఁ డగుం దలపోసి చూడఁగన్. 321

క. విదురాదులు నెప్పుఁగ ను,న్మదుఁ డై యూఁడయ్యెఁ దగినమాత్రయు భూసం
పద వీడుఁ పాండవుల కిచ్చి, యది యగునె బకారి ప్రతిన కగ్గం బైనన్. 322

ఆ. నేలఁ గూలి వ్రాసువోలె ని ట్లున్నయి, వ్వాపకర్మ గుఱిచి పాడి తెఱుఁగు
తేటవడఁగ మాట లాట దా నేల మీ, రెక్కుఁ డరదముల మహీశులార. 323

వ. అని యిట్లు పుండరీకాక్షుండు దన్ను నాక్షేపించుట యాకర్ణించి కారవేశ్వ
రుండు గోపాయత్తచిత్తుం డై పిఱుందు మోవ లేచి చేతుల భూతలం బూఁది
కొని బొమముడితోడిచూడ్కి యతనిపయిం బఱపె నప్పు డపరభాగంబు
విఱుగ వ్రేటు వడి యలిగి తలయెత్తి చూచుమహానాగంబుచందంబు దోఁచె
నట్లు ప్రాణాంతకరణం బైనవేదనాభరంబు దలంపక కూర్చుండి ము న్నాకృ
ష్ణుండు జిష్ణుతోడ సంభాషించుటయు నతం డూరుతలంబుఁ గరపుటంబున
నప్పళించుటయు వెడవెడ గనుటం జేసి భీముపాటునం దొడలు విఱిగి పడినప్పు
డప్పటిబుడిబుడిమాటలు నాసన్నయు దీనికిం గాకేమి యని యూహించి చేయు
నది లేక యవుడు గఱచుచున్నవాఁ డగుట నగ్గోపాలదేవుతో నిట్లనియె. 324

తొడలు విఱిగిపడినదుర్యోధనుఁడు కృష్ణు నాక్షేపించుట

సీ. కంసదాసునిపుత్ర కావున నీమరాచారంబుఁ గృపయు లజ్జయును లేక
ప్రే లెదు నీవు నెప్పినఁ బార్థుచేసినసన్న గైకొని గదాసంగరంబు
పాడి దొఱంగి యిప్పాపకర్ముఁడు వై చెఁ గాక చక్కటితోడికయ్య మైన
లీల మిమ్మండఱ నేలపాలుగఁ జేయనే శిఖండి గడంగి యేనె ననఁగ

తే. నర్జునుఁడు శాంతనవుఁ గూల్చునట్లు చేసి
తస్త్రగురుచావునకుఁ బొండవాగ్రజన్ము
బొంకు మని పంచి తరదంబు పుడమిఁ గ్రుంగఁ
గర్ణుఁ జంపించి తే మనఁ గలదు నిన్ను. 325

క. భూరిశ్రవుఁ డొక్కనితోఁ, బోరఁగ నేయించి తట్లు పొడిచీఁకటి నం
హోరహితు సైంధవుని నరు, బారఁజేచి తిట్టినీకుఁ బల్కులు సనునే. 326

క. నను భీష్ము గురుని సూతసు,తుని భూరిశ్రవు జయద్రథుం జక్కటి ద
ప్పనియనిఁ గోల్పుచ్చుఁగ వ,చ్చునె నీకుం గపటశూర సుచరితదూరా. 327

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని నవలోకించి నీవు భీముని బాలునిఁ బాములం
గఱపించియు విషం బిడియు నీటం ద్రోచియుం బలుమూఁకుం జంప దెగితివి
గొంతియుఁ గొడుకు లేవురును నిద్రించుసమయంబున జతుగృహంబు దహించి

తివి ధర్మోత్తరచిత్రుం డగునజాతశత్రుసంపదలఁ గపటద్యూతంబున నప
హరించి తంతఁ దనివిం బోక యాజ్ఞసేని నేకవస్త్ర రజస్వలం గొలువు
లోపల భంగపెట్టి తా ప్రౌద్ద నిన్ను నిట్టిదురవస్థకుఁ దేరం దగి యుండ
నట్లు పోయి సమయంబు నడపి నీచేసినసకలదుష్కృతంబులు సహించిన
యిప్పాండవాగ్రజుండు వనుప నేను బుడమిపా లడుగ వచ్చిన నీ నేరవైతి
నీనేరమి ని ష్టైతి భవదీయం బగులోభంబునం బాపనిశ్చయంబున మదంబున
శాంతచిత్తు లగుశాంతనవద్రోణులకుం బ్రాణహాని వాటిల్లె వినుము ద్రుప
దునితపోయజ్ఞప్రభావంబుల నదియ పనిగా జనియించినశిఖండిధృష్టద్యుమ్ను
లాభీష్మగురులమరణంబులకుం గారణంబులు గాక తక్కుదురే పెక్కండ్ర
తోడం బోరి డస్సినసాత్యకిం జంపువాఁ డైనభూరిశ్రవుం జంప కుందుమే
యనేకప్రౌఢయోధు లొక్కటుని బాలు సౌభద్రుం బొడివి చంపినం
బూనినపూనిక నిఖిలోపాయంబుల నెఱిపక పుణ్యాత్ము లైనపాంచాలి నర
ణ్యంబునం బరిభవించినపాపాత్ముని సైంధవుని బ్రదికి పో విడిచి యర్జునుం
డగ్నిం బ్రవేశించునే యిన్నీతిపరులచరిత్రంబులు నిర్మలంబులు ఘోషయాత్ర
నిన్ను గంధర్వులు పట్టుకొని పోవునప్పుడు నీవారెల్లం బాసిన నర్జునుండు
నిన్ను విడిపించుట యెఱుంగవే గాంగేయకుంభజకర్ణాశ్వత్థామకృపు లుద్దామ
సమగ్రసైన్యంబులతోడ నడవ నీవు విరటునిగోవులం బట్టికొని పోవుచోట
మీ రందఱుఁ దనసమ్మోహనాస్త్రంబున మూర్ఛితు లైన సమయంబున
నర్జునుండు నిన్నుం గాచుట యెఱుంగ రాదె నీవాపాదించిన పాపంబుల కెల్ల
మూలం బైనకర్ణునరదంబు ధరణిం గ్రుంగినఁ గప్పడి వాని నేయ కేల కాచి
కొని యుండు నుండె నేనియు భూసురశాపంబున న ష్టైనరథంబునకు నిష్కృతి
గలుగునే కావున నన్నీచు సమయించుట సముచితంబు యుధిష్ఠిరుండు శల్యుం
డెగటార్చినతెఱం గొప్పు నొప్ప దని యుగ్గడింపక మేలునేసితి పాండునందనులు
పుట్టినంతనుండి నేఁడు దనుకగా నీయెడ ధర్మవిరోధం బాచరింపరు కురుకులంబు
నకు గుద్దలి గొని దుర్ద్యూతంబు నీవ తొడరితి దాన నింతలు వుట్టెఁ బవనతన
యుండు వట్టినప్రతిన యెఱుంగవె గద నూరుభంగంబు సేయుదు నని పలికి
పిడికిటం బొడుచునే యవియెల్లను వృథాజల్పంబు లూరకుండు మసుటయు
నర్జుననాథుండు జనార్దనున కి ట్లనియె. 328

చ. చదివితి నెల్ల వేదములు జన్నము లొప్పఁగ జేసితిఁ రమా
స్పద మగువృత్తిఁ బొల్చి నరపాలకు లెల్లను గొల్వఁ గంటి దు
ర్మదరిపుగాఢగర్వపరిమర్దనకేళి యొనర్చితిం దగం
దుది నని మిత్రబాంధవులతోఁ ద్రిదివంబున కేఁగు టొప్పదే. 329

వ. నీకుం జూడ నెట్టివాఁడ నైనను నాకేమి మీరింకఁ బశ్చాత్తాపదుర్గతులు లగుచు నుందురు గాక యనియె నప్పు డతనిపై బుష్పవర్షంబులు గురిసె దేవదుందు భులు మొరసె దిశలు దెలివొందె మృదుసమీరణంబు సుగంధి యై వీతెంచె నంతయు ననుసంధించి యక్కొంతేయులు దారు ధర్మంబు దొఱఁగి గాంగేయ ద్రోణకర్ణశల్యదుర్యోధనాదుల వధించుట యత్తఱిం గ్రొత్త యై తోఁచినఁ జిత్తంబుల వగయు లజ్జయు మిగులం బొడమి మొగంబులఁ దోఁప విన్నై యున్నం జూచి వెన్నుండు తత్సమీపంబునకుం జని వారలతో ని ట్లనియె. 330

సీ. గాంగేయగురుకర్ణకౌరవపతులఁ జక్కటి యనిఁ బరిమార్పఁ గాన మైతి
మని మీరు వగవకుఁ డద్దొర లుగ్రాస్త్రవేదులు ప్రస్ఫుటవిక్రమమున
నడరి వారల గెల్చు టరిది గావున నేను బహువిధోపాయముల్ వన్ని యిట్లు
దీర్చితిఁ గాక యత్తీవ్రపరాక్రము లలఁతులఁ బోదురే యట్లుఁ గాక

తే. వారి విధి యివ్విధమునఁ జావంగఁ జేసె, దైవఘటనలు దప్పింప మీవశంబె
సురలు దనుజుల గెల్చినచొప్పు లిట్ల, సంతసపుసమయంబున వంత లేల. 331

పాండవులు కృష్ణసాత్యకులతోఁ గౌరవశిబిరంబునకుం బోవుట

వ. కృతకృత్యుల మైతిమి ప్రొద్దునుం జాల వ్రాలె సేనయు సైనికవరులును విశ్ర మింప వలయు బోదము లెం డనినఁ బాండవులు దెలివొందఁ బాంచాలురు నుం దక్కినభూపాలురనుం బ్రమోదంబు నొంది రప్పుడు కృష్ణుండు పాంచ జన్యంబు పూరించిన నర్జునుండు దేవదత్తంబును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయం బులు భీమసేనుండు పౌండ్రంబును నకులసహదేవులు సుఘోషమణిపుష్పకంబు లును బూరించిరి సకలరథికోత్తములును దమతమశంఖంబు లొత్తిరి భేరీపణ వాదితూర్యంబులు మ్రోసె నాసముత్థితనినాదంబులు నింగి నిండె నిఖిలజనం బులుం బాండవేయులం బొగడునులివు దిక్కుల దీటుకొనియె ని ట్లుబ్బునంజెలం గుచు వార లందఱు నచ్చోటు గదలిరి కౌంతేయులుఁ గౌరవశిబిరంబునకుం జనిన సాత్యకి యనుగమనంబు సేసె ధృష్టద్యుమ్న ప్రముఖు లైనద్రుపదజ్ఞాతు లును ద్రౌపదేయులునుం దక్కినధరణీశులును దమవిడిదములం గాని విశ్రమంబు నకు వెరవుగా దని తలంచి తా రందఱఁ బోయి నాఁటిరాత్రి నిలిచి రేపకడ గరి పురప్రయాణంబున కొదవం జనుదెంచువారుగా విన్నవించి ధర్మతనయు ననుమ తి వడసి సైన్యసమేతంబుగాఁ బోయి రట్లు హారటు వోవ నప్పాండునం దనులు సని సంగీతప్రవర్తకసంఘంబులు విరిసి చనిన రిత్తయై యున్నరంగస్థలం బుచందంబునం బొడరి యున్నయాశిబిరంబుఁ బ్రవేశించి నీనందనునగరు సొచ్చిన నచ్చట నున్నపరిచారకులును దత్సహవాసులును మణికనకాదివస్తు సంచయాధ్యక్షులును సయ్యధిష్ఠిరుం గాంచి యాదరణంబు వడసి రక్కుంతీ నందనులు రథంబులు డిగ్గునవసరంబున వాసుదేవుండు వాసవి వాలోకించి. 332

క. కవదొనలును గాండీవము, నవల నిడం బనువు ముంప రరదపు డిగు మే
[1]న విదప డిగియెద శుభకర, మవు నివ్విధ మట్లు సేయు మనుడు నతండున్. 333

తే. ధనువు తూణీరయుగళంబుఁ గొనుచు రథము
డిగుడు శౌరి పగ్గంబుల నొగల ముడిచి
డిగియెఁ గేతనకపియు భూతగణయుతము
గాఁ దొలంగె నత్తేరు తత్క్షణమ మండె. 334

అగ్నిదత్తం బైన యర్జునురథంబు గాలిపోవుట

క. తురగంబులతోఁ గూడఁగ, నరదము సకలంబు నుజ్జ్వలానలశిఖలం
జొరచురఁ బోయినఁ గని య,న్నరుఁ డచ్చెరువంది కృష్ణునకు నభిముఖుఁ డై. 335

వ. వినయంబుతోడ మోడ్పుఁగేలు ఫాలతలంబునఁ గదియించి వినతుం డై దేవా
యిట్టియాశ్చర్యంబుం గలదె యీరథంబు దగ్ధం బగుటకుఁ గారణం బేమి
నాకుం వినం దగునేని యానతి మ్మనిన మురారాతి యతని కి ట్లనియె. 336

క. గురుకర్ణులయస్త్రాగ్నుల, నెరిసినయది మున్ను దీని నిటు గా కుండం
భరపడి రక్షించితి సం,గరము దెగినఁ దొలఁగి యిపుడు గాల విడిచితిన్. 337

వ. అని చెప్పి యప్పు డద్భుతరసమగ్ను లగు చున్నతక్కటిపాండవులం గనుం
గొని యలరు మొగంబున నలంతినవ్వు కాంతి దళుకొత్తఁ గొంతేయాగ్రజుం
గౌఁగిలించికొని యే నుపప్లావ్యంబునకు వచ్చి నిన్నుఁ గనిన నీవు నాకు మధు
పర్కం బిచ్చి విచ్చుఁ జూపి వీఁడు నీకు రక్షణీయుండు సుమీ యని యప్ప
గించి తేనును నియ్యకొంటి నట్ల నాసఖుండును సురక్షితుం డై వీరక్షయకరం
బగుమహాసంగరంబు భవద్భీమనకులసహదేవసహితంబుగ నిస్తరించి జయంబు
గైకొనియె నిట మీఁదం జేయ వలయుకార్యంబులు నడపు మనవుడు నతం
డచ్యుతున కి ట్లనియె. 338

తే. ద్రోణకర్ణదివ్యాస్త్రముల్ క్రూరభంగిఁ, గవియఁ నప్పుడు మము నీవు గావకున్న
బ్రదుకు లెంతద వ్యధికశుభంబులకు భ,వత్ప్రసాదంబు గని కాదె వాసుదేవ. 340

వ. అని వెండియు.

క. మునిపతి కృష్ణద్వైపా,యనుఁడు ప్రబోధించె నన్ను నచ్యుతుఁ డేది
క్కున సుండు నెమ్మి నాది,క్కునకు జయము గల్గు నని యకుంఠితకరుణన్. 341

వ. అనుటయు మాధవుం డమ్మనుజేంద్రున కి ట్లనియె. 342

క. మనకుం గౌరవులకుఁ బదు, నెనిమిది యక్షౌహిణులు మహీశ్వర కల వ
ప్పెను మొన లన్నిటిలో న,ర్జునునకుఁ బాటి యని యొక్కరునిఁ బేరొక్కనుమా.

తే. ఈశ్వరుఁడు క్రీడి కస్త్రంబు లిచ్చుచోట, షట్సమఁండవు గమ్మని వత్సలత్వ
గౌరవంబున బల్కి నిక్కముగ నంత,వాఁడు గాఁడె నీతమ్ముఁడు వసుమతీశ.

---

1 ను విదప.

చ. కరుణ జనించి శాత్రవుల గాండివి సంపఁగ నొల్లఁ డయ్యె నేఁ
బరువడిఁ దెల్పి యైక్యపరిభావనిరూఢము గాఁగ జేసినం
దిర మయి పోరికిం గృతమతిఁ మఱి చొచ్చి సరిత్సుతాదుల
వెరవున గీ టడంచెఁ దనవిక్రమ మెందుఁ బ్రసిద్ధి కెక్కఁగన్. 345

క. అచ్చెరువు సుఁపుటకుఁ దన, యిచ్చుఁ జొరక కేలి సలిపె నిన్నాళ్లును వి
వ్వచ్చుఁడు హిత మేఁ జెప్పినఁ, బొచ్చెము లే కంతరంగమున నిల్పుఁ దగన్.

క. ఏ నుపదేశించితి ననఁ, గా నొకపెం పెంచినాఁడు గాని తలంపన్
మానవనాథ సురేశ్వర, సూనుఁడు నాయట్టివాఁడ చు మ్మేపనికిన్. 347

క. నిమిషార్ధంబునఁ బ్రైలో,క్యమును సురాసురయుతంబు గా నోర్చుం గో
పము పొడమినఁ గవ్వడి క,య్యమునం గురుబలము గెలుచు టరుదే తలఁపన్.

వ. అని పలికె నిట్లు సల్లాపసౌఖ్యం బనుభవించి వాహనమోచనం బొనరించిరి తదనంతరంబ కౌంతేయులు గమనీయాభరణంబులుం గనకరాసులును రత్న సంచయంబులు మొదలుగా మహనీయవస్తువిస్తారంబునం బ్రస్తుతిపాత్రంబైన నీపుత్రభాండాగారంబుఁ జేకొనినాఁడు పొలిగలనికిం బోవక యున్నరథరథ్య మాతంగతురంగంబులం జూచికొని దాసదాసీకుబ్జవామనగణంబులం గైకొని యధికప్రమదసమదచేష్టితంబుల నుల్లసిల్లిరి కొండొకనేపునకు శౌరి వారలతో ని ట్లనియె. 349

ఆ. వీడు పాడు గాన విశ్రాంతి కియ్యెడ, మనము మసలవద్దు మంగళార్థ
ముగ శుచిప్రదేశమున కేఁగి యచ్చోట, నుచితవర్తనముల నుండవలయు.

క. అని చెప్పి పాండునృపనం,దనులం దనతమ్మునిఁ ముదం బెసఁగఁగఁ దో
డ్కొని పోయెను వసుదేవుని, తనయుఁడు శిబిరంబు వెడలి ధరణీనాథా. 351

వ. ఇట్లు వోవునప్పుడు శౌరిసారథియైనదారకుండు ము న్నెప్పుడును విడిదలం దమ తేరు నశ్వంబులనుం [1]బరికించి యుండెడువాఁడు బోయలు నీకొడుకు మడు వున డాఁగినయునికి జెప్పిన నయ్యెడకు వచ్చుకౌంతేయులతో వీ డెల్ల నొక్క తలగా వెడలి వేడుకఁ జూడం జనుదేనఁ దాను నయ్యరదంబున శైబ్యసుగ్రీవ మేఘపుష్పబలాహకంబులం బూన్చికొని వచ్చుటంజేసి తా నప్పుడు కౌరవ శిబిరంబునకుఁ దోడన యరుగుదెంచెం గావున నొదవి సుకల్పితస్యందనుం డై యద్దామోదరదృష్టిపథంబు నిల్చి ధర్మనందనుండును దమ్ములును సాత్యకి యును సముచితవాహనంబులు దెప్పించుకొని యారోహణంబు సేయ నన్నా రాయణుండు నిజరథారూఢుం డై యత్తెఱంగునం బోయి. 352

తే. ఓఘవతి యనఁ బరఁగినయొక్కపుణ్య,తటిని చేరువఁ గల్గిన దానితీర

---

1 బరికల్పించి; బూన్చికొని.

భూమి యుం దర్భా మగుతలమున వసించి, రమ్మహాత్ములు చి త్తంబు లలర నధిప.

వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ బాండవులవిజయుంబు తెఱింగుఁ జెప్పె నని వైశంపాయనుండు. 354

క. జనమేజయునకు ని ట్లను, విను మప్పుడు ధర్మసుతుఁడు విష్ణునివదనం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కరిపుర,మునకుం బోవలయు నీకుఁ బురుషార్థనిధీ. 355

వ. అని ప్రార్థించె ననుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మహీసురవరున కి ట్లనియె. 356

చ అని ధృతరాష్ట్రనందనుల నందఱి గీ టడఁగించి వేఁడి యా
యనకడ కచ్యుతుం బనుపునంతటికార్యవిశేష మేమి గ
ల్లెనొ మునినాథ యానృపతికిఁ బది నాకు వినంగ వేడ్కఁ పు
ట్టినయది యత్తెఱంగు ప్రకటింపు పరిస్ఫుటవాక్యసంపదన్. 357

వ. అనవుడు నాసంయమి యి ట్లనియె. 358

ఉ. కౌరవముఖ్య ధర్మగతి గానితెఱంగునఁ గ్రీడి పంపఁగా
మూరుతి గూల్చె న ట్లగుట మాన్యచరిత్రుఁడు ధర్మసూతి గాం
ధారి శపించు దీని విని త మ్మని యాత్మఁ గలంచి యిమ్మెయిం
గూరినభీతి నవ్వనితకుం దగుభంగి శమం బొనర్పఁగన్. 359

శ్రీకృష్ణుఁ గాంధారి నూఱడింపఁ గరిపురంబునకుఁ బోవుట

వ. పనిచెం గాని ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి కా దట యచ్యుతుం డరిగి యప్పటి కుచి
తం బగువిధంబునఁ గార్యంబు నడపె నాకర్ణింపు మట్లు దన్నుఁ బ్రార్థించిన న
ప్పురుషోత్తముండు పనితెఱం గడిగి బాండవాగ్రజుండు సెప్ప విని రథారూ
ఢుండై యతిరయంబునఁ గరినగరంబున కరిగి మొగసాల నిలిచి యాంబికేయు
నకుఁ దనరాక యెఱిఁగించి పుచ్చి తగం జొచ్చి యంతకమున్న గాంధారీద్వితీ
యుం డై కొడుకులదెస వగలం బొగులు చున్న యమ్మహీకాంతునివలనికారు
ణ్యంబున నతనికడకుం జనుదెంచి యున్నకృష్ణద్వైపాయనమహాముని గని
వినయసంభ్రమంబులు దలకొనఁ దత్పాదంబునకుఁ బ్రణమిల్లి యక్కురురాజు
నకు గాంధారరాజనందనకు నమస్కరించి కులపతిసన్నిధి యగుట నిలాతలం
బునం గూర్చున్న యజ్జననాథుసమీపంబున నాసీనుం డై. 360

ఆ. అన్నరేంద్రుపాణి యల్లన తనకరా,బ్జమునఁ గీలుకొల్పి బహుళబాష్ప
కలితవదనుఁ డగుచు గళమున నెలుఁ గురి,యాడ వగచి యమ్ముకాంతకుండు.

వ. తత్పరిదేశంబున నున్నకనకకలశజలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబు సేసి యెలుంగు
నూలుకొనం జేసి యి ట్లనియె. 362

చ. అకట కులం బకారణమ యంతయు నాశము నొందె నిట్టిదా
నికిఁ జొర నొల్ల వైరి మహనీయచరిత్రులు నాఁడు పాండవు
ల్సకలము నీ వెఱుంగుదు చలంబును నీసును దక్కి నన్ను సం

ధికి నిట రా నొనర్చుట మది దలపోయు మ డెట్టిశాంతియో. 363

ప. అని యంత నిలువక. 364

క. గెలువరె జూదము లెందును, గలదే తల: బట్టి పుణ్యకాంత: గొలుచులో
పలి కీడ్చి తెచ్చి వలుపల,నొలుచుట యే మన:గ వచ్చు సుర్వీనాథా. 365

క. దానికి నొచ్చినమనముల,తో నడవికి: బోయి బహుళదుఃఖంబుల న
ట్లూని విరాటుపురిం బడ:, గానియిమ్ము వడియు వాపు గనలర కంచే. 366

ఉ. ఏవుర కుండ నొక్కొకటి యి మ్మని యూళ్ళు వేడి కాన రై
రే వల దన్న నీకొడుకు లెమ్మెయి మానర లోభగర్వముల్
నీవును నట్ల కాక మహనీయమతుల్ విదురాదిబాంధవుల్
వేవురు నెప్పరే యధిప వింటె తగం బలు కొక్క: డేనియున్. 367

క. కాలోపహతమనస్కుడు, మేలు తెరువు వట్టు నెట్లు మెయికొని యది యిం
కేల తలపోయ నుపపం, జాలుదురే నరులు దైవసంపాదితముల్. 368

వ. అని వెండియు నిట్లనియో: బాండవులు గల్మషాయత్తచిత్తులు గామియు మీరు
నెఱిలేమియు విచారింపు మేసు మ్రొక్కి వేడికొనియెద వారలదెస: గోపంబు
లేకుండ వలయు నట్లుం గాక నీకును గాంధారికిని వలయుపరలోకక్రియాకలా
పంబులు వారియంద నిలిచెం గావున వారికి శుభంబు గోరుట లెస్స మీ
చిత్తంబు నొప్పించితి నని యెప్పాటు దురపిల్లెడునో ధర్మజు తెఱం గెఱింగెదు
గాక యని పల్క గాంధారరాజనందన నుద్దేశించి. 369

ఉ. నీ కెన వచ్చురాజరమణిక ధర నెందును గంటి మే నృపా
నీకము వించు నుండ సుతునిం దగుపల్కుల నంత యొత్తుదే
నా కది [1]సిక్కు: జిత్తమున నాటిప్రియం బగుచుండు నిప్పుడుక
లోకవిరుద్ధవృత్తిచపలుం [2]డతం డి మ్మెయి:గండ యేమియున్. 370

క. నీమాటకు దురోగ్యధను:, డామెయి: దా: ద్రుల్లి పడక యవు: గా కని నా:
డే మేని: గొంతయక్కట, భూమి:యెసఁగె నేని యింత వుట్టదు సుమ్మా. 371

వ. కీడు వుట్టు నని నీవు నెప్పితి చెప్పినమాటయుం దలకూడె: బాండవులవలనం
దప్పు లే దని యెఱుంగుదు గాదె వారల కలుగ కుండునది నీ వలిగి చూచినం
ద్రిలోకంబులు భస్మీభూతంబు లగునట్టితపగిప్రభావంబునం బ్రసిద్ధవు గావున
నిన్నుం బ్రార్థించెద నని పల్క న ద్దేవి యది యంతయు నీచెప్పినట్టిద యని
వెండియు. 372

చ. విపులవిషాదతాపమున వేదన నొందుమదీయబుద్ధికుం
దపగత మయ్య నీదువచనామృతసేచన: జేసి యిట్టిచో
నపరిమితప్రభావ విను మంధుఁడు దీనుఁడు వృద్ధు నైనయీ

---

1 చిక్క:...నెప్పుడుక. 2 డెఱుఁగం డవివేకగర్వి యై.

నృపు నరయంగఁ బాండవులు నీవును [1]యుక్తులు గారె యెమ్మెయిన్. 373

వ. అని పయిచీరచెఱంగు మొగంబున నదిమికొని యేడ్చినఁ గృష్ణుండు వివిధ వాక్యంబుల నడ్డవి దేర్చి ధృతరాష్ట్రునకు మనస్తాపోపశమనంబుగాఁ బలికె నట్టియెడ నశ్వత్థామయుఁ ద్సాహం బమ్మహాత్మునకు హృదయగోచరం బగుటయు దిగ్గన లేచి పారాశర్యచరణంబులకు వినతుండై యవ్విభునకుం బ్రణమిల్లి యతనితో నిట్లనియె. 374

క. గురుసుతుఁడు పాండవులకుం, గర మల్గును వారిఁ బొదువఁ గా నతఁ డీప్రా
ద్దురవడిఁ గదియును బోయెద, దురపిల్లకుమయ్య మది విధూతకళంకా. 375

చ. అన విని రాజు దేవులు మురారికి నిట్లని రెఁతయ్య రయం
బునఁ జనుమయ్య పాండునృపపుత్రుల నెమ్మెయి నైనఁ గాచికోల్
వినుతి గదయ్య నీకు నిను వేయివిధంబుల నాశ్రయించు రె
ల్లను ఫల మొందఁ జేయఁగఁ దలంచుట పెంపు సుమయ్య కేశవా. 376

శ్రీకృష్ణుఁడు కరిపురంబుననుండి పాండవులయొద్దకు వచ్చుట

వ. పొమ్ము పునర్దర్శన మయ్యెడు మని వీడ్కొల్పిన వాసుదేవుండు వెడలెం దద నంతరంబ వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు వారలతో మీకు శోకోపశమనంబుగ నిప్పుడు శౌరి చెప్పినవచనంబు లాదరణీయంబులు సుండీ యని యుపదేశించి వెండియు వలయువాక్యంబుల వారికి నాశ్వాసంబు గావించి యంతర్ధానంబు సేసి నిత్తెఱంగు గోవిందుండు కృతకృత్యుం డై వెలువడి యరదం బెక్కి యతిత్వరితగతి నోఘవతీతీరంబున కరిగి పాండవులం గని తాను ధృతరాష్ట్ర సన్నిధి గాంధారిం గనుటయు వారలకు దుర్యోధనుండు దెగియె నని నెట్టనం జెప్పక [2]బెరసుంబల్కులుగా నమ్యాంబికేయుని యుపేక్షనుం గొడుకుల కీడు నం దత్కులంబునకు సంక్షయంబు వాటిల్లుట యుగ్గడించుటయు నాసందునఁ బాండవులవలనఁ బాపంబు లేమి దెల్పుటయును నారాజును దేవులును వారింత గోపింపకుండం బ్రార్థించుటయు నుపచారవచనంబులచందంబున వార లావృద్ధు లకు నిస్తారకు లని పలుకుటయు విశేషించి గాంధారికి నుచితభాషణంబుల నత్యంతోపశాంతిగలిగించుటయు నప్పలుకు లన్నింటను దుది నయ్యిరువురు దనచేసినది సామాన్యంబున ననుష్ఠించిన యాపత్సమయసమాగమంబుగాఁ గొనినమాత్రయ కాని యొం డెఱుఁగక యునికియు నగ్గాంధారరాజనం దన దనకు మగని నప్పగించుటయు నెఱఁగించి యంతక మున్న వచ్చి యావిచి త్రవీర్యపుత్రకడం బారాశర్యం డున్నవాఁ డమ్మహాత్ముం డే నిట వచ్చినపిదప నాదంపతులకు నాయెనర్చినయుపదేశంబు దృఢం బగునట్టిమాట లాడనోపు ననియు నతనియునికి యట్లు గాఁ దనపోయినపని సఫలం బగుటయుఁ బాండు

---

1 నుక్తులు గారె. 2 పరుసపుంబల్కులు గా.

నందనులకుం దెలియఁ జెప్పె నని వైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె.

క. విను మోఘవతీతీరం,బున కమ్మెయిఁ బాండురాజపుత్రులు ప్రీతిం
జనినతెఱఁగు సంజయుచే, విని ధృతరాష్ట్రుండు శోకవిహ్వలుఁ డగుచున్. 378

వ. అతని కి ట్లనియె. 379

ఆ. తొడలు విఱిగి నేలఁబడియుండఁ దలదన్ని, నట్టిభీమసేనుఁ డగ్రజుండు
ననుజచయముఁ దాను నరిగినపిమ్మట, [1]నెట్టు లయ్యె నమ్మహీశ్వరుండు. 380

వ. అని యడిగిన నమ్మానవపతికి నాసూతసూనుం డి ట్లను నేను బొదలోనుండి యుధిష్ఠిరుండు యుద్ధసమయంబును నిశ్చయించిన నీకొడుకు పొలిగలనికి నడచునప్పుడు వెడలి పాండవపరిజనంబులం గలసి వారు నన్ను డాసినదృష్టిం గనుంగొన నక్కురుపతికిం బొడసూపక చని గదాకరణం బనుసంధించి యుఁకిం జేసి యక్కొంతేయు లరిగినయనంతరంబ యమ్మహీకాంతునికడకుం బొగులుచుఁ బోయితిఁ బోయిన నతండు ధూళి పొదివినవదనంబుపై నెఱసినవెండ్రుకలు వాయం ద్రోచికొని నామొగంబుఁ జూచి ధర్మనందను నిందించుచు నవుడుగఱచి కన్నీరు గ్రమ్మ నిట్టూర్పు నిగిడించి. 381

తే. నేల నాలుగు సెఱఁగులు నేలి భీష్మ, గురుకృపాదులపైఁ గార్యభరము నిల్పి
యున్న వానికిఁ దుది నిట్టు లుండవలసె, గాలసంప్రాప్త మేరికిఁ గడప వచ్చు. 382

క. ననుఁ బదునొకఁ డక్షౌహిణు, లనూనవిభవమునఁ గొల్వ నఖిలనృపులు పం
చినపని నేసి మెలఁగి ర, ట్లునికి గనిననీవ యిట్టులునికియుఁ గంటే. 383

ఆ. వాయునందనుఁడు గదాయుద్ధధర్మంబు, నుజ్జగించి నిండ [illegible] యిట్లు
సేసె ని త్తెఱంగు సెప్పుమీ సంజయ, మనకు నిపుడు గల్గుజనుల కెల్ల. 384

చ. అనిమిషవాహినీతనయు నస్త్రకళాగురు సోమదత్తిం గ[illegible]
ర్ణుని రణధర్మహీనతకు రోయక చంపినభంగులుఁ మఱి
త్తనయుఁడు నేఁడు సేసినవిధంబును లోకులు పాండురాజనం
దనతతిఁ బ్రువ్వఁ దిట్టరె వృథావిజయం బిది యెంత యెప్పుడున్. 385

క. అనిలజుఁడుఁబోలెఁ గపటపు, టనువునఁ బగవారి నోర్చి హర్షంబునఁ దే
లునె తూలపోనిమగఁటిమి, దనకుఁ గలుగునట్టికీర్తితత్పరుఁ డెందున్. 386

చ. మఱియు నొకండు వింటె పవమానతనూజునిచెడ్డుఁ బెన్దోడల్
విఱిగి ధరిత్రిఁ బడ్డయెడ వేగమె వచ్చి శిరంబుఁ దన్నె నే
డ్తెఱ గలయప్డు శత్రు నవధీరితుఁ జేయుట యొప్పుఁ గాక యే
పఱినఁ బరాభవించిన జనావళి నవ్వదె నొవ్వదే మదిన్. 387

క. మనరాజును దేవులు భం,డనముతగవు నేర్పరించుటకు నేర్తురు భీ
ముని చేసినయది సంజయ, వినిపింపుము వారలకు సవిస్తారముగన్.

---

1. నమ్మహీశుఁ డెట్టు లయ్యెఁ జెపుమ.

V.R. NARLA MEMORIAL LIBRARY D. P. R. II Acc. No.

వ. మతీయును. 389

మ. చెలులం జుట్టలఁ ద్రోచి యర్థిజనులఁ శ్రీమంతులఁ జేసి వి
ప్రుల భవ్యస్థితి మన్ని యాగములు వేదుం బెంపు శోభిల్ల ని
ట్లలపుం ద్యాగము దానమున్ నడపి నిష్ఠం బెక్కు నెల్లించి యు
జ్జ్వలతేజంబున నిద్ధభూతి భుజగర్వసూ్ఫ_ర్తిఁ బొల్వారితిన్. 390

క. పగవారి నాశ్రయింపక, మగఁటిమియును బ్రాభవంబు మానము నెందుం
బొగడొంద నుల్లసిల్లితిఁ, దెగునంతకు లక్ష్మితోఁ బ్రదీప్తుఁడ నైతిన్. 391

క. సమరము శమంతపంచక, సమీపమున ధర్మవృత్తిఁ జలుపఁగ నత్యు
త్తమలోకము సమకూఁతెను, విమలాత్ముఁడ నైతి నొండు వేయును నేలా. 392

తే. ఎదిరి పెనగంగఁ జాలక నిదురవోవ, నొంచు తెఱఁగున విషము వెట్టించుపగిది
నింటఁ బిచ్చిడుచాడ్పున నిట్లు సేసి, పడయుదురుగాక రాజ్య మప్పాండుసుతులు
వ. అని యంత నిలువక. 394

ఆ. పాపకర్మ లయినపాండుతనూజులు, సమరధర్మ మెడలి జయము గొనుట
గురుసుతునకుఁ గృపునకుం గృతవర్మకుఁ, దేటపఱుపు నాదుమాట గాఁగ. 395

క. దేవవ్రతగురుకర్ణుల, దేవసములఁ బాడి దొఱఁగి దెగటార్పుటయుఁ
నీవు దలఁపించి వారల,తో వెండియు నిట్టు లనుము దుర్జనదూరా. 396

ఆ. కపటధర్మ కంచుకంబున వెలసిరి, గాని సత్యపురుషకారపరులు
గారు పాండుసుతులు వారల నమ్మంగఁ, గాదు సేత గుండెకాయ యిడిన. 397

వ. ఇది నామాట గాఁ జెప్పు మని పలికె నప్పు డచ్చేరువపల్లెలవారు దిన్నం జూడ
వచ్చిన నజ్జనంబులఁ గలయం గనుంగొని గాంగేయుండును గుంభసంభవుం
డును మొద లైనబంధుమిత్రులను లక్షణుండు లోనుఁగాఁ గలకుమారులను
బేరుకొని వారు మున్ను సనుటం జెప్పి వారు సనినలోకంబ తనకుఁ బాటిల్లుట
యుగ్గడించి తన దేవులును దుస్సలయు నాదిగాఁ గలయబలలు దాను లేనిపిమ్మ
టఁ బొందుదురవస్థలు వాక్రుచ్చి పనివిన విని వారలు గన్నీ రొలుక నుమ్మలి
కంబు గూరుసుల్లంబులతోఁ జని రందుఁ గొందఱశ్వత్థామప్రముఖరథికత్రయం
బయ్యెడ మెలంగుట యెఱింగి వారలకు రాజరాజువార్త సెప్పిన వారలు సత్వ
రంబున నచ్చటి కరుగుదెంచి యరదంబులు డిగ్గి. 398

కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం జేరి విలపించుట

సీ. కడుబెట్టిదం బగుగాలిచేఁ గూలిన మహనీయసాలభూరుహముపోల్కిఁ
బ్రబలకిరాతమార్గణములఁ ద్రెళ్లిన రాజితవన్యవారణమునూడ్కిఁ
గల్పాంతవాయుసఖస్ఫురణంబున నివిరి పోయినమహార్ణవముకరణిఁ
గాలపర్యయమునఁ దూలి మేదినిమీఁద బడినపూర్ణేందుబింబంబుపగిది

తే. [1]దుఃస్థుఁ డై యుండియును నొప్పు దొరుఁగకున్న
యన్న రేశ్వరుఁ గనుఁగొని యడలునెడల
తోడ మేనులు దూలఁగఁ దొట్రుపడుచుఁ
జేరి యాతనిచుట్టు నాసీను లైరి. 399

వ. ఆసీను లైనయెడ నగ్గురుసుతుండు. 400

ఉ. అక్కట యెప్డుఁ బల్వురు ధరాధిపతుల్ గొలువంగ నుండునీ
వొక్కరుఁ డున్న వాఁడవు మహోన్నతపీఠ మలంకరించునిఁ
దెక్కలిఁ డాఁకి ధాత యిలఁ ద్రెళ్లెడునట్లుగఁ జేసె నీబలం
[2]బెక్కడఁ బోయె సైన్యపతు లేలొకో యిక్కడ రారు భూవరా. 401

తే. కడలుకొనఁ జుట్టుఁ బట్టెడుగొడుగు లెవ్వి, యొకఁ మెసఁగంగ సీవుఁ లేల పట్ట
రంగమున నానసంబున నవనిధూళి, గదిరె జలక మే లాడవు కౌరవేంద్ర. 402

చ. అనిమిషవాహినీతనయుఁ డస్త్రగురుండును నీకు నెప్పుమం
గనువెలుఁ గై చరింతురు వికర్ణుఁడుఁ గర్ణుఁడు దుస్ననేనుఁడుఁ
నిను నొకయప్డుఁ బాయ రవినీతు లొకో నృప వార లెల్ల నె
మ్మనమున శంక లేక యొకమాటును నిక్కడఁ జేర రెవ్వరున్. 403

క. నీయెడఁ జంచల యయ్యెను, శ్రీ యెవ్వరి నచలవృత్తిఁ జెందెడు విధి య
ట్లై యున్న వారి నిట్టులు, నేయఁడె యే నింక నేమి సేయుదు నధిపా. 404

తే. అని విలాపంబు సేసిన విని విభుండు, గన్నుగవ నశ్రులురులంగఁ గరపుటములఁ
దుడిచికొనుచు డగ్గు త్తికదొడరునెలుఁగు, నెట్టకేలకు నూల్కొల్పి యిట్టులనియె.

క. మనుజులకు నిట్టిచందము, మును ధాత సృజించినది ప్రమోదము ఖేదం
బును వచ్చును బర్యాయం,బున దీని నెఱుంగవలదె పురుషుం డనఘా. 406

వ. అని యారథికవరుల నాలోకించి. 407

సీ. పయిపయి నెంత లాపదలు వచ్చిన నైన సుత్సాహ మెడలక యుద్ధ మరులు
నేడ్పడునట్లుగాఁ జేసెడిబంధులు మిత్రులు సోదరుల్ పుత్ర లట్లు
బలసమేతంబుగా భండనంబునఁ ద్రుంగ నొక్కఁడు నిల్చుట యొప్పు నెట్లు
మదాభిమానవీర్యంబు మహితధైర్యంబును దలమున్క లైన సధర్మవృత్తి

తే. సంగరము సేయఁ జాలక శత్రు లిట్లు
నొంప సద్గతి వడయుట సొంపు గాదె
యదియుఁ గాక విద్విషులచే నాజిఁ బడక
యుండ మిముఁ గాంచునమ్మేలు నొదవె నాకు. 408

చ. వినుఁడు మహానుభావుఁ డగు విష్ణు నెఱింగి యెఱింగి యే మిముం

---

1 ధరణిఁ బడి యుం...దఱుగకున్న. 2 బెక్కడవోయె.

గొని వెఱ పేది కాదె పగకుం దలకొంటి జయంబు గోరి మీ
రును బలశౌర్యసంపదనురూపముగాఁ బొగ డొందుభంగులం
బెనఁగితి రేమి సేయుదురు బెట్టిదుఁ డై విధి తప్పఁ జూచినన్. 409

వ. వగవ కుండుం డని యేఁ బొదలోనం బొంచి యున్నది మొదలుగ గదాయు
ద్ధంబుపాడి విడిచి వడముడి పుడమి తేనిం బడవైచి తలదన్నుట తుదిగానైన
వృత్తాంతం బెల్ల నప్పు డారథికవరులకుఁ జేటపడం బలికిన విని పాండవులదెస
సీసును రోసంబు నెత్తి గురునందనుం డరుణాననుం డగుచు నవుడు గఱచి
కఠినాక్షరకలితంబు గా నకార్కారవేశ్వరున కి ట్లనియె. 410

ఉ. పాండవు లట్లు యజ్ఞనకుఁ బాపవిధిం దెగఁ జూచినప్పుడుం
జండతర ప్రకోపము నసహ్యపుశోకము నిట్లు చిత్త మొం
డొండఁ గలంప వే నిపుడ యొక్కఁడుఁ దక్కక యుండ వారి ను
ద్దండమదస్త్రవహ్నిఁ బరిదగ్ధులఁ జేయక యెట్టు లుండుదున్. 411

తే. వినుము సత్యంబు వల్కెద మనుజనాథ
యడరి యందఱిఁ బొంచాలు రాది గాఁగఁ
గలుగుబాంధవమిత్రసంఘములతోడఁ
గూడ నేఁ డిదె కృష్ణుండు సూడఁ డ్రుంతు. 412

వ. పనుపు మనిన హృష్టుం డై యజ్ఞనపతి గృపాచార్యుం గనుంగొని యొక్క
కలశంబున జలంబు నించికొని రమ్మనుటయు నమ్మహీసురవరుండు దమ్ముం
జూడ వచ్చి యచ్చట నున్నసమీపాశ్రమమునికుమారులం బ్రార్థించి యొక్క
కలశంబు దెప్పించి దానిం దోయపూర్ణంబుఁ గావించి తెచ్చిన. 413

చ. అతనికి నెమ్మి నిట్లనియె నమ్మనుజేంద్రుఁడు నీవు వేగ మం
చితముగ ద్రోణపుత్రు నభిషిక్తునిఁ జేయుము ప్రీతి మచ్చమూ
పతియుఁగ భూసురుండు నృపుసంపునఁ గయ్యమునేత లోకవి
శ్రుత మగుధర్మ మట్లగుటఁ జూవె యొనర్చెద నవ్విశేషమున్. 414

వ. అనవుడు నతండు సంప్రీతుం డై యగ్గురునందనునకు సేనాధిపత్యాభిషేకం
బాచరించిన. 415

ఉ. ఆరథికోత్తముం డధికహర్షముఁ బొందుచు నమ్మహీశ్వరు
గారవ మొప్పఁ గ్రుచ్చి యితఁడేగొఁగిటఁ జేర్చి యుదాత్తసింహనా
దారవ ముల్లసిల్లఁగఁ బ్రియంబు మెయిం గృపయాదవోత్తముల్
సేరి కెలంకులం జనఁగఁ జేర్చెర నేఁగె నుదగ్రమూర్తి యై. 416

వ. ఇట్లశ్వత్థామకృపకృతవర్మలును మహోద్యోగంబున. 417

క. అరిసిరవశేషనిరసన, పరమానంద ప్రచరితపాండవపుత్రో
త్కరబాంధవనికరపరి,స్ఫురణాఢ్యతదీయశిబిరమున కభిముఖులై. 418

వ. చని రని యట్లు ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డశ్వత్థామోత్సాహంబు తెఱం
గెఱింగించె నని వైశంపాయనుండు సెప్పిన విని జనమేజయుం డటమీఁదివృ
త్తాంతం బెఱింగింపు మని యడుగుటయు. 419

మ. శ్రుతివాక్యార్థమయప్రభావమునిసంస్తుత్యానుభావా శచీ
పతిముఖ్యానిమిషాభివాద్య [1]నిరసద్భావైకవేద్యా మహో
న్నతహేతుత్వవిరాజమానచరణా నమ్రాపదుత్తారణా
సతతోన్నిద్ర [2]వివేకభక్తిసులభా సంవిత్ప్రభావల్లభా. 420

క. సితనీలాదికవర్ణా, హితవైకృతదూరమానసేజ్యాధారా
శతదళభవసత్యవతీ, [3]సుతాదిబుధమతిలతాప్రసూనాకారా. 421

మాలిని:—

భరితవికసనాంతర్గ [4]పద్మనిశ్రేణికాసం
చరణపరిణతత్స్లాఘనీయక్రమోద్యన్
నఖరుదుపగమలీలామథ్యమానేందుబింబ
క్షీరదమృతవికారోత్తారణానందరూపా. 422

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రకొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తికవనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున శల్యపర్వంబునందు
సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి శల్యపర్వము

సమాప్తము.

---

1 నిరహంభావైకవేద్యా. 2 వివేకభక్తి. 3 సుతవిబుధమతిప్రసూనసుగుణాధారా. 4 పద్మ
నిశ్రేణికా.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సౌప్తికపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

మతొ్కస్తుభరత్నో
ద్ధామారుణరశ్మిభూతిధవళమరీచి
స్తోమపరభాగరమ్య మ
హా[1]మహితస్ఫురితవటు హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. సంజయునిచేత గురుసుతోత్సాహ మట్లు
వినినధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను వీరవర్యుఁ
డనఁగఁ జాలునశ్వత్థామయును సహాయ
రథికులును విక్రమించినక్రమము సెపుమ. 3

వ. అనుటయు సమ్మానవపతి కాసూతసూనుం డిట్లను నవ్విధంబునఁ గురుపతి యశ్వత్థామ కభిషేకంబు సేయించిన నాకృపాచార్యుండును గృతవర్మయు గురుపుత్రునుత్సాహంబున కుపోద్బలకం బగునుద్యోగంబునం బొదలి రమ్ము వ్వీరు మహీపాలుండు పాండవులం బరిమార్చుటకుం బనిచిన నట్లు వూని దక్షిణంబు మట్టి పడమట సున్న పాండవశిబిరంబున కభిముఖు లై చని రత్తెఱం గున నవ్వీటికేలని కనతిదూరంబుగాఁ జని యారథికవరు లాలించి. 4

ఉ. అందలివార లెల్లను జయంబునఁ బొంగుచుఁ బేరెలుంగు లం
దంద చెలంగఁ గాఁ బలుక నార్వఁగ నొత్తిలి నవ్వ నాకసం
బందినయట్టిమ్రోఁత విని యక్కడ వోవఁగ నుల్కి రప్డు ద
మ్ముం దడవక వడిక వెడలు మూఁకలుమ్రోయుటగాఁ దలంచుచున్. 5

వ. ఉలికి యట వోవు టుడిగి యొచ్చటి కేనియుం దొలంగి నిలిచి మఱి కర్జంబుఁ
జూచికొనువా రై యారథికవరులు మగిడి తూర్పుదెస కొంతద వ్వారిగి రనిన

---

1 మహిమస్ఫురిత.

నమ్మాటలు వెడవెడ వినుచుం దనకుం బాటిల్లినదురవస్థ చింతించుచు నాంబి
కేయుం డిట్లనియెం. 6

సీ. సంజయ కురురాజు సమయునే యిట్లు భీమునిచేత బలశౌర్యముల నజయ్యుఁ
డని నమ్మియుండితిఁ దనయులు నూర్వురు మడియుట వినియు నామనము పెక్కు
పఱియలై పోవనిభంగిఁ జూడఁగ జాత నొనరించినది గాఁగ నోపు నింక
నడియరితనమున నప్పాండవుల నాశ్రయింపఁగఁ జాల నే నెక్కడేనిఁ

ఆ. బోదుఁ గాక యట్టిభూపాలుతండ్రినై, ప్రాభవమునఁ బెచ్చి పరమదైన్య
వృత్తి కోర్వఁ దగునె విన వశమే మాట, లామరుత్తనూజుఁ డాడ నాకు. 7

వ. అని పలికి యశ్వత్థామప్రభృతు లేమి నేసి రనుటయు నజ్జనపతికి సంజయుం డి
ట్లనియె. 8

క. ఇమ్మెయి నారథికవరులు, గ్రమ్మఱి చని యడవి సొచ్చి కని రొకమడు వం
దిమ్ముల సూతజనులు ర,థ్యమ్ముల నీళ్లకును దిగువ నప్పుడు దారున్. 9

వ. రథంబులు డిగ్గి యంబుపానంబు నేసి యా మ్రోఁతదెస నాలించు చుండిరి. 10

తే. అంతఁ బశ్చిమధరణీధరాగ్రపశ్చి,మంబునకుఁ బోయె మార్తాండమండలంబు
సాంధ్యసమయకృత్యంబులు సలిపి రపుడు, రథికవర్యులు మువ్వురు రాజముఖ్య. 11

వ. సలిపి వా రొక్కవటవిటపిసమీపంబున నాసీను లై రాసమయంబున. 12

తే. వారిముఖమండలములతో వారిజములు
మొగిడె శోకతమంబుతో నిగిడెఁ దిమిర
పటలి బహువిచారములతో బరఁగ బొల్చె
భూతబేతాళగణములు భూపవర్య. 13

క. కలుగు గురుసుతున కెట్లుం, గలహం బని చూడ నమరగణ మధికకుతూ
హలమున వచ్చెనో యనఁ జు,క్కలు దోఁచెఁ గగనవీథిఁ గౌరవనాథా. 14

వ. ఇట్లు రాత్రి యగుట దివాచరంబు లైనజంతువు లుపశాంతవర్తనంబు లయ్యె
రాత్రిచరంబు లైనవి సంచరింపం దొడంగె నప్పు డమ్మువ్వురు నెవ్వగలఁ
గూరినమనంబులతోఁ గురుబలం బకారణంబ పోలియుట యుగ్గడించి తత్సం
బంధకలితంబు లైనభాషణంబులు చెల్లుచుండ నుండి డప్పి గూరి కొండొక
సేపునకు మహీతలంబున మేనులు వైచి వందురుచుండి రందుఁ గృపకృతవర్మలు
నిద్రవొందిరి గురునందనుండు క్రోధాతిశయంబునం జేసి నిదురవోవక వటవిట
పంబు గలయం గనుంగొనువాఁడు తదీయశాఖోపశాఖల నానాకారంబులు నిలి
నంబు లైద్రి నించుచుండ నాలోకించె నయ్యవసరంబున. 15

సీ. మిడుఁగురుఱుగములు గ్రమ్మినయట్లు నిగిడెడు రోచులు గలమిడిగ్రుడ్లు దనర
మెఱుఁగారుకెంజాయ మెఱిసినయొఱికల మోపున నెసఁగుపెఁ మ్రోఁతతోడఁ

[1]గాళులభీషణాకారత వేళ్లతో లీలమై నెగసినశైల మనఁగఁ
గరముగ్రమగుమొగ మిరుదెసమురియించి యామిషంబులయిక్కలరసినొనుచు
తే. నచటిబయ లెల్లఁ దానయై యక్కజంపుఁ
జందమును ఘోర మైననిస్వనముఁ జండ
గతియు భూతవితానభీకరముగా ను
లూక మొక్కటి వచ్చె భూలోకనాథ. 16

అశ్వత్థామ యులూకంబు కాకంబులఁ జంపుట నాలోకించుట

వ. వచ్చి యవ్విటపివిటపంబు నూఁది యక్కాకంబుల నాలోకించి యంగంబుల యుద్భటత్వం బుడిపికొని గమనంబు తిన్నఁదనంబు దలకొనఁ జొచ్చి వాని నాక్రమించి. 17

ఉ. కొన్నిటికంఠముల్ నులుపుఁ గొన్నిటికాళులు ద్రుంచు నుగ్రతం
గొన్నిటిపక్షముల్ నఱుకుఁ గొన్నిటిపొట్టలు వ్రచ్చులీలమైఁ
గొన్నిటి నప్పళించుకొని కోలెముకల్ నుఱుమాడు నిట్టు ల
య్యన్నిటి నయ్యులూకము రయం బెసఁగఁ వధియించె భూవరా. 18

వ. ఇవ్విధంబున నిద్రావివశంబు లైనమవ్వాయసంబుల వివిధంబు లగువధంబుల గీటడఁగించి యాకౌశికంబు శత్రువులం బొదివి సమయించినమేటిమగని మాడ్కి మోదంబు నొందినం గని యగ్గురునందనుం డాచందం బొనర్చుటకు డెందంబున నుత్సాహంబు వొడమి పొంగి తనలోన. 19

తే. ఇవ్విహంగమ ముపదేశ మిచ్చె నాకు, నిద్రవోవంగ శత్రుల నిగ్రహింతు
నింతలె స్సనుచే ముందరేమి తెఱఁగు, గానగైతిని నాపూనుకార్యమునకు. 20

వ. అని యెండియు. 21

ఉ. పాండునరేంద్రనందనుల బాంధవపుత్రయుతంబు గాఁగ ను
ద్దండత నే వధింతు ననిదర్ప మెలర్పఁగఁ గౌరవాధినా
థుండు వినంగ బల్కితిని దుర్దమదోర్బలు లమ్మహాత్మకుల్
గండున బెట్టు పైఁ బటుట కార్యము గాదు దలంచి చూడఁగన్. 22

క. అరవాయి గొనక బెట్టుగఁ, బరిగొని యక్కడిఁకిమగలపై నడరుట యు
ద్ధురగతి నగ్నిజ్వాలో,త్కరముపయిఁ బడుత యుఱుకుకరణియ కాదే. 23

వ. పాండవులం బరిమార్చుపని నేఁడ చేయక మఱిచేసినఁ గారాజునిర్గతప్రాణుం డైన నాకెలసం బెవ్వరి కెక్కడుఁ జక్కటితోడిబవరంబున నబ్బలుమగల గెలువరా దని యిట్లురియాడునాచిత్తంబుచింతాపరంపర వాయ నీపక్షివిచేష్టితంబు లో చనగోచరంబయ్యెఁ బగతురఁ దెగటార్పనెడ నన్యాయం బనక యుపాయం బె య్యది దొరకొనిన దాన నుత్సహింపవలయుట శాస్త్రసిద్ధంబ కాదే యెట్లనిన.

---

1 గాలవిభీషణాకారత వేళ్లతో నెగసినతుంగశైలేంద్రమనఁగ.

తే. ఎత్తినప్పుడు విడియుచో నిఱుకటంపుఁ, దెరువునందు నడపు నెడి తిరుగఁబడిన
యట్టియెడ నిద్రవోయెడునవసరమున, శాత్రవుల బెట్టు పైఁబడి చంపవలయు.

వ అనునీతివాక్యంబులు విందు నంగీకృతక్షత్రధర్మం డగువానికి నిట్టివి కర్త
వ్యంబు లట్లుఁ గాక పాండవేయులు పితామహాగురు లైనభీష్మద్రోణులఁ దెగ
టార్చునెడం జక్కటి గలతెఱంగున సంగరంబు చేసిరె యంగరాజును రారా
జును బరిమార్చినభంగులఁ దలంపం గూడునె కావునఁ గల్మషోపాయు లగుకౌం
తేయుల నిద్రాసమయంబున గొబ్బున నిగ్రహించుట నీతియ కాని నింద్యంబు
గాదని నిశ్చయించె నట్లు క్రూరవ్యవసాయుం డగునగ్గురుసుతుండు దననూమామను
గృతవర్మను మేలుకొల్పి యిట్టిసమయంబున నిద్రించితి మని లజ్జించు చున్న
యారథికవరులతో ని ట్లనియెఁ. 26

క. మొగదప్పితిమి రణమున మన మకట ముష్వూరము రారాజు నొక్కరునిఁ బాండు
తనయులు గమవారుఁ దారును బెక్కండ్రు గూడి చుట్టును ముట్టి గుల్లపఱిచి
రేకాదశాక్షౌహిణీశ్వరుఁ డట్లొంటిమెయిఁ జిక్కఁ బోరుచుండియును బాడి
దప్పఁ డవ్విభుని నధర్మవిక్రమమునఁ బాపాత్మకుం డగుబకవిరోధి

ఆ. గూల్చె నంతఁ బోక కురుదేశరాజ్యాభిషిక్తమైనయతనిశిరము దన్నెఁ
బరిభవంబు నొందెఁ బ్రాణాంతకరవేద,నాతిశయముకంటె నన్న రేంద్ర. 27

లావును వెరవును గలుగును,హీవీరు లనేకు లట్టు లన్నిదినము లా
[1]భూవిభునకై పెనఁగి జయ, మీ వలఁతులు గాక పోయి రే మన వచ్చున్.

ఆ. ఎవ్వ రెంతఁ జేసిరేనియు విధి యొండు, దలఁప [2]నాఫలంబు దలఁగ కేల
యుండు నిట్లు గాఁగ నున్నది గాకేమి, యొసక మెసఁగుకార వేంద్రమనుపు. 29

వ. అని పలుమాట లాడి మీమది కలంగకున్న దేని యీమహావ్యసనంబునకుఁ గర్త
వ్యం బెద్ది చెప్పవలయు ననినఁ గృపాచార్యుండు ధనురాచార్యనందనుమొగం
బు గనుంగొని నీవు చెప్పఁ దలఁచినయంతవట్టునుం జెప్పి కార్యం బడిగితేని
నాకుఁ దోచినదానిం జెప్పెద విను మని యి ట్లనియెఁ. 30

కృపాచార్యుఁ డశ్వత్థామకు నీతివిశేషంబు లెఱింగించుట

సి. ప్రారంభముల కెల్ల బౌరుషమ్మును దైవమును సాధనమ్ములు వినుము వాని
లోన నొక్కటిచేతఁ గానేర దనఘ తత్ఫలసిద్ధు లెట్లన్నఁ దఱచు వాన
కారుపొలంబునఁ గల్గినేనియుఁ గొల్చు గావింప నేర్చునే యేవిధమున
వల నేర్పఁడగ దున్నఁ బొలములో నైనవర్షంబు లే కున్న ధాన్యంబు లగునె

ఆ. కాఁపు లావు వెరవు గల్గి కర్షనము సే,యంగ వృష్టి దగినయట్లు గలుగ
ఫలము గల్గునట్లు పౌరుషంబునకు దై,వంబుతోడుపాటు వలయు నెందు. 31

వ. అదియునుం గాక. 32

క. తగుపని కుద్యోగించుచుఁ, దగవెఱిఁగెడుహితుల కనుమతంబుగఁ జేయఁ

---

1 భూవిభుకై...జయం, బేవలఁతులఁ గనకపోయి. 2 దత్ఫలంబు దలఁగకేల.

జగతీసురవరకార్యము, లగు వారికిఁ గలుగు విధిసహాయత్వంబున్. 33

క. ధర్మము దప్పక నయగతిఁ, గర్మాచరణంబు నడపుఁగా [1]ఫలసిద్ధిన్
నిర్మలయశ మగుఁ దప్పినఁ, బేర్మి నెడదె నింద రా నభేదోక్తానా. 34

ఉ. నీతి దొఱఁగి కార్యముల నెట్టన యాగ్రహవృత్తిఁ జేసినం
బ్రీతిగ సిద్ధిఁ బొందినను భీతి[2]యుఁ గుత్సయుఁ బుట్టు భూజను
ల్వ్రీతురు చేటు నేఁతలు ఫలింపక తక్కిన మున్న వచ్చు న
ర్వ్యాతురతాస్పదంబు లగునాపద లిద్ధవివేకవైభవా. 35

ఉ. క్రోధము లోభమున్ భయముఁ గూరినచిత్తముతోడ దుష్క్రియా
సాధనవృత్తి దుర్జనుఁడు సజ్జను లాఁగఁగఁ జేయుకార్యముల్
బాధలఁ బెట్టకున్నె సిరి పాయఁగ జేయక యున్నె వానిఁ దీ
వ్రాధినితాంతమగిఖహృదయత్వము దేరక యున్నె వానికిన్. 36

చ. వినుము కురుక్షితీశుఁడు వివేకవిదూరుఁడు క్రోధలోభముల్
మనమునఁ బేర్చినఁ దురభిమానమునఁ హితు లెంత చెప్పిన
న్వినక బహుప్రకారముల నిందకు నోర్చి పరాభవించె స
జ్జను లగుపాండుపుత్రుల నసత్పథవృత్తికిఁ జేటు దప్పునే. 37

వ. అని పలికి యతండు మీమది గలఁగకయున్న దేని కర్తవ్యంబుఁ జెప్పవలయు ననియడిగినమాట లుగ్గడించి. 38

క. జగ మెఱుఁగఁగ దుశ్శీలుం, డగుభూనాథుండు వోయినట్టులె పోఁగాఁ
దెగడుం జేటుఁ గలిగి వగ, మిగులను మది గలఁగదే యమిత్రధ్వంసీ. 39

వ. అది యట్లుండె మన కిప్పు డిది కర్తవ్యం బని నిశ్చయింప మనమేమి నేర్తుము తగవు తెఱుం గెఱిఁగించెద నాకర్ణింపుము. 40

క. మన మందఱమును ధృతరా,ష్ట్రునికడకుం బోయి కార్యసూత్ర మతనిచే
వినవలయు నాతఁ డెయ్యది, గని పలికిన నదియ మనకుఁ గర్తవ్య మగున్. 41

వ. అమ్మహీకాంతుండు. 42

క. తానును గాంధారియు నె,ద్దానిం గార్యంబు గాఁగఁ దలఁచి పనిచినఁ
దానికిఁ గా దన వలవదు, పూని యనుష్ఠింత మదియ పొగ డొందించున్. 43

వ. వారలకడ విదురుండు నుండు నమ్మువ్వురు విచారించి చెప్పినకార్యంబునకు నింద గలుగ దట్లుం గాక యెట్లు పోరటీనను దైవోపహతంబు లగుకార్యంబులు సిద్ధిఁ బొందునె యడిచిపడ వలవదు విచారించికొంద మనవుడు శోకదందహ్య మానమానసుం డగుచు నగ్గురుపుత్రుండు కృతవర్మను సతని నాలోకించి. 44

అశ్వత్థామ కృపాచార్యకృతవర్మలతోఁ దనపూన్కి స్థిరీకరించుట

సీ. వెర విట్టితెఱుఁ గిది వెంగలితన మని యెల్లవాఁడును దనయెఱిఁగినట్టి

---

1 ఫలసిద్ధుల్. 2 జుగుప్సయుఁ బుట్టు...చేయుచేఁతలు.

తెఱఁగున నిజకార్య[1]దృష్టియ కయికొను నొరులనేర్పులు పట్ట నొల్లఁ డాత్మ
బుద్ధియ మే లని పొగడు ననుల్యలచిత్తవృత్తుల నిందించు వివిధగతులఁ
జెందెడునాతీయచేతగిప్రవర్తన మరయుఁడు దాన బాల్యమునఁ దలఁచు
ఆ. తలఁపు గీడు చేసి యెలప్రాయమున నొండు, తలఁపునందుఁ బట్టుకొలుపుఁబ్రీతి
ముదిమి వచ్చినతఱి నవియును విడిచి య,న్యంబు లైననేర్పు లాచరించు 45
క. ఆపదఁ బడి యొక్కఁడు స,దాన్యాపారము గాఁగఁ జూచి [2]దాని నడపు శ్రీ
ప్రాపించిన నరుఁ డొండొక, చూపున వర్తించు నది విశుద్ధపదముగన్. 46
క. తగు నని మరణాదులకై, తెగువదెసఁ మానవుండు దృఢనిశ్చయతం
దగిలినయది పరమహితం,బుగ పదలక నపుడు నన్యబుద్ధులు గొనమిన్ 47
వ. మీ రెఱుంగనియది లేదు నాకుం దోఁచినకర్జంబు మన కందఱకును శోక
నాశం బగునట్టిది దాని వినుండు చెప్పెదఁ బ్రజాపతి ప్రజల సృజించి
విప్రునకు దమంబును క్షత్రియునకుఁ దేజంబును వైశ్యునకు దక్షత్వంబును
శూద్రునకుఁ ద్రివర్ణానుకూలతయు వలయుగుణంబులుగా విధించెం గావున
శాంతుండు గానివిప్రుండును దేజస్వి గానిరాజును దక్షుండుగాని వైశ్యుండును
ద్రివర్ణానుకూలుండు గానిశూద్రుండును నిందం బడుదు రది యట్లుండె నేనును
విప్రకులంబునందు జనింపుఁజితం బైనవంశంబునందు జనియించి భాగ్యహీనత
వలన రాజోచితధర్మం బనుష్ఠించితి నడుమ నానిష్ఠ వడలి విప్రధర్మంబు
మహనీయంబైన నది యాచరించువాఁడ నగుట నామదికిం జూడ మే లైయుండ
దదియుం గాక. 48
తే. మేటివిల్లును దివ్యాస్త్రకోటియును ధ,రించి మెఱయంగ నాజి వధించెఁ దండ్రి
నొకఁడువాఁడును రూపుతోనుండునట్టి,యెట్లుతలయెత్తిమెలఁగుదు నేనుజెపుఁడ.
క. వాఁడు మొదలు గాఁ బగతుర, వాఁడి గలుగుతూపుగములవలను మెఱిసి యే
నేఁడు వధింతును నెవ్వగ, వేఁడిమిఁ బడఁజాల కొక్క వెరవు దలఁచితిన్. 50
క. లే దింకం బగ యని ధను,రాదులదెస వాహనములయందును సంత్య
క్తాదరు లై పగతురు నేఁ, డాదమఱిచి నిద్రవోదు రది తఱి పొడువన్. 51
ఆ. ఓడిపోయి డప్పి నూని గట్టును జెట్టుఁ, జేరి యొడిగి యున్న వారి గాఁగ
శమనలఁ దలఁతు రరులు మనముల నావంత, శంక లేదు సంతసంబు ఘనము. 52
చ. మదమునఁ దేలి యేమఱినమాస్తుర దాడిగఁ బోయి బెట్టు ము
ట్టైద శరజాలసత్వరపటిష్ఠతఁ బల్వురఁ ద్రుంతుఁ గొందఱం
బదుపుదు నుల్లసత్పరిఘసంహననంబునఁ గొన్నికంఠముల్
చిదుముదు నేల రక్తపరిషిక్తము గాఁ గరవాలలీలలన్. 53
తే. గెలుపునూఱట [4]నొదవునగ్గలపునిద్రఁ

1దృష్టిఁ గనుంగొను. 2 దాన నపుఁ. 3 దలఁతు రరులు నాదుతలఁపున నావంత. 4 నగ్గల మొదవునిద్ర

బీనుఁగులుఁబో లె నున్న యాబిరుదుమగలఁ
జంపి పీనుంగుఁ బెంట గావింపవలయు
శిబిర మెల్లను భూతముల్ సెలఁగుచుండ. 54
వ. అని వెండియు. 55
క. కరిహాయనరశపముల భ,గ్నరథంబుల నెరసి ద్రుపదనందనగాత్రో
త్కరము పడి యుండఁ జూడక, పరిభవతాపోపశాంతి వడయఁగ నగునే. 56
శా. ధృష్టద్యుమ్నుని నుట్టి పట్టుదు మదోద్రేకం బడంగింతు ను
త్కృష్టాస్త్రంబులఁ జంప నల్క పశుభంగిం జంపినం గానిపో
దిష్టావాప్తి యనంగ నా కిదియె భూయిష్ఠంబు గొంతేయుల్
గష్టస్వీరవిధాభియోగమృతులం గావింతు ను గ్రాకృతిన్. 57
క. అలిగినపినాకిచందం, బలవడ శిబిరంబుఁ జొచ్చి యందఱఁ బగఱిం
బొలియింతును శుద్ధుఁడఁ గా, వలదే జనకునకు నాదువల నేర్పడఁగన్. 58
క. పాండవులం బాంచాలురఁ, జండభుజావిభవ మెసఁగ సమయించి కృతా
ర్థుండ నయి పెంపుఁ దేజము, గండును దక్కొండు లేదు కార్యము దలఁపన్. 60
వ. అనవుఁడుఁ గృపాచార్యుం డి ట్లనియె.
సీ. పతిచినవారికిఁ బగ మాఱు [1]పటుపఁగ నుత్సహించుట కడునొప్పు గాదె
దైవయోగంబునఁ దగినయుద్యోగంబు నీమానసంబున నెలవుకొనియె
మాకు నీపూన్కి సమ్మత మేము దీనికి నీతోడివారము నీవు డస్సి
యున్నవాఁడవు నిద్రయును లేక యున్న [2]నీ వెడగరపడియె దీ యడవిలోన
ఆ. నెమ్మి డప్పిదేఱి నిద్రించి వేగినఁ, దెలివితోడ నత్యుదీర్ణవృత్తిఁ
గడఁగి యేము దోడ నడతేర నడరిన, నరిగణంబు గెలుతు వశ్రమమునఁ. 61
మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుఁ డశ్వత్థామ పైఁ బోవ మ
ద్ధురలీలం గృతవర్మయుం గృపుఁడు నుద్యోగస్ఫురన్మూర్తి లై
వెరవుం జేవయుఁ జూపి తో నడవ దోర్వీరోద్ధతిఁ మారొక్కనన్
న్నరయోధావళి గాదు దేవతతికిఁ ద్రా డెమ్మెయిం జూడఁగన్. 62
వ. అని మఱియును. 63
చ. వినుఁ కృతవర్మ దివ్యశరవేది బలాఢ్యుఁడు శౌర్యశాలి యే
నును సమరోద్యమంబునకు నూలొక్కనఁ జాలుట నీ వెఱుంగు ది
ట్లని గణుతింప రాదు గురునట్టిడ యీతఁ డనంగవచ్చు ని
న్ననఘచరిత్ర యిట్టిరథికావలి వైరుల నెట్లుఁ జేయదే. 64
వ. కావునఁ గోదండంబు నెక్కుడించి కంకటం బూడ్చి నిద్రింపు మేము నిద్రాగమ
నంబున జడులమై యున్నవారము ప్రభాతం బగుటయు నెల్లవారలకు నుల్లంబు

1 సలుపంగ. 2 ది, వేగిరపడియెద వేల యింత.

దెలివొందు నప్పుడు గడంగి యోధులం బొదివి పేరువాడి పొలియింతము
మనము పాంచాలసహితంబుగా బొండవులం దెగటార్చుటయొండె వారిచేతం
దెగుటయొండె నయ్యోడుం గాక రిత్త మరలుదుమే యనిన మామకు నశ్వ
త్థామ యిట్లనియె. 65

1తే. అలుక యొత్తినవానికి నర్థచింత,కునకు నాతురునకుఁ గామగోచరాత్తు
నికిని వచ్చునే వినునిద్ర నీవు నెఱుఁగు, దెఱిఁగియుండి యిట్లేటికి నేఁపనన్ను.

క. ఎన్నఁబడి జను లెఱిఁగిన, యిన్నాలుగు తెఱఁగులందు నెయ్యది యైనన్
గన్ను మొగుడ నీదఱె నా, కిన్నియుఁ గలుగంగ నిద్ర యేటికి వచ్చున్. 67

చ. గురుదెసవంత నాతురతఁ గూరెద వైరిఁ దలంచి కోపసం
భరితుఁడ నయ్యెదన్ సమరభంగినిరూపణచింత నొందెదం
గురుపతికిం బ్రియం బెసఁగఁ గోరుట నుత్తలపాటు సెందెదం
బురుషవరేణ్య యే నిదుర వోవఁగ నెమ్మెయి నేర్తుఁ జెప్పుమా. 68

శా. సారాచారనిరూఢుఁ డైనధనురాచార్యున్ వధింపంగఁ గ
న్నారం జూచితి వీవుఁ దత్పరిభవం బట్లుండె భగ్నోరుఁ డై
రారా జెంతయు దీనవృత్తిఁ జెవులారం బల్కఁగా విన్న యే
నీరే యూరక నిద్రవోదునటె యి ట్లేలంటి వీరోత్తమా. 69

ఆ. మనము వినఁగ రాజు పనివినభంగి కే, క్రూరచిత్తుఁ డైనఁ గుందకున్నె
కరుణ లేక యున్నపురుషున కేనిఁ గ,న్నీరు దొరుఁగకుండునే మహాత్మ. 70

చ. అతఁడు మదీయసఖ్యపరుఁ డక్కట యేఁ గసుగంద కుండ నా
క్షితిపతి యిమ్మెయిం బరులచేతఁ బరాభవ మొందె దానిఁ జూ
చితి మును లోకు లవ్విభునిచేటును బొండుతనూజకోటియు
న్నతియును జెప్ప వింటి నది నామది సూఁడెడు నిద్ర వచ్చునే. 71

వ. అదియునుంగాక. 72

ఉ. కవ్వడియుఁ ముకుందుఁడును గాపలిగా భయ మేది యున్నవీ
డెవ్వరి కైన ముట్టుకొని యే నని పేర్చి జయింప వచ్చునే
యెవ్విధి నైననుం బగఱ యేమి పడఁగించుట పౌరుషంబ యే
నొవ్వక గెల్తు రాత్రి మెయి నూలొఁకని తాఁకితినేని మాతులా. 73

ఆ. ఇట్లు నిశ్చయించి యెసకంపుఁగడఁకతో, నున్నవాఁడ నిట్టినన్ను మాన్ప
రామి యెఱుఁగ కంటి రారాజుమన్నన, వమ్ము చేసి మరలవచ్చు నెట్లు. 74

క. సమయింతుఁ బొదివి సౌప్తిక, సమయంబున నెల్లభంగిఁ జతురంగసమే
తము గాఁగఁ బొండునృపసుత, సముదయమునుఁ ద్రుపదభూపసంతానంబున్. 75

వ. సమయించి మఱి విశ్రమించియు నిద్రించియు సుఖించెద నీవు నిద్ర వేరు సెప్పి

---

1 "ఆ. అలుకవొడమువాని కర్థచింతునకును, నాతురునకు మన్నథార్తునకును, నిద్రవచ్చు నెట్లు నీవును దీనిని, నెఱిఁగి యుండి యేటి కేఁపనన్ను."

యుద్యోగంబు మాన్పి మరల్పఁ జూచెద విది తగ వగునే యనిన గురునంద
నునకు గౌతముం డి ట్లనియె. 76

కృపాచార్యుఁడు నిద్రాసక్తులఁ జంపఁ దగ దని యశ్వత్థామకు హితవు చెప్పుట

చ. అలుక మనంబునం గదిరి నాతఁడు దాను నెఱుంగఁ డొ ట్లచేఁ
దెలియఁడు కార్యతంత్రములు ధీమహితుం డగువాని కైనను
జెలులును జుట్టలుం దగిలి చెప్పఁగఁ జొప్పడుఁగాక తక్కిని
ర్మ్మల మగునీతితంత్రము దిరం బయి చిత్తమునందు నిల్చునే. 77

క. మతి నెప్పుడుఁ దా ధర్మ్మ,స్థితి నూహించుచును హితులు నెప్పెడివెర వు
ద్ధతి దక్కి యాచరించుచు, జితేంద్రియత గలిగి నడవఁ జెందు శుభంబుల్. 78

తే. దుష్పథంబులఁ జొరనీక తొలఁగఁ దివుతు
రా ప్తజనములు దగ వశ్యు లయినవార
లందుఁ బుణ్యంబు దొలఁగనియతఁడు దొలఁగు
దొలఁగ నేరఁడు భాగ్యంబు దొలఁగువాఁడు. 79

క. మతిమంతు లైనవారికి, హితు లగువెరవుగలవార లెఱిఁగింతురు దు
స్థితి గాకుండఁగఁ గార్యము,గతి[1]యొ త్తియుఁదప్పులిడియుఁ గడవఁబలికియున్.

క. నాపలుకువట్టి యాగ్రహ,దీపితుఁ డగు టుడిగి మదికిఁ దిన్నదనము నీ
వాపాదింపుము సలమును, గోపముఁ గ్రౌర్యంబు విడువు గుణరత్ననిధీ. 81

వ. అ ట్లైనం బశ్చాత్తాపంబునం బడవు నిద్రించినవానిని నాయుధంబులు విడిచిన
వానిని వాహనవైకల్యంబు నొందినవానిని శరణుసొచ్చినవానిని దలవీడిన
వానిని వధియించుట ధర్మ్మంబుగా దీసమయంబున సమస్తసైన్యంబును బాండవ
పాంచాలురు నిద్రవోవుదురు నిదుర సావునట్టిదకాదె పీసుంగులుంబోలెఁ బడి
యున్నవారిం బొడిచి పాపంబు గట్టుకొని నరకంబునఁ బడుట మేలె మహాస్త్ర
విదు లగురథికముఖ్యులయందు మేటియనం బరఁగి యింతకు మున్నే మిటం గల్మ
షంబు లేని నీయట్టివాని కిట్టిదుష్కర్మ్మంబు గర్హ్యం బగునే యిది మడుఁగుఁజీర
యందు మసిదాఁకిన ట్లయ్యెడు సూర్యసంకాశుండ వగుసీవు సూర్యోదయసమ
యంబునఁ [2]బ్రకాశప్రకారం బైనపరాక్రమంబున కుపక్రమింపు మనవుడు
నశ్వత్థామ గృపాచార్యున కి ట్లనియె. 82

సీ. నీచెప్పినది యెల్ల నిజము శౌసింపంగఁ దగువాఁడ వై హితం బగుదెఱిఁగు
నా కెఱిఁగించితి నీ కేను జెప్పెద నేర్పడ వినుమయ్య నెల్లనృపులు
గనుఁగొనుచుండ యజ్ఞసకుని సన్న ధ్ధస్తశస్త్రుని నట్లు పాంచాలరాజ
సుతుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుఁ డతిపాతకం బని కొంకక తల పట్టుకొని వధించె

ఆ. భీష్ము నాశిఖండిపేరఁ గృత్రిమసమ,రమున నర్జునుండు సమయఁజూచె
నరద మూర్ధ్వఁ గ్రుంగి యనువు దప్పిన డిగ్గి, యెత్తుచుండఁ గర్ణు నేసె నరుఁడు.

ఆ. చేయి నరుఁడు దునుమఁ బ్రాయోపవేశప్ర,వృత్తిమెఁ బ్రశాంతచిత్తుఁ డైన

1 యొంతయు నొ త్తి నొడివి కడవఁ. 2 ప్రకాశం బైన ప్రకాపంబున.

పుణ్యపురుషు నట్టిభూరిశ్రవునిఁ గృష్ణు, ననుజుఁ డట్లు సంపె నాగ్రహమున.

చ. పలువురు గూడి కౌరవనృపాలకు నొక్కరుఁ జుట్టుముట్టి వి
చ్చలవిడిఁ బాపకర్మ మనుశంక యొకించుకయేని లేక యూ
రులు గద నుగ్గు సేయఁగ మరుత్సుతునిం బురికొల్పి రిన్నిభం
గుల మును వారె కాదె చెడఁగ్రొచ్చిరి సంగరధర్మసేతువున్. 85

వ. వారి నెట్లు నిందింపవు మమ్ము నెట్లు వారించెద వాలింపుము. 86

ఆ. తొడలు విఱిగి నేలఁ బడియుండి ననుఁ గని, మానవేంద్రుఁ డట్లు దీనవృత్తి
నాడెఁ గొన్ని మాట లవి యంతరంగంబు, నందుఁ జిక్కఁ కినుక యలఁత నేనె.

వ. వాని వెలాప్పవలయు మజ్జనకహాననసంతుష్టుం డగుధృష్టద్యుమ్నుండు లో
నైనయప్పాపాత్ములఁ బాపంబు తెరువున రూపుమాపెద దీనంజేసి కీటజన్మంబు
పాటిల్లినను మేల కాని యీకడంక మాన నేర నన్ను వారింప నెవ్వరివశం బగు
నని దిగ్గన లేచి యగ్గురుతనయుండుఁ రథం బెక్కినం గనుంగొని యగ్గౌతముం
డును గృతవర్తుండు. 88

ఆ. ఏకనిశ్చయమున నిట యేఁగుదెంచితి, మనఘు నీవు నేము నధిపుపనికి
నిట్టిమమ్ము వేఱు పెట్టి యొక్కటికార్య, మాచరించువాఁడ వగుట దగునె. 89

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను మమ్మహితాత్ముల కే నవశ్యముం
జని ద్రుపదాత్మజుం బొడివి చంపెద దుర్గతిఁ బోవుచావుగా
ఘనభుజశక్తిశౌర్యము నకంపితధైర్యమునుఁ వెలుంగ మీ
రును దెలివొంది [1]కూడికొన రూఢికి నెక్కుద మెల్లభంగులన్. 90

ఆ. ఒండుతలఁపు లుడిగి రం డని పోవ నా, రథికవరులు గడగి రథము లెక్కి
మొనసి చనిరి వారు మువ్వురు నగ్నిత్ర,యంబుఁ బోలి యొప్పి యప్పు డధిప.

వ. అట్లు చని నిద్రావినశం బైనపాండవశిబిరంబుఁ డగ్గఱి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు
సంజయున కి ట్లనియె. 92

ఆ. రాజు గూల్చి జయముఁ దేజంబుఁ బొందిన, యత్యుదగ్రవిభవు లైనయరుల
శిబిర మాక్రమింపఁ జిత్తంబులందుఁ దెం, పొదవి మువ్వు రట్లు గదియు టరిది.

వ. వారు చేసినవిధంబు వివరింపు మనిన నాసూతసుతుండు విచిత్రవీర్యనందనున
కి ట్లనియె నట్లు శిబిరద్వారప్రదేశంబునకు నడచి సహాయులం గడచి యశ్వ
త్థామ యుద్దామరభసంబునం జనుత్సహించె నట్టియెడ. 94

అశ్వత్థామకు శివుఁడు భూతాకృతి యై తోఁచుట

సీ. క్షతితశోణిత మగుశార్దూలచర్మంబు పరిధానకరణి విభాసితముగ
నురగాత్మకము లైనయుపవీతములు హారములు నంగదంబులు పొలుపుమిగుల
వివృతవిశాలాస్యవివరంబు నిశితదంష్ట్రానికరంబు ఘోరంబు గాఁగ
భాసురకాంతివికాసంబు లగులోచనంబులు బహుసహస్రంబు లొప్ప

---

1 వచ్చినను...నెక్కుడు నెల్లభంగులన్.

తే. నుగ్రమును సుందరంబును నుజ్జ్వలంబు, నై మహాకార మద్భుత మావహింప
భూత మొక్కటి భీషణస్ఫురణ మెసక, మెసఁగ నగ్గురుపుత్రుకట్టెదుర నిలిచె.

క. విను మాభూతం బిట్టిది, యని కలరూ పేర్పఁజాంప నమరులకు వశం
బె నరేంద్ర తదాకృతి గనుఁ,గొనినఁ భేదిల్లవలయుఁ గొండకు నైనన్. 96

వ. ఇ ట్లతనియగ్రభాగంబున నావిర్భూతం బైనయమ్మహాభూతంబు నాస్యకుహరం
బున నాసికావివరంబులఁ జెవులఁ గన్నుల నన్నింట మంటలు వెడలి మింట
నడరఁ దదీయతనుతేజోమరీచిసంఘంబుల శంఖచక్రగదాహస్తులై హృషీకేశు
లనేకులు వెడలి రి ట్లఖిలభూతభయంకరం బగు నమ్మహాభూతంబు నాలోకించి
యవ్వీరవరుండు. 97

చ హృదయమునం గలంక యొకయించుకయేనియు లేక వీరసం
పద యలరంగ భల్లముఖబాణతతుల్ నిగిడింపఁ బెద్దగా
వదనము విచ్చి భూత మనివార్యవిధంబునఁ ద్రావె బాడబం
బుదధిజలంబు ద్రాగెడుమహోగ్రసముద్ధతి వాని నన్నిటిన్. 98

చ. అతులశరంబు లట్లు వృథ యైనఁ గనుంగొని ద్రోణి రణ్మిమం
డితమహనీయశక్తి నిగిడించిన భూతముఁ దాఁకి యంత్యకా
లతిమిరవైరిమండలవిలగ్నమహోల్కయుఁ బోలెఁ బిన్నపి
న్నతునియ లై యడంగె నరనాథ యతఁడు విషాద మందఁగన్. 99

చ. అలఘుతరాత్మసారుఁ డగు నగ్గురుపుత్రుఁడు ఘోరఖడ్గముక్
బిలగతసర్పముం దిగిచి భీషణరేఖ నటించుభంగి న
గ్గలపురయంబునం బెఱికి గాఢవిముక్తము గాఁగ వైచినం
బొలుపతి పోయె దూదిక్రియ భూతశరీరసమాగమంబునన్. 100

తే. సరభసంబుగఁ దోమరసమితిఁ జక్ర,వితతిఁ బరఁగించి వేర్చె నప్వీరవర్యుఁ
డదియు నదియును దోడ్తోడ నల్ల నగుచు, మ్రింగె నమ్మహాభూతంబు మేదినీశ.

క. అలిగి యతండు నితాంతో,జ్జ్వలగద వైచుటయు నదియు సత్వరలీల
జలచర మామిషముంగొను, పొలుపు నెఱియ మెఱియ మ్రింగె భూతం బధిపా.

ఆ. ఇవ్విధమున సకల హేతులు వమ్మయి, పోవ నతివిషణ్ణబుద్ధి యగుచు
నట్టునిట్టుఁ జూచు నతనికి బహుజనా,ర్దనులు దోఁచి రంబరమున నెల్ల. 103

ఉ. భీకరవిష్ణురూపములు పె క్కిటు లొక్కటఁ దోఁప తీవ్రతా
పాకులమానసుం డగుచు నగ్గురుసూనుఁడు దుర్మదంబునం
జేకొన నైతి నట్లు కృపుచెప్పినసత్సహితోపదేశముల్
నా కిది పెద్దయే యని మనంబున ని ట్లని వల్కె వెండియున్. 104

ఆ. మహితశాస్త్రకలితమార్గంబు విడిచి ని,జేచ్ఛఁ బగఱి గెలువ నెవ్వఁ డరుగు
వాని నయ్యధర్మవర్తనక్రౌర్యమ, యివ్విధమునఁ జెఱుచు నిఁక నిజము. 105

సి. గోవు బ్రాహ్మణు బాలకుని వృద్ధు నంధుని సఖుఁ దోడఁబుట్టువు జడుఁ బ్రసూత్తు
మత్తుని గురుని సున్మత్తుని సుప్తుని [1]నంగన భీతుని నస్త్రశస్త్ర
నిహతి నొప్పించుట విహితంబు గా దని యార్యులు సెప్పుదు రట్టిధర్మ
మార్గంబు దొఱఁగి దుర్మంత్రంబుమ్మేఁ బగ యడఁగింపఁ గడఁగిన నసురవృత్తిఁ
ఆ. జేట కాక కార్యసిద్ధి గా నేర్పునే, పెద్ద యొత్తికొనిన భీతి మగుడఁ
బడుట కష్టసరణి బలిమి దయ్యముతోడఁ, జెల్ల దింక నేమి సేయువాఁడ. 106
ఉ. అక్రమవృత్తి గీడు తెసు వై ఫలియింపదె ద్రోణసూతి దు
ర్విక్రమనింద కర్హుఁడె సవిస్మయ మైనమనంబు భూతవృ
త్తిక్రమవేది గాదు గణుతింపఁగ నేమియొ యిమ్మహాద్భుత
ప్రక్రియ కాదికారణము పాపనిరూఢుఁడు నీతిఁ గాంచునే. 107
వ. అని పెక్కుభంగుల వగచి పల్లటిల్లినచిత్తంబుఁ బట్టుకొల్పి యిట్లని నిశ్చయించె.
శా. భావం జేకముఖంబుఁ జేసికొని యాతద్ధ్వాంతభానుక మహా
దేవుం బర్వతకన్యకాప్రియు దయార్ద్ర[1]భూతచేతస్కు లో
కావిర్భావవివర్ధనాలయకృతివ్యాపారపారంగతుఁ
దేవేంద్రప్రముఖామరార్చితుని భక్తిప్రౌఢతం గొల్చెదన్. 109
ఆ. అఖిలదేవతామయాత్ముఁ డద్దేవుఁ డ, ట్లగుట నిఖిలధ్వైకాపదుదయ
నిరసనం బొనర్పు నియతి నప్పరమేశుఁ, గొలిచి యిపుడ కీడు దొలఁగఁద్రోతు.
వ. అని యిట్లు నిశ్చయించి నియతుం డై రథంబు డిగ్గి ధరణీతలంబునం గూర్చుండి
భావంబున భూతనాథు నెలకొలిపి యక్కుంభసంభవుండు. 111

అశ్వత్థామ శివున కాత్మోపహారం బొసంగ నిశ్చయించుట

సి. స్థాణు నుగ్రుని శివు శర్వు నీశానుని భద్రప్రదుని శంభు రుద్రు గిరిశు
నవ్యయు శ్రీకంఠు హరుఁ బరమేశ్వరుఁ బురహరు నజుని శంకరుఁ ద్రినేత్రు
బహురూపు విశ్వరూపత్వసంవ్యాప్తుని నంబికాహృదయేశు నమరవంద్యు
గణనాథు విభు శూలకట్వాంగధరు జటామండలాలంకృతమౌళి నభవు
ఆ. నాశ్రయించి యతని కాత్మోపహార మ,ర్పించువాఁడఁ గాక పెక్కుతలఁపు
లేల నాకు [2]నమ్మహేశ్వరేశ్వరుఁ డెట్టి, గతి యొనర్చె నది సుఖంబ కాదె. 112
వ. అని తలంచి భూతకృత్యం బైనపరాక్రమప్రతిబంధరూపం బుగ్గడించి. 113
క. ఏనీయాపదఁ గడచిన, నానాభూతోపహారనవ్యార్చన నీ
శానునిఁ బ్రీతుం జేసెదఁ, బూని ప్రమథగణము నన్నుఁ బొగడునటులుగన్.
చ. అని హృదయంబునం బలుకునమ్మహనీయచరిత్రు ముందటం
గనకపువేది దోఁచె నధికద్యుతిజాలము లుల్లసిల్ల నం
దనలము విస్ఫురత్పటుశిఖావలి నొప్పి వెలింగె దానికిఁ

---

1 సంగనాభిరతుని. 2 నమ్మహేశుఁడు దా నెద్దిగతి.

న్మనము దలిర్ప నిశ్చయమునం దెలివొందె నతండు నెంతయున్. 115

వ. అప్పుడు ప్రదీప్తనదనులుఁ బ్రజ్వలితనేత్రులు నేకపాదులుఁ గరితురంగసింహ సూకరాననసమానముఖులును దీర్ఘదంష్ట్రాకరాళాస్యులును మఱియు ననేక ప్రకారంబు లగువక్త్రంబులం బొలుచువారును వక్రాంగులు దీర్ఘదేహులు హ్రస్వశరీరులు నతిస్థూలకాయులుఁ గృశమూర్తులుఁ బింగళగాత్రులు నీలతనులు మఱి నానావర్ణంబులు గలుగువారును 1బంచశిఖులును జటాధారులును గపాలధరులును మఱియు బహుభంగికంబు లైనమాళితలంబులం బొలుపొందువారును లోనుగా వివిధవిశేషకృతస్వరూపు లగునసంఖ్యాతప్రమథులు చిత్రాంబరమాల్యాంగరాగంబులు రత్నకనకమయభుజగాస్థిమాలాభూషణంబులును ధనుస్తూణకృపాణముసలముద్గరపరశుభిండివాల స్థూలప్రభృతిస్థిరప్రహరణంబులు మెఱయ మృదంగపణవడమరుఘుంటాగోముఖాదితూర్యంబులు మొరయ విస్ఫు రద్ధ్వజపతాకాకుంచికలు శోభిల్లఁ బాడుచు నాడుచు నార్చుచు బొబ్బలిడుచు నవుడు గఱచుచుఁ ద్రుళ్లుచు గురువులు వాఱుచుఁ గరటిబృంహితంబులుఁ గంఠీరవగర్జితంబులు శంఖరవంబులు భేరీధ్వనులుం బోనియెలుంగులు సెలంగ భట్టిదంబు లగుపలుదెఱంగులపలుకు లెసఁగ బ్రహ్మద్వేషు లగువారిమాంసరుధిరంబులఁ బూర్ణంబు లగుపాలంబులు గరతలంబులం గొని యాభీలంబు లగుభక్షణపానంబు లాచరించుచు సోమపానశమదమతపోబ్రహ్మచర్యప్రముఖంబు లగుతమవిశిష్టకర్మంబులకు భవుండు విస్మయంబు నొందుంగాని యష్టగుణం బగునైశ్వర్యంబు నొందియుఁ దారు విస్మితులు గానియట్టిమహానుభావు లద్దేవునకు గౌరికి గజముఖషణ్ముఖులకంటె నర్మిలికిం బట్టగుభవ్యులు దివ్యజనస్తవ్య లయశ్శస్త్ర గురుతనూభవులతేం పెఱుంగుటకు సౌష్టికవ్యాపారఘోరత్వంబుఁ గనుంగొని వినోదించుటకు వచ్చి యతనిచిత్తంబునకు బెదరు పుట్టించువారై భీషణాకారంబుల నుల్లసిల్లిన నాధైర్యధుర్యుండు. 116

మ. వెఱి పావంతయు లేక వారిఁ గలయఁ వీక్షించి నెమ్మోమునం
జిఱునవ్వుఁ మఱిఁ దెంపుసొంపు వెలయం జెల్వంబు రెట్టింప నం
దఱుఁ గీర్తింప రథంబుమీఁదిఘనకోదండంబు చే నంది చి
చ్చుఱుకం జేరె నుదాత్తభంగి మహనీయోత్సాహసందీప్తుఁ డై. 117

ఆ. ఇవ్విధమునఁ జేరి యవ్వేదిలోపల, భాసమానుఁ డైనపావకునకు
దేహ మొక్కయాహుతిగఁ జేయుటకుఁ దగు, నంత లేకయులికి నతఁడు సూచి.

క. తనయరదమునీఁదం గల, ధనుర్విశానము లసత్సుదరజాలములం
గొనివచ్చి వేదియం దిం,ధనములుగాఁ బేర్చి తెంపు దలకొనుమదిలోన్. 118

వ. పేర్చి యప్పర మేశ్వరు నుద్దేశించి. 120

క. తెఱఁ గెట్టిదియో నామది, నెఱుఁగ మదాత్మోపహార మిచ్చెద నీకుం

---

1 బంచశిరస్కులును.

గఱికంత వరము నాకుఁ బ,గఱిఁ బరిమార్పంగ శక్తి గలుగుటయు చుమీ.

వ. అని ప్రార్థించి. 122

క. ఆంగిరసకులజనిత మీ, యంగము శిఖియందు దీని నాహుతిగాఁ జే
యం గంటి భవద్భక్తి సు,సంగతమతితోఁ గృతార్థజన్ముఁడ నైతిన్. 123

క. అని పలుకుచుఁ బరమేశ్వరు, మనమున నిడి యూర్ధ్వబాహుమహితాకారుం
డును ఘనసమాధి యగుచుఁ, బిను మఱొకెను గురుసుతుండు వేదిఁ బైకిన్.

ఆ. ఉఱికి మంటలోన నుల్లంబు తెలి వొక, యింతయేనిఁ గుంద కిద్ధమూర్తిఁ
దేజరిల్ల నున్నధీరవర్యునకుఁ బ్ర,త్యక్ష మయ్యె శివుఁడు దయ దలిర్ప. 125

అశ్వత్థామకు శివుఁడు ప్రత్యక్షంబై ఖడ్గం బొసఁగుట

వ. ఇ ట్లెదుర నిల్చినభక్తనత్సలుం డగుభవానీవిభుండు దరహసితముఖుం డగుచు
దివ్యావలోకనామృతంబు వెల్లిగొల్పిన నవ్వేదియుందుఁ గమలాకరంబులో ను
న్నచందంబునఁ బ్రమోదంబు నొంది యున్నయన్నరోత్తమునకు నారాయణ
ప్రియుం డి ట్లనియె. 126

క. ఇమ్మెయి నీ దగుసత్కర్మ్ము విశేషమునఁ జేసి మానస మత్యం
తమ్ము ప్రియమందె నీకు వర మ్మొసఁగఁగ వచ్చితిఁ ధరాసురవర్యా. 127

వ. అనవుడు. 128

తే. తనువు పులకలప్రోవు గా మనము గాధ
సంభృతానందముగ శరాచార్యసుతుఁడు
విततసంభ్రముఁ డై వేది వెడలి సాఁగి
మ్రొక్కి లేచి ఫాలంబున మొగిచెఁ గేలు. 129

వ. అప్పుడు. 130

చ. అతని మొగంబుమీఁద నొలయ మధురం బగుచూడ్కి పార్వతీ
పతి మృదురీతి నిట్టు లను భవ్యము లైనతపంబు సత్యము
ప్రకృతియును శౌచముం గఱిగి నిశ్చలభక్తి యొనర్చుఁ గృష్ణుఁ డ
ప్రతిమసపర్య నాకు నసుర క్తుఁడ నేనును నమ్మఁ రాకికిన్. 131

క. అతనికి సన్తానము సే,యుతలంపున భూతరూపయుక్తుఁడ నై వ
చ్చితి నినుఁ బొంచాలురపై, నతిస్ఫురణఁ బోవ నీక యడ్డం బైతిన్. 132

తే. తెల్లముగ నీమచిత్తంబు తెఱఁ గెఱుంగ, వలసి నే ని ట్లనేకమాయలు పొనర్చి
యస్త్రశస్త్రనిరాసంబు నాచరించి, కేలి సలిపితి వేయును నేల చెపుమ. 133

వ. కృష్ణసన్తానంబును గృతం బయ్యెఁ బొంచాలురకుఁ గాలంబు డగ్గఱియె నేఁడు
దెగుదురు నీవు నాయనుగ్రహంబు వడసి తని యొక్కమహనీయఖడ్గం బవ్విపు
నిచేతి కిచ్చుచు నతం డెఱుంగ కుండఁ దేజోరూపంబున నతనితనువున నావేశం
చె నిట్లు రుద్రుం డొలసినయగ్గురునందనుం డమందహర్షమయమూర్తి యై

యతులప్రభ నొప్పె మున్ను భూతంబుచేత నపహృతంబు లైనయస్త్రశస్త్రం
బులును బిదప వేఁడియం దిడినయాయుధంబు నమ్మహావీరునితేరిపైఁ బూర్వ
ప్రకారంబున సుండె నప్పుడు ప్రమథగణంబు లదృష్టాకారంబులై యమ్మహాత్మునిఁ
బరమాత్మఁ గొలుచుచందంబున బలసి రా రథారూఢుం డై పాండవశిబిరం
బునకు నాతండు నడవఁ దోడన కృపకృతవర్మలు నడచి రనిన విని ధృత
రాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 134

చ. అతఁ డటు లేపునం జనఁగ నాకృపుఁడుం గృతవర్మయుఁ మహో
న్నతనరలాభగర్వితమనస్కుఁడు ద్రోణసుతుండు వోవఁగా
నితనిక్రియ [1]బరోద్ధతి సహిష్ణుత గల్గునె యొడ్ల కంచు సం
భృతభయచిత్తవృత్తు లయి పెంపుఁ బోరు గదా పిఱిందికిన్. 135

వ. మఱియును. 136

మ. పటువేగంబున ముట్టి ద్రోణసుతుఁ డప్పాంచాలలోకంబుఁ ద
క్కటిభూపాలుర ద్రౌపదీతనయవర్గంబుఁ భుజాఖేలనో
ద్భటఖడ్గోల్లసనంబుపా ల్పఱిచి తద్ధాత్రీతలం బెల్ల నె
త్తుట జొత్తిల్లఁగఁ జేసెనే రిపుచమూదుర్వారభూరాక్రుతిన్. 137

క. పాండవశిబిరముఁ జొచ్చి య,ఖండితపౌరుషము వెలయఁ గాఁ గలశజపు
త్రుం డసి యంతయు మత్పు,త్రుం డరిగెడితెరువునం దరుగఁ జేసెఁ గదే. 138

వ. సమరప్రకారం బంతయు సవిస్తరంబుగా నెఱిఁగింపు మనుటయు నతం డి
ట్లనియె. 139

తే. ఇవ్విధంబున గురుసుతుఁ డేపుమిగిలి, చనఁగఁగృపుఁడును గృతవర్మయును దలిర్చి
కడఁక నతనితో నడచిరి గాని వారి,వలన నించుకయును నరవాయి లేదు. 140

వ. ఇట్లు తనకెలంకుల నడచునవ్వీరుల నాలోకించి యాచార్యసుతుండు సంతో
షించి. 141

ఉ. మీరును దెంపు సొం పెసఁగ మిక్కిలి బీరము లావు చూపఁగాఁ
గోరి కడంగి పైఁబడుటకుం దగి యుండదు వీడు మీబలో
దారతప్రాపునం జని యుదగ్రభుజావిభవంబు పెంపు సొం
పారఁగ నవ్వీరోధినిచయంబు సమస్తము నేన త్రుంచెదన్. 142

వ. అని యిట్లు వారి నగ్గించి వాకిట నిలిపి మహానీయబాణబాణాసనంబులు
వహించి సుప్రసుప్తసకలజనం బైనయాశిబిరంబుఁ జొచ్చి తాను మున్న గతా
గతజనంబులవలనఁ బ్రసంగాధీనతం జేసి యవ్వీడిదలతేఱంగును నిట్టిట్టివి వారి
సన్నివేశంబు లిచ్చ టిచ్చట నని సాభిజ్ఞానంబుగా విని యునికికతంబున నరసి
కొని పోవ నేర్చి తొలుత ధృష్టద్యుమ్నసదనంబునకు నరిగి బాణబాణాసన
సహితం బై యున్న రథంబు డిగి రుద్రు నుద్దేశించి మానసంబున. 143

---

[1] బరోద్ధతి.

క. పూనితి నిష్ఠమెయి న్నిను, నానాభూతోపహారనవ్యార్చన నీ
కే నొనరించెద నది యీ, శానా కైకొనుము సుప్రసన్నుఁడ వగుమీ. 144

వ. అనుచు నరిగి. 145

తే. అచటిజనములు పగలింటి యాహవమున, శ్రమముబొందియు నిశ్శేషశత్రునాశ
నమున నూఱటఁజేసియు నమితనిద్ర, నొంది యత్యంతవివశులై యుండ నతఁడు. 147

వ. మందగతిం బ్రవేశించి యన్వేషించి. 148

చ. తెరయును మేలుకట్టుఁ దగు దీవియలుం జెలు వొంద మేటిచ
ప్పరమునఁ జాలహృద్య మగుపాన్పున నూఱడి నిద్రవోవున
గ్గురువధకారి గాంచి కడుఁ గ్రోధము మోదము సందడింప సు
స్థిరతఁ బదప్రహారమునఁ [1]దెల్పెఁ దృణీకరణాభిరాముఁడై. 148

వ. తెలిపినఁ గను విచ్చి తన్నుం జూచి యెఱింగియుఁ గలంగక రణదుర్మదుం డైన
యాద్రుపదనందనుఁడు దిగ్గన లేచినం దనచేతివిల్లు విడిచి యతనితలఁ బట్టు
కొని పెడ మఱులఁ దిగిచి యబ్బలియుండు. 149

ఉ. నేలపయిం బడం దిగిచి నిష్ఠురభంగి నురగ్గస్థలంబు మ్రోఁ
కాల నొగిల్చి యేపున మొగం బతిదారుణముష్టి నొంచె ని
ద్రాలసవృత్తి నంగములయందు బలంబును బుద్ధినేర్పునుం
జాలనియవ్విరోధి వివశత్వముఁ బొందఁగఁ జేసె వ్రేల్మిడిన్. 150

వ. ఇవ్విధంబున నతనిచేత ధృష్టద్యుమ్నుండు. 151

చ. వివశత భీతిఁ బొంది కడువిహ్వలుఁ డై తనుఁ జూడ ద్రోణసం
భవుఁడు వెసఁ శరాసనము వాపి గుణంబు తదీయకంఠమున్
దవులఁగఁ జేర్చి వాగురవిధం బొడఁగూర్చి మనంబు విక్రమో
త్సవమున నుబ్బఁగాఁ బఱువుఁ జంపెడుచాడ్పునఁ జంపువేడుకన్. 152

వ. ఉరంబును మెడయు నిరుగాలం ద్రొక్కినఁ ద్రోచియు వైన్యంబు దోఁప
గొల్లగీటియు నిస్తరింప లేక యెలుంగు వెడల కున్న నెట్టకేలకు మాట వెడ
వెడ యెలుంగ వచ్చు తెఱంగునఁ బొంచాలవరుం డమ్మహీసురవరున కిట్లనియె. 153

క. గురుపుత్ర శస్త్రనిహతిం, బొరిపుచ్చుము తడయ నేల పుణ్యగతికిఁ జె
చ్చెరఁ బోవునట్లు సేయుట, పరికింపఁగ మేల కాదె పగతుర కైనన్. 154

వ. అనిన విని యశ్వత్థామ యతనిమొగంబు చూచి. 155

క. వినుము గురుద్రోహికిఁ గ, ల్గునె యుత్తమగతి నితాంతకుత్సితభంగిం
దునిమితివి నీవు గుర నే, నును దుర్విధకరణమున నినుం దెగఁజూతున్. 156

ఆ. అనుచుఁ బెలుచ నొంప నచ్చటిజనములు
గలఁగి యపుడు మేలుకాంచి చూచి

---

1 దెల్పెను ద్రౌణి రణాభిరాముఁ డై.

భ యము దో ఁప ఁ గడి ఁది బలు గా ము గా ఁ దమ
యుల్లము ల ఁ దలం చి యొ ది ఁ గి యుం డ. 157

అశ్వత్థామ నిద్రాపరవశుం డగుధృష్టద్యుమ్నుం జంపుట

ఉ. కా లను గే లనుం జవిపి గం ధకరిం దెగటార్చు సిం హాముం
బో లుచు ఁ జేర్చి యా ద్రుపదభూపసుతుఁ ∫ సమయిం చె వేవన ∫
ఓ లఁ గ రో ఁజు ఁ గా బలుమఱుం బొ రలం బడి లాల గ్రక్క ∫ న
వ్యా లుమగం డు వాక్పరిభవం బుఁ దలం చుచు ఁ [1]గ్రౌ ర్యధుర్య ఁ డై. 158

క. ధృ ష్టద్యు మ్ను ని ని ట్లతి, కష్టవిధిప్రా ప్తమరణు ఁ గావించి మహా
వ ష్టం భోజ్జ్వ లుఁ డును సం, హృష్టాత్ము ఁ డు నగుచు వింట నిడియె గుణంబున్. 159

వ. ఇట్లు సజ్యం బయినచాపంబు ముష్టి నమర్చి యాచార్యనందనుండు. 160

ఆ. చప్పరంబు వెడలి చనుదెంచి [2]యల్లని, నగవు నెఱయ సూతు మొగమునందుఁ
జూ డ్కి ∫ వొలయ రత్నసుందరం బగునిజ, స్యందనంబుపైకిఁ జనియె నధిప. 161

మ. అరదం బిమ్మెయి నెక్కి ∫ యబ్బి శిబిరం బా ప్రౌఢ నిశ్శేషతం
బొ రయం జేయుకుతూహలంబు మది నుప్పొం గ ∫ ల సన్నే మిని
ష్ఠు రనాదంబు ప్ర మోదముం బెనుప రక్షో భూతచి త్తంబులం
బ రవీరావలియిండ్లకందువ లెడం [3]బా టించుచుం బో యినన్. 162

తే. పీనుఁ గై యున్న పాంచాలసూనుఁ జూచి, రక్షకులును దదీయపురంధ్రీలును స
మగ్రశో కాంధకారనిమగ్నచి త్త, వృత్తులై యేడ్చి రెల్లఁగులు మిన్ను ముట్టి

క. ఆ కలకలమున మేల్కొ ∫ ని, యా కెలఁ కులయిండ్లరాజు లది యేమనుచు ∫
వే కడియం గని యాజను, లా కులరవ మెసఁగ నిట్టు లనిరి నరేంద్రా. 164

క. ర క్కసుఁ డో మానిసి యో, నిక్క మెఱుంగము వధించె నృపసూనుని వీఁ
డొ క్కరుఁ డుదగ్రుఁ డై రథ మెక్కి ∫ యరిగెడు ∫ దురాత్మునెయిదుఁడు కడఁకన్.

వ. అనిన విని యన్నరపతులు తల లె త్తి చూచి పోనీక పొదువుం డనుచు సపరి
వారంబుగా నడరి యశ్వత్థామం బొడివిన నుద్దామప్రకారంబునం దిరిగి
మూఁపులు పెరుఁగ గొనయంబు సారించి. 166

మ. ఖ రనారాచపరంపరావిహరణక్రౌ ర్యంబు ∫ ర్క ∫ శాతని
ష్ఠు రభల్లప్రవిసారదారణతరక్షో ణీశులం దబ్బలో
త్క రముం గేలియవోలె గీటడఁచె దోర్గర్వం బఖర్వంబుగా
వెరవుం జేసయు భూతముల్ వొగడ నవ్వీరుండు ధీరోద్ధతిన్. 167

వ. తదనంతరంబ యుత్తమాజునిలోఁగిలి చొచ్చి కృపాణపాణియై యరదంబు డిగ్గి
యఁటసికొని యతనియభ్యంతరమందిరంబుఁ బ్రవేశించి. 168

సీ. అలికిడి మేల్కొ-నునతని ధృష్టద్యుమ్ను బట్టినక్రియఁ దలబట్టి యీడ్చి

---

1 శౌర్యధుర్యుఁ. 2 యెఱ్ఱ. 3 భావించుచుం.

యాతనిఁ జంపినయట్టులు పశుమరణాతికౌతుకమున నవనిఁ బెట్టి
చంప నచ్చేరువఁ జప్పరంబున శయనించు యుథామన్యుఁ డెఱిఁగి కడఁగి
చనుదెంచి రాఁకసుఁ డని తలంచియుఁ గొంకు పెట్టక పెనుగద బెట్టు వ్రేయ
ఆ. వ్రేటు వడి చలింప కాటోపదీపితుఁ, డగుచు గురుతనూజుఁ డక్కుమారు
నగ్రజన్ముఁ బోలె నుగ్రత వధియించెఁ, గాని ఖడ్గలీల గలుగదయ్యె. 169
వ. ఇట్లు ద్రుపదపుత్త్రుల నొక్కుమ్మడి నిరువుర గీటడంచి యబ్బలుమగండు. 170
శా. కాలాకారతఁ బేర్చి దోర్లసితఖడ్గస్ఫారసాంద్రప్రభా
జాలం బొప్పఁగ నిట్లు సొచ్చి లఘుసంచారంబు శోభిల్లఁ బాం
చాల వ్రాతముఁ గ్రీడమై దునిమె రక్షశ్రేణి మాంసంబుఁ గీ
లాలంబుం గబళించి త్రావి మదలీలాలోలతం గ్రాలఁగన్. 171
వ. అట్టియొడ. 172
శా. నిద్రాసక్తునిఁ గొంతమేల్కనినవానిఁ సుప్రబుద్ధాత్ముఁ డై
యుద్రేకంబును శౌర్యసారమును బాహుల్లాసముం జూపఁ జం
చద్రేఖం దిర మైనవానిఁ దను నుత్సాహోగ్రతం దాఁకి యు
న్నిద్రస్వైరసముద్ధతిఁ మెఱయువానిం దున్మె నేకాకృతిన్. 173
వ. మఱియు నతండు. 174

అశ్వత్థామ కరితురంగంబులపై కుఱికి నఱికుట

స్రగ్ధర. తుండంబుల్ నుగ్గును గ్గై తొరుఁగఁగఁ జులుకంద్రుంచుఁ గుంభస్థలంబు
ల్ఖండించుఁ మౌక్తికంబు ల్గలయఁగఁ జెదరం గాయముల్ ప్రేవుఁబ్రోవుల్
చండంబుల్ సాంద్రరక్తస్రవమున బెరయఁ జాల్వడఁ వ్రేయు నిమ్మై
శుండాలశ్రేణి మాయించుచు వెలిఁగి హయస్తోమశాలాగతుం డై. 175
ఉ. కొన్నిటిపాదముల్ నఱుకుఁ గొన్నిటిమోరలు సెక్కు లీలమైఁ
గొన్నిటికంఠముల్ దునుముఁ గొన్నిటివీఁపులు వ్రచ్చు నుబ్బునం
గొన్నిటిసర్వగాత్రములు క్రూరవిచేష్టితవిభ్రమంబు దో
ప న్నుఱుమాడుఁ బ్రౌఢబలభాసితభూరిభుజావిహారుఁ డై. 176
వ. ఇబ్భంగిఁ బీనుంగు పెంట లైనపాంచాలురవిడిదల వెడలి విజయోద్దామునండగున
శ్వత్థామ చల్లడఁపు దట్టి మొదలయినపరికరంబులు పాటించియున్న గనపలోఁగిళ్ల
కుం జని తొలుత దొరలం దునుముచుఁ బరిజనమాతంగతురంగమండలంబుల
ముట్టి విదళనవినోదంబులు సలుపుచు నొక్కొక్కయెడ మార్తురు మేల్కని
పన్ని మారొక్కనిన మారి మసంగినట్లు మృత్యుదేవత గెరలినచాడ్పునజముండు
నలిఁగేఁగిసకరణిఁ గనుపుగొట్టి కాలుకాలం బెనంగినపీనుంగులను గనకరత్న
వలయంబులఁ జెలువనందుచేతులను దునిసిపడినకరికరంబులతో సరసమాడు
చెలువునం జలనంబు నొందుచరణంబులను నావులించుతలలను వేదండదంత

ఖండంబులను ఘోటకముఖలేశంబులను రథావయవశకలంబులను మడువులు గట్టునెత్తురులను గుప్పలు గొనుకండలను బెనంగొనుప్రేవులను బెనుతిట్ట లగు నెన్నులను మూర్తిమంతంబు లయినట్టియద్భుతంబునకు భయానకంబునకు బీభత్సంబునకు నన్నేల నెల వగునట్లుగాఁజేయుచుఁ జెలంగి చెలంగి మలంగి మలంగి తనకరవాలలీలలు భూతబేతాళంబులకుఁ బ్రీతిఁ బెనుపఁ జతురంగంబులంబాఁతి నను బీఱువోయినను డెరలినను గలంగినను దొలంగినను డఱిమినను నఱిమినను గిట్టినను మట్టినను దాను వానిం బొదివి పొలియించుచు బలువిడియు సుబ్బును వెరవును బరుసఁదనంబు నొక్కచండంబునఁ జెల్లనం దొక్కటినైనను దక్కనీక యంతకంతకు నెక్కుడగుకోపంబున నాటోపంబుదీపింప వాదరఁజిక్కినయెముక తునుకలు గోఁబడాడలకైవడి గఱిగి రుధిరానులేపనంబున నాభీలం బగుననిపట్టిక ఘోరాకారయైనరాక్షసి పగతుక గీటడంగించుటకుఁ దనకుఁ దోడువచ్చినతెఱిం గున మెఱయఁ జేసిసైన్యసన్నివేశంబు లోనుగాఁగలపలుచోట్ల గమలాకరంబు సొచ్చినఘనులులాయంబురేఖయుఁ గేలివనంబుఁదఱిసిన మత్తశుండాలంబుపోల్కి యును గాంతారంబు దరికొనుదావపావకువిధంబును దోఁప విహరించుచు వల యుతఱి రథం బెక్కుచుఁ బాదచారి యై విక్రమించుచు వెరవు దొరకొనినయ ప్పుడు డిగ్గుచు నగ్గలికమై బెరయఁ బెనంగి పగతురక్తంబు నసిక్తంబైనశరీరంబు దారుణప్రకారంబున నుల్లసిల్లఁ దన్ను సకలజనులు బానవుం డని తలంపఁ బెం పారుభీషణోద్ధతిఁ బ్రవర్తిల్లుపరాక్రమక్రీడ నతిశయిల్లి రాజమందిరంబు సొర నప్పళించుచుఁ దద్ద్వారంబున కభిముఖుం డై యరిగె నట్టియెడ. 177

సీ. కలయంగ వీడు మేల్కాని యమ్మహావీరుఁ డొక్కఁడ మెలఁగుటయును నతండు
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచి తద్బంధుసంతతి గీటడఁచి యోధదంతితురగ
చయముల నెల్లను సమయంగఁ జూచుచు రాకయుఁ గర్ణపరంపరావ
గతమున సన్నాహగాఢమై యొక్కఁడెక్కఁడ యని నడఁగి శిఖండి ద్రౌప

తే. దేయులని దానుఁ బన్ని యుద్వృత్తశౌర్య
[1]మానతుంగప్రభద్రకమాత్స్యతతులుఁ
దోడ బలువిడిఁ దఱుమంగ ద్రోణతనయు
మట్టి శస్త్రాస్త్రచయముల ముంచుటయును. 178

వ. వారల నేర్పడ నాలోకించి. 179

ఉ. అగ్గురునందనుండు హరిణావలిఁ గాంచి కుభృత్తటంబు వే
డిగ్గుమృగేంద్రచాడ్పునఁ గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగా
డిగ్గి రథంబు చోద్యపువడిం [2]గలయఁ బెరసెం గరంబులం
దగ్గల మైనఖేటకము నద్భుతఖడ్గముఁ జేజరిల్లఁగన్. 180

---

1 భంగి ద్రుపదప్రభద్రకబలవితతులు. 2 గవిసెం గినుకం.

మహాస్రగ్ధర. చతురంగచ్ఛేదకేళీపరభసకలనాశ్చర్యధారేయనానా
గతులం దన్నెల్లవారుం గడిఁదియసుర నాఁగా నతిక్రూరచేష్టో
ద్ధతి యొప్పం జొచ్చి సైన్యాస్త్రముల నతనియస్త్రంబులం ద్రుంచి వీఁకం
బ్రతివింధ్యుం గిట్టి రెండై పడఁగఁ దునిమెఁ దద్భాసమానాంగయష్టిన్. 181

వ. ఇవ్విధంబున ధర్మతనయనందనుని నడుము దెగ నడిచి యార్చి పేర్చిన. 182

మహాస్రగ్ధర. అతిశోకక్రోధవేగవ్యథితహృదయుఁ డై యశ్వసావిత్వవీరో
ద్ధతిఁ బ్రౌఢసూచ్యర్తి సెలోన్వందఁగ సబళముఁ దద్దాత్రముం జొప్పెఁ బూఁచె
న్మ్రోఁతసోముం డల్లఁ బట్టి న్గురుసుతుఁ డదియుఁ [1]స్రుక్కఁ జెన్నార నల్క
ధ్వనితఖడ్గుం డైనఁ జేయు న్నిరముఁ దురగము న్వ్రేల్మిడిం ద్రుంచివైచెన్. 183

వ. ఇవ్విధంబునఁ బిత్రవధంబునకు గోచరుండై నకీచకాంతకతనయుం గనుంగొని. 184

మహాస్రగ్ధర. నినుఁ గూడఁ వీఁడె వచ్చెఁ నృపుఁ డనుచు శతానీకుఁ డాభీలచక్రం
బున నశ్వత్థామవక్షంబునను రుధిరముం బొంగఁగాఁ జేయ నప్పా
టున నీడంబోక బల్వేటున నిలఁబడ నాటోపముం జూపి యంతం
దనివో కాదుర్జయుం డాతనిశిరమును దద్దాత్రముం బాపె లీలన్. 185

వ. ఇట్లు నకులసూనుండు సమసిన. 186

మహాస్రగ్ధర. శ్రుతసేనుం డప్డు కోపస్ఫురదరుణమరీచుల్ దలిర్పంగఁ జతు
ర్దంతయం[2]బుం గెంపునం బొందినచెలువము సందీప్తఘోరంబుగా బె
ట్టితనిం జంచద్గదఁ ద్రేయఁగ నుఱక తదాస్థచ్ఛిదాస్ఫారకేళీ
చతురుండై యక్కు-మారుఁ- జనుకడ కనిచెం జండదోర్దర్ప మొప్పన్. 187

వ. ఇత్తెఱంగున వికృతాననుం డై పడి మృతుం డైనసహదేవసుతుం జూచి రోషం
బునం బేర్చి.

మహాస్రగ్ధర. వితతజ్యానాద మాశావితతి నినిచి దోర్వీర్య మేపార బాణ
ప్రతతిం ద స్తుంప వీఁకం బలక జడియుచుఁ బల్విడిం బేర్చి చంచ
ద్గతిఁ గ్రీడం దంతిహోలాదళనరతమృగేంద్రస్ఫురన్మూర్తి దోఁపఁ
శ్రుతకీర్తిం గిట్టి కంఠత్రుటనవిలసనారూఢి నవ్వీప్రుఁ డొప్పెన్. 189

వ. ఇట్లు ద్రౌపదీతనయపంచకంబు పంచత్వంబు నొందినఁ గ్రోధాతిరేకంబునఁ బ్ర
భద్రకులును శాంతనవాంతకుండును ధృష్టద్యుమ్నాంతకుఁ జుట్టు ముట్టి. 190

చ. శరములఁ దోమరంబులను జక్రములఁ వెసఁ గప్పి బెట్టు ము
ద్గరకరవాలకుంతముఖదారుణ హేతుల నొంప నాతఁ డు
ద్ధురగతులం బ్రభద్రకులఁ ద్రుంచుచుఁ గేళి యొనర్పఁ గా శిఖం
డి రుచిరమార్గణంబు భ్రుకుటిస్థలి నొంచె సముద్భటోన్నతిన్. 191

---

1 నుగ్గుగాఁ జేయ. 2 బుగ్రంబునం బొంది. 3 క్రమస్ఫూర్తి దోఁపఁ.

అశ్వత్థామ శిఖండిం బొదివి చంపుట.

క. గురుసుతుఁడు క్రోధమయ మగు, బరవసమున నప్పు డాద్రుపదనందనుమే
నిరువఱీయ గాఁగ నేసెను, [1]శిరము నుదగ్రతఁ గృపాణశిక్షఁ మెఱియఁగన్. 192

వ. ఇవ్విధంబున దొరలు దెగినను బొంచాలప్రభద్రకమత్స్యసైన్యశేషంబులు
వోక పెనంగిన నతండు మాతంగవితానవిదళనం బప్పుడు సలిపినకంఠీరవంబు
తనమీఁద హరిణకులంబు గవిసిన నెట్టి దగు నట్టివాఁ డగుచుఁ బేర్చి యార్చె
న త్తెఱంగుతుములంబునఁ బొడగానమిఁ బొండునందనులు కృష్ణసాత్యకులును
నాశిబిరమున లేక యునికియెఱింగె నప్పుడు గనుంగొనుజనంబులకు నితం డశ్వ
త్థామ యనుబుద్ధి వొడమె నది యెట్లనినఁ గురుపాండవులు భండనంబుఁ జేయం
దొడంగినయది మొదలుగా రాత్రు లచ్చటిజనులు నీలతనువును రక్తాస్యనయ
నయు రక్తాంబరధరయు రక్తమాల్యానులేపనయు నగులేమ యొక్కతి దమవీటి
వారు నిద్రపోవుచుండఁ దలలు వీడ మేనులు వికృతంబులై వ్రేలం బాశంబులఁ
గరితురగసహితంబుగా బంధించి ఘోరసంరంభఁబునం దెచ్చి తెచ్చి యశ్వ
త్థామయగ్రభాగంబునం బెట్ట నుగ్రభావంబున నతండు దునుముచు నార్చు
చునికిఁ గలలుగాంతు రట్లగుటంజేసి నిద్రాసక్తులం జంపుటయు నవ్విధంబునా
ర్పును నేర్పడ ననుసంధించి యక్కలలఫలంబు గాకేమి యని తలంచి చొచ్చి
పోటునకు నయ్యరాతి రాత్రిమై వచ్చుట నిశ్చయించి యశ్వత్థామఁగా నెఱింగి
రవ్వీరుండు మెఱుంగు మెఱిచినట్లు వివిధగతులఁ జరించినం జెండాడినం జూచియు
నీడంబోక రణక్రీడ సల్పిన నబ్బలుమగండు సముద్దండబాహుదండవిలాసుండై.

మహాస్రగ్ధర. తలలఁ హస్తమ్ములం బాదములఁ దనువులం దత్ప్రదేశంబుఁ గప్పుం
దొలఁగించుఁ వానిఁ గ్రొన్నెత్తురు వఱిపి హయస్తోమదంతిప్రతానం
బుల మేదోమాంసఖండంబుల దనుజమహాభోజనం బావహించు
[2]న్మలఁగం బాఱుం జెలంగు న్మలి నెసఁగు జయోన్మత్తుఁ డై మానవేంద్రా. 194

తే. అట్లు విహరించి హతశేషు లైనజనులు
పాఱఁ గనుఁగొని రథ మెక్కి పటురయమున
వారి వెనుకొని మెఱుఁగువాలారుతూపు
గములు వరఁగించి యందఱ సమయఁ జూచి. 195

క. [3]ఆకలన నట్లు సేసి మ,హాకులజనతతులు గాఁగ నన్యస్థలులుక్
భీకరరథగతుల నుద,గ్రాకృతి యై మెఱసి యమ్ము లడరింపంగన్. 196

వ. ఇ క్లెసఁగుబహుళకోలాహలంబున హయంబులు నిభంబులుఁ గట్లు దెంచుకొని
కలయఁబాఱెఁ బాఱుటయు గోడిగలకై దంతపాతకలహంబులం గెరలుగుండ్ల
క్రందునను నొండొంటిమదగంధంబులు సహింపక మార్కొని పోరాడు

---

1 శిరంబు మున్నుగఁ. 2 న్మలిఁ బాడుఁ లీల నవ్వు న్మలి. 3 ఆకదన మట్లు.

సామజంబులసమ్మర్దంబునను గాళ్లు దునిసియుఁ జేతులు నలిసియు నురంబు లవిసియు వెన్నులు విఱిగియుఁ బ్రక్కలు నొగిలియుఁ దలలు పగిలియుఁ జూఁపకట్టువడి చదిసియుఁ గ్రంతల నిఱికటంపుఁజోట్లు మానవకోట్లు పీనుంగుతిట్ట లగుచుండఁ బలకయు వాలునుం గొని యవ్వాలుమగండు వేడుకం దేరు డిగ్గి యగ్గజంబులను ఘోటకంబులను బొదివి పాటవాటోపం బొప్ప విపాటనవినోదంబు సలిపె నప్పుడు గొందఱు నెఱియ మేల్కననిభ్రమను భయంబునను బాదంబులు గుదివడఁ బాఱి లేక నెల వెడలినయెలుంగుల నస్తవ్యస్తపుమాట లాడఁ గొందఱు జనకసహోదరాదు లగుబంధువులఁ బేరువేరం బిలుచుచుం దిరిగి కనుదిరిగి తమవారు గానివారలచెట్టలు వట్టుకొని చనఁ గొందఱు కైదువులు గొని కడిసి నిదురకన్నులం బొదువుచెలులను జుట్టంబులను బగఱి యని సమయింపఁ గొంద ఱెదురుగాఁ జనుదెంచినవా రిది యేమి యని యడుగ నశ్వత్థామ సొచ్చి పొడుచుచున్నవాఁ డనిన వాసుదేవార్జునులు శిబిరంబున లేమి నప్పాపాత్మున కిట్లు సేయ వచ్చెం గాక వారున్నఁ దన్ను గాసి సేయుఁ రే యని పలుఁ గొందఱు బీభత్సం డిట్టిపరాక్రమంబు సేసినం జూచి మనంబున రోయ కుండునే యతం డెన్నఁడేనియు వాహనవికలుఁ డైనవానినిఁ జేత నాయుధంబులు లేనివానిని దల వీడినవానిని వెఱచినవానిని వెఱఁగుపడినవానిని నిద్రించువానిని నొంచునే యనియర్జును నగ్గింపనయ్యందఱు నగ్గురునందనుండు గురుతరం బయినపరు రాజుపరిభవంబు నప్పటప్పటికిఁ దఁడంపఁ బెంపారుదారుణక్రూరత్వంబునఁ గోలు మసంగి యించుకయరవాయి గొనక చెండియుం ద్రుంచియుం జించియుఁ దుంగ మడుగుఁ జొచ్చినమాతంగంబుపగిది బడలువడం జేసె నాసమయంబున. 197

సీ. ఆయోధపరుబారి కగ్గంబు గాక దప్పుల భీతిఁ దలలచీరలును వీడఁ
బాదంబు లట దొట్రువడఁ బాఱి కొందఱు మానవాధీశులు సైనికులును
విడిదల వాకిట వెడలుచోఁ గృపకృతవర్మలఁ గని వటువట్లు పట్టు
పెదవులు దడుపుచు సదయతఁ గావరే యనుచు మ్రొక్కఁగ నమ్మహాత్ము లపుడు

తే. రాక్షసావేశసంభృతక్రౌర్య లగుట, నధిప యాత్మీయమానుషహాని దలఁప
లేక వారలఁ బొదివి యసేకభల్ల, దారితులఁ జేసి రందఱుఁ దరతరంబ. 198

క. ధరణి నెఱి దప్ప నొఱగిన, కరిహయనరచయము లొఱలఁ గాఁ గరుణము భూ
వర యొరసె శిబిరమునఁ దన, కరయంగఁ జేరుగడ లేమి నది వృథ యయ్యెన్. 199

వ. అట్టియెడ. 200

మహాస్రగ్ధర. దనుజవ్రాతంబు కాంతాతతియును బ్రజలుం దారు నానావిధోగ్ర
ధ్వనులాకాశావకీర్ణత్వమహిమఁ బొరయం దంష్ట్ర లత్యంతఘోర
త్వనిరూఢిం బొంద నార్చుం దఱచుగ నగు నుత్తారసల్లాపముల్ సే
యు నలిం గ్రందారఁ బైపై నురవడిఁ గవియుఁ హుంకృతాభీలభంగిన్. 201

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవికారాననంబులు బహుభంగికకరపాదంబులు గలుగునపరి మిత క్రవ్యాదులు గవిసి మేదోమాంసమ స్తిపక్ష మజ్జంబు లానుచుం జవి యైన వానిఁ బుత్రమిత్రకళత్రాదుల కొసంగుచు నన్యకోటి బెరసినయెడఁ ద్రోద్రో పులాడి యవియుఁ గైకొనుచుం గీలాలపానంబునమ త్తిల్లి నృత్యంబులుసేయుచు మఱియు ననేకప్రకారంబుల విహారంబు సలుపుచు నుల్లసిల్లిరి పదంపడి యఱి బీనుఁగు లొఱలుటయును దానవగణంబుకలకలంబును డిందుపడియె నప్పుడు జగంబులు గొని కాలినకాలాగ్నియుంబోలెఁ బాండవశిబిరంబు నిరవశేషం బుగా సమయించి శమియించి చాపాచార్యనందనుండు మేనెత్తుట జొ త్తిల్లి మోహాంధ్యంబుతోఁ గలసి యునికింజేసి సాంద్రతర క్తసి క్తంబు లైనబాహు ఖడ్గంబు లేక ద్రవ్యంబుచందంబు నొంద మఱలి తాను బ్రవేశించుతఱి నెట్లుండె నట్లు నిశ్శబ్దం బైనయవ్విడిదల వెడలుచుండఁ దెలతెల వేగె నిట్లు ప్రతిన నెఱపి కృపకృతవర్మలపాలికిం జనుదెంచి వారలతో నిట్లనియె. 202

అశ్వత్థామ పాండవశిబిరంబు వెడలి కృపకృతవర్మలఁ గూడికొనుట

సీ. సకలపాంచాలురు సమసిరి పాంచాలికొడుకు లందఱు జమునకడకుఁ జనిరి
చేదిమాత్స్యప్రభద్రాదిబలంబులు నిరవశేషంబుగా నేలఁ గలసె
మాటలు పెక్కేల మానిసి గుఱ్ఱి మేసుం గనుపే రెల్లఁ ద్రుంగెఁ బాంచ
భూవరనందను లేవురుఁ గృష్ణుఁడు సాత్యకియును నెందుఁ జనిరొ కాని

తే. తండ్రియును నేలి నాతఁడు దైన్యపడిన, దాని కరులపై వచ్చి యీశానువరము గాంచి మీరలు పెనుఁ బ్రాపుగాఁగవీడు, దటీయుటకు నెంతదగునంతపఱుఁగంటి.

వ. అని చెప్పిన వినుచు మున్ను రాత్రిసావేశంబునంజేసి నీచపరాక్రమంబు లాచ రించి తదనంతరంబ తెలిసి యీరథికవరులు వగం బొగులుచున్నవారు గావున నగ్గురునందను నగ్గింపం దలంపక యీరకుండి తమనునోవికృతి యతం డెఱుం గకమున్న తలలు వంచుకొని తగుతెఱంగునఁ బొగడిన నతండు.

తే. పాండుతనయులు నాచేతఁబట్టువడుట, తెగుటగలిగిననుఁ గొంతపొగడఁదగును జలము మైరిత్తవాండ్రను జంపుటరయ, మీరు గొనియాడనంతటిపౌరుషంబె.

వ. అనిన విని వారలు ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖపాంచాలురను బ్రతివింధ్యాదిద్రౌపదే యులను బేరుకొని వారివారిబలంబులను మాత్స్యనీకప్రభృతిసైన్యంబులను నొక్కరూపేనియుఁ ద్రిక్కకుండ నొక్కరుండవ రెండుజాములలో నేలం గలి పితి కరం బచ్చెరువు గాదె యని యతనిం గొఁగిలించుకొని రనుటయు సంజ యునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 206

క. కురుపతికి జయము గోరెడు, గురుపుత్రుఁడు మున్ను యేలొకో యిటు తఱికిం
[1]జొరక యెడమడిసినను మఱి, వెరవుం జేవయును జూప వేడుకవడియెన్. 207

---

1 బొరయక మడిసినఁ బో మఱి.

వ. అసిన యమ్మహీపతి కతండిట్లనియె. 208

ఉ. పాండునృపాలనందనులబాహుబలంబున కోడి యాతఁడు
దండతఁ గుండి యుండి వసుధావరునూరులు నుగ్గుసేసి భీ
ముండు దదుత్తమాంగము సముద్ధతిఁ దన్నిన దాన శోకముం
జండతర ప్రకోపము నసహ్యపువేదన సేయ నత్తఱిన్. 209

ఆ. గురునిచావు తెఱఁగు క్రొత్తయై మనమున, నావహిల్లుటయు మహాగ్రహమున
బాసయిచ్చి రాజుపనుపు బడసి యు,దగ్రవృత్తి నరిగి యట్లు సేసె. 210

ఉ. తా వెసఁ బోవునప్డు బలదర్పసమగ్రులు పాండుపుత్రుల
చ్చో వసియింపకున్కిఁ దన[1]చూచినకార్య మతం డొనర్చె దే
వావలికైన నత్తెఱఁగు నాక్రమలీలలు సెల్ల నేర్చునే
భూవర వార లున్న విధిపోకలఁ బోవుట గాక యంతయున్. 211

వ. అని చెప్పి విను మట్లు కృపకృతవర్మలచేత సంభావితుండై కుంభసంభవసంభ
వుండు వారలతో మన మిఁక మనుజపతికడకుఁ దడయక పోవలయుఁ బుణ్యం
బున మనము వోవునంతకుం బ్రాణంబులు గలిగియుండెనేని యిత్తెఱం గెఱిం
గింత మనుటయు వార లట్ల కాక యని యచ్చోటు గదలి యమ్మువ్వురను భూ
వల్లభసల్లాపమనోహాలంబున రయంబునం జనుదెంచి. 212

అశ్వత్థామాదిరథికప్రయాణంబు దుర్యోధనుం గనుంగొనుట

తే. రక్తసంసిక్త మైనధరాతలమున, నార్తిఁ బొరలుచు నూర్పు లందంద సంద
డింప జీవంబు వెడల నుంకింపఁ జేష్ట,లొయ్యనొయ్యన యడఁగంగ నున్నయధిపు.

మహాస్రగ్ధర. కని శోకం బాత్మలం బగ్గలముగ రథముల్ గ్రక్కునఁ డిగ్గి భూమిఁ
ధనువుల్ వో వైచి బాష్పోద్గమము వొదువువక్త్రంబులఁ విప్రలాపం
బును దైన్యం బావహిల్లం బొరలుచుఁ బొరి నాభూవిభుఁ శాంతదృష్టిం
గనుఁగొంచుం జేరి కేలంగముపయి నిడుచుం గౌఁగిటం జేర్చికొంచున్. 214

చ. పురపురఁ బోక్క యాసృపతిపుంగవుచుట్టును నుండి యక్కటా
ధరణి సమస్తముఁ భవదుదారమహాజ్ఞను లోను నేసి యి
ప్పురుసున నీవు దీనతకు భాజన మైతి విధాత కెందు దు
ష్కర మగుకార్యముం గలదె కౌరవనాయక మమ్మెఱుంగుఁజే. 215

క. అన నప్పలుకులు వెడవెడ, విని యావిభుఁ డల్లఁ గన్ను విచ్చిన వదనం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కలశజ,తనయుం డిట్లనియె గద్గదగళుం డగుచున్. 216

చ. అమితబలంబు దర్పమును నద్భుత[2]ధీరతయుఁ గదాపరి
శ్రమముఁ బొగడ్త కెక్కునినుఁ జక్క నెదుర్చుట గాక పోర రం
ధ్రము గని యొక్కఁ డుద్ధతి గదం దెగటార్చుట గల్గె నట్టి యిం

---

1 కూరత నాతఁ డొనర్చిఁ గాక జే. 2 విక్రమముఁ.

క మగల కెట్టివారలకుఁ గల్గ దపాయము దైవ మల్గినన్. 217

చ. దురమునఁ బెంపుఁ జేవయును దుర్దమలీల వెలుంగుచుండ సు
స్థిరత శమంతపంచకవిశిష్టతలంబునఁ బోరి సద్గతిఁ
బొరసెము నీకు నై వగపు వుట్టదు బంధులు రాజు దేవులుం
దిరియుము రింక వారి దగుదీనత కోర్వక యుమ్మలించెదన్. 218

ఉ. సీరి యనారతంబుఁ దనశిష్యులలోపల నెల్ల నిన్ను దు
ర్వారపరాక్రమాఢ్యుఁ డని వర్ణన సేయుట గేలి చేసి యా
హారుతికిఁ జయం బొసఁగె మాలవిధాతృఁడు వానిగెల్పునో
లేరికి సమ్మతం బగునె యిట్టిది దీనను బెంపు గల్గునే. 219

చ. కురువర నీమగంటిమియుఁ గో ల్తలయుఁ బలమున్ జలంబు దు
స్తరగతిఁ బేర్చి భీమునకుఁ జావక పోవఁగ రానియట్టి దై
నరు బెదరించి కేశవుమనంబు గలంచి యధర్మవృత్తికిం
జొరుఁ డని పంచె దీని దివిజుల్ గని రిం కిట వేయు నేటికిన్. 220

ఉ. ధర్మము మాని యూరులు గదం బొడి సేసినయంతఁ బోక దు
ష్కర్ముఁడు వాయుజుం డెడమకాల శిరం బటు దన్నెఁ జూచి యా
ధర్మసుతుండు శాస్తిఁ దగ దానికిఁ జేయఁడ యాతఁ [1]డెప్పు నం
తర్మదదుష్టుఁ డీగెలుపు వైన్యము సేయదె కీర్తి మాయదే. 221

క. కౌరవనాయక నీదుగ,దారణగౌరవము సకలధరణీజనచే
తోరంజన మై నిర్మల,సారయశోధనము నీకు సంపాదించెన్. 222

వ. అని పలికి తనమానుషంబు తెఱం గూహించి. 223

చ. కుడువఁగఁ గట్ట బాధులకుఁ గోటివిధంబులఁ బెట్ట జన్నము
ల్నడుప ననేకధర్మవిధులం బొగ డొందఁగఁ జాలునట్టియె
క్కుడుసిరి యిచ్చి పేర్మి నొకకొండగ మన్నిననీవు సావఁగా
నొడ లిటు లోమితిం గురుకులో త్తమ యే నొక నేవకుండనే. 224

వ. అని తన్ను దాన నిందించుకొనుచు మఱియు. 225

ఉ. న్యాయము దప్పకుండఁగ ఋణం బొనరించి దివంబు గైకొనం
బోయెద వందు రాఁ దగినపుణ్యము సేయుట లేదు గాని మా
చేయు మనంబునుం దనియఁ జెందఁగఁ బడ్డవిరోధివర్గముల్
నీయెడ కిం పొనర్పఁగ గణింపఁగ భాగ్యము గల్గె భూవరా. 226

ఆ. పుణ్యలోకమునకుఁ బోయినయప్పుడు, ద్రోణుఁ గాంచి నీకు ద్రోహి యైన
జనవినింద్యచరితుఁ జంపె ధృష్టద్యుమ్నుఁ, ననఘ నీతనూజుఁ డనుము తొలుత.

వ. అని నామాఱుగా నమస్కరించి కౌఁగిలించుకొనుము మఱియు వలయుసల్లాపం

---

1 డెప్పుడుక్, ధర్మతురుషుఁడు డీగెలుపు.

బులు సేయుము బాహ్లికసోమదత్తభూరిశ్రవసైన్ధవప్రముఖభవదీయబాంధవ
జనంబులతో నాచేసిన కుశలప్రశ్నంబుగా సంభావింపు మది యట్లుండె
రేయింటికెఱుం గెఱింగించెద. 228

సీ. అమృతంబునింపు కర్ణములకు నొసఁగెడుమాట లాకర్ణింపు మనుజనాథ
శాత్రవశిబిరంబు సౌప్తిక వేళఁ బ్రవేశించి నీచుఁ గిల్బిషుయాత్ముఁ
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచితిఁ బశుమరణంబుగాఁ దదనంతరంబ కవిసి
వానిబంధుల నెల్ల వరుస గీటడఁగించి ద్రౌపదీసుతుల నందఱను బొడిచి

తే. మిడుకమిడుకంగఁజంపి యప్పుడమియెల్లఁ,దునియ పెంటగఁగరివాజిమనుజతతుల
నెల్ల నటీకితిఁ బాండవులేవురును ము,రారియును సాత్యకియును నా బారిఁ బడరు. 229

వ. అని చెప్పి. 230

ఉ. ఏ మటు పోక శౌరి మది నేర్పడ ముక్తగని డాఁగురించెనో
యేమిటి కెందుఁ బోయిరొ నరేంద్ర యిఱుంగను ధర్మదూష్యసం
గ్రామవిధంబులం జయము గల్గియు వారికి దక్క దయ్యె వా
రే మయిరేమి మాకెలస మెక్కె నెఱుంగుము మమ్ము మువ్వురన్. 231

వ. అని కలిపికొని పలికి కృపకృతవర్మలవలనుం జూపి. 232

క. వీరిపెనుబ్రాపు వడసినఁ, గౌరవకులనాథ యేన కా దరయంగాఁ
జీరికిఁ బోవనివారును, వైరుల సమయంగఁ జేయ వలఁతుల కారే. 233

వ. అనిన నమ్మాటలు మనగప్రియంబు లై నాలుకకు లావిచ్చిన నాభూవరుం డమ్మ
హీసురవరున కిట్లనియె. 234

క. నీవును నీయోధవరులు, నావైరులఁ బఱిచినంత యాచార్యుండుఁ
దేవ్రతుండుఁ బఱిచిరె, భావింపఁగ దుష్కరంపుఁబని యిది యనఘా. 235

ఆ. కర్ణు మనము పెద్దగాఁ గొనియాడుదు, మతనికంటె శల్యుఁ డధికుఁ డందు
రతఁడు నతఁడు నిట్టియాక్రమంబున నాకుఁ, బ్రియము నేయఁజాలిరే మహాత్మ.

వ. అని యమ్మువ్వురమొగంబులు గలయం గనుంగొని మీరు కృతకృత్యులరు సుఖుల
లై యుండుఁడు పునర్దర్శనంబు త్రిదివంబున నయ్యెడుఁగాక వగలు మాని
పొం డని పల్కి ప్రాణంబులు విడిచిన వార లవ్వసుమతీపతిఁ గౌఁగిలించుకొని
వలగొని వచ్చి మరలి మరలి చూచుచు నరదంబు లెక్కి యరిగి రంత నుదయ
గిరిశిఖరంబు ఖరకరుండు వచ్చె నేను నిత్తెఱంగు నీ కెఱిఁగింప వచ్చితి నా
హవప్రకారం బంతయు నీకు వినిపించుటకు నాఁడు మునీశ్వరుండు ననుఁ బనిచి
యొసంగినదివ్యదర్శనత్వంబు నీకొడుకుతోడిద యయ్యెనని యిట్లు సంజయుండు
ధృతరాష్ట్రునకు నశ్వత్థామాదిరథికత్రయవ్యాపారకథనపూర్వకంబుగా దురో
ధనులోకాంతరగమనంబు సెప్పె ననిన విని యటమీఁదఁ బాండునందను
లెవ్విధంబునం బ్రవర్తించి రని యడుగుటయు. 237

మహాస్రగ్ధరః—

పరమజ్ఞేయస్వభావా భవభయహరణప్రౌఢనామానుభావా
కరఖేలచ్చక్రకూలా కలుషహృదయసాంగత్యవైముఖ్యశీలా
కరుణాయత్తాంతరంగా కమలభవమనఃకంజసంవాసభృంగా
దురితధ్వాంతప్రదీపాతులనిరసనసంస్తుత్యనిర్భాసరూపా. 238

క. పరిణామగమ్య నిగమా,పరనిష్ఠాసంపదచలభావనరమ్యా
నిరుపమసౌందర్య తప,శ్చరణనిరతహృదయకమలసముదితసూర్యా. 239

మాలినిః—

చరణయుగళకాంతిస్ఫారలీలానిరూఢా
దరసుఖమయయుక్తా ధర్మశీలానురక్తా
సురసముదయరక్తా సువ్రతాసంగహేలా
కరమహిమకటాక్షా గాఢసర్వానుపేక్షా. 240

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

25 1

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సౌప్తికపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

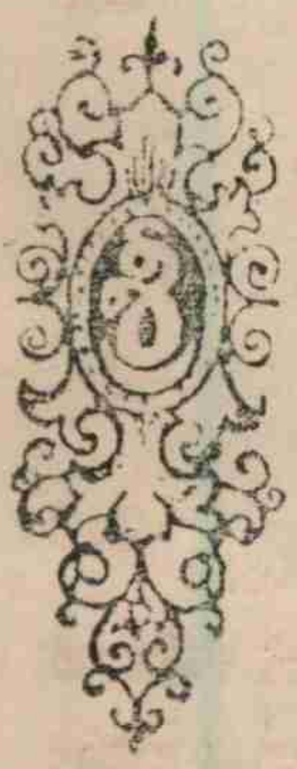

శాశ్వతత్వకరణక

లాశాలిదయాదినిర్మలజ్ఞానమయా

నాశోత్పత్తిరహిత శు

ద్ధాశయసంభజనమహిత హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు సూర్యోదయం బైన యాసమయంబున సమీరనందనాదిసోదరులును శౌరిసాత్యకులుం బరివేష్టింప సున్నధర్మతనయుపాలికిఁ బఱతెంచి ధృష్టద్యుమ్ననిసారథి సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు సేసి కరకమలంబులు మొగిడ్చి. 2

సీ. నరవర మనవీడు నడిరేయి కృతవర్మయును గృపాచార్యుండుఁ దనకుఁ దోడు గా వచ్చి జనులు నిద్రావివశాత్ములై యుండ నశ్వత్థామ యొకఁడు సొచ్చి తొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచి తత్సోదరతనయాదిపాంచాలతతుల మట్టి యన్యాయవిధిని నింద్యం బైనవిక్రమలీలాతిశయమున నేలఁ గలిపి

ఆ. చేదిబలము నెల్లఁ జెండి మాత్స్యప్రభద్రకులు మేలుకాంచి ద్రౌపదేయు లను శిఖండిఁ గూర్చికొని తన్నుఁ దాఁకిన, బెట్టు చంపి నంతవట్టువారి. 3

వ. మఱియును. 4

స్రగ్ధర. వీ డెల్లం దల్లడిల్లన్ వివిధగతులమై విక్రమోల్లాస మొందం
గ్రీడాకల్పంబుగా నాకృతిఁ గని ప్రజ శంకించి దైత్యుం డనం జెం
డాడెన్ శీర్షవ్రజంబున్ హరులగముల వేటాడె నేనుంగులం దు
న్నాడెం గౌక్షేయ హేలాభ్యసనలసితబాహార్గళాభీషణుం డై. 5

తే. అడవి దరమిడి నటుకంగ నందుఁ గలవి
హంగమంబులు గలగొన నఱచు తెఱఁగు

దోఁచె నాతఁడు యోధుల, దునుమఁ గలఁగి
యన్యజనము లాక్రందించునప్పు డధిప. 6

క. అఱచినఁ బఱచిన వ్రేళ్ళులు, గఱచిన నతఁ డించుకయును గరుణింపక యం
దఱ నుఱుముసేసె గుంపుల, కుఱికి యుఱికి ఖడ్గదారుణోల్లసనములన్. 7

వ. ఆసమయంబున. 8

మహాస్రగ్ధర. కృపుఁడుఁ హార్దిక్యుఁడుఁ వాకిటనిలిచిభయాకీ ప్తయోధవ్రజంబుఁ
నృపులుఁ వే నిర్గమింప న్వివిధశరముల న్దేదినిం గూల్చుచుఁ ఘో
రపుసంరంభంబు దుర్వారముగఁ గెరలి రౌద్రంబురూపంబు దాల్పం
గుపితక్రవ్యాదులో నాఁ గుచరితనిరతిం గ్రూరతాధుర్య లైనన్. 9

వ. తత్ప్ర దేశంబు నవ్వీటిలోనుంబోలెఁ బీనుండు పెంట యయ్యె నట్లు శిబిరంబునం
గలకరితురగనరనికరంబులు నిశ్శేషత్వంబు నొందె నాయుశ్శేషంబుకతంబునం
గృతవర్మ చేతం బట్టునడి యతండు మందల విడువ నిట వచ్చితి నని చెప్పినం
బొండవాగ్రజుండు. 10

తే. శోకవేగసంతప్తుఁ డై సొలసి వ్రాల, సంభ్రమమ్మునఁ బట్టిరి సాత్యకియును
గవలు భీమసేనుండును గరతలముల, నుష్మలికము నెమ్మనముఁ గ్రమ్ముదేర. 11

వ. కొండొకసేపునకు మూర్ఛ దేఱి యన్నరపాలుం డెలుంగు రాల్పడ ని ట్లనియె.

ధర్మరాజు తనపుత్రు లశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట విని పలవించుట

సీ. ఎట్టివారలకైన నెఱుఁగంగ నగునె [1]కార్యంబులగతు లుపాయంబు బలుపు
వెలయంగ నట్లు శత్రుల బంధుమిత్రపుత్రామాత్యయుతముగ నాహవమున
నందఱి నేఁ దెగటార్చినవాఁడ నై విజయంబు నేకొని విభవ మెసఁగ
నిట యేఁగుదెంచితి నట బంధుమిత్రపుత్రామాత్యయుతముఁగ నస్మదీయ
తే. బలము నెల్లను ముట్టి శత్రులు నితాంత,ఘోరముగఁ దెగటార్చిరికుత్సితంపు
విధమువాటిల్లె నస్థిరవిజయమునఁ బ,[2]రాజయమ యాఁడు నింక ధరాజనంబు. 13

స్రగ్ధర. బాణజ్వాలానితాంతప్రసరణముల శుంభద్ధ్విషత్సాంద్రసైన్య
శ్రేణీకాంతారముల్ చూర్ణితములుగఁ బటుక్రీడమైఁ దేజరిల్లెన్
ద్రోణాచార్యాగ్ని వేఁడిం దొడరక మెఱసెఁ దోర్వీలాసంబు వైరుల్
ప్రాణంబుల్ [3]నాఁచికోల్ దప్పదు తుది విధి యబ్బాలురం ద్రెళ్లవైచెన్. 14

మహాస్రగ్ధర. శరదంష్ట్రాభీషణం బై చటులరిపుమృగస్వైరవిధ్వంసలీలా
స్ఫురణఁ శోభిల్లురాథాసుతుఁ డనుపులివిస్ఫూర్జితంబుఁ సహింపఁ
వెరవుఁ దర్పంబుఁ గల్గెఁ వికలరిపులచే వీటిఁబోరొయెం గుమారో
త్కర మిం కేమందు నాపత్పరికలన ప్రమాదంబునం గాక యున్నే. 15

స్రగ్ధర. శాతాస్త్రస్ఫారవీచీసముదయరభసాశ్చర్యసంపాదిహేలా

---

1 కార్యములమేలును నపాయంబు బలిమి. 2 రాజయము సమమంద్రు ధరాజనములు.
3 దోఁచికోల్ ; దాఁచికోల్.

స్ఫీతం బై క్రమ్ముదేరఁ బెపరక కలఁచెఁ భీష్మవారాశిఁ దుచ్ఛా
రాతివ్యాపారదుర్వారతఁ దెగియెఁ గుమారప్రజా బక్కటా ని
[1]ద్రాతంద్రావ్యాప్తి నక్రూరతఁ బొరసి భుజాప్రౌఢి వమ్మయ్యెఁ జూవ్మా. 16

ఆ. అధికబలము గెల్చి యవనీపతులు గొంఁక, అతివిహీనరిపులయాక్రమమున
మడిసి రకట జలధివెడలి సన్నపుఁ గ్రయ్య, మునిఁగి రూపడంగుజనులమాడ్కి.

చ. జనకుఁడు లేమికిం గడువిషాదము నొందెడికృష్ణ యిమ్మెయిం
దనమాలు భ్రాతలుం దెగుట దా విని మూర్ఛ ముసుంగునెమ్మనం
బును నవశంపుమేను నయి భూస్థలిఁ ద్రెళ్లక యున్నె తేఱనే
నిని బటుశోకవేగమున నిర్భరవేదనఁ జెంద కుండునే. 18

క. ము న్నిట్టితెఱఁగుశోకం, బెన్నఁడు దా ననుభవించి యెఱుఁగ దకట నేఁ
డన్నెలఁత యలఁతపెల్లున, నెన్నియవస్థలకు వచ్చి యె ట్లయ్యెడినో. 19

వ. అని వగలం బొగిలి పాంచాలి రావింపం దలంచి తనపనుపున నవ్వోలంచి ద్రుపద విరాటులు చచ్చినమఱునాఁడు తదీయపత్నులకు శోకాపనోదంబు సేయుటకై సుభద్రయు నుత్తరయును దో నయగ విడిదలనుండి విరాటపురంబున కరిగి ద్రుపదుండును గొడుకులు నవ్వీటికి వచ్చునాఁడు దోడన వచ్చి కోడండ్రును దానును నంద యున్న యాద్రుపదపత్నిం గాంచి పదంపడి సుభద్ర యర్జును నను మతి వడసి ద్వారవతికింబోవ నమ్మత్స్యపురంబున నునికిం జేసి యన్నరనాథుండు నకులుం గనుంగొని యతిత్వరితగమనంబునకుం దగురథంబునం జటులంబు లైనరథ్యంబులం బూన్చికొని యుపప్లావ్యంబునకుం జని ద్రుపదనందనను దక్కును మనదెసం గలుగునంగనలను ద్రుపదమత్స్యపతిపక్షంబుభామలను దోడ్కొని యవ్విడిదలకుం జను దెమ్మని చెప్పి యేము నయ్యెడకుం జనుదెంచెద మనుటయు నతండు తదుక్తప్రకారంబునం జనియె నజ్జనవల్లభుండు తక్కటితమ్ములును దామో దరసాత్యకులును నడలుచుఁ దన్నుం బొడివికొని చనఁ గౌరవశిబికంబునం గల జనంబులు గొల్చి వోవ నేడ్చుచు నిజశిబిరంబునకుం బోయి తత్ప్రదేశంబున.

మహాస్రగ్ధర. స్ఫుటదశ్వత్థామచంచద్భుజలసదసివిస్ఫూర్జిత క్రూరధారా
పరికృత్తావయ్తగాత్రప్రకరుల సఖుల బంధులం బుత్రులం దాఁ
గరణం బుప్పొంగ నార్తిం గనుఁగొని వికలాంగత్వముం బొంది మూర్ఛా
పరతంత్రుం డై ధరిత్రిం బడినఁ బడిరి తద్భ్రాతలుం గేశవుండున్. 21

వ. ఇట్లు పడి సాత్యకిప్రయత్నంబున నందఱుం దెలిసిరి ధర్మనందనుండు వెడవెడ దెలిసియు మగుడ నిగుడునడలున మనంబు మునుంగ వెగడొంది నందనుల తనువులమీఁద వదనంబు బాష్పాంబుధారాక్రాంతంబుగాఁ బ్రకటాక్రందనంబు సేయుచుఁ బలవించు చుండెఁ గృష్ణార్జునులు సనుచితభాషణంబుల బోధించిరి

---

1 ద్రాతంత్రవ్యాప్తి.

తక్కటివారును దగుమాటల నుపచరించిరి కొండొకనేపునకు నవ్విభుండు రోదనంబు దక్కఁ.

తే పుత్త్రులకు బాంధవులకును మిత్రతతికి
నగ్ని కార్యంబు వొగులుచు నాచరించి
యొక్కచోట నాసీనుఁడై యుండె ద్రుపద
తనయ వచ్చుట వార్చి నెమ్మనము దలర. 23

వ. అద్దేవియు నకులునిచేత నుపప్లావ్యంబున సుతసోదరమరణప్రకారంబు వినుటుం జేసి. 24

క. అలఁత గవిరి నో రెండఁగఁ, బలవించుచుఁ దోడుతోడ బాష్పజలం బ
గ్గల మై క్రమ్మఁగ సొలయుచుఁ, దెలియుచు నాతనికి నడలు దీపింపంగన్. 25

వ. అరుగుదెంచి యంతంత నవనీకాంతుఁ గాంచి యధికశోకాక్రాంత యై యార్తిం గూరి యాక్రందనంబు సేయ నమ్మహీద్రిపుత్త్రుం డొయ్యన యయ్యంగన నరదంబు డించె నుచితవాహనంబుల నెక్కి తోడన వచ్చినవనితాజనంబు లవతరణంబు సేసి వనట వందురుచుఁ బరివేష్టించి రప్పు డావధూరత్నంబు. 26

క. పెనుమంచునఁ జెలు వేడిన, వనజంబునుబోలె నశ్రువారిపరీతా
ననము చెలువెడలఁ గొడుకులఁ, బనువుచుఁ జరణములు తొట్రువడ దీనగతిన్.

వ. కొన్నియడుగులు వచ్చి పసుథాతలంబున వ్రాలిన వేగంబ వాయునందనుం డా ద్రుపదనందనఁ గ్రుచ్చి యెత్తి ధర్మసూనుసమీపంబునకుఁ దెచ్చిన నమ్మగువ మగుడ నిలం బడి యమ్మహీపతియాననం బాలోకించి యెలుంగు రాలుపడ దైవమానుషంబులు సుసంగతంబు లై యుండుటయు నతనికి సామ్రాజ్యంబు చొప్పడుటయు నుగ్గడించి. 28

చ. కలిమికి నొప్పు గాఁగ బలఁగం బయి నీకడ నాతనూభవుల్
మెలఁగఁగఁ జూడఁ గానన యమేయభుజాబలశాలి విక్రమో
జ్జ్వలుఁడు సుభద్రపట్టియును వ మ్మయి పోయి ననూనభోగముల్
గలిగెనయేనియున్ మఱువఁగా వశమే మన కాకుమారులన్. 29

వ. అని యప్పు డశ్వత్థామోద్ధామరణకరణస్మరణంబు దనచిత్తం బుత్తలపెట్టఁ గోపంబు దీపింప నాసీన యై. 30

క. భూరమణ గాఢనిద్రం, గూరినసమయమున ముట్టికొని నాసుతులం
గూరితఁ దెగటార్చెను బా, పారంభుఁడు గురుతనూజుఁ డక్రమలీలన్. 31

క. అది యాఱునిపెనుఁజి చ్చె, మఁడీ గాల్పఁ దొడంగె దీని మాన్ప నుపాయం
బు దలంప నొండు లే ద, య్యదయుని ముట్టుకొని నామ మడఁచుట దక్కన్.

క. హాయసుతుఁ బనిచి నేఁ డటు, నేయింపక తక్కితేనిఁ జెప్పెద వినుఁ మేఁ
బ్రాయోపవేశమున నీ, కాయ ముపేక్షింతుఁ జూడు కౌరవనాథా. 33

వ. అనుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మానిని కిట్లనియె. 34

క. క్షితిపతితనయులు పోర, న్మృతిఁ బొందుట తగున కాదె నీసోదరులుఁ
సుతులు నతిపుణ్యపురుషో, చితసుగతులు గనిరి వగలఁ జేడ్పడ నేలా. 35

వ. మనస్విని వైననీ కుపశమించుట గర్తవ్యంబు శోకంబు దక్కు మశ్వత్థామ
యొనర్చినపరాభవంబునఁ బుట్టినయలుక వాని సమయింపక పో దని చెప్పుటయ
కాదు నాతలంపును నిట్ల వాఁ డడవిం గలసినవాఁడు గానోపు సమయించుట నీ
కెట్లౌనంగ నగుఁ జెప్ప మనిన నప్పాలఁతి యప్పాపాత్మునకు సహజం బైనశిరో
మణి గలదు దానిం దెచ్చి యిచ్చిన జూచి జీవంబుతో నుండెద నని తలంచితినని
పరుషాక్షరంబుగాఁ బలికి యప్పవమానతనయుఁ దనపాణితలంబున సంస్పర్శించి. 36

ఆ. క్షత్రధర్మ మాత్మ నైకొని రయమున, నరిగి పాపకర్ము డైనకుంభ
జన్మతనయు మట్టి చంపుము నామది, కనలు నడలు నుడిపి కావు నన్ను. 37

వ. వెండియు. 38

ద్రౌపది యశ్వత్థామం బభిభవింప భీమసేను నియోగించుట

సీ. జతుగృహదాహావసరమునఁ జేసినసముదీర్ణతరపౌరుషంబుతోడ
నత్యుగ్రుఁ డగుహిడింబాసురువచ్చినచోటఁ గైకొన్ననిష్ఠురతతోడ
యత్నులు పొదివిన యపుడు వాటించినయాభీలదోర్బలవ్యాప్తితోడ
సమధికబలుఁడు గీచకునియేఁచినయెడఁ బూనినవిక్రమస్ఫూర్తితోడ

ఆ. గూడ నిన్ను జనులు గొనియాడునట్లుగఁ, జనుము నీదుబలముఁ జలము మెఱయ
గీటడంపు మనల గెలిచితి నని గర్వ,మునఁ దనర్చుద్రోణతనయు నెట్లు. 39

వ. అనిన విని యగ్గురుపుత్రుదెసం బొడమినయమర్షంబున మేను వొంగఁ బవమాన
సూనుండు ద్రుపదనందనతో ధర్మనందనుం డాడినచూట లశ్వత్థామపైఁబోవుట
కనుమతిగా నంతరంగంబున నంగీకరించి. 40

మహాస్రగ్ధర. కనకప్రస్ఫీతరత్నోత్కరపరివిసరత్కాంతిరాజన్నిజస్యం
దనముం బన్నంగ నత్యాదరమున నకులుం దా నియోగించె నాతం
డును దీప్తోత్సాహుఁ డై గండున సబలరయాటోపరథ్యాదిసత్కా
ధనయోగం బొప్ప సారథ్యమునకు నమరెం దన్మనోవృత్తియుక్తిన్. 41

వ. ఇట్లు సహదేవపూర్వజుం దనకు సారథిం జేసికొని సమీరనందనుండు కోదండ
గదాదండాసిహేతిసంపన్నం బైన యారథంబెక్కి శిబిరంబు వేగంబవెడలి గుర
తనయాదియోధులయరదంబులచొప్పునట్టికొని యతిత్వరితగతింజని కురుక్షేత్ర
సంచారిజనంబులంగని యశ్వత్థామ యొక్కడమెలంగెనో యొయ్యఁగుమరే యని
యడిగిన వార లతండు కృపకృతవర్మలతోడం గరినగరంబుదెసకు నరిగి మగిడి
భాగీరథీతీరంబున కరుగుదెంచి యయ్యెడ నయ్యిరువురుం బాసి యొక్కవలని
కరుగం దానును గృష్ణద్వైపాయనమహామునియాశ్రమంబునకై తొలఁగి

తత్ప్రదేశంబున వసియించె నని చెప్పుటయు నద్దిక్కు తేరు నడప నియోగించి
నట్టియెడ ధర్మనందసునకు వసుదేవనందనుం డి ట్లనియె. 42

చ. అనిలసుతుండు శోకమును నల్కయుఁ జిత్తమునం గరంబు పే
ర్చిన గురుపుత్రు ముట్టికొనఁ జెచ్చెరఁ బోయెడు నీతఁ డొంటి యా
తనిపయిఁ బోవ భూరమణ తప్పదె కార్యము పెద్దగూర్తు వీ
వనుజులలోన నాతనికి నందఱుఁ బోవుట మేలు పోరికిన్. 43

వ. వినుము సకలపృథివియు దహింపఁ జాలునట్టిబ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రం
బశ్వత్థామకు ద్రోణుం డిచ్చెఁ బ్రియాతిశయంబున విష్వచ్చునకు నొసంగె
నశ్వత్థామ విష్వచ్చుతోడిమత్సరంబునఁ దదీయబలనైపుణంబునకు నసహ్యంబు
వడుఁ బపంపడి యొజతోంగి పాండవులపై వీఁడు దీనిం బ్రయోగింపకుండవలయునని
తలంచి యమ్మహనీయసాధనంబు మనుష్యులపైఁ బ్రయోగించుకొలఁది గాకునికి
యుం గలదు గావున సర్వధర్మవిధుం డైనయగ్గురుం డొక్కనాఁ డస్త్రవిషయ
సంభాషణసమయంబున నతనితో ని ట్లనియె. 44

క. మనుజులపై బ్రహ్మశిరం, బనునస్త్రం బేసితేని నశుభం బొలయుఁ
బిను మెన్నియాపదలు వ,చ్చిన నపరోపాయములన చెఱుపుము పుత్రా. 45

వ. అని చెప్పి మనోగతం బవశంబై నాలుకకు వచ్చిన వీఁ డెట్లును సజ్జనులవృత్తం
బునఁ బ్రవర్తిల్లెడునే యని యతండు విన నుగ్గడించె దానికి నశ్వత్థామ విషా
దంబునఁ గుందియుండుఁ గాని యగ్గురునిచెప్పినట్లు సదుపదేశకరణనిష్ఠుండుగాఁ
డతనికి దురభిమానంబును గలదు వినుము చెప్పెదఁ జిరజీవిత్వంబును భర్గవర
ప్రసాదజనకకారణంబును గలిగి యుండు ననియును దివ్యాస్త్రశస్త్రవిద్యారహ
స్యంబునకు మూలం బైనయగస్త్యుచేత ద్రోణుండు వడసినబ్రహ్మశిరోనామ
కంబు దనకుం గల దనియును దత్ప్రభావంబు దేవమనుజదనుజలోకంబులు
భస్మీభూతంబులు సేయు నని యుండుం గావున మున్ను మీరు వనవాసుల రై
యున్నతఱిఁ దాను మాపురంబునకు వచ్చి యాదవకుమారులతోడివినోదంబు
లం దగిలి యుండి యొక్కనాఁ డే నొంటివై నుండ నాకడకుం జనుదెంచి
నగుచు ని ట్లనియె. 46

తే. వినుమగస్త్యుండు మాతండ్రి వినుతతపము
పేర్మి కెంతయు నాత్మలోఁ బ్రీతిఁ బొంగి
బ్రహ్మశిర మనుదివ్యాస్త్రరత్న మొసఁగె
నగ్గురుండు నా కిచ్చె నత్యాదరమున. 47

వ. ఆదివ్యాస్త్రంబు నీ కిచ్చెద నీవు నాకుఁ జక్రం బొసంగ వలయు నని పలికిన నే
నద్దురభిమాని నాయెడం బగమస్పర్ధ గలిగి య ట్లగుట యొజంగియు నొం

డనక యతనికి మదీయచక్రధనుర్గదాఖడ్గంబులు సూపి వీనిలోన నీకు [1]ధరింపఁ
బ్రయోగింప శక్యం బైనదాని ధరింపు మని చెప్పి నీవు నీయస్త్రంబు నాకు
నీవలవదు మిత్రుని కోరినయది యిచ్చుచుండి దానికి మాఱుగా నొకటి పుచ్చు
కొనుట పురుషార్థంబు తెరువే యనుటయు నతండు సుదర్శనంబు వరియించినఁ
బుచ్చుకొమ్మంటి నమ్మాటకు ముదితుం డగుచు నప్తూఢుండు దనవామకరం
బునఁ జక్రం బవలంబించి యొత్తం జాలక దక్షిణపాణిం బట్టి యెట్లు గదలఁ
దివియ శక్తుండుగాక యుభయహస్తంబులను లాఘ వేసి తివిసినను నది కదల
కుండె నాతండు డస్సి నిలిచి విషణ్ణుండై యున్న నతని నాలోకించి యిట్లంటి.

తే. అధికనిష్ఠమై బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు
తోడ రుక్మిణీయుతముగాఁ దుహినశైల
తటమునందుఁ బండ్రెండువత్సరము లుగ్ర
తప మొనర్చి యిమ్మహితసాధనము వడసి. 47

వ. దివిజదానవగంధర్వాదిసమస్తభూతంబులు నాతోడి యొత్తు రాకుండెడునట్టిదో
ర్వీర్యంబునవెలసి వర్తిల్లుదు నట్టిది దీనిమహత్త్వంబు ననీచక్రం బింతకమున్ను
బలభద్రప్రద్యుమ్న సాంబాదియాదవశ్రేష్ఠు లెవ్వరునడుగరు గాండీవి శ్వేతాశ్వ
కపిధ్వజంబులు దపోబలంబునఁ బడసి యొక్కటికయ్యంబున రుద్రు మెప్పించి
పాశుపతంబు గొనియెఁ బ్రాణంబులకంటె నే నతనికిం గూర్తు నద్దేవసమునకు
నొసంగఁ దగనిది యొద్దియు లే దట్టి యగ్నినుండును దీని నడిగెనే భరతవంశా
చార్యపుత్రుండవు సకలజనమాన్యుండవు నీ విట్లొసఁగక యడుగుదె దీని
నెవ్వరితోడ రణంబుసేయఁ దలంచి యడిగి తనిన నగ్గురునందనుం డిట్లనియె. 48

చ. సకలజనప్రసిద్ధ మగుచక్రము నీ వొసఁగంగ నిప్పు వు
చ్చికొని భవత్పదాంబురుహసేవ పదంపడి చేసి యైనఁ బో
రికి నిను నియ్యకొల్పి మదిఁ బ్రీతి యొలర్పఁ బెనంగి నీకు నో
డక విలసిల్లి యొల్లఁ బొగడం బొనుపొందఁగఁ గోరి వేఁడితిన్. 49

వ. ఈచక్రంబు నీక ధరియింపం దగియుండు గాక నాకిది లేకున్న నేమి యగు
నెట్లును నీతోడ సంగరంబు సేయం గలవాఁడ ననియె నేను నవ్వుచు నట్ల కాక
యని ద్రోణాచార్యపుత్రత్వబహుమానంబున మాననీయరథ్యంబులు నభిరామ
రత్నాంబరాభరణంబులు నిచ్చి పుచ్చినం జనియె నట్టిమహాహంకారంబునకు
గారణంబైన బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు నవ్యాహతసంరంభుండును
నసదృశ్యవ్యాపారారంభుండును గ్రూరదర్శనుండును నగునశ్వత్థామచేత భీముండు
బాధితుండు గాకుండ వలయు నని పలికి పద్మనాభుండు సాత్యకిసహదేవులం

---

1 ధరింప శక్యం బైనవి ధరియింపు.

జూచి మీరు శిబిరంబున నిలువుం డని నియోగించి. 50

ధర్మజధనంజయకృష్ణు లశ్వత్థామమీఁదికిఁ బోవుట

సీ. ప్రద్యోతితానేకరత్నశోభితమును సంభృతాయుధవరిష్ఠంబు నైన
మాన్యరథమ్మున సైన్యసుగ్రీవంబులను మేఘపుష్పవలాహకములఁ
బూన్పించి యాభీలభుజగారికేతనం బెత్తించి వే నొగ లెక్కుటయును
గాండీవధరణోద్భటుండును దూణీరయుగళసన్నాహసముజ్జ్వలుండు
ఆ. నై ధనంజయుఁడు రథారోహణము సేసె, నగ్రజుండు నెక్కె ననికి నమరి
యెప్పి రమ్మురారియును వాసు నప్పుడు, బలహరుండు నశ్వసులును బోలె. 51
వ. ఇట్లు సన్నద్ధం బైనయారథంబు భాసురప్రతోదంబు పుచ్చుకొని యద్దామోద
రుండు పఱుప నయ్యుత్తమరథ్యంబులరయాతిశయంబున సమీరనందనస్యందనం
బు గొండొకసేవునకుం గూడె నప్పుడు భాగీరథీతీరంబునఁ గ్రోధాయత్తచిత్తుం
డగుచు నశ్వత్థామ యున్నయెడ రోయుచుఁ బోవునప్పావని నమ్మువ్వురు
వారించి రట్లు వారించిన నిలువక వారిముందటుం జని యతండు సూడ్కి
యట నిగిడించి. 52

చ. సలిలసమీపదేశమున సంయమిసంఘము గొల్వఁగా సము
జ్జ్వలమహనీయమూర్తి యగుసాత్త్వతకేయుఁ[1]డు తారకాగణం
బులనడుమం బ్రదీప్తఁ డగుపూర్ణసుధాంశునియట్టు లుండ న
వ్వలనికిఁ బోక భక్తినభివాదనముఁ జేయుచున్. 53
వ. కెలంకులు గలయం బరికించి యొక్కెడ. 54
ఆ. మేన భసిత మలఁది మాననీయతపఃప్రయుక్తి నాదరించి యున్న ద్రోణ
తనయుఁ గాంచి చాపదండంబు సజ్యంబు, నేసి మహితశరముచే నమర్చి. 55
వ. భ్రుకుటితవికటఫాలభాగుం డై. 56
తే. ఓరి ధాత్రీసురాధమ క్రూరకర్మ, కపటధార్మిక యత్యంతకల్మషాభి
యుక్తిఁ బోయినరేయి మహోగ్రవృత్తిఁ, దగిలి తెంతవేగిరమునఁ దపసి వైతి.
వ. ఇట్టు లొదిఁగినఁ జావు దప్పునే లేలెమ్ము తమ్ము సాలు రణమ్మునకు రమ్మని కరి
నాశురంబులుగాఁ బలికె నటు వలుకునాభీమసేనుం గనుంగొని యతనివెనుకఁ
గదియ నడచినసవ్యసాచిధర్మజులం జూచి సవ్యథం బగునంతఃకరణంబుతో
నగ్గురునందనుండు వారలదివ్యాస్త్రవేదిత్వం బూహించి దుస్సహం బగునమ్మహా
దురితంబునకుఁ దలంకి బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు దలంచి యొక్క
యిషీకంబు వుచ్చికొని యం దయ్యస్త్రంబు నావహించి యపాండవం బయ్యెడు
మని దారుణభాషణంబులతోడ రోషప్రదీప్తం డగుచుఁ బ్రయోగించిన. 58

---

1 డుదారతారకంబులనడుమ.....సుధాకరుఁ బోలియుండ.

స్రగ్ధర. ఆదివ్యాస్త్రంబునం దుద్యత మయి ఘనఘోరాగ్నియర్చిర్వితానం
బేదిక్కుం దాన యై పె ల్లెసఁగుచు భువనం బెల్ల భస్మంబుగా నా
పాదింపం బేర్చువాఁడిక్కుం బరఁగి పెరిఁగినం బార్థునిం జూచి తద్బా
హాదర్పజ్ఞానము ద్రావ్యపగతభయుఁ డై యంబుజాక్షుండు వల్కున్. 59

వ. అర్జున యర్జున యిది బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు దీని నొం డస్త్రంబు
ప్రతిహతంబుఁ జేయం జాలదు బ్రహ్మశిరంబు నీవునుం బ్రయోగించి దీని
నుడిపి నిన్నును నీసోదరులను గాచికొనుము సత్వరుండవు గమ్ము. 60

క. అనవుడు నవ్వీరుఁడు స,యత్నన నదమ డిగ్గి నియతుఁ డై ధనురా చా
ర్యుని సంస్మరించి చాపము, గొని మంత్రముతోడ శరము గుణమునఁ గూర్చెన్.

అశ్వత్థామార్జునుల బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబు లొండొంటిం దాఁకుట

వ. కూర్చి తొలుత గురునందనునకుం గీడు వొందకుండ వలయు ననిప్రార్థించి పదం
పడి నాకును సోదరులకును శుభం బయ్యెడు మని పలికి యస్త్రదేవతలకు నమ
స్కరించి యస్త్ర మస్త్రంబునన శమియించుఁ గావుత మని శివంబుఁ జింతించు
చుం బ్రయోగించిన నాదివ్యాస్త్రంబు కల్పాంతజ్వలనంబునుంబోలె నాభీలజ్వా
లామాలాకరాళం బై యుప్పరం బెల్లను దనమయంబుగా నిగిడి యశ్వత్థామా
స్త్రంబు గ్రస్తుకేంప నుత్సహించిన నది క్రస్తుఱిక పెరిఁగి [1]సముద్దామథామం
బగుటయు నయ్యస్త్రద్వితయంబునాటోపంబున. 62

మహాస్రగ్ధర. జలధుల్ ఘూర్ణిల్లెనుల్కాశతములు వడియెం జండభానుండు మాసెం
గులశైలంబుల్ వడంకెం గురిసె నురవడిక ఘోరపాషాణధారా
వలి నాకాశంబు ధాత్రీవలయముఁ దిరిగెక వజ్రనిర్ఘోష మెందుం
జెలఁగం జొచ్చెక జనం బచ్చెరువును భయముం జెంది నిశ్చేష్ట మయ్యెన్. 63

వ. ధర్తుం డగునారదుం డప్పుడు సాత్యకితేయునకు సన్నిహితుం డయ్యె నతం
డును భరతకులోద్వహుం డగునప్పారాశర్యుండును గూడి యిట్లు జగద్భయం
కరప్రక్రమోద్దాము లగునయ్యర్జునాశ్వత్థామల సుపశమింపం జేయుటకై
నడుమ నిలిచి యయ్యిరువురు నాకర్ణింప ని ట్లనిరి. 64

క. పలువురు మహాస్త్రవిత్తము, లలఘుభుజావీర్యశౌర్య లవనిఁ జనిరి వా
రలు దీనిఁ బ్రయోగించుట, గలిగెనె మానవులకై నకల్మషలారా. 65

వ. అనిన విని సవ్యసాచి దివ్యాస్త్రజ్వలాకలాపప్రధ్వంబున నిస్సంభ్రము లై యు
న్నసర్వధర్మరక్షణసర్వలోకహితాచరణపరిణతు లగునప్పరమమునులం గనుం
గొని తత్కాలోచితానుష్ఠానంబు నూహించి యస్త్రహస్తులతో నిట్లనిరి. 66

తే. అస్త్ర మస్త్రముతో శాంత మగుటఁ గోరి
సొలవ [2]ట్లు ప్రయోగింపవలసెఁ గాని

---

1 యుద్ధామం బగుటయు 2 కిట్లేమ సేయంగవలసెఁ.

యొండుదలఁపునఁ గా దది యుడుపవలయు
నేని యుడిపెదఁ బరమమునీంద్ర లార. 67

క. ఏను మదస్త్రం బుడుఁ, గా నీపాపాత్తుఁ డస్త్రఘనదహనమునం
దా నేర్పు నందఱును మీ, మానసములఁ దలఁప వలయు మాసేమంబుల్. 68

తే. అనుచుఁ జయ్యన యస్త్రవిద్యాప్రవీణ, మానసుం డగునరుఁ డయ్యహీనరూప
సాధనము నశ్రమంబున సంహరించె, మెచ్చి యమ్మహామును లెదఁ బిచ్చలింప.

చ. తపమును బ్రహ్మచర్యమును దానము సత్యము గల్గునాసురా
ధిపతనయుండు దక్క సముదీర్ణముగా నిగిడించి యమ్మహా
గ్రపుమహితాస్త్ర మొండ్లకును రాదు మగుడ్పఁగ నట్టిభంగి భూ
మిపతుల కాదు దేవతలు మేకొనఁ జాలరు కౌరవేశ్వరా. 70

వ. బ్రహ్మశిరోనామకం బగునమ్మహాస్త్రంబు దలంచి బ్రహ్మతేజోమయం బగుటం
జేసి యట్లు ప్రయోగించి వారింప శక్యంబు గాకుండు వారించిరేని వారించిన
వారిన తలద్రించు గురుభక్తియు వ్రతయుక్తియు నెక్కుడు గలుగుట నక్కొ
రవశ్రేష్ఠుండు నివారణపటిష్ఠుం డయ్యె నవ్విధంబునఁ గవ్వడి యాదుర్నివార
సాధనంబు వారించుట నాలోకించి యమ్మునీశ్వరు లమ్మాహాత్మ్యం బూహించి
రశ్వత్థామనిజాస్త్రసంహారంబు సేయం జూచి యది శక్యంబు గాకుండుటయు
దీనమానసుం డగుచు మాననీయోపాయుం డగుసాత్యవతేయున కిట్లనియె.

తే. చంపెఁ గురువిభు నాకు లజ్జాకరముగ, భీముఁ డదియు నధర్మసంగ్రామవృత్తి
సంతఁ బోవక వచ్చి ప్రాణాపహార, మాచరింపఁగఁ బూని నన్నాక్రమించె. 72

చ. పరిభవజాతరోషమునఁ బ్రాణభయంబునఁ జేసి యిమ్మహా
శరము వివేకవర్జితవిచారుఁడ నై యిటు లేసితిఁ మునీ
శ్వర యిది పాండుభూపసుతవర్గము[1]నంతటి నేర్పుఁ గాని యె
ప్పరుసున మాన దివ్విధము పాపమ యేనియు దాని కోర్చితిన్. 73

వ. అనిన విని యమ్మునిపతి యతనియాననంబునఁ జూడ్కి నిలిపి మీతండ్రి యిప్పాం
డవమధ్యమునకు వాత్సల్యంబున నీయస్త్రం బొసంగె నీయోధవరుండు నీకుఁ
గీడు దలంపఁడు భవదస్త్రం బుపశమించుటకు నైన నిజాస్త్రంబు ప్రయోగించె
మేము వలవ దన్న నుపసంహరించె ని ట్లస్త్రవిద్యావైదగ్ధ్యంబున సడిసన్నకవ్వడి
వధింప నీకు వశం బగునే నీయస్త్రం బితరియస్త్రంబుచేత నివారితం బయ్యెడు
నది య ట్లుండె విను మమ్మహాస్త్రంబు మనుష్యవిషయంబుగాఁ బ్రయోగించు
వానికి నశుభం బగు నొకనిచేతఁ బ్రయోగింపఁబడి యన్యాస్త్రం బుపశమించె
నేని యద్దేశంబునకుఁ బండ్రెండేం డ్లనావృష్టిదురితం బగుం గావునఁ బాండవు

---

1 సంతతి నేర్చుఁ.

లను నిన్నును నిద్దేశంబును రక్షించుటకుం జెప్పితి మెప్పాట నయిన దీని నుపసం
హరింపవలయుఁ దపంబునకుఁ జొచ్చినవాఁడవు రోషంబునకుఁ దొలంగి సుఖవి
గమ్ము ధర్మంబున జయంబు గొన నొల్లనియిప్పార్థుండును బ్రీతుం డై చన
వలయు భవదీయశిరోమణి యీతని కిమ్మల్లంయిన నితండ కాఁడు పాండవు లంద
ఱును నీ దగుజీవనంబు నపహరించిసంతయ సంతసిల్లుదు రిది సమీచీనం బయిన
సంధిప్రకారం బిట్లు సేయుట మే లనుటయు నుమ్మలికంబుతో నగ్గురునందనుండు
పరాశరనందనున కిట్లనియె. 74

సీ. పాండునందనులకుఁ బ్రాఁతె రత్నంబులు కౌరవనాథుభండార మెల్ల
గైకొన్నవారు నాగభయంబుఁ దస్కరభయమును దానవభయము దేవ
భయమును బొరయవు బాధింప దాఁకలి తృష నిద్ర రోగంబు దీనికతన
నిట్టిరత్నము వీరి కీఁ జాలుదునె మునినాయక నీవచనం బలంఘ్య

ఆ. మగుట దీని సీకు నర్పించితిని మద,స్త్రంబు పాండవేయరాగపాత్ర
గర్భములకు హానిఁ గావించి సంతృప్తిఁ, బొంది తాఁ బ్రశాంతిఁ బొందుఁగాత. 75

క. అన విని కృష్ణద్వైపా,యనుఁ డట్లులు సేయు మొంటి కాస పడకుమీ
యని పలుక నప్పలుకునం, గనియెను దనపలుకు తప్పుగా నతఁడు మదిన్. 76

వ. కని పాండవేయరాగపాత్రగర్భంబు లని తత్సంతానసంజాతగర్భంబుల నెల్ల నుగ్గ
డించినవాఁడనయితి నది పారాశర్యుండు పాండవేయభార్యాగర్భంబులన పేరు
కొనుటగాఁ జేసి యొంటి కాస పడకుమీ యనియె దీని నెఱింగినవాఁడఁ గానేల
యిది యనుమతిగా భావించి సకలగర్భవిధ్వంసనంబు గావించెదం గాక యని
నిశ్చయించి యమ్మునీంద్రునితో నట్ల చేయువాఁడ నని పలికె వారలసంవాద
ప్రకారంబు హృషీకేశుం డెఱింగి వీఁడు సంయమివరుమాట గీటునం బుచ్చి తన
వలసినట్లు సేయువాఁ డయ్యె నిప్పాపాత్ము నుపక్రమంబునకు నడ్డపడి చూచెదఁ
గాకున్నఁ దుది నాచేయు తెఱం గున్నదియ కాదె యని వితర్కించె నప్పు డశ్వ
త్థామచేతోవృత్తి పాత్యపతేయుం డెఱిఁగియుం గృష్ణుం డెఱుంగుటయు నతం
డతనితో సల్లాపంబు సేయం దలంచుటయుఁ గనుంగొని యూర కుండె. 77

శ్రీకృష్ణుఁ డుత్తరగర్భంబు దగ్ధంబు గాకుండఁజేయ నిశ్చయించుట

క. వనజాతుఁడు ద్రౌణికి ని, ట్లనుఁ దునిమితి పాండుపౌత్రు లందఱఁ బాపం
బునఁ బోయితి గర్భంబులఁ, దునిమెద వం దొకటియైన దొలఁగింపఁ దగున్. 78

క. ఏ నొక్కనిఁ బొండవసం,తానార్థము గాఁగ నిత్తు ధర్మముల మహా
దానంబులఁ గ్రతువుల జన,తానందితుఁ డగుచుఁ బెంపు దలకొనువానిన్. 79

తే. అట్టిగర్భంబు నిలుపు తక్కన్ని గర్భ
ములును భవదస్త్రమున దగ్ధములుగఁ జేయు

మనుడు సంరంభజృంభితుఁ డగుచు ద్రోణ
తనయుఁ డిట్లను నమ్మురాంతకునితోడ. 80

వ. పక్షపాతంబున నీ యిట్లు పలికిన నేన ట్లేల చేయుదు మదస్త్రంబునకు లక్ష్యం బులుగా గర్భంబు లొండు గలుగు లేకుండు నదియట్లుండె విరాటనందన యగు నుత్తరగర్భంబు రక్షించెద నని చూచె దప్పనికిఁ బూనితేనియు నాయస్త్రం బున నవశ్యం బదియును విధ్వంసంబు గావింతు నని పలికినఁ బద్మనాభుండు. 81

క. అనఘుఁ డభిమన్యుతేజం, బనూన మై మాత్స్యపుత్రియం దున్నది నీ
తునుఁబుట గలిగిననుం ద, త్తనయున కే నాయు విచ్చెదను దీక్షముగన్. 82

క. అనిన విని నగుచుఁ గుంభజ,తనయుం డిట్లనియె నస్త్రదగ్ధుని బ్రతికిం
చిన మేల కాదె నీవి,న్ననువు నెఱింగెదము కాక నరసఖ దీనన్. 83

వ. అని పలికి పరమాదరణీయు లగుసాత్యవతేయదేవకీనందనులవాక్యంబు లాద రింపక పాండవసంతానసకలగర్భనిషయంబుగా నస్త్రప్రమోచనంబు నేసిన నుపలక్షించి వాసుదేవుం డతనితో నిట్లనుఁ ద్రికాలవేది యగునొక్కబ్రాహ్మ ణుం డుపప్లావ్యంబునకు వచ్చి యుత్తరను జూచి నీపుణ్యంబునఁ బ్రాణంబులు పరిక్షీణంబు లైనపుత్రుండు జనియింపం గలవాఁ డది కారణంబుగా భవదీయ గర్భస్థునకుఁ బరిక్షిన్నామధేయం బగు నని పలికె నమ్మహాత్మునివచనం బన్యథంబు గానేరదు[1]భవత్కృత్యం బక్కృతసమంబ యబ్బాలకుండు పాండవవంశకరుండగు నని చెప్పి తనచిత్తంబున రోషం బావహిల్లుటయు బాలఘాతి వగునీకు నశ నంబు దుర్లభం బై సహాయరహితుండ వై దుర్గంధరక్తంబున నంగంబు దిగ్ధం బగుచుండ మూఁడువేలేండ్లు దిరుగుము నాచేత రక్షితుండై యక్కు మారుండు గృపాచార్యవలన ధనుర్వేదవిదుం డై సర్వశస్త్రాస్త్రంబులు వడసి బహుసంవ త్సరంబులు వసుధఁ బాలింపగలవాఁడు వానికి జనమేజయుం డనుమహారాజు ప్రభవించి నీవు సూచుచుండ నుజ్జ్వలుం డై ప్రవర్తించు మదీయంబు లగుతప స్సత్యంబులమహనీయప్రభావంబులు సూడు మని యూడె నప్పుడు కృష్ణద్వై పాయనుండు గురునందనున కిట్లనియె. 84

తే. బ్రాహ్మణుఁడ వయ్యు నిట్టు క్రూరతకు రోయ, కస్మదీయవాక్యంబుల నాదరంబు
సేయ కీపాపకర్మంబు సేసినాఁడ, వచ్యుతుఁడు వల్కినట్టుల యగుము నీవు. 85

వ. అని యిట్లు శపియించి నీచకర్ముండ పొ మ్మనిన విని యశ్వత్థామ యమ్మహాత్ముని యాననం బాలోకించి మునీంద్రా నీవు మనుజులలోన యుండువాఁడ వని ప్రతి శాపం బిచ్చి నీకడన యేను వర్తిల్లఁగలవాఁడ నీవును శౌరియు సత్యవాదు లగు దురుగాక యని తనశిరోమణిపాండవుల కిచ్చి తపోవనంబునకుం జనియెఁ బాండ వులును గృష్ణుండును నమ్మునీంద్రునకు నమస్కరించి వీడ్కొని యతిత్వరిత

---

1 భవత్కృతసమయం బబ్బాలకునిం బొంద దతండు పాండవ.

గతి నరుగుదెంచి. 86

క. అరదములు డిగ్గి వగలం, బరితాపముఁ బొందు చున్న పాంచాలిం గాం
చిరి తమచేతోవృత్తులఁ, గరుణము మగుడంగఁ బొడమఁ గౌరవనాథా. 87

వ. అట్లు గాంచి యక్కాంతచుట్టు నాసీను లై రప్పు డగ్రజుండు వనుపఁ బవన
తనయుం డమ్మణి యద్దేవికి సమర్పించి. 88

భీమసేనుఁ డశ్వత్థామశిరోరత్నంబు ద్రౌపది కిచ్చుట

క. పగతుపని సక్కనయ్యెఁ, వగ మానుము రాజధర్మవైశిష్ట్యము పెం
పుగ నాదరించి నీతా, స్త్రి గదా భూపాలుఁ డమ్మలికముం బాచున్. 89

చ. జనపతి పంపఁ గేశవుఁడు సంధికిఁ బోయెడునప్పు నీవు నె
ప్పినగరువంపురాజసపుఁ బెట్టిదపుందగుమాట లెల్ల నె
మ్మనమున నెక్కొన్నఁ నిలుపుమా వగవం బని యేమి సంగరం
బునఁ బగవారు వేర్చి పొరివుచ్చక పువ్వులకోల సాఁతురే. 90

క. వినుము ధృతరాష్ట్రవంశం, బున మగపీఁచంబు నెల్లఁ బొలియించితిఁ గృ
ష్ణునికారుణ్యము జిష్ణుని, పెనుఁబ్రాపును గలుగ నేను విగతభయుండ నై. 91

ఉ. స్రావితి దుస్ననేనురుధిరం బుర మ్రక్కతఁ జీఱి వ్రచ్చి క్రీ
డావిధి వానియగ్రజుతొడల్ వడి నుగ్గుగఁ జేసి యార్చి యా
భూవరుమాళిఁ దన్నితి నృపుల్ గని సంతస మంద నింత హ
ర్షావసరంబు శోకసమయంబుగఁ జేయుట నీకు నర్హమే. 92

క. గురుతనయుఁ డగుటఁ బ్రాణము, హరియింపఁగఁ జొరక విజయుఁ డశ్వత్థామం
బరిభూతుఁ జేసి యాయుధ, పరిగ్రహముతోడ [1]లజ్జఁ బాయంజేసెన్. 93

వ. చూడామణి గోలుపోవుటంజేసి యాకుంభసంభవసంభవుకీర్తిశరీరంబు వడియె
ముఱికికిఁ బొంది యున్న దింతియ యిటువైరంబు [2]వేరు లేకుండఁ దీర్చుట యెవ్వ
రికిం జను నేమియుం గీడాడఁ దెఱిపి లేక ధర్మతనయుండు నిర్మలకీర్తికి భాజనంబై
యుల్లసిల్లెడు నూఱడిల్లుము. 94

తే. అనినఁ గొండొక తెలివొందునాననంబు, తోడ సుత్థిత యైనయాతోయజాక్షి
ప్రభలు పర్వంగ నొప్పునాపద్మరాగ, రత్న మఱిచేత నిడికొని రాజుఁ జూచి. 95

వ. భీమసేను నుద్దేశించి. 96

ఉ. నామన మూర దీనిఁ [3]గని నందముఁ బొందితి నింత సాలు నా
కీమహనీయరత్నము వహింపఁగ నర్హుఁ డితండ యంచు నా
భూమిపుచేతఁ బెట్టుటయు భూవర యాతఁడు ద్రౌణి గౌరవ
శ్రీమది భక్తిఁ బెంపఁగ ధరించె శిరంబున దానిఁ బ్రీతుఁ డై. 97

---

1 మణియుఁ. 2 వేరులేకుండ. 3 గనినప్పుడె సంతస మయ్యెఁ జాలు నా.

వ. ఇవ్విధంబున. 98

తే. విలసితం బగునమ్మణి చెలువు మిగుల
[1]మూళియందు ధరించి యమ్మనుజనాథుఁ
డుదయరాగనితాంతసముజ్జ్వలేందు
బింబమునఁ బొల్చుపూర్వశైలంబు వోలె. 99

వ. ఇత్తెఱంగునఁ బాండవాగ్రజుండు పాంచాలికిఁ బ్రియం బాచరించి తత్ప్రభృతి కాంతలును సహదేవప్రముఖపురుషులును వినఁ బనతనయుం డశ్వత్థామఁ బొడఁగనుట మొద లై గురునందనుండు చూడామణి యిచ్చుట తుది యైన వృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్ప నాభూవల్లభుండు లోనుగా నెల్లవారును నపత్య బాధకం బైనయబ్రహ్మశిరంబుప్రభావం బూహించి కృష్ణునిప్రతివిధానంబు గలుగుట నూఱడిల్లియు నెట్లగునో యనుశంక నుండి రత్తఱి నుత్తరకుం దక్కఁ బాండవేయవంశవధూజనంబులకు గర్భంబులు లేక యుండె నయ్యస్త్రో త్తమం బవ్విరాటపుత్రియుదరంబున నున్నపిండంబు బాధితంబు సేయుట గనుం గొని యప్పుండరీకాక్షుండు ద్రౌణితో సల్లాపంబు సేయునవసరంబున నయ్య స్త్రఘాతవేదన లేకుండఁ దనచిత్తవృత్తిన యుడిపెంగాన నవ్విశేషం బయ్యభి మన్యువల్లభయాదిగా నెవ్వరు నెఱుంగ రది యట్లుండెఁ బుత్రులదెస వగ దొఱఁగకున్న యాధర్మనందనుండు దేవకీనందనున కిట్లనియె. 100

చ. బలమున శౌర్యసంపద నభంగపరాక్రములైన ద్రౌపదే
యుల నొకరుండ ముట్టికొని యుద్భటవిక్రమ ముల్లసిల్ల దు
ర్బలుల వధించుచాడ్పునఁ గృపాణకళాలలితంబు లొప్ప వి
చ్చలవిడిఁ ద్రుంచె నట్టి గురుసంభవుఁ డంతకు నెట్టు సాలెనో. 101

శా. ఉదోర్యగస్ఫురితుం డజయ్యభుజవీర్యుం డిద్ధవిక్రాంతసం
పదోర్యగ్రథితుండు. శక్రసుతసంభావ్యక్రమోదగ్ధను
ర్విద్యావైభవశాలి సంగరకళావిస్తారసంవేది థృ
ష్టద్యుమ్నుం డతఁ డోర్వకున్కి యొటు లశ్వత్థామయుద్రేకమున్. 102

క. తక్కును గలపాంచాలుర, నొక్కఁడ శిబిరంబు సొచ్చి యుక్కు దలిర్పం
బెక్కండ్రఁ దునిమెనఁటె యిది, యక్కజ మగు నేమికతన నధికుం డయ్యెన్. 103

వ. అనిన నమ్మహీకాంతునకు మురాంతకుం డిట్లనియె. 104

ధర్మరాజునకుఁ గృష్ణుఁడు శివప్రభావంబు చెప్పుట

చ. హరుఁ [3]బరమేశ్వరేశ్వరుఁ గృపాతిశయార్ద్రసమేయమూర్తి శం
కరు సచలైకభక్తిరసగమ్యుని నవ్యయు నిందుమౌళిఁ ద
త్పరమతి నాశ్రయించి యనపాయబలోద్భటశౌర్యసంపదఁ

---

1 మూళి ధరియించి పొల్చె నమ్మను. 2 జాత. 3 బరమేశునీశ్వరుగృపాతిశయాదరమూర్తిరుద్రుశం.

గురుతనయుండు గాంచి యధికుం డగుటం బగదీర్చె నమ్మెయిన్. 105

చ. శివుఁడు ప్రసన్నుఁ డైన నటి చేయునె యెవ్వరి కైన రాజపుం
గవ యమరత్వ మైన బలఘుస్మరు గెల్వఁగ నోపునట్టిద
ర్పవిభవ మైన నిచ్చుఁ బరిపంథు లనేకులు నొక్కరుండు బా
హువిలసనంబు ఘోరముగ నోర్వఁగఁ జాలుట యాగి చోద్యమే. 106

ఉ. తెల్లమి గాఁగ నేను శివదేవు నెఱుంగుదు భూతసంచయం
బెల్ల జనింప నిల్వఁగఁ లయింపఁగఁ జేయు నతండె యవ్విభుం
డుల్లమునం దలంప భువనోత్కరవిశ్వవిధానయుక్తి ప
ర్తిల్లుచు నుండు భక్తికి విధేయుఁ డమేయుఁడు కౌరవేశ్వరా. 107

వ. అమ్మహాదేవునిదివ్యలీలలు నెప్పెద నాకర్ణింపుము. 108

సీ. భూతసంచయసృష్టి బుద్ధిఁ దలంచి యప్పరమేశుఁ గానఁగ బ్రహ్మ యరిగి
[1]తనదుమనోవృత్తి దగ నెఱింగించిన నమ్మహాత్ముండు తదభిమతంబు
గావింపఁ బూని తపోవిభవం బేమిసనులకు నైనను బ్రథమసాధ
నం బని యూహించి యంబుసమ్భూర్జితనిజమూర్తి యై తపోనిష్ఠ నుండె

తే. నావిరించియు నద్దేవదేవురాక, [2]బహుసహస్రవర్షంబులు వార్చియుండి
నిజతపఃప్రభావంబున నిపుణచిత్తు, దక్షుఁ డనువాని సృజియించె ధరణినాథ. 109

వ. ఇట్లు సృజియించి యివ్విరించి యతని నాలోకించి ప్రజల సృజియింపు మని పంచిన
నతండు పెద్దవా రొండ్లు లేరై రేనియు సృజియించెద ననిన నప్పరమేష్ఠి
పరమేశ్వరుండు జలనిమగ్నుండై యున్నవాఁ డేను నిన్ను నియోగించెద నింక
సృజియించుపెద్ద లెవ్వరును లేరు సృజియింతువుగాక యనవుడు నమ్మహాత్ముండు
దేవాసురమనుష్యతిర్యగాత్మకభూతంబుల సృజియించిన నాఁకొని యవి దక్ష
ప్రజాపతి భక్షింపం గవిసిన. 110

ఆ. అతఁడు బ్రహ్మసాలి కతిరయంబునఁ బాఱి, భూతతతులు నన్నుఁ బొదువకుండ
నాఁగవలయు వాని కాహారములు గల్పి,తములు సేయవలయుఁ దగ మహాత్మ. 111

వ. అనిన విని యాజగత్కర్త యోషధులును ఫలమూలాదిభక్ష్యసంపదుపకా
రంబులుగా వృక్షలతాగుల్మంబులును గల్పించి యాభూతంబులకు వాని నాహా
రంబులుగా సమర్పించి మతియును బలిష్ఠభూతంబులకు దుర్బలభూతంబులు
భక్ష్యం బగుం గాక యనియు నాదేశించె నంత నాభూతంబులు ప్రీతంబు లై
చని తత్ప్రకారంబున పృద్ధినొంది సంతానరూపంబున సమృద్ధంబు లగుచు
నుండెఁ బెద్దకాలంబునకు బాలేందుధరుండు జలంబులు వెడలి వచ్చి భూతకోట్ల
నాలోకించి కోపించి నిజలింగంబుఁ బుచ్చి నేల నిడినం గని యానీరజాసనుండు
భవునిం బ్రశమనవాక్యంబుల ననునయించుచుఁ జేర నరిగి లింగంబు నిశ్చలచేసి
తనుటయు నద్దేవుండు. 112

---

1 తనమనోవృత్తంబు. 2 బహుసహస్రాబ్దముల కోర్చి భక్తినుండి.

క. భూతంబుల సృజియించుట, కై తోయములందు మునిఁగి యత్యుగ్రతపః
స్థితుఁడనై వచ్చితి నొరు, చేత సృజన మగుట నిట్లు సేసితి దీనిన్. 113

వ. భూతంబుల సృజియించుటకుం గాక లింగంబు [1]దన కేల యని పలికి సంరంభ
విజృంభితుం డగుచు మాల్యవంతంబునకుఁ జని మహాతపంబు సేయుచుండ. 114

క. ఆసమయంబున లింగము, భాసురగతిఁ జూడ నొప్పె బ్రహ్మాదులకుం
జేసిరి పూజలు వారలు, వాసవముఖ్యామరాదివర్గముఁ దారున్. 115

వ. అంతం బెద్దకాలంబునకు. 116

క. సుర లోకమహోధ్వ మ్మా, చరింపఁగఁ దలంచి ద్రవ్యసంపద మిగులం
దొరకొల్పి భాగయోగ్యా, మరుల నిరూపించి యతిసమూహితమతులై. 117

వ. తోడంగి యనుష్ఠానప్రపంచప్రవర్తకు లగు చుండిరిగాని రుద్రునిమహానుభావం
బెఱుంగమిం జేసి యయోగ్యమూర్తికి భాగకల్పనం బొనర్పరైరి దాని నెఱింగి

రుద్రుఁడు దేవతలు సేయుయజ్ఞంబు సేయుట

సీ అతులతపోమయం బయి యద్భుతావహం బయిన దైర్ఘ్యంబున నతిశయిల్లి
బాలార్కసన్నిభప్రభఁ దేజరిల్లెడునట్లు గా నొక్కశరాసనంబు
సృజియించి దానికి శింజినీప్రముఖంబు లగునంగకములు యజ్ఞాంగకల్పి
తములు గావించి యుద్దామకోపానలజ్వాలలు సాకారలీల నిగుడఁ

ఆ. గేలియం దపర్చి కృత్తివాసుఁడు సుర, శ్రేణి క్రతువు నియతిఁ జేయునెడకు
సరుగుదెంచె సత్వరాభీల హేలావి, కాసభాసి యగుచుఁ గౌరవేంద్ర. 119

మ. ధరణీచక్రము దిర్దిరం దిరిగెఁ బాతాళంబు ఘూర్ణిల్లె భూ
ధరముల్ పెల్లగిలెన్ దిశావలయ ముత్కంపంబు నొందెన్ దివా
కరచంద్రాగ్నులదీప్తి మాసె సురలోకం బాకులం బయ్యె న
ప్పరమేశుం డటు తా మరుత్కృతుపరిభ్రంశార్థి యై వచ్చినన్. 120

చ. అనిమిషసంఘమెల్లను భయంబునఁ జేష్టలు దక్కి యధ్వరం
బు నడప నేర్పు లేది కురుభూవర చిత్రగతప్రకార మ
య్యె నడరి యేసె నాక్రతువు నీశుఁడు డెందము గాఁడఁ బాఱి పో
యె నది మృగంబుచందము వహించి హుతాశనసంయుతంబుగన్. 121

వ. ఇవ్విధంబున యజ్ఞం [2]బపక్రాంతం బగుటయు నిర్జరులు [3]నిశ్చేతను లై రందు
సవితృనిబాహువులును బూషునిదంతంబులును భగునిలోచనంబులును ద్రిలో
చనుండు గోదండాగ్రంబునఁ దునియను డొల్లను బగులను బొడిచె నప్పుడు
దలరి దివిజులు యజ్ఞాంగంబులతోడం గూడఁ బలుగడలం బాఱం దొడంగిన.

క. ఆదేవుఁడు వారందఱు, నేదిక్కులఁ బోవ కుండ నెయిది భయం బా
పాదించుచు నలి నాఁగెం, గోదండమునారి సాఁచి గుమురులు గొనఁగన్. 123

---

1 దక్కల. 2 బు ప్రకాంతం. 3 నిశ్చేష్టితులై రంను.

తే. ఏయ నొల్లక యమరుల నివ్విధమునఁ
బొదివికొని యీశ్వరుఁడు దూల పుచ్చ వార
లొక్కమొగి వింటిగొనయంబు పెక్కుదునియ
లయ్యెడుమ యనవుడు నది యట్ల యయ్యె. 124

వ. ఆలోన. 125

క. సుర లాక్రతువుం దారును, శరణం బనుపలుకుతోడ: జరణానతు లై
కరుణకుఁ బాత్రము లగుటయు, శరణాగతవత్సలుఁడుఁ బ్రసన్నతఁ బొందెన్. 127

తే. ఆత్మకోపంబు పుచ్చి జలాశయమున, వైచి బాలేందుధరుఁడు దేవతల నాద
రమున వీక్షించె నమ్మహోగ్రంపురోష, మనలరూప మై యిగిరించె నజ్జలముల. 129

వ. ఇత్తెఱంగునఁ గృపాయత్తచిత్తుం డై సర్వేశ్వరేశ్వరుండు సవితృనకుఁ బూషు
నకు భగునకుఁ గరంబులును దంతంబులును నయనంబులును నొసంగి యజ్ఞం
బెప్పటియట్ల ప్రవర్తిల్ల ననుగ్రహార్ద్రభావంబునం బనిచిన. 130

క. అమరులు భక్తిం గ్రతుభా,గము నప్పగమేశ్వరునకుఁ గల్పించి రతం
డు మనంబున ప్రీతుం డై, సమాహితుం డయ్యె జగము సంతోషించెన్. 131

వ. అట్టివి యద్దేవదేవునిదివ్యలీల లతండు కోపించిన భువనంబు లస్వాస్థ్యంబును
ప్రసన్నుండైన సుఖిత్వంబును గను నాభూతనాథుండు గురుసుతునకు సన్నిహి
తుండయ్యెఁ గావున నయోధ్యవరుం డొక్కరుండ శిబిరంబు ప్రవేశించి యిత్తె
ఱంగుపరాక్రమం బాచరించెఁ గాని యివ్విశేషం బారథికవరునిశక్తి నైనది
గా దది చిత్తంబున నిడం బనిలేదు భీష్మద్రోణకర్ణశల్యాదు లైనమహావీరులం
బోరఁ బరిమార్ప దొరకొనుటకును దర్పదుర్దము లైనధృతరాష్ట్రనందనాగ్ర
సరు లైన దుశ్శాసనదురోదరులఁ జలంబు నెరయ వక్షోరక్తపానంబున నూ
రుభంజనంబునం బరిమార్చుటం జేసి ప్రతిజ్ఞాపూరణాచరణశోభనంబు నొంద
సంభావించుటకును గారణం బైనభవదీయదైవమానుషయోగంబునకుఁ బర
మానందంబు నొందు మని యిట్లు గోవిందుండు ధర్మనందనునకు నాశ్వాసం
బొనరించె ననిజనమేజయునకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 131

ప్రగ్ధర. సాయంప్రాతర్హుతప్రజ్వలితహుతవహాస్వారనిర్ధూతజాడ్య
స్నాయచ్ఛేతఃప్రసాదప్రసృమరవిమలప్రౌఢబోధానుమోదీ
మాయావ్యాపారదూరా మఖతతిహృతినిర్వాణసంపాద్యమానా
శ్రేయోరాజశ్రిలోకాశ్రితజనదురితక్షేపలీలావిలాసా. 132

క. సురనికరానందకరా, సురారికాంతావిలాసశోభాపహరా
కరుణాసక్త మనస్కా, సరిద్వరాబర్హిబర్హచారుశిరస్కా. 133

---

1 దాస్పదవిమలతర...వ్యాహారమూరా.

మాలిని.—

అకలుషహృదయాభివ్యక్తసరోవ్యాపయుక్తా
సకలనిగమవేద్యా స్వాస్థ్యవిద్యోపపాద్యా
ప్రకృతివికృతిభావ ప్రాప్త సాంఖ్యప్రదీప్తా
సుకృతమయవిలాసా సుస్థిరానందభాసా. 134

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి సౌప్తికపర్వము

స మా ప్త ము

264

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

స్త్రీ పర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

సాంగత్యవిధాయివి

కాసోల్లాసితకటాక్ష కరుణామయమూ

ర్తి సారబోధభరిత

వ్యాసాదిమనోనివాస హరిహరనాథా. 1

క. దేవా జనమేజయజగ,తీవరుఁడు గుతూహలము మదిఁ మొలతేరం
గా వైశంపాయనవద, నావేశితదృగ్విలాసుఁ డై యిట్లనియెన్. 2

వ. తనసుతుండును సైన్యంబును బొండుసుతులచేత నట్లగుట సంజయువలన విని ధృతరాష్ట్రుం డెబ్బంగి వర్తించె నశ్వత్థామకృపకృతవర్మ లారాత్రి తమచేసిన పరాక్రమంబు తెఱంగు దుర్యోధనున కెఱింగించి పోయి రని వింటిఁ బదంపడి కరినగరంబు దెస కరిగి మగిడి రనియు నాకర్ణించితి వాక లట యెవ్వలనికిం జని రేల మగిడి రశ్వత్థామ కృష్ణద్వైపాయనాశ్రమంబునకుం బోవం దక్కినయిరు వురు నెక్కడ వోయి రవ్విధంబున విజయంబు నొందినధర్మనందనుం డేమి యాచరించె నంతయుం బరిపాటిం జేటపడం జెప్పుమనిన నమ్మునినరుం డిట్లనియె. 3

తరల. ధరణీనాయక యట్లు పుత్రశతంబు వైరికులంబుచే
నిరవశేషత నొందుటన్ మహనీయగౌరవహీనతం
బొరసి కొమ్మలు దున్న మ్రోడ్పడుభూరుహంబును బోలె ని
ర్భరవిపద్వికలాత్ముఁ డై ధృతరాష్ట్రుఁ డుల్లము వెమ్మఁగన్. 4

వ. చింతాభరంబున నూరక యున్నం జూచి సంజయుం డతని కిట్లనియె 5

ఆ. నీకు నితరులట్ల శోకింపఁ దగునె యె,వ్వరిఁ దలంచి యింక వనరువాఁడ
వీవు శోకమునకు నెయ్యది తుది యిది, వలవ దుడుగు విసుము వసుమతీశ. 6

వ. పదునెనిమిదియక్షౌహిణులు సమసెఁ బితామహాపితృభ్రాతృపుత్రపౌత్రసఖి
సుహృత్సహాయులుం దెగి రందు వగపునకుం బని గానివారలు గలరే యేది

కొలందిగా వగచె దందఱకు నగ్నికార్యంబు నిర్వర్తింపను దగినవారలకుం
దిలోదక ప్రదానంబులు సేయను వలయుఁ బొలిగలనికి వేంచేయు మనుటయు.

క. విపులార్తిఁ గూరి మనుజా,ధిప యాభూవల్లభుండు ధృతి లేమిం జం
డపవనపతితం బగు పా,దపంబుచందంబు దోఁప ధరణిం బడియెన్. 8

వ. పడి యుండి తల దోర్చికొనుచు ని ట్లనియె. 9

వసంతతిలకావృత్తము. హాపుత్రవర్గ మిటు లాఱడిఁ బోవ దీప్త
వ్యాపార మేది మది వందుచు దీనవృత్తిం
బ్రాపించి యన్యులకృపం బరికింప నిం కే
నోపక్ష భవం బెడలి యుండఁగ జీవితోడన్. 10

క. ఎఱుకలు విఱిగినగరుడుని, తెఱఁగునఁ దేజంబు నెడసినదినకరుగతి నం
దఱు బంధులు దెగి విభవం, బటే వెలువెలఁబోఁ చుసికి యది బ్రదుకగునే.

సీ. సంధికిఁ గృష్ణుండు ననుచెంచి పెక్కుభంగులఁ జెప్ప భీష్ముండు గుంభజుండు
నట్లు హితార్థ మై యంతలంతలు మాట లాడిరి జామదగ్న్యాదు లైన
మునివరు లవ్విధంబున నొ త్తి చెప్పి రాబుద్ధులన్నియును దుర్బుద్ధి నగుటఁ
బాటింప నైతి లోభమునఁ బొండునృపాలుసాలు తత్సుతులకుఁ బంచి [1]యీని

తే. నాకతంబునఁ బొలిసిరి నందనులును
జెలులుఁ జుట్టంబులును సహాయులును ధైర్య
మెట్లు కలుగు వైదికముల కెట్లు మనసు
గొలుపుఁ బ్రాణంబుతో నెట్లు నిలువ వచ్చు. 12

క. నాకీడు దలఁప నేరక, [2]శ్రీకి నెడపి పాడి యింతనేయక పుత్రా
నీకసుహృద్బాంధవులం, బోకార్చితి బ్రదుకు టింకఁ బొసఁగునె చెపుమా. 13

వ. హైవంబు దుఃఖభాజనత్వం బొనర్చుటం బూర్వజన్మాచరితం బైనసుకృతంబు
లేమి గాన నయ్యెడు వయఃపరిణామంబునఁ బంచభూతక్షయంబును దుర్వినయ
పరిపాకంబున సకలబంధునాశంబును సమయసంప్రాప్తంబు లయ్యె నింక బ్రహ్మ
పదప్రాప్తియ తగునదియై యున్నది యది యాచరించుట సంశితవ్రతపరాయణు
లైనపాండుసుతులు చూతురు గాక యనిన విని యజ్జనపతిశోకంబు శాంతంబు
సేయుటకు సంజయుం డి ట్లనియె. 14

క. శ్రుతులును శాస్త్రములు బహు, శ్రుతులవలన వింటి శాంతి నొప్పుడ పలదే
మృతికి నృపు లడలుదురె ధీ,యుతు లీవిధమునకు రోయ కుండుదురె నృపా.

వ. తొల్లి సృంజయుండు పుత్రశోకార్తుం డైన నమరమునిసత్తముం డగునారదుం
డుపన్యసించినయితిహాసం బభిమన్యుమరణశోకసంతప్తుం డైనధర్మతనయునకుం

---

1 యీన. 2 శ్రీకి నడపి పాడి; శ్రీకై తగుపాడి.

బరాశరతనయుండు సెప్పినచొప్పునన యేసును జెప్ప నాకర్ణించితి గాదె యట్లు
ను గాక సుహృజ్జనంబు లుపదేశించినమాటలు విన నైతి ననీవ చెప్పె దుష్ట
లింపం బని యేమి నీకును నీకొడుకునకు మంత్రులు దుశ్శాసనుండును గర్ణుం
డును శకునియు నటె యేమి సెప్పఁ గల దవధరింపుము. 16

ఆ. కొఱుత నుఱుకుఁగాని కొడుకెన్నఁడునుగార్య, తంత్ర మునకుఁజొరఁడుదానినీవు
మాన్పనొల్ల వతనిమగఁటిమియును లావు, నచ్చి లోభ మెవఁ బెనంగొనంగ. 17

క. ఆర్యులు దఱితోఁ దగియెడు, కార్య మనుష్ఠింతు రట్లు గా కప్పని మా
త్సర్యమునఁ దిగిచి పట్టి య,నార్యులు దుడిఁ దూర వగతు రాపద లైనన్. 18

ఆ జున్ను డెప్పరంపుఁజో లైనచటి నున్నఁ, జూచి విఱుగఁబడుటఁ జూడ కాత్మ
దీపుఁ గోరి యుఱుకుతిండికాఁడును బోలె, నయితి వగచు టింక ననుచితంబు. 19

క. వగచినఁ బోయినకార్యము, మగుడునె వగవంగ లోకమాన్యుం డగునే
వగ పుణ్యగతికి మూలమె, వగ పెల్లవిధముల నుడుగవలయు నరేంద్రా. 20

మత్తకోకిల. తాన చుట్టుఁ దగిల్చి యగ్ని యుపగ్రతం దరికొన్నఁ దా
పానుభూతికి నోర్వఁ జాలక యప్రయోజనవాక్యసం
తానశోషితవక్త్రుఁ డై యతిదైన్య మొందెడువానియ
ట్లైననీదువిలాప మన్యుల [1]కాడఁ బట్టగు భూవరా. 21

ఆ. నీవుఁ గొడుకుఁ బలుకునిష్ఠురవచనంబు, లనుసమీరగతుల నతిశయిల్లు
పార్థరోషవహ్ని పాల్పడి రధిప నీ,వార లెల్ల నింక వగవఁ దగునె. 22

వ. అని యనేకభంగులం బలికిన సంజయుపలుకులకుం జెవియొడ్డి ధైర్యంబు చిక్కఁ
బట్టి యంకిలి దేఱినయవ్విభు నాలోకించి యేల నేలం బడి పొరలెదు లెమ్మని
పలికి విదురుం డిట్లనియె. 23

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు చేయుట

క. పెరుగుట స్రగ్గఁగ [2]రుచులం, బొరయుట యరుచంబు గాఁగఁ బుట్టుట సావం
బెరయుట పాయఁ బదార్థో,త్కరములనైజ మది యెట్లు దప్పింప నగున్. 24

సీ. బిరుదుల నైనను బిఱికివాండ్రను నైనఁ జంపుచోఁ గడపఁడు జమునుఁడు నేర్పు
లావును మర్త్యునిచావు మాన్పఁగ లేవు రణ మొనర్పినఁ గాని రాదె మరణ
మెయ్యది యవధి యిందెల్లవారును దెగు వాక కాకది గడవంగ వశము
గా దింత యిమ్మహీకం బేల యట్లును గాక నీసుతులు సంగ్రామకేళి

తే. సలిపి యింద్రుని కతిథు లై చనిరి యజ్ఞ, దానవిద్యాతపోలబ్ధమాననీయ
గతులు సమరానివర్తనమృతులయరుగు, నట్టిగతులకుఁ బాటిగావం డ్రు బుధులు 25

వ. కావున వారికి వగవంబని లేవది [3]యట్లుండె సంసారంబునమాతృపితృసోదరదార
పుత్రసహస్రంబు లనుభవగోచరంబు లయ్యె నం దెవ్వరికి వగచెదవని వెండియు.

---

1 కాటపట్టగు. 2 చవులం. 3 యెట్లుంటేని.

తే. యీవనంబును రూపంబు జీవితంబు, ద్రవ్యసంచయములు ననిత్యములు గావె
వీనిహానికి వగ పవివేక మగుట, బండితులు వగఁ గూరరు పౌరవేంద్ర. 27

వ. పాండిత్యసంపన్నుండ వగునీవు బంధుజీవహానికి వగవం దగునె వగవ కూర
కునికి మే లాకర్ణింపుము. 28

ఇంద్రవజ్ర. చింతాపరత్వంబునఁ జెందు దుఃఖా
క్రాంతత్వ ముర్వీశ్వర కానఁ గీడుం
[1]జింతింపఁ డార్యాత్ముఁ డచింతసుం డై
యంతఃపరీతాపము నాఁప్నఁ జాలున్. 29

క. ప్రియవస్తు వెడలుటయు న, ప్రియంబు వాటిల్లుటయుఁ బరిజ్ఞానవిని
శ్చయహీను లైనయల్పా, శయులకు దుఃఖంబుఁ జేయు జగతీనాథా. 30

వ. పండితుల నవి గలంపం జాల వనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డతనిదిక్కు మొగంబు
గాఁగఁ గూర్చుండి నీసుభాషితంబులకతంబున శోకంబు డిందు పడియెఁ బండి
తులు ప్రియాప్రియవస్తువియోగసంయోగంబులవలన జనించుమానసదుఃఖం
బుల నేమిటం జేసి పారయ కుండుదు రది సెప్ప మనుటయు నమ్మనుజపతి కతం
డి ట్లనియె. 31

క. ఈలోకము నిస్సారం, బాలోకింపంగ ననఁటియట్టుల యని తా
లోలతఁ బొందనిపురుషుం, డేలా నెవ్వగలఁ జెందనిచ్చు మనంబున్. 32

తే. అరయవచ్చినఁ దనమేను నెరవ తనకు, నొండురూపులు దక్కక యునికి యరుదె
యసుతలంపు ధ్రువంబుగ నలవరించి, బుధజనంబులు శోకంబుఁ బొరయ రధిప.

సీ. ఒకయింటనుండి వేఱొకయింటి కరిగిన విధమును వస్త్రంబు విడిచి యొండు
వస్త్రంబు గట్టినవడువును నైయుండు నొడలు దొఱఁగి యొండొక్కయొడలు
నైకొంట నృప విను కడవకు సారెపై నమర మృత్తిక యిడునపుడు విరియు
టయు వెరవారఁ బట్టఁగ రాక చెడుటయు వానియెత్తిడునెడ ప్రయత్నటయును

తే. నెత్తి యొకచోట డించిన నెడలుటయును
నెండి యవియుటయును నావ మిడినఁ బగిలి
పోవుటయు వాడుజనులచేఁ బొలియుటయును
గలుగుగతి మేని కెట్టును గలుగుఁ జేటు. 34

వ. అది యెట్లంటేని గర్భ్భధానవేళయందును బిండావస్థయందును ప్రసూతిమా
త్రంబున బాల్యంబునను యౌవనంబునం ప్రౌఢత్వసమయంబుననను వార్ధకరబు
నం గర్త్మానురూపం బగునాశంబు శరీరంబునకు సంప్రాప్తంబగు నిదికొలంది యని
యెఱుంగ రా దట్లగుటం దమతమసుకృతదుష్కృతంబుల తెరువులఁ బోయిన నీ
తనయాదులవలనిపగలంబొగులం ప్రయోజనంబులేదు ప్రాజ్ఞులు వివేకరబునసం

---

1 జింతింప కార్యుండు విచింతసుం డై

సారంబు దుఃఖబహుళం బని యొఱింగి తద్రూపగహనంబు గడచి శాశ్వత సుఖంబుఁ బడయుము రనిన విని యాంబికేయుండు సంసారదుఃఖబహుళత యును దద్గహనత్వంబును నెఱింగింపు మనుటయు నవ్విభునకు విదురుం డి ట్లనియె. 35

తే. కలసి శుక్లశోణితములు కరడుగట్టి, విను మమేధ్యమధ్యమునఁ బ్రవృద్ధిఁబొంది
కాలవశత నప్పిండ మంగంబు లెల్లఁ, గలిగి శిశు వయి మాతతగతి యెలర్ప. 36

క. వెడలునెడ గాఢపీడం, బడి సుడివడి యోని నొత్తువడి యొకభంగిఁ
వెడలఁగ గ్రహభూతము ల,ప్పుడు దొడఁగి యనేకదురితములు గల్పించున్. 37

వ. ఇట్లు జనియించి మనుజుండు. 38

క. బాలత్వంబున నవివే,కాలోలత శుచియు నశుచి యైనదియు సమం
బైలీల జుగుప్సితవిధి, శీలత నొందంగ దుర్విచేష్టలఁ దిరుగున్. 39

క. యౌవనమున విషయపర,త్వావేశము దుఃఖకారియై యలఁపఁగ నా
నావిధదుర్వినయములకుఁ, దావల మై మెలఁగు నించితప్రక్రియలన్. 40

మత్తకోకిల. వృద్ధుఁ డైనతఱిఁ బలంబును వీఁకయుం దటుగంగ దు
ర్బుద్ధి వాటిల మగ్గి యింద్రియముల్ విశక్తతఁ బొంద దో
ష్పోద్ధతిఁ ర జలుద్భవింపఁగ నొండురూ పగుపాశసం
బద్ధుఁ జేసి జముండు దివ్యఁగఁ బాయు నబ్బనముం దుదిన్. 41

వ. కావున సంసారంబు దుఃఖబహుళం బగుట విస్పష్టం బని యట్లుండె లోభక్రోధ మదోన్మత్తు లై దుర్మతు లింద రమింతు రిందలిసుఖలేశంబున కై యొండొ రులం జెఱుపను జంపను జొచ్చి ధర్మపథంబు దప్పి యమకింకరులచేతం బడుదు రిత్తెఱంగు బుధులవలనఁ దెలియ విని విమలస్వాంతులు సన్మార్గంబున వర్తిల్లి నిత్యానందస్వరూపు లగుదురు దీనిగహనత్వంబు పెద్దలచేత వినినతెఱంగు నెప్పెద నాకర్ణింపుము. 42

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సంసారగహనంబు తెఱం గెఱింగించుట

తరువోజ. అతిదుర్గ మగునరణ్యప్రదేశమున [1]నవనీసురుం డొకఁ డరుగుచునుండ
మితిలేనిఘోరంపుమృగములు శరభమృగపతిప్రముఖముల్ మిక్కిలిభయము
మతి గావహించుచు మార్గంబునందు మల్లడిగొనుడు సున్మార్గయానమున
ధృతి దూలఁ జన నవి తిరిగె [2]వెన్వెనుకఁ దెక్కలికాఱు దోఁతెంచి రాతనికి. 43

వ. అట్టియెడ. 44

తోటకము. గరుపాఱఁగ మేసు ప్రకంపమునం
బొరిఁ దొట్రు వడం బవముల్ దొఱఁగం
జొర నెచ్చొటు లేమి నసువ్యయభీ
భర మొందినఁ జేడ్పడుభావముతోన్. 45

---

1 నవనీశ యొకనరుఁ డరుగు. 2 వెన్వెంటఁ దెక్కలికాండ్రు దోఁతెంచి.

తే. దెసలు గలయంగఁ జూచుచు దిక్కు దనకు
నెవ్వారును లేమి వెగడందు నెంతదవ్వు
సనిన నడవికిఁ గడ లేమియును మృగవ్ర
జంబు పొదువుటయును గొందలంబు సేయు. 46

వ. అప్పు డాభీషణారణ్యంబున నేడికు సూచినను దఱచుగా నొడ్డినయురులు దోఁచె ఘోరాకార యగునొక్కయువిద యతనిం గౌఁగిలించుకొనియెఁ బం చశిరంబులును నగనిభంబులు నగుఁనాగంబు లనేకంబు లవ్వనంబునం గ్రందు కొనఁ దిరుగుచుండెఁ దత్ప్రదేశంబున నొక్కయుదపానంబు వల్లీవితానంబు చేత సంవృతం బై మిాఁదఁ దృణంబులు వరఁగి నిగూఢం బై యున్న నప్పురు షుం డానూతం బడి యొక్కబలుదీఁగం దవిలి తలక్రిందై వ్రేలుచుఁ గొమ్మ నున్న పనసపంటిచిందంబున నుండె న ట్లయ్యవస్థ నొందియు నకూపంబులో నొక్క భీమభుజంగంబు నాలుకలు గ్రోయ నాఱుదలలును బండ్రెండు కాళ్లును గృష్ణశబలవర్ణంబును గలమహాగజం బానూతిదరి నున్న తరువుఁ జేరం జనుదేర నందు శాఖోపశాఖల నానావర్ణంబు లగుమధుకరంబులు మధుసంచయనం బాచరించి వర్తింప సితాసితంబు లగుమూషికంబు లమ్మహీరుహంబుమూలంబు నఱుకుచుండ. 47

ఉత్సాహవృత్తము. ధరణినాథ వినుము మధువుధార లెల్ల ప్రొద్దునుం
దొరుఁగుచుండ నతఁడు వాని దోహలమున నానుచుం
బొరయఁ డెప్పుఁ దృప్తి [1]వగల ప్రోక యైనయట్టి దు
స్తరపుటున్కి కొల్లఁ బాటుఁ దన్కఁ డించుకేనియున్. 48

వ. ఇట్లున్నయతనికి నాబహువ్యాళంబులం దెక్కలికాఱులయురులవలనను నయ్యగ్రకాయనీకారణంబుననుం బంచశిరస్కంబు లగుసామజంబుల సందడి నాకూ పంబులో నున్నయద్దారుణదర్వీకరంబుకతంబుననును నూతిదరిం జరించునగ్గజంబు ఘోకత్వంబునం జేసియు మూషికంబులతరుపతనహేతుభావంబుననును నాచంచల చంచరీకంబులకారించుటనుం జేతోవృత్తంబు వికలతాయత్తం బై యుండ నతండు జీవితాశయు విడుపం డనిన విని విదురునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె.

క. మనమునఁ గృపవుట్టెడు న, ట్లనయముఁ గీ డైనయునికి కాతం డెమ్మో
గనియెను విడుమర దానిఁ, విన వలతుం జెప్పవే వివేకనిరూఢా. 50

కవిరాజవిరాజితము. అనవుడు ని ట్లను నన్నరపాలున కాతఁడు మోక్షము సర్వ జగ
జ్జనులకుఁ బెట్టుట సన్మతిఁ గోరి విశారదు లాదరసంభృతు లై
యనఘ సుదుస్తర మైనభవంబున కచ్చుగునీయితిహాసము బో
ధనమహనీయవిధంబునఁ జెప్పి రుదాత్తగుణాశ్రయతాన్వహితా. 51

వ. కావున నేతత్స్వారూపం బభివ్యక్తంబుగా వివరింప వలసి యుండు వినుము

---

1 గీడు ప్రోక.

చెప్పెద నాదుర్గంబు సంసారగహనంబు వాలుమృగంబులుఁ దెక్కలికా ఱురులు రోగంబులు కామిని జర పంచశిరస్కంబు లగుగజంబు లింద్రియప్రపంచంబు లాకూపంబున సున్న నాగం బంతకుండు తీఁగ జీవితాశ కూపంబునుపాంతంబున సున్న యవనీరుహం బాయువు దానిదెస నడచుసామజంబు సంవత్సరంబు తదీయశిరంబు లాఱును ఋతువులు తత్పాదంబులు పండ్రెండు మాసంబులు తరుమూలంబు నఱుకునెలుక లహోరాత్రంబులు మధుకరంబులు కామంబులు మధుధారలు కామరసంబులు మధుసంచయనం బాయువు వానివలన మాసవు లాసక్తు లగుదు రిట్టిసంసారచక్రంబు పరివర్తనంబు బుధు లెఱుంగుదురు వారు దీనిపాశంబులు ద్రెంపంజాలుదు రనిన విని యాంబికేయుండు విదురున కిట్లనియె. 52

క. హిత ముపదేశించితి వీ, వతినిర్మలచిత్తవృత్తి వగుట సుజనసం
స్తుతగుణ యింకను జెప్పుము, ధృతికారకవచనపద్ధతిఁ విశదముగన్. 53

వ. అనుటయు విదురుం డవ్విభున కిట్లనియె. 54

కవిరాజవిరాజితము. అనయము లోలతమైవిషయప్రచయంబనుదు స్తరపంకమునఁ
మునుఁగుచుఁ దేలుచు నుండఁగ గాలము ముట్టి రుజఁ జర నెవ్వగ పై
కొన దొరకొల్పి క్రమంబున నంగము క్రోవ్వును జెల్వును బాపి ప్రయో
జనరహితంబుగఁ జేసి యపాత్రపుఁజా వొనరించుఁ గురుప్రవరా. 55

వ. అని మఱియును. 56

క. తేరు శరీరము దానికి, సారథి సత్త్వంబు తురగచయ మింద్రియముల్
దారుణతరుబుద్ధివ్యా.[1]పారము లొనరంగ గనపపగ్గము లధిపా. 57

క. నరవర యేర్పడ విను మ,త్తురగంబులపటురయంబుతో [2]ననుసరతం
దిరుగుపురుషుండు సంసృతిఁ, బరువడి భ్రమియించు నవశభావవ్యక్తిన్. 58

క. వానిఁ దమయిచ్ఛ నెందుం, బోనీ కుండంగ నాఁగుపురుషుఁడు సంసా
రానేకదుగ్ఖభాజన, తానిరసనమునకు నేర్చు ధరణీనాథా. 59

క. యమునియధీనం బిది దుఃఖముల ననేకములఁ జేయఁగా నోపు నృపో
త్తమ యీరథ మది యడఁతురు, విమలవివేకౌషధమున విను మార్యజనుల్.

వ. ఆపగ్గంబులు శీలం బనువెరవుతో నలవరించి తద్రథవేగంబార్య లుడుపుదురు వారలు జననమరణాదులవలనిభయంబు సుజ్జగించి పరమసుఖంబు నొందుదు రింతయు నెఱింగి శాంతి నొంది పుత్రాదిజ్ఞాతులకు నౌర్ధ్వదైహికంబులు సేయించి సుఖివిగ మ్మనిన విని యమ్మాట లన్నియుం బోవిడిచి తుదిం జెవి సూఁడినట్టి దయిసఁ బుత్రపరలోకక్రియావిషయంబగుమాటకు శోకంబతిశయిల్ల మూర్ఛిల్లె నట్టిసమయంబునం గృష్ణద్వైపాయనముఖీంద్రుఁ డయ్యెడకు విజయంచేసిన

1 పారంబులు దనరు జనపపగ్గ. 2 నను నటుతం.

విదురసంజయాదులు సంభ్రమంబున నెదురువచ్చి ప్రణతులై ధృతరాష్ట్రునకు
శిశిరజలసేచనలలితవ్యజనవీజనంబుల నాచరించిన నతండు సేదదేఱుటయు నతని
కమ్మహాత్మునిరాక యెఱింగించిన నమ్మహీపతి యతనికి దండనమస్కారంబు సేసి
గద్గదిక నెలుంగు రాలుపడ నిట్లనియె. 61

దోధకవృత్తము. మానుషజన్మము మాన్యవివేకా
మానసదుఃఖసమాజము నెల్లం
దాన ఘటించుచు దైన్యము దెచ్చుం
గాన భవం బిది గాల్పనె తండ్రీ. 62

మంజుభాషిణీవృత్తము. ధన మంతయుం బోలియ దారుణంబుగాఁ
దనయవ్రజంబు దెగ దైన్య మూఁగాఁ
దనబంధు లందఱు మృతంబుఁ బొంద నె
వ్వని నైన శోక మనువహ్ని గాల్పదే. 63

ఉపజాతివృత్తము. మునీంద్ర నిర్భాగ్యత ముట్టి చావుం
గా నేర దయ్యెం గడుగట్టిచిత్తం
బనూనమూర్ఛం దెగటాటెయుం దా
రా నేర్చె నిమ్మేనికిఁ గ్రమ్మఱంగన్. 64

కృష్ణద్వైపాయనముని ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమంబు సేయుట

వ. ఇంక నేమి సేయువాఁడ నని పలికి యూర కున్నయన్నరనాథునకు మునినాథుం
డి ట్లనియె. 65

ఉత్సాహవృత్తము. నీవు ధర్మభంగి నెఱుంగనేర్తు నీతికౌశలం
బావహిల్లు నీదుమనమునందుఁ గాన నేను శో
కావిలత్వ ముడుపఁ బూని యరుగుదెంచితిఁ సుతా
భావజనితదుఃఖవార్ధిపార మెయ్దు పుత్రకా. 66

క. భూతము లనిత్యములు నీ, వీతెరు [1]వెప్పుడును విందహీనధృతిఁ నీ
చేతోగతి నలవఱపుము, భూతానిత్యత్వ మదియ పుచ్చును వగలన్. 67

ఆ. అరయ జీవలోక మధ్రువ మన నరు, నొడలి బ్రదుకుఁ జావుఁ గడవ దనఁగ
వినియు నెల్లఁ గనియు వీతవివేకతఁ, బుత్రమరణమునకుఁ బొగుల నగునె. 68

వ. అదియునుంగాక. 69

సీ. నీ వెఱుంగకయుండఁగా వచ్చెనే వైరబంధంబు కౌరవపాండవులకు
నీపుత్రకుండ దీనికిఁ గారణం బిది విధినిర్మితం బైనవిధము సువ్వె
కౌరవజాతిసంక్షయ మవశ్యంబుగాఁ గలది యై చెల్లఁ గాక క్రొత్త
యైనదియే బంధు లాజివిహారతత్పరత మై సద్గతిఁ బడసినారు

---

1 వెప్పుడును విడుమహీనధృతిమెయిం, జేతోగతి.

ఆ. వారి కేల యింతవగవ నట్లును గాక, విమలబుద్ధి యైనవిదురుఁ డిట్టి
లగుట యొఁగి బుద్ధి తగఁ జెప్పె నీకు జూ,దంబుసమయమునన దాని వినవ.

[1]ద్విపదకవృత్తము. దేవకృతంబులు ధీరులకైనక
భూవర మాన్పఁగఁ బోలునె యెట్లుం
గావున శోకము గాఁజేయ దల్గం
గా వలదే తుది గౌరవ మొప్పున్. 71

వ. దేవతలకుం గృత్యం బయినదానిఁ దత్ప్రతీకృతిం బున వింటి నది నీకు మేలు గోరి చెప్పెద నాకర్ణింపు మే నశ్రమంబున నెం దయినఁ జరింతు నొక్క నాఁడు దేవసభకుం బోయితి నందుఁ బురందరప్రముఖబృందారకులను నారదాదిమునిబృందవములనుం గాంచి సుఖగోష్ఠి నున్నసమయంబున భూదేవి యచ్చటికి వచ్చి యవ్విబుధులతో ని ట్లనియె. 72

క. మీరలు బ్రహ్మసభను మ,ద్భారము మాన్పుటకు నలిని బనిఁ బూనితి రె
క్కారణమునఁ దడసితి రొకొ, యేరూపునఁ దలుఁగుదాన నేను భరంబున్. 73

వ. అనిన విని సర్వలోకనమస్కృతుం డగునారాయణుండు నవ్వుచు నవ్వెలంది కి ట్లనియె. 74

తే. వినుము ధృతరాష్ట్రుఁ డనురాజు తనుజశతముఁ
బడయు దుర్యోధనుం డనఁ బరఁగు పెద్ద
కొడుకు నీభార మంతయు నుడుపు నతఁడు
తడయ కయ్యెడు నది వగఁ దక్కు మబల. 75

వ. ఎ ట్లనిన. 76

క. వానిం జంపను గావం, బూని సకలరాజలోకమును నీసు మెయిక్
సేనాసముదయములునుం, దానుఁ గురుక్షేత్రసమరదారుణతఁ దెగున్. 77

వ. సోదరసముదయసహితంబుగా నతండును మృతుం డగు దానంజేసి భవదీయ భారంబు వాయు నిశ్చింతంబునం జనుము భూతభారణం బాచరింపుము పొమ్మని పలికి యద్దేవిని వీడుకొలిపెఁ బదంపడి సకలప్రజాసంహారకారణం బై కల్యం శంబున దుర్యోధనుండు జనియించె నక్కమారుండు. 78

తే. ఒరులయున్నతి సయిరింపనోపఁ డధిక, బలుఁడు క్రోధి శూరత్వసంపన్నబుద్ధి
బుద్ధి సెప్పిన వినియెడుప్రౌఢ గాఁడు, [2]గాన వైరంబు విడువఁడు కౌరవేంద్ర.

క. తప్పుఁడు శకునియుఁ గర్ణుఁడు, నప్పానవపతికిఁ దగినయనుచరు లతనిక్
సప్పదమునఁ గలసిననృపు, లప్పెయి వారలు వినాశమగు టే లుడుగున్. 80

తోదకవృత్తము. తమతమతప్పులఁ దా రెరియంగా

---

1 రుగ్వతీవృత్తము. దేవకృతంబుల్ ధీరులకైనక, భూవర మాన్పంబోలునె యెట్లుం, గావున నీశోకంబు దొఱంగం, గావలదే నీగౌరవమొప్పున్. 2 కందగరువంబు.

విమలమతీ యిటు వీరికి నై శో
కమున దహింపఁగఁ గాదు మనంబున్
సముచిత మిత్తఱి శాంతము సుమ్మా. 81

వ. అని చెప్పిన నవ్విభుండు దనకుం బొండవాగ్రజుం డపమానం బొచరించు ననుశంక నూని యునికి యష్టహాముని దివ్యబోధంబునం దేటపడి యుండుం గావున నత్తాపసోత్తముండు వెండియు నిట్లనియె. 82

క. పాండవులవలని కీడొ, కొక్కండును లే డధిప నీమనికొడుకులు ధరణీ
మండల మంతయు మ్రింగిరి, పాండునృపతిభాగమునకుఁ బొపిరి వారిన్. 83

వ. దానంజేసి యిట్లు సకలకౌరవ్యులకు నఖిలభూపతులకు నిఖిలప్రజలకును బొలియ వలసె నిది యంతయు మున్న యెఱుంగుదుఁ గావున.

ఉత్సాహవృత్తము. వినుము నారదుండు దీని వినఁగఁ జెప్పె ధర్మనం
దనున కతనిమనము కరుణ దవిలి యున్కి హింసకుఁ
గొనకొనంగఁ జొరమి నతఁడు కురుకులంబుతోడిపొం
దునక పడఁడె జగము మెచ్చుఁ దొడఁగి పెక్కుభంగులన్. 85

తే. ఏను నతనికిఁ జెప్పితిం గాన నాతఁ, డధికయత్నంబు సేసెఁ దా నంతవడియు
వైర మెమ్మెయి మాన్పంగ నేరఁ డయ్యె, నియతిఁ దప్పింప నేరికి నేర నగునె. 86

క. ఏనిది యంతయు నెఱుఁగుదుఁ, గాన వృథాశోకపహ్నిఁ గాలమికిని నీ
మానసమునఁ గృప కలిమికిఁ, గా నొడివితి దేవగుహ్యగతియుఁ దెలిపితిన్. 87

భుజంగప్రయాతవృత్తము. వినీతుండ వై ధర్మవేదిత్వబుద్ధిం
దన రొందునీ పట్టు పైన్యాతిరేకం
బునం బొంది శోకాగ్నిఁ బొక్కంగఁ గుంతీ
తనూజాగ్రజుం డాత్మఁ దాఁ గుంద కున్నే. 88

క. డెందము తిర్యగ్యోనుల, యందును గరుణాసమగ్రమై యుండు భవ
న్నందనుఁ డజాతశత్రున్, మదిం దచ్చరితంబు నీవుఁ గొంత యెఱుఁగవే. 89

మాలినీవృత్తము. కావున నీదెస నాతనికిఁ బరాఙ్ముఖత్వము గల్గదు భక్తిమెయిం
దా వినయం బెనయం గొనియాడుట దప్పదు కాంచెద వాతనిపైఁ
నీవును నెయ్యముఁ గారుణికత్వము నెక్కొనఁ దమ్ములు నవ్విభుఁడు
న్నోవుర పెట్టుగ సంతతికల్మియ నీమది నిల్పుము పెం పొలయన్. 90

తే. నైవకృతము నాపంపు చిత్తమునఁ బెట్టి
పుత్రశోకంబు విడు పాండుపుత్రు లధిప
తగరె నినుఁ గొనియాడి పుత్రత్వనృత్తిఁ
బరఁగ నది కీర్తిధర్మసంపాది గాదె. 91

వ. వనట యనియెడునగ్ని నెఱుక యనియెడునీట నార్పుము ప్రాణంబులు ధరి
యింపుము సముచితవృత్తిఁ జరియింపు మనిన విని చింతా క్రాంతుండై కొండొక
సే పూరకుండి ధృతరాష్ట్రుఁడు తేజోధనుం డగునత్తాపసో త్తమున కిట్లనియె.

క. మును శో కానలతాపం,బున బొగులుట నొం డెఱుంగఁ బోలక దుగిఖం
బున మునుఁగ పలసె నీదువ,చనములు విని మునివరేణ్య శాంతుఁడ నైతిన్.

క. ధరియించెదఁ బ్రాణము మది, నెరియక యుండంగ శోక మేఁ దొఱఁగెద ని
ర్భరబాంధవంబు నొందెదఁ, బుడుపో త్తము లైనపాండుపుత్త్రకులదెసన్. 94

వ. అనుటయు నమ్మహాత్ముం డట్లగుట మే లని పలికి యంతర్ధానంబుఁ జేసె నిట్లు
ప్రబోధితుం డై యాంబికేయుండు గొండొకప్రొద్దూరకుండి సంజయుం బేరు
కొని పయనం బాయితంబు సేయు మనిచెప్పి విదురుతో నీవు గాంధారినిగుంతి
నిం దక్కఁగలకౌరవవధూవర్గంబును దోడ్కొని రావలయు మనము పొలిగల
నికిం బోవుచున్నవార మని యెఱిఁగించి వెలువరింపు మనిన నయ్యిరువురు నట్లు
చేసిన. 95

ధృతరాష్ట్రుఁడు సపరివారంబుగాఁ బొలికలనికిం బోవుట

క. ఆరం గూరినశోకము, భారంబున మేను దూలఁ బరవళగతి గాం
ధారి చనుదెంచె నవ్వసు, ధారమణునికడకు జనవితానము వొగులన్. 96

వ. ఇంతీప్రముఖు లైనకురువృద్ధనారీజనంబును బరివారపనితాజనసహితంబుగాఁ
దరతరంబ యరుగుదెంచె నట్టియెడ. 97

సీ. చేతులు నడుదలసేర్చు టుత్కటశోక మూకారములు దాల్చినట్లు లుండ
విరిసినవేనలుల్ వెన్నులఁ బ్రక్కల నెఱిసి చూపఱిదృష్టి నీఱు నేయ
నందంద దొరఁగెడు నశ్రుజలంబుల పెంపున మోములు ముంపఁబడఁగ
నేమియుఁ దొడవులు లేమిఁ బాడఱేయున్న యంగంబులందు దైన్యంబు నెరయఁ

తే. బతుల నన్నలఁ దమ్ముల సుతుల హితులఁ, బేరుకొని వాతులెండంగఁ బ్రేముడించి
పనవుటలుకులు వినువారి వనటఁ దేల్పఁ, గుయకుమారనారీజనకోటి వచ్చె. 98

క. చెలు లైనఁ జూడఁ బయ్యెద, దొలఁగుటకును సిగ్గు పడువధూజనతతి య
త్తలయెదుర నేకవస్త్రం,బులతో సంగమును వికృతిఁ బొందఁగ నిడచెన్. 99

క. కొండొకవగపున కేనియు, నొండొరువులఁ దెల్పునట్టి యువిదలు చిత్తం
బొండొండ వనట మునుఁగఁగ, నొం డెవ్వరుఁ [1]దెలుపలేక యుండి రవశలై. 100

వ. ఆట్టియెడఁ బురంబున నచ్చ టచ్చట.

తే. విపులహార్మ్యతలంబులు వెడలునట్టి
వెలఁదిమొత్తముల్ వొల్చె బల్వేఁటకాఁటి
పతులఁ జంపిన గిరిగుహాప్రతతి వెడలఁ

---

1 దలఁపలేక.

బాఱుసింగంపుఁబెంట్లకుఁ బాటియగుచు. 102

క. మున్నెన్నఁడు నెవ్వరికిం, గన్ను లెదురఁ బడనియట్టికాంతలు జను లె
ల్లన్నిలిచి చూడ వెడలిరి, కన్నులు గమరఁ సుహృన్ని కాయంబులకున్. 103

వ. అప్పుడు కురువీరాగారంబులయందు హాహాకారంబు లెసంగె నిట్లు వనితాజ
నవ్రాతం బేతెంచి ధృతరాష్ట్రసూరెల నాక్రందనధ్వనులు సెలంగ నిలిచె విదు
రుండు డగ్గుత్తికపడుచు నయ్యవిదల నూరార్చుచుఁ దగువారల నుచితవాహ
నంబులపై నిడియె నద్ధరణీనాథుండు నిజయోగ్యయానంబునఁ జనఁ దోడన
యాతప్తుండును గాంధారీప్రభృతులం దోడుకొని సంజయసహితంబుగాఁ జని
యెఁ బిన్నలు పెద్ద లనక సకల పౌరలోకంబునకు శోకం బావహిల్లినం బెల్లైన
రోదనప్రణాదంబుల దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ బ్రళయకాలజ్వలనజ్వాలలం బొదు
పంబడు జంతువు లాక్రోశించుచందంబు దోఁచెఁ బురిఁ గలవైశ్యశూద్రశిల్పి
కర్మారతక్షకక్షౌరకస్వర్ణకారకరజకాదు లమ్మహీపతి బలసి చని రివ్విధంబునం
గ్రోశమాత్రంబు చని రాసమయంబున. 104

సీ. ఆచార్యసుతుఁడుఁ గృపాచార్యుఁడును గృతవర్మయు నెమరుగా వచ్చి రథము
లంతంత డిగ్గి శోకార్తి నంగంబులు దూల బాష్పంబులు దొరుఁగుచుండఁ
గాధృతరాష్ట్రునిఁ గాంచి గద్గదకంఠు లగుచు నాతని కిట్టు లనిరి నీదు
తనయుండు భుజబలదర్పంబు దుర్వారశౌర్యంబు మెఱయంగ సంగరంబు

తే. సేసి యింద్రాదిసురల మెచ్చించి వారి, కతిథి యై చని పరమసుఖానుభవము
దగిలె నేము మువ్వురమును దక్క నమ్మహీశుతోడన సైన్యంబు లెల్లఁ జనియె.

వ. అనినఁ దదనంతరంబ. 106

కృపాచార్యుఁడు గాంధారి నూరార్చిన ప్రకారము

తే. తనుజశోకార్త యైనగాంధారిఁ జూచి, యడలు తసదుచిత్తంబున నతిశయిల్ల
నలఁతఁ దేర్పఁగఁ దలఁచి తా నల్లఁజేరి, యమ్మహాదేవితోడ నిట్లనియెఁ గృపుఁడు.

మణిమూలావృత్తము. భవదీయసూను లరిసైన్యపక్షంగొని కాల్చి రెల్లఁ బొగడఁ
వివిధాస్త్రశస్త్రమయసాంద్రవృష్టిఁ దెగటాఁతే పెంపు మిగులఁ
దివి కేగి యందు మహనీయతేజ మెసఁగంగ హృద్యబలభి
ద్ధ్రువసౌఖ్యసంపదలు గాంచి సంతోషమునఁ దేలి రెల వగవన్. 108

స్వాగతవృత్తము. అం దొకండును రణావనిభీతిం, బొంద కేటులను బోటుల డప్పిం
బొంది యైనఁ బొలివోవఁడ దానం, బొంది రూర్ధ్వగతిఁ బుణ్యచరిత్రా. 109

వనమమయూరవృత్తము. పోర నొడ లస్త్రపరిపూతముగ ధీరో
దారతఁ బితృందికిఁ బదం బిడక దృప్య
ద్వైరితతి నొంచి తెగువా రగుట మే లు

ర్వీరమణకోటి కని వేదములు సెప్పున్. 110

క. దానాద్యు త్తమకర్మ వి, ధానంబులఁ బడయుగతు లుదా త్తరణమునం
జా నేర్చువానిచనియెడు, మానితగతిఁ బోల నండ్రు మహనీయాత్ములన్. 111

వ. కావునం గురుకుమారులమరణంబు సంభావనీయం బని దా న ట్లుండెఁ బాండు కుమారులు గెలిచితి [1]మని సంతసింప లే దది యె ట్లనిన. 112

నరుఁ కటన్యా త్తము. వినుము మరు త్తనూభవుఁడు విశ్రుతధర్మగతిం
జనక కురుక్షితీశ్వరునిఁ జంపె గదాసమరం
బున నది యే మెఱింగి చని పోయినచేయి గడుం
గనలున ముట్టి మువ్వురముఁ గ్రౌర్య ముదగ్రముగన్. 113

వ. పాండవశిబిరంబున. 114

బంధురవృ. సకలరథములను నఖిలగజములుఁ సర్వాహ్యంబులతో బెరయఁ
శకలములుగ భటనికరమఖిలముం జూవఁగ ద్రౌపదిపుత్రులలో
నొకఁడును బ్రదుకక పొడిపొడియుఁగ నయ్యిర్వికి వారలమామలమ
స్తకములు కడమ పడక వడి బలిగా సంతస మందఁ బిశాచతతుల్. 115

వ. సమరంబు సేసితి మట్లగుట నప్పాండవులవిజయంబు వితథం బయ్యె నిట యేము
సేయం దలంచినదాని నెఱింగించెద నాకర్ణింపు మే మట్టిసమయంబున
వార లాశిబిరంబున లేమిం జేసి యాభంగి పరాక్రమం బొచరింప నోపితిమి
గాని యమ్మహాబలుల మార్కొన శక్తులము గా మవ్వీరు లట్లు దమతనయులు
మా తెగువం దెగటాఁటఁ విని శోకక్రోధాక్రాంతంబు లగునంతరంగంబులతో
మమ్ము వెనుకొనుట దప్పదు వారలబారికిం దప్పి పో వలయుం బోయెద మది
తలం పసుఱ్ఱ యిమ్ము నీవు నుమ్మలింప కుండు మని పలికి ధృతరాష్ట్రునుద్దేశించి
దేవా ధర్మపుత్రాదులబారిం బడక తొలంగుట భీతు లగుమాకుం గర్తవ్యంబై
యున్నయది మీచేత ననుజ్ఞాతులమ నీ వింక దైవకృతం బలంఘనీయం
బగుటఁ దలంచి పగ పుడుగు మని యచ్చట నాకృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లా
రాజునకును నద్దేవికిం బ్రదక్షిణంబు గా వచ్చి మరలి మరలి వారలం జూచుచుఁ
దేరు లెక్కి భయంబున రయంబున నరదంబులు దోలుకొని గంగాతీరంబున
కరిగి యచ్చట ననోన్యనామమంత్రణంబుసేసి పాసి రందుఁ గృపాచార్యుఁడు గరి
పురి కేతెంచెఁ గృతవర్మ నిజపురంబునకుఁ జనియె నశ్వత్థామ కృష్ణద్వైపాయ
నాశ్రమంబు నాశ్రయించి గ్రక్కునం దపస్వి యయ్యెఁ దదనంతరంబ ధర్మజ
భీమార్జునులు దాడిమైపచ్చి యతని ముట్టుకొని రావృత్తాంతం బంతయు నీవిన్న
యదియ తరువాతికథ నెఱిపెద వినుమవ్విధంబునఁ గృపప్రముఖరథికులు మువ్వు
రుం దన్ను విడిచి చనిన నాంబికేయుండు గ్రొత్త యైననెవ్వగ పెల్లునఁ జిత్తంబు
విషాదవేదనాయత్తం బగుచుండ నెడనెడ నిలుచుచుఁ జనుచుండె నక్కడ

---

1. మను సంతసంబు లే దది.

నయ్యజాతశత్రుండు గురునందసుశిరోరత్నంబు దెచ్చి యిచ్చి యట్లు పాంచాలి
నూరార్చి యున్నంత నట వోయినజనంబులచలన వైచిత్రవీర్యుండు పొలిగల
నికి వచ్చుచున్నవాఁ డని విని తదభిగమనోన్ముఖుం డై. 116

ధర్మరాజు దమ్ములతోడ ధృతరాష్ట్రునొద్దకుఁ బోవుట

తే. తనయు లందఱుఁ బొలియుట వినినయడలు
మానసంబు దహింప నమ్మనుజవిభుఁడు
వొగులుచును వచ్చె నసుతలపోఁతఁ జేసి
యుల్ల మక్కటికమున జొ త్తిల్లుచుండ. 117

క. వదనమున విన్నఁగనముం, గదురఁగ హరిఁ జూచి రాజుఁ గాన వలయు నా
కది యెట్లు నుడుగ వచ్చునె, కదలుం డని పలికి చనియెఁ గలనివలనికిన్. 118

ద్రుతవిలంబితవృత్తము. చనఁగ నాతఁడు సాత్యకి వాయునం
దనుఁడు గాండివి దమ్ములు సూరెలం
జనిరి ద్రౌపది సంభృతశోక యై
చనియెఁ జుట్టపుఁజానలు సుట్టరాన్. 119

వ. ఇట్లు మాత్స్యపాంచాలభామలు నరిగిరి తొలునాఁడు దుర్యోధనుండు మన్నించు
మానవతులం గరినగరంబునకుం గొని చని యారాత్రి యందు నిలిచి ధృత
రాష్ట్రుం బొడగానక రేపకడ మగిడి వచ్చి యున్నయయుత్సుండును నమ్మానవ
పతితోన చనియె నట్లు ధర్మసూనుండు సని సమరతలంబు దఱియునంతకు
నయ్యెడకు నాంబికేయుండు సనుదెంచె నతనిముంచటివలనివనితాజనంబు
లక్కొంతేయాగ్రజుం గనుఁగొని కరంబు లెత్తి యేడ్చుచు నెదురొక్కాని. 120

సీ. ధర్మవేదిత్వ మీధరణీశ్వరునకు నెక్కడియది కృప యెందుఁ గలదు తలఁప
దండ్రుల మామలఁ దాతలఁ గొడుకులఁ దోడఁబుట్టువులను ద్రుంచివై చేఁ
గ్రూరత మెఱయంగ గురుజనంబులఁ గూల్చి సఖులసంబంధులఁ జంపె నదయుఁ
డని పల్కుదురు కొంద ఱిప్పార్థుఁ జేరి గాంగేయుని ద్రోణునిఁ గెడయఁబొదువఁ

ఆ. బనుప నెట్లు నేర్చి తని పల్కుదురు గొంద
ఱొకట సింధురాజు ననుజకుగనిఁ
దునిమి తేటి రాజ్య మని పల్కుదురు గొంద
ఱితఁడు మోము వాంచి యరుగు చుండ. 121

వ. మఱియుం గొందఱు. 122

క. ఇందఱుఁ జంపితి ననియు,బ్బం దీఱద ద్రుపదతనయపట్టుల నభిమ
న్యుం దెగటార్చితి మఱిదుల, నందఱి మ్రింగితి విభూతి యన నీ కెద్దిం. 123

వ. అని పలుకుదు రిట్లు బహుప్రకారంబులం బలుకుచుండం బలుకు వెలువరింపక

పుత్రశోకార్తుఁ డగునప్పాండురాజపుత్రుండు పుత్రశోకార్తిం బొగులు విచిత్ర
వీర్యపుత్రుకడకుం జని తత్పార్శ్వవర్తులచేత నావేఁజితుం డగుచు నావల్లభు
పాదంబులకుం బ్రణతుం డగుటయు. 124

శుద్ధవిరాటివృత్తము. ఉల్లం బప్రియ మొగదఁ గ్రొత్త సం
ధిల్ల నెప్పగ దీనవక్త్రుఁ డై
యొల్లంబోవుచు నుచ్చె నవ్విభుం
డల్లం గౌఁగిట నాన్మపాలకున్. 125

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబు సేసి సాంత్వవచనంబుల నుపచరించెఁ దదనంత
రంబ భీమార్జుననకులసహదేవులు సేరిన నతనియొద్దివారు వారిం బేరు వేఱ
నెఱిఁగించిన. 126

తే. భీముఁ డనుమాట విని యతిభీము మైన
యలుక యనువహ్ని యవ్వీరుఁ డనువనంబు
దరికొనంగ నుంకింప నధర్మవిధికి
నాయితం బగునయ్యాంబికేయుఁ జూచి. 127

క. మన సెఱిఁగి హృషీకేశుఁడు, దనయునమున నిద్దురాత్మతలఁ బాప్ప దీసి
యనుచుం బవనజు నద్దెసఁ, జన కుండఁగఁ బట్టి వీతసంభ్రమలీలన్. 128

వ. ధృతరాష్ట్రుం డిట్టివాఁడు గాఁగలవాఁ డని తొల్లి యెఱింగి త్రికాలవేది యైన
కృష్ణుం డయోమయంబుగా భీమప్రతిరూపంబు సేయించి సంగ్రహించి నిగూఢ
ప్రకారంబునం దత్పరిదేశంబునకుఁ దెప్పించినవాఁడు గావున గ్రక్కున సయ్యన
నుపరూఢపజ్జగతీశ్వరుం జేర నిలిపె నిలిపిన నది భీమసేనుండ కాఁ దలంచి. 129

క. కోపం బుత్కటమై యా, రూపము నిరుగేలఁ బట్టి [1]రూఢత ఘోరా
టోపం బెసకఁ మెసఁగ నా, భూపతి వెసఁ గౌఁగిలించి పొలుపఱి వితఁచెన్.

లయవిభాతి. పెరుఁగఁగ నిజాంగములు సరభసపరిస్ఫురణ
మరుదుగ జనావలులు నిరుపమవిధం బి
న్నరపతిబలం బనఁగఁ గరయుగముతో లవియ
నురము సదియం బెలుచఁ దొరుఁగఁగఁ బొర్బి నె
త్తురులు ముఖరంధ్రములఁ బరవశత మానసము
బొరయుటకుఁ జొచ్చియును సరి గొనఁగఁ గంటి
[2]వరసుతున కిప్పు డనుపరమపదవి మగుడఁ
గురునృపతి యాప్రతిమఁ బొరి నిటులు పుచ్చెన్. 131

వ. ఇ ట్లెఱింగున దశసహస్రసామజసమానబలుం డగునయ్యంధనృపతి గంధవహానం
దనప్రతిరూపంబు భగ్నంబు సేసి పెంపున నెడఁద నిర్భరహర్షంబు నొందియు

1 క్రూరత. 2 వరసుతుల కిప్పు డగుఁ బరమ మగువిం దనుచుఁ గురునృపతి.

మెఱమెచ్చునకై భీమునిం బేర్కొని హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు సేసినఁ
జిఱునవ్వునం దనవదనకమలం బొప్పం గమలనాభుం డతని కిట్లనియె. 132

తే. ఉడల నేటికి నీచేతఁ బడఁడు భీముఁ, డిపుడు భంజింపఁబడినది యినుపరూపు
వినుము నీకోప మెఱిఁగియ వెనుక కతనిఁ, దిగిచి యేను నీముందట దీని నిడితి.

క. బలమున నీతో దొరయఁగ, నిల నెవ్వఁడు గలఁడు నీమహితభుజశాఖల్
తలఁపఁగఁ బ్రళయాంతకుదం, ష్ట్రలు వీనిం దగిలి పగమె చా కుండంగన్. 134

వ. కావున. 135

ఉపేంద్రవజ్రావృత్తము. వరుత్తనూజుం బొరిమూన్పఁ జూచుం
బరిస్ఫురత్కోపనిబద్ధుఁ డై యి
ద్ధరావిభుం డం చిదితల్ల నే సం
స్మరించి [1]యీకోపు నమర్చికొంటిన్. 136

తే. తనయశోకాతురుండ వై ధర్మ మెడలి, యనిలసుతుఁ డెగటాఁ బ్రేద నని తలంచి
[2]తట్టిపని నీదుచే నేల యగు విధాత్ర, లీలఁ బరికింప నేరక జేల వైతి. 137

వ. అదియునుం గాక. 138

క. వినుఁ మొకని నేల భవదను, జునిపుత్రుల నెల్లఁ జంపఁ జొప్పడిసను నీ
తనయులు మగుడఁగ వత్తురె, యసయము పాపంబు నేసి తా అడిఁబోవన్. 139

స్రగ్విణీవృత్తము. ఏము నీపుత్రుచే నెన్ని యేఁ భంగుల
వేమఱుం బాటు నీవెంట భావించుచున్
సామసంపాది వై నైఁపు మాతప్పుల
ధీమహత్త్వంబు సంధిల్లు నీ కిమ్మెయిన్. 140

వ. అని చెప్పె నప్పుడు ధృతరాష్ట్రపరిచారకు లతనియవయవంబులరుధికంబు ప్రక్షా
ళనంబున నపనయింపం దలంచి జలంబులు దెచ్చి యొసంగించిన నజ్జనపతి యప్పని
యాచరించె నప్పుండరీకాక్షుండు వెండియు నవ్విభున కిట్లనియె. 141

సీ. జగతీశ వేదముల్ సవివితి శాస్త్రముల్ వింటి వర్థిల్లితి వృద్ధగోష్ఠి
నఖిలపురాణపర్యాలోచనము నేసి తెల్లధర్మంబులు నెఱుఁగు డిట్లు
సీతప్పు దలఁపక నెవ్వఁగఁ బొందెదు కనలేద వేను శంతనుసుతుండు
గురుఁడును విదురుండుఁ గూర్కొని కూర్కొని చెపులఁ బోయ మెసవి కేవ కార్య

తే. వచనములు సంజయుఁడు పెక్కువగ లుభయ
బలవిధంబులు దెలియఁగఁ బలుకఁ డెట్లు
నీకు నాబుద్ధు లన్నియు నెమ్మనమునఁ
జేర్పఁ బోలవ యిం కేమి సేయ వచ్చు. 142

క. భీమార్జునులరణసము, ద్ధామత్వం బెఱిఁగి యెఱిఁగి తగునే తొడరం

---

1 యీరుపు. 2 తట్టిపని యేల నీచేత నగు.

గా మనుజుల కవ్వీరుల, నేమనఁ గల దింక నేల యీచందంబుల్. 143

క. తనమేలుఁ గీడుఁ దా మది, గనుచు హితులు సెప్పుబుద్ధిఁ గైకొని శుభమున్
గొనకొని నడపుపతికి వ, చ్చునె పశ్చాత్తాప మెట్టిచోట నరేంద్రా. 144

ప్రణవవృత్తము. నీయుల్లం బొకనియతిం గార్య్యం
బాయత్తంబుగ నసుసంధింపం
జేయం జాలవు చెడుతెర్వ్యం బోఁ
బాయంద్రోనవు బలిమిం బుత్రున్. 145

తే. ద్యూతమున [1]గెల్పునెపమున సుతీకి పుణ్య
కాంతఁ దల వట్టికొని సభాభ్యంతరమున
కీడ్చి [2]వలువ లొలుచుటయు నెఱిఁగి సుతులఁ
జంపె ననిభీముఁ జంపఁ దలంప నగునె. 146

వ. నీయవినీతియుం గొడుకులదుశ్చరిత్రంబునుం దలంచి శోకరోషంబులు విడిచి
శాంతుండ వై యుండు మనిన నుపేంద్రునకు నన్నరేంద్రుం డిట్లనియెఁ. 147

జలధరవృత్తము. నీపలు కెల్ల నిక్కమ యనింద్యగుణా
మీపురుషార్థహాని సుతు లీల్గుటకుం
దాపముఁ బొంది తాల్మి దిగఁద్రావి మహా
కోపుఁడ నైనఁ బాటిలేఁ దగుం గినియన్. 148

క. తెలిసితి నీమాటలఁ బు, త్రులదెస నెవ్వగల నెల్లఁ దొఱఁగి యనుజపు
త్రుల నాకుఁ బ్రియ మొనర్పం, గలవారుగ నడచువాఁడఁ గంసారాతీ. 149

వ. అనుటయు నమ్మహాత్ముండు భీమార్జుననకులసహదేవులం గానిపించినఁ గ్రమం
బున నమ్మానవపతి వారలం గౌఁగిలించుకొని దీవించె నప్పు డాశ్రితవత్సలుం
డగుశ్రీనత్సలాంఛనుండు యుయుత్సునకుఁ దదీయసందర్శనంబు సముచితప్ర
కారంబున నడపె నట్లు గాంచినవణిక్కన్యాజాతునెడం బొడమినవాత్స
ల్యంబున వైచిత్రవీర్య్యం డతనిఁ దిగిచికొని యక్కునం జేర్చికొనియెఁ దదనం
తరంబ యద్ధరణీసభుండు ధర్మపుత్రప్రభృతు లగునయ్యేవుర నుద్దేశించి మీరు
గాంధారిం గనుం డని పంచిన నప్పాండవేయులు పద్మనాభపురస్సరం
బుగాఁ జని వినయంబున వినతు లైన నద్దేవి దీవింప నొల్లక యుల్లంబు
నిజతనూజులమరణంబునకుం దాపంబు నొంద శాపం బిచ్చునది యై యజాతశ
త్రు నుద్దేశించిన నత్తెఱఁగు సకలప్రాణిచిత్తవృత్తంబులు దనదివ్యబోధంబున
దేటపడం గనియెడువాఁడును మనోజవుండును సర్వలోకసంపూజ్యుండును నగు
సత్యవతీసూనుం డెఱింగి తత్క్షణంబ సన్నిహితుం డయ్యు నఖిలజనంబు లభివం
దనంబుసేయం గైకొనుచు నకోర్కడలిం జేరి యోహో శపింపకు శమింపు

---

1 గెల్పు నేపున. 2 వలువుల నొలుచుట యెఱిఁగి

మని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 150

ధర్మజుని శపింపఁ బూనినగాంధారిని వ్యాసుఁ డూరార్చుట

సీ. పాండవేయాగ్రజుపై నల్క మానుము రాజసం బేల యీరాజు ధర్మ
పరుఁడు నీ వించుక పాటించి వినవమ్మ చెప్పెదఁ గౌరవశ్రేష్ఠుఁ డనికి
జనుచుండి తల్లి దీవన యిమ్ము జయముగా నాకని పలికిన నాకుమారు
తోడ నీపేర్మికి నీమగాఁ [1]గొడుక యొక్కఁడనుండు ధర్మ మక్కఁడకు జయము

ఆ. సేయు ననవె భూరిఘోరయుద్ధంబున, గెలుపు గొనిరి గాన తలఁప ధర్మ
పరుల కాఁగవలయుఁ బాండుతనూజు ల,సూయ లేనిబుద్ధిఁ జూడు మెట్లు. 151

మేనినీవృత్తము వినుమిటు లేటికిం జనినవృత్త మూఁది యల్లఁ
జనము నుతించు నీదుగురుసారధీరబుద్ధిఁ
నిను నతిశాంతచిత్త యని నిక్క మేనుఁ గందుఁ
మనమున నిట్టి నీకగునె మత్సరంబు వత్సా. 152

వ. ధర్మంబు పరిగ్రహించి నీకొడుకు లగుపాండవులఁ దెప రోషంబు నిగ్రహింపు
మనిన గంధవతీనందనునకు గాంధారరాజనందన యిట్లనియె. 153

సీ. ఏ నసూయాగ్రస్తఁ గాను వీరలఁ జెడఁ దలఁతునె యెట్టి లుమ్మలికఁజేసి
కలఁగితిఁ గాక యికొఁకంతేయవర్ధంబు గొంతి కెట్లట్ల నాకును భరింప
వలదె దుర్యోధనుతులుపతనంబున శకునియుఁ గర్ణదుశ్శాసనులును
దుష్టాత్మ లగుటను ద్రుంగెఁ గౌరవకుల మడరి పాండవులు గయ్యంబుపాడిఁ

తే. జంపి రందఱి నది మది నొంపఁజాల, దచ్యుతుఁడుసూడఁ గురుపతి ననిలసుతుఁడు
దగునె గదపోర నాభికి దిగువ నొంచి, చంప నత్తెఱఁ గుల్లంబు నొంప కున్నె.

క. విడుతురె శూరులు రణమునఁ, బడునట్టియవస్థ తమకుఁ బాటిల్లినసుం
బుడమి సమస్తజనంబులు, నడ పెడుతెఱఁ గలుక తప్పునకు రాకున్నే. 155

వ. అనిన భీముండు భీతికంపితుండగుచు గాంధారికి వినతుండై వినయంబున నిట్లనియె.

భీముఁడు గాంధారికిఁ గోపోపశమంబుగా నుత్తరంబు లిచ్చుట

సీ. తలపోసి చూడంగ ధర్మ మయ్యె నధర్మ మయ్యె నేఁ బ్రాణభయంబుకతన
నట్లు సేసితిఁ గృపయూర సైరింపుము నీమపుత్రుఁడు లావు నేర్పుఁ గలఁడు
గావున [2]నమ్మెయిఁగాని యోర్వంగ రా దది యట్టులుండె ధర్మాత్మజునకుఁ
బాడితో వచ్చెనే పరిభవం బతనిచే ద్రౌపది యేకవస్త్రయు రజస్వ

ఆ. లయునుగాదె యపుడు దయమాలి కొలువున, కీడ్చి తేరఁబంచి యేమియనియె
నతఁడు వినవె యూరు లప్పుణ్యకాంతకుఁ, జూపు టెఱుఁగవే విశుద్ధచరిత. 157

వ. తత్కాలోద్దీపితం బైనకోపంబున నెసంగుమనస్సంతాపంబు దాల్మి దహిం
చిన దదూనభంగంబు గదాదండంబునం జేయం గలవాఁడ నని యప్పేరో

---

1 నెక్కఁడ గలుగును ధర్మ మక్కఁడకు. 2 నమ్మైన.

లగంబునఁ బ్రతిన వట్టితి నుత్తమపుత్రధర్మజ్ఞులు ప్రతిజ్ఞాహాని నిందింతురు
గాన భూనిక నెఱపితి విను మాసభలో నప్పుడ తొడలు పొడిసేసి యతనిం
దెగఁ జూడఁ దగియుండ నజాతశత్రునాజ్ఞ మిగుల రామిఁ జేసి యమ్మహాత్ము
చేసినసమయంబు దప్పింపక యవ్విధంబున విపినంబున కరిగి యనేకదుఃఖం
బులం బడి మగిడి యజ్ఞసపతి సంధి గోరి శౌరిం గౌరవసభకుం బుత్తెంచు
టకుం దగుమాట లాడునవసరంబున నేనును. 158

తే. అన్నదమ్ముల మై యుండి యకట మనల
నొరులు దల లెత్తి చూడ నొండొరులతోడఁ
బెనఁగ నేటికి [1]నీ సేల పెద్దవారి
బుద్ధి విని పంచి కుడుచుట పోల [2]దొక్కా. 159

వ. అని నీకొడుకునకుం జెప్పి పుత్తెంచితి ఁానను శాంతిం బొందక యద్ధురాచా
రుండు చలంబున వైరంబుఁ బెనిచె నట్లగుట ననశ్యంబును ధర్మరాజునకు
రాజ్యంబు నేకొనుటయు నాకుఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్చుటయుం గర్తవ్యంబు లయ్యెం
గావున నేమిభంగినైనం బగ దీర్పవలసె నీవును సునిచార వింతయు విచారింపు
మనవుడు నద్దేవి యతని కిట్లనియె. 160

క. ఆచావు సావఁ దగు న, న్నీచునకుఁ వానివలన నిక్కం బరయఁ
నీచెప్పినయన్నియుఁ గల, వాచెయ్యియుఁ దగవ నీకు నది యట్లుండెన్. 161

తే. వైరి ననిఁ జంపుదురు గాక ప్రచ్ఛి నెత్తు
రెత్తికొని క్రోలుక్రూరాత్ము లెచట నైన
నెన్నఁ డేనియుఁ గలిగిరే యీవు దక్క
నది వృకోదర వృకవిధ మసురభంగి. 162

వ. అనవుడు ననిలపుత్రుండు సుబలరాజపుత్రి కిట్లనియె. 163

జలధరవృత్తము. ఆసభలోని కట్లు ద్రుపదాత్మజఁ దాఁ
[3]గాసిగ నీడ్చి వల్వాలువఁ గినుకం
జేసినబాసకై పెదవిఁ జేర్చితి దు
శ్శాసనుశోణితం బిపి సిజం బరయన్. 164

వ. అదియునుం గాక విను మతని నేఁ బొడివినప్పుడు. 165

క్రౌంచపదవృ. కౌరవసేనావీరులు లావుం గడిమియుఁ జలమును గడంక యొలర్వ
ధీరతసొంపుం గ్రూరత పెంపుం దెగువయు నెఱపఁగఁ దెరలక వీఁక
బోరనఁ ద్రోవంగా రభసం బేపును గలితనమును బొలుపు వహింపఁ
వారు భయంబుం గూరుటకుం గా వలసెను రుధిరము వదనము సేర్పన్. 166

వ. ఆరెండుపనులకై యట్లు ద్రావుట గా నటించితిం గాని. 167

---

1 నీ నేలఁ బెద్ద. 2 దొండు 3 బైసిగ యీడ్చి వల్వ లొలువం గినుకం.

తే. అన్యజనములశోణిత మైనఁ బ్రావు, టధికపాతక మని విందు ననుజుర క్త
మాన నే నంత వెట్టినే యంతపాప, కర్తఁడనె తల్లి యంత నిష్కరుణమతిన.
వ. అనుటయు. 169

తే. అంధులకు నూఁతకోలగా నకట యొకని, నైన నిలుపక నూగ్వార నదయవృత్తి
మ్రింగి తం దెవ్వఁ డేనియు మీకు నెగ్గు, లాచరింపనివాఁడు లేఁడయ్యెనయ్య.
క. ఒక్కరుని సీవు సంపక, తక్కిన నంతటనె ప్రతిన దప్పునె విభవం
బెక్కఁగ మీయన్న నతం, డెక్కటి రాజ్యంబు సేయు నీఁడె కుమారా. 171
వ. అని పలికి ధర్మనందనుదెస మనసు నిగుడం బుత్రపౌత్రవధసంపీడితస్వాంత
యగునగ్గాంధారి క్రోధపరుషాక్షరంబుల నమ్మహారా జెచట నున్నవాఁ డనిన
నాభూపతి భయకంపితగాత్రుఁ డగుచుం జేతులు మొగిచి సవినయంబుగా
మెత్తనిమాటల నిదె వచ్చితిజేవీ యేను బాండవాగ్రజుండనగుచుం జేరంబోయి.
క. నీపుత్రులఁ జంపించిన, పాపాత్మునిఁ గూరచిత్తుఁ బరివాదార్హా
శాపంబునఁ బొలియింపుము, భూపాలకవల్లభాభిపూజితచరణా. 173
క. ధరణిం గలరాజులకుం, బరివారమ్మునకుఁ జావు పాటిల్లుటకై
పరుషత నైకొన్న యుధి,ష్ఠిరు దారుణదండకలితుఁ జేయం దగదే. 174
మత్తకోకిల. జీవ మేటికి రాజ్య మేటికిఁ [1]జెల్లుఁ జుట్టల బిడ్డలం
జావఁ జూచినయట్టిద్రోహికి సర్వభోగము లేటికిఁ
నావుడుఁ మటుమాట లాడఁగ నాలు కాడక యుండి య
ద్దేవి యూర్పు నిగిడ్చె నుష్ణము దీర్ఘముం బరుషంబుగన్. 175
వ. ఇట్లాధృతరాష్ట్రమహిషి యతనియుచితవచనంబులు విని యూరకయుండె నతం
డంజలిపుటంబు ఫాలంబున మోపి యానతుం డయ్యెఁ బట్టావృతనయన యగు
నప్పతివ్రతదృష్టి పట్టంబునంచుసందునం జని యజ్జనపతిపదనఖంబులం జెందిన
నవి గందినం జూచి సవ్యసాచి జనార్దనువెనుకకుం జనియె సమీరసుతుండును
మాద్రీసుతులునుం దిరుగుడువడి రప్పుడు గాంధారరాజనందన క్రోధంబు దక్కి-
ధర్మపుత్రాదులదెస మాతృభావం బలవడ స్వాంత్వనస్వరంబునం గుంతీసందర్శ
నంబు సేయరన్నా యని పటికిన నప్పురుషసత్తములు చిత్తంబులకలంక డిందు
పడ నందఱు నొక్కటఁ గుంతి యున్న దెసకుఁ జన నక్కుంతిభోజనందన వారిం
గలయం గనుంగొని. 176

పాండవులు కుంతీదేవికడకు గాంధారిపంపునం బోవుట

అంబురుహావృత్తము. పెద్దయుఁగాలము వాఁకలఁజూడఁగ బ్రేముడించుచు దుర్భరా
పద్దశ [2]నొందుట నమ్మహితాత్మలఁట్టు లందఱుఁ ద్రుంగుటం
దద్దయు శోకమునం బొరి నశ్రులధార లొల్క వగర్పుతో

---

1 జెల్లఁ. 2 నుండుట.

నద్దురవస్థ తెఱుంగు గనుంగొని యంతకంటెను నార్తు లై. 177
వ. చరణంబులు దొట్రిల్లం జని తచ్చరణంబులమీఁద వ్రాలి. 178
తే. వేడ్వ నందఱుఁ జేతు లిడుచుఁ బెలుచ, నేడ్చి యద్దేవి వారల నెత్తి వేఱు
వేఱ మేనులు నివురుచు వివిధచారు,ణా స్త్రశస్త్రవ్రణప్రచయములు గాంచి. 179
క. అచ్చోటు లంటి చూచుచు, వెచ్చనియూర్పులు నిగుడ్చు వేఁగుచుఁ బొగులుం
గ్రుచ్చి కవుంగిటఁ జేర్చును, వచ్చితిరే నృపకుమారవరులార యనున్. 180
సీ. ఆసమయంబున నప్పాండుభూపాలపత్నికి శోకాగ్ని ప్రజ్వరిల్లఁ
దత్సమీపమునకు ద్రౌపది విన్ననిమోముపైఁ గన్నీరు ముసుఁగు వడఁగఁ
బదముల నట దొట్రుపాటు వాటిల్లంగ ధైన్య మాకారంబు దాల్చిచట్టి
తెఱఁగునఁ జనుదెంచి దేవి సౌభద్రాదు లైననీమనుమ లెం దరిగి రెంత
తే. యేనిఁ గాలంబు నినుఁ జూడ రిప్పు డిచటి, కేల రా రంచు నడుగుల వ్రాలనేల
వ్రాలె వికలాంగి యై తెంచి వైవ నెండ, దాఁకి [1]వందినతీఁగచందంబు దోఁప.
వ. ఇట్లు మేదినింబడి రోదనంబు సేయునయ్యగ్గలిమీఁద నొఱగి తానునుం బెద్ద
యెలుంగున నేడ్చి గ్రుచ్చి యెత్తి యక్కునం జేర్చి యూరార్చి యత్తన్వియుం
దనయులుం దోడన చనుదేరఁ గుంతి గాంధారికడకుం జనియె నప్పుడు ద్రౌపది
యాధృతరాష్ట్రుపత్ని పాదంబులకు మ్రొక్కి యడలున వెక్కుచున్న నద్దేవి
యమ్ముద్దియ నుద్దేశించి. 182
మత్తకోకిల. పుత్రి యిట్లుగునమ్మ శోకముఁ బొంది కుందుచు నున్న నీ
గాత్ర మొండొకకీడు పాటిలి కందుఁ బాండుతనూభవుల్
పుత్రవర్గము గన్న చో నెద భూరితాపముఁ బొందుదుం
బౌత్రహీనతఁ బడ్డగొంతికిఁ బాయ నేర్చునె నెవ్వగల్. 183
క. నిను నే ని ట్టూరార్చెద, ననుఁ నీ పూరార్వ వలదె నానీతెఱఁగుల్
వినుమొక్కరూప మన కే, మనఁ గలదు విధాత క్రూరుఁ డై పటుపంగన్. 184
ప్రహరణకలితవృత్తము ఇది యిటు లగు ట క్లేఱిగి పలికె నా
విదురుఁడు సభఁ గోవిదులు వొగడఁగా
నది వినియును నే నడఁపన దురితం
బొదవెఁ[2]గలఁక నే టొలయ కుడుగునే. 185
వ. ఇట్లనియెదం గాక నాచేతఁ బోవునే యెవ్వరు నేమి సేయుదురు కాలవశంబున
నవశ్యభావి యైనది యయ్యె సుపశమింపు మని పలికె నని యిట్లు పాండవులు
ధృతరాష్ట్రుని గాంధారిని ననునయించినతెఱుం గెఱిఁగించిన నాభంగి సుపశ
మిత్రక్రోధ యైనగాంధారరాజనందన పదంపడి యెవ్విధంబున వర్తించె ధర్మ
తనయుననంతరవర్తనం బెప్పాటఁ జెల్లె నని యడుగుటయును. 186

---

1 వ్రందిన. 2 నకట నే టొలయ.

శిఖరిణీవృత్తము.—

తపస్వాధ్యాయాదిక్షపితమలచిత్తప్రకలితా
విపజ్జాలజ్వాలావిరమణసుధావృష్టిలలితా
జపాపుష్పక్షీరచ్ఛవికిరణసంసర్జనమధురా
సపర్యానిర్వాహప్రచురకలనస్థైర్యమధురా. 187

క. సాత్యనతేయాదిమహా, మత్స్యవగమ్యప్రకారమధురవిలాసా
సత్యత్వానంతత్వని, రత్యయశుభసారమయసమగ్రవికాసా. 188

మాలిని.—

సదసదనభిషిక్తా సంభృతానందభక్తా
విదళితదురితాలీ విశ్వనిర్వాహశాలీ
మదవదసురభేదీ మానపానుప్రమోదీ
వదనజనితవిప్రా వైభవానందదీప్రా. 189

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున స్త్రీపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

స్త్రీ పర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

మతీ_ర్తిమదత్యభి
రామాకృతిసద్గుణాభిరతిమత్పుణ్య
గ్రామాకృతి [1]మత్సంప
త్ప్యామోదితభ_క్తలోక హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు పాంచాలి నూఱడం
బలికినయనంతరంబ పతివ్రతాశిరోమణియు మహాభాగయు సత్యవచనయు
నగు నయ్యాంబికేయుభార్యకుం బారాశర్యమునీంద్రవరప్రదానంబునం బ్రాప్తం
బై తాత్కాలికం బయిన దివ్యదృష్టివిభవంబున నిజవ్రతహాని లేనితెఱంగున
సంగరతలం బఖిలంబును నధికవిస్తారదూరప్రాప్తం బయ్యు నాలోకనగోచరం
బగుటయు. 2

మణిగణనికరము. గొడుగులపటీయలు గుఱుకులు గొనుటఁ
సిడములతునియలు నెదరి యునికిఁ బెం
[2]బడిగలుఁ బడగలు దఱచు మురియ లై
పుడమిఁ గలయుటకుఁ బొగు లొలయ మదిన్. 3

క. నుఱు మైనకాల్బలంబులు, నఱవఱి లయి యున్న యట్టియరదంబులుఁ బెం
దఱి చగునూఁతాంగకములు, నొఱిగిన రథ్యములగములు నుల్ల మలంపన్. 4

లయగ్రాహి. రావుతులతుండములు మావఁతులనుగ్గుఁ దుర
గావలిశవగబులు గజావయవరాశీ
భావభయదస్థలులుఁ బ్రేవులును గండలును
బ్రోవు లయి పెన్నెదమొప్పై విరిసి రక్త
స్రావమునఁ బెల్లయిన తేవమునఁ జూడఁ గడు
నేవ మగుపట్ల మృతభావగతు లయ్యెఁ

---

1 నుత్సవవ,ర్త్యామోదిత. 2 దడఁబడి పడగలు.

జీవములఁ బాయరొకొ నా వికచవక్త్రముల
తో వఱులు రాజులు మనోవిక్రియ సేయన్. 5

లయగ్రాహి. హారరుచులుఁ హృదయహారితరమూర్తు లగు
వారు హరినీలమణిభారవిలసత్కే
యూరబహులాంశుచయచారుతరరేఖు లగు
వారు నవవజ్రరుచిరోరుఘృణిమతోఁ
టీరరమణీయు లగువారు గరుడాశ్మమయ
భూరికటకద్యుతివిహారపరిశోభా
స్ఫారు లగువారలును బోరఁ బడి నెత్తురులఁ
గూరుటఁ గరం బెడఁద కారటము సేయన్. 6

లయగ్రాహి. అమ్ములును విండ్లుఁ బరిఘమ్ములును దోమరచ
యమ్ములును గుంతనికరమ్ములుఁ గనత్ఖ
డ్గమ్ములు నహీనముసలమ్ములును జక్రనివ
హమ్ములును లోనగునసమ్మతమహోగ్ర
స్త్రమ్ములును గండలును నెమ్ములుఁ గపాలములు
సమ్మిళితరూపశకలమ్ము లయి సంగ్రా
మ మ్మతులదారుణవిధ మ్మగుటఁ దెల్పు టధి
క మ్మగుకలంక హృదయమ్మున కొనర్పన్. 7

లయగ్రాహి. కుత్తుకలబంటి యగునెత్తురులు దోయిళుల
నెత్తి చవి గ్రోలుచును జిత్తములు దృప్తిన్
జొత్తిలి నితాంతమదమత్తములుగాఁ జటుల
నృత్తములు సేయుచుఁ జలత్తనువికారో
ద్వృత్తకటుహాసముల రిత్త లగుదుర్వచన
వృత్తులను నొండొరుల నెత్తికొని మాంసం
బత్తి తినుటన్ వికటవృత్తు లగురాక్షసుల
మొత్తము పరిక్షుభితచిత్తత యొనర్పన్. 8

సీ. ప్రేవులు గండలు పెఱికి పేటాడి యంగదఁ గొని మెదళు లగల్చికొనుచు
రాగిలి రక్తంబు ద్రావుచు లోచనగుళికల నొలిచి మ్రింగుచును గుండె
కాయ లాదటమెయిఁ గఱళించుచును గ్రొవ్వు దెవలిచినములుచు నెముకయూట
చవి గొని యానుచుఁ జావకయున్న రూపులు సచ్చుటకుఁగాఁగఁ బెలుచఁ దన్ని

తే. కొనిన వెఱఁ బాయఁ బాఱుచుఁ జెనకి తొడరి
కాటు లాడుచు నున్నసృగాలములును

గాకములు రాపులుఁగులును గ్రద్దలును వృ
కంబులును మానసము వికలంబు సేయ. 9

వ. అగ్గాంధారరాజనందన కలను గలయంగనుంగొనియెఁ దదవసరంబున సాత్యవతే
యుండు కౌంతేయుల రావించి బంధుశవంబులకుఁ [1]గాలోచితాచారసహితం
బుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యంతర్ధానంబు సేసె వారు ధృత
రాష్ట్రుం బొదివికొని వాసుదేవపురస్సరు లయి యప్పనికిం జనుచుఁ గౌరవ
స్త్రీకాంతలఁ దత్ప్రదేశంబునకు నడపించిన నప్పడఁతులు పతులును సుతులును
సోదరులును బౌత్రులును మిత్రులును గుణపంబులై పడియున్నఁ జూచి చెయ్యోది
మేదినినొఱగువారును వావిడిచి యఱచువారును బురపురంబొక్కువారును బడి
పొరలుచుఁ బొగులువారును వేనలులు వీడి వెస్సుల విరియం దిరుగువారును
బలవించువారును జేరొక్కని యగ్గించువారును మ్రాన్పడువారును మోములుం
దలలును మోఁదుకొనువారును నై రప్పా డాదురోధనజనని జనార్దనుం
జేరొక్కని చేరం బిలిచి పరమశోకార్త యగుచు నతని కిట్లనియె. 10

గాంధారి పొలికలను చూచి కృష్ణునితోఁ జెప్పి దుఃఖించుట

సీ. చూడుము ధృతరాష్ట్రకోడండ్రఁ గన్నార వీరె కన్నీరు పై వెల్లిగొనఁగ
దీనతఁ బొండెడునాననంబుల విప్రలాపంబు లై నసల్లాపములను
నడలు చొండొరులకు నన్నలఁ దమ్ముల రూపించి వేర్వేఱఁ జూపుటయును
బొరిమొగంబులు సూచి పురపురఁబొక్కుచుఁ దలలల్లఁదూలంగ నిలుచుటలును
తే. గలిగి [2]యలిగెడువారికన్నులకుఁ బండు,వగుచునున్నారు కాకులు మగలతనువు
లెక్కయున్నను చేష్టలు దక్కి కొంద, అడువఁ జేయాడ కున్నవా రంబుజాక్ష.

మానిని. కూలియుఁ గాంతి యిగుర్వగఁ జేజము గుందక వహ్నులు గ్రూరశిఖా
జాల మడంగియుఁ జాయ వెలింగెడుచందము నొందిరి శల్యుఁడుఁ బాం
చాలుఁడుఁ గర్ణుఁడుఁ జూపగురుండును శాంతనవుండు నిజంబున కీ
బాలుఁడు వీరిప్రభం గడచెం గుణభద్రునిఁ గంటె సుభద్రసుతున్. 12

ఆ. ప్రభువు లంతనంత రాజిల్ల నెడనెడ, వీరయోధతతులు వెలుఁగుచుండ
గ్రహచయమునఁ దారకప్రకరంబునఁ, బొలుచుగగనతలముఁ బోలెఁ గలను. 13

సీ. అర్జునభీష్మచాపాచార్యభీమకర్ణాదులమహితదివ్యాస్త్రవితతు
లాడిన నొండొకకీడు రా నేరమి వీతవికార మై వీరయోధ
చారుశరీరసంచయ ముండఁగా దీనిఁ గంకశివాగృధ్రకాకకులము
లాదిగాఁ గలుగుక్రవ్యాదముల్ పీఁకుపీఁ కాడుట నెంగిలి యయ్యె నకట
తే. హంసతూలికాతల్పములందుఁ బొందు
భోగిజనములమృదుగాత్రములు నుకుంద

---

1 గాలోచితోపచారంబుగా. 2 యల్గెడ.

కంటెఁ బరుసనిధరణిభాగమునఁ గూలి
యున్నయవి సూచువారలయుల్ల ముడుక. 14

క. చెవిని సొగియించువీణా, రవమును గానంబు వేణురావము నితో శ
త్సవముగ వినురాజులకడ, [1]శివారుతము చెలఁగుచునికి చిత్త మలంచెన్. 15

తే. సారచందనహృద్యకస్తూరికాది, [2]లేపనాలిప్తి నుండెడు భూపనర్య్య
లకట శోణితపంకదిగ్ధాంగు లగుటఁ, గనుట కోర్వ రాదయ్యెఁడుఁ గమలనాభ.

క. వనితలు మేలపుమెయి మెలు,పునఁ దిగిచిన నొప్పుహారములు మొదలగుప్ర
స్ననితోడవులు గ్రద్దలు దివి,య నరేంద్రులు గొంద ఱునికి యచ్యుత కంటే.

క. ప్రాణంబులు విడిచియును గృ,పాణాదులు విడువ కున్నభటు లారయ స
ప్రాణులపోలెం బ్రథన,క్షోణికిఁ దొడ వగుచు నున్కి చూడుము కృష్ణా. 18

క. సూరెలసు వందిజను లిం,పారఁగ నుతియింప నొప్పునట్టిమహీశుల్
నారీజనములు సుట్టుం, జేరి పనువుచుండ నునికినేసె నలంతన్. 19

తే. కూరు మొన పెట్టినట్టులు గొంద ఱుజ్జ్వ
లాయుధములు గంకటములు నమర నున్నఁ
జూచి చావనివా రని చూడు చేర
నరుగ కున్నవి కంకగృధ్రాదు లనికి. 20

వ. ఇది యంతయు నీచే సాధితం బైనకార్య్యం బని పలికి వెండియు. 21

సీ. అట్టలకడ నుత్తమాంగముల్ గానక యలమట నలుగడ లరయువారుఁ
దలలు చేతులఁ గొని తనువు లత్తలమునఁ దఱచు పీనుఁగులలోఁ దడవువారు
శిరములు మేనులఁ జేర్చి భావించి నిజాస్యముల్ ప్రేసికొం చఱచువారు
తునియలుపెక్కినఁ బనివడిగూర్చి రూపులుగనుంగొని మూర్ఛమునుఁగువారు

తే. నైనకౌరవపాంచాల మానినీజ,నముల నచ్యుత చూడుము నాథజనక
పుత్రసోదరశవముల పొంత కేఁగి, పెక్కుదురవస్థలొందెద రక్క టకట. 22

తే. అవయవములు రూపఱుఁగఁ గ్రవ్యాదభళి
తంబు లై యున్కిఁ గొన్నిశవంబు లువిద
లెంత సూచియు నవి గొంద ఱెఱుఁగఁజాల
రయ్యెదరు సూడు తమబంధు లగుటఁ గృష్ణ. 23

క. ఇట్టివి యెల్లను గనుఁగొను, కట్టిఁడితన మొందునట్లుగా నేమొకొ తొ
ల్పుట్టువునం జేసితి నీ, చుట్టుల నిటు సూడకుండఁ జొప్పడ దయ్యెన్. 24

క. అని పలుకునపుడు దురో,ధనునికి శేబరము దృగ్గతం బగుటయు న
వ్వనిత యిలఁ ద్రెళ్లె నటోకిన, యనఁటి క్రియ మూర్ఛ చిత్త మవశం బైనన్.

---

1 శివారుతము లెసఁగుచునికి. 2 లేపనాలిప్త మొందెదు.

గాంధారి దుర్యోధనునికళేబరంబు చూచి పలవించుట

వ. ఇట్లు మూర్ఛిల్లి కొండొకసేపునకుం దెలిసి గాంధారి పరిచారిక లూఁదికొని పోవ నప్పుత్రశవంబుకడకుఁబోయి. 26

తరల. విపులవక్షముమీఁద నశ్రులు వెల్లిగొల్పుచు వ్రాలి యో
నృపతికుంజర కారవేశ్వర నేల నిమ్మెయి నీయుదా
త్తపుశరీరముఁ బొందఁ బాడియె తల్లి వచ్చిన భక్తితో
నుపచరింపక లాఁతివై యిటు లూరకుండుట యుక్తమే. 27

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించుచు హాహాకారంబు లెసంగ రోద
నంబు చేసి యాసుబలనందన తనసమీపంబునకుఁ జనుదెంచియున్నయుపేం
ద్రున కిట్లనియె. 28

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

ఈతఁడు రణంబునకు నెత్తి చనుచుండియును నెంతయును భక్తిఁ గని నాకుం
బ్రీతియొసఁగం బలికి ప్రేమ మొలయం బొగడి పెద్దయు వినీతినిరతుం డై
చేతులు మొగిడ్చి జయసిద్ధియుఁగ దీవన విశిష్టదయ నిమ్మనిన ధర్మం
బేతల ననూన మగునిద్ధజయ మాతలకు నెట్లయిన సిద్ధ మగు నంటిన్. 29

వ. ఇట్లన నేల యంటేని. 30

మానినీవృత్తము. జూదమునప్పుడు సర్వజనంబులు చూచి భయంపడి యిప్పని యి
మ్మేదిని సేనలకుం గురుకోటికి మృత్యువు గాని నిజం బలఁతిం
బోదని యూడరె యమ్మెయి నాదగుబుద్ధికిఁ దోఁచినసత్యము దా
మోదర పాటిలదే కొడుకంచుఁ బ్రియోక్తులు వల్కిన బెంపు సెడున్. 31

వ. వినుము దీవనకుం జొరక మధ్యస్థపుమాట లాడుటయ కాదు మఱి నే నప్పు
డతనితోడ. 32

తే. ఆహవంబునయందు నీ వోహటించి, పోవ సడి వచ్చు సడికంటెఁ జావు మేలు
శస్త్రజీవితఁ బరలోకసౌఖ్య మనుభ,వింపు మమరత్వసంపద వెలయు మంటి. 33

క. అని చెప్పి యుంటి నాచె,ప్పినయట్టులు సేసి యితఁడు పేరును బెంపుం
గని యుండఁగ ని ట్లడలున, మునుఁగు టరయ గడుపుశోకమున నెంపుసుమీ. 34

ఆ. అరివిమర్ది యితనికై వగ పేటికిఁ, బుణ్యలోకమునకుఁ బోయె ననుచు
నుండ నోపెనేని నుల్లంబు ధృతరాష్ట్ర, దిక్కులేమిఁ దలఁచి పొక్కకున్నె. 35

వ. అని వెండియు. 36

సరసిజవృ. శ్రీరమ్యత్వం బొరఁగఁ బెంపూర్జితముగ మణివిరచితమకుటములుం
దారుం జూడక సారవిభూతిఁ ధరణిపు లనిమిషధవనిభు లగుచుఁ
భూరిప్రీతిఁ సూరులఁ గొల్వఁ భువనవినుత మగుపొలుపు వెలయ ము
న్నీరా జుండుఁ దారుణదైవం బిటువలుచునె తుది నితనిఁ గటకటా. 37

తే. కనకబహురత్నమయపీఠమున మృగాజి, లాలవట్టంబు లిడఁ జెలు వమరునట్టి
కౌరవేంద్రుండు పెనునేలఁ గంకపక్షి, పవనహతుఁ డయ్యెఁ జూచితె పద్మనాభ.
క. ఈరాజు భీమసేనుసు, దారోగ్రపరాక్రమమున ధరణి కొఱగి దు
ర్వారమదవారణము కం,తీరవమువిహారమునఁ బడినగతిఁ బొలిచెన్. 39
క. విదురుఁడుఁ దండ్రియుఁ దనకుం, బదివేలవిధములఁ జెప్పఁ బాటింపఁడు దు
ర్మదమునఁ దగియెడుబుద్ధులు, విధి మూఁడినమర్త్యఁ డేల విను నుచితోక్తుల్.
క. పదునొకఁ డక్షౌహిణు లే, [1]పాదవఁగ నలిఁ గొలువ నొప్పు సుర్వీశ్వరుఁడే
తుది నిష్పరివారుం డై, గదఁ జేకొని యొంటి పోరి కలనిం బడియెన్. 41
తే. ధరణిగజఘోటకములొప్పఁ ధార్తరాష్ట్ర, లెల్లఁ బొలుపారఁగాఁగంటినిప్పుడవి వి
నాశ మొంపినఁ బాడఁతి నలిననాభ, యది పరాధీనముగఁ జూచునట్టిదయ్యె. 42
వ. అని దుర్యోధనవల్లభ [2]నిరీక్షించి మాధవు నుద్దేశించి యి ట్లనియె. 43
ఆ. కొడుకుచావుకంటెఁ గోడలియడలునఁ, బెరిఁగి శోకవహ్ని దరికొనంగ
నంతరంగ మిప్పు డగ్గల మెరియంగఁ, దొడఁగె దీని కేది తుది యుపేంద్ర. 44
సి. చూడు మిమ్ముద్దియసుతుఁ జూచి నదన మల్లార్చుచుఁ బ్రాణేశుఁ జాననంబు
పైఁ జూడ్కి యడరించి పాణితలంబున నందంద నెమ్మొగ మడిచికొనుచు
మరలఁ బుత్రునిదెస కరిగినమనసు వేరడలున మునుఁగంగ నతనిచెన్ను
మోమునఁ దనమోము మోపి మూర్ఛిల్లుచుఁ దెలిసి వల్లభునురఃస్థలముగ్రమ్ము
తే. నుడుకుఁగన్నీరఁ దడియంగ నొఱగుచును వి
చేష్ట యై యూర కుండుచుఁ జెలులతోడఁ
దిరిగి పొగులంగ వేనలి విరియ మేన
నవులఁ దిరుగుచునున్నది యక్కటకట. 45
వ. అని వెండియు. 46
సి. ఈసుమధ్యమ యిమ్మహీశ్వరుబాహుతలంబున లలితోపలాలనంబు
నొంది రాగిల్లెడునుల్లంబుతో నుండునింకిట నిమ్ముగ్ధ నెట్లు సూడ
వచ్చుఁ గనుంగొన వశము గా దివి యిట్టికొడుకును మనుమండుఁ బుడమి నిట్లు
పడియుండఁ జూచెడుపాపజాతికి నిప్పు డవియక నిగ్గడి యైనయినుప
తే. గుండియకుఁ జేటు పా టింకఁ బుండరీక,నయన యొన్నఁడు లేమి నిర్ణయముగాదె
యింత కోర్చెడునట్టివా రెన్నఁడేని, నుర్వి నెందేనిగలుగుదురొక్కొ యొరులు.
క. జననియు భార్యయు నేమై,న నేను వేదములు బొంకునకుఁ జొరమి నిజం
బని పుణ్యలోక మగు నని, తనకార్యము సూచె నిట్లు తగునె యితనికిన్. 48
వ. అని యనేకభంగుల విలాసంబు నేసి తక్కటితనయులదెస నాలోకించి విష్ణు
దేవునితో ని ట్లనియె. 49

---

1 పాదపఁబొడుమ దొప్పునట్టియుర్వీ. 2 యగు భానుమతి.

భాస్క రవిలసితవృ. కౌరవనృపతితనూజశతంబుం గంటె పవనసుతుపటుభుజలీలా
ఘోరతఁ దడఁబడ మేదినిమీఁదం గూలె వికటముఖకరచరణత్వం
బేరి కయినఁ గనుఁగొన్న విషాదం బెంతయు మది నొలయఁగఁ బ్రియకాంతల్
చేరి విలపనము దద్దయు నార్తిం జేయఁగ నునికి వనట [1]తిరిఁ బెట్టున్. 50

తే. చందనార్ద్రికుట్టిమములఁ జరణతలము, [2]లొందుటకు నేపగించునయ్యవిదలిపుడు
నెత్తురుల తేన మెక్కిన నేలఁ బొరలు, చున్న వా రేమి సెప్పుదు సుడుకు పేర్మి. 51

క. బాలలుఁ దరుణులుఁ బ్రౌఢలుఁ, దూలెడువికలాంగకములతో డెందములఁ
వాలినవిరహానలములఁ పా లై వందురెద రొక్క భంగిన యకటా. 52

క. బలదర్పధైర్యశౌర్యో, జ్జ్వలు లగుధృతరాష్ట్రసుతుల సతులకు ని ట్లా
కులతమయి వనట పెల్లునఁ, దలరవలనఁ దిక్క మాలి దైవముచెయిదిన్. 53

క. నిజభూషణాతపత్ర, ధ్వజకంకటఖండ వేష్టితము లై నకురు
వ్రజగాత్రశకలములు వా, రిజనాభ కనుంగొనంగ రెట్టించె వగల్. 54

క. జననియుఁ దండ్రియుఁ [3]దొలుబా, మునఁ జేసినపాపకర్మమునఁ గాక సుయో
ధనుఁడు మొద లయినవీరవ్వర, ననఘుఁడు ధర్మజుఁడు నామమడఁపఁగఁదగునే.

గాంధారి దుశ్శాసనునికళేబరంబు చూచి విలపించుట

సీ. అచ్యుత వీఁడె మహాభీలభుజుఁ డగు భీముగదాహతి భూమిఁ గూలి
యాతనిచేత సర్వాంగంబులందును గలుగు క్రొన్నెత్తుకు కాంక్షఁ ద్రావఁ
బడి మఱి తెగటారి పడియున్నవాఁడు దుశ్శాసనుఁ డీతండు సభకు ద్రుపద
పుత్రి నీడిచి తెచ్చి పొలువతనమ్మునఁ బతులసన్నిధిఁ గురుఖీతివిభునకుఁ

తే. గర్ణునకుఁ జిత్తసంప్రీతి గాఁగఁ దూల,పుచ్చెఁ బెక్కువిధంబుల నొచ్చి యామ్మ
గాఱి యప్పుడు మారుతి యంతరంగ, మేర్పఁ దలఁపించుదానన యింత పుట్టె.

క. ఆసభ నమ్మెయి నీదు,శ్శాసనుఁ డప్పాండుపుత్రసతిఁ గ్రూరాత్ముం
డై [4]సంక లేక పెద్దయుఁ, గాసిం బెట్టంగ నెఱిఁగి కలఁగినమదితోన్. 57

వ. ఏను దుర్యోధనునితో ని ట్లంటి. 58

తరువోజ. [5]హరిచేత రక్షిత యైనపాంచాలి కగునయ్య యిమ్మెయి నత్యంతనీచ
పరిభవదుఃఖంబుపాల్ సేత మీఁదు పరికింప కున్నఁ గీడ్పాటిల్ల కున్నె
యరికంజకుంజరుఁ డగుభీముఁ బల్కు లనుబరిగోలల నలఁచుట మేలె
వెరవిడి వేవేగ విడువుము గారవింపు మీపంశపవిత్ర నోపుత్ర. 59

క. క్రూరాత్ముఁడు నీచుఁడు గాం,ధారవిభునిఁ దొఱఁగు పాండుతనయులఁ బుణ్య
ప్రారంభులఁ గూడి మనుము, కౌరవకులమెల్ల బ్రదుకఁగా బొగ డొందన్. 60

క. అని యెన్నిభంగులను జె,ప్పినఁ దా నప్పలుకు లెల్లఁ బెడచెవులం బె

---

1 యిగిరించెఁ. 2 నోవుటకు. 3 బ్రియలును, మును సేసిన. 4 సంకటపడఁ బెద్ద. 5 ఆర యక సభలోన నత్తోయజాక్షి నమ్మెయి దయమాలి యత్యంత.

ట్టి నుదగ్రుఁడు దగుకార్యము, గసునె వశం బగునె దైవగతిఁ దప్పింపన్. 61
తే. నాఁటిమాట లుల్లంబున నాటియుండ, నొప్పుతోఁ దతి వేచి నేఁ డివ్విధమునఁ
బటిచె భీముండునొప్పింపఁబడినత్రాఁచు, పాముపగసాటి తెగటార్చుభంగిఁ గృష్ణ.
క. తగుఁ బగ దీర్చుట యిమ్మే, దగ వగునే నెత్తు రెత్తి త్రావుట భీముం
డు గడుఁక ఘోరము సేసెను, మగల కతిక్రూ ద్రవృత్తమా పొగ డొసఁగున్.
తరల. కరములుం జరణంబులుఁ 1విరి గల్గి సాఁగి వికీర్ణ మై
యురము నిర్భరవైకృతంబుగ నుర్విఁ ద్రెల్లి సుతుండు గే
సరిసఖంబుల ప్రవ్వఁబడ్డగజంబుచాడ్పున నుండఁగాఁ
గరుణ మాత్మకు నింత మిక్కిలి గాక యున్నె జనార్దనా. 64
సీ. వీఁడె వికర్ణుండు వాఁడిమెఱుంగు మేఘుంబులగములమధ్యంబునందుఁ
దేజరిల్లెడుమాడ్కి రాజిలుచున్న వాఁ డతిసాంద్రహస్తికాయములలోనఁ
గార్తకజ్యాకినకఠిన మై యున్నయిబ్బాలునిముంజేయి బాలగృధ్ర
మోపదు కబళించియును జంచుపుటమునఁ జీరంగఁ జూచితే శౌరి యతని
తే. రమణి పారిఁపారిఁ గన్నీరుగ్రమ్మఁ జుట్టు, మెలఁగి కాకుల గ్రద్దలఁ దొలఁగనమచు
చున్నయది పాసి యవివోవకున్న నిట్లు, సూతురే తల్లు లెందును సుతుల నకట.
క. మారుతనందనుఁడగ్రపు, నారాచము లొడల నాటినం జచ్చియున
వ్వీరకుమారుం డుజ్జ్వల, చారుత్వముఁ బాయ కున్న చందముఁ గంటే. 66
క. అనిమొన నెవ్వరికిని మా,రొక్కిన రానిఘనుండు దుర్ముఖుఁడు భీమునిచే
వినిపాతితుఁ డై భూరజ,మున బ్రుంగుడువడ్డవాఁడు మురహర కంటే. 67
తే. నక్కతోఁడెలు వీనియూననముసగము, దిన్నయవి యట్టులయ్యెనునున్నయొప్పు
దొరసి సప్తమినాఁటిచందురునిఁ 2బోలె, జూడు భావించి దీపితశూరవంశ. 63
మత్తకోకిల. శూరసేనుఁడు భీమసేననిషూదితుం డయి చుట్టు నం
భోరుహానన లార్తి మూర్తతఁ బొందిన ట్లతిరూక్షహా
హారవంబులతోడఁ గ్రుమ్మర సల్లవాఁడె వికారితా
కారుఁ డై పడియున్నవాఁడు వృకంబుఁ బక్షులు జీంచినన్. 69
సీ. అంగంబు కోమల మంతరంగంబు చాతుర్యనిరూఢంబు శౌర్యఘనుఁడు
వీఁడె గోవింద వివింశతి యీతండు సొబగుండు మేలఁతలు సుట్టు నెపుడు
నప్సరోగణ మమరాధిపుఁ గొలిచెడు చాడ్పునఁ బాయక సమ్మదంబు
చిగురొత్త నుండుదు రగరుకస్తూరికాచందనాద్యనులేపశాలి యిపుడు
తే. గ్రద్దలును గాకులునుఁ జుట్టుఁ గదిసియుండఁ, దఱచు నెత్తుటఁ దోఁగినతనువుఁ దాను
నున్నవాఁడు గానాకర్ణనోత్సుకుండు, నక్క లఱచెడుఁ జేరువ నక్కటకట. 70
తే. కనకపుంఖశరావృతగాత్రుఁ డైన

---

1 బరి. 2 బోలి.

దుష్ప్ర హుఁడు చచ్చి యుండియుఁ దోయజాక్షి
వికచనవకర్ణి కారసంవేష్టనంబు
గలుగుశ్మశ్రులంబు తెఱఁగున బొలిచెఁ జూడు. 71

గాంధారి యభిమన్యుకళేబరంబు గనుంగొని ప్రలాపించుట

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 72

లయవిభాతి. అరయ నిది పెద్ద యని పరుల మొనఁ జిత్తమున
సరకుగొన కుగ్ర మగుబరవస మెలర్పం
ద్వరితగతిఁ జొచ్చి కురువరుఁడు దలరం గవిసి
కరితతులుఁ దేరులసికరములుఁ దురంగో
త్కరములును గాల్బలము [1]నెరవులునుఁ గీటడఁగ
శరగురుఁడుఁ గర్ణుఁడును గురుసుతుఁడు మద్రే
శ్వరుఁడుఁ గృపుఁడుం[2]బరవఁ బరఁగి దివిజుల్ వొగడ
ధరఁ బడి ముకుంద మన నరతనయుఁ డొప్పెన్. 73

ఆ. పాడి మాలి తన్నుఁ బలువురు పొదివినఁ, బోరి తద్ద డప్పిఁ గూరి నిదుర
పోయెనొకొ సుభద్రపుత్రుండు మృతుఁడైనఁ, జెలువ మింతయేల కలుగ నేర్చు.

సీ. ఉత్తర యిక్కుమారోత్తము నురమున వ్రాలి మోమునఁ దనవదనకమల
మందంద నేర్చుచున్నది ముస్ను గన్నంత మెలఁగంగ నేరక చెలులమాటు
గొను సిగ్గు పెంపున వనట నిట్లయ్యె నిప్పుడు మాటిమాటికిఁ బొలఁతి ప్రియునిఁ
గనుఁగొని బిగియారఁ గౌఁగిలించుచు శిర మూరుతలంబున నునిచి పాణి

తే. పల్లవంబున నానన మల్లనల్ల, దొడయుచును నిన్నుఁ జూచుచుఁ దోడుతోడఁ
బొడము[3]పెల్లునఁ గన్నీరు దుడిచికొనుచు, నలఁత పెనువెల్లిఁ దేలెడు నంబుజాక్షి.

వ. వింటె యవ్వనితవిలాపంబు. 76

సీ. భద్రచారిత్ర సుభద్రను నిర్జరప్రతిమాను లగుపాండు రాజసుతులఁ
బాసి యెం దరిగితి పార్థనిపట్టి సచ్యుతునియల్లుని సమరోర్విఁ జెనసి
పరిమార్పఁ [4]జాలి రెవ్వరు పెక్కుభంగుల మాటలాడఁగ మఱుమాట లేల
యాడవు నాతోడ నస్త్రగురుండుఁ దత్తనయుండుఁ గృపుఁడు రాథాసుతుండుఁ

తే. బాడిమానసులం ద్రు నిన్బాలు నొకనిఁ,బొదివి రిస్సిరొ పెక్కుం ద్రుప్రోడ లిదియు
మగఁటిమియొ క్రించుపనికిట్లు దెగినయప్పు,డుల్లములువారలకు నెట్టులుండెనొకొ.

క. పాండవులును బాంచాలురు, దండిమగలుఁ వారు సూడఁ దలఁకక నిన్నున్
భండనమునఁ బడ వైవఁగ, గండు గలుగు టద్భుతంబు గాదె తలంపన్. 78

క. తనలేనిచోటఁ బలువురు, నినుఁ జుట్టును ముట్టి యొక్కనిం జేరి వధిం
చినవంచనకు ధనంజయు,మన మెమ్మెయి నురియునొకొ మన్మథమూర్తీ. 79

---

1 నరపరులుఁ గీడ్పడఁగ. 2 బఱుపఁ. 3 పెల్లగు కన్నీరు. 4 జాల రెవ్వరుఁ బెక్కు.

తరల. అరుల నెల్లను గెల్చి మేదిని యంతయుం గొని తేజముఁ-
సిరియుఁ బెంపును గీర్తియుఁ విలసిల్లఁగా మనుచుండియుం
బురుషసింహులు పాండుభూవరపుత్ర లక్కట మోదమున్
బొరయ నేర్తురె నిన్నుఁ గోల్పడిపోయి పుష్కరలోచనా. 80

క. నీమూర్తియందుఁ బ్రాణము, లేమిఁ దెలిసి యుండఁ జంచలింపక జీవం
బేమికతంబునఁ గలిగియొ, నా మేను దొఱఁగి పోదు నాథ యెఱుంగన్. 81

సీ. దేవలోకంబున నీవిప్పు డెవ్వతఁ దీపారుపలుకులఁ దేర్చి కురులు
పుడుకుచుఁ దగ నన్నపోలె లోలాత్మఁగాఁ జేయుచున్నాఁడవు చెలువు నేర్పు
మెఱయంగ నచ్చరతెఱవలమనములు గలఁచి యూఁదఁదు గాక యలఁతిఁ బోదె
యంగనాగోష్ఠి సున్నపుడు నానడవడి బుద్ధిఁ దలంతె ని న్నొంద గాంచి
ఆ యాఱునెలలు వోయె నంతియ యింతియ, కాని లేదె తొంటిమేనఁ జేసి
నట్టి మేలు మోహనాకార యభిమన్యు, వీర నిర్వికార విసుతసార. 82

వ. అను చున్నది యిట్లు పలవింప విరాటనందనం దదీయజననీప్రముఖబాంధవ
స్త్రీజనంబు లచ్చటు వాయం దిగిచి పొగులుచుం గొనిపోయిరి వారలం గనుం
గొనుము. 83

కవిరాజవిరాజితము. గురునిశరంబులు వాఁకిన మేదినిఁ గూలి విరాటుఁడు వేరినరె
త్తురుల మునింగిన మేనును దానును ధూళి సమీరుఁడు మోముపయిం
బొరిఁబొరిఁ జల్లఁగ నున్కి గనుంగొని పొడ్మఁగ నశ్రులు హా యనుచుం
బుర పురఁ బొక్కెద లెమ్మెయిఁ జోపినఁ బోవక మూఁగెడుఁ బక్షితతుల్. 84

క. అకటకట యుత్తరుఁడు గొం,డొకకాఁభోజుండునుం గడుఁక బాలుఁడు వా
లికకైదువు లాడిన నే,ల కొఱగి యొప్పి రభిమన్యులక్ష్మణులక్రియన్. 85

సీ. పాండుపుత్రులభుజాబలమున కులుకక యొవ్వీరు ప్రాపున నెదుర నడచె
దురోదరుఁడుగొంతితొలుచూలికెవ్వఁడు హృదయశల్యంబయినిదుర నెఱుచు
నట్టికర్ణుండు మదాంధసింధురము బలోద్ధతద్విరదమహోగ్రవిక్ర
మమునఁ గీటడఁగినమాడ్కి నర్జునుబలుగడిమిచేఁ దెగటార్పఁబడియె వీని
ఆ. బాహువిలసనముఁ బడిన మహాయోధ, వరు లనేకు లితఁడవార్యరోష
దూషితుండు పరుషభాషణశీలుండు, ధైర్యధనుఁడు దాన శౌర్యశాలి. 86

వ. విను మవ్వీరో త్తముండు. 87

క. పిఱుఁదం గురుధరణీపతి, నఱచేతం బ్రాణములు ఘనారాతిబలం
బుఱనితెగువ ముందటఁ బె,న్గొఱలాట చిత్తమునఁ బెట్టికొని విహరించెన్. 88

తే. ఇతనిచుట్టును గలకలమెసఁగ రోద,నంబు సేయుపత్నీనివహంబులోనఁ
గంటె వృషసేనుతల్లి యగ్గలపుటడలు, మూర్తి యైనతెఱంగున నార్తిఁ దూలె. 89

వ. ఈరమణీరత్నంబు ధరణీతలంబునం బొరలుచు. 90

తే. పరశురాముని శాపంబు బాణశ క్తి, గ్రాఁప బ్రాహ్మణశాపంబు రథము సిక్కు-
వఱుప గాండీవధరుచేతి మెఱుఁగుటమ్ము, మన్ని గొనియెనె యో కర్ణ మగలరాజ.
వ. అని మఱియుం బలుదెఱంగులం బలవించి యుత్థిత యై యాలోకించి. 92
తే. కాకులును గ్రద్దలును దిన్నఁ [1]గడును ద్రెస్సి
యపరపటీచతుర్దశి యమృతకరుని
కరణి నొప్పెడుకర్ణు మొగంబుమీఁద
వనిత యందంద మోపెడుఁ దనమొగంబు. 93
ఉత్సాహవృత్తము. వాఁడిమగఁడు నిద్రపోవు వాలుమృగముఁ బోలె నై
వీఁడె బాహ్లికుండు వృష్ణివీర చూడు చచ్చియుం
బోఁడి దొఱఁగ కున్న యట్టిపొల్పునఁ వెలింగె వె
న్నీఁ డితండు [2]బలము లెన్ని యేనిఁ బెల్లు ద్రోచినన్. 94
తే. మేనఁ బ్రాణము వాసినమీఁద మొగము
బొఱసి యుండునె యెందు నిత్తెఱఁగుకాంతి
తోడఁ బున్నమనాఁటిచందురునిచంద
ముమరెఁ జూడు మిక్కురువృద్ధునాననంబు. 95

గాంధారి సైంధవునికళేబరము చూచి వాపోవుట

సీ. పల్కుతప్పమి నెఱిపంగఁ దలంచి యుత్సాహంబు వాటించి సవ్యసాచి
దురోదరుండును దొరలు ననేకసైన్యంబులు నంతంత నడ్డపడఁగఁ
దెరలిచి వడి మెఱద్రివ్వ నేసినఁ బడి యున్నాఁడు సైంధవుఁ డుఱక ద్రుపద
తనయఁగాననమునఁ గొనిచన్ననాఁడ లాఁదెగినాఁడు గాఁడె కౌంతేయు లపుడు
తే. దయ దలిర్పంగ దుస్సలఁ దలఁచి యలుక, గ్రాఁచి మండల విడిచిరిగాక వైవ
కృతము దప్పింప రాకున్కికతన నిపుడు, వారు విడిచి రిమ్ముద్ధియ వలనికరుణ.
తే. హృదయమున వగ లేనియట్టిట్టు నట్టుఁ, దిరుగుచున్నది దుస్సల వరునిశిరముఁ
గాన కీకూఁతు నిమ్మెయిఁ గనుటకంఱుఁ, దలఁప నెక్కుడుదుఃఖంబుగలదె కృష్ణ.
వ. నాఁటిరాత్రి యరులు చేసికొనినప్రతిజ్ఞ వేగులవారిచేత దుస్సల విని సైంధ
వునికి బుద్ధి చెప్పినతెఱంగు లవి వినుము. 96
సీ. విజయుప్రతిజ్ఞకుఁ ద్రిజగంబులోపల నడ్డంబు లేదు సు మ్మధికుఁ డంటిఁ
గురురాజుసైన్యంబుబిరుదునమ్మకుమంటి గురుఁడు పార్థునకు మాఱొకనఁడయంటి
నరు డాయ నొకనికైనను బుద్ధిగొన దంటి సమరంబు నీకు నసాధ్య మంటి
ధర్మపుత్రుఁడు నిన్ను దయఁగాచుఁ బొ మ్మంటి నామాట వినఁగదె నాథ యంటి
ఆ. రాజతిలక రాజరాజకంఠీరవ, రాజరత్న దివసరాజతేజ
రాజరాజ యనుచు రాజన్య సైంధవ, రాజుఁ బనువుచుండె నాజిలోన. 99
తే. తోడఁబుట్టువు విధవ యై తొలఁగి యునికి

---

1 గడమద్రెస్సి. 2 రిపుబలంబు లెన్నియేనిఁ ద్రోచినన్.

కోర్చి చలమునఁ బతిఁ దెగటార్చి సంత
సించితిరె తండ్రులార మీరంచుఁ బొండు
పుత్రకుల దూఱుచున్నది పొలఁతి వింటె. 100

ఉత్సాహావృత్తము. తనయుఁ గాచుపనికిఁ బూని ధర్మపుత్ర వాయునం
దనులుఁ గవలుఁ జేయఁ గలుగు దండిమగలు సేనలం
గొని వడిం గడంగ సరకు గొనక నిల్చి యొక్కఁడుం
బెనఁగి యూఁగె సైంధవుండు బిరుదు దక్కుఁడుం గదే. 101

తే. తప్పు సైంధవుపైఁ బెట్టఁ దగునొ తగదొ
పార్థప్రతినకు నొక్కండ పాత్ర మయ్యెఁ
దాన యందఱి నాఁగుట తప్పు గాదె
యదియ సౌభద్రమృతిహేతు వగుట లేదె. 102

తే. బోరగిలఁ బడ్డవాఁడు గపోల మొకటి
పుడమి మోచినయది మోము పొలుపు సెడదు
వీఁడె చూచితె శల్యుండు వెడలి యున్న
జిహ్వ దినియెడు వాయసశ్రేణి కృష్ణ. 103

క. ఇట్టపునె మాద్రితోడం, [1]బుట్టె ననక యితని ధర్మపుత్రునకుఁ గడుం
బెట్టిదుఁ డై చంపవలసెఁ, జుట్టపుఁదన మేల రాజసుతులకుఁ గలుగున్. 104

క. సెల్లుఁడు యమతనయునితో, నెల్లగుణంబులను జాల నెనయుదు నని తా
నుల్లమున నిశ్చయించుం, జెల్లం బో పోరఁ బగఱఁ జే ని ట్లయ్యెన్. 105

వ. అమ్మహీవిభుండు. 106

భుజంగప్రయాతము. కురుక్షోణినాథుండు గోరంగ మైత్రిం
ధురం దాల్చి తా నేర్పుతో సారథిత్వం
బరిశ్రేణిసంత్రాసి యై పూని కర్ణుం
బరిక్షోభితుం జేసె భాషాస్త్రపఙ్క్తిన్. 107

ఆ. అధిక పంక పతిత మై యున్న యూఁబోతుఁ, బొదివి యున్న మొదవుకదుపువోలె
నున్న వారు సూడు మువిదలు ధైర్యశ్యామల నెలవుకొనఁగ శల్య బలసి. 108

మత్తకోకిల. చూచితే భగదత్తు నీతఁడు శూరతామహిమన్ నరున్
వీచిసన్నిభబాణపఙ్క్తుల [2]వెట్టిఁ జేసె మహేంద్రుతో
నేచి పోరుబలుండువోలె సహింప కీతని నిట్లు గాఁ
జూచి తాతనిమీఁదినెయ్యముసొంపునన్ మురమర్దనా. 109

క. పులుఁగులును మెకంబులునుం, దొలిచి తినిన [3]నెలవు దప్పి తొలఁగియుఁ గంటే
తల నున్నకనకదామము, పొలుపు దెగంబాయ దీనృపుం గమలాక్షా. 110

---

1 బుట్టునన్నక. 2 వేఁడిఁజేసి. 3 జెలువు నెలవు దొంకియుఁ.

గాంధారి శరతల్పగతుం డగుభీష్ముద్దేశించి శోకించుట

సీ. బలశౌర్యములఁ దనపాటిగా నెందును మానవు నొరుఁ జూప లేనియట్టి
శంతనుపుత్రుఁడే శత్రులబాహుదర్పంబున రణభూమిఁ బడియెఁ దన్ను
వాలాయమును గెల్వ వచ్చునే చంపికొం డని పాండుసుతులపై నగ్గలంపుఁ
గరుణ మర్మము సెప్పఁగాక యెమ్మెయి నైన నతినిష్ఠ యెప్పుఁడు నతనియందుఁ
ఆ. గలదు గాచె తండ్రి కార్యంబునకుఁ గాఁగ, రాజ్య ముడిగి పూనె బ్రహ్మచర్య
మితనిఁ జెప్పి చెప్పనితరుండు పౌరుష, కలితసంభవుండు గలఁడె కృష్ణ. 111
క. కురువంశ మెడల వచ్చినఁ, బరమోపాయమున మగుడఁ బడెనే మడిసెం
గురునికరముతోడన యి,ప్పురుషుఁడు పురుషార్థసారభూషణుఁడు గదే 112
క. దేవుఁడు గా కితఁడు నరుఁడు, నా వచ్చునె నిష్ఠ పెంపునం బ్రాణంబుల్
తా వలసినపుడ విడువం, గా వేడుక నునిచినాఁడు గాదె తనువునన్. 113
ఆ. తీవ్ర బాణజాల దీప్తులు పరఁగించి, పాండుతనయసైన్యబాహుళతమము
లీలఁ బడిదినములు నోలి వినోదించి, యకట భీష్మభానుఁ డస్తమించె. 114
క. శరవణమునందుఁ బొలుపుం, బొరసినగాంగేయుతోడఁ బోల్పఁగ ననుఁ వై
శరతల్పంబునఁ దేజో, భరితుఁడు గాంగేయుఁ డొప్పెఁ బంకజనాభా. 115
తే. అర్జునుఁడు వెట్టి నీతని కంపపాన్పు, నకుఁ దగంగ నిశాతబాణముల మూఁట
నలవరించినతలగడ యస్త్రజనిత, వారిఁ దృప్తునిఁ జేసె నవ్వీరవరుఁడు. 116
క. వీరశయనమున గంగకు,మారుఁడు కల్పక్షయమున మార్తాండుఁడు సం
చార మెడలి ధరఁ బడి యొ,ప్పారెడుచందమున వెలిఁగె నంబురుహాక్షా. 117
క. దేవవ్రతుండు గీర్వా,ణావాసంబునకుఁ జనినయట కురునికరం
బేవాని నడిగి తెలియు నొ,కో విశ్రుతధర్మసంప్రయోగవిధంబుల్. 118
సీ. పగవారిమొన లను[1]పల్లెరులం గాల్చి మడిసెఁ గుంభజుఁ డనియెడుదవాగ్ని
యెన్నియస్త్రము లింద్రుఁ డెఱుఁగు ననింటను బరిణతుం డీతండు భార్గవునకు
నె ట్లట్ల సువిధేయ మిమ్మహత్తునకు ధనుర్వేద మితనికి సర్వవేద
ములుఁ బరిచితము లియ్యలఘుతేజునిశిక్షఁ గాదె పార్థుఁడు గార్ష్ణికమున మేటి
ఆ. యయ్యెఁ దక్కఁ గౌరవాన్వయజాతులు, సాత్యకియును నివ్విశాలబుద్ధి
నాశ్రయించుటను మహాస్త్రవిత్తము లైరి, మోఘు లింతవార లుర్విఁ గలరె.
క. వివిధమహాస్త్రంబులు గా, లవశతఁ జెడెఁ గాక శౌర్యలంపటు నియ్యా
ధవరునిఁ బగవారికిఁ జే,ర వశం బగు నెట్లు సంగరంబునఁ గృష్ణా. 120
తే. గురుని మున్నిడుకొని కాదె కురుకుమారు, లనికిఁ బలిచిరి ధర్మపుత్రాదులయిన
వాలుమగల నట్లంతటివాఁడుఁ బగఱు, నఱికివైచినఁ బడియున్న తెఱఁగు గంటె.

తోటకము. సంతతంబును శిష్యులు సద్వినయా

---

1 బల్కాననముఁ గాల్చి.

న్వాతు లై ప్రణమిల్లెడు వీరపద
ద్వితయంబు గడుం జెడఁ దిన్నవి సూ
చితె నక్కలు దైవముచెయ్దిఁ గటా. 122

ఆ. ద్రుపదతనయుఁ డట్టి ద్రోణునితలఁ గోయు, వాఁడు విధికి నెట్టివారి నెట్టి
తెఱఁగు సేయ రాదు దీనికి నే మను,వార మిది యసంభవంబు గాదె. 123

సీ. కృపునితోఁబుట్టువు కృపి తనభర్తద్రోణాచార్యపాల దైన్యంబు 1విపుల
వేణియు మొగమునవెంట ముసుంగు వడంగ రాల్పడిన యెలుంగుతోడఁ
బలవించి పలవించి బహుశిష్య లయ్యతిరథవర్య నస్త్రశస్త్రములు రథము
నవయవంబులును జితాకలనంబు సేయుచు సామగానసంయుక్తవదను

ఆ. లగుట సూచి సామ మతికరుణంబుగాఁ, దాను బొడఁ బొచ్చె మానితాగ్ని
సొద నమర్చి యవ్విశుద్ధాత్మ నొండొక, యగ్ని వోలెఁ బెట్టి రందుఁ గృష్ణ. 124

క. కృపి మున్నుగ శిష్యులు సొద, యపసవ్యముగాఁగఁ దిరిగి యరిగిరి శోకా
ర్తపుటొడళులతో గంగకు, నపగతశరవిద్య యయ్యె నవని కటకటా. 125

ఆ. సోమదత్తసుతుని జూడుము సాత్యకి, దూష్యభంగి శిరముఁ దునుమ నొఱిగి
యున్న వాఁడు గ్రద్ద లొలిచి తినంగ నీ, సుకృతపరుని నిట్లు సూడ వలసె. 126

వ. సోమదత్తుండు పుత్రశోకాయత్తచిత్తుం డై యుండి తన్ను సాత్యకి గవిసినప్పుడు
తనకొడుకునెడ నతండు సేసినయధర్మం బుగ్గడించి గర్హించినవిధంబు మృతుం
డైనను మొగంబునం దోఁచుచున్నది భూరిశ్రవుతల్లి యది 2యతనిని వల్లభుని
బొరింబొరిం గనుంగొనుచు గద్గదకంఠంబుతో నాసోమదత్తు నుద్దేశించి. 127

సీ. ఓరాజ కల్పకు యోపమానం బగుకౌరవజాతిసంతోషయము చూడ
కున్నాఁడ వధికదానోజ్జ్వలు బహుయజ్ఞాధ్వరకర్త భూరిశ్రవసుఁడు నీదు
గారాబుపట్టి సంక్రందననందను దుర్విక్రమంబునఁ దునుమఁబడిన
బాహువు సాత్యకి పాపకర్మంబున సంఛిన్న మైన మస్తకము నై మ

ఆ. హీతలమునఁ బడియె నిర్వాణ్యసంతతి, దిక్కు సూడ వేల యొక్కమాటు
కొడుకుచుట్టు నేడ్చుకోడండ్ర యలమట, యరయ విట్లు దగునె యధిప నీకు.

క. వీ రేవు రొంటి చీరలుఁ, దారును విరిదలలతోడఁ దద్దయు నడలుం
గూరి పలవించెదరు నిను, సారసికలభీతికుతులచందము దోఁపన్. 129

ఆ. అలమునకు వెడలునప్పు డిచ్చితి నీదు, పసిఁడిగొడుగు సుతుఁడు లసితవిభవుఁ
డగుట కది నివృత్త మై పడి యున్నది, యక్కుమారురథమునందుఁ జూడు. 130

క. అని పసువుచున్న యది య,వ్వనితను గోడండ్ర జూడ వశమే ఘనుఁ డ
ర్జునుఁ డిట్టినీచకర్మం,బున కెట్టులు సొచ్చెనో కుపురుషుఁడపోలెన్. 131

కవిరాజవిరాజితము. వినుమది సాత్యకి చచ్చుట కోర్వక వీరవరుండగుపార్థుఁడు నే

---

1 గదుర, వేణియు. 2 యతని వల్లభలం.

పినతగ వైనను నయ్యె నతం డటు చే నఱుక మని యైనమహా
త్ముఁ గని యుబ్బుచు సాత్యకి యే మని త్రుంచె శిరంబు కడంగి జగం
బున నొరు లింత నికృష్టపుఁగర్మముపొంతను బోదురె చక్రధరా. 131

క. ఇక్కుఱువరునాంద్రులలో, నొక్కత యతిరమ్యమూ ర్తి యుత్సంగమునం
దక్కర మిడికొని పనివెడు, నెక్కుడువగ నూని యడె మహీధర కంటే. 132

సీ. మెలుపారఁగాఁ బట్టి మొలనూలిమణులు గదల్చుచుఁ దిగుచుచుఁ దగుబొనర్చుఁ
జనుఁగవమీఁది కిల్లన వచ్చి లలితవిమర్దనంబున లజ్జ మరలఁ ద్రోచు
నాభి యూరులు జఘనము మె త్తమె త్తనయొ త్తి ముదంబున నుల్ల [1]మూన్చు
ననయంబుఁ దిన్ననియనువున గనయంబు ప్రిదులంగ మెలఁగి సొక్కొదవఁజేయు

ఆ. నిక్కరంబు నెయ్య మెక్కింప నేరంగఁ, దగిలి [2]సంతతంబుఁ దలఁచునట్టి
భంగి మెఱయ గీడుపఱుపంగఁ గొనియాడ, వలఁతి నీఱు సేయవలసె దీని. 133

ఆ. ఒరునితోడఁ బోర హరి సూడ సి గ్గఱి, యేసె విజయుఁ డతనియేటు సభల
నమ్ముకుందుఁ [3]డెట్టు లగ్గించు నట్టివి,వ్వచ్చుఁ డేమిభంగి మెచ్చుఁ దన్ను. 134

వ. అని యిట్లు విలాపంబు చేసి యూర కున్న దిన్నాతిం దక్కటియొలనాగ లేలిన
దానిఁ బోలెఁ బొదివికొని యున్న వా రాలోకింపుము. 135

గాంధారి శకునికళేబరంబు గాంచి యతనిచేత లుగ్గడించి శోకింపుట

సీ. మేనల్లుఁ డగునకులానుజు నేటులఁ బడియుండి శకునులపాలు వడ్డ
శకునిఁ జూచితె మురసంహగ యితఁడు మాయాజాలమునకు నాఁ డోజ సకల
మాయలు నీచేత మడిసె దుర్ద్యూతంబు నొనరించి రాజ్యంబు గొనియె ధర్మ
తనయునిచే నిప్డు దనచెయ్యి ఫలియించె నని యనఁజూదంబునందుఁ బ్రాణ

ఆ. మోటుపడియె నెత్తమాటకు నీతండు, గఱచు కెల్ల గురునికాయనాశ
మునకు నయ్యె సీనృపుఁడ కాఁడె పాండునం,దనులతోడివైరమునకుఁ గర్త.

క. హిత మొనరించెద నంచున్, ధృతరాష్ట్రతనూభవునకుఁ దెక్కలికాఁ డై
మృతియొనరించెం దానును, మృతుఁ డయ్యెను భ్రాతృపుత్రమిత్రయుతముగన్.

మత్తకోకిల. వాఁడ లస్త్రహతాంగు లై యనవద్యలోకము గాంచి రీ
వైరకర్తయు నట్లు గాంచెను వారి నల్పవిచారులం
బోరి కొత్తెడునట్లుగాఁ దగఁ బొంది వెట్టులఁ జేసె నీ
క్రూరుఁ డందును నన్నదమ్ములకున్ విరోధము సేయఁడే. 138

క. రుచిరాంగదు నస్త్రనిచయ, నిచితాంగకునిం గళింగనృపుఁ గంటి సమి
ద్వీచరణవిహరణమున సితఁ, డచలితధృతి యగుటయొఱుఁగ నయ్యెడుఁ గృష్ణా.

ఆ. ఇతనిచుట్టు నున్న యొలనాగ లడలునఁ, గూరి వందియును ముకుంద యొప్పు

---

1 మాన్చు. 2 సంతసంబు. 3 డట్టు లగ్గించునట్టె విన్వ:

వాయ కున్న వారు బలితంపువడఁ బడ్డ,పుష్పదామకములపొలుపు దోఁప. 140

ఉత్సాహవృత్తము. మానినీజనంబు సేరి మగధనాథుఁ డగుజయ
త్సేనుచుట్టు నేడ్వ నధికదీననాదములకు నా
మానసంబు సాంద్రకరుణమయతఁ బొందె మోహనం
బైనయిట్టియేడ్పు లెండు నంబుజాక్షు వింటిమే. 141

సీ. కోసలనాథుండు భాసురమూర్తి బృహద్బలుచుట్టుఁ బ్రియాంగనాజ
నంబులు సేరి కంపంబుతోడఁ జెమర్చు కరముల నభిమన్యుకరవిముక్త
శరములఁ బెఱుకుచు బొరిమార్చుఁ బొరయుమ నప్పటికప్పటి కతనిముఖముఁ
దేఱి చూచుచు విధిఁ దిట్టుచు శోకాగ్ని సుల్లంబు లెరియంగ నున్న వారు

ఆ. తునిమి వైన నెందఁ దనికినఁ బెద్దయు, వంది చూడ్కి- దిగువ పలను కలిమి
దొఱఁగ కున్న యట్టితోయజంబులచంద, మయ్యెఁ జూడ వీరియాననములు. 142

వ. ద్రోణబాణపరిపీడితప్రాణు లై పడియున్న వారు ధృష్టద్యుమ్ననందనులు. 143

మత్తకోకిల. అంగదంబులుఁ గంకణంబులు హారవల్లులు నాదిగా
నంగకంబులభూషణంబులు హారికాంతి వెలుంగఁగా
సంగరాంగణభూమికిం దమచారుభావ మలంక్రియా
సంగతిం గలిగింప నొప్పిరి శౌరి చూచితె వీరలన్. 144

నర్కుటము. త్వరితరథాశ్వమాయత[1]గతస్ఫురితాకృతి యై
శరబహుళార్చిరుద్ధమవిశాలతఁ బొల్చుధను
ర్ధరుఁ డనుచిచ్ఛపై శలభకోటిగతిం బడి మ్రం
దిరిఁ గనుఁగొంచె యేవుర నుదీర్ణులఁ గేకయులన్. 145

క. పంచాననంబుచేతం, బంచత్వముఁ బొందియున్న బంధురకరిఁ బో
లించుటకుం దగి యొప్పెం, బొంచాలుఁడు ద్రోణికడిమిఁ బడి కంసారీ. 146

క. ద్రుపదనృపాలునిధవళా,తపత్రమస్త్రంబు లెచ్చోటుఁ దాఁకక జిగి యా
రిపొలిచె శారదచంద్రుం, డుపహాపాత్రంబు గాఁగ నుర్వి యనుదివిన్. 147

తే. వల్లభులును గోడండ్రు నీవసుమతీశ్వ,రునకు నగ్నిసంస్కారంబు నొరయఁ జేసి
యుమ్మలికమునఁ దద్దయు వెమ్మునంత,రంగములతోడ నరిగిరి గంగ దెసకు. 148

క. ద్రోణుఁడు దలరం దలపడి, బాణకళావేది చేదిపతి యజ్జ్వలత
ద్బాణహతిఁ గూలి సమర, క్షోణిపరిష్కార మగుచు శోభిల్లెఁ గడున్. 149

తే. తలయుఁ గాళ్ళుఁ దమయూరుతలములందు
బెట్టికొని వీనిభార్యలు బెట్టిదంపు
టడలుతాఁకునఁ [2]గడు బెగ డారఁ గూరు
నుల్లములతోడఁ బలవించు చున్న వారు. 150

---

1 జవస్ఫురి. 2 బలు వెగ డార; గడు వగ నార.

క. మానవనాథు లనేకులు, వీనిభుజావిక్రమంబువేఁడిఁ బడిరి నీ
మేనమఱఁది శిశుపాలుని, సూనుం డీధృష్టకేతుఁ జూచితె కృష్ణా. 151

ఉత్సాహవృత్తము. అతనిసంగసుఁడు సుకేతుఁ డల్లవాఁడె ద్రోణపా
తితుఁడు వీనిఁ జూడఁగా మఱిఁ సుయోధనుండుఁ ద
త్సుతుఁడు దోఁచు చున్న వారు శోకవహ్నితాప మూ
ర్ఛితము గాఁగ బంధుజనులచిత్త మెంత గుందునో. 152

తే. అల్లవారె యవంతీశు లధికబాహు, బలులు విందానువిందులు బహుళభూష
ణోజ్జ్వలులు పడియున్న వా రుగ్రవాయు, పతితకుసుమితనవసాలభంగి దోఁప. 153

వ. అని చూపి యిట్లనియె. 154

సీ. శాంతనవుండు నాచార్యుండుఁ గర్ణుండు భూరిశ్రవుఁడు గురుపుత్రకుండుఁ
గృపుఁడు సైంధవుఁడును గృతవర్మయును గురురాజు నమానుషరథికవరులుఁ
గలయంగ నెన్నెడుఁకొలఁదులవారె వా రలిగినఁ జెడుదు రయ్యమరు లైన
నట్టి వీరులబారి కగపడి యుండియు నేమియుఁ గా రైతి రీవుఁ బాండు

తే. తనయు లందఱు నీకూర్మితమ్ముఁడును మ
హాద్భుత మ్మిది దలఁప భీష్మాదు లైన
వారి నటె పోర నిర్జింప వచ్చు నెట్టి
పనియు భరమె దైవమునకుఁ బద్మనాభ. 155

వ. దైవంబు దురోదనాదు లగునూర్వురకు నొక్కొత్తున నిట్లగునే యని వెండియు.

తరువోజ. కురురాజు మొదలైనకొడుకులనెల్లఁ గోల్పోవు టిప్పుడు గోవింద కలిగె
నరిగితి సంధి సేయఁగ రాక [1]యున్న ట యప్పు నీ చెప్పు లైనది కాదె
పరమహితంబుగఁ బలికిరి గంగపట్టియు విదురుండు పాటించి చెక్కఁ
వెరవుల నొత్తిన విన నైతి నావివేకుల [2]చూపేల వృథ వోవ నేర్చు. 157

వ. అని పలికి పశ్చాత్తాపదుగిఖంబు పెల్లున నొల్లంబోయి తెలిసి చిత్తస్థాయి యైన
పుత్రశోకం బడరి యలఁతి గానియలఁతఁ బెట్టి నూర కుండి యక్కొఱవరాజ
పత్ని పద్మనాభుదెసఁ గనుంగొని కోపోద్దీపిత యై. 158

సీ. ధృతరాష్ట్రపాండుభూపతులకుమారులు తమలోన నీసున సమరమునకుఁ
దొడఁగిన నీ వడ్డపడ వైతి తగుచాలు మానిసుల్ గలిగియు మాననీయ
వాక్యుండ వయ్యును శక్యసమస్తకార్యుం డనఁ బేరొకనియును నుపేక్ష
చేసితి కురురాజుఁ జెఱుపన తిరిగితి నిఖలరాజులఁ దదనీకములను

ఆ. నామ మడఁచి తెల్లభూములుఁ బాడయ్యె, సంతవట్టు ఫలము ననుభవింపు
మే పడంగ నిన్ను శాపానలజ్వాల, దగ్ధమూర్తిఁ జేయుదాన వినుము. 159

---

1 మగుడ న ట్లొప్పు కీపప్పు డనినట్లకాదె. 2 మాటేల.

గాంధారి శ్రీకృష్ణునకు శాపం బిచ్చుట

సీ. పూని పాతివ్రత్యపుణ్యఫలంబున సంపాదితం బైనసాక[1]తపము
బలిమి సాధనముగాఁ బలికెద ను త్తమజ్ఞాతులఁ దమలోన సంగరమునఁ
బొలియఁ జేసితి గాన పొలియుదు రన్యోన్యఘాతుకులై భవజ్ఞాతిజనులు
సీవును దప్పక నేఁ డాదిగా ముప్ప[2]దా బుగునేఁ డైన యద్దినమున
తే. నరయ ది క్కెవ్వరును లేనియగ్గలంపుఁ, గుత్సితంపుఁదెఱంగునఁ గూలువాఁడ
విట్లు మీవధూజనములు నేడ్చువారు, పతుల సుతులను బంధులఁ బనివి పనివి. 161
క. అని ఘోరంబుగఁ బలికిన, విని విపులమనస్కుఁ డైనవిష్ణుఁడు చిఱున
వ్వున నానన మెప్పుఁగ న,వ్వనితకు ని ట్లనియె గౌరవస్తుత్యముగన్. 161
తే. మున్న కాదె యాదవులకు మునివరేణ్య, కలితదారుణశాపంబు గలదు నీకు
నేల చర్వితచర్వణ మిట్లు సేయ, దీన నీ వేమి త్రవ్వితి దానిఁ జెపుము. 162
క. యదువంశజాతులకుఁ ద,ప్పదు నాశము వారి సురలుఁ బ మార్పఁగ లే
రది కారణంబు గాఁగఁ దె,గుదు రొండొరుచేత రణము ఘోరత్వమునన్. 163
తే. అనినపలుకులు విని పాండుతనయు లెదలు, వెఱపుపెంపున గంపింప విహ్వలించి
యాత్మ జీవితములదెస నాస లఱుఁగు, వదల విడిచిరి కౌరవవంశవర్య. 164
వ ఇట్లు పలికినయచ్యుతుం డద్దేని నుద్దేశించి లేవమ్మా మృతు లైన సకలబంధు
మిత్రులకు నగ్ని కార్యంబులు సేయింప వలయు ననిఁ బెండియయు. 165
సీ. వినుము గాంధారి నీతనయుండు చేయుదుర్నయము లెఱుంగవె నాకు నీకు
శాంతనవునకు నాచార్యునకు బాహ్లీకునకుఁ దండ్రికి మాన్పఁ గొలఁదిగాని
దుర్మానమున నట్లు దొడరి యి ట్లయ్యె మాయపరాధమున వచ్చినట్టికీడు
నకు నింతనొవ్వొంగ ననుబల్కఁదగునె యుమ్మలికంబు ధృతిఁబట్టి మాన్పుమింకఁ
తే. జేటునకుఁ జావునకు వగఁ జెందుజనుల
కినుమడింపఁ దె మానసమున నలంత
రాచకూఁతుండ్రు సుతుల సంగ్రామనిరత
హృదయు లగువారిఁ గాంచఁ గోరుదుర కాదె. 166
వ. అని చెవి సూఁడినట్లు పలికిన విని నిరు త్తరయై గాంధారి యూరకుండె నట్టియెడ
ధృత కాష్ట్రుండు ధర్మనందనుతో నీవు మనమొనలం గలజనులకొలంది యెఱుం
గుదు చచ్చినవారిలెక్క దలంతేని నా కెఱింగింపు మని పల్కిన విను మెఱుక
పడ్డవా [4]రు త్తమజనంబులు డెబ్బదియాఱుకోట్లు నిరువదివేలును మ్రుక్కఁడి
మూఁక యిరువదినాలుగు వేలు మున్నూటయిరువండ్రుఁ దెగి రని చెప్పిన
నమ్మనుజపతి వీ రిందఱు నేగతికిఁ బోదు రనుటయు. 167
తే. ఎవ్వ రాత్మ దేహములు సమిద్ధ మైన
యస్త్రవహ్ని వేలిచిరి వా రమరలోక

---

1 ఫలము. 2 దాఱువయేఁడగు నద్దిసమున. 3 దుర్మానియట్టులు. 4 ముప్పురంబులు.

మునకుఁ జని [1]నిర్జ రాంగ నాజనవిలసితుఁ
డై నయమ రేంద్రునకుఁ బూజ్యు లగుదు రధిప. 168

క. తఱిమగ శస్త్రాస్త్రంబులు, నెఱిఁకులు మూఁటినఁ జలించి నిజధైర్యంబుల్
మఱచి తెరలి చచ్చిరి శ్రో,దఱు గుహ్యకగతికిఁ బోవఁదగుదురు వారల్. 169

క. సమరమున నెత్తెఱంగున, సమసిననుం గీడు తెరువు చన [2]రు త్తమలో
కమునకు పోదురు జనములు, ప్రముదితు లై యంద్రు బుధులు పౌరవముఖ్యా.

క. అనిన విని నాథవంతులు, ననాథులును నైనవీరి కందఱికుఁ గృపా
ధనలోల చేఁగా వ,చ్చున కాదే యగ్ని కార్యశోభనముఁ దగన్. 171

వ. అని పలుకుచుఁ ధర్మనందనుం డి ట్లను నీయఖిలజనంబులు నాహితాగ్నుల
యట్ల యట్లుం గాక వీర లిందఱి కుదకదహనక్రియాకరణయోగ్యులును లేరు
మన మేది కొలఁదిగా నిప్పని సేయుద మని పలికి తా రజ్ఞాతవాసంబు నిర్వ
హించి సముచితప్రకారంబున విరాటాదులచేతం బరిజ్ఞాతు లైనసమయంబున
సంగతుం డై యది మొదలుగాఁ జెల్లెడు శాంతిపౌష్టికాదిశ్రౌతస్మార్తక్రియా
కలాపంబులు నడపుచుం దమయొద్ద నున్న ధౌమ్య నాలోకించి విదురుని సంజ
యునిఁ గనుంగొని మీరు భరతకులులకుం దక్కఁ ననాథవంతు లైనవారలకు
విధ్యుక్తంబుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యత్తెఱంగునకుం దోడు
పడుటకై సూతజనంబులను దత్కాలసమాగతు లైనకరిపురజనంబులోనం
దగువారి నిరూపించి మున్న తెప్పించినచందనాగురుఖండఘృతవసనకస్తూరికా
కుంకుమఘృతతైలప్రభృతు లగువలయువస్తువు లాధౌమ్యముఖ్యుల కొప్పిం
చినవా రయ్యవసరంబునం గూడికొనినబహు బ్రాహ్మణసంఘంబులతోఁ జని
దురోదనదుశ్శాసనకర్ణశకుల్యాదులకు నభిమన్యుఘటోత్కచవిరాటధృష్టకేతు
ప్రముఖులకును దక్కఁను బేరెఱుకపడునానాదేశాధీశులకుం బ్రచురకాష్ఠసంచ
యంబులను భగ్నరథావయవధ్వజధనుశ్శరకుంతాదులను సొదలు వెర్పించి
పితృమేధక్రియలు నడపి చిచ్చునం జొనిపి యనాథవంతు లైనభూకాంతుల
ననేకసహస్రసంఖ్యలం బ్రోవులుగాఁ బెట్టించి సమగ్రదారుసముదయంబు
లమర్చి యగ్నియిచ్చి రప్పుడు ఋగ్యజుఃసామనరవంబులును సామగానసాదంబు
లును రమణీరోదనధ్వనులును రోదసీకుహరంబు నిండె ధూమంబున దిక్కులు
పిక్కటిల్లెఁ జేతనభూతంబుల కెల్ల విపులవిషాదం బావహిల్లె నవ్విధంబునం
దగవు నడపించి. 172

కుంతి ధర్మజునకుఁ గర్ణుండు దనకొడు కగుట చెలుపుట

సీ. భూవర కురువంశపుంగవుం డగుధర్మతనయుండు ధృతరాష్ట్ర వినయ మొప్ప
మున్నిడుకొని యాఁడు మొత్తంబుఁ దోడ్కొని బంధుజనంబులు బలసి రాఁగ
నరిగి గంగాస్నాన మాచరించి తిలోదకప్రదానము సర్వకౌరవులకు

---

1 నిర్భరాదరంబుగ విలసితు. 2 యమరుల్లో, కమునక.

నయా్యంబికేయుఁడు నకు్కరుభార్యలు ననుజులుఁ దానును నధికనిష్ఠఁ
ఆ. జేసి రతనికడకు నాసమయంబున, నడలు నెమ్మనమున నడరి క్రమ్ము
కన్ననీరు మొగము గప్పంగఁ జని కుంతి, యెల్లవారు వినఁగ నిట్టు లనియె.
తరల. వినుము కౌరవకోటికిం దనవిల్లు పెట్టినికోటగా
నని యొనర్చి భవద్బలంబుల నన్నిటిఁ మిము నేవురం
దనిపి యంబకచారు లెల్లను దన్ను మెచ్చి నుతింపఁ బా
ర్థునిమహాస్త్రము బల్విడిం దలద్రుంపఁ గూలినకర్ణునిన్. 174
క. జను లెల్లను రాధేయుం, డనుటను మీరలును వాని నట్టులకా నె
మ్మనమునఁ దలంతు రటు గా, దనఘు మదీయాత్మజున్ఁ డాతం డరయన్. 175
ఆ. మీకు నగ్రజుండు నాకు భాస్కరుదయ, లలితకవచకుండలములతోడఁ
బుట్టినాఁడు గానఁ బోయంగవలయుఁ ది,లోదకంబు లమ్మహాత్మునకు. 176
వ. అని తదీయజన్మప్రకారంబును దివాకరుప్రసాదభావంబును జెప్పుటయు దుస్స
హంబు లగునమ్మాటలు చెవులు సూఁడిన ట్లయినఁ బాండవులు పరమదుఃఖా
వేశంబు నొంది రందు భీమాదులు నివ్వెఱపడి యుండ ధర్మనందనుండు దల్లడి
ల్లుచుం దల్లితో ని ట్లనియె. 177
సీ. అనిలజార్జునుల మారొ్కన నేర్చె నెవ్వనియుత్సాహమూఁది సుయోధనుండు
వై దేహపౌండ్రాదివసుధేశు లెవ్వనికడిమి సొంపున నరిగాఁపు లైరి
మనసైన్యకోటి యెవ్వనిబాహువీర్యసంపద కోడి యంతంత నొదుఁగుచుండు
నద్భుతం బొనరించె నమరుల కెవ్వనియసనూనవివిధదివ్యాస్త్రమహిమ
తే. మమ్ము నండఱి నెవ్వనిమహితశక్తి, యొక్కఁ డై సంగరంబునఁ జిక్కుపఱిచె
నట్టికర్ణునిఁ గొంగున నగ్ని డాఁచి, నట్టు లెమ్మెయి డాఁచి తోయమ్మ చెపుము.
క. అర్జునుఁ డొకరుఁడు దక్కఁ ను,పార్జితశౌర్యమున నమ్మహాబాహుని వి
స్ఫూర్జితరథమున కెదు రై, గర్జిల్లఁగ రథికుఁ డెందుఁ గలుగునె జననీ. 179
తే. కర్ణుఁ దొలుచూలుగా నేల కంటి తల్లి, నీదుమంత్రంబు పరమవిషాదకారి
యయ్యె మాకెల్ల [1]నట్టిమహాబలైక,గణ్యబ్రుంగుడుపఱిచుట కారణమున. 180
తరువోజ. భానుపుత్రునిచావు బంధుల నెల్లఁ బరమసంతాపంబు పాల్పడఁ జేసె
మానితబలుఁ డభిమన్యుండు పోర మడిసినప్పుడు నిట్టిమఱుకువ నాత్మ
నూనదు ద్రౌపదేయులనాశమునకు నుడుకు దివ్యాథమున నుల్లంబు ద్రుపద
సూనులు ధృతరాష్ట్రసుతులును ద్రుంగుచొప్పున కిమ్మెయిఁ జొర దడల్ జాల.
ఆ. అతఁడు మాకు నన్న యని మున్న [2]యెఱుఁగంగఁ
గన్నఁ గురుకులంబు గలఁగఁబడక
మనుదు మట్టు లైన [3]మనుజలోకమునకుఁ

---

1 నట్టి బలైకగణ్యుఁ, గర్జబ్రుంగుడు. 2 యెఱుఁగుట, గలుగునేని కులము గలఁగఁ.
3 మనుజలోకమునన.

[1]గలుగ దడలు మాకుఁ గలుగ దడలు. 182

వ. అని విలాపంబు సేసి విషాదశిథిలవర్ణంబులతో గోత్రనామంబు లుగ్గ
డించుచు నమ్మూర్తాండనందనునకుం దిలోదకప్రదానంబు సేసిఁ దదనంత
రంబ భీమార్జుననకులసహదేవులుం జేరి రట్లు కర్ణుండు పాండవాగ్రజుం డగుట
యెఱింగి కురువధూజనంబు లార్తనాదంబు లెసంగ నాక్రందించిరి ధృతరా
ష్ట్రుండును గాంధారీకుంతీపూర్వకంబుగా నతనికి సుదకకర్మంబాచరించె నయ్య
జాతశత్రుండాదినేశపుత్రునివలనిసౌభాగ్యంబువలనఁ బరిచారికాసమేతంబుగాఁ
దదాభర్యల రావించి గారవించి యతనికై యనేకవిధపుణ్యకర్మంబులు భూరి
దక్షిణంబులుగా ననుష్ఠించి కృతకృత్యతానందంబునొంది సకలబంధుసహితం
బుగా గంగాసముత్తరణం బాచరించె నని యిట్లఖిలజనాభినందితుండగుధర్మ
నందనుండు గర్ణుం దమయన్న యని యెఱింగినతెఱంగు వైశంపాయనుండు
జనమేజయున కెఱింగించిన నజ్జనపతి కురువంశుం డగునయ్యధిష్ఠిరవర్తనం
బటమీఁద నెట్లుసెల్లె నని యడుగుటయు. 183

మందాక్రాంతము. వీణానాద ప్రతిమనిగమావిర్భవత్సారపుణ్య
శ్రేణీసంపాదిత [2]విమలతాశ్లేషనిర్లేపచిత్త
త్రాణక్రీడాకలనసతతోత్సాహవద్దివ్యభావా
ప్రాణాపానాహరణనిపుణప్రావణీయానుభావా. 184

క. త్వంతాహంతానిరసన, శాంతాంతఃకరణయోగిజనవిజ్ఞేయా
చింతాసాగరమగ్న, భ్రాంతజనాధ్యేయ పరమభక్తివిధేయా 185

మాలిని. భరితనియమచేతఃపద్మ విజ్ఞానకేలీ
పరిమళపరిపాక ప్రౌఢసంపర్కశాలీ
పరిణతికృతదూష్యద్భంగిభూతాళిహేలా
కరణభృతిజగ[3]త్సంస్కర్తృతానందశీలా. 186

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కన సోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున స్త్రీపర్వంబునందు
సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి స్త్రీపర్వము సమాప్తము.

---

1 కాదు మఱియు నెందుఁ గలదె యడలు. 2 సువిమలాశ్లేషనిర్లేపచిత్తా. 3 త్సంస్కృతతానంద.

చెన్నపురి : వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము—1948.

312

ఆంధ్రగ్రంథములు

	రూ.	అ.
అథ్యాత్మరామాయణము	1	8
అనంతునిచందము, ఛందోదర్పణం	2	0
అనిరుద్ధచరిత్రము	0	10
కవిత్వతత్త్వవిచారవిమర్శనము	1	8
ఆముక్తమాల్యద, సటీక	6	0
ఆదిపర్వము, పెద్దచ్చు	1	8
,, టీక	4	0
ఆంధ్రభారతము, పద్యకావ్యము:—		
ఆదిసభాపర్వములుగలసంపుటము	4	0
ఆరణ్యపర్వము	4	0
విరాటోద్యోగపర్వములు	4	0
భీష్మద్రోణపర్వములు	4	0
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు	4	0
శాంతిపర్వము	4	0
ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములు	4	0
ఆదిపంచకము, ఒకటేసంపుటము	11	4
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము	7	8
శాంతిసప్తకము	7	8
ఆనందరంగరాట్ఛందము	1	8
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, పద్యకా	0	3
,, టీకతో బ్రౌనుపేరు	0	8
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామధేయము	సాంబనిఘంటువు	
	2	0
ఆంధ్రశ్రీమద్రామాయణము— జన		
,, ,, ,,

ముద్రణ ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	AOUA103B118
పుస్తకం పేరు	శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము కర్ణ శల్య సౌప్తిక స్త్రీపర్వములు05
ఆరంభం	31 December 2025
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	No
మొత్తం పేజీలు	319
పెద్ద సైజు పేజీలు	[redacted]
ఖాళీ పేజీలు	[redacted] B
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Bhargavi
పేజీలు విడదీసినది	Vaidhavya
స్కాన్ చేసినది	Ch Naga Sai Babu
పరీక్ష చేసినది	SARANYA
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good